

RI
Grotefend.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA I.

FUNDAMENTA TOTIUS OPERIS CONTINENS.

SCRIPSIT

Dr. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

ADDITA EST TABULA LITHOGRAPHICA.

HANNOVERAE MDCCCXXXV.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

P r a e f a t i o.

Rudimenta linguae Umbricae, quorum particulas per intervalla semestria programmatis editurus sum, initio quidem ad eam pertinebant dissertatiunculam, quam, de antiquis mediae Italiae linguis Germanico sermone inchoatam, A. 1829. in *Novo Archivo philologico et paedagogico* Nro. 26. sqq. per Dr. Seebodium, Andreani Hildesiensis tum Directorem clarissimum, edi jusseram; sed quum, absolutis paucis, quae de Tusca, Sabina, Siculaque linguis a me dici poterant, tres linguae, quae adhuc restabant, Umbrica scilicet, Osca Latinaque, alio prorsus modo tractandae mihi viderentur, sepositis iis, quae jam perfeceram Ephemeridibus inserenda, accuratius institui studium, et haec quidem rudimenta linguae Umbricae, unde et Oscorum et Latinorum lingua originem cepit, seorsim edenda putavi. Quae quidem ob eam causam Latine scripsi, quod propter summam, quae inter Umbricam et Latinam linguam intercedit, cognationem nullis aliis vocibus, si Graecas exceperis, quae Latinis facile intermiscentur, tam apte et commode explicari possunt Umbricae. Quamvis multa vel incerta vel ignota prorsus adhuc manserint, quae diuturnius demum studium vel, quia non omnia possumus singuli, plurium doctorum hominum acumen magis magisque enodabit, tantum tamen lucis

aspersisse mihi videor interpretandis, quae exstant, Umbricis inscriptionibus, ut, meris nugis vanisque divinatorum hariolationibus fine imposito, antiquitatis Romanae studium summae utilitatis fructus inde capiat. Ut autem certam ineamus rationem, ante omnia fundamenta, quae prima haec particula continet, sic jacienda sunt, ut, quatenus fieri potest, bene recteque exstruatur tota disquisitionis nostrae moles.

Particula I.

Fundamenta totius operis continens.

1. Quaecumque ad linguam Umbricam addiscendam conferunt, solis continentur inscriptionibus, quae duplici literarum genere exsculptae exstant: exaratae enim sunt vel Latinis vel Tuscis literis, quarum hae quidem adeo mutatae et auctae sunt, ut proprium Umbris alphabetum constituant. Ex literis additis jam intelligitur, quam parum aptae fuerint Tuscorum literae sermoni Umbrico: feliciter igitur accidit, ut maximae omnium inscriptionis argumentum tam Latinis quam Tuscis literis sic compositum sit, ut, comparata eorundem vocabulorum scriptura duplici, Latinus scribendi modus veros Tuscarum literarum sonos aperiat. Latinis literis compositae, quum majores tum minores, inscriptiones Umbricae variis locis debentur; Tuscis vero literis, si a nummis discesseris, in quibus nonnisi nomina quarundam urbium in casu dativo (*Tutere*, *Tlate*, *Ikuvini*, s. *Ikuvine*) leguntur, quantum equidem scio, Iguvii modo, haud ignobili Umbrorum oppido, ad Apenninum montem sito, repertae sunt. *Agubio* nomini, quod *'Ισούϊον* scripsit Ptolemaeus, *῎Ιτȣρον* fortasse Strabo V, 2, 10, pag. 228., pro quo rectius in inscriptione quadam ap. Grut. CCCXLVII, 1. *Iguvinorum* splendidissimus ordo legitur, tabula Peutingeriana figuram templi addidit, *Jovis Penninus* inscripti, quem Jovem Apenninum intelligendum esse docet inscriptio Iguvina ap. Murat. VIII, 5. Maffej. Mus. Ver. LXXIX, 5. JOVI ‖ APENINO ‖ T. VIVIVS CAR ‖ MOGENES ‖ SVLPICIA EVPHRO ‖ SYNE CONIV ‖ V. S. D. D. Hujus templi, ad quod Claudianus de VI. cos. Honorii v. 504 sq. allusit, exstant adhuc rudera, ubi, teste Conciolo, a. 1444. in subterranea quadam concameratione, miris emblematis tessellata, complures tabulae aeneae detectae sunt, quarum septem Dempsterus in opere suo *de Etruria regali* ad Tom. I. pag. 91. vulgavit.

2. Harum tabularum historiam cum variis doctorum virorum interpretandi studiis luculente nuper exposuit Lepsius in dissertationis suae *de tabulis*

Eugubinis particula prima: ex iis autem, quae idem de literatura Umbrorum universa disseruit, id solum excerpsisse sufficit, illarum tabularum quinque Tuscis literis inscriptas esse, duas easque maximas Latinis, quas etiam undecim versus tertiae tabulae adjecti in ea inscriptione exhibent, quam Gruterus, ex Bembi bibliotheca Patavii acquisitam, pag. CXLV, 1. velut diversam a reliquis edidit, aliique, ut Smetius et Merula, octavam appellarunt tabulam. Diversos tabularum auctores e diversis prorsus temporibus arguit scripturae, orthographiae atque sermonis differentia: quibus temporibus autem tabulae inscriptae sint, valde dubia et incerta est disputatio. Licet enim concesseris, Latinas literas serius in usum venisse quam Tuscas, eodem tamen tempore quum Tuscis tum Latinis literis scribi potuisse, Italorum numismata docent. Imo fieri potuit, ut, quum jam pridem Latinis literis scribi coeptum esset, Tuscis literis exararetur recentior inscriptio. Vana igitur est omnis Lepsii conjectura de sermonis Umbrici indole paullatim mutata, quatenus illa ea affirmatione nititur, Tuscam literaturam, quae vere Umbrica sit, antiquam Umbrorum pronuntiationem aeque referre, atque Romanam posteriorem. Longe meliora Lepsius exposuit de literae cujusvis pronuntiatione et de dispositione tabularum, quarum recensum hunc in modum protulit: IV, b & a; V, b & a; II & I; III, a & b; VI, b & a cum VII, a & b. Hinc quadruplex exsistit tabularum argumentum, quia VI & VII tabulae Latinis literis scriptae, etsi multo auctius atque correctius, eadem tamen repetunt, quae tabula IV exhibet.

3. Repetiti hujus argumenti initia leguntur in posteriore IV et VI tabularum pagina: Bonarota enim in Dempsteri libro, amplitudinem fere inscriptionum secutus, tabulas omnes tam perverse coordinavit, ut non modo priorem partem IV, V, VI tabularum, quia brevior erat, posticam, posteriorem contra anticam paginam fecerit, verum etiam e duabus tabulis, quas, quum in una tantum pagina exsculptae essent, reliquis anteposuit, posteriorem priore, priorem secundo loco protulerit. Illam Gorius in Appendice *Musei Etrusci* explicare conatus est, hanc Gruterus pag. CXLII. vulgavit. Idem sextam Latine scriptam tabulam rectius quidem disposuit, sed magis discedentem scripsit ab archetypo, quam Dempsterus, cujus tabulae, si literarum magnitudinem exceperis, formas referunt ex veris expressas. Hinc Gruterus literas *A. CCC.* e fine septimae tabulae undecim tertiae versibus Latine scriptis subjecit; quae, si tertium seculum indicant, quo, quae primo Tuscis literis exarata erant, multo auctius scripta Latinis literis repetebantur, inscriptionum harum tempora satis produnt. Quum enim Latinarum in Iguvinis tabulis literarum formae in sextum fere seculum ab Urbe condita incidant, quarta

tabula jam tertio post Romam conditam seculo inscribi coepta videtur. Sed incertum prorsus hoc est judicium, quoniam tabularum illarum sermo in tantum haud differt, in quantum trium seculorum decursus poscit; reliquae enim tabulae Tuscis literis scriptae multo magis in vocabulorum formis a quarta discedunt, quam quae Latinis literis sunt exaratae. Tertiam tabulam, quam Lanzius Sagg. T. I. pag. 285. tanquam nitidissime scriptam laudat, recentissimam esse omnium, quamvis argumenti ratione habita reliquis anteponenda videatur, forma literae *m* mutata docet. Proxime illam antecedunt prima secundaque tabulae, quoniam aliquot literarum characteres cum tertia communes habent.

4. Ne autem temeraria fides habeatur Dempsteri tabulis, monent manifesta operarum vitia: sic, ut unum saltim exemplum proferam, VII, a, 34. SABOCAVV pro SVBOCAVV, VII, a, 14, scriptum legitur. Minime igitur negligenda est comparatio eorum, quae alibi rectius prolata videntur. Dempsteri tabulae viginti literas tam Umbricas quam Latinas exhibent, quas, quia vera illarum series ignoratur, in alphabeti tabula lithographica, huic dissertationi adjecta, eo ordine, quo propter literarum nonnullarum permutationes vocabulorum index optime instituitur, sic recensui, ut prima columna literas Umbricas quartae tabulae cum diversis reliquarum tabularum figuris, secunda literas Latinas, quatenus in VI, VII & III tabulis literis Umbricis respondent, tertia denique Graecas literas, quibus Umbricas, quia desunt typographis, reddam, complectatur. Literae autem in quinque classes sic distribui possunt, ut prima 4 vocales, secunda 4 aspiratas, tertia 4 mutas, quarta 4 liquidas, quinta 4 sibilantes contineat: litera *ϑ* tamen bis tantum I, 20, med. & IV, a, 1, med. pro litera *τ* posita legitur. Ceterum e Latinarum literarum recensu manifesto intelligitur, neque Tuscum neque Latinum alphabetum satis aptum fuisse ad veros Umbricarum vocum sonos exprimendos, eosque nobis eruendos esse ex utriusque scripturae varietate: id quod in sequenti particula conabimur. Hic moneri sufficiat, Tuscis literis neque *o* vocalem, neque mediam quandam literam scribi potuisse, quam ob causam litera *b* e Latinorum alphabeto assumpta est; ex aspiratis vero literis, si ab litera *φ* discesseris, nullam fuisse necessariam. Hinc litera *χ* nusquam, litera *ϑ*, ut jam monui bis modo pro *τ* legitur; additae sunt e contrario praeter *b* literam duae sibilantes *ϕ* & *ζ*, ex litera *b* varie formatae.

5. In Latino alphabeto *v*, ut *i* apud Tuscos quoque, simul consonans atque vocalis erat, praeterque *ϕ* & *ξ* sibilantes *ζ* quoque deerat, multo serius a Graecis assumpta. Hinc pro *v* consonante interdum *vv* scriptum est, atque litera *s* pro sibilantibus omnibus positum, nisi quod *ϕ* per *rs* reddi, *ζ* autem litera per

accentum gravem literae *s* appositum, etsi saepe a chalcographis neglectum, discerni solet. Umbricas literas, sicut Tuscas, unde originem ceperunt, sinistrorsum scriptas esse, puncto ad diversum latus apposito significavi. Ceterum Umbrice scripta vocabula, quae in Latinis tabulis puncto (.) secernuntur, signo (:), quod *colon* dici solet, segregata sunt. Quae quidem signa, jam in archetypo perperam saepe posita, plerumque correxi, et ubi omissa sunt, adjeci, quo facilius intelligeretur futura vocabulorum interpretatio. Exhibebo enim, etsi non iisdem literis, tamen iisdem verbis, ipsas Dempsteri tabulas cum variis aliorum lectionibus, et primo quidem Latinas, deinde, a serioribus ad antiquiores progrediens, Umbricas Graecis literis redditas, sic ut praemissis versui cuique Romanis numerorum signis *tabulas*, literas *a* & *b* *paginas* anticas et posticas, nostratium vero numerorum signis *versus* indicem, in quibus vocabula quaeque leguntur: in vocabulis ipsis, licet perperam saepe inscriptis, ne corrigendi arbitrium mihi verteretur vitio, nihil emendavi, nisi quod aliorum lectione nitebatur. Quartam solam tabulam reservabo in secundam hujus operis particulam, ubi ad enodandas multas res necessarias quarta ex Iguvinis tabulis cum sexta septimaque comparabitur. Addam e contrario inscriptiones aliquot minores, in variis locis repertas, partim Umbricas, partim Volscas aliasve Umbricis cognatas, omnes autem Latinis literis scriptas.

Dempsteri tabulae VI & VII.

VI, b, 1. Este. persclo. aveis. aseriater. enetu.
VI, b, 1. parfa. curnase. dersva. peiqu. peica. merstu.
VI, b, 1. poei. angla. aseriato. 2. eest eso. tremnu. serse.
VI, b, 2. arsferture. ehveltu. stiplo. aseriaia.
VI, b, 2. parfa. dersva. curnaco. dersva. 3. peico [1]. mersto.
VI, b, 3. peica. mersta. mersta. avvei. mersta. angla.
VI, b, 3. esona. arfertur. eso. anstiplatu. 4. ef. aserio.
VI, b, 4. parfa. dersva. curnaco. dersva. peico. mersto.
VI, b, 4. peica. mersta. mersta. aveif. merstaf. 5. anglaf.
VI, b, 5. esona. mehe. tote. Ijoveine [2]. esmei.
VI, b, 5. stahmei. stahmeitei. sersi. pirsi. sesust.
VI, b, 5. poi. angla. 6. aseriato. est. erse. neip. mugatu.
VI, b, 6. nep. arsir. andersistu. nersa. courtust. porsi.
VI, b, 6. angla. anseriato. 7. iust. sve. muieto. fust.
VI, b, 7. ote. pisi. arsir. andersesusp disler alinsust. —
VI, b, 8. Verfale. pufe. arsfertur. trebeit. ocrer. peihaner. erse. stahmito. eso. tuderato.
VI, b, 8. est angluto. 9. hondomu. porsei. nesimei. asa. deveia. est. anglome. somo.
VI, b, 9. porsei. nesimei. vapersus. aviehcleir. 10. est. eine. angluto. somo. vapefe.
VI, b, 10. aviehclu. todcome. tuder. angluto. hondomu. asame. deveia. todcome. 11. tuder.
VI, b, 11. eine. todceir. tuderus. sei podruhpei. seritu. —
VI, b, 12. Tuderor. totcor. vapersusto. avieclir. ebetrafe. ooserclome. presoliafe. nurpier.
VI, b, 12. vasirslome. 13. smursime. tettome. Miletinar. tertiame. pracopracatarum. vapersusto.
VI, b, 13. avieclir. carsome. 14. vestisier. randeme. rufrer. tettome. Noniar. tettome. Salier.
VI, b, 14. carsome. hoier. pertome. padellar. 15. hondra. esto. tudero. porsei. subra. screhitor [3].
VI, b, 15. sent. parfa. dersva. curnaco. dersva. seritu. subra. esto. 16. tudero. peico. mersto. peica.
VI, b, 16. mersta. seritu. sve. anclar. procanurent. eso. tremnu. serse. 17. combifiatu.
VI, b, 17. arsferturo. nomne. carsitu. parfa. dersva. curnaco. dersva. peico. mersto. peica.
VI, b, 17. meersta. 18. mersta. aveif. mersta. ancla. eesona. tefe. tote. Ijovine. esmei. stahmei.

---

[1]) *Dempster.* perperam deico. — [2]) *Gruter.* Ijovine. — [3]) *Gruter.* screihtor.

VI, b, 18. stahmitei. esisco. esoneir. seveir. 19. popler. anferener. et. ocrer. pihaner.
VI, b, 19. perca. arsmatia. habitu. vasor. verisco. treblanir. porsi. ocrer. 20. pehaner.
VI, b, 20. paca. ostensendi. eo. iso. ostendu. pusi. pir. pureto. cehefi. dia. surur. verisco.
VI, b, 20. tesonocir. surur. 21. verisco. vehicir. —
VI, b, 22. Pre. vereir. treblaneir. Juve. Garbovei[1]). buf. treif. fetu. eso. naratu. vesteis. teio.
VI, b, 22. subocav. suboco. 23. Dei. Grabovi. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. erer. nomneper.
VI, b, 23. erar. nomneper. fos. sei. pacer. sei. ocre. Fisei. 24. tote. Ijovine. erer. nomne. erar.
VI, b, 24. nomne. arsie. tio. subocav. suboco. Dei. Grabove. arsier. frite. tio. subocav. 25. suboco.
VI, b, 25. Dei. Grabove. Di. Grabovie. tio. esu. bue[2]). peracrei. pihaclu. ocreper. Fisiu.
VI, b, 25. totaper. Iovina. irer. nomneper. 26. erar. nomneper. Dei. Grabovie. orer. ose.
VI, b, 26. persei. ocre. Fisie. pir. orto. est. totemo. Iovine. arsmor. dersecor. 27. subator.
VI, b, 27. sent. pusei. neip. eritu[3]). Dei. Crabovie. persei. tuer. perscler. vaseto. est.
VI, b, 27. pesetom. est. peretom. est. 28. frosetom. est. dactom. est. tuer. perscler.
VI, b, 28. virseto. avirseto. vas. est. Di. Grabovie. persei. mersei. esu. bue[2]). 29. peracrei.
VI, b, 29. pihaclu. pihafei. Di. Grabovie. pihatu. ocre. Fisiei[4]). pihatu. tota. Iovina. Di.
VI, b, 29. Grabovie. pihatu. ocrer. 30. Fisier. totar. Iovinar. nome. nerf. arsmo. veiro.
VI, b, 30. pequo. castruo. fri. pihatu. futu. fos. pacer. pase. tua. ocre. Fisi. 31. tote.
VI, b, 31. Ijovine. erir.[5]) nomne. erar. nomne. Di. Grabovie. salvo. seritu. ocre. Fisi. salva.
VI, b, 31. ceritu[6]). tota. Ijovina. Di. 32. Grabovie. salvo. seritu. ocrer. Fisier. totar.
VI, b, 32. Ijovinar. nome. nerf. arsmo. veiro. pequo. castruo. fri[7]). salva. 33. seritu.
VI, b, 33. futu. fos. pacer. pase. tua. ocre. Fisi. tote. Iovine. erer. nomne. erar. nomne.
VI, b, 33. Di. Grabovie. tio. esu. bue. 34. peracri. pihaclu. ocreper. Fisiu. totaper.
VI, b, 34. Ijovina[8]). erer. nomneper. erar. nomneper. Di. Grabovie. tio. subocav. —
VI, b, 35. Di. Grabovie. tio. esu. bue[2]). peracri. pihaclu. etur[9]). ocreper. Fisiu. totaper.
VI, b, 35. Iovina. erer. nomneper. erar. nomneper. Di. 36. Grabovie. orer. ose. persei.
VI, b, 36. ocre. Fisie. pir. orto est. tote. Iovine. arsmor. dersecor. subator. sent. pusei.
VI, b, 36. neip. 37. hereitu[10]). Di. Grabovie. persi. tuer. perscler. vasetom. est. pesetom.
VI, b, 37. est[11]). peretom. est. frosetom. est[12]). daetom. est. tuer. 38. perscler. virseto.
VI, b, 38. avirseto. vas. est. Di. Grabovie. persi. mersi. esu. bue. peracri. pihaclu. etru.
VI, b, 38. pihafi. Di. Grabovie. 39. pihatu. ocrem. Fisim. pihatu. totam. Ijovinam[13]).
VI, b, 39. Di. Grabovie. pihatu. ocrer. Fisier. totar. Ijovinar. nome. nerf. arsmo. veiro.

---

1) *Gruter*. Grabovei. — 2) *Gruter*. buf. — 3) *Gruter*. ereitu et Grabovie. — 4) *Gruter*. Fisei. — 5) *Gruter*. perperam erar. — 6) *Gruter*. seritu. — 7) *Dempster*. perperam eri, sicut v. 30. *Gruter*. — 8) *Gruter*. lovina. — 9) *Gruter*. etru. — 10) *Gruter*. ereitu. — 11) *Gruter*. persetom est, supra prorsus omissum. — 12) *Gruter*. prosetom est; paullo post viseto, omisso tuer. — 13) *Gruter*. Grabov. ocre. Fisi. et tota. Ijovina.

VI, b, 40. pequo. castruo. fri. pihatu. futu. fos. pacer. pase. tua. ocre. Fisie. tote. Ijovine.
VI, b, 40. erer. nomne. erar. nomne. Di. 41. Grabovie. salvo. seritu. ocre. Fisim. salva.
VI, b, 41. seritu. totam. Ijovina. Di. Grabovie. salvvom. seritu. ocrer. Fisier. totar.
VI, b, 42. Ijovinar. nome. nerf. arsmo. viro. pequo. castruo. frif. salvva. seritu. futu. fons.
VI, b, 42. pacer. pase. tuva. ocre. Fisi. tote. 43. Ijovine. erer. nomne. erar. nomne. Di.
VI, b, 43. Grabovie. tiom. essu. bue [1]). peracri. pihaclu. etru. ocriper. Fissiu. totaper.
VI, b, 43. Iovina. erer. 44. nomneper. erar. nomneper. Di. Grabovie. tiom. subocav. —
VI, b, 45. Di. Grabovie. tiom. esu. bue. peracri [2]). pihaclu. tertiu. ocriper. Fisiu. totaper.
VI, b, 45. Ijovina. erer. nomneper. erar. nomneper. Di. 46. Grabovie. orer. ose. pirse.
VI, b, 46. ocrem. Fisiem. pir. ortom. est. toteme. Iovinem. arsmor. dersecor. subator. sent.
VI, b, 46. pusi. neip. 47. heritu. Di. Grabovie. perse. tuer. pescler [3]). vasetom. est.
VI, b, 47. pesetom. est. peretom. est. frosetom. est. daetom. est. tuer [4]). 48. pescler.
VI, b, 48. virseto. avirseto. vas. est. Di. Grabovie. pirsi. mersi. esu. bue. peracri. pihaclu.
VI, b, 48. tertiu. pihafi. Di. Grabovie. 49. pihatu. ocrem. Fisim. pihatu. totam. Ijovinam.
VI, b, 49. Di. Grabovie. pihatu. ocrer. Fisier. totar. Ijovinar. nome. nerf. asmo. 50. viro.
VI, b, 50. pequo. castruo. fri. pihatu. futu. fons. pacer. pase. tua. ocre. Fisi. tote. Ijovine.
VI, b, 50. erer. nomne. erar. nomne. Di. 51. Grabovie. salvo. seritu. ocrem. Fisim.
VI, b, 51. salvam. seritu. totam. Ijovinam. Di. Grabovie. salvom. seritu. ocrer. Fisier.
VI, b, 52. totar. Ijovinar. nome. nerf. arsmo. viro. pequo. castruo. frif. salva. seritu. futu.
VI, b, 52. fons. pacer. pase. tua. ocre. Fisi. 53. tote. Ijovine. erer. nomne. erar. nomne.
VI, b, 53. Di. Grabovie. tiom. esu. bue. peracri. pihaclu. tertiu. ocriper. Fisiu. totaper.
VI, b, 54. Ijovina. erer. nomneper. erar. nomneper. Di. Grabovie. tio. comohota.
VI, b, 54. tribrisine. buo. peracnio. pihaclo. 55. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. erer.
VI, b, 55. nomneper. erar. nomneper. Di. Grabovie. tiom. subocav. tases. persnimu.
VI, b, 56. sevom. surur. pudrovitu [5]). proseseto. naratu. prosesetir. mefa. spefa. ficla.
VI, b, 56. arsveitu. arvio. fetu. este. 57. esono. heri. vinu. heri. poni. fetu. vatuo. ferine. fetu. —
VI, b, 58. Post. verir. treblanir. si. comia. trif. fetu. Trebo [6]). Jovie. ocriper. Fisiu.
VI, b, 58. totaper. Ijovina. persae. fetu. arvio. fetu. 59. pone. fetu. tases. persnimu.
VI, b, 59. surur. naratu. puse. pre. verir. treblanir. prosesetir. strusla. ficla. arsveitu. —
VI, a, 1. Pre. verir. tesenocir. buf. trif. fetu. Marte. Crabovei [7]). ocriper. Fisiu. totaper.
VI, a, 1. Ijovina. arvio. fetu. vatuo. ferine. fetu. poni. 2. fetu. tases. persnimu.
VI, a, 2. prosesetir. farsio. ficla. arsveitu. surur. naratu. puse. pre. verir. treblanir. —
VI, a, 3. Post. verir. tesenocir. sif. filiu. trif. fetu. Fiso. Sansie. ocriper Fisiu. totaper. Ijovina.

---

[1]) *Gruter.* buf, at paullo supra nere. — [2]) *Dempster.* perperam perarei. — [3]) *Gruter.* persoler. — [4]) *Dempster.* perperam tufr. — [5]) *Gruter.* purdovitu. — [6]) *Gruter.* Trifei. — [7]) *Gruter.* Grabovei.

VI, a, 3. poni. feitu. persae. fetu. arvio. fetu. 4. surur. naratu. pusi. pre. verir. treblanir.
VI, a, 4. tases. persnimu. mandraclo. difue. destre. habitu. prosesetir. ficla. 5. strusla.
VI, a, 5. arsveitu. ape. sopo. postro. peperscust. vestisia. et [1]). mefa. spefa. scalsie.
VI, a, 5. conegos. fetu. Fisovi. Sansi. 6. ocriper. Fisiu. totaper. Iovina. eso. persnimu.
VI, a, 6. vestisia. vestis. tio. subocav. suboco. Fisovi. Sansi. ocriper. Fisiu. 7. totaper.
VI, a, 7. Ijovina. erer. nomneper. erar. nomneper. fons. sir. pacer. sir. ocre. Fisi. tote.
VI, a, 7. Ijovine. erer. nomne. 8. erar. nomne. arsie. tiom. subocav. suboco. Fisovi.
VI, a, 8. San'si. asier. frite. tiom. subocav. suboco. Fisovi. San'si. suront. 9. poni.
VI, a, 9. pesnimu [2]). mefa. spefa. eso. persnimu. Fisovie. San'sie. tiom. esa. mefa. spefa.
VI, a, 9. Fisovina. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. 10. erer. nomneper. erar. nomneper.
VI, a, 10. Fisovie. San'sie. ditu. ocre. Fisi. tote. Iovine. ocrer. Fisie. totar. Iovinar.
VI, a, 10. dupursus. 11. peturpursus [3]). fato. fito. perne. postne. sepse. sarsite. vovse.
VI, a, 11. avie. esone. futu. fons. pacer. pase. tua. ocre. Fisi. tote. Ijovine. 12. erer.
VI, a, 12. nomne. erar. nomne. Fisovie. San'sie. salvo. seritu. ocrem. Fisi. totam. Iovinam.
VI, a, 12. Fisovie. San'sie. salvo. seritu. 13. ocrer. Fisier. totar. Iovinar. nome. nerf.
VI, a, 13. arsmo. viro. pequo. castruo. frif. salva. seritu. futu. fons. pacer. pase. 14. tua.
VI, a, 14. ocre. Fisi. tote. Ijovine. erer. nomne. erar. nomne. Fisovie. San'sie. tiom. esa.
VI, a, 14. mefa. spefa. Fisovina. ocriper. Fisiu. 15. totaper. Ijovina. erer. nomneper [4]).
VI, a, 15. erar. nomneper. Fisovie. San'sie. tiom. subocav. Fisovie. frite [5]). tiom.
VI, a, 15. subocav. pesclu. 16. semu. vesticatu. atripursatu. ape. eam. purdinsust [6]).
VI, a, 16. proseseto. erus. ditu. eno. scalseto. vestisiar. erus. conegos. 17. dirstu [7]). eno.
VI, a, 17. mefa. vestisia. sopa. purome. efurfatu. subra. spahmu. eno. serse. comoltu.
VI, a, 17. comatir. persnihimu. 18. capif. purdita. dupla. aitu. sacra. dupla. aitu. —
VI, a, 19. Pre. verir. vehier. buf. trif. calersu. fetu. Vofione. Grabovie. ocriper. Fisiu. totaper.
VI, a, 19. Ijovina. vatuo. ferine. fetu. herie. vinu. 20. herie. poni. fetu. arvio. fetu. tases. persnimu.
VI, a, 20. proseseter. mefa. spefa. ficla. arsveitu. suront. naratu. pusi [8]). pre. verir. 21. treblanir.—
VI, a, 22. Post. verir. vehier. habina. trif. fetu. Tefrei. Jovi. ocriper. Fisiu. totaper.
VI, a, 22. Ijovina. serse. fetu. pelsana. fetu. arvio. feitu. poni. 23. fetu. tasis. pesnimu.
VI, a, 23. prosesctir. strusla. ficla. arveitu. suront. naratu. puse. verisco. treblanir.
VI, a, 23. ape. habina. purdinsus. 24. eront. poi. habina. purdinsust. destruco.
VI, a, 24. persi. vestisia. et. pesondro. sorsom. fetu. capirse. perso. osatu. eam.
VI, a, 24. mani. 25. nertru. tenitu. arnipo. vestisia. vesticos. capirso. subotu. isec.
VI, a, 25. perstico. erus. ditu. esoc. persnimu. vestis. tiom. 26. subocav. suboco. Tefro.

---

[1]) *Dempster.* perperam ef. — [2]) *Gruter.* persnimu. — [3]) *Gruter.* perturpursus cum novi articuli distinctione. — [4]) *Dempster.* per superscripsit, *Gruter.* omisit. — [5]) *Gruter.* Fisovei. erite. — [6]) *Dempster.* perperam purdinsusf. — [7]) *Dempster.* perperam pirstu. — [8]) *Gruter.* pursi.

VI, a, 26. Jovi. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. erer. nomneper. erar. nomneper. fonsir. pacer.
VI, a, 26. si. ocre. Fisi. tote. 27. Iovine. erer. nomne. erar. nomne. arsie. tiom. subocav.
VI, a, 27. suboco. Tefro. Jovi. arsier. frite. tiom. subocav. suboco. Tefro. Jovi. Tefre [1]).
VI, a, 28. Jovie. tiom. esu. sorsu. persontru. Tefrali. pihaclu. ocriper. Fisiu. totaper.
VI, a, 28. Ijovina. erer. nomneper. erar. nomneper. Tefre. 29. Jovie. orer. ose. perse.
VI, a, 29. ocre. Fisie. pir. orto. est. tote. Ijovine. arsmor. dersecor. subator. sent. pusi.
VI, a, 29. neip. heritu. Tefre. Jovie. 30. perse. touer. pescler. vasetom. est [2]). pesetom.
VI, a, 30. est. peretom. est. frosetom. est. daetom. est. touer. pescler [3]). virseto. avirseto.
VI, a, 30. vas. est. 31. Tefre. Jovie. perse. mers. est. esu. sorsu. persondru. pihaclu.
VI, a, 31. pihafi. Tefre. Jovie. pihatu. ocre. Fisi. tota. Ijovina. Tefre. Jovie [4]). pihatu.
VI, a, 32. ocrer. Fisier. totar. Ijovinar. nome. nerf. arsmo. viro. pequo. castruo. fri.
VI, a, 32. pihatu. futu. fons. pacer. pase. tua. ocre. Fisi. tote. 33. Ijovine. erer. nomne.
VI, a, 33. erar. nomne [5]). Tefre. Jovie. salvo. seritu. ocre. Fisi. totam. Ijovinam. Tefre.
VI, a, 33. Jovie. salvom. seritu. ocrer. Fisier. 34. totar. Iovinar [6]). nome. nerf. arsmo.
VI, a, 34. viro. pequo. castruo. fri. salva. seritu. futu. fons. pacer [7]). pase. tua. ocre. Fisi.
VI, a, 34. tote. Ijovine. erer. 35. nomne. erar. nomne. Tefre. Ijovie. tiom. esu. sorsu.
VI, a, 35. persondru. Tefrali. pihaclu. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. erer. nomneper.
VI, a, 35. erar. 36. nomneper. Tefre. Jovie. tiom. subocav. persclu. sehemu. atropusatu. —
VI, a, 37. Pesondro. staflare. nertruco. persi. fetu. suront. capirse. perso. osatu. suror.
VI, a, 37. persnimu. puse. sorsu. ape. pesondro. purdinsus. 38. proseseto. erus. dirstu.
VI, a, 38. enom. vestisiar. sorsalir. destruco. persi. persome. erus. dirstu. pue. sorso.
VI, a, 38. purdinsus. enom. 39. vestisiam. staflarem. nertruco. persi. sururont. erus.
VI, a, 39. dirstu. enom. pesondro. sorsalem. persome. pue. persnis. fust. ife [8]). 40. endendu.
VI, a, 40. pelsatu. enom. pesondro. staflare. persome. pue. pesnis. fus. ife. endendu.
VI, a, 40. pelsatu. enom. vaso. porse. pesondrisco. habus. 41. serse. subra. 'spahatu.
VI, a, 41. andervomu. sersitu [9]). arnipo. comatir. pesnis. fust. serse. pisher. comoltu. serse.
VI, a, 41. comatir. persnimu. 42. purdito. fust. —
VI, a, 43. Vocucom. Joviu. ponne. ovi. furfant. vitlu. toru. trif. fetu. Marte. Horse. fetu. popluper.
VI, a, 43. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. vatuo. ferine. 44. fetu. poni. fetu. arvio. fetu. tases.
VI, a, 44. persnimu. prosesetir. fasio. ficla. arsveitu. suront. naratu. puse. verisco. treblanir. —
VI, a, 45. Vocucom. Coredier. vitlu. toru. trif. fetu. Honde. 'Serfi. fetu. popluper [10]). totar.

---

[1]) *Dempster.* perperam Tepre. — [2]) *Dempster.* perperam vasetom esf. — [3]) *Gruter.* perscler: idem peretom est omisit. — [4]) *Gruter.* Jovi. — [5]) *Dempster.* perperam momne, *Gruter.* contra nomne nere v. 32. — [6]) *Gruter.* Ijovinar. — [7]) *Dempster.* perperam fonsi. acer. — [8]) *Dempster.* perperam iee. — [9]) *Gruter.* andervomus. sesrsitu. — [10]) *Dempster.* perperam popupler.

VI, a, 45. Ijovinar. totaper. Ijovinar. vatue. ferine. fetu. arvio. 46. fetu. heri. vinu. heri.
VI, a, 46. poni. fetu. tases persnimu. prosesetir. tesedi. ficla. arsveitu [1]). suront. naratu.
VI, a, 46. puse. verisco. treblanir. eno. ocar. 47. pihos. fust. svepo. esome. esono. ander.
VI, a, 47. vacose. vasetome. fust. avif. aseriatu. verofe. treblano. covertu. reste. esono. feitu. —
VI, a, 48. Pone. poplo. afero. heries. avif. aseriato. etu. sururo. stiplatu. pusi.
VI, a, 48. ocrer. pihaner. sururont. combifiatu. eriront. tuderus. avif. 49. seritu. ape.
VI, a, 49. angla. combifianeiust. perca. arsmatiam. anovihimu. crincatro. hatu.
VI, a, 49. destramescapla. anovihimu. pir. endendu. pone. 50. esonome [2]). ferar. pufe.
VI, a, 50. pir. entelust. ere. fertu. poe. perca. arsmatiam. habiest. erihont [3]). aso. destre.
VI, a, 50. onse. fertu. erucom. prinuatur. dur. 51. etuto. perca. ponisiater. habituto.
VI, a, 51. ennom. stiplatu. parfa. desva. seso. tote. Ijovine. sururont. combifiatu. vapefe.
VI, a, 51. avieclu. neip. 52. amboliu [4]). prepa. desva. combifian'si. ape. desva.
VI, a, 52. combifiansiust. via. aviecla. esonome. etuto [5]). com. peracris. sacris. ape.
VI, a, 52. acesoniame. 53. hebetafe. benust. enom. termnuco. stahituto. poi. percam.
VI, a, 53. arsmatia. habiest. etur stahmu. eso. etur. stahmu. pis. est. totar. 54. Tarsinater.
VI, a, 54. trifor. Tarsinater. Tuscer. Naharcer. Jabuscer. nomner. fetu. ehesu. poplu.
VI, a, 54. nesve. ier. ehe. esu. poplu. sopir. habe. 55. esme. pople. portatu. ulo. pue.
VI, a, 55. mers. est. fetu [6]). uru. pirse. mers. est. trioper. ehetur. stahamu. ifont. termnuco.
VI, a, 55. com. prinuatir. 56. stahitu. eno. deitu. arimahamo [7]). caterahamo. Iovinur. eno.
VI, a, 56. com. prinuatir. peracris [8]). sacris. ambretuto. ape. ambrefurent. 57. termnome [9]).
VI, a, 57. benurent. termnuco. com. prinuatir. eso. persnimumo. tasetur. Serfe. Martie.
VI, a, 57. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. 58. Martier. Tursa. 'Serfia. 'Serfer. Martier. totam.
VI, a, 58. Tarsinatem. trifo. Tarsinatem. Tuscom. Naharcom. Jabuscom. nome. 59. totar.
VI, a, 59. Tarsinater. trifor. Tarsinater. Tuscer. Naharcer. Jabuscer. nomner. nerf.
VI, a, 59. 'sihitu [10]). an'sihitu. Jovie. hostatu. 60. anhostatu. tursitu. tremitu. hondu.
VI, a, 60. holtu. ninctu. nepitu. sonitu. savitu. preplotatu. previlatu. —
VI, a, 61. Serfe. Martie. Prestota. Serfia. Serfer. Martier. Tursa. 'Serfia. Serfer. Martier. fututo.
VI, a, 61. foner. pacrer. pase. vestra. pople. totar. Ijovinar. 62. tote. Ijovine. ero. nerus.
VI, a, 62. sihitir. an'sihitir. Jovies. hostatir. anostatir. ero. nomne. erar. nomne. ape. este.
VI, a, 62. dersicurent. eno. 63. deitu. etato. Ijovinur. porse. perca. arsmatia. habiest.
VI, a, 63. ape. este [11]). dersicust. duti. ambretuto. euront. ape. termnome. 64. covortuso.
VI, a, 64. sururont. pesnimumo. sururont. deitu. etaians. deitu. enom. tertim. ambretuto.

---

1) *Dempster*. perperam ficlmrsveitu suroni, *Gruter*. contra tesid. — 2) *Dempster*. perperam esonomf. — 3) *Gruter*. erriont. — 4) *Gruter*. amboltu. — 5) *Dempster*. ituto. — 6) *Dempster*. ietu. — 7) *Gruter*. armahamo. — 8) *Dempster*. perperam peraeris. — 9) *Dempster*. perperam ternome. — 10) *Gruter*. sihitiu. — 11) *Gruter*. perperam arsmate, et paullo post furont.

VI, a, 64. ape. termnome. benuso. 65. sururont. pesnimumo. sururont. deitu. etaias. eno.
VI, a, 65. prinuatur. simo. etuto. erafont. via[1]). pora. benuso. VII, a, 1. sururont. pesnimumo.
VII, a, 1. sururont. deitu. etaias. eno. prinuatur. simo. etuto. erafont. via. pora. 2. benuso. —
VII, a, 3. Fondlire. abrof. trif. fetu. heriei. rofu. heriei. peiu. 'Serfe. Martie. feitu.
VII, a, 3. popluper. totar. Ijovinar. totaper. 4. Ijovina. vatuo. ferine. feitu. poni. fetu.
VII, a, 4. arvio. fetu. tases. persnimu. prosesetir. mefa. spefa. ficla. arsveitu. 5. suront. naratu.
VII, a, 5. puse. verisco. treblanir. ape. Traha. Sahata. combifiansust. enom. erus. dirstu. —
VII, a, 6. Rubine. porca. trif. rofa. ote. peia. fetu. Prestote. 'Serfie. 'Serfer.
VII, a, 6. Martier. popluper. totar. Ijovinar. totaper. 7. Iovina. persaia. fetu. poni.
VII, a, 7. fetu. arvio. fetu. suront. naratu. pusi. pre. verir. treblanir. tases. persnimu.
VII, a, 8. prosesetir. strusla. ficla. arsveitu. ape. supo. postro. pepescus. enom.
VII, a, 8. pesclu. ruseme. vesticatu. Prestote. 'Serfie. 9. 'Serfer. Martier. popluper.
VII, a, 9. totar. Iovinar. totaper. Iovina. enom. vesclir. adrir. ruseme. eso. persnihimu.
VII, a, 9. Prestota. 10. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom. esir. vesclir. adrir. popluper. totar.
VII, a, 10. Ijovinar. totaper. Ijovina. erer. nomneper. 11. erar. nomneper. Prestota.
VII, a, 11. 'Serfia. 'Serfer. Martier. prevendu. via. ecla. atero. tote. Tarsinate. trifo.
VII, a, 11. Tarsinate. 12. Tursce. Naharce. Jabusce. nomne. totar. Tarsinater. trifor.
VII, a, 12. Tarsinater. Tuscer. Naharcer. Jabuscer. nomner. 13. nerus. sitir. an'sihitir.
VII, a, 13. Jovies. hostatir. anostatir. ero. nomne. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. futu.
VII, a, 13. fons. 14. pacer. pase. tua. pople. totar. Ijovinar. tote. Ijovine. erom. nomne.
VII, a, 14. [erar. nomne.] erar. nerus. 'sihitir. an'sihitir. Jovies. 15. hostatir. anostatir.
VII, a, 15. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. salvom. seritu. poplom. totar. Ijovinar. salva.
VII, a, 15. seritum. 16. totam. Ijovinam. Prestota. Serfia. Serfer. Martier. salvo. seritu.
VII, a, 16. popler. totar. Ijovinar. totar. Ijovinar. 17. nome. nerf. arsmo. viro. pequo.
VII, a, 17. castruo. frif[2]). salva. seritu. futu. fons. pacer. pase. tua. pople. totar. Ijovinar.
VII, a, 18. tote. Ijovine. erer. nomne. erar. nomne. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier.
VII, a, 18. tiom. esir. vesclir. adrer. popluper. 19. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. erer.
VII, a, 19. nomneper. erar. nomneper. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom.
VII, a, 20. subocavv. Prestotar. 'Serfiar. 'Serfer. Martier. foner. frite. tiom. subocavv.
VII, a, 20. ennom. persclu. eso. deitu. 21. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom. isir.
VII, a, 21. vesclir. adrir. tiom. plener. popluper. totar. Ijovinar. totaper. 22. Ijovina.
VII, a, 22. erer. nomneper. erar. nomneper. Prestota. 'Serfiar. 'Serfer. Martier. tiom.
VII, a, 22. subocavv. Prestotar. 23. 'Serfiar. Serfer. Martier. foner. frite. tiom. subocavv.
VII, a, 23. enom. vesticatu. ahatripursatu. enom. ruseme. 24. persclu. vesticatu. Prestote.

---

[1]) *Gruter.* pia. — [2]) *Dempster.* firf.

VII, a, 24. 'Serfie. Serfer. Martier. popluper. totar. Ijovinar. totaper. Iovina. ennom.
VII, a, 24. vesclir. 25. alfir. persnimu. superne. adro. trahvorfi. andendu. eso. persnimu.
VII, a, 25. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom. 26. esir. vesclir. alfir. popluper.
VII, a, 26. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. erer. nomneper. erar. nomneper. Prestota.
VII, a, 27. 'Serfia. 'Serfer. Martier. ahavendu. via. ecla. atero. pople. totar. Ijovinar. tote.
VII, a, 27. Ijovine. popler. totar. Iovinar. 28. totar. Ijovinar. nerus. 'sihitir. an'sihitir.
VII, a, 28. Jovies. hostatir. anhostatir. ero. nomne. erar. nomne. Prestota. 'Serfia.
VII, a, 29. 'Serfer. Martier. salvom. seritu. poplo. totar. Ijovinar. salva. seritu. totam.
VII, a, 29. Ijovinam. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. 30. Martier. salvom. seritu. popler. totar.
VII, a, 30. Ijovinar. totar. Ijovinar. nome. nerf. arsmo. viro. pequo. castruo. frif. 31. salva.
VII, a, 31. seritu. futu. fons. pacer. pase. tua. pople. totar. Ijovinar. tote. Ijovine. erer.
VII, a, 31. nomne. erar. nomne. Prestota. 32. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom. esir. vesclir.
VII, a, 32. alfer. popluper. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. erer. nomneper. erar.
VII, a, 33. nomneper. Prestota.'Serfia.'Serfer. Martier. tiom. subocavv. Prestotar. 'Serfiar.
VII, a, 33. 'Serfer. Martier. foner. frite. tiom. 34. subocavv. ennom. persclu. eso.
VII, a, 34. persnimu. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom. isir. vesclir. alfer. tiom.
VII, a, 34. plener. 35. popluper. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. erer. nomneper. erar.
VII, a, 35. nomneper. Prestota. 'Serfia. 'Serfer. Martier. tiom. 36. subocavv. Prestotar.
VII, a, 36. 'Serfiar. 'Serfer. Martier. foner. frite. tiom. subocavv. enom. vesticatu.
VII, a, 36. ahatripursatu. 37. vestisa. et. mefa. spefa. scalsie. conecos. fetu. Fisovi. Sansii.
VII, a, 37. popluper. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. suront. 38. naratu. puse. post. verir.
VII, a, 38. tesonocir. vestisiar. erus. ditu. enno. vestisia. mefa. spefa. sopam. purome.
VII, a, 38. efurfatu. 39. subra. spahamu. Traf. Sahatam. etu. ape. Traha. Sahata.
VII, a, 39. covortus. ennom. comoltu. comatir. persnihimu. capif. 40. sacra. aitu. —
VII, a, 41. Trahaf. Sahate. vitla. trif. feetu. Turse. 'Serfie. 'Serfer. Martier. popluper.
VII, a, 41. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. persaea. fetu. poni. 42. fetu. arvio. fetu. tases.
VII, a, 42. persnimu. prosesetir. strusla. ficlam. arsveitu. suront. naratu. puse. verisco.
VII, a, 42. treblaneir. ape. 43. purdinsiust. carsitu. pufe. abrons. facurent. puse. erus.
VII, a, 43. dersa. ape. erus [1]). dirsust. postro. combifiatu. Rubiname. erus. 44. dersa.
VII, a, 44. enem. Traha. Sahatam. combifiatu. erus. dersa. enem. Rubiname. postro.
VII, a, 44. covertu. comoltu. comatir. persnimu. et. 45. capif. sacra. aitu. enom. Traha.
VII, a, 45. Sahatam. covertu. comoltu. comatir. persnihimu. enom. purditom. fust. —
VII, a, 46. Postertio. pane. poplo. andirsa fust. porse. perca. arsmatia. habiest. et.
VII, a, 46. prinuatur. dur. tefruto. tursar. eso. tasetur. 47. persnihimumo. Tursa. Jovia.

---

[1]) *Dempster.* perperam frus.

VII, a, 47. totam. Tarsinatem. trifo. Tarsinatem. Tuscom. Naharcom. Japusco. nome. totar.
VII, a, 48. Tarsinater. trifor. Tarsinater. Tuscer. Naharcer. Japuscer. nomner. nerf.
VII, a, 48. sihitu. ansihitu. Jovie. hostatu. anostatu. 49. tursitu. tremitu. hondu. holtu.
VII, a, 49. ninctu. nepitu. sunitu. savitu. preplohotatu. previ`slatu. Tursa. Jovia. futu. fons.
VII, a, 50. pacer. pase. tua. pople. totar. Iovinar. tote. Iovine. erar. nerus. `sihitir.
VII, a, 50. an`sihitir. Jovies. hostatir. anhostatir. erom. 51. nomne. erar. nomne. este.
VII, a, 51. trioper. deitu. enom. ivenga. peracrio. tursituto. porse. perca. arsmatia. habiest. et.
VII, a, 52. prinuatur. hondra. furo. Sehemeniar. hatuto. totar. pisi. heriest. pafe. trif.
VII, a, 52. promom. haburent. eaf. acersoniem. 53. fetu. Turse. Jovie. popluper. totar.
VII, a, 53. Ijovinar. totaper. Iovina. suront. naratu. puse. verisco. treblanir. arvio. fetu.
VII, a, 54. persaea. fetu. strusla. ficla. prosesetir. arsveitu. tases. persnimu. poni. fetu. —
VII, b, 1. Pisi. panupei. fratrexs. fratrus. Atiersier. fust. erec. sveso. fratrecate. portaia.
VII, b, 1. sevacne. fratrom. 2. Atiersio. desenduf. pifi. reper. fratreca. pars. est. erom.
VII, b, 2. ehiato. ponne. ivengar. tursiandu. hertei. 3. appei. arfertur. Atiersir. poplom.
VII, b, 3. andersa fust. sve. neip. portust. issoc. pusei. subra. screhto. est. 4. fratreci.
VII, b, 4. motar. sins. A. CCC.

Dempsteri tabula III.

III, a, 1. *Εσȣκ: φϼατεϼ: Ατιιεϼιȣϼ:* 2. *ειτιπες: πλενασιεϼ: ȣϼνασιεϼ: ȣͰτϼετιε τ. τ.*
III, a, 3. *καστϼȣζιιε: αϼφεϼτȣϼ: πισι: πȣμπε:* 4. *φȣστ: εικFασεσε: Ατιιεϼιεϼ: εϼε: ϼι:*
III, a, 4. *εσȣνε:* 5. *κȣϼαια: πϼεͰαβια: πιϼε: ȣϼακȣ: ϼι: εσȣνα:* 6. *σι: Ͱεϼτε: ετ: πȣϼε:*
III, a, 6. *εσȣνε: σις: σακϼεȣ:* 7. *πεϼακνεȣ: ȣπετȣ: ϼεFεστȣ: πȣϼε: τεϼτε:* 8. *εϼȣ:*
III, a, 8. *εμαντȣϼ: Ͱεϼτε: ετ: πιFακλȣ: πȣνε:* 9. *τϼιβϼιζȣ: φȣιεστ: ακϼȣτȣ: ϼεFεστȣ:*
III, a, 10. *εμαντȣ: Ͱεϼτε: αϼφεϼτȣϼ: πισι: πȣμπε:* 11. *φȣστ; εϼεκ: εσȣνεσκȣ: Fεπȣϼȣς:*
III, a, 11. *φελσFα:* 12. *αϼπȣτϼατι: φϼατϼȣ: Ατιιεϼιȣ: πϼεͰȣβια:* 13. *ετ: νȣϼπενεϼ:*
III, a, 13. *πϼεFεϼ: πȣστι: καστϼȣFȣφ:* —
III, a, 14. *Φρατεϼ: Ατιιεϼιȣϼ: εσȣ: ειτιπες: πλενασιεϼ:* 15. *ȣϼνασιεϼ: ȣͰτϼετιε: κ. τ.*
III, a, 15. *ΚλȣFιιεϼ: κȣμναͰ* 16. *κλε: Ατιιεϼιε: ȣκϼε: εικFασεσε: Ατιιεϼιεϼ:*
III, a, 17. *απε: απελȣστ: μȣνεκλȣ: Ͱαβιȣ: νȣμεϼ:* 18. *πϼεFεϼ: πȣστι: καστϼȣFȣφ:*
III, a, 18. *ετ: απε: πȣϼτιτȣ:* 19. *φȣστ: μȣνεκλȣ: Ͱαβια: νȣμεϼ: τȣπλεϼ:*
III, a, 20. *πȣστι: καστϼȣFȣ: ετ: απε: σȣβϼα: σπαφȣ: φȣστ:* 21. *μȣνεκλȣ: Ͱαβια:*
III, a, 21. *νȣμεϼ: τϼιπλεϼ: πȣστι:* 22. *καστϼȣFȣ: ετ: απε: φρατεϼ: ζεϼσνατȣϼ:*
III, a, 22. *φȣϼεντ* [1]*:* 23. *εͰFελκλȣ: φεια: φϼατϼεκς: ȣτε: ΚFεστȣϼ:* 24. *σFε: ϼεͰτε:*

[1]) *Dempster. φȣϼενϼ.*

III, a, 24. *κȣρατȣ* [1]*: σι: σFȣ: μεστρȣ: καρȣ:* **25.** *φρατρȣ: Ατιιερισ: πȣρε: ȣλȣ:*
III, a, 25. *βενȣρεντ:* **26.** *πρȣσικȣρεντ: ρεͱτε: κȣρατȣ: ερȣ: ερεκ:* **27.** *πρȣφε: σι: σFȣ:*
III, a, 27. *μȣστρȣ: καρȣ: φρατρȣ: Ατιιερ* **28.** *ιȣ: πȣρε: ȣλȣ: βενȣρεντ: πρȣσικȣρεντ:*
III, a, 29. *κȣρατȣ* [2]*: ρεͱτε: νειπ: ερȣ: ενȣκ: φρατρȣ:* b, 1. *εͱFελκλȣ: φεια: φρατρεκς:*
III, b, 2. *ȣτε: ΚFεστȣρ: παντα: μȣτα:* **3.** *αρφερτȣρε: σι: παντα: μȣτα: φρατρȣ:*
III, b, 4. *Ατιιεριȣ: μεστρȣ: καρȣ: πȣρε: ȣλȣ:* **5.** *βενȣρεντ: αρφερτȣρε: ερȣ: πεπȣρκȣρε*
III, b, 6. *ντ: ͱεριφι: εταντȣ: μȣτȣ: αρφερτȣρε:* **7.** *σι:*

III, b, 8. Claverniur. dirsas. herti. fratrus. Atiersir. posti. acnu. 9. farer. opeter.
III, b, 9. P. IIII. agre. Tlatie. Piquier. Martier. et. 'sesna. 10. homonus. duir. puri. far.
III, b, 10. eiscurent. ote. a. vi. Claverni. 11. dirsans. herti. frater. Atiersiur. Sehmenier.
III, b, 11. dequrier. 12. Pelmner. sorser. posti. acnu. vef. X. cabriner. vef. V. pretra [3]
III, b, 13. toco. postra. fahe. et. 'sesna. ote. a. vi. Casilos. dirsa. herti. fratrus.
III, b, 14. Atiersir. posti. acnu. farer. opeter. P. VI. agre. Casiler. Piquier. 15. Martier.
III, b, 15. et. 'sesna. homonus. duir. puri. far. eiscurent. ote. a. vi. 16. Casilate. dirsans.
III, b, 16. herti. frateer. Atiersiur. Sehmenier. dequrier. 17. Pelmner. sorser. posti.
III, b, 17. acnu. vef. XV. cabriner. vef. V. s. [4] et. 'sesna. ote. a. vi.

Dempsteri tabulae II & I.

II, 1. *Εσȣνȣ: φȣια: ͱερτερ: σȣμε:* **2.** *ȣστιτε: σεστεντασιαρȣ:* **3.** *ȣρνασιαρȣ: ͱȣνταχ:*
II, 3. *Fȣκε: πρȣμȣ: πεͱατȣ:* **4.** *ινȣκ: ȣͱτȣρȣ: ȣρτες: Fȣντις:* **5.** *φρατερ: ȣστεντȣτα:*
II, 5. *πȣρε:* **6.** *φρατρȣ: μερσȣς: φȣστ:* **7.** *κȣμνακλε: ινȣκ: ȣͱτȣρ: Fαπερε:*
II, 8. *κȣμνακλε: σιστȣ: σακρε: ȣFεμ: ȣͱτȣρ:* **9.** *τειτȣ: πȣντες: τερκαντȣρ: ινȣμεκ:*
II, 9. *σακρε:* **10.** *ȣFεμ: ȣρτας: πȣντες: φρατρȣμ: ȣπετȣτα:* **11.** *ινȣμεκ: Fια: μερσȣFα:*
II, 11. *αρFαμεν: ετȣτα:* **12.** *ερακ: πιρ: περσκλȣ: ȣρετȣ: σακρȣ: ȣFεμ:* **13.** *κλετρα:*
II, 13. *φερτȣτα: αιτȣτα: αρFεν: κλετραμ:* **14.** *αμπαριτȣ: ερȣκ: εσȣνȣ: φȣτȣ: κλετρε:*
II, 14. *τȣπλακ:* **15.** *πρȣμȣμ: αντεντȣ: ινȣκ: ζιͱζερα: εντεντȣ:* **16.** *ινȣκ: καξι: φεριμε:*
II, 16. *αντεντȣ: ισȣντ: φερεͱτρȣ:* **17.** *αντεντȣ: ισȣντ: σȣφεραχλȣ: αντεντȣ: σεπλες:*
II, 18. *αͱεσνες: τρις: καξι: αστιντȣ: φερεͱτρȣ: ετρες: τρις:* **19.** *αͱεσνες: αστιντȣ:*
II, 19. *σȣφεραχλȣ: τȣFες: αͱεσνες:* **20.** *ανστιντȣ: ινενεκ: Fȣκȣμεν: εσȣνȣμεν: ετȣ: απ:*

---

[1] *Dempster.* *τȣρατȣ.* — [2] *Dempster.* *τȣρατȣ?* — [3] *Dempster.* p r e t a. — [4] *Gruter.* VHS.

II, 21. *Fȣκȣ: κȣκεͱες: ιεπι: πεῤσκλȣμαῤ: καῤιτȣ: Fȣκȣ: πιῤ:* **22.** *ασε: αντεντȣ: σακῤε:*
II, 22. *σεFακνε: ȣπετȣ: ΙȣFε πατῤε:* **23.** *πῤȣμȣ: αμπεντȣ: τεστῤȣ: σεσε: ασα:*
II, 23. *φῤατῤȣσπεῤ:* **24.** *Ατιιεῤιες: αͱτισπεῤ: ειкFασατις: τȣταπε: ΙιȣFινα:*
II, 25. *τῤεφιπεῤ: ΙιȣFινα: τιζλȣ: σεFακνι: τειτȣ:* **26.** *ινȣμεκ: ȣFεμ: σεFακνι: ȣπετȣ:*
II, 26. *Πȣεμȣνε:* **27.** *πȣπῤικε: απεντȣ: τιζλȣ: σεFακνι: ναῤατȣ:* **28.** *ιȣκα: μεῤσȣFα:*
II, 28. *ȣFικȣμ: ͱαβετȣ: φῤατῤȣσπεῤ* [1]*:* **29.** *Ατιιεῤιȣ: αͱτισπεῤ: ειкFασατις: τȣταπεῤ:*
II, 30. *ΙιȣFινα: τῤεφιπεῤ: ΙιȣFινα: σακῤε:* **31.** *Fατῤα: φεῤινε: φειτȣ: εῤȣκȣ: αῤȣFια:*
II, 31. *φειτȣ: ȣFεμ:* **32.** *πεῤαεμ: πελσανȣ: φειτȣ: εῤεῤεκ: τȣFα: τεφῤα:* **33.** *σπαντιμαῤ:*
II, 33. *πῤȣσεκατȣ: εῤεκ: πεῤȣμε: πȣῤτȣFιτȣ:* **34.** *στῤȣζλα: αῤFειτȣ: ινȣμεκ: ετῤαμα:*
II, 34. *σπαντι: τȣFα: τεφῤα:* **35.** *πῤȣσεκατȣ: εῤεκ: εῤεζλȣμα: Πȣεμȣνε: πȣπῤικε:*
I, 1. *πȣῤτȣFιτȣ: εῤαῤȣντ: στῤȣͱζλας: εσκαμιτȣ: αFειτȣ:* **2.** *ινȣμεκ: τεῤτιαμα:*
I, 2. *σπαντι: τῤιια: τεφῤα: πῤȣσεκατȣ:* **3.** *εῤεκ: σȣπῤȣ: σεσε: εῤεζλȣμα: Fεσȣνε:*
I, 3. *Πȣεμȣνες:* **4.** *πȣπῤιζες: πȣῤτȣFιτȣ: στῤȣͱζλα: πετενατα: ισεκ:* **5.** *αῤFειτȣ:*
I, 5. *εῤεῤεῤȣντ: καπιῤȣς: Πȣεμȣνε:* **6.** *Fεσȣνε: πȣῤτȣFιτȣ: ασαμαῤ: εῤεζλαμαῤ:*
I, 7. *ασεζετες: καῤνȣς: ισεζελες: ετ: Fεμπεσȣντῤες:* **8.** *σȣπες: σανες: πεῤτεντȣ:*
I, 8. *πεῤσνιμȣ: αῤπελτȣ:* **9.** *στατιτατȣ: Fεσκλες: σνατες: ασνατες: σεFακνε:*
I, 10. *εῤεζλȣμα: πεῤσνιμȣ: Πȣεμȣνε: πȣπῤικε: Fεσȣνε:* **11.** *Πȣεμȣνες: πȣπῤικες:*
I, 11. *κλαFλες: πεῤσνιͱμȣ:* **12.** *Πȣεμȣνε: πȣπῤικες: ετ: Fεσȣνε: Πȣεμȣνες:*
I, 13. *πȣπῤικες: πȣστιν: εῤεζλȣ: ινȣκ: εῤεζλȣ: ȣμτȣ:* **14.** *πȣτῤεσπε: εῤȣς: ινȣκ:*
I, 14. *Fεστιζια: μεφα: πȣῤτȣπιτε:* **15.** *σκαλζετα: κȣνικαξ: απεͱτῤε: εσȣφ: τεστῤȣ: σεσε:*
I, 16. *ασα: ασαμα: πȣῤτȣFιτȣ: σεFακνε: σȣκατȣ:* **17.** *ινȣμεκ: FεσFεζα: πεῤσȣντῤȣ:*
I, 17. *σȣπȣ: εῤεζλε: ͱȣλε:* **18.** *σεFακνε: σκαλζετα: κȣνικαξ: πȣῤτȣFιτȣ: ινȣντεκ* [2]*:*
I, 19. *Fεστιζια: πεῤσȣντῤȣ: τȣῤσε: σȣπεῤ: εῤεζλε: σεFακνε:* **20.** *σκαλζετα: κȣνικαξ:*
I, 20. *πȣῤτȣFιϑȣ: ινȣμεκ: τεͱτεῤιμ* [3]*:* **21.** *ετȣ: Fελτȣ: εῤεκ: πεῤσȣντῤε: αντεντȣ:*
I, 21. *ινȣμεκ:* **22.** *αῤζλαταφ: Fασȣς: ȣφεστνε: σεFακνεφ: πȣῤτȣFιτȣ:* **23.** *ινȣμκ:*
I, 23. *πῤȣξȣῤε: κεβȣ: σεFακνε: πεῤσνιͱμȣ:* **24.** *Πȣεμȣνε: πȣπῤιζε: ινȣμεκ: κλετῤα:*
I, 24. *Fεσκλες* [4]*:* **25.** *Fȣφετες: σεFακνις: πεῤσιͱμȣ: Fεσȣνε:* **26.** *Πȣεμȣνες: πȣπῤζες:*
I, 26. *ινȣμεκ: σFεπις: ͱεῤι:* **27.** *εξαῤιαφ: αντεντȣ: ινȣμεκ: εῤȣς: ταζεξ:* **28.** *τεῤτȣ:*
I, 28. *ινȣμεκ: κȣμαλτȣ: αῤκανι:* **29.** *κανετȣ: κȣματες: πεῤσνιͱμȣ: εσȣκȣ:* **30.** *εσȣνȣ:*
I, 30. *ȣῤετȣ: ταπιστενȣ: ͱαβετȣ: πȣνε:* **31.** *φῤεͱτȣ: ͱαβετȣ: απ: ιτεκ: φακȣστ:*
I, 31. *πȣῤτιτȣ:* **32.** *φȣτȣ: ͱȣντακ: πιῤι: πῤȣπεͱαστ: εῤεκ:* **33.** *ȣῤες: πȣνες: νειῤͱαβας:*

---

[1] *Dempster.* φῤατῤȣσπε. — [2] *Gruter.* ινȣνεκ. — [3] *Gruter.* ιεͱτεδιμ. — [4] *Gruter.* πεσκλες.

III, a, 24. *κȣϱατȣ* [1]*): σι: σFε: μεστϱȣ: καϱȣ:* 25. *φϱατϱȣ: Ατιιεϱιȣ: πȣϱε: ȣλȣ:*
III, a, 25. *βενȣϱεντ:* 26. *πϱȣσικȣϱεντ: ϱεͰτε: κȣϱατȣ: εϱȣ: εϱεκ:* 27. *πϱȣφε: σι: σFε:*
III, a, 27. *μεστϱȣ: καϱȣ: φϱατϱȣ: Ατιιεϱ* 28. *ιȣ: πȣϱε: ȣλȣ: βενȣϱεντ: πϱȣσικȣϱεντ:* ;
III, a, 29. *κȣϱατȣ* [2]*): ϱεͰτε: νειπ: εϱȣ: ενȣκ: φϱατϱȣ:* b, 1. *εͰFελκλȣ: φεια: φϱατϱεκς:*
III, b, 2. *ȣτε: KFεστȣϱ: παντα: μȣτα:* 3. *αϱφεϱτȣϱε: σι: παντα: μȣτα: φϱατϱȣ:*
III, b, 4. *Ατιιεϱιȣ: μεστϱȣ: καϱȣ: πȣϱε: ȣλȣ:* 5. *βενȣϱεντ: αϱφεϱτȣϱε: εϱȣ: πεπȣϱκȣϱε*
III, b, 6. *ντ: Ͱεϱιφι: εταντȣ: μȣτȣ: αϱφεϱτȣϱε:* 7. *σι:*

III, b, 8. Claverniur. dirsas. herti. fratrus. Atiersir. posti. acnu. 9. farer. opeter.
III, b, 9. P. IIII. agre. Tlatie. Piquier. Martier. et. 'sesna. 10. homonus. duir. puri. far.
III, b, 10. eiscurent. ote. a. vi. Claverni. 11. dirsans. herti. frater. Atiersiur. Sehmenier. ;
III, b, 11. dequrier. 12. Pelmner. sorser. posti. acnu. vef. X. cabriner. vef. V. pretra [3])
III, b, 13. toco. postra. fahe. et. 'sesna. ote. a. vi. Casilos. dirsa. herti. fratrus.
III, b, 14. Atiersir. posti. acnu. farer. opeter. P. VI. agre. Casiler. Piquier. 15. Martier.
III, b, 15. et. 'sesna. homonus. duir. puri. far. eiscurent. ote. a. vi. 16. Casilate. dirsans.
III, b, 16. herti. frateer. Atiersiur. Sehmenier. dequrier. 17. Pelmner. sorser. posti.
III, b, 17. acnu. vef. XV. cabriner. vef. V. s. [4]) et. 'sesna. ote. a. vi.

Dempsteri tabulae II & I.

II, 1. *Εσȣνȣ: φȣια: Ͱεϱτεϱ: σȣμε:* 2. *ȣστιτε: σεστεντασιαϱȣ:* 3. *ȣϱνασιαϱȣ: Ͱȣνταк:*
II, 3. *Fȣκε: πϱȣμȣ: πεͰατȣ:* 4. *ινȣκ: ȣͰτȣϱȣ: ȣϱτες: Fȣντις:* 5. *φϱατεϱ: ȣστεντȣτα:*
II, 5. *πȣϱε:* 6. *φϱατϱȣ: μεϱσȣς: φȣστ:* 7. *κȣμνακλε: ινȣκ: ȣͰτȣϱ: Fαπεϱε:*
II, 8. *κȣμνακλε: σιστȣ: σακϱε: ȣFεμ: ȣͰτȣϱ:* 9. *τειτȣ: πȣντες: τεϱκαντȣϱ: ινȣμεκ:*
II, 9. *σακϱε:* 10. *ȣFεμ: ȣϱτας: πȣντες: φϱατϱȣμ: ȣπετȣτα:* 11. *ινȣμεκ: Fια: μεϱσȣFα:*
II, 11. *αϱFαμεν: ετȣτα:* 12. *εϱακ: πιϱ: πεϱσκλȣ: ȣϱετȣ: σακϱε: ȣFεμ:* 13. *κλετϱα:*
II, 13. *φεϱτȣτα: αιτȣτα: αϱFεν: κλετϱαμ:* 14. *αμπαϱιτȣ: εϱȣκ: εσȣνȣ: φȣτȣ: κλετϱε:*
II, 14. *τȣπλακ:* 15. *πϱȣμȣμ: αντεντȣ: ινȣκ: ζιͰζεϱα: εντεντȣ:* 16. *ινȣκ: καξι: φεϱιμε:*
II, 16. *αντεντȣ: ισȣντ: φεϱεͰτϱȣ:* 17. *αντεντȣ: ισȣντ: σȣφεϱακλȣ: αντεντȣ: σεπλες:*
II, 18. *αͰεσνες: τϱις: καξι: αστιντȣ: φεϱεͰτϱȣ: ετϱες: τϱις:* 19. *αͰεσνες: αστιντȣ:*
II, 19. *σȣφεϱακλȣ: τȣFες: αͰεσνες:* 20. *ανστιντȣ: ινενεκ: Fακȣμεν: εσȣνȣμεν: ετȣ: απ:*

---

[1]) *Dempster. τȣϱατȣ.* — [2]) *Dempster. τȣϱατȣ?* — [3]) *Dempster.* preta. — [4]) *Gruter.* VHS.

II, 21. *Fȣκȣ: κȣκεⱶες: ιεπι: πεῤσκλȣμαῤ: χαῤιτȣ: Fȣκε: πιῤ:* **22.** *ασε: αντεντȣ: σακῤε:*
II, 22. *σεFακνε: ȣπετȣ: ΙȣFε πατῤε:* **23.** *πῤȣμȣ: αμπεντȣ: τεστῤȣ: σεσε: ασα:*
II, 23. *φῤατῤȣσπεῤ:* **24.** *Ατιιεῤιες: αⱶτισπεῤ: εικFασατις: τȣταπε: ΙιȣFινα:*
II, 25. *τῤεφιπεῤ: ΙιȣFινα: τιζλȣ: σεFακνι: τειτȣ:* **26.** *ινȣμεκ: ȣFεμ: σεFακνι: ȣπετȣ:*
II, 26. *Πȣεμȣνε:* **27.** *πȣπῤικε: απεντȣ: τιζλȣ: σεFακνι: ναῤατȣ:* **28.** *ιȣκα: μεῤσȣFα:*
II, 28. *ȣFικȣμ: ⱶαβετȣ: φῤατῤȣσπεῤ* [1]*):* **29.** *Ατιιεῤιε: αⱶτισπεῤ: εικFασατις: τȣταπεῤ:*
II, 30. *ΙιȣFινα: τῤεφιπεῤ: ΙιȣFινα: σακῤε:* **31.** *Fατῤα: φεῤινε: φειτȣ: εῤȣκȣ: αῤȣFια:*
II, 31. *φειτȣ: ȣFεμ:* **32.** *πεῤαεμ: πελσανȣ: φειτȣ: εῤεῤεκ: τȣFα: τεφῤα:* **33.** *σπαντιμαῤ:*
II, 33. *πῤȣσεκατȣ: εῤεκ: πεῤȣμε: πȣῤτȣFιτȣ:* **34.** *στῤȣζλα: αῤFειτȣ: ινȣμεκ: ετῤαμα:*
II, 34. *σπαντι: τȣFα: τεφῤα:* **35.** *πῤȣσεκατȣ: εῤεκ: εῤεζλȣμα: Πȣεμȣνε: πȣπῤικε:*
I, 1. *πȣῤτȣFιτȣ: εῤαῤȣντ: στῤȣⱶζλας: εσκαμιτȣ: αFειτȣ:* **2.** *ινȣμεκ: τεῤτιαμα:*
I, 2. *σπαντι: τῤιια: τεφῤα: πῤȣσεκατȣ:* **3.** *εῤεκ: σȣπῤȣ: σεσε: εῤεζλȣμα: Fεσȣνε:*
I, 3. *Πȣεμȣνες:* **4.** *πȣπῤιζες: πȣῤτȣFιτȣ: στῤȣⱶζλα: πετενατα: ισεκ:* **5.** *αῤFειτȣ:*
I, 5. *εῤεῤεῤȣντ: χαπιῤȣς: Πȣεμȣνε:* **6.** *Fεσȣνε: πȣῤτȣFιτȣ: ασαμαῤ: εῤεζλαμαῤ:*
I, 7. *ασεζετες: χαῤνȣς: ισεζελες: ετ: Fεμπεσȣντῤες:* **8.** *σȣπες: σανες: πεῤτεντȣ:*
I, 8. *πεῤσνιμȣ: αῤπελτȣ:* **9.** *στατιτατȣ: Fεσκλες: σνατες: ασνατες: σεFακνε:*
I, 10. *εῤεζλȣμα: πεῤσνιμȣ: Πȣεμȣνε: πȣπῤικε: Fεσȣνε:* **11.** *Πȣεμȣνες: πȣπῤικες:*
I, 11. *κλαFλες: πεῤσνιⱶμȣ:* **12.** *Πȣεμȣνε: πȣπῤικες: ετ: Fεσȣνε: Πȣεμȣνες:*
I, 13. *πȣπῤικες: πȣστιν: εῤεζλȣ: ινȣκ: εῤεζλȣ: ȣμτȣ:* **14.** *πȣτῤεσπε: εῤȣς: ινȣκ:*
I, 14. *Fεστιζια: μεφα: πȣῤτȣπιτε:* **15.** *σκαλζετα: κȣνικαξ: απεⱶτῤε: εσȣφ: τεστῤȣ: σεσε:*
I, 16. *ασα: ασαμα: πȣῤτȣFιτȣ: σεFακνε: σȣκατȣ:* **17.** *ινȣμεκ: FεσFεζα: πεῤσȣντῤȣ:*
I, 17. *σȣπȣ: εῤεζλε: ⱶȣλε:* **18.** *σεFακνε: σκαλζετα: κȣνικαξ: πȣῤτȣFιτȣ: ινȣντεκ* [2]*):*
I, 19. *Fεστιζια: πεῤσȣντῤȣ: τȣῤσε: σȣπεῤ: εῤεζλε: σεFακνε:* **20.** *σκαλζετα: κȣνικαξ:*
I, 20. *πȣῤτȣFιϑȣ: ινȣμεκ: τεⱶτεῤιμ* [3]*):* **21.** *ετȣ: Fελτȣ: εῤεκ: πεῤσȣντῤε: αντεντȣ:*
I, 21. *ινȣμεκ:* **22.** *αῤζλαταφ: Fασȣς: ȣφεστνε: σεFακνεφ: πȣῤτȣFιτȣ:* **23.** *ινȣμκ:*
I, 23. *πῤȣξȣῤε: κεβȣ: σεFακνε: πεῤσνιⱶμȣ:* **24.** *Πȣεμȣνε: πȣπῤιζε: ινȣμεκ: κλετῤα:*
I, 24. *Fεσκλες* [4]*):* **25.** *Fȣφετες: σεFακνις: πεῤσιⱶμȣ: Fεσȣνε:* **26.** *Πȣεμȣνες: πȣπῤζες:*
I, 26. *ινȣμεκ: σFεπις: ⱶεῤι:* **27.** *εξαῤιαφ: αντεντȣ: ινȣμεκ: εῤȣς: ταζεξ:* **28.** *τεῤτȣ:*
I, 28. *ινȣμεκ: κȣμαλτȣ: αῤκανι:* **29.** *χανετȣ: κȣματες: πεῤσνιⱶμȣ: εσȣκȣ:* **30.** *εσȣνȣ:*
I, 30. *ȣῤετȣ: ταπιστενȣ: ⱶαβετȣ: πȣνε:* **31.** *φῤεⱶτȣ: ⱶαβετȣ: απ: ιτεκ: φακȣστ:*
I, 31. *πεῤτιτȣ:* **32.** *φȣτȣ: ⱶεντακ: πιῤι: πῤȣπεⱶαστ: εῤεκ:* **33.** *ȣῤες: πȣνες: νειῤⱶαβας:*

---

[1]) Dempster. φῤατῤȣσπε. — [2]) Gruter. ινȣνεκ. — [3]) Gruter. ιεⱶτεῤιμ. — [4]) Gruter. πεσκλες.

III, a, 24. *κȣϱατȣ* [1]*: σι: σFȣ: μεστϱȣ: καϱȣ:* **25.** *φϱατϱȣ: Ατιιεϱιȣ: πȣϱε: ȣλȣ:*
III, a, 25. *βενȣϱεντ:* **26.** *πϱȣσικȣϱεντ: ϱεͱτε: κȣϱατȣ: εϱȣ: εϱεκ:* **27.** *πϱȣφε: σι: σFε:*
III, a, 27. *μȣστϱȣ: καϱȣ: φϱατϱȣ: Ατιιεϱ* **28.** *ιȣ: πȣϱε: ȣλȣ: βενȣϱεντ: πϱȣσικȣϱεντ:*
III, a, 29. *κȣϱατȣ* [2]*: ϱεͱτε: νειπ: εϱȣ: ενȣκ: φϱατϱȣ:* b, 1. *εͱFελκλȣ: φεια: φϱατϱεκς:*
III, b, 2. *ȣτε: ΚFεστȣϱ: παντα: μȣτα:* **3.** *αϱφȣϱτȣϱε: σι: παντα: μȣτα: φϱατϱȣ:*
III, b, 4. *Ατιιεϱιȣ: μεστϱȣ: καϱȣ: πȣϱε: ȣλȣ:* **5.** *βενȣϱεντ: αϱφεϱτȣϱε: εϱȣ: πεπȣϱκȣϱε*
III, b, 6. *ντ: ͱεϱιφι: εταντȣ: μȣτȣ: αϱφεϱτȣϱε:* **7.** *σι:*

III, b, 8. **Claverniur. dirsas. herti. fratrus. Atiersir. posti. acnu. 9. farer. opeter.**
III, b, 9. **P. IIII. agre. Tlatie. Piquier. Martier. et. 'sesna. 10. homonus. duir. puri. far.**
III, b, 10. **eiscurent. ote. a. vi. Claverni. 11. dirsans. herti. frater. Atiersiur. Sehmenier.**
III, b, 11. **dequrier. 12. Pelmner. sorser. posti. acnu. vef. X. cabriner. vef. V. pretra** [3]
III, b, 13. **toco. postra. fahe. et. 'sesna. ote. a. vi. Casilos. dirsa. herti. fratrus.**
III, b, 14. **Atiersir. posti. acnu. farer. opeter. P. VI. agre. Casiler. Piquier. 15. Martier.**
III, b, 15. **et. 'sesna. homonus. duir. puri. far. eiscurent. ote. a. vi. 16. Casilate. dirsans.**
III, b, 16. **herti. frateer. Atiersiur. Sehmenier. dequrier. 17. Pelmner. sorser. posti.**
III, b, 17. **acnu. vef. XV. cabriner. vef. V. s.** [4] **et. 'sesna. ote. a. vi.**

Dempsteri tabulae II & I.

II, 1. *Εσȣνȣ: φȣια: ͱεϱτεϱ: σȣμε:* **2.** *ȣστιτε: σεστεντασιαϱȣ:* **3.** *ȣϱνασιαϱȣ: ͱȣνταχ:*
II, 3. *Fȣκε: πϱȣμȣ: πεͱατȣ:* **4.** *ινȣκ: ȣͱτȣϱȣ: ȣϱτες: Fȣντις:* **5.** *φϱατεϱ: ȣστεντȣτα:*
II, 5. *πȣϱε:* **6.** *φϱατϱȣ: μεϱσȣς: φȣστ:* **7.** *κȣμνακλε: ινȣκ: ȣͱτȣϱ: Fαπεϱε:*
II, 8. *κȣμνακλε: σιστȣ: σακϱε: ȣFεμ: ȣͱτȣϱ:* **9.** *τειτȣ: πȣντες: τεϱκαντȣϱ: ινȣμεκ:*
II, 9. *σακϱε:* **10.** *ȣFεμ: ȣϱτας: πȣντες: φϱατϱȣμ: ȣπετȣτα:* **11.** *ινȣμεκ: Fια: μεϱσȣFα:*
II, 11. *αϱFαμεν: ετȣτα:* **12.** *εϱακ: πιϱ: πεϱσκλȣ: ȣϱετȣ: σακϱȣ: ȣFεμ:* **13.** *κλετϱα:*
II, 13. *φεϱτȣτα: αιτȣτα: αϱFεν: κλετϱαμ:* **14.** *αμπαϱιτȣ: εϱȣκ: εσȣνȣ: φȣτȣ: κλετϱε:*
II, 14. *τȣπλακ:* **15.** *πϱȣμȣμ: αντεντȣ: ινȣκ: ζιͱζεϱα: εντεντȣ:* **16.** *ινȣκ: καξι: φεϱιμε:*
II, 16. *αντεντȣ: ισȣντ: φεϱεͱτϱȣ:* **17.** *αντεντȣ: ισȣντ: σȣφεϱακλȣ: αντεντȣ: σεπλες:*
II, 18. *αͱεσνες: τϱις: καξι: αστιντȣ: φεϱεͱτϱȣ: ετϱες: τϱις:* **19.** *αͱεσνες: αστιντȣ:*
II, 19. *σȣφεϱακλȣ: τȣFες: αͱεσνες:* **20.** *ανστιντȣ: ινενεκ: Fȣκȣμεν: εσȣνȣμεν: ετȣ: απ:*

---

[1] *Dempster.* τȣϱατȣ. — [2] *Dempster.* τȣϱατȣ? — [3] *Dempster.* p r e t a. — [4] *Gruter.* VHS.

II, 21. *Fȣκȣ: κȣκεͰες: ιεπι: περσκλȣμαρ: καριτȣ: Fȣκȣ: πιρ:* 22. *ασε: αντεντȣ: σακρε:*
II, 22. *σεFακνε: ȣπετȣ: IȣFε πατρε:* 23. *πρȣμȣ: αμπεντȣ: τεστρȣ: σεσε: ασα:*
II, 23. *φρατρȣσπερ:* 24. *Ατιιερiες: αͰτισπερ: ειχFασατις: τȣταπε: IιȣFινα:*
II, 25. *τρεφιπερ: IιȣFινα: τιζλȣ: σεFακνι: τειτȣ:* 26. *ινȣμεκ: ȣFεμ: σεFακνι: ȣπετȣ:*
II, 26. *Πȣεμȣνε:* 27. *πȣπριxε: απεντȣ: τιζλȣ: σεFακνι: ναρατȣ:* 28. *ιȣκα: μερσȣFα:*
II, 28. *ȣFικȣμ: Ͱαβετȣ: φρατρȣσπερ* [1]*:* 29. *Ατιιεριε: αͰτισπερ: ειχFασατις: τȣταπερ:*
II, 30. *IιȣFινα: τρεφιπερ: IιȣFινα: σακρε:* 31. *Fατρα: φεριvε: φειτȣ: ερȣκȣ: αρȣFια:*
II, 31. *φειτȣ: ȣFεμ:* 32. *περαεμ: πελσανȣ: φειτȣ: ερερεκ: τȣFα: τεφρα:* 33. *σπαντιμαρ:*
II, 33. *πρȣσεκατȣ: ερεκ: περȣμε: πȣρτȣFιτȣ:* 34. *στρȣζλα: αρFειτȣ: ινȣμεκ: ετραμα:*
II, 34. *σπαντι: τȣFα: τεφρα:* 35. *πρȣσεκατȣ: ερεκ: ερεζλȣμα: Πȣεμȣνε: πȣπριxε:*
I, 1. *πȣρτȣFιτȣ: εραρȣντ: στρȣͰζλας: εσκαμιτȣ: αFειτȣ:* 2. *ινȣμεκ: τερτιαμα:*
I, 2. *σπαντι: τριια: τεφρα: πρȣσεκατȣ:* 3. *ερεκ: σȣπρȣ: σεσε: ερεζλȣμα: Fεσȣνε:*
I, 3. *Πȣεμȣνες:* 4. *πȣπριζες: πȣρτȣFιτȣ: στρȣͰζλα: πετενατα: ισεκ:* 5. *αρFειτȣ:*
I, 5. *ερερερȣντ: καπιρȣς: Πȣεμȣνε:* 6. *Fεσȣνε: πȣρτȣFιτȣ: ασαμαρ: ερεζλαμαρ:*
I, 7. *ασεζετες: καρνȣς: ισεζελες: ετ: Fεμπεσȣντρες:* 8. *σȣπες: σανες: περτεντȣ:*
I, 8. *περσνιμȣ: αρπελτȣ:* 9. *στατιτατȣ: Fεσκλες: σνατες: ασνατες: σεFακνε:*
I, 10. *ερεζλȣμα: περσνιμȣ: Πȣεμȣνε: πȣπριxε: Fεσȣνε:* 11. *Πȣεμȣνες: πȣπριxες:*
I, 11. *κλαFλες: περσνιͰμȣ:* 12. *Πȣεμȣνε: πȣπριxες: ετ: Fεσȣνε: Πȣεμȣνες:*
I, 13. *πȣπριxες: πȣστιν: ερεζλȣ: ινȣκ: ερεζλȣ: ȣμτȣ:* 14. *πȣτρεσπε: ερȣς: ινȣκ:*
I, 14. *Fεστιζια: μεφα: πȣρτȣπιτε:* 15. *σκαλζετα: κȣνικαξ: απεͰτρε: εσȣφ: τεστρȣ: σεσε:*
I, 16. *ασα: ασαμα: πȣρτȣFιτȣ: σεFακνε: σȣκατȣ:* 17. *ινȣμεκ: FεσFεζα: περσȣντρȣ:*
I, 17. *σȣπȣ: ερεζλε: Ͱȣλε:* 18. *σεFακνε: σκαλζετα: κȣνικαξ: πȣρτȣFιτȣ: ινȣντεκ* [2]*:*
I, 19. *Fεστιζια: περσȣντρȣ: τȣρσε: σȣπερ: ερεζλε: σεFακνε:* 20. *σκαλζετα: κȣνικαξ:*
I, 20. *πȣρτȣFιθȣ: ινȣμεκ: τεͰτεριμ* [3]*:* 21. *ετȣ: Fελτȣ: ερεκ: περσȣντρε: αντεντȣ:*
I, 21. *ινȣμεκ:* 22. *αρζλαταφ: Fασȣς: ȣφεστνε: σεFακνεφ: πȣρτȣFιτȣ:* 23. *ινȣμκ:*
I, 23. *πρȣξȣρε: κεβȣ: σεFακνε: περσνιͰμȣ:* 24. *Πȣεμȣνε: πȣπριζε: ινȣμεκ: κλετρα:*
I, 24. *Fεσκλες* [4]*:* 25. *Fȣφετες: σεFακνις: περσιͰμȣ: Fεσȣνε:* 26. *Πȣεμȣνες: πȣπρζες:*
I, 26. *ινȣμεκ: σFεπις: Ͱερι:* 27. *εξαριαφ: αντεντȣ: ινȣμεκ: ερȣς: ταζεξ:* 28. *τερτȣ:*
I, 28. *ινȣμεκ: κȣμαλτȣ: αρκανι:* 29. *κανετȣ: κȣματες: περσνιͰμȣ: εσȣκȣ:* 30. *εσȣνȣ:*
I, 30. *ȣρετȣ: ταπιστενȣ: Ͱαβετȣ: πȣνε:* 31. *φρεͰτȣ: Ͱαβετȣ: απ: ιτεκ: φακȣστ:*
I, 31. *πȣρτιτȣ:* 32. *φȣτȣ: Ͱȣντακ: πιρι: πρȣπεͰαστ: ερεκ:* 33. *ȣȝες: πȣνες: νειρͰαβας:*

---

[1] *Dempster.* φρατρȣσπε. — [2] *Gruter.* ινȣνεκ. — [3] *Gruter.* ιεͰτεριμ. — [4] *Gruter.* πεσκλες.

Dempsteri tabula V.

V, b, 1. Σεμενιες : τεκȣριες : σιμ : καπρȣμ : ȣπετȣ : τεκFιας : 2. φαμεριας : Πȣμπεριας !
V, b, 2. XII. Ατιιεριατε : ετρε : Ατιιεριατε : 3. ΚλαFερνιιε : ετρε : ΚλαFερνιιε : Κȣρειατε :
V, b, 3. ετρε : Κȣρειατε : 4. Σατανες : ετρε : Σατανε : Πειεριατε : ετρε : Πειεριατε :
V, b, 4. Ταλενατε : 5. ετρε : Ταλενατε : Μȣσειατε : ετρε : Μȣσειατε : Ιȣιεσκανε : 6. ετρε :
V, b, 6. Ιȣιεσκανες : Κασελατε : ετρε : Κασελατε : τερτιε : Κασελατε : 7. περαξνανιε : τειτȣ :
V, d, 7. αρμȣνε : ΙȣFε : πατρε : φετȣ : σι : περα 8. κνε : σεFακνε : ȣπετȣ : εFειετȣ :
V, b, 8. σεFακνε : ναρατȣ : αρFιȣ : 9. ȣστετȣ : εȣ : ναρατȣ : πȣξε : φαζεφετε : σεFακνε :
V, b, 9. Ͱερι : πȣνι : 10. Ͱερι : Fινȣ : φετȣ : Fαπȣτȣ : Σαζι : αμπετȣ : καπρȣ : περακνε :
V, b, 10. σεFα 11. κνε : ȣπετȣ : εFειετȣ : ναρατȣ : ζιFε : αμπετȣ : φεσνερε : πȣρτȣ
V, b, 12. ετȣ : ιφε : φερτȣ : ταφλε : επιρφερτȣ : καπρες : πρȣσεζετȣ : 13. ιφε : αρFειτȣ :
V, b, 13. περσȣτρȣ : Fαπȣτις : μεφα : Fιστιζα : φετα : φερτȣ : 14. σFισεFε : φερτȣ : πȣνε :
V, b, 14. ετρε : σFισεFε : Fινȣ : φερτȣ : τερτιε : 15. σFισεFε : ȣτȣρ : φερτȣ : πιστȣνιρȣ : φερτȣ :
V, b, 15. Fεπεσȣτρα : φερτȣ : 16. μαντρακλȣ : φερτȣ : πȣνε : φερτȣ : πȣνε : φεσναφε : βενȣς :
V, b, 17. καβρȣ : πȣρτȣFετȣ : Fαπȣτȣ : Σαζι : ΙȣFε : πατρε : πρεπεσνιμȣ : 18. Fεπεσȣτρα :
V, b, 18. πεσνιμȣ : Fεσκλες : πεσνιμȣ : ατρεπȣρατȣ : 19. αρπελτȣ : στατιτατȣ : Fεσκλȣ : πȣστρȣ :
V, b, 19. πεστȣρανȣ : 20. πεσνιμȣ : πȣνι : πεσνιμȣ : Fινȣ : πεσνιμȣ : ȣνε : πεσνι 21. μȣ :
V, b, 21. ενȣ : ερȣς : τετȣ : Fιτλȣ : Fȣφρȣ : πȣνε : Ͱεριες : 22. φαζȣ : ερȣͰȣ : τιζλȣ : σεστȣ :
V, b, 22. ΙȣFε πατρε : πȣνε : σεστε : 23. ȣρφετα : μανȣFε : Ͱαβετȣ : εστȣ : ιȣκȣ : Ͱαβετȣ :
V, b, 24. Ιȣπατερ : Σαζε : τεφε : εστȣ : Fιτλȣ : Fȣφρȣ : σεστȣ : 25. πȣρτιφελε : τριιȣπερ :
V, b, 25. τειτȣ : τριιȣπερ : Fȣφρȣ : ναρατȣ : 26. φειȣ : ΙȣFεπατρε : Fȣζιιαπερ : νατινε :
V, b, 26. φρατρȣ Ατιιεριȣ : 27. πȣνε : ανπενες : κρικατρȣ : τεστρε : εȣξε : Ͱαβετȣ : απε :
V, b, 27. απελ 28. ȣς : μεφε : ατεντȣ : απε : πȣρτȣFιες : τεστρε : εȣξε : Ͱαβετȣ :
V, b, 29. κρικατρȣ : αρFιȣ : ȣστετȣ : πȣνι : φετȣ : a, 1. Πȣνε : καρνε : σπετȣριε : Ατιιεριε :
V, a, 1. αFιεκατε : ναρακλȣμ : 2. Fȣρτȣς : εστȣ : εσȣνȣ : φετȣ : φρατρȣσπερ : Ατιιεριε : εȣ :
V, a, 2. εσȣμ : 3. εσȣ : ναρατȣ : περε : καρνε : σπετȣριε : Ατιιεριε : αFιεκατε : 4. αιȣ :
V, a, 4. ȣρτȣ : φεφȣρε : φετȣ : πȣξε νειπ ερετȣ : Fεστιζε : Σαζε : 5. σακρε : ΙȣFε πατρε :
V, a, 5. βȣμ : περακνε : σπετȣρε : περακνε : ρεστατȣ : 6. ΙȣFιε : ȣνȣ ερι ετȣ : σακρε :
V, a, 6. πελσανȣ : φετȣ : αρFιȣ : ȣστεντȣ : 7. πȣνι : φετȣ : ταζεξ : πεσνιμȣ : αρεπε αρFες :
V, a, 7. πȣνε : πȣρτιιȣς : 8. ȣνȣ : σȣρȣ : πεσȣτρȣ : φετȣ : τικαμνε : ΙȣFιε : καπιρε :
V, a, 9. περȣ : πρεFε φετȣ : απε : πȣρτιιȣς : ȣρȣ : ερȣς : τετȣ : ενȣ : κȣμα 10. λτȣ :
V, a, 10. κȣματε πεσνιμȣ : αͰτȣ : ΙȣFιπ : ȣFε : περακνεμ : 11. περαεμ : φετȣ : αρFιȣ :
V, a, 11. ȣστεντȣ : πȣνι : φετȣ : αͰτȣ : Μαρτι : αβρȣνȣ : 12. περακνε : φετȣ : αρFιν ȣστετȣ :
V, a, 12. φασιȣ : πρȣσεζετε : αρFειτȣ : 13. περαε : φετȣ : πȣνι : φετȣ : τρα : εκFινε : φετȣ :
V, a, 14. αζετȣς : περακνε : φετȣ : —

V, a, 15. ͱȣντια : κατλε : τιζελ : στακαξ : εστ : σȣμε : ȣστιτε : 16. αντεῥ : μενξαῥȣ :
V, a, 16. ζεῥσιαρȣ : ͱεῥιιει : φαζιȣ : αῥφεῥτȣῥ : αFις : 17. ανξεῥιατες : μενξνε : κȣῥζλασιȣ :
V, a, 17. φαζια : τιζιτ : ͱȣντια : φεῥτȣ : 18. κατλȣ : αῥFια : στῥȣͱζλα : φικλα : πȣνε :
V, a, 18. Fινȣ : Μαλȣ : μαλετȣ : 19. μαντῥαͱκλȣ : Fεσκλα : σνατα : ασνατα : ȣμεν :
V, a, 19. φεῥτȣ : πιῥ : ασε : 20. αντεντȣ : εσȣνȣ : πȣνι : φειτȣ : ͱȣντε : ΙȣFιȣ : αμπεντȣ :
V, a, 20. κατλȣ : 21. σακῥε : σεFακνε : Πετῥȣνιαπεῥ : νατινε : φῥατῥȣ : Ατιιεῥιȣ :
V, a, 21. εσȣνȣ : 22. πεῥαε : φȣτȣ : κατλες : σȣπα : ͱαͱτȣ : σȣφαφιαφ : σȣπαφ : ͱαͱτȣ :
V, a, 23. βεῥȣς : απλενιες : πῥȣσεζια : καῥτȣ : κῥεματῥα : απλενια : σȣτεντ 24. ȣ : πεῥȣ :
V, a, 24. Μεῥιτȣ : αῥFια : πȣνι : πȣῥτȣFιτȣ : Fεστικατȣ : αͱτῥεπȣῥα 25. τȣ : πȣστιν :
V, a, 25. ανζιφ : Fινȣ : νȣFις : αͱτῥεπȣῥατȣ : τιȣ : πȣνι : τιȣ : Fινȣ : 26. τειτȣ : βεῥFα :
V, a, 26. φῥεͱτεφ : φεῥτȣ : πȣῥε : νȣFιμε : φεῥεστ : κῥεματῥȣφ : 27. σȣμελ : φεῥτȣ :
V, a, 27. Fεστιζια : πεῥȣμε : πεῥσνιͱμȣ : κατλες : τȣFα : τεφῥα : 28. τεῥτι : εῥȣς :
V, a, 28. πῥȣσεκατȣ : ισȣντ : κῥεματῥȣ : πῥȣσεκτȣ : στῥȣͱζλα : 29. φικλα : αῥFειτȣ : κατλȣ :
V, a, 29. πȣῥτȣFιτȣ : αμπεῥια : πεῥσνιͱμȣ : ασεζετα : 30. καῥνε : πεῥσνιͱμȣ : εενπεῥσȣντῥα :
V, a, 30. πεῥσνιͱμȣ : σȣπα : σπαντεα : 31. πεῥτεντȣ : Fεσκλες : Fȣφετες : πεῥσνιͱμȣ :
V, a, 31. Fεστικατȣ : αͱτῥεπȣῥατȣ : 32. αῥπελτȣ : στατιτατȣ : σȣπα : πȣστῥα : πεῥστȣ :
V, a, 32. ιεπῥȣ : εῥȣς : μανι : κȣFειτȣ : 33. σιιναμαῥ : ετȣ : τȣFε : ῥεκαπιῥȣς : πȣνε : φεῥτȣ :
V, a, 33. βεῥFα : κλαFλαφ : α 34. ανφεͱταφ : Fεσκλȣ : σνατȣ : ασνατȣ : ȣμεν : φεῥτȣ :
V, a, 34. καπιῥε : ͱȣντε : 35. ΙȣFιε : Fεστικατȣ : Πετῥȣνιαπεῥτ : νατινε : φῥατῥȣ :
V, a, 35. Ατιιεῥιȣ : βεῥȣς : 36. σεFακνις : πεῥσνιͱμȣ : πεῥτ : σπινια : ισȣντ : κλαFλες :
V, a, 36. πεῥσνιͱμȣ : 37. Fεσκλες : σνατε : ασνατες : σεFακνις : σπινιαμα : πεῥσνιͱμȣ :
V, a, 37. Fεστικατȣ : 38. αͱτῥεπȣῥατȣ : σπινα : ȣμτȣ : ȣμνε : σεFακνι : πεῥσνιͱμȣ : μανφ :
V, a, 38. εασα : 39. Fȣτȣ : ασαμα : κȣFεῥτȣ : ασακȣ : Fινȣ : σεFακνι : ταζεξ : πεῥσνιͱμȣ :
V, a, 40. εσȣφ : πȣσμε : ͱεῥτεῥ : εῥȣς : κȣFειτȣ : τεῥτȣ : Fινȣ : πȣνε : τεῥτȣ : 41. στῥȣͱζλας :
V, a, 41. φικλας : σȣφαφιας : κȣμαλτȣ : καπιῥε : πȣνες : Fεπȣῥατȣ : 42. ανταкῥες : κȣματες :
V, a, 42. πεῥσμιͱνιȣ : αμπαῥιͱμȣ : στατιτα : σȣβαͱτȣ : εσȣνȣ : 43. πȣῥτετȣ : φȣτȣ : κατελ :
V, a, 43. ασακȣ : πελσανς : φȣτȣ :

In margine :

KFεστῥε τιε ȣσαζε σFεσȣ Fȣεζις τιτε τειες :

Inscriptiones minores.

I. *Inscriptio cippi inter Bastiam et Assisium oppida in Umbria reperti.*

(Opuscoli di G. B. Vermiglioli Vol. I. n. 3.)

AGER. EMPS. ET ‖ TERMNAS. OHT ‖ C. V. VISTINIE. NER. T. BABR ‖ MARONMEI‖VOIS. NER. PROPART K ‖ T. V. VOISIENER ‖ SACRE. STAHV.

II. *Inscriptio cum figuris Apollinis et Clatrae, quae supra positae dicuntur, apud Falerios inventa.*

(Lanzi Saggio di ling. Etrusc. II, p. 538. Tav. XV, 7.)

LERPIRIOR. SANTIRPIOR. DVIR. FOR‖FOVFER. DERTIER. DIERIR. VOTIR‖FARER. VEF. NARATV. VEF. PONI‖SIRTIR.

III. *Inscriptio arae e Cortona ap. Orell. 1384.*

(Coltellini sopra un'ara Etrusca con iscrizione finora inedita. Rom. 1790.)

ARSES ‖ VVRSES ‖ SETHLANL ‖ TEPHRAL‖APE TERMNV‖PIS EST‖ESTV.

IV. *Inscriptio Volsca in tabula aenea Velitris reperta a. 1784.*

(Lanzi Sagg. II, p. 616. Tav. IV, 5. e Museo Borgiano).

DEVE : DECLVNE : STATOM : SEPIS : ATAHVS : DIS :[1]) VELESTROM ‖ FAƆIA : ESARISTROM : SE : BIM : ASIF : VESCLIS : VINV : ARPATITV‖SEPIS : TOTICV : COVEHRIV : SEPV : FEROM : PIHOM : ESTV‖EC : SE : COSVTIES : MA : CA : TAFANIES : MEDIX : SISTIATIENS.

V. *Inscriptio lapidis apud Amiternum in Sabinis inventi.*

(Lanzi Sagg. II, p. 618. Tav. XVI, 1.)

MESENE‖FLVSARE‖POIMVNIES . . . ‖ AT. RNO — ‖ AVNOM‖HIRETVM.

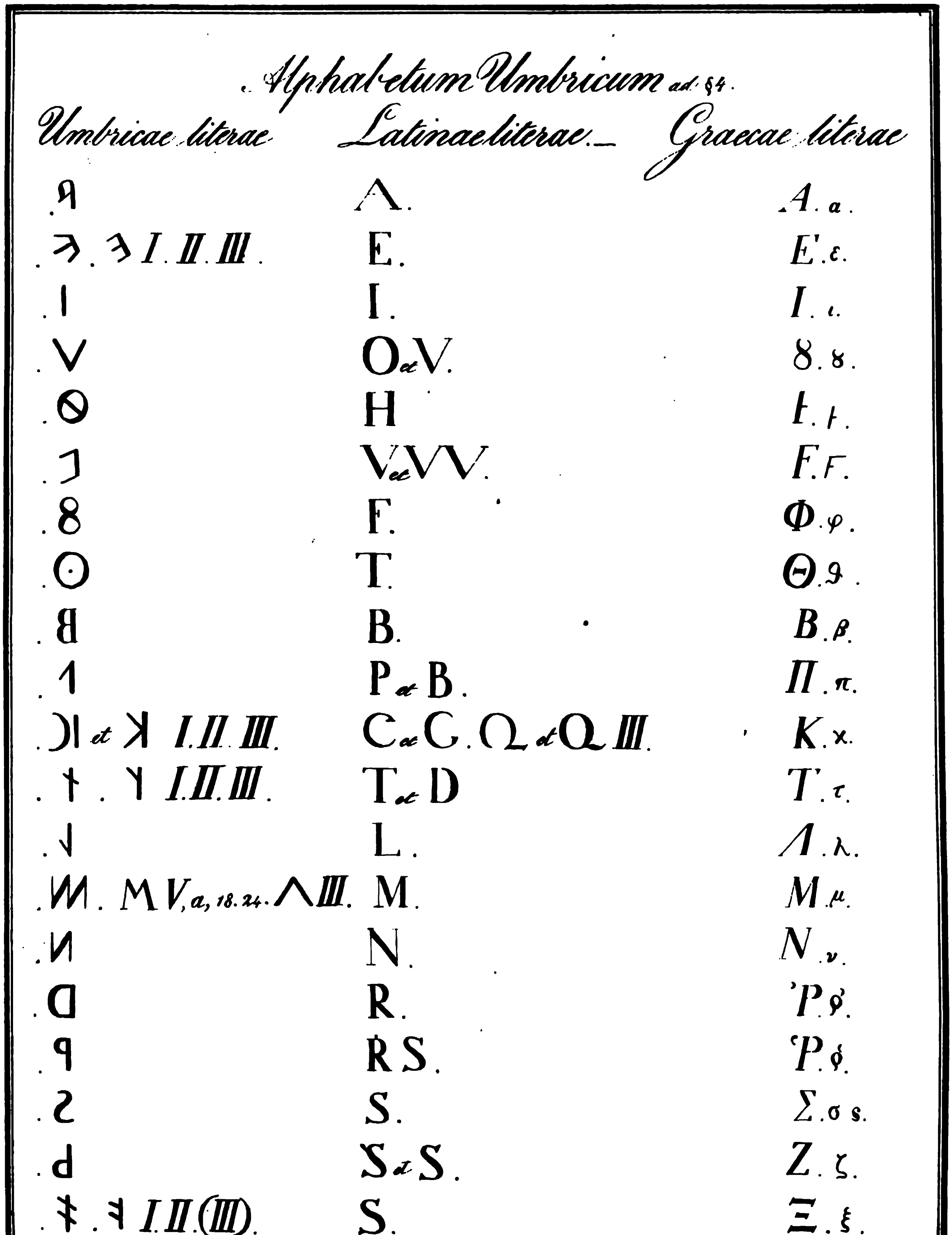
VI. *Inscriptio lapidis apud Miloniam in Marsis detecti.*

(Lanzi Sagg. II, p. 619. Tav. XVI, 2 et 3.)

V A ꓕ II I ▷ I V Λ . .		V A T E I D I V A [E]
V II S V N II		V E S V N E
II R] N I II. II T		E R I N I E E T
II R I N II	. . . . . . h. e.	E R I N E
Iᴵ A T R II		P A T R E
▷ ◇ N ◇. M II I L I		D O N O M E I L I [T A R I]
L I B S.		L I B E N S.

---

[1]) *Lanzi* perperam PIS.

Alphabetum Umbricum ad § 4.
Umbricae literae
Latinae literae
Graecae literae
A.
E.
I.
O et V.
H
V et VV.
F.
T.
B.
P et B.
C et G. Q et Q III.
T et D
L.
M.
N.
R.
RS.
S.
S et S.
S.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA II.
EX IGUVINIS TABULIS QUARTAM CUM SEXTA SEPTIMAQUE COMPARANS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND

LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVI.

IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Postquam priori hujus operis particulae in tabula quadam lithographica alphabetum Umbricum adjeci, jam literarum soni cum ceteris rebus, quae ad elementa grammaticae pertinent, quatenus fieri potest, ex comparatione quartae Iguvinae tabulae cum sexta septimaque eruendi sunt. Quartam illam tabulam, istius rei causa in hanc particulam reservatam, totam quidem exhibebo, e sexta vero atque septima ea sola, quae vocabulis quartae, sive per eadem prorsus, sive per synonyma verba, respondent. Ex indiciis versuum, in quibus vocabula quaeque scripta leguntur, comparandorum initia propter ὕστερον πρότερον, quod Bonarota fecit, tab. IV, b. et VI, b. esse cognoscuntur. Etsi autem in verbis ipsis nihil mutavi, nisi annotata semper vera lectione, tamen quo clarior fieret comparatio, signa, quibus vocabula singula inter se distingui solent, ubi perperam posita erant, correxi, ubi omissa, interdum adjeci. Verba *synonyma*, ex quibus vocabulorum formae sensusque discuntur, ab *homonymis*, per quae literarum soni imprimis erui possunt, typis mutatis distinguenda putavi, quo facilius in oculos inciderent. Non raro illa, quae Latinis literis scripta sunt, alium vocabulorum ordinem sequuntur, quam Umbrice scripta: ea quidem, quia non contemnendum ad interpretationem usum praebent, haud mutata

apposui, nisi sicubi vocabulorum ordo perturbatior videretur. Ubi nullum sextae septimaeve tabulae vocabulum iis, quae in quarta leguntur, plane respondet, lineolas posui. Interdum vero non potui non adjicere vocabula Latinis literis scripta, quae in quarta tabula non leguntur: etiam haec mutatis typis ab reliquis distinguenda curavi. Quibus quidem praemonitis satisfecero attendentibus, ut intelligatur ratio, qua Umbrica tabula cum Latine scriptis collata est.

Particula II.

Ex Iguvinis tabulis quartam cum sexta septimaque comparans.

IV, b, 1. *Εστε: πεϱσκλȣμ: αFες: ανξεϱιατες: ενετȣ:* **2.** *πεϱναιες: πȣσναες:*
VI, b, 1. Este. persclo. aveis. aseriater. enetu. — —

IV, b, 2. *Πϱε Fεϱες: τϱεπλανες:* **3.** *ΙȣFε: ΚϱαπȣFι: τϱε βȣφ: φετȣ:*
VI, b, 22. Pre. vereir. treblaneir. Juve. Garbovei [1]). buf. treif. fetu.
IV, b, 3. *αϱFια ȣστεντȣ:* **4.** *FατȣFα φεϱινε: φειτȣ: Ͱεϱις: Ͱινȣ: Ͱεϱι: πȣνι:*
VI, b, 56. *arvio. fetu.* **57.** heri. vinu. heri. poni. *fetu.* vatuo. ferine. fetu.
IV, b, 5. *ȣκϱιπεϱ: Φισιȣ: τȣταπεϱ: ΙκȣFινα: φειτȣ: σεFȣμ:* **6.** *κȣτεφ: πεσνιμȣ: αϱεπες: αϱFες:*
VI, b, 55. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. — *tases.* persnimu. **56.** sevom. — —

IV, b, 7. *Πȣς Fεϱες: τϱεπλανες: τϱεφ σιφ: κȣμιαφ: φειτȣ:* **8.** *Τϱεβε: ΙȣFιε:*
VI, b, 58. Post. verir. treblanir. si. comia. trif. fetu. Trebo [2]). Jovie.
IV, b, 8. *ȣκϱιπεϱ: Φισιȣ: τȣταπεϱ: ΙκȣFινα:* **9.** *σȣπα σȣμτȣ:*
VI, b, 58. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. *persae. fetu.*
IV, b, 9. *αϱFια ȣστεντȣ: πȣνι φετȣ:* **10.** *κȣτεφ πεσνιμȣ: αϱε! πες αϱF!* [3]) *ες:*
VI, b, 58. *arvio. fetu.* **59.** pone. fetu. *tases.* persnimu. — —

IV, b, 11. *Πϱε Fεϱες: τεσενακες: τϱε βȣφ: φετȣ: Μαϱτε: ΚϱαπȣFι:* **12.** *φετȣ:*
VI, a, 1. Pre. verir. tesenocir. buf. trif. fetu. Marte. Crabovei [4]). —
IV, b, 12. *ȣκϱιπε: Φισιȣ: τȣταπεϱ: ΙκȣFινα: αϱFιȣ: ȣστεντȣ:*
VI, a, 1. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. *arvio. fetu.*
IV, b, 13. *FατȣFα φεϱινε: φετȣ: πȣνι φετȣ: κȣτεφ: πεσνιμȣ:* **14.** *αϱπες: αϱFες:*
VI, a, 1. vatuo. ferine. fetu. poni. 2. fetu. *tases.* persnimu. — —

---

[1]) *Gruter.* Grabovei. — [2]) *Gruter.* Trifei. — [3]) In tabula corrigendo deletum. — [4]) *Gruter.* Grabovei.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA II.

EX IGUVINIS TABULIS QUARTAM CUM SEXTA SEPTIMAQUE COMPARANS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND

LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVI.

IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Postquam priori hujus operis particulae in tabula quadam lithographica alphabetum Umbricum adjeci, jam literarum soni cum ceteris rebus, quae ad elementa grammaticae pertinent, quatenus fieri potest, ex comparatione quartae Iguvinae tabulae cum sexta septimaque eruendi sunt. Quartam illam tabulam, istius rei causa in hanc particulam reservatam, totam quidem exhibebo, e sexta vero atque septima ea sola, quae vocabulis quartae, sive per eadem prorsus, sive per synonyma verba, respondent. Ex indiciis versuum, in quibus vocabula quaeque scripta leguntur, comparandorum initia propter *ὕστερον πρότερον*, quod Bonarota fecit, tab. IV, b. et VI, b. esse cognoscuntur. Etsi autem in verbis ipsis nihil mutavi, nisi annotata semper vera lectione, tamen quo clarior fieret comparatio, signa, quibus vocabula singula inter se distingui solent, ubi perperam posita erant, correxi, ubi omissa, interdum adjeci. Verba *synonyma*, ex quibus vocabulorum formae sensusque discuntur, ab *homonymis*, per quae literarum soni imprimis erui possunt, typis mutatis distinguenda putavi, quo facilius in oculos inciderent. Non raro illa, quae Latinis literis scripta sunt, alium vocabulorum ordinem sequuntur, quam Umbrice scripta: ea quidem, quia non contemnendum ad interpretationem usum praebent, haud mutata

apposui, nisi sicubi vocabulorum ordo perturbatior videretur. Ubi nullum sextae septimaeve tabulae vocabulum iis, quae in quarta leguntur, plane respondet, lineolas posui. Interdum vero non potui non adjicere vocabula Latinis literis scripta, quae in quarta tabula non leguntur: etiam haec mutatis typis ab reliquis distinguenda curavi. Quibus quidem praemonitis satisfecero attendentibus, ut intelligatur ratio, qua Umbrica tabula cum Latine scriptis collata est.

Particula II.

Ex Iguvinis tabulis quartam cum sexta septimaque comparans.

IV, b, 1. *Εστε: περσκλȣμ: αFες: ανξεριατες: ενετȣ:* 2. *περναιες: πȣσναες:*
VI, b, 1. Este. persclo. aveis. aseriater. enetu. — —

IV, b, 2. *Πρε Fερες: τρεπλανες:* 3. *ΙȣFε: ΚραπȣFι: τρε βȣφ: φετȣ:*
VI, b, 22. Pre. vereir. treblaneir. Juve. Garbovei [1]). buf. treif. fetu.
IV, b, 3. *αρFια ȣστεντȣ:* 4. *FατȣFα φερινε: φειτȣ: ⱶερις: ⱶινȣ: ⱶερι: πȣνι:*
VI, b, 56. *arvio. fetu.* 57. heri. vinu. heri. poni. *fetu.* vatuo. ferine. fetu.
IV, b, 5. *ȣκριπερ: Φισιȣ: τȣταπερ: ΙκȣFινα: φειτȣ: σȣFȣμ:* 6. *κȣτεφ: πεσνιμȣ: αρεπες: αρFες:*
VI, b, 55. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. — *tases.* persnimu. 56. sevom. — —

IV, b, 7. *Πȣς Fερες: τρεπλανες: τρεφ σιφ: κȣμιαφ: φειτȣ:* 8. *Τρεβε: ΙȣFιε:*
VI, b, 58. Post. verir. treblanir. si. comia. trif. fetu. Trebo [2]). Jovie.
IV, b, 8. *ȣκριπερ: Φισιȣ: τȣταπερ: ΙκȣFινα:* 9. *σȣπα σȣμτȣ:*
VI, b, 58. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. *persae. fetu.*
IV, b, 9. *αρFια ȣστεντȣ: πȣνι φετȣ:* 10. *κȣτεφ πεσνιμȣ: αρε ! πες αρF ! [3]) ες:*
VI, b, 58. *arvio. fetu.* 59. pone. fetu. *tases.* persnimu. — —

IV, b, 11. *Πρε Fερες: τεσενακες: τρε βȣφ: φετȣ: Μαρτε: ΚραπȣFι:* 12. *φετȣ:*
VI, a, 1. Pre. verir. tesenocir. buf. trif. fetu. Marte. Crabovei [4]). —
IV, b, 12. *ȣκριπε: Φισιȣ: τȣταπερ: ΙκȣFινα: αρFιȣ: ȣστεντȣ:*
VI, a, 1. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. *arvio. fetu.*
IV, b, 13. *FατȣFα φερινε: φετȣ: πȣνι φετȣ: κȣτεφ: πεσνιμȣ:* 14. *αρπες: αρFες:*
VI, a, 1. vatuo. ferine. fetu. poni. 2. fetu. *tases.* persnimu. — —

---

[1]) *Gruter.* Grabovei. — [2]) *Gruter.* Trifei. — [3]) In tabula corrigendo deletum. — [4]) *Gruter.* Grabovei.

IV, b, 15. *Πȣς Fεϱες: τεσενακες: τϱεφ: σιφ: φελιȣφ: φετȣ:* 16. *Φισε Σαζι:*
VI, a, 3. Post. verir. tesenocir. sif. filiu. trif. fetu. Fiso. Sansie.
IV, b, 16. *ȣκϱιπεϱ. Φισιȣ. τȣταπεϱ: ΙκȣFινα:* 17. *πȣνι: φετȣ: σȣπα: σȣμτȣ:*
VI, a, 3. ocriper [1]). Fisiu. totaper. Ijovina. poni. feitu. *persae. fetu.*
IV, b, 17. *αϱFιȣ: ȣστεντȣ: μεφα:* 18. *Fεστιζα: ȣστετȣ: ΦιιȣFι :φετȣ :ȣκϱιπεϱ: Φισιȣ: φετȣ:*
VI, a, 3. *arvio. fetu.* 5. vestisia. *et* [2]). mefa — *fetu.* Fisovi. *Sansi.* 6. ocriper. Fisiu.—
IV, b, 19. *καπιϱ: πȣϱτιταφ: σακϱεφ: ετϱαφ: πȣϱτιταφ: ετϱαφ;* 20. *σακϱεφ:*
VI, a, 18. capif. purdita. *dupla. aitu.* sacra. *dupla. aitu.*
IV, b, 20. *τȣταπεϱ: ΙκȣFινα: κȣτεφ: πεσνι!* [3]) *μȣ: αϱεπες: αϱFες:*
VI, a, 6. totaper. Iovina. 17. *comatir.* persnihimu. — —

IV, b, 21. *Πϱε Fεϱες: Fεͱιιες: τϱεφ: βȣφ: καλεϱȣφ: φετȣ: Fȣφιȣνε:* 22. *ΚϱαπȣFι:*
VI, a, 19. Pre. verir. vehier. buf. trif. calersu. fetu. Vofione. Grabovie.
IV, b, 22. *ȣκϱιπεϱ: Φισιȣ: τȣταπεϱ: ΙκȣFινα:* 23. *FατȣFα: φεϱινε: φετȣ:*
VI, a, 19. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. vatuo. ferine. fetu.
IV, b, 23. *ͱεϱι: Fινȣ: ͱεϱι: πȣνι:* 24. *αϱFιȣ: ȣστεντȣ: κȣτεφ: πεσνιμȣ: αϱεπες: αϱFες:*
VI, a, 19. herie. vinu. 20. herie. poni. *fetu. arvio. fetu. tases.* persnimu. —

IV, b, 25. *Πȣς Fεϱες: Fεͱιιες: τϱεφ: ͱαπιναφ: φετȣ: Τεφϱε: ΙȣFιε:*
VI, a, 22. Post. verir. vehier. habina. trif. fetu. Tefrei. Jovi.
IV, b, 26. *ȣκϱιπεϱ: Φισιȣ: τȣταπεϱ: ΙκȣFινα: πȣστε: ασιανε: φετȣ:*
VI, a, 22. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. — — —
IV, b, 26. *ξεϱεφ: φετȣ:* 27. *πελσανα: φετȣ: αϱFια: ȣστεντȣ:*
VI, a, 22. serse. fetu. pelsana. fetu. *arvio. feitu.*
IV, b, 27. *πȣνι φετȣ: ταζεξ: πεσνιμ* 28. *ȣ: αϱιπεϱ: αϱFις:*
VI, a, 22. poni. 23. fetu. tasis. pesnimu. — —
IV, b, 28. *Απι: ͱαβινα: πȣϱτιιȣς: σȣϱȣμ: πεσȣντϱȣ:* 29. *φετȣ:*
VI, a, 23. Ape. habina. purdinsus. 24. pesondro. sorsom. fetu.
IV, b, 29. *εσμικ: Fεστιζαμ: πϱεFε: φικτȣ: Τεφϱι: ΙȣFι: φετȣ:*
VI, a, 24. *eront.* vestisia. — fetu. 26. Tefro. Jovi. —
IV, b, 29. *ȣκϱι* 30. *πεϱ: Φισιȣ: τȣταπεϱ: ΙκȣFινα:*
VI, a, 26. ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina.
IV, b, 30. *τεστϱȣκȣ: πεϱι: καπιϱε: πεϱȣμ: φειτ* 31. *ȣ:*
VI, a, 24. destruco. persi. capirse. perso: *osatu.*

---

[1]) In tabula perperam ocrifer. — [2]) *Dempster.* perperam ef.. — [3]) In tabula deletum.

IV, b, 31. *Απι: εῥελ: πȣῥτιιȣς: ενȣκ: σȣῥȣμ: πεσȣντῥȣμ: φειτȣ: σταφ* **32.** *λτιȣF:*
VI, a, 25. *Isec. erus. ditu.* **24.** *et.* pesondro. sorsom. fetu. **37.** *staflare.*
IV, b, 32. *εσμικ: Fεστιζα* [1]). *φικτȣ: ȣκῥιπεῥ* [2]): *Φισιȣ: τȣταπεῥ: ΙκȣFιν*[π]**33.***α: φειτȣ:*
VI, a, 38. *enom.* **39.** vestisiam. — **35.** ocriper. Fisiu. totaper. Ijovina. **37.** fetu.
IV, b, 33. *νεῥτῥȣκȣ: πεῥι: καπιῥε: πεῥȣμ: φειτȣ: πȣνι: φειτȣ:* **34.** *απι: σȣῥȣφ: πȣῥτιτιȣς:*
VI, a, 37. nertruco. persi. capirse. perso. *osatu.* — — **38.** *pue.* sorso. purdinsus.
IV, b, 34. *ενȣκ: Ͱαπιναῥȣ: εῥȣς: τιτȣ: ξεῥεφ:* **35.** *κȣμȣλτȣ: ξεῥεφ: κȣματς: πεσνιμȣ:*
VI, a, 38. enom. — **39.** erus. dirstu. **41.** serse. comoltu. serse. comatir. persnimu.
VI, a, 42. *purdito. fust.*

IV, a, 1. *Fȣκȣκȣμ: ΙȣFιȣ: πȣνε: ȣFεφ: φȣῥφαϑ: τῥεφ: Fιτλȣφ: τȣῥȣφ:* **2.** *Μαῥτε: Ͱȣῥιε: φετȣ:*
VI, a, 43. Vocucom. Joviu. ponne. ovi. furfant. vitlu. toru. trif. *fetu.* Marte. Horse. fetu.
IV, a, 2. *πȣπλȣπεῥ: τȣτας: ΙιȣFινας: τȣταπεῥ. ΙκȣFινα:* **3.** *ΦατȣFα: φεῥινε: φετȣ:*
VI, a, 43. popluper. totar. Ijovinar. totaper. Ijovina. ʹvatuo ferine. **44.** fetu.
IV, a, 3. *πȣνι: φετȣ: αῥFια: ȣστεντȣ: κȣτεπ: πεσνιμȣ:* **4.** *αῥεπες: αῥFες:*
VI, a, 44. poni. fetu. *arvio. fetu. tases.* persnimu. — —

IV, a, 4. *Fȣκȣκȣμ: Κȣῥετιες: τῥεφ: Fιτλȣπ: τȣῥȣπ: Ͱȣντε Ζε.* [3])**5.***φι: φειτȣ:*
VI, a, 45. Vocucom. Coredier. vitlu. toru. trif. *fetu.* Honde. ʽSerfi. fetu.
IV, a, 5. *πȣπλȣπεῥ: τȣτας: ΙιȣFινας: τȣταπεῥ: ΙιȣFινα:*
VI, a, 45. popupler [4]). totar. Ijovinar. totaper. Ijovinar.
IV, a, 5. *ΦατȣFα:* **6.** *φεῥινε: φετȣ: ἀῥFια: ȣστεντȣ: τενξιτιμ: αῥFειτȣ:*
VI, a, 45. vatue. ferine. fetu. *arvio.* **46.** *fetu.* tesedi. *ficla* [5]). arsveitu.
IV, a, 6. *Ͱεῥις: Fινȣ: Ͱεῥις:* **7.** *πȣνι: φειτȣ: κȣτεφ: πεῥσνιμȣ: αῥιπες: αῥFις:*
VI, a, 46. heri. vinu. heri. poni. fetu. *tases.* persnimu. — —
IV, a, 7. *Ινȣκ: ȣκαῥ: πιͰαξ: φȣστ:* **8.** *σFεπȣ: εσȣμεκ: εσȣνȣ: αντεῥ: Fακαξε: Fαζετȣμισε:*
VI, a, 46. Eno. ocar. **47.** pihos. fust. svepo. esome. esono. ander. vacose. vasetome *fust.*
IV, a, 8. *αFιφ: αξεῥιατȣ:* **9.** *Fεῥȣφε: τῥεπλανȣ: κȣFεῥτȣ: ῥεστεφ: εσȣνȣ: φειτȣ:*
VI, a, 47. avif. aseriatu. verofe. treblano. covertu. reste. esono. feitu.

IV, a, 10. *Πȣνε: πȣπλȣμ: αφεῥȣμ: Ͱεῥιες: αFεφ: ανξεῥιατȣ:* [6]) *ετȣ: πεῥναια*11.*φ: πȣστναιαφ:*
VI, a, 48. Pone. poplo. afero. heries. avif. aseriato. etu. **11.** *perne. postne.*
IV, a, 11. *πȣνε: κȣFȣῥτȣς: κῥενκατῥȣμ: Ͱατȣ: ενȣμεκ:* **12.** *πιῥ: αͰτιμεμ: εντεντȣ:*
VI, a, 49. — — crincatro. hatu. — *anovihimu.* pir. endendu.

---

[1]) *Dempster.* perperam literam *α* repetiit. — [2]) *Dempster.* perperam *ȣκῥιπεῥ.* — [3]) *ῥ* chalcographi vitio omissum. — [4]) *Gruter.* popluper. — [5]) *Dempster.* perperam ficlmrsveitu, *Gruter.* contra tesid. — [6]) *Dempster.* perperam *ανξFῥιατȣ.*

IV, a, 12. *πȣνε: πιῤ: εντελȣς: αͰτιμεμ:* 13. *ενȣμεκ: στεπλατȣ: παῤφαμ: τεσFαμ:*
VI, a, 50. *pufe.* pir. entelust. — 51. ennom. stiplatu. parfa. desva.
IV, a, 13. *τεφε: τȣτε: ΙκȣFινε:* 14. *Fαπεφεμ: αFιεκλȣφε: κȣμπιφιατȣ: Fεα: αFιεκλα: εσȣνȣμε: ετȣ*
VI, a, 51. *seso.* tote. Ijovine. combifiatu. vapefe. avieclu. 52. via. aviecla. esonome. *ituto* [1]).
IV, a, 15. *πῤινȣFατȣ: ετȣτȣ: πεῤκαφ: Ͱαβετȣτȣ: πȣνιζατε:*
VI, a, 50. prinuatur *dur.* 51. etuto. perca. ponisiater. habituto.
IV, a, 15. *Πȣνε: μενες:* 16. *ακεῤȣνιαμεμ: ενȣμεκ: ετȣῤ σταμȣ: τȣτα: Ταῤινατε: τῤιφȣ:*
VI, a, 52. *Ape.* acesoniame: 53. benust. enom. etur stahmu. 58. totam. Tarsinatem. trifo.
IV, a, 17. *Ταῤινατε: Τȣῤσκȣμ: ΝαͰαῤκȣμ: νȣμεμ: Ιαπȣξκȣμ: νȣμεμ:*
VI, a, 58. Tarsinatem. Tuscom. Naharcom. — Jabuscom. nome.
IV, a, 18. *σFεπις: Ͱαβε: πȣῤτατȣλȣ: πȣε: μεῤς: εστ: φειτȣ: ȣῤȣ: πεῤε: μεῤς: εστ:*
VI, a, 54. sopir. habe. 55. portatu. ulo. pue. mers. est. fetu [2]). uru. pirse. mers. est.
IV, a, 19. *πȣνε: πῤινȣFατȣς: σταͰεῤεν: τεῤμνεσκȣ: ενȣμεκ: αῤμανȣ:* 20. *κατεῤαμȣ: ΙκȣFινȣ:*
VI, a, 55. *ifont. termnuco. com. prinuatir.* 56. *stahitu.* eno. arimahamo. [3]) caterahamo. Iovinur.
IV, a, 20. *ενȣμεκ: απῤετȣ: τȣῤες: ετ: πȣῤε: πȣνι: αμπῤεφȣ* 21. *ȣς: πεῤσνιμȣ:*
VI, a, 56. eno. *com. prinuatir. peracris* [4]). *sacris. ambretuto. ape. ambrefurent.* 57. persnimumo.
IV, a, 21. *ενȣμεκ: ετατȣ: ΙκȣFινȣς: τῤιιȣπεῤ: αμπῤεͰτȣ:* 22. *τῤιιȣπεῤ: πεσνιμȣ:*
VI, a, 62. eno. 63. *deitu.* etato. Ijovinur. 64. *tertim.* ambretuto. 65. *sururont.* pesnimumo.
IV, a, 22. *τῤιιȣπεῤ: ετατȣ: ΙκȣFινȣς: ενȣμεκ:* 23. *πῤινȣFατȣς: ζιμȣ: ετȣτȣ: εῤαͰȣντ: Fεα:*
VI, a, 65. *sururont. deitu. etaias.* eno. prinuatur. 'simo. etuto. erafont. via.
IV, a, 23. *ζιμȣ: ετȣτȣ: πῤινȣFατȣς:*
VII, a, 1. prinuatur. 'simo. etuto.

IV, a, 24. *Φȣντλεῤε: τῤιφ: απῤȣφ: ῤȣφῤȣ: ȣτε: πειȣ: φειτȣ: Ζȣῤφε: Μαῤτι:*
VII, a, 3. Fondlire. abrof. trif. fêtu. *heriei.* rofu. *heriei.* peiu. 'Serfe. Martie.
IV, a, 25. *FατȣFȣ: φεῤιμε: φετȣ: αῤFιȣ: ȣστεντȣ: πȣνι: φετȣ* [5]). 26. *ταζεξ: πεσνιμȣ: αῤεπε: αῤFες*
VII, a, 4. vatuo. ferine. feitu. poni. fetu. *arvio. fetu.* tases. persnimu. — —

IV, a, 27. *'Ρȣπινιε* [6]): *τῤε: πȣῤκα: ῤȣφῤα: ȣτε: πεια: φετȣ: Πῤεστατε:* 28. *Ζεῤφιε: Ζεῤφε: Μαῤτιες*
VII, a, 6. Rubine: porca. trif. rofa. ote. peia. fetu. Prestote. 'Serfie. 'Serfer. Martier.
IV, a, 28. *πεῤαια: φειτȣ: αῤFιȣ: ȣστεντȣ:* 29. *καπι: σακῤα: αιτȣ:*
VII, a, 7. persaia. fetu. *arvio. fetu.* 39. capif. 40. sacra. aitu.
IV, a, 29. *Fεσκλȣ: Fετȣ: ατῤȣ: αλφȣ: πȣνι: φετȣ:* 30. *ταζεξ: πεσνιμȣ: αῤεπερ: αῤFες:*
VII, a, 9. *vesclir. adrir.* 25. *alfir.* 7. poni. fetu. 39. comatir. persnihimu. — —

---

[1]) *Gruter.* etuto. — [2]) *Dempster.* perperam ietu. — [3]) *Gruter.* armahamo. — [4]) *Dempster.* perperam peraeris. — [5]) *Dempster.* perperam φειȣ. — [6]) *Dempster.* perperam literam ε repetiit.

IV, a, 31. *Τϱα: Σατε: τϱεφ: Fιτλαφ: φειτε: Τεσε: Ζεϱφιε: Ζεϱφε: Μαϱτιες:*
VII, a, 41. Trahaf. Sahate. vitla. trif. feetu. Turse. 'Serfie. 'Serfer. Martier.
IV, a, 32. *πεϱαια: φειτε: αϱFιε: εστετε: πενι: φετε: ταζεξ: πεσνιμε: 33. αϱεπεϱ: αϱFες:*
VII, a, 41. persaea. fetu. poni. 42. fetu. *arvio. fetu.* tases. persnimu. — —
IV, a, 33. *Πενε: πεϱτινζες: καϱετε: πεφε: απϱεφ: 34. φακεϱεντ: πεξε: εϱες: τεϱα:*
VII, a, 42. *Ape.* 43. purdinsiust. carsitu. pufe. abrons. facurent. puse. erus. dersa.
IV, a, 34. *απε: εϱες: τεϱεστ: πεστϱε. 35. κεπιφιατε: 'Ρεπιναμε: εϱες: τεϱα:*
VII, a, 43. ape. erus[1]). dirsust. postro. combifiatu. Rubiname. erus. 44. dersa.
IV, a, 35. *ενε: Τϱα: Σαϝτα: κεπιφιαια: 36. εϱες: τεϱα: ενε: 'Ρεπιναμε: πεστϱε:*
VII, a, 44. enem. Traha. Sahatam. combifiatu. erus. dersa. enem. Rubiname. postro.
IV, a, 36. *κεFεϱτε: ανταχϱε: 37. κεματε: πεσνιμε: ενε: καπι: σαχϱα: αιτε: Fεσκλε: Fετε:*
VII, a, 44. covertu. *comoltu.* comatir. persnimu. *et.* 45. capif. sacra. aitu. — —
IV, a, 38. *ενε: Σαταμε: κεFεϱτε: ανταχϱε: κεματε: πεσνιμε: ενε: εσενε:*
VII, a, 45. enom. *Traha.* Sahatam. covertu. *comoltu.* comatir. persnihimu. enom. —
IV, a, 39. *πεϱτιτε: φεστ:*
VII, a, 45. purditom. fust.

IV, a, 40. *Πεστεϱτιε: πανε: πεπλε: ατεϱα φεστ: ιFεκα: πεϱακϱε: τεσετε*[2]):
VII, a, 46. Postertio. pane. poplo. andirsa fust. 51. ivenga. peracrio. tursituto.
IV, a, 41. *σεπεϱ: κεμνε: αϱφεϱτεϱ: πϱινεFατε: τεφ: τεσετετε:*
VII, a, 46. *porse. perca. arsmatia. habiest. et.* prinuatur. dur. *tefruto. tursar.*
IV, a, 42. *ϝετϱα: φεϱε: Σεϝμενιαϱ: ϝατετε: εαφ: ιFεκα: 43. τϱε: ακεϱενιε: φετε: Τεσε: ΙεFιε*
VII, a, 52. hondra. furo. Sehemeniar. hatuto. eaf. — — acersoniem. 53. fetu. Turse. Jovie:
IV, a, 43. *αϱFιε: εστετε: 44. πενι φετε: πεϱαια φετε: ταζεξ πεσνιμε: αϱεπε: αϱFες.*
VII, a, 53. *arvio. fetu.* 54. persaea. fetu. tases. persnimu. poni. fetu. — —
IV, a, 45. *ΚFεστϱε: τιε: εσαιε: σFεσε FεFζις τιτιστε τειες:*

Haec quartae tabulae subscripta verba etiam in margine quintae tabulae transverse scripta leguntur; verumtamen non sine vitiis. Sunt enim sine ulla vocabulorum distinctione sic scripta:

ΚFεστϱε τιε εσαζε σFεσε Fεεζις τιτε τειες.

---

[1]) *Dempster.* perperam frus. — [2]) *Dempster.* τεσιε.

I. Quemadmodum suprema ista verba, in quibus pariter atque in tertia tabula Quaestoris mentio fit, docere videntur, inscriptiones omnes post devictos demum a Romanis Umbros exaratas esse; sic ex ipsis inscriptionibus inter se comparatis multa discuntur, quae vel ad literarum usum, vel ad verborum sensum pertinent. Sed quum istarum rerum enodatio male procedat, nisi sermonis Umbriei indolem in permutandis et abjiciendis literis bene perspexerimus, de hac re quaedam prius monenda puto. Quam rudis ac rusticus Umbrorum sermo fuerit, ex eo satis intelligitur, quod in utroque et Tusco et Latino scribendi genere orthographia fluctuat. Nam praeter errores illos, quos incuria fudit, ut si literae 'S accentus deest, praeterque varietates, quas vel diversa alphabetorum indoles, vel immutata paullatim pronuntiatio creavit, ut si per Tuscum scribendi genus neque vocales *o* et *u*, neque consonantes mediae et tenues, per Latinum contra neque labiales *a* et *F*, neque sibilantes *σ* et *ξ* distinguebantur, vel litera *s* finalis ut *r* pronuntiabatur, multae literarum permutationes atque elisiones, utrique scribendi generi communes, arbitrariae videntur, ac literae aliquot finales tanta cum rusticitate abjici solent, ut vix discerni queant nominum casus. Sic VI, a, 50. poe perca arsmatiam habiest, sed VI, a, 53. poi percam arsmatia habiest, et VI, a, 63., ut VII, a, 46. 51., porse perca arsmatia habiest legitur. Etsi idem fit in hodiernis, quas vocant, linguis Romanicis, ex rustico sive provinciali sermone ortis, usu tamen articulorum, quibus Umbri cum Romanis carebant, verborum obscuritas satis tollitur. Illud praeterea Umbri cum priscis Latinis commune habuerunt, ut voces aspiratione nunc admissa extenderent, nunc omissa contraherent. Quemadmodum enim Romani Servilium Ahalam, vel premsos prehensos, vementes vehementes dicebant, quamvis e contrario nihilum in nilum, mihi in mi abbreviarent; sic Umbri Arnam Aharnam, Nartes Nahartes vocabant, unde etiam in Iguvinis tabulis tam Trahaf Sahate, quam *Τϱα Σατε*, tam Sehemeniar quam *Σεϝμενιαϱ*, tam persnihimu quam *πεϱσνιϝμυ* sive *πεϱσνιμυ* legitur.

2. Omnes fere figuras etymologicas in Iguvinis tabulis deprehendere licet. Prosthesis quidem illa, qua Lanzius in tertiae tabulae agro Tlatio Latium agnoscit, mihi non probatur; sed neque *εϱεϱεκ* II, 32. a particulis ibidem repetitis *εϱεκ*, *εϱακ*, *εϱυκ*, neque *εϱεϱεϱυντ* I, 5. ab particulis *αϱαϱυντ* I, 1. sive eriront VI, a, 48. et eront VI, a, 24. differt. Utrum heritu VI, b, 46. sive hereitu VI, b, 37. pro eritu VI, 27. scriptum sit, an aphaeresis potius agnoscenda, dubium foret, nisi etiam V, a, 4. *εϱετυ* legeretur. Ne tamen nihil referre putemus, utrum vocalis quaedam aspiretur necne, monet imperativus hatu VI, a, 49. *ϝατυ* IV, a, 11. sive *ϝαϝτυ* V, a, 22., qui ab *αϝτυ* V, a, 10 sq. pariter atque ab *αιτυ* sive aitu IV, a, 29. 37. VII, a, 40. 45. diversus esse videtur. *A* et *e* vocales multis verbis per compositionem antepositae, sed *αφικτυ* IV, b, 32.

et ετρȣ IV, a, 27. prava repetitione vocalis antecedentis pro φικτȣ et τρε scriptae sunt. Memorabilis Epenthesis apparet in vocabulo αϱȣFια II, 31. pro αϱFια; an et syncope in πϱȣσεκτȣ pro πϱȣσεκατȣ V, a, 28., dubitari licet. Frequentissime vocalis *i* in verbis ejicitur, ut in screhto VII, b, 3., cujus pluralis VI, b, 15. apud Gruterum screihtor, sed apud Dempsterum screhitor scriptus est: at πȣπϱζες I, 26. pro πȣπϱιζες I, 4., ut πεϱσιϝμȣ I, 25. pro πεϱσονιϝμȣ, operarum vitia esse videntur. Paragogen vix exspectes in ea lingua, quae apocopen amabat; verumtamen in forma quadam ablativi, quae in *m* desinebat, non solum haec litera, sicut consonantes *f* et *r* sive φ et σ in aliis casuum formis, abjici solebat, sed idem casus prolongatus legitur flexionibus με et μεν sive μα et μαϱ. Sic pro πεϱσκλȣμ IV, b, 1. quidem persclo VI, b, 1., sed pro πεϱσκλȣ II, 12. etiam πεϱσκλȣμαϱ II, 21. scriptum est, sicut σπαντιμαϱ II, 33. sequentibus ετϱαμα σπαντι II, 34. et τεϱτιαμα σπαντι I, 2. respondet. Ibidem πεϱȣμε pro πεϱȣ V, a, 24. et εϱεζλȣμα II, 35. sive εϱεζλαμαϱ I, 6. pro εϱεζλȣ I, 13. legitur, sicut Fȣκȣμεν, εσȣνȣμεν II, 20. pro Fȣκȣ II, 21. et εσȣνȣ IV, a, 8. sive εσȣνȣμε IV, a, 14.

3. Literam σ in ϝεϱις pro ϝεϱι IV, b, 4. additam puto, etsi eadem nonnunquam, sicut ϱ, abjicitur: legitur enim αϱεπε IV, a, 26. 43. pro αϱεπες IV, b, 20. 24. sive αϱεπεϱ IV, a, 29., et πϱινȣFατȣ IV, a, 15. pro πϱινȣFατȣς IV, a, 23., sive prinuatur, sicut πȣνιζατε IV, a, 15. pro ponisiater VI, a, 51. et Ζεϱφε Μαϱτιες IV, a, 28. 31. pro 'Serfer Martier VII, a, 6. 41. At literam φ sive *f* non minus saepe quam μ abjici, exempla docent quam plurima, ut vitlu toru trif VI, a, 43. 45. pro τϱεφ Fιτλȣφ τȣϱȣφ IV, a, 1., unde etiam vapefe avieclu VI, a, 51. pro Fαπεφεμ αFιεκλȣφε IV, a, 14. scriptum est. In verbis autem πϱινȣFατȣ τȣφ IV, a, 41. pro prinuatur dur VII, a, 46. non tam permutatae sunt literae φ et *r*, quam et τȣφ et dur e τȣϱφ abbreviatum eodem modo, quo καπι IV, a, 29. 37. vel capif VII, a, 39. 45. pro καπιϱ IV, b, 19. legitur. Literam *t* post *s* non raro vel abjectam vel additam quoque invenimus, ut πȣσναες IV, b, 2. cum πȣστναιαφ IV, a, 11. sive postne VI, a, 11. et εντελȣς IV, a, 12. cum entelust VI, a, 50. comparata docent. Sed ne syllabarum adjectiones quaeramus, ubi non sunt, monendum est, Umbros eodem fere modo, quo Cato R. R. 134 et 141. et praefato et praefamino scripsit, binas imperativi formas habuisse, in tu et mu exeuntes, quibus in plurali numero tuto et mumo respondebant. Uterque quidem numerus interdum inter se permutabatur, ut IV, a, 14. ετȣ pro ετȣτȣ et IV, a, 40. τȣσετȣ pro τȣσετȣτȣ positum est; sed sicut VI, a, 61., ubi preces fiunt ad plura numina, fututo foner pacrer pase vestra pro futu fons pacer pase tua VII, a, 17. legitur, sic post αμπϱεφȣς IV, a, 20 sq. πεϱσνιμȣ, at post ambrefurent VI, a, 56. persnimumo scriptum est. Ceterum σταϝεϱεν IV, a, 19., cui stahitu VI, a, 56. respondet, propter sequentem τ perperam pro σταϝεϱεντ, sicut φȣϱενϱ III, a, 22. pro φȣϱεντ, exaratum videtur, etsi Ro-

mani etiam scripsere pro scripserunt dicere solebant. Dirsa contra pro dirsas sive dirsans legitur in inscriptione tertiae tabulae, Latinis literis scripta, et πυϱτιτυ φυστ IV, a, 39. pro purditom fust VII, a, 45., etiamsi indicativo vaseto est VI, b, 27. sive vasetom est, VI, b, 37. subjunctivus vasetome fust VI, a, 47. sive Ϝαζετυμι σε IV, a, 8. respondet.

4. Quum litera finalis *m* apud Umbros ubique abjici posset, syllaba quoque κυ sive co, multis nominibus in fine addita, sicut πε in υκϱιπε IV, b, 12. ex praepositione πεϱ postposita abbreviatum est, ex praepositione κυμ sive com postposita derivanda videtur, unde pro plurali τεϱμνεσκυ IV, a, 19. etiam singularis termnuco VI, a, 55. poni potuit. Quemadmodum autem composita τεστϱυκυ et νεϱτϱυκυ IV, b, 30. 33. sive destruco et nertruco VI, a, 24. 37. adverbialiter, ut Romanorum dextrà et sinistrâ, explicanda sunt; sic etiam e pronomine er sive es (is) adverbium εϱυκυ II, 31., quod inde, deinde significat, compositum est. Quod quum tam εϱυκ II, 14. quam erucom VI, a, 50. scriptum sit, omnia similiter in κ exeuntia adverbia, quae permulta sunt, eodem modo orta putare licet, ut εϱακ, εϱεκ, εϱεϱεκ, et quae idem significant, ab ενυ sive ενε IV, a, 35 sqq. enem sive enom VII, a, 44 sq. derivata, ενυκ sive ινυκ IV, b, 34. a, 7. ενυμεκ, ινυμεκ, ινυμκ IV, a, 11. et I, 23 sqq. Re vera ab εσυ sive εσυκ III, a, 1. et 14. esoc sive isec VI, a, 25. tam εσυκυ I, 29. et esome sive esme VI, a, 47. 55. quam εσυμεκ IV, a, 8. et εσμικ IV, b, 32. derivata sunt. Quum autem VI, a, 24. eront pro εσμικ IV, b, 29. scriptum sit, ut et ibidem pro ενυκ IV, b, 31., discimus quidem, adverbia consecutiva in *t* vel ont quoque exire, ut euront et eriront VI, a, 63. 48. εϱαϱυντ et εϱεϱεϱυντ I, 1, 5. erihont et εϱαϜυντ, erafont et ifont VI, a, 50. 55. 65. et IV, a, 23., unde etiam suront et sururont pro surur sive suror et sururo VI, a, 37. 48. 2 et 4. legitur. Sed iisdem adverbiis, ut illis, quae in *m* vel me exibant, litera κ in fine addi poterat, unde ιτεκ I, 31. ab ετ I, 7. 12. deduci posse puto, ut ισεκ I, 4. ab is, a quo ισυντ II, 16 sqq. quoque derivandum est. Sic ab eno sive enom VI. a, 16 sq. 38 sqq., pro quo enno quoque sive ennom VII, a, 38 sq. per diplasiasmum scribitur, ινυντεκ I, 18. pariter atque ινενεκ II, 20. factum esse videtur; sicque omnia verba in *t* vel κ exeuntia pro adverbiis, etsi non ejusdem semper significationis, accipienda sunt.

5. Romani quoque, nt in nde emollientes, inde et unde dicebant, ut hinc et sic: etsi enim nec ex neque, ac ex atque, ut neu ex neve, seu ex sive abbreviabant, non tamen omnes particulas in c exeuntes eodem modo natas esse, donec ex donicum abbreviatum docet, quod quidem ex adverbio temporali dum et praepositione cum compositum esse videtur. Quod si adverbia tunc, nunc, cum enclitico cumque, eodem modo nata sunt, e tum, num, quum, quae, quum antiqui, Scauro teste,

pag. 2261. cume quoque dicerent, cum Umbricis ablativis enom, erom, esome, mihi comparanda videntur, c etiam in que transisse apparet. Maximi igitur momenti mihi videntur Umbrorum tabulae, quod non modo ex illis intelligitur, qualis sermo fuerit, unde tam Osca, quam Latina lingua per Aborigines cum Siculis victis mixtos originem traxit, sed etiam quibus gradibus Romanorum sermo ad eam usque perfectionem evecta sit, quam in aureae aetatis scriptoribus admiramur. Antiquum enim Romanorum scribendi pronuntiandique morem in plurimis similem fuisse Umbricae consuetudini, praeter Scipionum monumenta aliae inscriptiones docent, quarum una apud Lanz. Sagg. II. p. 275. apud Orell. nr. 1433. sic scripta est: M. MINDIOS L. FI. || P. CONDETIOS VA. FI. || AIDILES VICESMA. PARTI. || APOLONES DEDERI. h. e. M. Mindius L. fi(lius), P. Condetius Va(leri) fi(lius), aediles vices(i)ma(m) parti(m) Apollinis (templo) dedere. Literam *m* finalem abjicere, adeo usitatum erat, ut Tampius quidam apud Gor. Etr. III. pag. XXIX. apud Orell. nr. 4623. conjugis karissimae desiderio juratus sit, se post ea(m) uxore(m) non habituru(m). De litera *s* autem, quam apud Romanos quoque in *r* transisse scimus, Cicero in Oratore c. 45. affirmat, Romanos vocabula saepe brevitatis causa contraxisse, ut ita dicerent, multi' modis, vas' argenteis, palmi' et crinibus, tecti' fractis. Quin Lucretius I, 684. cet. omnĭmŏdis dixit, ut multĭmŏdis I, 894. cet. et in viden pro videsne apud Virgilium A. VI, 790. producta prius vocalis correpta est, quum e contrario, litera *n* ante *f* et *s* elisa, correpta vocalis, teste Cicerone Orat. 48. et Gellio II, 17., produceretur.

6. In versibus *s* litera ad Ciceronis usque aetatem ante consonantes, quemadmodum *m* ante vocales ad extrema usque Romanorum tempora, elidebatur; sed haec, sicut paragogen amarier pro amari, et notas omnibus in Verbis, quae dicuntur, elisiones, dic pro dice, dixti pro dixisti, jusso pro jussero cet. praetermitto, ut id, quod ab aliis nondum animadversum est, pluribus hic moneam. Romani enim Verbis in e desinentibus adeo gaudebant, ut non solum amare pro amaris, et amavere pro amaverunt, dicerent (cf. Cic. Orat. 47. 50. Brut. 18 sq.), sed Cato Censorius, teste Quintiliano Inst. orat. I, 7, 23. dice et facie pro dicam et faciam scriberet, eundemque in ceteris, quae similiter cadunt, modum teneret. Spaldingius quidem, errorem omissae lineolae imponendae conjiciens, dicem et faciem edidit; sed praeterquam quod et antecedens ibi exemplum here pro heri, et insequentia sibe ac quase pro sibi ac quasi in literam *e* exeunt, damnant illam emendationem et Festus, qui cum Verrio Flacco scripsit: »Recipie apud Catonem pro recipiam, ut alia ejusmodi complura«, et Paulus Diaconus, qui e Festo excerpsit: »Recipie, recipiam«, »attinge pro attingam«, »dice pro dicam antiqui posuere«, et Placidi glossae, quas primus edidit Ang. Maius: »Dice, dicam«. Praeterea Messalla in libro de *s* litera, ubi idem positum dicit Quintilianus,

quod ex veteribus Catonis libris manifestum sit, elisam literam *m* cum elisa litera *s* in amare pro amaris vel similibus comparasse videtur: conferatur Quint. IX, 4, 38 sq., ubi jam propterea, quod nemo die hac pro hoc die sive hodie dicturus fuisset, dice, facie, pro diee hanc legendum est. Ex hoc loco, qui totus abundat vitiis, ea saltim, quae huc maxime pertinent, §. 39. emendata proferre liceat: »Inde palmi' et crinibus (Cic. Or. 45.), po'meridiem (Cic. Or. 47.); et illa Censorii Catonis dice, facie, aeque *m* litera in fine mollita: quae in veteribus libris reperta mutare imperiti solent, et dum librariorum insectari volunt inscientiam, suam confitentur.«

7. Etsi *m* litera in inscriptionibus supra laudatis etiam ante consonantes elisa legitur, et Festus aeque ac Nonius p. 49. ed. Merc. in dierectum accusativum diem latere putarunt; nunquam tamen dicem atque similia Futura (nullus enim dubito, dice apud Catonem idem significasse, quod dicebo apud Nonium p. 507. ed. Merc., quamvis Lindemannus, recte quidem vituperans eos, qui dice pro dic positum malebant, Festum id dicere voluisse opinetur, dicis vocabulo veteres usos fuisse pro dica sive δίκη) in usu fuisse existimo: nam apud Plautum Asin. III, 3, 136., ubi Lipsius, pignus in omnes fortunas suas dare paratus, pro facile, quod in vulgatis erat, faciem emendavit, nunc »animo sis bono face: ex optato obtingent,« legitur. Romani potius, consonantibus verborum dicam, dixerunt, diceris cet. in fine abjectis, vocalem antecedentem in e mutarunt, sicut in macte pro mactus, ille pro ollus, mage pro magis, pote pro potis. Hinc Lindemannus, qui pro Pauli Diaconi »addues, addideris« e sola conjectura adduis ediderat, novo quodam errore annotavit: »Nollemus mutatum addues in adduis: fieri enim potuit, ut adduem pro adduim dicerent antiqui; potest etiam adduem esse futurum, adduim conjunctivus.« Addues futurum est ab addue sive adduam; in subjunctivo vero adduim posuerunt antiqui, nunquam adduem, quia faxem aliud tempus est quam faxim. Sic Cato R. R. 141. duis bonam salutem scripsit, annuit pro annuat Catullus cet. vid. Struv. de Latinorum declinatione et conjugatione pag. 146 et 202 sq. Quamvis saepe antiqui, ut supra vidimus, vocales *e* et *i* inter se permutarent, hoc tamen non aeque faciebant in longis, atque in brevibus vocalibus: sim potius dilatabant in siem, et dem non tam ex duim quam ex daim contrahebant. Sed redeamus ad Umbrorum usum in literarum permutationibus, quas recensendo simul valorem literarum enodabimus.

8. Vocales Umbri quinque habuerunt *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, quarum duas vero postremas Tuscum scribendi genus non discernebat: unde Priscianus I. p. 548. »*O* aliquot Italiae civitates, ait, teste Plinio, non habebant, sed loco ejus ponebant *U*, et maxime Umbri et Tusci.« Quocum si comparemus, quod Velius Longus p. 2216. scripsit: »Apud nos quoque ostendunt antiqui, quia aeque confusas literas o et *u* habuere: nam consol scri-

bebant per *o*, quum legeretur per *u* consul, unde in multis etiam nominibus variae sunt scripturae, ut fontes et funtes, frondes et frundes:« nihil aliud inde sequitur, quam quod alphabeta veteris Italiae docent, Umbros, ut Oscos, Tuscorum literis usos *u* pro *o*, Romanos vero ex antiqua Graecorum, unde literas suas accepére, consuetudine *o* pro *u* scripsisse, cf. Priscian. p. 554. Eo tempore vero, quo Iguvinae tabulae exarabantur, non Tuscis quidem, sed Latinis literis *o* et *u*, licet saepe permutarentur, distingui jam solebant. Perperam igitur Lepsius de tabb. Eugub. p. 30 sq. id, quod ad scripturae genus pertinebat, ad diversorum temporum pronuntiationem retulit. Solent autem vocales secundum hunc ordinem inter se permutari: *i*, *e*, *a*, *o*, *u*, e. c. *i* et *e* *ιvϑx* et *εvϑx*, *αFιφ* et *αFεφ*, *απι* et *απε*, ituto et etuto, tasis et tases, poni et pone. Reliquae vocalium permutationes rarae sunt, et plerumque quidem in diversis scribendi generibus, ut *e* et *a* in *FατϑFα* et vatue, *a* et *o* in *Πϱεστατε* et Prestote: nam *o* et *u* Latinis literis permutari, ex aseriatu et aseriato etu VI, a, 47 sq. probari nequit. Rarior etiam est duplex vocalium permutatio, ut *i* vel *e* et *o*, *a* et *u*: nam *xϑμαλτϑ* in tab. I. et V. pro *xϑμϑλτϑ* in tab. IV. et comoltu in tab. VI. et VII. diversitatem temporum prodit, quibus tabulae perscribebantur, et *o* finalis pro *e*, *i*, *ei*, ut in Trebo pro *Tϱεβε* sive Trifei, si Gruterus VI, b, 58. id recte transcriptum exhibet, Fiso pro *Φισε*, Tefro pro *Τεφϱε*, *Τεφϱι* sive Tefrei, etiam curnaco pro curnase tab. VI, initio, nonnisi flexionis varietatem indicat.

9. Vocalis quaeque et produci et corripi poterat: hinc syllabarum quantitas, nisi quae vocalis vel geminetur vel cum diphthongo quadam permutetur, ex Latini sermonis indole plerumque dijudicanda est. Sic *a* in *πϑσvαες* IV, b, 2. producenda est, quia non solum *πεϱvατες* antecedit, sed etiam IV, a, 11. *πϑστvαιαφ* legitur: idem valet de persae VI, b, 58. et a, 3., quia IV, a, 28. 32. 45. *πεϱαια* scriptum est. Ceterum ae etiam diphthongum esse, persaea VII, a, 41. et 54. pro persaia VII, a, 7. docet. Geminata *a* non invenitur, quia *ααvφεϝταφ* V, a, 33 sq. pro *αϝαvφεϝταφ* scripta videtur; *o* contra et *u*, in ooserclome VI, b, 12. et portatuulo VI, a, 55. pro *πϑϱτατϑλϑ* IV, a, 18. geminatae, nusquam in diphthongum transeunt, nisi quod VI, a, 30. touer pro tuer scriptum legitur. Geminatum *e* non solum feetu VII, a, 41. pro fetu sive feitu VII, a, 3 sqq., sed etiam eest VI, b, 2. pro est VI, b, 6. habet: ex geminatis *i* vero alteram tanquam consonantem pronuntiandam esse, e permutatis cum ea literis *x* et *ζ*, quarum haec apud Romanos in *j*, illa in *g* quoque transibat, intelligitur. Sic urbs Iguvina IV, a, 2. 5. II, 24 sq. 30. *ΙιϑFιvα*, alias vero *ΙxϑFιvα* audit: sic etiam *πϑϱτιιϑς* IV, b, 28. 31. s. *πϑϱτιτιϑς* IV, b, 34. pro *πϑϱτιvζϑς* IV, a, 33. scribitur. Hinc dubium foret, utrum in *ΦειϑFι* IV, b, 18. pro Fisovi VI, a, 6. ei diphthongus, an *ι* consonans putanda sit, nisi *Φισϑ* IV, b, 16. pro Fiso VI, a, 3. scriberetur, atque

σ a litera ζ differret: ει diphthongum autem pro ι scribi, valde usitatum est. At non solum *e*, *i* et *ei* promiscue inter se permutantur, ut *Fεϱες τϱεπλανες* IV, b, 2. 7. verir treblanir VI, b, 58 sq. et vereir treblaneir VI, b, 22.; sed interdum etiam vocabula in *ie* pro *e* vel *i* exeunt, ut *'Ρϑπινιε* IV, a, 27. pro Rubine VII, b, 6., unde etiam *Τεφϱι ΙϑFι* IV, b, 29. pro *Τεφϱε ΙϑFιε* IV, b, 25. scriptum est. In mediis vocabulis *ie* semper per diaeresin legendum esse, e *Fεϱες Fεhιιες* IV, b, 21. 25. pro vehier sive vehieir VI, a, 19. 22. b, 21. cognoscitur.

10. Quemadmodum in Tusco scribendi genere ι saepe, ϑ semper cognatam consonantem assumit, ut *τϱιια* et *τϑFα* I, 2. II, 34. pro tria et duo; sic in Latina scriptura consonantes *j* et *v* saepe eliduntur, atque Iovina pro Ijovina, ut prinuatus pro *πϱινϑFατϑς*, scribitur. Duplicem *vv* nonnisi pro simplici consonante scriptam esse, avvei VI, b, 3. pro aveif sive avif docet; at notatu dignum est, quod etiam sopir VI, a, 54. pro *σFεπις* IV, a, 18. scriptum legatur, quanquam svepo VI, a, 47. pro *σFεπϑ* IV, a, 8., ut sveso VII, b, 1. pro *σFεσϑ* IV, a, 45. et sve VII, b, 3. pro *σFε* III, a, 24. 27., positum est. *I* contra inseritur interdum post literam *s* pro ζ positam, ut vestisia pro *Fεστιζα* IV, b, 18. 32. San'sii sive San'sie VII, a, 37. VI, a, 3. 5. pro *Σαζι* IV, b, 16. et purdinsiust VII, a, 43. pro purdinsust VI, a, 24. sive *πϑϱτινζϑς* IV, a, 33., pro quo quum supra *πϑϱτιιϑς* scriptum viderimus, facile explicatur, quod Paulus Diaconus scripsit, Maesium lingua Osca mensem Majum esse vocatum. Ceterum literam ϑ pro σ positam, sicut aspirationis notam *h*, etiam ejici potuisse, e *ΦειϑFι* IV, b, 18. pro Fisovi conjicere licet. In literarum concursu praecipue liquidae μ, ν, ϱ et ϱ eliduntur, et μ quidem ante π in *απεντϑ* pro *αμπεντϑ*, et *απϱετϑ* pro *αμπϱεhτϑ*, sicut ν ante τ in *ατεντϑ* pro *αντεντϑ* et *ατεϱα* pro andirsa. Literam ν non solum ante ϑ abjectam legimus in *φϑϱφαϑ* IV a, 1. pro furfant, sed etiam ante κ in *ιFεκα* IV, a, 40. 42. pro ivenga; praecipue vero ante sibilantes, σ, ζ, ξ, ut etaias pro etaians, *αστιντϑ* pro *ανστιντϑ*, *Σαζι* pro San'sie, *αξεϱιατϑ* pro *ανξεϱιατϑ*. Litera ϱ et ante σ abjicitur, ut *Τϑσε* pro Turse, Tuscom pro *Τϑϱσκϑμ*, *πεσϑντϱϑ* sive *πεσϑτϱϑ* pro *πεϱσϑντϱϑ* sive *πεϱσϑτϱϑ*; et post φ in *ϱϑφϱϑ* et *ϱϑφϱα* IV, a, 24. 27. pro rofu et rofa; litera ϱ autem ante *F* in *αFειτϑ* pro *αϱFειτϑ*, quod etiam *αϱFειτϑ* scriptum legitur. Geminatas consonantes pro simplici praeter *vv* legimus *pp* in appei VII, b, 3., *nn* in ponne VII, b, 2. et ennom sive enno VII, a, 38 sq., *ss* in essu VI, b, 43.

11. Metathesis literae *r* non in eadem modo syllaba observaretur, ut in nomine Garbovei VI, b, 22. pro Grabovei, sed etiam in diversis, ut pudrovitu VI, b, 56. pro *πϑϱτϑFιτϑ*, I, 1., nisi hoc ex *προςτρόπει* vel *προςτροπείτω* natum videretur. Popupler autem pro popluper VI, a, 43. 45. apud Dempsterum perperam scriptum

pro tribrisine VI, b, 54.: in πεπῤζες I, 26. tamen facile operarum vitium agnoscitur pro πεπῤιζες. Ceterum Umbris tanta erat linguae volubilitas, ut non solum literas λ et ζ saepe sibi jungerent, ut in σκαλζετα I, 15. 18. 20. et στῤεζλα II, 34.; sed ζ literam mediam ponerent inter ῤ et λ, ut in αῤζλαταφ I, 22. et κεῤζλασιε V, a, 17., quibus etiam vasirslome VI, b, 12. annumerandum esse nullus dubito.

13. Praeter ῤ literam per *rs* plerumque redditam Latinorum *s* respondet tribus characteribus Umbricis, quos quidem per Graecas literas σ, ζ, ξ, reddidi, etsi postrema harum litera non Graeco sono pronuntiata videtur. Nam praeter vocem fratrexs VII, b, 1., cui φῤατῤεκς III, a, 22. b, 1. in Tusco scribendi genere respondet, in tabulis Latine scriptis neque *x*, neque *cs* legitur, sed *s* pro ξ aeque ac pro σ scribitur: quanquam in fine vocabulorum σ, non autem ξ, in *r* quoque mutatur. Sic aseriater VI, b, 1. pro ανξεῤιατες, sed tases sive tasis VI, a, 19. 23. pro ταζεξ IV, a, 26. et conecos VI, a, 16. pro κενικαξ I, 15. 18. 20., ut VI, a, 47. pihos et vacose pro πιϜαξ et Ϝακαξε IV, a, 7 sq. scriptum legimus. Ceterum σ, ζ, ξ, quia in Tusco scribendi genere nunquam inter se permutantur, diversum prorsus valorem habebant: itaque ξ, quum a κς aeque atque ab σ et ζ differat, apud Umbros aut Portugalensium *x*, sive *j* Francogallorum mavis, aut Germanorum z expressit. Hoc quidem eo probari posse videtur, quod Tusci characterem ξ (ǂ) ex τ (†) fecerunt; sed illud probabilius est propterea, quod Umbrorum ξ lenius sonasse videtur quam ζ (d), quae, si cum simili charactere *rs* (q) comparatur, ut *ds* sive Francogallorum z pronuntiata est. Nam litera ζ non solum in Latino, sed Umbrico quoque sermone cum *c* sive κ permutari solet, ut πεπῤιζε I, 24. pro πεπῤικε I, 10. et curnaco VI, b, 2. 4. pro curnase VI, b, 1. 5. sive Latinorum cornice; ξ autem in αξεῤιατε sive ανξεῤιατε IV, a, 8. 10. pro Romanorum auguratu sive augeratu, ut, Prisciano I, b, 36. pag. 554. ed. Putsch. teste, antiqui dicebant, in literam *g* transiit. Praeterea Umbrica verba in ξ pariter atque in σ, nunquam vero in ζ desinunt: verumtamen κεματς IV, b, 35., non κεμαξ, pro κεματες I, 29. V, a, 42. scriptum est. Itaque verbis Ιαπεξκεμ νεμεμ IV, a, 17. non tam Iapydis arva Timavi Virg. G. III, 475. quam, quod in proxima hujus operis particula probare conabor, Iapyges designantur.

14. Literam ζ in Iguvinis tabulis proprie per *s* cum accentu gravi (\`s) reddi solere, in priore particula jam monui. Sic in tertia tabula quater legitur \`sesna, unde ζεῤσνατεῤ III, a, 22. derivandum videtur; stru\`sla VI, a, 5. 23. VII, a, 8. 42. pro στῤεζλα II, 34.; \`sihitu an\`sihitu VI, a, 59. et \`sihitir an\`sihitir VII, a, 14. 28. VI, a, 62. sive \`sitir an\`sihitir VII, a, 13., quibuscum fortasse ζιϜε V, b, 11. et ανζιφ V, a, 25. cohaerent; \`simo VI, a, 65. VII, a, 1. pro ζιμε IV, a, 23.; va\`setom est VI, b, 31. pro Ϝαζετεμ IV, a, 8. Idem observatur in quinque Deorum Dearumve nominibus, ut San\`si vel San\`sie VI, a, 8—15. pro Σαζι vel Σαζε V, b, 10. 24.;

Honde 'Serfi VI, a, 45. pro *ϝȣντε Ζεϱφι* IV, a, 4 sq.; 'Serfe Martie VII, a, 3. cet. pro *Ζεϱφε Μαϱτι* IV, a, 24.; Prestote 'Serfie 'Serfer Martier VII, a, 6. cet. pro *Πϱεστατε Ζεϱφιε Ζεϱφε Μαϱτιες* IV, a, 27 sq.; Turse 'Serfie 'Serfer Martier VII, a, 41 cet. pro *Τȣσε Ζεϱφιε Ζεϱφε Μαϱτιες* IV, a, 31. Praeterea combifian'si VI, a, 52. pro combifians si scriptum, literam ζ duplicis *ss* sonum habuisse, docet. Quemadmodum autem accentus gravis quam saepissime omissus agnoscitur, ut in proseseto, proseseter vel prosesetir pro *πϱȣσεζετε* V, a, 12. scalseto —conecos VI, a, 16. pro *σκαλζετα κȣνικαξ* I, 15. 18. 20. farsio sive fasio VI, a, 2. 44. pro *φαζιȣ* V, a, 16. tases sive tasis VI, a, 19. 23. pro *ταζεξ* IV, a, 26 cet. multisque vocabulis, quae alibi accentum habent; sic perperam per'some VI, a, 38. pro persome 39 et 52. sive *πεϱȣμε* V, a, 27. II, 33. atque 'spahatu VI, a, 41. pro alia ejusdem verbi forma spahamu VII, a, 38., imo e'st semel scriptum legitur pro est. Previ'slatu VII, a, 49. quidem pro previlatu VI, a, 61. accentum habet, non tamen vasirslome VI, b, 12. post ooserclome.

15. Aspirationis nota *h* s. *ϝ*, quae quidem tam pro *p* Latinorum, ut in screhto pro scripto, quam pro *c*, ut in *ϱεϝτε* pro recte, usurpata reperitur, ante consonantes saepe sic posita est, ut non pronuntiari possit, nisi si in *ch* Teutonicum transeat. De ceterarum consonantium pronuntiatione nihil fere monendum habeo, nisi quod Umbrica scriptura e Tuscorum more, qui medias literas non discernebant a tenuibus, etiam pro *b* litera haud raro *p* posuit: Latina contra scriptura, Dorum consuetudinem secuta, non semper literas *c* et *g* distinxit, et pro *cu* etiam *qu* scripsit, licet non sequeretur vocalis. *B* in *m* mutatam habes in *μενες* IV, a, 15. pro benust VI, a, 53., etsi *ανπενες* V, b, 27. compositum pro simplici *μενες* IV, a, 15. scriptum est. Ejusdem verbi imperativus et *αμπεντȣ* II, 23. V, 20. et *αμπετȣ* V, b, 10 sq. et *απεντȣ* II, 27. scribitur, a quo imperativi ahavendu et prevendu VII, a, 27. 11. nonnisi praepositionibus differre videntur. Litera *n* et *m* non solum ante *p* inter se permutatae sunt, sed etiam inter duas vocales, ut in *φεϱιμε* II, 16. IV, a, 25. pro *φεϱινε* II, 31. IV, a, 3. 6. et in *αϱμανȣ κατεϱαμȣ* IV, a, 19 sq. pro arimahamo s. armahamo caterahamo VI, a, 56. Etiam *h* et *f* inter se permutatas invenimus in erafont VI, a, 65. pro *εϱαϝȣντ* IV, a, 23., ut *j* et *x* in *ΙιȣΦινα* IV, a, 5. pro *ΙκȣΦινα* IV, a, 2.: porro *φ* et *π* in *Φιτλȣπ τȣϱȣπ* IV, a, 4. pro *Φιτλȣφ τȣϱȣφ* IV, a, 1., ut *ϑ* et *τ* in *φȣϱφαϑ* IV, a, 1. pro furfant VI, a, 43. Quemadmodum denique Romani in terminationibus quibusdam literam *l* in *r* mutabant, quotiescunque *l* jam antecedebat, ut cubital quidem et toral, sed pulvinar et lacunar, vinclum quidem et periclum, sed fulcrum et lavacrum dicerent: sic etiam in Iguvinis tabulis VI, a, 39 sq. sorsalem et staflare legitur. At si vocabula *τιζλȣ* II, 25. 27. et *ȣϱεζλȣ* I, 13., ooserclome et

vasirslome VI, b, 12., *μαντϱαϝκλȣ* V, a, 19. et *σȣφεϱαϝκλȣ* II, 19., *μȣνεκλȣ* et *εϝFελκλȣ* III, a, 17. 23. cum *φεϱεϝτϱȣ* II, 18. et *πεϱσȣντϱȣ* I, 17. 19. *κϱεματϱȣ* V, a, 28. et *κϱικατϱȣ* V, b, 27. 29. comparaveris, terminationem *κλȣμ* s. *ζλȣμ* etiam post *l*, ut *τϱȣμ* etiam post *r*, invenies.

16. Accentus vocabulorum iidem apud Umbros fuisse videntur, quibus et Aeolica Graecorum dialectus et Latina lingua usae sunt: inter has enim quasi intermedius est Umbrorum sermo. Verumtamen nihil de hac re potest affirmari, nisi si quaedam in Iguvinis tabulis rhythmis scripta putemus, quorum numeros accentus vulgaris maxime definiret. Versus Umbrorum nulli alii esse potuerunt, nisi Saturnii, Italorum fere proprii, quibus Romanos quoque antiquissimis jam temporibus usos fuisse, longiora quaedam Saliaris carminis fragmenta docent. Quae quum priscum Romanorum usum in pangendis versibus Umbrico simillimum ostendant, emendata ea in medium hic proferam, ut numeros magis vocabulorum accentu quam syllabarum quantitate et prosodicis Graecorum regulis definiri solitos esse appareat. Planissimum est fragmentum apud Varr. L. L. VII, §. 27. ed. Müller. collato Macrob. S. I, 9. sic emendatum:

»Divom émpete (h. e. impetu divino) cante, Dívom Dío supplicáte.«
Difficillimum exstat apud Varr. L. L. VII, §. 26., quod Scaliger in Conjectaneis p. 189. ex parte tantum feliciter restituit. Equidem varias lectiones et Velium Longum secutus, qui p. 2217. de z litera scripsit: »Mihi videtur nec aliena sermoni fuisse, cum inveniatur in carmine Saliari,« locum Varronis sic emendaverim: »In multis verbis, in quo antiqui dicebant *s*, postea dictum *r*, ut in carmine Saliorum sunt haec:

»Cozoíauloidoz éso; ómina enimvéro
»Ad pátula' ose' mísse Jáni cusiónes.
»Duónus Cerus éset, dúnque Janus vévet.«

Post: »Mélios eum régum«.... h. e. Choroiauloidos ero: omina enimvero ad patulas aures misere Jani curiones. Bonus Cerus (s. Cerus manus, quod Jani nomen mysticum fuit) erit, dumque (donec) Janus vivet. Post (in alio fragmine): Melior eorum regum cet.

17. Alios versus Scaurus de orthographia p. 2261. servavit, ut antiquos cume pro quum dixisse probaret: quos eo libentius profero, ne quis offendatur licentia, quam Umbrorum versus prae se ferre videntur.

»Cumé poinas Leucósiaé praetexere mónti...
»Quo tíbe ti(mebas) únei de hís, cume tonárem?«

In versuum istorum abrupta sententia Hermannus, qui in elementis doctrinae metricae III, 9. p. 606 sqq. de numeris Saturniis accuratius egit, se nihil aliud dispicere testatur, quam mentionem factam esse urbis Luceriae. Equidem ignorans, quid sibi urbs Luceria in carmine Saliari velit, Leucosiam Sirena intelligo, atque monti pro

moniti, ut supra *cante pro canite*, positum existimo. Agnoscitur autem horridus ille numerus, Hor. Epist. II, 1, 157 sq., coll. Serv. ad Virg. G. II, 385 sq., qui in rudi antiquitate non solum ubique tam dactylos quam spondeos admittebat, sed brevi quoque syllaba propter accentus ictum pro longa utebatur, sicut in versibus fit nostratium, in quibus sonorum concentus numeros absolvere solet. De spondeo quidem, qui in Umbrico sermone eo frequentior erat, quo saepius verba in longas syllabas contrahebantur, Diomedes p. 473. ed. Putsch. sic scripsit: »Numam Pompilium divinitate praeditum hunc pedem Pontificium appellasse memorant, cum Salios juniores, aequis gressibus circulantes, induceret spondeo melo patrios placare Indigetes« — »ut (quod ibidem legitur) duabus longis melodiis quasi duplicibus et jugibus votis prospera Deorum voluntas firmaretur.« Quum autem apud Romanos omnia fere versibus Saturniis componerentur, de quibus Ennius, hexametri Latini auctor, sic cecinit in Annalibus: »Scripsere alii rem

»Versibus, quos olim Fauni vatesque canebant,
»Quom neque Musarum scopulos quisquam superarat,
»Nec dicti studiosus erat:« cf. Varr. L. L. VII, §. 36.

cur non in Iguvinis quoque tabulis agnoscamus eosdem?

18. Revera sextae tabulae initium cum extrema septimae tabulae pagina ad Saturnium numerum referri potest, dum modo meminerimus, vocalium elisiones prohiberi saepe supplendis literis, quas sermonis usus poscit, vocalem *i* e contrario ante alias vocales velut consonantem pronuntiari solere.

En initium sextae tabulae!

Esté persclo(me) aveís asériater enétu,
Parfá, curnase, dérsva; peíqu, peica, mérstu.
Poei ángla(f) aseriáto eest, éso tremnu sérse
Arsférture(m) ehvéltu stíplo(me) aseriaía,
Parfá dersva, curnáco dérsva, peico mérsto,
Peïca mersta, mérsta(f) ávvei(f), mersta(f) ángla(f).
Esóna arfertur, éso anstíplatu ef asério,
Parfá dersva, curnáco dérsva, peico mérsto,
Peïca mersta, mérsta(f) áveif, merstaf ánglaf.
Esóna mehe tóte(m 'Ijoveine(m) ésmei
Stahmeï stahmeiteï sérsi, pirsi sésust,
Poi ángla(f) aseriáto est, érse neip mugátu,
Nep ársir andersístu, nérsa courtust, pórsi
Anglá(f) anseriató fust. Své muïetó fust,
Ote písi arsir andérsesúst, disler alínsust.

Extrema septimae tabulae pagina.

Pisí panupei frátrexs frátrus Atiersiér fust,
Erec svéso fratrecáte pórtaia sevácne
Fratrom 'Atiersio desénduf. Pífi reper [fratreca] párs est,
Erom éhiato pónne ivéngar tursiandu hértei.
Appei árfertur Atiérsir póplom andersá fust,
Sve neïp portust íssoc, púsei subra scréhto est,
Fratréci motar síns. A. CCC. h. e. *ἔτει τριακοσιοστῷ.*

19. Incisio versuum, quae semel v. 15. in verbum compositum incidit, duplex est, et post tertiam arsin et post sequentem thesin. Spondeis cum in prima, tum in secunda syllaba arsis convenit: hinc esté perscló pro éste pérsclo metiri poterant Umbri, ut v. 5 et 8. parfá dersvá pro párfa dérsva. Verumtamen in verbis este persclo accedit id, quod in casu locali s. temporali pro estéme persclóme scripta sunt, ut v. 10. tote Ijoveine pro totéme Ijoveinéme, unde hiatus quoque in his vocibus excusantur. Alia hiatus causa latet in ablativo angla, id quod in adjectivum mérsta v. 6. quoque cadit: e versu 9. enim discimus, merstaf anglaf dici debuisse. Ceterum propter mutatam spondeorum arsin v. 14. anseriato(m) fust pro aseriato(m) est v. 3. et 12. scribendum fuit. Praeter formas ejusmodi periphrasticas nullae passivae speciei flexiones in Iguvinis tabulis leguntur, unde arfertur v. 7. et omnia similiter desinentia vocabula Latinorum substantivis in ura respondent: id quod forma arsferture v. 4. pro arsferturem confirmat. In v. 6. duplex est licentia poëtica: primum diaeresis in voce peïca, quae et in neïp v. penult. et bis observatur v. 11.; deinde brevis syllabae per ictum productio in voce avvei pro aveif (avibus v. 9.), unde consonans *v* bis scripta esse videtur. Ne versus 7. anapaesto claudatur, vocalis *i*, quod supra monui, ante vocalem aliam velut consonans pronuntianda est; neu versus 13. una syllaba abundet, verbum courtust e covortus in duas syllabas contractum, v. 14. contra muïeto(m) fust quatuor syllabis pro mugatom fust scriptum est. Versus 15., sicut v. 2. in extrema septimae tabulae pagina, anacrusin duarum syllabarum habet; vocabulum fratreca vero in v. 3. redundat.

20. Hactenus haec: pergamus nunc ad verba synonyma, quorum comparatio multum confert ad enodandas vocabulorum formas et significationes. Inter haec ante omnia notanda sunt, quae in initio quartae tabulae leguntur. Primum versum in sexta tabula eodem prorsus modo esse redditum, ex iis, quae jam supra de usitatis apud Umbros literarum abjectionibus et permutationibus monui, facile intelligitur; sed eadem verba in ipsa quarta tabula valde immutata repetuntur. Legimus enim IV, a, 8. *αFιφ αξεϱιατȣ* et paullo post *αFεφ ανξεϱιατȣ ετȣ, πεϱναιαφ, πȣστναιαφ,* ubi sexta tabula primum

quidem avif aseriatu, deinde vero avif aseriato etu exhibet, neque tamen, etsi VI, a, 11. perne postne legitur, adjectiva πεϱναιαφ πυστναιαφ, quae ad ablativum αFεφ s. αFιφ referenda sunt, ut πεϱναιες πυσναες v. 2. ad accusativum αFες, similibus verbis reddit. *Ενετυ* verbum compositum esse pro simplici imperativo ετυ, facile agnoscitur; sed quia ab imperativo ενετυ accusativus αFες, ab ετυ accusativus ανξεϱιατυ(μ) dependet, hic cum ablativo αFεφ, ille cum adjectivo ανξεϱιατες constructus est. Si αFες ανξεϱιατες aves auguriales sunt, ut Apulejus de nota aspirationis §. 8. adjectivum augurialis ab augurio derivatum recte distinxit ab augurali ex augure denominato; ανξεϱιατυς auguratum Tertulliani Anim. 26. designat, sicut Volsculus Anxur ap. Enn. vid. Fest. s. h. v. augurem, qui ab axando sive anxando, ut in Glossario pro cantando legitur, unde axamenta (ϱσματα) dicebantur carmina Saliaria, vel ab assa voce ap. Non. Marc. II, 70. dictus esse videtur. Ab accusativo aseriato VI, a, 48. vero differt imperativus aseriatu VI, a, 47. sive augurato, etsi idem cum ablativo avif construitur, sicut fetu sive facito cum ablativo victimae. Quemadmodum Umbri fetu dicebant pro facito, etsi φικτυ quoque legitur IV, b, 29 et 32.; sic etu pro agito, et enetu pro indagato sive explorato. In adjectivis πεϱναιες, πυσναες, autem latere praepositiones πϱε et πυστ, sicut prae et post in prioribus et posterioribus, facile quisque videt.

21. Etsi adjectivis πεϱναιες, πυσναες, localis significatio inesse videtur, ad anticam et posticam templi auguralis spectans; eadem tamen in πϱε Fεϱες et πυς Fεϱες temporalis esse potest: nam et numeralis locum obtinet adjectivum πϱεFυ s. priva IV, b, 29. V, a, 9., quatenus III, a, 18 sq. πϱεFεϱ, τυπλεϱ, τϱιπλεϱ, inter se coordinantur. Sed differt a praepositiva particula πϱε postpositiva πεϱ, quae in verbis υκϱιπεϱ Φισιυ, τυταπεϱ ΙκυFινα pro significat, atque etiam πε vel πες scribitur, quatenus IV, b, 12. υκϱιπε, et in fine cujusvis sacrificii plerumque αϱεπες αϱFες pro αϱιπεϱ αϱFις IV, b, 28. vel αϱεπε αϱFες pro αϱεπεϱ αϱFες IV, a, 30. et 33. exaratum est. Quomodo verba υκϱιπεϱ Φισιυ, τυταπεϱ ΙκυFινα interpretanda sint, Lassenius jam recte vidit in Rhenano Museo philologico A. 1833. pag. 385 sqq.; sed quid verbis αϱιπεϱ αϱFις designetur, eo difficilius est intellectu, quod, si unum locum V, a 7. exceperis, nusquam alibi eadem leguntur nisi in quarta tabula. Unum illud intellectum adjuvat, quod semper imperativus πε(ϱ)σνι(F)μυ antecedit, quem ne ex praepositione πεϱ s. πϱε compositum putemus, imperativus πϱεπεσνιμυ V, b, 17. prohibet. Hinc pe(r)sni(hi)mu non Catonis R. R. 141. verbo praefamino, sed precare interpretor, cujus etymon mihi pers h. e. prex esse videtur, etsi pers pro pis quoque, sicut apud Romanos purgamen pro piamen, dici poterat, unde πεϱσκλυμ non tam supplicationem quam lustrationem designat. Cum imperativo πε(ϱ)σνιμυ tria construuntur adverbia synonyma κυτεφ s. κυτεπ IV, 2, 3., ταζεξ

et *κȣματς* IV, b, 35. s. *κȣματε* IV, a, 37 sq., Latinis literis tases s. tasis et comatir, quae caute, tacens et coactis s. compressis labris (clauso murmure ap. Pers. V, 11.) significare videntur: cur enim tacite precarentur antiqui, et Sophocles in Electra 637 sqq. et Horatius Ep. I, 16, 60. verbis: »Labra movet metuens audiri« indicant. Itaque verba in fine cujusvis sacrificii *αρεπες αρFες* s. *αριπερ αρFις* pro ustione arvigae s. pro victima cremanda interpretor, *σεFȣμ* autem, quod IV, b, 6. ante *κȣτεφ πεσνιμȣ*, sed VI, b, 56. post tases persnimu positum est, cum veneratione s. *σεβάσει*.

22. Nota est formula arse verse, qua, teste Plinio XXVIII, 2., apud Romanos parietes, tanquam incendiorum deprecatione, inscribi solebant, unde Afranii versus: »Inscribat aliquis arse verse in ostio.« Hanc formulam esse Umbricam, inscriptio Cortonensis docet, quam tertio loco exhibui in prima hujus operis particula: nam in illa nullum vocabulum Tuscum legitur, nisi Sethlanl, cujus synonymum Umbricum Tephral est. Utrum arse verse h. e. ardorem sive incendium averte, an arses vurses, h. e. incendia vortas, scribas, nihil refert; sed omnia pervertit Paulus Diaconus, cum adjicit: »Tuscorum enim lingua arse verte, verse ignem constat appellari.« Apud Umbros e contrario *αρις* ardorem s. incendium, *αρFις* arvigam designabat, unde, quum Paulus Diac. scripserit: »Harviga dicebatur hostia, cujus adhaerentia inspiciebantur exta« haruspicem vocatum esse existimarunt. Quemadmodum autem Romani arvinam s. arbillam ap. Paul. Diac. sevum dicebant sive, quod Servius ad Virg. Á. VII, 627. e Suetonii libro de divitiis corporalibus profert, »durum pingue, quod est inter cutem et viscus«: sic apud Umbros in quovis sacrificio legimus arvio fe(i)tu, pro quo tamen quarta nostra tabula, quia nonnisi II, 31. *αρȣFια φειτȣ* legitur, semper *αρFιȣ* s. *αρFια ȣστε(ν)τȣ* exhibet. Quum *ȣστεντȣ* s. obstineto, quod secundum Festum pro ostendito dicebant antiqui, idem significet, quod offerto, *αρFιȣ* et *αρFια* pro accusativis neutrius generis haberi possent, nisi eodem modo *FατȣFȣ* vel *FατȣFα φερινε φε(ι)τȣ* pro vatuo ferine fetu diceretur, pro quo VI, a, 45. etiam vatue ferine fetu scriptum est, sicut *FατȣFȣ φεριμε φετȣ* IV, a, 25. et *Fατρα φερινε φειτȣ* II, 31. Itaque quum *FατȣFα φερινε* nihil aliud designare videatur, nisi fatuam s. infulsam ferinam (cf. Varr. ap. Non. Marc. IV, 291.), quae praecipue masculis Diis offerri solebat, omnia autem immolandi verba, ut ipsum immolare ap. Hor. C. I, 4, 12. cum ablativo casu construantur, tam *αρFιȣ* et *FατȣFȣ*, quam *αρFια* et *FατȣFα*, pro ablativis feminini generis habenda esse censeo.

23. Ut voce ferine crudam carnem magis quam farinam designari putem, etsi Varro ap. Non. l. l. fatuam pultem mactari solitam scripsit, moneor eo, quod in quovis sacrificio poni fetu, h. e. pane facito, additur. Ceterum vatuo ferine fetu non legitur nisi in sacris, quae bobus masculis, vitulis taurinis et apris fiunt; in omnibus aliis sacrificiis praeceptum videmus vel *σȣπα σȣμτȣ* IV, b, 9. 16., vel *πȣστε ασιανȣ φετȣ*,

IV, b, 26. vel *πεϱαια φε(ι)τε* IV, a, 28. 32. 44., quae quidem praecepta quinta tabula V, a, 32. verbis *σεπα πεστϱα πεϱστε* in unum conjungit, unde etiam VI, a, 5. ape sopo postro peperscust et VII, a, 8. ape supo postro pepescus legitur. Ex his intelligitur, *πεϱαια* esse purgamina, a persco h. e. purgo derivata, unde *πεϱστε* purgato, ape pepescus s. peperscust autem quando purgaveris significat. Quodsi purgatio sopo postro s. *σεπα πεστϱα* fit, mirum esse nequit, quod pro *σεπα σεμτε* in sexta tabula persae fetu legatur: nam *σεπα σεμτε* mihi sulfure sulfurato interpretandum esse videtur, quemadmodum *πεστε* s. *πεστϱα*, quum *ασιανε* dicatur, bitumen ex Asia quasi *φωστῆϱα* s. *φῶστϱον* designat. Sulfuris et bituminis usum in sacris, quae expiationis causa fiebant, inter alios praecipue docet Claudianus de VI. Cons. Honor. v. 324 sqq.

Lustralem sic rite facem, cui lumen odorum
Sulfure caeruleo nigroque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda sacerdos,
Rore pio spargens et dira fugantibus herbis,
Numina purificumque Jovem Triviamque precatus cet.

Sic in Iguvinis tabulis Juve Garbovei et Trebo Jovie sacra fiunt, sed Tefro Jovie IV, b, 26 sq. non solum *πεστε ασιανε* fiunt, verum etiam *ξεϱεφ* et *πελσανα* h. e. rore pio et dira fugantibus herbis, sive potius verbenis et balsamo. Serse proprie felicia designare, alias videbimus; sed felices herbae in sacris sunt herbae sacratae sive sagmina.

24. Ne quis conjunctionem et inter sopo postro desideret, notandum est, Umbros ista conjunctione raro esse usos: unde etiam IV, b, 17 sq. *μεφα Fεστιζα* pro vestisia et mefa VI, a, 5. legitur. Ibidem imperativum *εστετε*, sicut paullo post *φετε*, non redditum esse in sexta tabula, non magis quenquam offendere potest, quam quod IV, b, 18. *ΦυεFι* et IV, a, 38. *Σαταμε* exaratum est, non addito altero nomine Sansi vel Traha: multo magis observandus esset additus VI, a, 18. imperativus aitu, nisi etiam IV, a, 29 et 37. *καπι σακϱα αιτε* legeretur. Memorabilis vero est ibidem numeralium permutatio: nam in quarta tabula duo adjectiva *πεϱτιταφ*, *σακϱεφ*, cum praeposito numerali *ετϱαφ* h. e. alteris, repetuntur; in sexta vero semel tantum purdita et sacra scriptum est, additis verbis dupla aitu, quod sane idem significat. Sic IV, a, 21 sq. post imperativos *απϱετε*, *πεϱσνιμε*, *ετατε ΙκεFινες* additur: *τϱιιεπεϱ αμπϱεFτε*, *τϱιιεπεϱ πεσνιμε*, *τϱιιεπεϱ ετατε ΙκεFινες*; at VI, a, 56 sq. et 63 sqq. legitur ambretuto, persnimumo, deitu etato Ijovinur — duti ambretuto, pesnimumo, deitu etaians deitu — tertim ambretuto, pesnimumo, deitu etaias. Nihil enim refert, utrum ter, an iterum et tertio aliquid fieri jubeatur: *τϱιιεπεϱ* autem pro tribus vicibus significat, duti et tertim vero altera et tertia vice. Quemadmodum ante haec adverbia nihil legitur, quod primum significet, ut *πϱεμε* sive *πϱεμεμ* II, 3. 15. 23.; sic IV, b, 32.

inter *Fεστιζα* et *φικτε* adjectivum *ετϱε* omissum est, etsi IV, b, 29. *Fεστιζαμ πϱεFε φικτε* scriptum legimus. *Τεστϱεκε* IV, b, 30. et *νεϱτϱεκε* IV, b, 33. ut dextrorsum et sinistrorsum sibi opponi, facile agnosceretur, etiamsi post verba capirse perso osatu VI, a, 24. non legeretur: eam mani nertru tenitu h. e. eam manu sinistra teneto. Vocabulum *πεϱι* IV, b, 30. et 33. a verbis *καπιϱε πεϱεμ φειτε* sejungendum esse, inde intelligitur, quod VI, a, 24. alia quaedam inserta sunt, atque etiam VI, a, 37. persi fetu, suront capirse perso osatu legitur. Sed quid istis verbis significetur, propterea dictu est difficile, quod nulla verba tam diversos significatus habent, quam quae a literis pers incipiunt.

25. Persi ablativum esse nominis pers, quod purgamen significat, ut capirse nominis capirs, h. e. capis sive capedo, equidem nullus dubito, etsi supra jam persae(a) fetu pro persi fetu scriptum vidimus. Sed *πεϱεμ φειτε* eandem vim habere, praesertim quum VI, a, 24 et 39 inter persi et perso sive persome vocabulum pesondro sive persondru, VI, a, 35, quo purgatorium aliquod sacrum designari videtur, insertum sit, affirmare non ausim. Precationem potius sive benedictionem equidem intelligo, non solum propterea, quod osatu mihi pro orato dictum esse videtur, sed etiam, quod VI, a, 39 sq. post persome additum est: pue pe(r)snis fus(t) h. e. ubi precatus fueris. Persondrum ibi duplex est, sorsale et staflare sive *σταφλιιFε(μ)*, ut mihi quidem IV, b, 31 sq. pro *σταφλιιεF* legendum esse videtur. Si persondrum stabulare sive stabulativum ad pecudes purgandas respicit, sorsale sive sociale ad familiam sive socios operum referendum est, de quibus Horatius Epist. II, 1, 139 sqq. haec cecinit:

> Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
> Condita post frumenta, levantes tempore festo
> Corpus et ipsum animum, spe finis dura ferentem,
> Cum sociis operum, pueris et conjuge fida,
> Tellurem porco, Silvanum lacte piabant cet.

Sorsalis et staflaris dicitur etiam VI, a, 38 sq. vestisia h. e. victima, quae VI, a, 24. cum pesondro sorsom conjungitur. Quod vero verbis *εσμικ Fεστιζαμ* IV, b, 29. verba eront vestisia subscripserim, nemo mirabitur, qui meminerit, me supra §. 4. et *εσμικ* et eront inter adverbia vel conjunctiones copulativas recensuisse, inter quas etiam *ενεκ* IV, b, 31. referendum est, quum et pro *εσμικ* IV, b, 32. et pro *ενεκ* IV, b, 34. in sexta tabula VI, a, 38. enom scriptum sit. Eodem pertinet isec VI, a, 25., de qua conjunctione tamen alia quaedam mihi monenda sunt.

26. Isec erus ditu non prorsus idem exprimere, quod *απι εϱελ πεϱτιιες* IV, b, 31., ex eo jam cognoscitur, quod ditu imperativus est, *πεϱτιιες* vero subjunctivus cum praepositione *πεϱ* compositus, pro quo IV, b, 34. *πεϱτιτιες* quoque scriptum

est. Sed *εῥελ*, quod pro *εῥεζλȣ* I, 13. positum puto, sicut *τιζελ* V, a, 15. pro *τιζλȣ* II, 25. 27., idem mihi, quod erus, significare videtur, neque quicquam interest, utrum duo imperativi ditu et fetu per copulativam et jungantur, an prioris locum protasis quaedam obtineat, per conjunctionem *απι* h. e. quando sive postquam, expressa. Pro *απε* IV, b, 34. etiam pue VI, a, 38. exaratum legimus, etsi verba ape habina purdinsus, eront poi habina purdinsust VI, a, 23 sq. satis indicant, conjunctiones ape et poi non prorsus idem significare. *Πȣνε* IV, a, 33. 15. et ape VII, a, 42. VI, a, 52. synonyma sunt, sicut *πȣνε* IV, a, 12. et pufe VI, a, 50.; ab illis tamen differt adverbium *πȣξε* IV, a, 34. sive puse VII, a, 43., quod sicut significat. *Πȣνε* et *πȣφε*, ut *απε*, cum subjunctivo construi solent; sed *πȣε* saepius indicativum poscit, et *πȣξε* tanquam adverbium etiam sine verbo aliquo ponitur. Pue, poe, poi s. poei, proprie ubi significat, unde IV, a, 18. tam *πȣε μεῥς εστ*, quam *πεῥε μεῥς εστ*, scribi potuit, quia perse, persi, persei, s. pirse, pirsi, pisi, s. porse, porsi, porsei, Latinorum conjunctioni prout s. quando respondet. Quam facile cum istis conjunctionibus tam varie scriptis nomina quaedam similiter sonantia confundi possent, nisi modus verbi, cum quo construuntur, ea distingueret, intelligitur ex iis, quae supra de verbis persi capirse perso osatu VI, a, 24. diximus. Quemadmodum ibi ex imperativis osatu et *φειτȣ* discimus, *πεῥι* IV, b, 30. pro nomine, nec pro conjunctione esse habendum; sic *πȣνι* IV, b, 33. et *πȣνε* IV, a, 11. propter additum imperativum *φειτȣ* et subjunctivum *κȣFȣῥτȣς* diverso modo interpretanda sunt. Nam *πȣνι* ablativus est nominis, quod panem significat, *πȣνε* vero memorata supra conjunctio. Ut autem subjunctivi formas, quae et ipsae variae sunt, bene cognoscamus, omnes hic colligere liceat locos, in quibus conjunctio quaedam cum subjunctivo constructa videtur.

27. Quam variae fuerint subjunctivi formae, jam unum verbum beno, cui benedictionis vel consecrationis vis inesse videtur, cum composito suo docere potest. Legimus enim V, b, 16. post *πȣνε φεῥτȣ*, quod a *πȣνι φε(ι)τȣ* quartae tabulae haud differre videtur, in singulari numero praeteriti temporis *πȣνε φεσναφε βενȣς*, et VI, a, 64. ape termnome *benuso*, pro quo VI, a, 57. in plurali numero ape termnome *benurent*, ut III, a, 25. 28. et b, 4 sq. *πȣῥε ȣλȣ βενȣρεντ*, scriptum est. Sed pro eo, quod VI, a, 52 sq. positum est, ape acesoniame — *benust*, IV, a, 13 sq. *πȣνε μενες ακεῥȣνιαμεμ*, ut V, b, 27. *πȣνε αντπενες*, legitur. Sic VI, a, 40. porse pesondriseo *habus*, at VI, a, 50. 53. 63. VII, a, 46. 51. porse s. poe(i) perca(m) arsmatia(m) *habiest*, cui in plurali numero VII, a, 52. pafe trif promom *haburent* respondet, exaratum videmus. Verum in fine primae tabulae post verba *πεῥι πῥȣπεϝαστ* etiam *πȣνες νειῥϝαβας* scriptum est, cui praesentia *πῥεϝαβια* III, a, 5. et *πῥεϝȣβια* III, a, 12. respondent. Quin etiam *πȣνε ȣFεφ φȣῥφαϑ* IV, a, 1., ut ponne ovi *furfant* VI, a, 43., legitur:

hinc ar quoque pro ας dici potuit, ut VII, a, 46. *tursar* et VI, a, 49 sq. pone esonome *ferar* legitur, etsi V, a, 26. πυϱε νυϜιμε φεϱεστ exaratum est. Ne tamen απε πυϱτυϜιυς V, b, 28. idem significare putes, quod πυνε s. απε πυϱτιιυς V, a, 7. 9., aliae formarum variationes monent. Sic VII, b, 3. pro illo portust, sed pro πυϱτιιυς IV, b, 28. sive πυϱτιτιυς IV, b, 34. in sexta tabula purdinsus, sicut IV, a, 33. πυϱτινζυς, positum est. Quemadmodum pro hoc VII, a, 43. purdinsiust, et VI, a, 16. 24. purdinsust pro purdinsus VI, a, 23. 37. scriptum est; sic etiam vel combifiansiust VI, a, 49. 52. vel combifiansust VII, a, 5. ab eo verbo formatum legitur, cujus imperativus VI, a, 48. 51. combifiatu, subjunctivus praesentis autem VI, a, 51. combifian'si scribitur.

28. Combifian'si mihi compositum esse videtur e subjunctivo σι sive sei pro sit, qui etiam III, b, 3. 7. et VI, b, 11. imperativi locum obtinet, neque solum cum substantivis et adjectivis, ut III, a, 5. 27., sed cum participiis etiam construitur, ut III, a, 24. κυϱατυ σι: unde IV, a, 8. Ϝαζετυμισε pro vasetome fust VI, a, 47. scribi potuit, sicut in precibus, ut aequaliter sonarent vocabula, persi mersi VI, b, 38. sive pirse mersi VI, b, 48. et persei mersei VI, b, 28. pro pirse mers est VI, a, 55. In secunda persona sir pronuntiatum esse, precum formula fons sir, pacer sir VI, a, 7. h. e. volens, propitius sis, docet: pro quo quidem etiam fonsir, pacer si VI, a, 26. vel fossei pacer sei VI, b, 23. exaratum legimus. Eodem modo, quo si, sei, sir, cum antecedente vocabulo in s exeunte in unum contractum videmus, vocabulum ostensendi VI, b, 20., praesertim quum imperativus ostendu pro υστεντυ sequatur, ex ostens sendi compositum puto. Quum enim pro pusei subra screhto est, VII, b, 3. h. e. sicut supra scriptum est, VI, b, 15. in plurali numero porsei subra screhitor sent h. e. sicut supra scripti sunt exaratum sit, sendi post porsi eodem jure pro sent scribi potuit, sicut in fine septimae tabulae post arfertur VII, b, 3. in plurali numero motar *sins* pro singulari μετυ αϱφεϱτυϱε σι in extremis tertiae tabulae legitur. Imperativus hujus verbi semper futu sonat, ut in illa precum formula futu fons, pacer VI, b, 42. cet., pro quo in plurali numero VI, a, 61. fututo foner, pacrer, scriptum est. Hinc πελσανς φυτυ in fine quintae tabulae pro pelsatu VI, a, 40., atque πυϱτετυ φυτυ ibidem pro subjunctivo purdito fust VII, a, 42. sive πυϱτιτυ φυστ IV, a, 39. et purditom fust VII, a, 45. Φυστ vero vel simpliciter usurpatur, ut III, a, 3 sq. 10 sq. πισι πυμπε φυστ, si conferuntur verba VII, b, 1. pisi panupei fratrexs fratrus Atiersier *fust*, vel cum participiis et adjectivis componitur, ut III, a, 18 sqq. απε πυϱτιτυ φυστ et απε συβϱα σπαφυ φυστ.

29. Φυστ proprie quidem tertiam personam grammaticam indicat, ut φυϱεντ III, a, 22. in plurali numero: unde VI, b, 6 sq. porsi angla anseriato fust (ut jam §. 18. metri causa pravam lectionem iust correxi) scriptum legitur pro po(e)i angla

aseriato (e)est VI, b, 1. et 5 sq. Sed VI, a, 39. et 41. pe(r)snis fust pro pesnis fus sive precatus fueris positum est: unde simul apparet, tempora per fust circumscripta posse et passivi et medii generis esse, etsi praeter tempora periphrastica nullas passivae speciei flexiones in Iguvinis tabulis reperiri §. 19. jam monui. Muieto fust VI, b, 7. propter activam imperativi formam mugatu VI, b, 5. passivam significationem habere potest; sed forma composita αμπϱεφυυς IV, a, 20 sq., cui imperativi αμπϱεꟻτυ et ambretuto respondent, propter ambrefurent VI, a, 56. in plurali numero active interpretanda est. Eodem modo explicandae videntur illae participiorum formae, quibus deponens persnis fust respondet. Legitur enim VII, b, 3. appei arfertur Atiersir poplom andersa fust, sicut IV, a, 40. πανε πυπλυ ατεϱα φυστ et VII, a, 46. pane poplo andirsa fust, ubi poplom sive poplo accusativus casus esse videtur: andirsa autem participium esse, extrema tertiae tabulae docent, ubi et dirsa et dirsas pro dirsans positum invenimus. Post πυξε εϱυς τεϱα IV, a, 34. quidem etiam απε εϱυς τεϱυστ scriptum est; sed quemadmodum Romani et assensus est et assensit, aut aspernatus est pro sprevit dicebant, sic apud Umbros quoque deponens compositum ατεϱα φυστ pro simplici τεϱυστ in usu esse potuit: imo IV, a, 7. πιꟻαξ φυστ et VI, a, 47. pihos fust, sed I, 32. πϱυπεꟻαστ legitur. Nam πιꟻαξ participium esse, sicut ταζεξ, quod supra §. 21. tacens interpretatus sum, vix dubitabit, quicumque in πυϱε φϱατϱυ μεϱσυς φυστ II, 5 sq. vocabulum μεϱσυς propter μεϱσυFα II, 11 et 28. substantive positum agnoverit.

30. Φυιεστ III, a, 9. a φυστ aeque diversum puto, ac fio apud Romanos a fuo: activa ejus species est φαχυστ I, 31. in singulari, et φαχυϱεντ IV, a, 34. in plurali numero. Pluralis iste, excepto uno σταꟻεϱεν IV, a, 19. ab imperativo stahitu VI, a, 56., semper in urent exit, ut haburent VII, a, 52. procanurent VI, b, 16. eiscurent III, b, 10. 15. dersicurent VI, a, 62. a singulari dersicust v. 63. βενυϱεντ, πϱυσιχυϱεντ III, a, 25 sq. 28. et πεπυϱχυϱεντ III, b, 5 sq. eadem cum reduplicatione, quam singularis peperscust VI, a, 5. sive pepescus VII, a, 8. habet. Hoc unum verbum cum reduplicatione inveni: nam sesust VI, b, 5. mihi pro sersust scriptum videtur, atque ab adjectivo sersus derivatum, sicut alinsust VI, b, 7. ab alinsus. Quemadmodum enim πυνε τϱιβϱιζυ φυιεστ III, a, 8 sq. postquam tribus vicibus factum est significat, sic alinsust dici potuit pro obnuntiantis auguris formula alio die Cic. Phil. II, 33. Etiam subjunctivum ꟻεϱιες IV, a, 10. V, b, 21. s. heriest VII, a, 52. ab adjectivo quodam derivo, quod ἱερόν significabat; sed απ Fαχυ χυχεꟻες II, 20 sq. postquam focum coxeris sive igne accenso calefeceris interpretor. Quod πιϱ εντεντυ IV, a, 12. s. pir endendu VI, a, 49. pro piamen incendito dicatur, mirum esse nequit, quia Graeci quoque δαίω (unde taeda pro δαΐδι) pro καίω dicebant; sed magis mirandum est, quod ibidem πυνε πιϱ εντελυς s. pufe pir entelust pro postquam piamen in-

cenderis scriptum sit. Hinc autem intelligitur, *απε απελȣς(τ)* V, b, 27. III, a, 17. non magis differre ab *πȣνε ανπενες* ibid. quam *απεντȣ* II, 27. ab *αμπεντȣ* II, 23. Quemadmodum hoc verbum compositum est e supra §. 27. laudato *βενȣς*, benust, benuso: sic *ϰȣFȣϱτȣς* IV, a, 11. covortus VII, a, 39. courtust VI, b, 6. et covortuso VI, a, 64. e *Fȣϱτȣς* V, a, 2. Ceterum *πȣνε ϰȣFȣϱτȣς* IV, a, 11., quod in sexta tabula omissum est, idem significat, quod imperativus *ϰȣFεϱτȣ* IV, a, 9. 36. s. covertu VI, a, 47. VII, a, 44., sicut VI, a, 55 sq. ifont stahitu pro *πȣνε σταFεϱεν* IV, a, 19. dicitur.

31. Quod conjunctio copulativa *ενȣμεϰ* IV, a, 11. in sexta tabula non legatur, mirari non licet; sed quod ibidem vocabulum *αFτιμεμ* bis omissum sit, mirum videri posset, nisi idem fere significaret, quod imperativus anovihimu VI, a, 49. bis positus. Equidem hunc imperativum cum persnihimu, h. e. precare, comparans *ἀνεύαζε*, ova, jubila, interpretor, eundemque in quarta tabula per substantivum *αFτιμεμ*, h. e. cum ovatione, in ablativo casu expressum censeo, sicut IV, b, 5. et VI, b, 56. *σεFȣμ* s. sevom, h. e. cum veneratione, legitur cum imperativo persnimu constructum. Quod ad formam hujus substantivi attinet, ablativum *αϰεϱȣνιαμεμ* IV, a, 16. s. acesoniame VI, a, 52. comparo, cujus nominativum *αϰεϱȣνιαμεν* fuisse, ex ablativo *νȣμεμ* IV, a, 17. s. nome VI, a, 58. colligo. Quemadmodum autem Romani nomen et numen dicebant, quod Graecis ὄνομα et νεῦμα erat; sic Umbrorum *αFτιμεν* quasi Graecorum *ἀὔτημα*, ab *ἀὐτέω* pro *ἀὔω* (ονο) derivatum, fuit, *αϰεϱȣνιαμεν* vero ab acerra, quam Ovid. M. XIII, 703. custodem turis vocat, derivandum est, ut turificatio quaedam designetur, cui etiam, ut ex apposita voce dur VI, a, 50. sive *τȣφ* IV, a, 41. intelligitur, *πϱινȣFατȣς* IV, a, 23. s. prinuatur VI, a, 65. respondet. Brevior forma est *αϰεϱȣνιε* IV, a, 42., quae in *ιFεϰα* s. ivenga VII, a, 51, h. e. juvenca, immolanda ter fieri jubetur; pro *πϱινȣFατȣς* IV, a, 19. vero VI, a, 55. com prinuatir legitur, cui IV, a, 20. *τȣϱες* et *πȣϱε*, h. e. turibus et igne, respondet. Hinc *πϱινȣFατȣς* mihi a premendis uvis dictus esse, et suffimentum designare videtur, quod, Festo teste, diis eo tempore dabatur, quo uvae calcatae prelo premebantur. Prinuatir VI, a, 56., ut e praepositione com agnoscitur, ablativus pluralis est, ut adjectiva peracris sacris. Haec verba enim, licet VI, a, 52. sine substantivo prinuatir legantur, adjectiva esse, ut *πȣϱτιταφ σαϰϱεφ* IV, b, 19., nullus dubito; quomodo vero peracris explicandum sit, paullo uberius mihi dicendum est.

32. Quum IV, a, 40. *πεϱαϰϱȣ*, ut IV, a, 36 et 38. *ανταϰϱȣ*, scriptum sit, utramque vocem per compositionem cum praepositionibus *πεϱ* et *αντ* ex eodem fonte derivatam putare possis; sed quum vox *ανταϰϱȣ* in septima tabula per imperativum comoltu, h. e. cumulato, reddatur, ea quidem, ut acervus designetur, ex acere, quod in *πεϱαϰϱȣ* minime quadrat, composita esse videtur, nisi Graecum *ἀντικρὺ* (penitus) conferre malis, quia *ϰȣFεϱτȣ*, quod antecedit, jam conferti notionem continet, quanquam

Lucretius VI, 1262. quoque dixit: »Confertos ita acervatim mors accumulabat.« *Πεϱαχϱε* vero sive peracrio VII, a, 51. non differt a peracr(e)i), quod in precibus sextae tabulae ter repetitis VI, b, 22—55. cum pihaclu s. piaculo constructum et VI, b, 54. etiam peracnio scriptum est. Sic III, a, 6 sq. *σαχϱεε πεϱαχνεε επετε* legitur, ut II, 22. *σαχϱε σεϜαχνε επετε* et V, b, 7 sq. 10 sq. *πεϱαχνε σεϜαχνε επετε*, cf. V, a, 5 cet. Itaque sacre, peracne, sevacne, synonyma sunt, et licet sevacnus Graeco *σεβάσμιος* respondeat, peracnus certe compositum est ex *ἁγνός*. Synonymi quoque sunt imperativi *α(μ)πϱε(Ϝ)τε* s. ambretuto et *τεσετε*, *τεσετετε* s. tursituto, quibuscum verba com prinuatir peracris sacris VI, a, 56. et *πεϱαχϱε* vel *πϱινεϜατε τεφ* IV, a, 40 sq. constructa sunt. Illum igitur *ἀνάπϱηθε*, hunc torreto, cremato, interpretor; tefruto vero, quod VII, a, 46. ante subjunctivum tursar legitur, a Graeco *τεφϱοῦν* (in cinerem vertere) derivandum, et tanquam participium praeteriti cum antecedente dur, h. e. ture, jungendum videtur. Imperativi enim semper in tu et tuto, nunquam autem in to exeunt, unde etiam VI, a, 63. etato diversum est ab etuto VI, a, 65., quod VI, a, 51 sq. pro *ετε* scriptum agitote significat. *Ετατε* IV, a, 21 sq. quidem imperativus esse potest, quia in sexta tabula per deitu etato s. etaia(n)s circumscribitur; etato vero participium est, ut etaia(n)s.

33. Ceterum participium pro imperativo poni potuisse, e *χεπιφιαια* IV, a, 35. pro combifiatu VII, a, 44., quod quidem pro combifian'si VI, a, 52. scriptum esse potest, satis intelligitur. Nam sicut l. l. subjunctivus praesentis combifian'si a subjunctivo praeteriti combifiansiust discernitur, sic IV, a, 34. et VII, a, 43. participium *τεϱα* s. dersa a *τεϱεστ* s. dirsust. Praesentia ab Umbris saepe sic circumscripta esse, extrema tertiae tabulae docent, ubi dirsa, dirsas, dirsans praesentis dicat vicem obtinet, quemadmodum in Lerpirii inscriptione duir praesentis dat. Combifiare, quod non solum in auguriis, sed in sacrificiis quoque usurpatum videmus, Umbri pro combinare dixisse mihi videntur. Plurium enim auguriorum combinatione opus erat, ut felicia consererentur auspicia, quae ob istam causam IV, a, 41. *χεμνε αϱφεϱτεϱ(ε)*, quasi combinae affercturae h. e combinatae accessiones (nostratium secundae conjuncturae) dici videntur. Quemadmodum apud Romanos minorum avium auspicia majoribus cedebant, si quidem cornicis auspicium, aquila superveniente, irritum fiebat, aquilarum vero augurium, fulmine intercedente, e Tuscorum disciplina nullum erat; sic apud Umbros, post aquilae demum augurium minores aves observantes, nullum auspicium esse poterat sine augurio antea per aquilam (anglam) dato. Hinc auspicium ipsum ar(s)fertura, et secundum quidem s. *αἴσιον* esona VI, b, 3. dicebatur s. *εσενε* IV, a, 38., atque *σεπεϱ χεμνε αϱφεϱτεϱ* IV, a, 41. idem significat, quod porse perca arsmatia habiest VII, a, 46. h. e. quando lituo addictionem avium habueris. Nam perse signi-

ficat prout s. quando, perca vero, quasi pertica, auguris lituus, dicitur, arsmatia denique approbatio s. addictio esse videtur. Scribitur quidem et percam VI, a, 53. et arsmatiam VI, a, 49 sq.; sed arsmatiam solum in accusativo casu positum est, quum perca s. percam pro percame in ablativo casu sit accipiendum. Arsmatia utrum nomen compositum sit, an ἁρμόδιόν τι significet, nondum mihi liquet: videantur tamen, quae paullo infra proferam.

34. In verbis illis, quae IV, a, 13 sq. leguntur, eadem de auspiciis breviter praecipi, quae uberius perscripta sunt in sextae tabulae initio, facile agnoscitur; sed memorabile est, quod VI, b, 5. mehe tote Ijoveine, IV, a, 13. τεφε τυτε IκυFινε, ut VI, b, 18. tefe tote Ijovine, et VI, a, 51. seso tote Ijovine scriptum legatur, quasi pronomina mihi, tibi, sibi inter se permutarentur. Sane V, b, 24. τεφε tibi significat; at quum seso cum sesust et andersesust (sic enim pro andersesusp legendum est) VI, b, 5 et 7. cohaerere videatur, mehe quoque et tefe in laudatis illis locis simili quodam modo interpretanda sunt. Quoniam andersesust, si e verborum contextu conjicere licet, intercesserit significat, sesust bene cesserit sive successerit explicari potest: unde et adjectivum sersum VI, b, 2 et 5., quod bonum successum habuit sive felix, et adverbium seso h. e. bono cum successu s. feliciter, deduco. Ut autem mehe et tefe eodem modo interpreter, neque Graeca, neque Latina lingua mihi sufficit, nisi mehe pro antiquo mane i. e. bene, unde melius, et tefe pro topper i. e. εὐτυχέως dictum velis. Sane, Festo teste, manum antiqui bonum dicebant, unde tam Manes et immanis, quam mane h. e. bona pars diei, et maturus derivantur: ac nescio an arsmatia Umbrorum ex eodem fonte derivari possit. Inter ea vocabula, quae quid significent, nonnisi e verborum contextu conjici licet, illa sunt intellectu difficillima, quae uno tantum alterove loco leguntur. Ex eo genere sunt verba Fεσκλυ Fετυ IV, a, 29 et 37., quorum illud quidem propter apposita adjectiva ατϱυ, αλφυ, quae atrum albumve colorem designant, vasculum indicare videtur; sed hoc quid significet, incertum maneret, nisi VII, a, 21 et 34. et atra et alba vascula, ceu lances saturae, plena vocarentur, cui adjectivum fertus respondet. De litera r omissa et de v et f inter se permutatis plura jam exempla vidimus, ut ipsum κυFεϱτυ V, a, 39. i. e. confercito, pro quo V, a, 40. κυFειτυ scriptum est. Quod nisi concederetur, Fετυ pro imperativo vehito accipiendum foret: legimus enim VII, a, 42. ficlam arsveitu pro phialam arvehito s. pateram porrigito.

35. Sed de voce ficla, quae VI, a, 46. inter tesedi et arsveitu, quibus verba τενξιτιμ αϱFειτυ IV, a, 6. respondent, inserta est, nunc plura mihi dicenda sunt. Illam vocem sexta septimaque tabulae toties exhibent, quotiescumque in quarta αϱεπεϱ αϱFες legitur, h. e. in fine cujusvis sacrificii: verba vero hoc modo variantur:

VI, b, 56. a, 20. VII, a, 4. prosesetir s. proseseter mefa spefa ficla arsveitu.
VI, b, 59. a, 23. VII, a, 8. 42. prosesetir strusla ficla arsveitu.
VI, a, 4 sq. VII, a, 54. prosesetir ficla strusla s. strusla ficla(m) prusesetir arsveitu.
VI, a, 2. a, 44. prosesetir farsio s. fasio ficla arsveitu.
VI, a, 46. prosesetir tesedi ficla arsveitu.

Prosesetir s. proseseter pro prosectis sive prosiciis scriptum esse, tabula quinta docet, ubi et V, a, 12. φασια πρϑσαζετε αρFειτε et V, a, 23. πρϑσαζια, atque V, a, 28 sq. etiam πρϑσεχτε στρεϜζλα φικλα αρFειτε, sicut V, a, 7. αρετε αρFες legitur. Ex iisdem exemplis intelligitur, vocem fiola sive ficlam, quia etiam omitti poterat, pro ablativo ficlame esse accipiendam, cui quadruplex accusativus, mefa spefa, strusla, farsio sive fasio, et tesedi s. τενξιτιμ est additus. Porro verborum ordo non semper idem est, ut nec ea, quae in sacrificiis offeruntur, eodem semper ordine enumerata sunt; verumtamen verbum, ut in Latina lingua, enuntiationes plerumque claudit, qua quidem re observata facilior fit interpretatio. Nunc autem videamus, quaenam res cum prosiciis in patera porrigi jubeantur.

36. Quum, quod in prosesetir vidimus, s litera pro ζ posita Latinae c respondeat, στρεϜζλα s. strusla pro struecula s. strue, et farsio, pro quo V, a, 16. φαζιε quoque scriptum legitur, pro ferto est accipiendum. Nam apud Catonem R. R. 134. legimus: »Ubi exta prosecta erunt, Jano struem commoveto, — Jovi fertum obmoveto,« et in inscript. fratrum Arvalium: »struibus fertisque — piaculum factum.« Fuerunt autem strues et fertum, Festo teste, genera liborum, quae qui afferebant, struferctarii appellabantur: ergo mefa quoque spefa et tesedis liborum vel panum genera fuisse videntur. Libum ipsum in Iguvinis tabulis, in quibus nullum vocabulum ab l litera incipit, non magis legitur, quam lanx et lustrum et alia ejusmodi vocabula. Si quis autem trahvorfi VII, a, 25. pro transverse scriptum perpenderit, non dubitabit, quin mefa spefa mazam spissam, ut tesedis sive τενξιτις densetum sive depsiticium panem designet: illique interpretationi non obstat, quod IV, a, 6 sq. post τενξιτιμ αρFειτε legitur: Ϝεϱις Fινε, Ϝεϱις πενι φειτε. Nam apud Catonem l. l. quoque sequitur: »Item Jano vinum dato, et Jovi vinum dato, ita ut prius datum ob struem obmovendam et ferctum libandum; postea Cereri exta et vinum dato:« quidni in aliis sacrificiis etiam panem? Id quod me vexat, est hoc, quod non Ϝεϱι, ut VI, a, 46., sed Ϝεϱις, ut IV, b, 4., scriptum legitur. Quis non, si V, b, 21. πενε Ϝεϱιες, ut IV, a, 10. et VI, a, 48., vel pisi heriest VII, a, 52. pro ἐπὴν ἱερεύσῃς exaratum invenerit, vocabulo Ϝεϱις ἱερόν τι designari putet? praesertim quum in quinta tabula non solum Ϝεϱι πενι Ϝεϱι Fινε φετε V, b, 9 sq., sed etiam τιε πενι τιε Fινε τειτε V, a, 25 sq., h. e. dio pane, dio vino, praefato s. praefamino, ut Catonianis verbis R. R.

134. et 141. utar, scriptum sit: nam *τεϱτȣ Fινȣ, πȣνε τεϱτȣ* V, a, 40. aliter interpretandum est, quia dirstu s. dicato a deitu s. dicito nihilo differt. At cur *ϝεϱι*, quod I, 26., ut *ϝεϱιιει* V, a, 16. et *ϝεϱιφι* III, b, 6., semel poni potuit, ante *Fινȣ* vel *πȣνι* nusquam legitur, nisi ubi utrumque nomen cum uno verbo ita construitur, ut conjunctionis locum obtinere videatur?

37. Vocabulo heriei Umbros pro conjunctione usos esse, e septima tabula cognoscitur: nam VII, a, 3. abrof trif fetu heriei rofu heriei peiu scriptum est pro *τϱιφ απϱȣφ ϱȣφϱȣ ȣτε πειȣ φειτȣ*. h. e. tribus apris rufis aut nigris facito. Hoc enim modo verba ista vertenda esse, Plinius docet, qui H. N. VIII, 52. (78.) extr. de apris scripsit: »Pilus aereo similis agrestibus, ceteris niger,« ubi Plinius agrestes apros silvestribus opponit, sicut VIII, 21 med. (30.) tauros silvestres agrestibus. Pro *τϱȣ πȣϱκα ϱȣφϱα ȣτȣ πεια* IV, a, 27. porca trif rofa ote peia fetu scriptum est: itaque heriei rofu heriei peiu non differt ab rofu ote peiu, eodemque modo *ϝεϱι(ς) Fινȣ ϝεϱι(ς) πȣνι* IV, b, 4. 23. a, 6. vel heri(e) vinu heri(e) poni fetu VI, b, 57. a, 19 sq. 46. accipiendum videtur. Nullam enim aliam causam video, cur in quinta tabula, ubi V, b, 9 sq. *ϝεϱι πȣνι ϝεϱι Fινȣ φȣτȣ* scriptum est, V, a, 18. *πȣνι, Fινȣ*, ut V, b, 14. *σFισεFȣ φεϱτȣ πȣνε* — *σFισεFȣ Fινȣ φεϱτȣ*, et V, b, 20. *πȣνι πεσνιμȣ, Fινȣ πεσνιμȣ* cet., non anteposito *ϝεϱι* legatur. An *ϝεϱι, ϝεϱις, ϝεϱιιει*, sive heri, herie, heriei, bis positum tam copulativam, quam disjunctivam vim habuerit, alii examinent; mihi quidem unius verbi purdito fust, quod inter duas quartae tabulae paginas inserui, explicationem addere sufficiat. Hoc praeterito subjunctivi indicari, sacrificia rite peracta esse, inde apparet, quod in fine praeceptorum addi solet, eamque ob causam VI, a, 42. et IV, a, 39. totum versum explet. Vera scriptura purditom fust VII, a, 45. legitur, pro quo IV, a, 39., sicut III, a, 18 sq., *πȣϱτιτȣ φȣστ*, atque I, 31 sq. *πȣϱτιτȣ φȣτȣ*, ut V, a, 43. *πȣϱτετȣ φȣτȣ*, cum imperativo scriptum est. Participium purditom e praepositione pur (*πρός*) et ditom (dictum) compositum videtur; quia vero in Iguvinis tabulis *τειτȣ* V, a, 26. (dicito) et *τεϱτȣ* V, a, 40. (dicato) inter se permutari solent, unde VI, a, 39. erus dirstu pro *εϱȣς τιτȣ* IV, b, 34. scriptum est, purditom s. addictum idem quod consecratum significat, quemadmodum Vellejus II, 25. 4. »agros omnes addixit Deae« pro dicavit sive consecravit scripsit: unde IV, b, 19. *πȣϱτιταφ* et *σακϱεφ* conjuncta vidimus. Itaque purditom fust sive consecratum sit in fine praeceptorum de sacrificiis idem valet, ac si dicas: rite peractum sit!

E r r a t a.

Pag. 10, v. extr. ante *αφικτȣ* inserendum voces.
- 13, v. 5. evectus pro evecta legendum.
- 15, v. paenult. *ΦειȣFι* perperam lectum pro *ΦιιȣFι*.
- 16, v. 8. post genere inserendum ante vocalem.
- 16, v. 20. *ι* pro *ȣ* legendum; tota vero enuntiatio delenda, si IV, b, 18. *ΦιιȣFι* legitur.
- 17, v. paenult. *ϱανȣ* pro *ϱανȣ* legendum.
- 24, v. 9. ab extr. insulsam pro infulsam legendum.

Hannoverae, typis fratrum Jänecke.

hinc ar quoque pro *ας* dici potuit, ut VII, a, 46. *tursar* et VI, a, 49 sq. pone esonome *ferar* legitur, etsi V, a, 26. *πυϱε νυFιμε φεϱεστ* exaratum est. Ne tamen *απε πυϱτυFιες* V, b, 28. idem significare putes, quod *πυνε* s. *απε πυϱτιιυς* V, a, 7. 9., aliae formarum variationes monent. Sic VII, b, 3. pro illo portust, sed pro *πυϱτιιυς* IV, b, 28. sive *πυϱτιτιυς* IV, b, 34. in sexta tabula purdinsus, sicut IV, a, 33. *πυϱτινζυς*, positum est. Quemadmodum pro hoc VII, a, 43. purdinsiust, et VI, a, 16. 24. purdinsust pro purdinsus VI, a, 23. 37. scriptum est; sic etiam vel combifiansiust VI, a, 49. 52. vel combifiansust VII, a, 5. ab eo verbo formatum legitur, cujus imperativus VI, a, 48. 51. combifiatu, subjunctivus praesentis autem VI, a, 51. combifian'si scribitur.

28. Combifian'si mihi compositum esse videtur e subjunctivo *σι* sive sei pro sit, qui etiam III, b, 3. 7. et VI, b, 11. imperativi locum obtinet, neque solum cum substantivis et adjectivis, ut III, a, 5. 27., sed cum participiis etiam construitur, ut III, a, 24. *κυϱατυ σι:* unde IV, a, 8. *Faζετυμισε* pro vasetome fust VI, a, 47. scribi potuit, sicut in precibus, ut aequaliter sonarent vocabula, persi mersi VI, b, 38. sive pirse mersi VI, b, 48. et persei mersei VI, b, 28. pro pirse mers est VI, a, 55. In secunda persona sir pronuntiatum esse, precum formula fons sir, pacer sir VI, a, 7. h. e. volens, propitius sis, docet: pro quo quidem etiam fonsir, pacer si VI, a, 26. vel fossei pacer sei VI, b, 23. exaratum legimus. Eodem modo, quo si, sei, sir, cum antecedente vocabulo in s exeunte in unum contractum videmus, vocabulum ostensendi VI, b, 20., praesertim quum imperativus ostendu pro *υστεντυ* sequatur, ex ostens sendi compositum puto. Quum enim pro pusei subra screhto est, VII, b, 3. h. e. sicut supra scriptum est, VI, b, 15. in plurali numero porsei subra screhitor sent h. e. sicut supra scripti sunt exaratum sit, sendi post porsi eodem jure pro sent scribi potuit, sicut in fine septimae tabulae post arfertur VII, b, 3. in plurali numero motar *sins* pro singulari *μυτυ αϱφεϱτυϱε σι* in extremis tertiae tabulae legitur. Imperativus hujus verbi semper futu sonat, ut in illa precum formula futu fons, pacer VI, b, 42. cet., pro quo in plurali numero VI, a, 61. fututo foner, pacrer, scriptum est. Hinc *πελσανς φυτυ* in fine quintae tabulae pro pelsatu VI, a, 40., atque *πυϱτετυ φυτυ* ibidem pro subjunctivo purdito fust VII, a, 42. sive *πυϱτιτυ φυστ* IV, a, 39. et purditom fust VII, a, 45. *Φυστ* vero vel simpliciter usurpatur, ut III, a, 3 sq. 10 sq. *πισι πυμπε φυστ*, si conferuntur verba VII, b, 1. pisi panupei fratrexs fratrus Atiersier *fust*, vel cum participiis et adjectivis componitur, ut III, a, 18 sqq. *απε πυϱτιτυ φυστ* et *απε συβϱα σπαφυ φυστ*.

29. *Φυστ* proprie quidem tertiam personam grammaticam indicat, ut *φυϱεντ* III, a, 22. in plurali numero: unde VI, b, 6 sq. porsi angla anseriato fust (ut jam §. 18. metri causa pravam lectionem iust correxi) scriptum legitur pro po(e)i angla

aseriato (e)est VI, b, 1. et 5 sq. Sed VI, a, 39. et 41. pe(r)snis fust pro pesnis fus sive precatus fueris positum est: unde simul apparet, tempora per fust circumscripta posse et passivi et medii generis esse, etsi praeter tempora periphrastica nullas passivae speciei flexiones in Iguvinis tabulis reperiri §. 19. jam monui. Muieto fust VI, b, 7. propter activam imperativi formam mugatu VI, b, 5. passivam significationem habere potest; sed forma composita *αμπϱεφυυς* IV, a, 20 sq., cui imperativi *αμπϱεϜτυ* et ambretuto respondent, propter ambrefurent VI, a, 56. in plurali numero active interpretanda est. Eodem modo explicandae videntur illae participiorum formae, quibus deponens persnis fust respondet. Legitur enim VII, b, 3. appei arfertur Atiersir poplom andersa fust, sicut IV, a, 40. *πανε πυπλυ ατεϱα φυστ* et VII, a, 46. pane poplo andirsa fust, ubi poplom sive poplo accusativus casus esse videtur: andirsa autem participium esse, extrema tertiae tabulae docent, ubi et dirsa et dirsas pro dirsans positum invenimus. Post *πυξε εϱυς τεϱα* IV, a, 34. quidem etiam *απε εϱυς τεϱυστ* scriptum est; sed quemadmodum Romani et assensus est et assensit, aut aspernatus est pro sprevit dicebant, sic apud Umbros quoque deponens compositum *ατεϱα φυστ* pro simplici *τεϱυστ* in usu esse potuit: imo IV, a, 7. *πιϜαξ φυστ* et VI, a, 47. pihos fust, sed I, 32. *πϱυπεϜαστ* legitur. Nam *πιϜαξ* participium esse, sicut *ταζεξ*, quod supra §. 21. tacens interpretatus sum, vix dubitabit, quicumque in *πυϱε φϱατϱυ μεϱσυς φυστ* II, 5 sq. vocabulum *μεϱσυς* propter *μεϱσυFα* II, 11 et 28. substantive positum agnoverit.

30. *Φυιεστ* III, a, 9. a *φυστ* aeque diversum puto, ac fio apud Romanos a fuo: activa ejus species est *φακυστ* I, 31. in singulari, et *φακυϱεντ* IV, a, 34. in plurali numero. Pluralis iste, excepto uno *σταϜεϱεν* IV, a, 19. ab imperativo stahitu VI, a, 56., semper in urent exit, ut haburent VII, a, 52. procanurent VI, b, 16. eiscurent III, b, 10. 15. dersicurent VI, a, 62. a singulari dersicust v. 63. *βενυϱεντ, πϱυσικυϱεντ* III, a, 25 sq. 28. et *πεπυϱκυϱεντ* III, b, 5 sq. eadem cum reduplicatione, quam singularis peperscust VI, a, 5. sive pepescus VII, a, 8. habet. Hoc unum verbum cum reduplicatione inveni: nam sesust VI, b, 5. mihi pro sersust scriptum videtur, atque ab adjectivo sersus derivatum, sicut alinsust VI, b, 7. ab alinsus. Quemadmodum enim *πυνε τϱιβϱιζυ φυιεστ* III, a, 8 sq. postquam tribus vicibus factum est significat, sic alinsust dici potuit pro obnuntiantis auguris formula alio die Cic. Phil. II, 33. Etiam subjunctivum *Ϝεϱιες* IV, a, 10. V, b, 21. s. heriest VII, a, 52. ab adjectivo quodam derivo, quod *ἱερόν* significabat; sed *απ Fυκυ κυκεϜες* II, 20 sq. postquam focum coxeris sive igne accenso calefeceris interpretor. Quod *πιϱ εντεντυ* IV, a, 12. s. pir *endendu* VI, a, 49. pro piamen incendito dicatur, mirum esse nequit, quia Graeci quoque *δαίω* (unde taeda pro *δαΐδι*) pro *καίω* dicebant; sed magis mirandum est, quod ibidem *πυνε πιϱ εντελυς* s. pufe pir *entelust* pro postquam piamen in-

cenderis scriptum sit. Hinc autem intelligitur, απε απελες(τ) V, b, 27. III, a, 17. non magis differre ab πυνε ανπενες ibid. quam απεντυ II, 27. ab αμπεντυ II, 23. Quemadmodum hoc verbum compositum est e supra §. 27. laudato βενυς, benust, benuso: sic κυϜυῤτυς IV, a, 11. covortus VII, a, 39. courtust VI, b, 6. et covortuso VI, a, 64. e Ϝυῤτυς V, a, 2. Ceterum πυνε κυϜυῤτυς IV, a, 11., quod in sexta tabula omissum est, idem significat, quod imperativus κυϜεῤτυ IV, a, 9. 36. s. covertu VI, a, 47. VII, a, 44., sicut VI, a, 55 sq. ifont stahitu pro πυνε σταϜεῤεν IV, a, 19. dicitur.

31. Quod conjunctio copulativa ενυμεκ IV, a, 11. in sexta tabula non legatur, mirari non licet; sed quod ibidem vocabulum αϜτιμεμ bis omissum sit, mirum videri posset, nisi idem fere significaret, quod imperativus anovihimu VI, a, 49. bis positus. Equidem hunc imperativum cum persnihimu, h. e. precare, comparans ἀνεύαζε, ova, jubila, interpretor, eundemque in quarta tabula per substantivum αϜτιμεμ, h. e. cum ovatione, in ablativo casu expressum censeo, sicut IV, b, 5. et VI, b, 56. σεϜυμ s. sevom, h. e. cum veneratione, legitur cum imperativo persnimu constructum. Quod ad formam hujus substantivi attinet, ablativum ακεῤυνιαμεμ IV, a, 16. s. acesoniame VI, a, 52. comparo, cujus nominativum ακεῤυνιαμεν fuisse, ex ablativo νυμεμ IV, a, 17. s. nome VI, a, 58. colligo. Quemadmodum autem Romani nomen et numen dicebant, quod Graecis ὄνομα et νεῦμα erat; sic Umbrorum αϜτιμεν quasi Graecorum αὔτημα, ab αὐτέω pro αὔω (ονο) derivatum, fuit, ακεῤυνιαμεν vero ab acerra, quam Ovid. M. XIII, 703. custodem turis vocat, derivandum est, ut turificatio quaedam designetur, cui etiam, ut ex apposita voce dur VI, a, 50. sive τυφ IV, a, 41. intelligitur, πῤινυϜατυς IV, a, 23. s. prinuatur VI, a, 65. respondet. Brevior forma est ακεῤυνιε IV, a, 42., quae in ιϜεκα s. ivenga VII, a, 51, h. e. juvenca, immolanda ter fieri jubetur; pro πῤινυϜατυς IV, a, 19. vero VI, a, 55. com prinuatir legitur, cui IV, a, 20. τυῤες et πυῤε, h. e. turibus et igne, respondet. Hinc πρινυϜατυς mihi a premendis uvis dictus esse, et suffimentum designare videtur, quod, Festo teste, diis eo tempore dabatur, quo uvae calcatae prelo premebantur. Prinuatir VI, a, 56., ut e praepositione com agnoscitur, ablativus pluralis est, ut adjectiva peracris sacris. Haec verba enim, licet VI, a, 52. sine substantivo prinuatir legantur, adjectiva esse, ut πυῤτιταφ σακρεφ IV, b, 19., nullus dubito; quomodo vero peracris explicandum sit, paullo uberius mihi dicendum est.

32. Quum IV, a, 40. πεῤακῤε, ut IV, a, 36 et 38. αντακῤε, scriptum sit, utramque vocem per compositionem cum praepositionibus πεῤ et αντ ex eodem fonte derivatam putare possis; sed quum vox αντακῤε in septima tabula per imperativum comoltu, h. e. cumulato, reddatur, ea quidem, ut acervus designetur, ex acere, quod in πεῤακῤε minime quadrat, composita esse videtur, nisi Graecum ἀντικρὺ (penitus) conferre malis, quia κυϜεῤτυ, quod antecedit, jam conferti notionem continet, quanquam

Lucretius VI, 1262. quoque dixit: »Confertos ita acervatim mors accumulabat.« *Πεϱακϱε* vero sive peracrio VII, a, 51. non differt a peracr(e)i), quod in precibus sextae tabulae ter repetitis VI, b, 22—55. cum pihaclu s. piaculo constructum et VI, b, 54. etiam peracnio scriptum est. Sic III, a, 6 sq. *σακϱεθ πεϱακνεθ θπετθ* legitur, ut II, 22. *σακϱε σεϜακνε θπετθ* et V, b, 7 sq. 10 sq. *πεϱακνε σεϜακνε θπετθ*, cf. V, a, 5 cet. Itaque sacre, peracne, sevacne, synonyma sunt, et licet sevacnus Graeco *σεβάσμιος* respondeat, peracnus certe compositum est ex *ἁγνός*. Synonymi quoque sunt imperativi *α(μ)πϱε(Ϝ)τθ* s. ambretuto et *τθστθ*, *τθσετθτθ* s. tursituto, quibuscum verba com prinuatir peracris sacris VI, a, 56. et *πεϱακϱε* vel *πϱινθϜατθ τεφ* IV, a, 40 sq. constructa sunt. Illum igitur *ἀνάπϱηθε*, hunc torreto, cremato, interpretor; tefruto vero, quod VII, a, 46. ante subjunctivum tursar legitur, a Graeco *τεφϱοῦν* (in cinerem vertere) derivandum, et tanquam participium praeteriti cum antecedente dur, h. e. ture, jungendum videtur. Imperativi enim semper in tu et tuto, nunquam autem in to exeunt, unde etiam VI, a, 63. etato diversum est ab etuto VI, a, 65., quod VI, a, 51 sq. pro *ετθ* scriptum agitote significat. *Ετατθ* IV, a, 21 sq. quidem imperativus esse potest, quia in sexta tabula per deitu etato s. etaia(n)s circumscribitur; etato vero participium est, ut etaia(n)s.

33. Ceterum participium pro imperativo poni potuisse, e *κθπιφιαια* IV, a, 35. pro combifiatu VII, a, 44., quod quidem pro combifian'si VI, a, 52. scriptum esse potest, satis intelligitur. Nam sicut l. l. subjunctivus praesentis combifian'si a subjunctivo praeteriti combifiansiust discernitur, sic IV, a, 34. et VII, a, 43. participium *τεϱα* s. dersa a *τεϱθστ* s. dirsust. Praesentia ab Umbris saepe sic circumscripta esse, extrema tertiae tabulae docent, ubi dirsa, dirsas, dirsans praesentis dicat vicem obtinet, quemadmodum in Lerpirii inscriptione duir praesentis dat. Combifiare, quod non solum in auguriis, sed in sacrificiis quoque usurpatum videmus, Umbri pro combinare dixisse mihi videntur. Plurium enim auguriorum combinatione opus erat, ut felicia censerentur auspicia, quae ob istam causam IV, a, 41. *κθμνε αϱφεϱτθϱ(ε)*, quasi combinae affercturae h. e combinatae accessiones (nostratium secundae conjuncturae) dici videntur. Quemadmodum apud Romanos minorum avium auspicia majoribus cedebant, si quidem cornicis auspicium, aquila superveniente, irritum fiebat, aquilarum vero augurium, fulmine intercedente, e Tuscorum disciplina nullum erat; sic apud Umbros, post aquilae demum augurium minores aves observantes, nullum auspicium esse poterat sine augurio antea per aquilam (anglam) dato. Hinc auspicium ipsum ar(s)fertura, et secundum quidem s. *αἴσιον* esona VI, b, 3. dicebatur s. *εσθνθ* IV, a, 38., atque *σθπεϱ κθμνε αϱφεϱτθϱ* IV, a, 41. idem significat, quod porse perca arsmatia habiest VII, a, 46. h. e. quando lituo addictionem avium habueris. Nam perse signi-

ficat prout s. quando, perca vero, quasi pertica, auguris lituus, dicitur, arsmatia denique approbatio s. addictio esse videtur. Scribitur quidem et percam VI, a, 53. et arsmatiam VI, a, 49 sq.; sed arsmatiam solum in accusativo casu positum est, quum perca s. percam pro percame in ablativo casu sit accipiendum. Arsmatia utrum nomen compositum sit, an ἁρμόδιόν τι significet, nondum mihi liquet: videantur tamen, quae paullo infra proferam.

34. In verbis illis, quae IV, a, 13 sq. leguntur, eadem de auspiciis breviter praecipi, quae uberius perscripta sunt in sextae tabulae initio, facile agnoscitur; sed memorabile est, quod VI, b, 5. mehe tote Ijoveine, IV, a, 13. τεφε τυτε ΙκυϜινε, ut VI, b, 18. tefe tote Ijovine, et VI, a, 51. seso tote Ijovine scriptum legatur, quasi pronomina mihi, tibi, sibi inter se permutarentur. Sane V, b, 24. τεφϱ tibi significat; at quum seso cum sesust et andersesust (sic enim pro andersesusp legendum est) VI, b, 5 et 7. cohaerere videatur, mehe quoque et tefe in laudatis illis locis simili quodam modo interpretanda sunt. Quoniam andersesust, si e verborum contextu conjicere licet, intercesserit significat, sesust bene cesserit sive successerit explicari potest: unde et adjectivum sersum VI, b, 2 et 5., quod bonum successum habuit sive felix, et adverbium seso h. e. bono cum successu s. feliciter, deduco. Ut autem mehe et tefe eodem modo interpreter, neque Graeca, neque Latina lingua mihi sufficit, nisi mehe pro antiquo mane i. e. bene, unde melius, et tefe pro topper i. e. εὐτυχέως dictum velis. Sane, Festo teste, manum antiqui bonum dicebant, unde tam Manes et immanis, quam mane h. e. bona pars diei, et maturus derivantur: ac nescio an arsmatia Umbrorum ex eodem fonte derivari possit. Inter ea vocabula, quae quid significent, nonnisi e verborum contextu conjici licet, illa sunt intellectu difficillima, quae uno tantum alterove loco leguntur. Ex eo genere sunt verba Ϝεσκλυ Ϝετυ IV, a, 29 et 37., quorum illud quidem propter apposita adjectiva ατϱυ, αλφυ, quae atrum albumve colorem designant, vasculum indicare videtur; sed hoc quid significet, incertum maneret, nisi VII, a, 21 et 34. et atra et alba vascula, ceu lances saturae, plena vocarentur, cui adjectivum fertus respondet. De litera *r* omissa et de *v* et *f* inter se permutatis plura jam exempla vidimus, ut ipsum κυϜεϱτυ V, a, 39. i. e. confercito, pro quo V, a, 40. κυϜειτυ scriptum est. Quod nisi concederetur, Ϝετυ pro imperativo vehito accipiendum foret: legimus enim VII, a, 42. ficlam arsveitu pro phialam arvehito s. pateram porrigito.

35. Sed de voce ficla, quae VI, a, 46. inter tesedi et arsveitu, quibus verba τενξιτιμ αϱϜειτυ IV, a, 6. respondent, inserta est, nunc plura mihi dicenda sunt. Illam vocem sexta septimaque tabulae toties exhibent, quotiescumque in quarta αϱεπεϱ αϱϜες legitur, h. e. in fine cujusvis sacrificii: verba vero hoc modo variantur:

VI, b, 56. a, 20. VII, a, 4. prosesetir s. proseseter mefa spefa ficla arsveitu.
VI, b, 59. a, 23. VII, a, 8. 42. prosesetir strusla ficla arsveitu.
VI, a, 4 sq. VII, a, 54. prosesetir ficla strusla s. strusla ficla(m) prosesetir arsveitu.
VI, a, 2. a, 44. prosesetir farsio s. fasio ficla arsveitu.
VI, a, 46. prosesetir tesedi ficla arsveitu.

Prosesetir s. proseseter pro prosectis sive prosiciis scriptum esse, tabula quinta docet, ubi et V, a, 12. *φασια πρϑσεζετε αρ̇Fειτε* et V, a, 23. *πρ̇ϑσεζια*, atque V, a, 28 sq. etiam *πρ̇εσεκτε στρεꟽζλα φικλα αρ̇Fειτε*, sicut V, a, 7. *αρ̇ειια αρ̇Fες* legitur. Ex iisdem exemplis intelligitur, vocem fiola sive ficlam, quia etiam omitti poterat, pro ablativo ficlame esse accipiendam, cui quadruplex accusativus, mefa spefa, strusla, farsio sive fasie, et tesedi s. *τενξιτιμ* est additus. Porro verborum ordo non semper idem est, ut nec ea, quae in sacrificiis offeruntur, eodem semper ordine enumerata sunt; verumtamen verbum, ut in Latina lingua, enuntiationes plerumque claudit, qua quidem re observata facilior fit interpretatio. Nunc autem videamus, quaenam res cum prosiciis in patera porrigi jubeantur.

36. Quum, quod in prosesetir vidimus, *s* litera pro *ζ* posita Latinae *ç* respondeat, *στρ̇εꟽζλα* s. strusla pro struecula s. strue, et farsio, pro quo V, a, 16. *φαζιε* quoque scriptum legitur, pro fercto est accipiendum. Nam apud Catonem R. R. 134. legimus: »Ubi exta prosecta erunt, Jano struem commoveto, — Jovi ferctum obmoveto,« et in inscript. fratrum Arvalium: »struibus fertisque — piaculum factum.« Fuerunt autem strues et ferctum, Festo teste, genera liborum, quae qui afferebant, struferctarii appellabantur: ergo mefa quoque spefa et tesedis liborum vel panum genera fuisse videntur. Libum ipsum in Iguvinis tabulis, in quibus nullum vocabulum ab *l* litera incipit, non magis legitur, quam lanx et lustrum et alia ejusmodi vocabula. Si quis autem trahvorfi VII, a, 25. pro transverse scriptum perpenderit, non dubitabit, quin mefa spefa mazam spissam, ut tesedis sive *τενξιτις* densetum sive depsiticium panem designet: illique interpretationi non obstat, quod IV, a, 6 sq. post *τενξιτιμ αρ̇Fειτε* legitur: *ꟽερ̇ις Fινε, ꟽερ̇ις πενι φειτε.* Nam apud Catonem l. l. quoque sequitur: »Item Jano vinum dato, et Jovi vinum dato, ita ut prius datum ob struem obmovendam et ferctum libandum; postea Cereri exta et vinum dato:« quidni in aliis sacrificiis etiam panem? Id quod me vexat, est hoc, quod non *ꟽερ̇ι*, ut VI, a, 46., sed *ꟽερ̇ις*, ut IV, b, 4., scriptum legitur. Quis non, si V, b, 21. *πενε ꟽερ̇ιες*, ut IV, a, 10. et VI, a, 48., vel pisi heriest VII, a, 52. pro *ἐπὴν ἱερεύσῃς* exaratum invenerit, vocabulo *ꟽερ̇ις ἱερόν τι* designari putet? praesertim quum in quinta tabula non solum *ꟽερ̇ι πενι ꟽερ̇ι Fινε φετε* V, b, 9 sq., sed etiam *τιε πενι τιε Fινε τειτε* V, a, 25 sq., h. e. dio pane, dio vino, praefato s. praefamino, ut Catonianis verbis R. R.

134. et 141. utar, scriptum sit: nam *τεῤτȣ Fινȣ, πȣνε τεῤτȣ* V, a, 40. aliter interpretandum est, quia dirstu s. dicato a deitu s. dicito nihilo differt. At cur *Ͱεῤι*, quod I, 26., ut *Ͱεῤιμει* V, a, 16. et *Ͱεῤιφι* III, b, 6., semel poni potuit, ante *Fινȣ* vel *πȣνι* nusquam legitur, nisi ubi utrumque nomen cum uno verbo ita construitur, ut conjunctionis locum obtinere videatur?

37. Vocabulo heriei Umbros pro conjunctione usos esse, e septima tabula cognoscitur: nam VII, a, 3. abrof trif fetu heriei rofu heriei peiu scriptum est pro *τῤιφ απῤȣφ ῤȣφῤȣ ȣτε πειȣ φειτȣ*. h. e. tribus apris rufis aut nigris facito. Hoc enim modo verba ista vertenda esse, Plinius docet, qui H. N. VIII, 52. (78.) extr. de apris scripsit: »Pilus aereo similis agrestibus, ceteris niger,« ubi Plinius agrestes apros silvestribus opponit, sicut VIII, 21 med. (30.) tauros silvestres agrestibus. Pro *τῤε πȣῤκα ῤȣφῤα ȣτε πεια* IV, a, 27. porca trif rofa ote peia fetu scriptum est: itaque heriei rofu heriei peiu non differt ab rofu ote peiu, eodemque modo *Ͱεῤι(ς) Fινȣ Ͱεῤι(ς) πȣνι* IV, b, 4. 23. a, 6. vel heri(e) vinu heri(e) poni fetu VI, b, 57. a, 19 sq. 46. accipiendum videtur. Nullam enim aliam causam video, cur in quinta tabula, ubi V, b, 9 sq. *Ͱεῤι πȣνι Ͱερι Fινȣ φετȣ* scriptum est, V, a, 18. *πȣνι, Fινȣ*, ut V, b, 14. *σFισεFε φεῤτȣ πȣνε — σFισεFε Fινȣ φεῤτȣ*, et V, b, 20. *πȣνι πεσνιμȣ, Fινȣ πεσνιμȣ* cet., non anteposito *Ͱεῤι* legatur. An *Ͱεῤι, Ͱεῤις, Ͱεῤιμει*, sive heri, herie, heriei, bis positum tam copulativam, quam disjunctivam vim habuerit, alii examinent; mihi quidem unius verbi purdito fust, quod inter duas quartae tabulae paginas inserui, explicationem addere sufficiat. Hoc praeterito subjunctivi indicari, sacrificia rite peracta esse, inde apparet, quod in fine praeceptorum addi solet, eamque ob causam VI, a, 42. et IV, a, 39. totum versum explet. Vera scriptura purditom fust VII, a, 45. legitur, pro quo IV, a, 39., sicut III, a, 18 sq., *πȣῤτιτȣ φȣστ*, atque I, 31 sq. *πȣρτιτȣ φȣτȣ*, ut V, a, 43. *πȣῤτετȣ φȣτȣ*, cum imperativo scriptum est. Participium purditom e praepositione pur (*πρός*) et ditom (dictum) compositum videtur; quia vero in Iguvinis tabulis *τειτȣ* V, a, 26. (dicito) et *τεῤτȣ* V, a, 40. (dicato) inter se permutari solent, unde VI, a, 39. erus dirstu pro *εῤȣς τιτȣ* IV, b, 34. scriptum est, purditom s. addictum idem quod consecratum significat, quemadmodum Vellejus II, 25. 4. »agros omnes addixit Deae« pro dicavit sive consecravit scripsit: unde IV, b, 19. *πȣῤτιταφ* et *σακῤεφ* conjuncta vidimus. Itaque purditom fust sive consecratum sit in fine praeceptorum de sacrificiis idem valet, ac si dicas: rite peractum sit!

E r r a t a.

Pag. 10, v. extr. ante *αφικτȣ* inserendum voces.
- 13, v. 5. **evectus** pro **evecta** legendum.
- 15, v. paenult. *ΦειȣFι* perperam lectum pro *ΦιιȣFι*.
- 16, v. 8. post **genere** inserendum **ante vocalem**.
- 16, v. 20. *ι* pro *ȣ* legendum; tota vero enuntiatio delenda, si IV, b, 18. *ΦιιȣFι* legitur.
- 17, v. paenult. *ϱανȣ* pro *ϱανȣ* legendum.
- 24, v. 9. ab extr. **insulsam** pro **infulsam** legendum.

Hannoverae, typis fratrum Jänecke.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA III.

INSCRIPTIONES UMBRICAS SUMMATIM EXPLICANS.

SCRIPSIT

Dr. G. F. GROTEFEND

LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVI.

IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Vocabula illa, quae in superiore hujus operis particula e comparatis Iguvinis tabulis didicimus, licet pauca sint, sufficiunt tamen ad id, quod nunc aggressurus sum, ita demonstrandum, ut facile intelligatur. Sunt enim argumenta Iguvinarum tabularum, earumque praecipue, quarum comparatio disquisitionem nostram faciliorem reddit, summatim ante explicanda, quam singula earum verba interpretari conemur. Quod si non fecerimus, fundamenta deerunt, quibus vera interpretatio nitatur, neque caveri satis poterit, ne in meras hariolationes incidamus. Argumenti vero expositione non contextus modo cognoscetur, ex quo singula verba interpretanda sunt, sed praebebitur etiam optima occasio, multas res, quarum notitia valde necessaria est ad intellectum eorum, quae in tabulis perscripta sunt, uberius explicandi, ut de diis deabusque, quibus sacra fiunt; de sacerdotibus et gentibus Iguvinorum praecipuis; de urbis arcisque Iguvinae nominibus; de oppidis Umbriae, multisque aliis rebus, quae dignae sunt, quibus operam nostram navemus. Jam ex iis, quae in medium protuli, intelligitur, Romanos multa ab Umbris accepisse, quae viri docti nimia temeritate Etruscis attribuerunt; pleraque tamen hujus generis, ut de sacrificiorum ritibus, quorum plurimi

inter Umbros Romanosque communes fuerunt, et de auguriis, quibus Umbri adeo studuerunt, ut nihil probe factum putarent, quod non antea auguriis esset probatum, ne longior evaderet haec particula, in qua praecipue nomina propria mihi explicanda videbantur, in aliud tempus differre constitui.

Hactenus haec: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

Particula III.

Inscriptiones Umbricas summatim explicans.

---

1. Iguvinas illas tabulas, quas in superiore hujus operis particula comparavimus, ad *πεϱσκλεμ* sive lustrationem spectare, primis earum verbis dicitur. Imprimis autem praecipiuntur sacrificia, quorum alia reliquae tabulae continent praeter tertiam, in cujus argumenta diversa nunc primum inquirere liceat. In tertia tabula non literis solum, quae partim Umbricae, partim Latinae sunt, duae distinguuntur inscriptiones, sed utraque etiam vel lineola quadam inter versum 13 et 14 primae paginae interposita vel repetitis iisdem fere verbis in duas partes dividitur. In omnibus his partibus, sicut in reliquis praeter quartam sextamque tabulis, mentio fit Fratris Atiersii vel Fratrum Atiersiorum, quibus summa tribuitur auctoritas. Hi Fratres, quorum maximus sive magister *κατ᾽ ἐξοχήν* Frater Atiersius dicitur, sicut Fratres Arvales Romanorum, duodecim (desenduf VII, b, 2.) sacerdotum fuerunt collegium, quod III, a, 23 et III, b, 1. *φεια φϱατϱεκς*, quasi *φυή* sive *φυλὴ φϱατϱική*, dictum Quaestori opponitur. Panupei fratrexs, quae VII, b, 1. legitur, quasi *παμφυλία φϱατϱική*, Fratrum *πανήγυϱιν* sive conventum designare videtur, quae III, a, 3. contracto nomine *πεμπε* dicitur, nisi h. l. pompam intelligere malis, quia panupei fratrexs VII, b, 1. simpliciter fit Fratrus Atiersier sive Fratribus Atiersiis, *πεμπε* vero III, a, 4. *εικFασεσε Ατιιεϱιεϱ*, quae verba non differre videntur ab *αϱπετϱατι Φϱατϱε Ατιιεϱιε* III, a, 12. sive arbitratu Fratrum Atiersiorum. Potest enim *Ατιιεϱιεϱ* pro genitivo singularis accipi, ut *εικFασεσε* substantivum regens sit, sicut Graecorum *εἰκασία*, ab *εἰκάζω* derivatum, cujus primitivum verbum *ἔϊσκω* apud Homerum, sicut scisco apud Romanos, etiam probo, justum et aequum censeo significat Il. XIII, 446.: unde puri far eiscurent III, b, 10 et 15. sicut facere comprobarint vertendum est.

2. Fratres Atiersios summos in rebus sacris arbitros fuisse, ea testantur, quae in tertia tabula Umbricis literis perscripta sunt: in illis enim haec sibi respondent singularum partium initia:

Εσȣκ Φϱατεϱ Ατιιεϱιȣϱ ειτιπες πλενασιεϱ ȣϱνασιεϱ ȣɫτϱετιε τ. τ.

Φϱατεϱ Ατιιεϱιȣϱ εσȣ ειτιπες πλενασιεϱ ȣϱνασιεϱ ȣɫτϱετιε κ. τ.

In his, praeterquam quod pronomen demonstrativum *εσȣ* sive *εσȣκ* diversis locis positum est, nonnisi verba, unde accusativus pronominis **hoc** dependet, diversis notis scripta sunt. Quum in eadem tabula v. 24 et 29 bis *τȣϱατȣ* pro *κȣϱατȣ* exaratum sit, pro *τ. τ.* quoque *κ. τ.* legendum videri possit: nihilo secius *τ. τ.* h. e. d(iis) d(icat) legendum puto, quia Quaestoris ratihabitio in fine quartae et in margine quintae tabulae similia exhibet: *ΚFεστϱετιε ȣσαιε σFεσȣ FȣFζις τιτιστε* (s. *τιτε*) *τειες*, h. e. nisi fallor, Quaestoritia audientia suetum vobis (de)dicate diis. Quodsi *ειτιπες* pro *ειτιπεϱ* scriptum est, sicut in superiore hujus operis particula *αϱεπες* pro *αϱεπεϱ* exaratum vidimus, duae priores syllabae autem Graeco nomini *εἴδει* respondent, *ειτιπες ȣFτϱετιε*, h. e. pro specie auctoritia, cum genitivis deminutivis *πλενασιεϱ ȣϱνασιεϱ*, h. e. plenulae urnulae s. pleni suffragii, construi potuit ad indicandam summam auctoritatem, qua Frater Atiersius scripsit: Hoc Frater Atiersius pro sua pleni suffragii auctoritate diis fieri edicit. Itaque tertia tabula duo edicta Fratis Atiersii continet: quae vero post explicata modo verba leguntur, diversa sunt:

III, a, 3 sq. *καστϱȣζιιε αϱφεϱτȣϱ πισι πȣμπε φȣστ ειϰFασεσε Ατιιεϱιεϱ.*

III, a, 15 sq. *κλȣFιιεϱ κȣμναɫκλε Ατιιεϱιε ȣκϱε ειϰFασεσε Ατιιεϱιεϱ.*

Quum in superiore particula §. 33. viderimus, *κȣμνε αϱφεϱτȣϱ* IV, a, 41. secunda designare auguria, *αϱφεϱτȣϱ* et *κȣμναɫκλε* ejusdem fere significatus esse putare licet. Est autem *καστϱȣζιιε αϱφεϱτȣϱ* urbanum augurium, a *καστϱȣFȣ(φ)*, III, a, 13. 18. 20. 22. h. e. urbis moenibus appellatum, cui *κȣμναɫκλε Ατιιεϱιε ȣκϱε* opponitur.

3. **Ocrem** antiqui Romani, ut Festus Livii Andronici exemplis probatum refert, montem confragosum dicebant, unde oppida Umbriae **Interocrea** et **Ocriculum** nomen accepere. Quia vero apud Graecos ὄκρις et ἄκρα, unde Latinorum **arx** per metathesin dicta videtur, inter se cognata fuerunt nomina, **ocrem** arcem urbis Iguvinae interpretor, quae alias **Fisia** a Fiso San'si deo dicitur. Hac in arce Atiersii observasse videntur auguria, quae, si non congruebant cum urbano auspicio, *ΚλȣFιιε κȣμναɫκλε* sive clivia auspicia vocabantur. Etsi enim Plinius H. N. X, 17 (14) cliviam avem ab antiquis nominatam ignorari scripsit, Paulus Diaconus tamen e Festo excerpsit, clivia auspicia dicta esse, quae aliquid fieri prohibebant; quanquam, dum addit, omnia difficilia **clivia** vocata esse, unde et **clivos** loca ardua dixerint, non animadvertit, **clivum** esse Graecorum *κλιτύν*. Ex iis igitur, quae modo exposui, apparet, duobus tertiae tabulae edictis praecipi, quid faciendum sit vel secundis vel adversis Atiersiorum auguriis: in illis vero, quae Latinis literis scripta sunt, de mutuis inter privatos homines et Fratrem Atiersium donationibus agitur, dummodo recte vertam sequentia:

Clavernius dirsas herti Fratrus Atiersir — Claverni dirsans herti Frater Atiersiur.
Clavernius dat muneri Fratribus Atiersiis — Clavernio dat muneri Frater Atiersius.
Casilos dirsa herti Fratrus Atiersir — Casilate dirsans herti Frateer Atiersiur.
Casilas dat muneri Fratribus Atiersiis — Casilati dat muneri Frater Atiersius.

Dirsa(s) sive dirsans participium, ut duir III, b, 10 et 15., indicativi dat, dicat, locum obtinet; herti vero Graeco (ἐν) χάριτι respondet, sicut Ϝεϱτε III, a, 6. 8. 10. χαρτά sive grata designat; nec scio, an Ϝεϱιες quoque sive heriest, quod in superiore particula §. 30 et 36. ἱερεύσῃς interpretatus sum, cum Homerico χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων Od. I, 61. coll. Xen. Mem. S. IV, 3, 16. comparandum sit, quemadmodum hodierni quoque Vlachi hërëzire pro χαρίζεσθαι dicere solent. Sic conjunctio herie(i) sive heri(s) bis posita, de qua sub finem superioris particulae locutus sum, sicut Latina conjunctio vel a velle derivanda, explicari poterit seu velis concedere, cf. Hor. C. I, 4, 12.: sane herest in Oscis inscriptionibus voluerit interpretandum putarunt.

4. Casilos pro Casilas scriptum esse, dativus Casilate docet: praeterea nomina in as desinentia apud Umbros adeo usitata fuerunt, ut apud eos, qui cives Romani facti nomen a patria assumpserunt, nominum in ius exeuntium locum interdum obtinuerint. Sic legimus in inscriptione Mevaniae apud Murat. MDXLVIII, 11. P. MEVANAS FAVSTVS; Sentini apud Gruter. CDLXVII, 2. L. SENTINAS VERVS, ut Tiferni Tiberini apud Gruter. DCCCCXXIV, 12. C. TIFERNIVS SABINVS. Ager tamen, unde Casilates nominati sunt, Casilus dicitur III, b, 14., etsi Plinius H. N. III, 14. Carsularum oppidi incolas Carsulanos vocat, unde in Cluveri Ital. antiq. II. pag. 638 sq. hodiernum vici Cassigliano nomen deducitur. Si, quod Micali (Storia degli antichi popoli Italiani T. II. pag. 136) putat, Clavernium oppidum, quod Claverniis nomen dedit, ibidem situm fuit, ubi hodie Chiascerna est, ager Tlatius III, 6, 9., quem Lanzius in Latio quaesivit, haud procul abfuit a fano Martis Tudertium, unde, sicut ager Casilus, Piquier Martier vocatur. Hoc nomine enim neque Picenos, neque Picum Martium, sed Martem ipsum designari puto, qui a pico illi sacro Picius vocatus esse videtur. Picumnum quidem intelligere possit, qui Pilumnum significari putet Fratris Atiersii appellatione Sehmenier dequrier Pelmner sorser III, b, 11 et 16. Sed quid Picumnus Pilumnusque fratres, quales Nonius Marc. XII, 36. et Servius ad Virg. A. IX, 4. definiunt, in nostra tabula sibi velint, nescio, Romani contra, Festo teste, in Saliari carmine Pilumnoe poploe dicti sunt, veluti pilati Virg. A. XII, 121. Itaque appellationem istam Semoniae decuriae Romanis sociae verto: socios enim, quibuscum Plautus Amphitr. I. 1, 228. Sosiae nomen comparat, sorsos ab Umbris vocatos esse, in superiore particula §. 25. monui; Iguvinatium foederis autem, quo jam a. U. c. 444.

jus Latii acceperunt, sicut omnibus Umbris civitas data est a. U. c. 666., Cicero pro Balbo c. 20. meminit.

5. Quemadmodum picus non solum apud Sabinos, ut Strabo V, 4, 2. pag. 240., et in Latio, ut Plinius H. N. III, 20 (18) et Plutarchus Q. R. 21. testantur, sed apud Umbros quoque, ut sextae tabulae initium docet, in auguriis principalis avis fuit; sic etiam omnibus his populis antiquitus Marti sacra templa fuerunt, quorum aliud Dionysius Hal. I. pag. 11 sq. in urbe Sabinorum Suna, aliud in urbe Tiora Matiena Aboriginum memorat, quod quidem oraculum antiquissimum haud absimile fuerit Dodonaeo, nisi quod Dodonae sedens in sacra quercu columba, apud Aborigines contra picus in columna lignea vaticinaretur. Agros Casilum vero atque Tlatium ad vicum Martis Tudertium pertinuisse puto, quorum vicani in multis inscriptionibus apud Gruter. CCCCXXIII, 1. MXXXII, 1. MLXXXVII, 9. et apud Murat. DCCCXLIV, 9. MXC, 6. leguntur. Quod si ager Tlatius Dolatium fuit, quorum nummos voce $T\lambda\alpha(\tau\varepsilon)$ inscriptos ex mea quidem sententia, quam in Ephemerid. Hannoveranis numismaticis a. 1835. nr. XXVIII. §. 13. et a. 1836. nr. VII, §. 4. in medium protuli, perperam ad Telamonis portum in Etruria retulerunt, Dolates, quos Plinius H. N. III, 19 (14) inter Umbriae populos recenset, haud procul abfuerunt ab illo fano Martis, cujus rudera his ipsis temporibus detecta dicuntur. Iidem autem, quia Sallentini erant cognomine, verbis Ιαπυξκυμ νυμεμ IV, a, 17. Jabuscom nome VI, a, 58. sive Japusco nome VII, a, 47. designari videntur. Etsi enim Japygicum nomen in quarta tabula, interjecta voce νυμεμ, a reliquis Tarsinatis tribus nominibus separatum est, id tamen ad Japyges potius in Umbria, quam ad Umbros in Japygia refero. Micali quidem l. l. T. I. pag. 71. in Gargano monte, quem Virgilius A. XI, 247. Iapygem pro Apulo appellavit, vallem inter colles silvosos etiamnum Umbrorum nomine insignem reperit; sed quemadmodum Umbri in Apuliam, sic Japyges in Umbriam migrare potuerunt.

6. Romani eadem prudentia, qua colonias civium militares deducebant, quibus agros occupatos defenderent, Horat. S. II, 1, 35 sqq., hostes suos in Italia devictos, ne iterum coirent, in diversas regiones abduxerunt. Quum igitur a Livio XV, epit. coll. Flor. I, 10. 17 sq. Eutrop. II, 9. doceamur, eodem fere tempore, quo Picentibus victis pax data et coloniae Ariminum in Piceno, Beneventum in Samnio deductae sunt, Umbros et Sallentinos victos atque in deditionem acceptos esse, quid magis est verisimile, quam Sallentinos tum e Japygia in Umbriam, Umbros contra in Apuliam esse abductos? Sic enim Picentes quoque, Strab. V, extr. Plin. H. N. III, 9., ad Silarum amnem in Lucania habitantes legimus, quo sine dubio eodem tempore abducti sunt, quo Romani, post Tarentinos victos a. U. c. 487. totius Italiae imperio potiti, quatuor Quaestores provinciales fecerunt, quorum primus Ostiae omnem regionem inter Tuscum mare et Apen-

ninum montem inde ab Arni Tiberisque fontibus usque ad Liris ostia, alter Calibus reliqua usque ad sinum Tarentinum sub ditione sua tenebat, tertius vero quartusque, quicquid inter Apenninum montem et Adriaticum mare a Rubicone usque ad Aesim fluvium, indeque ad promontorium Japygium situm erat. Quod autem ad Tarsinatem tribum attinet, cui Japygicum nomen in Iguvinis tabulis ascribitur, eam cum Lepsio de tabb. Eugub. pag. 57. potius ad Tadinates, quam cum Kaempfio Umbric. pag. 24. ad Sarsinates refero: Sarsina enim, Plauti poëtae patria, ad Sapiniam tribum, Livio XXXI, 2. XXXIII, 37. memoratam, pertinuisse videtur, quum Tarsinas tribus, sicut Iguvina II, 25 et 30., ad Romanorum tribum Clustuminam referenda sit, quae secundum permultarum inscriptionum testimonia omnia oppida inter Apenninum et Tiberim inde ab ejus fontibus usque ad Naris fluvii ostia sive a Sapinia tribu usque ad Sabinorum fines, Sestinum, Tifernum Tiberinum, Iguvium, Arnam, Vettonam, Mevaniam, Tuder, Ameriam, Interamnam atque Narniam, complectebatur.

7. Tarsinas tribus, quacum Iguvina certa quaedam sacra communia habuisse videtur, sicut Romani Latinas ferias cum Latinis populis agebant, vel Athenienses in panegyri, quae singulis quinquenniis fiebat, per praeconem simul Plataeensibus bona precari solebant, praeter Japygicum nomen complectebatur Tarsinas, Turscum sive Tuscum, atque Naharcum nomen. Quod si Tarsinate nomine (*Ταῥινατε νȣμεμ* IV, a, 17. casu locali) Tadinum designatur, Turscum sive Tuscum nomen non ad Tuscos sive Etruscos, sed ad Tudertes referendum est, pro quibus Tudrscum nomen scribi potuit, sicut Naharcum nomen pro Nahartibus sive Nartibus h. e. Interamnatibus ad Narem fluvium secundum Plinii H. N. III, 19 (14) multarumque inscriptionum apud Gruter. CCCCVII, 1. CCCCXXII, 7. CCCCLV, 4. et Murat. MLI, 4 et 5. testimonia. Ceterum quum *τȣτα Ταῥινατε τῥιφȣ* sine dubio pro tota Tarsinate tribu scriptum sit, nemo cum Lepsio in Rhenano Museo philologico a. 1834. pag. 196. putabit, in voce tota substantivum, in Iguvina adjectivum latere: praesersim quum in eo sacrificio, quod vesclir adrir s. vasculis atris fit, VII, a, 11. tote Tarsinate trifo, h. e. toti Tarsinati tribui, legatur, quemadmodum in eo, quod fit vesclir alfir s. vasculis albis VII, a, 27., pople totar Ijovinar, h. e. populo totius Iguvinae (urbis). Etiam in nummis inscriptione *IχȣFινι* non Iguvini, sed, sicut in aliis nummis Umbricis, urbs designari videtur, atque Miletus quoque Miletina vocatur in verbis, vestem purpuream indicantibus VI, b, 13., tettomę Miletinar, si conferuntur verba tettome Noniar, tettome Salier VI, b, 14., h. e. cum texto Nonnae (*Νυμφᾶς* sive virginis Vestalis), cum texto Salii. Quemadmodum in quartae tabulae parte posteriore IV, a, 2. 5. *πȣπλȣπεῥ τȣτας ΙιȣFινας, τȣταπεῥ ΙιȣFινα* scriptum est, sic in parte priore *ȣχῥιπεῥ Φισιȣ, τȣταπεῥ ΙχȣFινα*, victimae mactantur: quae verba Lassenius in Rhenano

Museo philologico a. 1833. pag. 385 sqq. jam recte interpretatus est pro monte Fisio, pro tota Iguvina. Hanc Iguvinam autem non urbem cum arce Fisia a deo Fiso San'si dicta, sed tribum esse, e verbis *τυταπυ(ϱ) ΙιυFινα*, *τϱεφιπεϱ ΙιυFινα* II. 24 sq. 29 sq. non sequitur.

8. Etsi dicere nescio, unde Iguvina urbs nomen acceperit, hoc tamen cum *ειxFασατις* l. l. magis congruit, quam cum Jove s. Diove, quod Lassenio visum est: Iovina enim, pro Ijovina s. *ΙxυFινα* positum, quatuor, non tribus, syllabis est pronuntiandum, ut Iovinur VI, a, 56. pro Ijovinur VI, a, 63 sive *ΙxυFινυς* IV, a, 21 sq. Cur autem verbis *Φϱατϱυσπυ(ϱ) Ατιιυϱιυ(ς)* addatur *αͰτισπεϱ ειxFαϱατις*, h. e. pro inclitis rerum sacrarum arbitris, s. arbitrandi jure praeditis, ex iis facile intelligitur, quae §. 1. monui. *ΑͰτις* inclitis vertendum putavi, quia V, a, 10 sq. *ΑͰτυ ΙυFι* et *ΑͰτυ Μαϱτι* dicitur, sicut Jovi inclito apud Plaut. Pers. II, 3, 1.; quanquam, si in superiore particula §. 31. *αͰτιμυμ* recte interpretatus sum cum ovatione, Jupiter et Mars ovatus dici posset, sicut apud Virgilium A. IV, 609. „Nocturnis Hecate triviis ululata per urbes" legitur. Quod Frater Atiersius in tertia tabula Sehmenier dequrier dicitur, facile explicatur inscriptionibus, in quibus decuria bidentalis sive decuria sacerdotum bidentalium legitur.

Grut. XLVI, 5. SEMONI ‖ SANCO ‖ DEO. FIDIO ‖ SACRVM ‖ SEX. POMPEIVS. SP. F ‖ COL. MVSSIANVS ‖ QVINQVENNALIS ‖ DECVR. BIDENTALIS ‖ DONVM DEDIT.

Grut. XLVI, 6. SANCTO. SANCO ‖ SEMONI DEO. FIDIO ‖ SACRVM. DECVRIA ‖ SACERDOTVM ‖ BIDENTALIVM ‖ RECIPERATIS ‖ VECTIGALIBUS.

Sed mirum videtur, quod in quintae tabulae initio legatur: *Σεμενιες τεxυϱιες σιμ, xαπϱυμ υπετυ* h. e. Semoniis decuriis suem, caprum obagito sive offerto; sicut paullo post scriptum est:

V, b, 78 sq. *ΙυFε Πατϱε φετυ, σι πεϱαxνε σεFαxνε υπετο.*
Jovi Patri facito, suem castum sanctum offerto.

V, b, 10 sq. *Fαπυτυ Σαζι αμπετυ, xαπϱυ πεϱαxνε σεFαxνε υπετυ.*
Vaputo San'si sacrificato, caprum castum sanctum offerto.

Hic incerta sunt omnia, nec nisi hariolando dicere possum, quid sentiam. Quid? si sus caperque Semoniis decuriis offerri jubeantur, ut Jovi Patri et Vaputo San'si sacra fiant hisce pecudibus? Sic saltim, quae sequuntur, probabiliter interpretari licet.

9. Maxima difficultas in interpretandis Umbricis inscriptionibus creatur eo, quod nomina per plures casus similiter flexa observantur. Quemadmodum igitur verba Frater Atiersiur Sehmenier dequrier Pelmner sorser in vario sensu similiter flectuntur, ut genitivus singularis numeri non distinguatur a nominativo et dativo pluralis;

sic dici vix potest, quomodo in quintae tabulae initio verba *τϐκϜιας φαμεϱιας Πϐμπεϱιας* XII. interpretanda sint. Quae si apposita sunt dativis *Σεμϐνιϐς τεκϐϱιες*, aliter ea vertere nescio, quam stirpibus familiae Pompiliae duodecim, quasi *τεκϜιας* pro *γενεαῖς* scriptum sit, sicut apud Graecos iidem *τοκεῖς* dicuntur, qui *γονεῖς* sunt. Recensentur tamen, quasi XIX. pro XII. legendum sit, novendecim stirpium nomina: duae Atiersiates, duae Claverniae, duae Curejates, duae Satanae, duae Peiersiates, duae Talenates, duae Musejates, duae Juïescanae, tresque Casilates: quibus duae *νατινϐ* sive gentes adduntur, dum sacra praecipiuntur facienda

V, b, 26. *ΙϐϜϐ Πατϱϐ Fϐζιαπεϱ νατινϐ Φϱατϱϐ Ατιιεϱιϐ.*

V, a, 21 et 35. *Ϝϐντϐ ΙϐϜιϐ — Πετϱϐνιαπεϱ νατινϐ Φϱατϱϐ Ατιιεϱιϐ.*

His verbis Fratrum Atiersiorum gentes Fusiam sive Furiam atque Petroniam indicari, ex illis intelligitur inscriptionibus, in quibus Furii atque Petronii Clustuminae tribus cives dicuntur, ut ex

Carsulana apud Murat. DXCVII, 3. vel DCCIV, 4. C. FVRIVS. C. F. CLV. TIRO.

Tuderti - - MCCCXLVII, 10. coll. Gruter. DCCLXXXVI, 3 et 8.

FVRIO C. F. CLV. VRSO || MVSEIA Q. F. GALLA || VXOR FECIT.

Amerina apud Gruter. MXXVIII, 1. coll. MXCVII, 1. T. PETRONIO T. F. || T. N. CLV. PROCVLO.

His in inscriptionibus non solum Furii et Petronii leguntur, sed Museja quoque, quemadmodum Mussius Petronius apud Grut. DCXCVI, 13. et Pompejus Mussianus apud Gruter. XLVI, 5.; Musejati stirpi familiae Pompiliae annumerandi, ex quorum exemplis stirps Curejas non tam Curiatia, quam Curia, interpretanda est. Peiersii, si *φαμεϱια Πϐμπεϱια* recte vertitur familia Pompilia, Pilii, ut Atiersii Atilii vocandi sunt: possunt tamen Atiersiates ab origine Plinii Attidiates esse, ut Talenates Tadinates.

10. Furiorum monumenta quidem Tusculi detecta sunt; sed gentes eorum, et patriciae et plebejae, non ex una eademque regione originem duxere. Sic etiam Petroniam gentem, plebejam quidem, sed consularem et antiquissimam, propter Feroniae a Sabinis peculiariter cultae caput in denariis Petroniae gentis effictum e Sabinis oriundam putarunt, praesertim quum Petronius Sabinus jam sub Tarquinio vixisse dicatur apud Dionysium, et ad Turpiliani quoque cognomen Tarpeja virgo in nummis respicere visa sit. Praeterea, Festo teste, Petroniae nomen fuit amni apud Romam in Tiberim defluenti, quem magistratus auspicato transibant, quum in Campo quid agere volebant, quod genus auspicii peremne vocatum est. At Feroniam tam ab Umbris, quam Sabinis aliisque Italiae populis, cultam prima tabula prodit, cujus connexus cum altera ex hisce verbis ter repetitis cognoscitur:

II, 32 sq. *ἐϱεϱεκ τȣFα τεφϱα σπαντιμαϱ πϱȣσεκατȣ.*
deinde duo tepora (s. calida exta) cum libatione (*σπονδῇ*) prosecato.

II, 34 sq. *ινȣμεκ ετϱαμα σπαντι τȣFα τεφϱα πϱȣσεκατȣ.*
deinde altera libatione duo tepora (exta) prosecato.

I, 2. *ινȣμεκ τεϱτιαμα σπαντι τϱια τεφϱα πϱȣσεκατȣ.*
deinde tertia libatione tria tepora (exta) prosecato *).

In his autem tabulis, ut in quinta, sermo est de sacrificiis (*Fεϱτεϱ* II, 1. V, a, 40. quasi *χαριστηρίοις*); eaque fiunt *Πȣεμȣνε Πȣπϱικε* II, 26 cet. et *Fεσȣνε Πȣεμȣνες Πȣπϱιζες* I, 3 cet., quarum illam Pomonam, pomorum patronam secundum Varr. L. L. VI, 3 a med. Ovid. Met. XIV, 623., hanc Pomonae comitem Feroniam interpretor. Utriusque deae nomina in inscriptionibus minoribus leguntur, quanquam sine *Πȣπϱιζες* cognomine, quod quidem a *φαμεϱια Πȣμπεϱια* derivandum videtur, quae, si a *πȣμπε* III, a, 3 et 10. nomen accepit, eas gentes complectebatur, quae in pompis sollennibus principalem locum tenebant.

11. Inscriptionem apud Amiternum in Sabinis detectam sic supplendam atque interpretandam censeo: MESENE FLUSARE POIMVNIE S... ATERNOm AVNOM HIRETVM, mense Florali Pomonae S... ad Aternum amnem sacratum. Sicut in Pompejana domo, quam Fauni dicunt, Osce *Φλȣσσαι* pro Florae scriptum videtur, sic mense Flusare, quod in lapide ab a. U. c. 695. apud Murat. DLXXXVII, 1. legitur, pro mense Florali sive *μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος* scribi potuit; hiretum autem ab *ἱερόω* derivandum videtur, sicut avnom, pro apnom casu locali positum, unde Aternom eodem casu supplevi, ab apa, quod pro aqua usurpatum esse nomen derivatum amnis testatur. In litera S post Poimunie aut Pomonae cognomen aliquod latet, aut statum supplendum est, sicut in Volsca inscriptione legitur: Deve Declune statom et in fine ec se cosuties Ma. Catafanies medix sisti atiens. Nescio quidem, an Diva Decluna Dictynna Diana sit, quam esse lunam putabant, teste Paulo Diacono; sed statom sine dubio idem est, quod sacrum, atque extrema verba sic verti posse videntur: ex se consumptis sive suo sumptu Ma(mercus) Catafanies meddix sisti curavit. Nam inscriptio quoque Assisii reperta: POST. MIMESIVS. C. F. T. MIMESIVS. SERT. (fortasse SEXT.) F. || NER. CAPIDAS C. F. RVF. || NER. BABRIVS. T. F. C. CAPIDAS. T. F. C. N. V. || VOLSIENVS. T. F. MARONES || MVRVM. AB. FORNICE.

---

*) Ad hanc versionem probandam Martianum Capellam laudare liceat, qui lib. VII, §. 733. scripsit: „Triadis auspicio preces tertio ac libamina repetuntur," et lib. I. §. 9. „denudata pecudum caede fissiculatis extorum prosiciis viscera loquebantur," quibus locis addi possunt Ovid. Fast. VI, 163. „Sic ubi libavit, prosecta sub aethere ponit," et Macer in *ὀρνιθογονίᾳ*: „Vulgari tosta vapore cum virgis prosecta ferunt."

AD. CIRCVM. ET ‖ FORNICEM. CISTERNAMQ. D. S. S. ‖ FACIVNDVM. COIRAVERE. sic interpretanda est: Postumus Mimesius, Gaji filius, T. Mimesius, Sexti filius, Nero Capidas, Gaji filius, Rufus, Nero Babrius, Titi filius, Gajus Capidas, Titi filius, Gaji nepos, Volero Volsienus, Titi filius, Marones, murum ab fornice ad circum, et fornicem cisternamque de suo sumptu faciundum curavere. Ex hac inscriptione autem, quum mentio fiat V. Volsieni et Ner. Babrii, T. filii, Maronum, gens Vestinia vero in inscriptione Brufae, non procul a Bastia, reperta legatur apud Vermiglioli (antiche iscrizioni Perugine, ediz. II. Cl. X, nr. 27.), illa cippi inscriptio illustratur, quae a. 1740. inter Bastiam et Assisium reperta jam apud Murat. MMCI, 4. et Maffej. Mus. Veron. CXIV, correctior vero in libri Vermiglioliani initio legitur.

12. Cippus secundum Simplicium in Goesiana agrimensorum collectione pag. 88. in re agraria est terminus ad discernendos agrorum fines constitutus, ἱερὸς ὅρος Suidae, sacrum medio de limite saxum apud Juven. XVI, 38. et limes agro positus, litem ut discerneret arvis, apud Virg. A. XII, 898. Limiti, qui a meridie ad septentrionem ducebatur, cardinis nomen inditum est a mundi cardine, ut Hyginus admonet initio libri de limitibus constituendis: unde Plinius H. N. XVIII, 76 (33): „Contra mediam faciem, ait, meridies, a vertice septentrio erit: qui ita limes per agrum currit, cardo appellatur.“ Itaque inscriptio cippi sic vertenda est:

AGER. EMPS. ET ‖ TERMNAS. OHT ‖ C. V. VISTINIE.
Ager emptus et terminatus (est) ut(rimque) C. (et) V. Vestiniis,
NER. T. BABR ‖ MARON. MEI ‖ VOIS..NER. PRO PART K ‖
Ner. (et) T. Babriis Maronibus, me(ridie) Volsienis, pro parte k(ardinis)
T. V. VΘISIENER ‖ SACRE. STAHV.
T. (et) V. Volsienis. Sacer stet (cippus).

Notandum est asyndeton in praenominibus, quae desunt ante VOIS..NER, et quod emps et termnas scriptum sit pro emptus et terminatus est. Sic apud Phavorinum εὐδάμνας Graece pro εὐδάμαστος laudatur, et apud Romanos damnas pro damnatus etiam cum plurali construebatur, sicut libens. Quemadmodum enim Frontinus de aquae duct. II. „Is, ait, P. R. C. millia dare damnas esto,“ sic Paulus et Scaevola in Dig. lib. XXX, leg. 19. et lib. XXXII, leg. 33. in testamentis et legibus formula utuntur: „L. Titius et C. Sejus P. Maevio decem dare damnas sunto;“ et quemadmodum in inscriptione minori apud Miloniam in Marsis detecta dicitur: „Vati Divae Vesunae Erinius et Erinus pater dono militari (fortasse dedere) libens,“ sic apud Grut. XXIII, 2. „Cn. Cornelius Charito, A. Timinius Januarius, Silvano libens animo dono dedere,“ atque in votis solvendis XXXVI, 1. „Soli Sanctissimo sacrum. Ti. Claudius Felix et Claudia Helpis et Ti. Claudius Alypus, fil. eorum, votum solverunt libens merito,“ XLI, 7.

„P. Cornelius Trophimus et Lania, conjux ejus, votum libens solverunt," expresse legitur.

13. Etsi Vesunam modo vatem divam vocatam vidimus, Feroniam tamen eam interpretari non dubito, quippe quae, quum apud Isidorum in Glossis agrestis dea, et apud Dionysium Hal. II, 49. III, 32. *Φερσεφόνη*, *'Ανθηφόρος*, *Φιλοστέφανος*, audiat, non tam inter Nymphas, quam inter Lares horti pomiferi, Calpurn. Ecl. II, 64 sq., referenda videtur. Licet inscriptio Ligorii apud Murat. XCII, 6, FLORAE FERONIAE DICTA[L]E SACRVM fictitia sit, floriferum tamen caput Feroniae in nummis gentis Petroniae atque Plaetoriae apud Fabrett. pag. 454. indicat, Feroniam nihil aliud esse, quam arcanam illam vim arboribus insitam, qua ipsae virent florentque et fructus ad maturitatem perducuntur. Eam vatem divam dici, nemo mirabitur, qui Clitumnum quoque fluvium fatidicum numen fuisse apud Plin. Epist. VIII, 8, 5. legerit: ceterum quum geographi tres ponant Feroniae lucos insignes, in Lucensi agro, sub monte Soracte, et in paludibus Pomptinis; Servius ad Virg. A. VII, 800. annotavit: „Circa hunc tractum colebatur puer Jupiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἄνευ ξυρᾶς — et Juno virgo, quae Feronia dicebatur." Cui annotationi quum faveret inscriptio apud Fabrett. pag. 451. IVNONI FERON., nec contradiceret alia inscriptio: IVNONI REG ‖ ET FERONIAE, plerique perperam Feroniam pro Jovis imberbis conjuge habuerunt, quanquam apud Livium XX, 1. plures Junones, nusquam autem Juno Feronia, memorantur. De Junone virgine Servius eo minus audiendus est, quod Jupiter ejus Anxurus prava lectione pro Jupiter Anxuris arvis nititur, atque etymologia nominis Anxuri ad grammaticorum nugas abteganda est. Sane Jupiter aedem habuit in eo oppido, quod olim Anxur, postea Tarracinae, vocatum est, Liv. IV, 59. XXVIII, 11. XL, 45.; sed Jovis Axur, in cujus honorem oppidum Anxuris nomen, quo Virgilius A. X, 545. bellatorem finxit, accepisse videtur, in nummis Vibiae gentis Jovis augur Apollo est, si, quod secundum Festum et Plinium Volscum nomen fuit, ex Umbrica lingua interpretandum est. Jupiter crescens in Gallieni aliorumque nummis nihil commune habet cum Jove Anxure, cujus caput apud Goltzium Numism. Gr. Augusti T. 75. XXIIX. in nummis quibusdam expressum dicitur.

14. Feronia, si Jovis conjux habenda esset, non diversa foret ab Honda Jovia, cui in quinta tabula pro Petronia gente sacrificari jubetur. Etsi vero et in Vesunae et in Hondae Joviae sacrificio Umbri *Fεσκλες σνατες ασνατες* I, 9. V, a, 19. 34. 37. et *Fεφετες* I, 25. V, a, 31., quae qualia sint, nondum exputavi, usi sunt, catulorum tamen, si modo voces *κατλε* V, a, 15. *κατλε* V, a, 18. 20. 29. *κατλες* V, a, 22. 27. *κατελ* V, a, 43. recte interpretor, nonnisi in sacrificio Hondae Joviae fit mentio. Legimus autem

V, a, 20 sq. *Fεντε Ιεϝιε αμπεντε κατλε σαχρε σεFαχνε*,

Hondae Joviae sacrificato catulum sacrum sanctum, sicut

V, b, 7 sq. *Aᴉ̨μθνε IθFε Πατᴉ̨ε φετθ, σι πεᴉ̨ακνε σεFακνε ϑπετθ.*
Arsmoni Jovi Patri facito, suem castum sanctum offerto.

V, b, 10 sq. *Fαπθτθ Σαζι αἰμπετθ, καπᴉ̨θ πεᴉ̨ακνε σεFακνε ϑπετθ.*
Vaputo San'si sacrificato, caprum castum sanctum offerto.

V, a, 10 sq. *Aŀτθ IθFι[π] θFε πεᴉ̨ακνεμ πεᴉ̨αεμ φετθ.*
Ahto Jovi ove casta pura facito.

V, a, 11 sq. *Aŀτθ Μαᴉ̨τι αβᴉ̨θνθ πεᴉ̨ακνε φετθ.*
Ahto Marti aprugno casto facito.

Catulus non Hecatae solum immolari solebat atque Robigini, sed illi quoque deae, quae apud Plutarchum Q. R. 51. Genita Mana dicitur. Hanc deam Alexander ab Alexandro, Genial. D. III, 12. et VI, 8., eam solam ob causam Bonam deam interpretatur, quod *Γυναικείᾳ* pro *Γενείτῃ* apud Plutarchum legendum putavit; sed emendandum est potius *Γενετείρᾳ*, ut Mater Matuta intelligatur sive Leucothea, Cic. T. Q. I, 13. Ovid. F. VI, 545. Plutarch. Q. R. 16 sq. Camill. 5., quam Priscianus p. 591. ed. Putsch. Martianus Cap. II. §. 113. et Lucretius V, 655. matutino tempori praefecerunt, sicut Horatius S. II, 6, 20. Janum. Illa a mane pro matutino tempore (cf. Festus s. v. manare Solem) Mana dici potuit, diversa a Matre Mania apud Martianum Cap. II. §. 164. Sane *κᴉ̨εματᴉ̨θμ* V, a, 23. 26. 28. (*κριβανίτης*) testuatium sive libum in testu caldo tostum esse videtur, quod, Varrone L. L. V. §. 106. et Ovid. F. VI, 475. 531. testibus, matronae Matralibus faciebant; quaecumque vero Cicero de harusp. respons. 17. et Plutarchus in vita Caesaris 9. de Bonae deae sacris scripserunt, cum Honda Jovia nihil commune habent.

15. Hondam Joviam igitur Matrem Matutam interpretor, quam quidem Augustinus C. D. IV, 8. a med. diis agrestibus annumerat, scribens: „Praefecerunt florentibus frumentis deam Floram, lactescentibus deum Lacturnum, maturescentibus deam Matutam, cum runcantur i. e. a terra auferuntur, deam Runcinam.“ Joviae nomen in quarta tabula aliis quoque deabus est inditum, Hondae vero nomine largus frugum proventus indicari videtur. Quum enim hondu holtu VI, a, 60. VII, a, 49. inter calamitates averruncandas, angluto hondomu vero VI, b, 10. tanquam laetum augurium scriptum sit, adjectivum istud et in malam et in bonam partem accipi potuit, ut Graecorum adjectiva *ἀδινός* et *ἁδρός*. Etsi igitur verbis hondu holtu nimia designatur apricatio sive *ἡλίωσις*, unde solatum morbi genus secundum Festum atque Plinium H. N. XXIX, 6. contrahitur; *ŀθντια* tamen V, a, 15. 17., ut *Fαπθτα* V, b, 13., unde *Σαζι* deo V, b, 10 et 17. *Fαπθτθ* nomen inditur, ea significat, quae numinis favorem conciliant. Hinc Hondus 'Serfius in quarta tabula, in qua reliquis omnibus diis, quibus in quinta tabula sacra fiunt, Arsmoni Jovi Patri, Vaputo San'si, Ahto Jovi, Ahto Marti alia quaedam cognomina addita sunt, Varronis Bonus Eventus esse videtur. San'sis cognomen in

quarta tabula Fiso datur, Jupiter vero, sicut Mars et Vofion, Grabovis audit: ne quis autem verbis V, b, 24. *Ιυπατεϱ, Σαζε, τεφε εστυ Φιτλυ*, h. e. Jupiter, San'si, tibi isto vitulo, quibuscum precum formula apud Catonem R. R. 141 extr. Mars Pater — te hoce porco piaculo comparanda est, unum idemque numen significari putet, monendum est, inverso ordine V, b, 17. legi *Φαπυτυ Σαζι, ΙυΦε Πατϱε πϱεπεσνιμυ*, h. e. Vaputo s. Fausto San'si, Jovi Patri ante precator, et V, a. 4 sq. *Φεστιζε Σαζε σακϱε, ΙυΦε Πατϱε βυμ πεϱακνε*, h. e. victima San'si sacra, Jovi Patri bovem castum. Quoniam hic San'sis et Jupiter uno tantum nomine vocantur, cognominibus Arsmoni, Vaputo, Ahto, non diversa numina indicari puto, sed eadem, quae in quarta tabula leguntur, ubi tamen diversis cognominibus diversi dii discernuntur. Quod ad Apollinem et Clatram attinet, quorum cum figuris Lanzius Saggio di ling. Etrusc. II, p. 541. conjunxit Lerpirii Santirpii inscriptionem, haud dubie Umbricam, etsi Lerpirius, quia nulla vox Umbrica ab litera t incipit, unus e Sanctis Hirpiis est, quorum Plinius H. N. VII, 2. meminit, Iguvinae tabulae de illis silent: nam verbis *κλετϱα* s. *κλετϱαμ* I, 24. II, 13. et *κλετϱε* II, 14. res quaedam ad sacrificium Pomonae necessariae designantur, fortasse *κλήματα* sive surculi, felicia poma ferentes, quos Pomona Ovid. M. XIV, 627. cum Vertumno conjuge Propert. IV, 2, 17. amabat.

16. Argumentum quartae, ut sextae septimaeque, tabulae verbo purdito(m) fust VI, a, 42. et VII, a, 45. sive *πυϱτιτυ φυστ* IV, a, 39., quod in fine superioris particulae interpretatus sum, in tres majores minoresve partes dividi, adverbium postertio VII, a, 46. sive *πυστεϱτιυ* IV, a, 40. testatur. In omnibus his partibus, ut in reliquis tabulis praeter tertiam, de sacris faciundis praecipi, ex saepius repetitis atque in ipso fine quartae tabulae ante Quaestoris Romani ratihabitionem positis vocibus *αϱεπε(ϱ) αϱΦες*, quas in superiore particula §. 21. explicare conatus sum, cognoscitur. His igitur vocibus in quarta tabula duodecies repetitis duodecim indicantur sacrificia, quorum sena in singulis paginis praecipiuntur. Sex priora sacrificia, quum *βυφ, σιφ, ϝαπιναφ*, h. e. bubus, suibus, agnabus, fiant, ad suovetaurilia spectare putes; at sex posteriora sacrificia fiunt *Φιτλυφ, απϱυφ, πυϱκα(φ), Φιτλαφ, ιΦεκα(φ)*, h. e. vitulis, apris, porcabus, vitulabus, juvencabus, atque primis tabulae verbis *εστε πεϱσκλυμ* s. este persclo certa quaedam lustratio innui videtur, quia, si este esono VI, b, 56. cum *εστυ εσυνυ* V, a, 2. comparatur, *εστε* idem significat, quod *εστυ* V, b, 24. h. e. isto. Quum autem in quarta tabula verbis *εστε πεϱσκλυμ αΦες ανξεϱιατες ενετυ*, h. e. ut in superiore particula §. 20 sq. monui, in ista lustratione aves auguriales indagato, nihil addatur, nisi adjectiva, ad *αΦες ανξεϱιατες* spectantia, *πεϱναιες, πυσναες*; in sexta tabula, quia, teste Cicerone de divin. I, 41, extr. et 42., Umbri plurimum obtemperabant avium significationibus, tribus sectionibus accuratius exponitur, quid in

auguriis observandum sit, additurque ad extremum VI, b, 19 sqq., quid faciendum sit verisco treblanir, surur verisco tesenocir, surur verisco vehieir. Haec verba spectant ad sex priora sacrificia, quae, ut reliqua omnia, in quarta tabula simpliciter praecipiuntur, omissis omnibus precibus, quas sexta septimaque tabulae, non sine multis repetitionibus, inserunt. Praeterea, ut taceam de iis, quae in his tabulis variantur, in altera septimae tabulae pagina quaedam adduntur, quae non dissimilia sunt edictis tertiae tabulae; sed de his alias verba facturus, hic nonnisi ea paullo uberius explicare conabor, quibus quartae tabulae argumentum constituitur.

17. Ad duodecim sacrificia, quae in quarta tabula praecipiuntur, definienda duodecim versus, additis iis, quae in sexta septimave tabula iis respondent, in medium profero, in quibus tria semper distinguenda sunt: primum qua occasione, deinde quibus victimis, tum cui numini sacra faciunda sint.

IV, b, 2 sq. *Πϱε Fεϱες τϱεπλανες ΙȣFε ΚϱαπȣFι τϱε βουφ φετȣ.*
VI, b, 22. Pre vereir treblaneir Juve Grabovei buf treif fetu.
IV, b, 7 sq. *Πȣς Fȣϱες τϱεπλανες τϱεφ σιφ κȣμιαφ φειτȣ Τϱεβε ΙȣFιε.*
VI, b, 58. Post verir treblanir si comia trif fetu Trebo Jovie.
IV, b, 11. *Πϱε Fεϱες τεσενακες τϱε βȣφ φετȣ Μαϱτε ΚϱαπȣFι.*
VI, a, 1. Pre verir tesenocir buf trif fetu Marte Grabovei.
IV, b, 15 sq. *Πȣς Fεϱες τεσενακες τϱεφ σιφ φελιȣφ φετȣ Φισε Σαζι.*
VI, a, 3. Post verir tesenocir sif filiu trif fetu Fiso Sansie.
IV, b, 21 sq. *Πϱε Fεϱες FεͰιες τϱεφ βȣφ καλεϱȣφ φετȣ FȣφιȣνεΚϱαπȣFι.*
VI, a, 19. Pre verir vehier buf trif calersu fetu Vofione Grabovie.
IV, b, 25. *Πȣς Fεϱες FεͰιες τϱεφ Ͱαπιναφ φετȣ Τεφϱε ΙȣFιε.*
VI, a, 22. Post verir vehier habina trif fetu Tefrei Jovi.
IV, a, 1 sq. *Fȣκȣκȣμ ΙȣFιȣ - τϱεφ Fιτλȣφ τȣϱȣφ Μαϱτε Ͱȣϱιε φετȣ.*
VI, a, 43. Vocucom Joviu-vitlu toru trif - Marte Horse fetu.
IV, a, 4 sq. *Fȣκȣκȣμ Κȣϱετιες τϱεφ Fιτλȣπ τȣϱȣπ Ͱȣντε Ζεϱφι φειτȣ.*
VI, a, 45. Vocucom Coredier vitlu toru trif - Honde 'Serfi fetu.
IV, a, 24. *Φȣντλεϱε τϱιφ απϱȣφ ϱȣφϱȣ ȣτε πειȣ φειτȣ Ζεϱφε Μαϱτι.*
VII, a, 3. Fondlire abrof trif fetu, heriei rofu, heriei peiu, 'Serfe Martie.
IV, a, 27 sq. *Ῥȣπινιε τϱε πȣϱκα ϱȣφϱα ȣτε πεια φετȣ Πϱεστατε Ζεϱφιε Ζεϱφε Μαϱτιες.*
VII, a, 6. Rubine porca trif rofa ote peia fetu Prestote 'Serfie 'Serfer Martier.
IV, a, 31. *Τϱα Σατε τϱεφ Fιτλαφ φειτȣ Τȣσε Ζεϱφιε Ζεϱφε Μαϱτιες.*
VII, a, 41. Trahaf Sahate vitla trif feetu Turse 'Serfie 'Serfer Martier.
IV, a, 42 sq. *Φȣϱȣ ΣεͰμενιαϱ Ͱατȣτȣ - ιFεκα τϱε - φετȣ Τȣσε ΙȣFιε.*
VII, a, 52 sq. Furo Sehemeniar hatuto - ivenga trif - fetu Turse Jovie.

18. In omnibus his versibus imperativus *φετε* sive *φειτε* h. e. facito, etsi non eodem semper loco, et in primo versu cum ipsis victimis Jovi Grabovi postpositum, legitur. Variant reliqua, in quibus Lassenius in Rhenano Museo philologico a. 1833. pag. 377., ignorans, facito pro immolato rectius cum ablativo, quam cum accusativo, construi, miro quodam errore ablativos buf, sif, habina cet. pro accusativis, *Fεϱες* sive ver(e)ir e contrario pag. 379. pro ablativo accepit. Virgilius Ecl. III, 77. cecinit: „Cúm faciám vitulá pro frúgibus, ípse veníto,“ sicut Horatius C. I, 4, 11 sq. „Núnc et in úmbrosís Faunó decet ímmoláre lúcis, seu póscat ágna, síve málit haédo.“ Etsi vetus interpres Juvenalis ad Sat. IX. Virgilii versum sic protulit: Cum faciam vitulum, atque Macrobius Sat. III, 10. Labeonem scripsisse dicit, nisi Neptuno, Apollini et Marti, taurum non immolari; idem tamen ibidem scripsit: Si quis forte tauro Jovi fecerit, piaculum dato, Ateji Capitonis versum laudans: Itáque Jovi tauró, verre, ariete, ímmolari nón licet. Licet Drakenborchius igitur ad Liv. I, 45. et X, 42. facere de re divina usurpatum et accusativum et ablativum adjunctum habere, Virgilium vero accusativum vitulam ob soni elegantiam post fáciam respuisse censuerit; Macrobius tamen Sat. III, 2.: „Meminerimus, inquit, sic legendum per ablativum: Cum faciam vitula pro frugibus, id est, cum faciam rem divinam, non ove, non capra, sed vitula: tanquam dicat, cum vitulam pro frugibus sacrificavero, quod est, cum vitula rem divinam fecero“. In Iguvinis tabulis interdum accusativum quoque posse accipi, haud negaverim; verumtamen abrons in pufe abrons facurent VII, a, 43. pro *πεφε απϱεφ φακεϱεντ* IV, 1, 33., sicut V, a, 11. *αβϱενε* pro aprugno et III, b, 12 et 17. cabriner pro caprinis pecudibus positum est, pro aprugnis exaratum puto: nec *αϱFιε* s. *αϱFια εατεντε*, de quo in superiore particula §. 22. locutus sum, ab arvio fetu differt. Si pro *εαφ ιϜεκα τϱε ακεϱενιε* IV, a, 42 sq. acersoniem fetu VII, a, 52 sq. scriptum est, hoc in casu locali pro acesoniame VI, a, 52. sive *ακεϱενιαμεμ* IV, a, 16. positum videtur, quia neque singularis numerus cum numerali *τϱε(φ)* jungi, neque turificatio per vaccas fieri potest.

19. Quod ad ipsa sacrificia attinet, hoc imprimis monendum puto, quod in illis tria semper animalia mactari jubeantur, quum in reliquis tabulis nonnisi de singulis victimis sermo sit. Propter triplex hoc piaculum, *πιϜακλε τϱιβϱιζε* III, a, 8 sq., cum mactatione triplici, comohota tribrisine VI, b, 54., factum, non preces solum VI, b, 25-55. ter repetuntur, sed alia quoque ad rem divinam necessaria. Quemadmodum postremis precibus VII, a, 51. additur este trioper deitu, h. e. ista ter dicito (cf. V, b, 25), et VI, a, 55. praecipitur trioper ehetur stahamu, h. e. ter ovationem (*εὐασμόν*) instituito: sic IV, a, 21 sq. scriptum legimus *τϱιιεπεϱ αμπϱεϜτε*, *τϱιιεπεϱ πεσνιμε*, *τϱιιεπεϱ εταεε ΙκεFινες*, h. e. ter concremato, ter precator, ter benedicito

Iguvinis. Ternario igitur numero Umbri eandem vim magicam ad lustrandum tribuerunt, quam apud Virg. Ecl. VIII, 73 sq. A. VI, 229. Propert. IV, 8, 86. Tibull. I, 5, 11. IV, 6, 14. Ovid. M. VII, 153. 261. observatam videmus. Sic in Apollinis oraculo dicitur:

Τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' ȣρανίοισι θεοῖσι,
Φαιδρὰ μὲν ȣρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ
Τῶν χθονίων, διάειρε τριχῇ θυσίας ἐναρίζων.

At apud Livium XXII, 10. post cladem apud lacum Trasimenum acceptam non solum lectisternium per triduum habitum, sed etiam ludi magni voti aeris trecentis triginta tribus millibus, trecentis triginta tribus, triente: praeterea bubus Jovi trecentis, multis aliis divis bubus albis, atque ceteris hostiis. Notus est Ausonii griphus ternarii numeri Edyll. XI., in quo inter alia v. 34. trina Terentino celebrata trinoctia ludo memorantur, quia ludi seculares, Festo et Acrone in Hor. C. S. 23 sq. testibus, ternis diebus ac noctibus ad lustrandum populum et averruncandam deorum iram agebantur: nec scio, an literae A. CCC. tabulae septimae subscriptae ad ingenti redeuntia secula lustro Mart. Epigr. IV, 1. spectent.

20. Numeralia substantivis plerumque anteponi, *τȣFα τεφϱα* et *τϱιια τεφϱα* §. 10. docent: postponuntur tamen interdum, si vel composita sunt, ut Fratrum Atiersio desenduf VII, b, 2., vel aliud nomen sequitur, ut II, 17 sq. *σεπλες αⱶεσνες τϱις καξι αστιντȣ* scriptum est, etsi sequitur *φεϱεⱶτϱȣ ετϱες τϱις αⱶεσνες αστιντȣ, σȣφεϱακλȣ τȣFες αⱶεςνες ανστιντȣ.* Sic IV, a, 42 sq. *εαφ ιFεκα τϱε ακεϱȣνιε φετȣ* legitur; notatu vero dignum est, quod numeralia, quae quarta tabula nominibus suis anteposuit, in Latina scriptura postposita sint, ea tamen diversitate, quae ad rectam vocabulorum interpretationem facere videtur. Nam legimus quidem si comia trif VI, b, 58. et sif filiu trif VI, a, 3., ut vitlu toru trif VI, a, 43. et 45.; sed buf trif calersu VI, a, 19., ut abrof trif, heriei rofu, heriei peiu VII, a, 3. et porca trif, rofe ote peia VII, a, 6. Videntur igitur si comia et sif filiu ejusmodi substantiva esse nomina, inter quae numerale inseri nequibat, ut vitlu toru, quibus Romanorum vitulus taurus, Gallorum bitolus taru respondet; calersu contra colorem indicat, sicut rofu et peiu, quibus Romanorum rufus s. ruber et furvus s. fuscus, Graecorum ἐρυθρὸς et φαιὸς color respondet. Hinc verbis si comia sues scrofas (ὗας γρομφάδας) et sif filiu sues verres (ὗας χοιρίους), buf calersu vero boves candidos (βοῦς φαλαρούς) designari puto: Umbriam enim vastos et albos boves progenerasse, Columella VI, 1, 2. testatur. Ejusdem coloris boves mactatos puto, cuicumque deo nomen Grabovi inditum est, etsi cum Jove Grabovi et Treba Jovia Claudiani de VI. cons. Honor. v. 328. purificumque Jovem Triviamque comparo, quorum locum in Roma-

norum ludis secularibus Ditem et Proserpinam obtinuisse scimus. Legitur enim in Sibyllae carmine:

Ζάλευκοι ταῦροι δὲ Διὸς παρὰ βωμὸν αγέσθων

Ἤματι, μηδέ τε νυκτί, ut apud Liv. XXII, 10. Jovi et multis aliis divis bubus albis. Ceterum, si Hondae Joviae catulum in quinta tabula exceperis, apud Umbros pariter atque apud Graecos Romanosque nonnisi pecudibus domesticis, quarum carne ipsi vesci solebant, sacra facta sunt: apros enim inter pecudes pastos esse, Lipsius docet in libri quarti Poliorceticon praefatione.

21. Quam facile explicantur victimarum nomina, tam obscura sunt verba, quae antecedunt. Est quidem inscriptio in antiquo templo dei Clitumni in Umbria reperta: POST VERIAS FEL || H. D. L. M. (Donati Suppl. Murat. I. p. 66, 7.), quam cum verbis *πϱε Fεϱες* et *πας Fεϱες* comparare licet; sed quid veriae sint, nemo facile dixerit. Quia, Gellio XVIII, 2 extr. teste, Q. Ennius in Annalium libro XIII. vates verant pro vera dicunt scripserat, unde divinatores fatidici veratores dicti sunt, Rudolphinus Venutius inscriptionem istam sic interpretatus est: „Post sortes fatidicas felices hoc (sive templum sive donarium) dedit libens merito.“ Confirmare quidem hanc sententiam videtur Plinius Epist. VIII, 8., qui, dum Clitumni templum priscum et religiosum memorat, et multa multorum omnibus columnis, omnibus parietibus inscripta, quibus fons ille deusque celebrabatur, haec quoque scripsit: „Stat Clitumnus ipse amictus ornatusque praetexta: praesens numen atque etiam fatidicum indicant sortes.“ At reputans, quam saepe apud Umbros literae v et f inter se permutatae sint, ferias intelligo, secundum Pauli Diaconi excerpta ex libris Festi a feriendis victimis vocatas, ut post verias felices idem dicat, quod post sacra felicia *). Nam feriae non tam festi dies sunt a feriis dicti, quam sacra quaedam divina: unde novendiales ferias, quas Paulus Diaconus memorat, novendiale sacrum appellavit Livius I, 31. Treblanae tamen, tesenocae s. tesenacae, vehiae feriae non a dierum numero, sed, nisi variis ex causis appellatae sint, a vario vehiculorum usu nomen accepisse videntur. Treblae enim apud Catonem R. R. 135. pro tribulis vel trahis scriptae putantur, vejae sive vehiae apud Oscos, teste Paulo Diacono, plaustra dicebantur; a thensis vero apud Umbros tesenacae feriae appellari sic potuerunt, ut verbenacae apud Romanos a verbena, *φέϱβα* sive herba. Quid? si primo lustri die tribulis advehebantur februa populo distribuenda, secundo thensis deorum signa circumvehebantur, tertio vejis agebantur ludi Circenses? Sic singulis diebus binis numinibus hostiae piaculares caesae sunt.

---

*) Sic in Osca inscriptione marmoris in Dorica porticu ad Isidis templum Pompejanum inventi apud Micali tab. CXX, 4. verbis paamvereiia Pumpaiiana Pompejana sacrorum communio designari videtur.

22. Alia prorsus piacula in altera quartae tabulae pagina recensentur, quorum prima *Fϐϰϐϰϐμ ΙϐFιϐ* et *Fϐϰϐϰϐμ Κϐϱετιϐς* sive vocucom Joviu et vocucom Coredier, h. e. cum foco Jovio et Junonis Curitis (*Κυϱιτίας* apud Dion. Hal. pag. 114, 12.), fieri jubentur. A Jove Umbros principium sacrorum fecisse, disertis verbis legitur II, 22 sq. *ΙϐFϐ Πατϱε πϱϐμϐ αμπεντϐ*, h. e. Jovi Patri primum rem divinam facito: Junonis cultum autem iidem cum Tuscis communem habuere, Appian. B. C. V, p. 6, 9., eaque non solum apud Faliscos Curitis vocata est, Tertull. in Apolog. c. 23., ad quos Junonis Quiritis inscriptio ap. Orell. 1304. pertinet, sed praeter Junonicolas Faliscos, Ovid. Fast. VI, 49 sqq. eandem coluerunt Tiburtes, quorum est Junonis Curitis inscriptio ap. Orell. 1303., Romani et omnes fere Latini, vid. Serv. ad Virg. A. I, 17. De fontium veneratione apud Umbros testis est Plinius Epist. VIII, 8., ubi de Clitumno fonte agitur: hinc *Φϐντλεϱε* sive Fondlire veluti Fontili re sive sacris Fontinalibus accipio, sicut vocibus *Ῥϐπινιϐ* sive Rubine et *Ῥϐπιναμε* IV, a, 35 sq. sive Rubiname VII, a, 43 sq. Robiginis sacra sive Robigalia Ovid. F. IV, 967. Colum. X, 342., *Τϱα Σαϝτα* denique sive *Σαταμε* IV, a, 35. 38. et Trahaf Sahata sive Traha Sahatam VII, a, 45. Satorum sacra sive Sementivae feriae designari mihi videntur. *Τϱα* quidem, quum V, a, 13. *τϱα εϰFινε* sive lacte equino, quod secundum Varronem R. R. II, 11. quam maxime perpurgabat, sacrum fiat, primum *γάλα τεθϱαμμένον*, tum lac omne designasse videtur: lacte vero rusticos, qui majoris pretii hostias non habebant, diis supplicasse, Plinius in praefatione Historiae naturalis annotavit. Idem H. N. XVIII, 2. Sejam Segestamque deas cum tertia conjunxit, quam nominare sub tecto religio esset: de his autem Augustinus C. D. IV, 8. haec prodidit: „Sata frumenta, quamdiu sub terra essent, praepositam voluerunt habere deam Sejam; quum vero jam super terram essent et segetem facerent, deam Segetiam; frumentis vero collectis atque reconditis, ut tuto servarentur, deam Tutelinam praeposuerunt.“ Inde Tertullianus de spectac. 8. Sessias, Messias, Tutelinas suas hausit, at Macrobius Sat. I, 16. cum illis Salutem Semoniam conjunxit, cujus forum sacrum nescio an verbis *φϐϱϐ Σεϝμϐνιαϱ Ϝατϐτϐ* s. furo Sehemeniar hatuto designetur.

23. Duodecim quidem diis in quarta tabula sacra fiunt; sed jam ex eo, quod totum argumentum tribus partibus constet, colligere licet, eos non esse deos Consentes vel Complices Etruscorum, quos, teste Arnobio lib. III. pag. 123., sex mares et totidem feminas, Summi Jovis consiliarios ac principes existimabant, vel Consentes Urbanos, quos Ennius apud Apulej. de deo Socrat. et Martian. Cap. I, §. 42. duobus versibus comprehendit, quorumque imagines, teste Varrone R. R. I, 1, 4., ad forum Romanum auratae stabant, sex mares et feminae totidem, quibus lectisternium per triduum habitum Livius XXII, 10. refert. Qui vero dii in quarta tabula recenseantur, neque ex

aris duodecim cognoscitur, quae, Varrone L. L. V. §. 74. teste, Tatii regis voto sunt Romae dedicatae I. Opi, II. Florae, III. Vediovi Saturnoque, IV. Soli, V. Lunae, VI. Volcano et Summano; itemque VII. Larundae, VIII. Termino, IX. Quirino, X. Vortumno, XI. Laribus, XII. Dianae Lucinaeque; neque ex illis duodecim diis, quos maxime agricolarum duces esse Varro R. R. I, 1. scripsit, quinque mares et septem feminas, Jovem et Tellurem, Solem et Lunam, Cererem et Liberum, Robigum ac Floram, Minervam et Venerem, Lympham ac Bonum Eventum; sed si Umbris idem mos fuit, quem Homerus observavit, ut diis praecipue mascula, deabus feminea mactarentur animalia, quinque feminae et septem mares putandi sunt dii lustrales quartae tabulae. Verumtamen dubitationem quandam movet sexta tabula, in qua pro dativo *Τεφϕε ΙȣFιε*, cui tam *Μαϕτε Fȣϕιε*, quam *Τϕεβε ΙȣFιε* et *Τȣσε ΙȣFιε*, respondet, VI, a, 22. et 26 sq. Tefrei sive Tefro Jovi scriptum est, atque in precibus Tefre Jovie, sicut Dí Grabovie et Fisovie San'sie, non Tefra Jovia, sicut Prestota 'Serfia et Tursa 'Serfia, invocatur. Itaque quum Tefral pihaclum VI, a, 28 et 35., sicut *τεφϕα* sive calida exta §. 10., a tepore vocatum, in inscriptione Cortonensi cum Tusca voce Sethlanl, h. e. Vulcanal, conjunctum sit, erunt, qui Vulcanum Jovialem Martian. Cap. I, §. 42. apud Umbros Tefrum Jovium vocatum esse putent.

24. Nihilo minus hunc sive deum sive deam propterea, quod sacra ejus fiunt pesondro sorsalem atque staflare VI, a, 39 sq., h. e. purgatione sociali et stabulari sive familiae et pecudum, Palem interpretor, flammis pastores lustrantem apud Ovid. F. IV, 721 sqq., cui apud Calpurnium quoque Ecl. II, 63. „saepe cadit festis devota Palilibus agna.“ Hanc deam pabuli, quam, teste Servio ad Virg. G. III, 1. alii Vestam, alii Matrem deum volebant, plerique quidem Romanorum scriptores feminino genere appellant, alii vero, inter quos Varro secundum Servium, masculino: unde Arnobius III, pag. 123.: „Genium Jovialem, ait, et Palem, sed non illam feminam, quam vulgaritas accipit, sed masculini generis nescio quem ministrum Jovis ac villicum,“ Martianus Cap. autem I, §. 50. Vulcano et Genio addit Jovis filios, Palem et Favorem. Ne quis vero vocem Tephral in inscriptione Cortonensi Tuscam putet, quia Sethlanl antecedit, et Paulus Diaconus formulam Arse verse, cui prima verba Arses vurses, jam in superiore particula §. 22. explicata, respondent, e Tusca lingua interpretatus est, totam inscriptionem ex Iguvinis tabulis, in quibus praeter unum Tuscum vocabulum Sethlanl reliqua fere omnia leguntur, explicare hic liceat. Vox arse pro ardore et flamma latet in verbis *αϕεπȣϕ αϕFες*, de quibus in superiore particula §. 21. locutus sum; verse vero ad idem verbum cum averruncandi notione pertinet, unde virseto avirseto derivandum est in precibus VI, b, 28. 38. 48 cet. Ape conjunctio, quam cum subjunctivo construi solere in superiore particula docui, hic cum indicativo jungitur,

sicut ἐπεὶ apud Graecos. Ceterum pis est, h. e. piamen est, VI, a, 53. legitur, estu vero, quia pro esto in Iguvinis tabulis futu scribi solet, Latinorum pronomini istud respondet. Termnu, haud confundendum cum tremnu VI, b, 2. sive termino, non differt a termnome VI, a, 63 sq. vel termnuco VI, a, 53. 55. 57., quo propter sequentia verba com prinuatir sive cum suffimentis θερόμενόν τι sive ignis aestus significatur. Hinc inscriptio omnis sic vertenda esse videtur: „Incendia vertas! Vulcanal, Tefrale, quando igni piamen est, istud scil. sit piaculum.“

25. Praeter Tefram Joviam duae aliae deae Joviae audiunt, Treba, quam Claudiani de VI. cons. Honor. v. 328. Triviam puto, et Tursa Jovia, quibus accedit Honda Jovia jam supra §. 14 sq. explicata. Ipse Jupiter autem, cujus filiae illae dicuntur, in precibus sextae tabulae Dei Grabovi sive Di Grabovie invocatur. Hujus vocativi etymon non Dis, sed Δῖος esse videtur (sic enim, teste Hesychio s. v. Δωδωνεὺς, Ζεὺς vocatus est), unde Umbri Diovem sive Jovem fecerunt (cf. Gell. N. A. V, 12. Varr. L. L. V, §. 66.), sicut Fisovi San'si VI, a, 5. pro Fiso San'sie VI, a, 3. legitur, Romani autem Janum tam Clusivium quam Clusium vocabant. Itaque Grabovis quoque appellatio non est e bovis nomine composita: quam quidem sententiam in Rhenano Museo philologico a. 1833. pag. 376. propter boum sacrificia a Lassenio propositam censor ejus Benaryus in Annal. Berolin. a. 1834. Aug. Nr. 32. nimis temere approbavit. Quum tres dii Graboves dicantur, Jovis, Mars et Vofion, quorum illi duo, Jupiter et Mars, principes fuerunt in lustrationibus, quasi θεοὶ δυνατοί sive Divi potes secundum Varronem L. L. V, §. 57., equidem Κραταιοὺς intelligo, quos Romani Gradivos, sicut Ἀχαιοὺς Achivos dicebant: neque scio, an Marspedis sive Maspedis, qui quid significet in precatione solitaurilium, Festo teste, ne Messala quidem augur reperire se potuisse professus est, Mars potis sive Gradivus interpretandus sit, a cujus veneratione Tuders apud Sil. It. IV, 222. coll. VIII, 464. Gradivicola appellatur. Quemadmodum Romani tres deos tutelares colebant, Jovem, Martem, Quirinum, quibus praeter flamines Diales, Martiales, Quirinales, teste Servio ad Virg. A. VIII, 663. peculiares quoque Salii ascripti fuerunt; sic Umbri tres deos Graboves, Jovem, Martem, Vofionem, quorum postremum Faunum intelligo, quem Latini, Faunigenae vocati a Sil. It. V, 7. et VIII, 358., summa veneratione coluerunt, sicut Romani Quirinum, Lactant. I, 15.: eundemque Martis filium ediderunt Dionysius I, 31. et Appianus in excerptis Photii fr. 1.

26. Fauni Luperci, quem Ovidius F. II, 421 sqq. coll. Horat. 6. 1, 17. Pana Lycaeum Arcadum interpretatur, fera quaedam sodalitas et plane pastoricia atque agrestis, ut Cicero scripsit pro Coel. 11., ante est instituta quam humanitas atque leges. Fuerunt autem duo Lupercorum ordines, quorum alter Fabiorum secundum Ovidium F. II, 377 sq.

a Remi, alter Quintiliorum a Romuli partibus stabat. Fabios Festus Fabianos, ut Quintilios Quintilianos dixit, atque ex eodem Paulus Diaconus excerpsit, Fabios, quorum interitum Ovidius F. II, 193 sqq. cum Faunalibus junxit, antiquitus Fovios esse vocatos, unde Fovion, vel literis f et v inter se permutatis Vofion, Fabiano respondet, pro quo Faunus quoque dici poterat, ut Graeci Samnites pro Sabinitis Σαυνίτας dixerunt. Itaque Vofion Umbrorum, etsi Martianus Cap. II. §. 167. cum Panibus et Faunis Fones conjunxit, non confundendus est cum Fonione sive Marte φόνοις πεπαλαγμένῳ, cui Phil. a Turre de diis Aquilej. nr. II. hanc inscriptionem ascripsit: FONIONI ‖ SACR ‖ SEIA. IONIS ‖ MAG. ‖ D. D. Inscriptio lucernae cujusdam aeneae FLAVIN ENTEИI FOICIVNI DD, quam Vermiglioli (antiche iscrizioni Perugine, ediz. II. Vol. I. nr. 2. pag. 13.) sic interpretatus est: Flavina Antoni (filia vel uxor) Vejovi donum dat, cujus literarum ductus vero ita se habent, ut vix eas dignoscere possis, non diversa videtur ab alia pag. 16. exhibita: FLAVIA EPICTISIS FORTVNE DD, per cujus initium inscriptio Veliterna e Museo Borgiano .....A EPICTISIS. SE ‖ CVNDO. CONIVGI. SVO suppleri potest, sicut extrema verba plena exhibet inscriptio lamellae aeneae in Tiburtino agro repertae apud Fabrett. pag. 27 sq. C. PLACENTIOS. HER. F. ‖ MARTE. SACROM: in aversa parte C. PLACENTIOS. HER. F. ‖ MARTE DONU. DEDET.

27. Fisus San'sis sine dubio is deus est, qui apud Ovidium F. VI, 213 sqq. coll. Gruter. XCVI, 7. Sancus Fidius Semo Pater dicitur, et Ζεὺς Πίστιος apud Dionysium Halic., qui II, 49. p. 112. Sabinum quoque sive Sabum, Sabinorum auctorem secundum Servium ad Virg. A. VIII, 638. coll. Sil. Ital. VIII, 423., Sanci, gentilis dei, filium vocat. Eundem esse Graecum Herculem, fortassis inde nata est opinio, quod Romani per deum Fidium jurabant, Plaut. Asin. I, 1, 8. Non. Marc. VIII, 93., et (ita) medius fidius (adjuvet) pariter atque mehercules dicebant. Sane San'sis in quinta tabula cum Jove Patre jungitur: nihilo minus Dionysium Dium Fidium rectius vertisse Δία Πίστιον, quam Aelium, teste Varrone L. L. V, §. 66. Diovis filium sive Διόσκορον, veteres probant inscriptiones apud Reinesium Cl. I, 230 et 232, in quibus tam Diana, quam Ceres, Pistia appellatur. Sancum Propertius Umber in apostrophe ad Herculem IV, 9, extr. a sanciendo dictum innuit, sicut Faunum Varro L. L. VII, §. 36. a fando vocatum refert, his versibus:

Sancte pater, salve, cui jam favet aspera Juno:
Sancte, velis libro dexter adesse meo.
Hunc, quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,
Sic Sancum Tatiae composuere Cures.

At Hercules Sanctus Arnobii differt a Sanco, quia utraque appellatio et Sancti et Sanci jungitur apud Grut. XLVI, 6. cf. supra §. 8. Sanctum Tibullus IV, 5, 12 et 6, 7.

pro dextro et propitio posuit; at Sancus dicitur, qui sancit res atque confirmat. Si Laurentius Lydus IV, 58. p. 250. ed. Roether. τὸ Σάγκος ὄνομα οὐρανὸν σημαίνει τῇ Σαβίνων γλώσσῃ scripsit, hoc propter id factum esse videtur, quod Varro L. L. V, §. 66. ejus aedis perforatum tectum dixit, ut ea videretur divom i. e. coelum: unde quidam negabant sub tecto per hunc dejerare oportere, cf. Plutarch. Q. R. 28. Ceterum, Lactantio I, 15. teste, Sabini Sancum, sicut Poeni Uranum summa veneratione coluerunt.

28. Palem, quam §. 24. Tefram Joviam esse dixi, Nemesianus Bucol. Ecl. II, 50 sqq. cum Silvano Priapoque junxit: hinc, si Mars Silvanus apud Cat. R. R. 83., deus pecorum et agrorum secundum Servium ad Virg. A. VIII, 600., luporum exactor et fulguritarum arborum secundum Lucilium apud Non. Marc. II, 324., tutor finium secundum Horatium Epod. II, 22. coll. Epist. II, 1, 143., 'Serfus Martius est, qui apris piatur, Martem Horsium non tam ὅριον, quam ὡραῖον vel χορταῖον, hortorum praesidem Priapum interpretor, Ovid. F. I, 415., Hondum 'Serfium autem quasi Silvium Bonum, quae nomina viri cujusdam sunt apud Ausonium Epigr. CIX sqq. At an Praestita apud Murat. CI, 6. eadem dea sit, quae Umbricis literis Πϱεσταtε scribitur, nescio: differt sane Praestana Arnobii cum omnibus diis Praestitibus. Quum Prestotae 'Serfiae et Tursae 'Serfiae una cum 'Serfo Martio, cujus comites esse dicuntur, singulares dicentur preces ad defendendum a tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sonitu, savitu, preplo(ho)tatu, previ(s)latu, VI, a, 60. VII, a, 49. h. e. nisi fallor, incendio, terrae motu, sideratione, νιφετῷ et nimbosa grandine, tonitruum et fulminum saevitia, profluvio aquarum, et proflatu turbinum; Prestotam potius a prestere, Tursam a torrendo vocatam esse censeo. Tempestates religiose cultas esse satis constat e Virgilii Aeneide V, 772. atque Horatii Epodo X, extr. et cultum istum in antiquissima recedere tempora, etsi L. Scipio, Barbati filius, ad cujus inscriptionem sepulcralem adhuc exstantem Ovidius F. VI, 193. respicit, primam Tempestatibus aedem Romae dedisse dicitur, Aeneis docet, in qua III, 120. Anchises nigram Hiemi pecudem mactat, sicut in Iguvinis tabulis Prestotae 'Serfiae porcae rufae vel furvae offerri jubentur. A Tursa 'Serfia vero distinguenda est Tursa Jovia, cui post peracta reliqua omnia sacrificia tres juvencae acersoniem, h. e. cum ture, cremantur. Hanc Vestam virginem esse, quam apud Graecos quoque in foro, ture incenso, placatam testatur Pausanias VII, 22, 2., in dubium vocari nequit.

29. Romani Vestam, cujus vis ad aras et focos pertinebat, Cic. N. D. II, 27., nihil aliud nisi viva flamma intelligenda, Ovid. F. VI, 291 sqq., virginem putabant, Lactant. Inst. I, 12., quia ignis inviolabile esset elementum, nihilque nasci posset ex eo, quippe qui omnia, quae arripuisset, absumeret. Inde illi, sicut Minervae, juvenca debebatur, Callimach. hymn. in Cerer. 109., atque Plutarchus in Parallelis XIV., ubi Metel-

lum, Romanorum ducem, contra Poenos Siculosque cum classe navigaturum, quum soli Vestae non litasset, adversum habuisse ventum retulit, addit, Vestam misertam pro filia, quae ex haruspicis jussu mactanda fuisset, juvencam subjecisse, quemadmodum Dianam pro Iphigenia in Aulide cervam. Jovia ea audit in Iguvinis tabulis, ut ἡμένη ἐν αἰθέρι apud Euripidem in fragm. 178. e Macrob. Sat. I, 23. Juno aetherea et nutrix Jovis apud Martianum Capellam II, §. 168. I, §. 72., custodia Jovis apud Pythagoreos, quia Jovi, Junoni, Minervae addita est, Macrob. S. III, 4., tanquam una deorum Penatium. Secundum Servium ad Virg. A. I, 291., quia nullum sacrificium sine igne erat, in omnibus invocabatur sacrificiis. Graeci quidem, ut Spanhemius in Graevii Thes. Antiq. Rom. T. V, p. 664. docet, Vestae tam primae quam extremae sacra facere solebant, unde jam in hymnis Homer. Ἱστίη sic invocatur:

Καλὸν ἔχουσα γέρας καὶ τιμήν· οὐ γὰρ ἄτερ σοῦ
Εἰλαπίναι θνητοῖσιν, ἵν᾽ οὐ πρώτῃ πυμάτῃ τε
Ἱστίῃ ἀρχόμενος σπένδει μηλιηδέα οἶνον.

At idem vir doctus pag. seq. docet, Romanos, qui secundum Ciceronem l. l. principem in sacrificando Janum esse voluerunt, finem sacrorum a Vestae cultu petiisse. Bene igitur Creuzerus ad ea, quae Cicero scripsit: „In ea dea, quae est rerum custos intimarum, omnis et precatio et sacrificatio extrema est," haec annotavit: Davisium, qui haec refutare voluit, rursus refutavit Marinius in Actis Fr. Arval. p. 378 sq." haec ipsa cum aliis Romanorum Virg. G. I. 498. Vellej. P. II, 131. Juv. S. VI, 385. testimoniis opponens rationibus e Graecis scriptoribus ductis.

30. Porphyrius *περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων* II. pag. 125., qui Graecos ait primum, a Vesta deorum coelestium sacra auspicantes, non myrrha aut casia, sed herbis usos esse, de antiquis illis temporibus loquitur, quibus secundum Ovid. F. I, 339 sqq.

Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
Acta per aequoreas hospita navis aquas;
Tura nec Euphrates, nec miserat India costum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.

Idem poëta F. IV, 731. in Palilibus cecinit id, quod in Iguvinis tabulis verbis *πῥωαFατυ τυφ τυσετυτυ*, h. e. suffimenta cum turibus incendito, praecipitur:

I, pete virginea, populus, suffimen ab ara:
Vesta dabit; Vestae munere purus eris.

Quum simili modo Davus apud Terentium Andr. IV, 3, 11. dixisset: „Ex ara hinc sume verbenas tibi," Eugraphius annotavit: „Romanis omnibus mos est in atrio, hoc est in vestibulo, habere Vestam, cui sacrificium quotidie facerent." Verum haec sufficiant de diis Umbricis. Dii enim, quos Spangenbergius in commentatione sua de veteris Latii

religionibus domesticis pag. 40., unde Creuzerus sua hausisse videtur in antiquorum populorum mythologia T. II. pag. 962 sqq., in Iguvinis tabulis, Passerium secutus, deprehendisse se fassus est, Seritu, Sata, Sepses, Arsite, Vouse, Avia, quibus omnibus tutela agrorum incubuerit, et Akeruniamem, quem Plutonem destructorem interpretatur, si a Sata s. Segetia discesseris, nulli omnino sunt.

31. Perperam idem credidit, Umbros in deorum cultu ac religionibus omnia fere cum Etruscis communia habuisse: ne enim, quia obscura sunt multa deorum nomina atque absona ab illis, quibus Romanorum numina vulgo colebantur, plane dissimiles putemus religiones Umbricas, meminerimus, Iguvinas tabulas ad lustrationes maxime spectare, in quibus apud Romanos non minus inusitata deorum nomina leguntur. Ut taceam de infinitis deorum nominibus, quibus Arnobius, Augustinus C. D. IV, 8 sqq. aliique scriptores ecclesiastici irrident, hoc tantum proferam, quod Servius ad Virg. G. I, 21. annotavit: „Fabius Pictor hos deos enumerat, quos invocat flamen, sacrum Cereale faciens Telluri et Cereri: Vervactorem, Reparatorem, Imporcitorem, Insitorem, Obaratorem, Occatorem, Sarritorem, Subruncinatorem, Messorem, Convectorem, Conditorem, Promitorem:" quae quidem cognomina potius unius dei, quam plurium diversorum, fuisse recte censet Spangenbergius l. l. pag. 76. At in Actis Fratrum Arvalium, quae Spangenbergius nondum noverat, diversos deos habes, quum victimae variae ferantur Jano Patri, Jovi, Marti, Junoni deae Diae, sive deo sive deae, virginibus divis, famulis divis, Laribus, matri Larum, Fonti, Florae, Vestae, Vestae matri, etiam Adolendae, Commolendae, Deferundae, Coinquendae. Addas his e Gellio XIII, 22. Luam Saturni, Salaciam Neptuni, Horam Quirini, Jurites Quirini, Majam Volcani, Heriem Junonis, Molas Martis, Nerienem Martis. Quum vero ex iis, quae Gellius affert, appareat, ne Romanis quidem compertum fuisse, quomodo Nerienis nomen pronuntiandum, flectendum atque interpretandum sit, nemo me doctiorem esse velit in explicandis Umbricis nominibus.

Epimetrum.

Quum mihi errata quaedam typographica indicanda sint, quia pag. 9, v. 11. a fine praesersim pro praesertim, pag. 12, v. 11 a fine *απετο* pro *απετε*, pag. 14, v. 16 a fine abteganda pro ablegand a typis expressum est, locum Plutarchi Q. R. de Genita Mania, quem pag. 15, v. 10 ab initio laudavi, in vulgaribus editionibus cap. 52. legi moneo, simulque aliud peccatum profiteor, quod *Γενετείρᾳ* pro *Γενείτῃ* emendandum dixi. Pro veritate enim lectionis *Γενείτῃ Μάνῃ* pugnat locus Plinii H. N. XXIX, 14 (4). „Genitae Manae catulo res divina fit," ubi alii quidem Genito mane legerunt, sed, Harduino teste, contra codicum probatissimorum fidem. Haec dea menstruis feminarum praefuisse dicitur, quam Menam appellat Augustinus C. D. IV, 11. VII, 2., eandemque Harduinus esse arbitratur Maniam, matrem Larum secundum Varr. L. L. IX, §. 61. coll. Arnob. adv. gent. III, 41., cui olim, ut Macrob. S. 1, 7. refert, pro familiarum sospitate pueri mactabantur. Sed Genitae Manae Romani pro iis, quae domi nascerentur, canem immolabant, quo secundum Plutarchum Q. R. 68. in piaculis fere omnes usi sunt Graeci: Laribus Praestitibus autem secundum Plutarchum Q. R. 51. et Ovid. F. V, 137. canis non tam offerebatur, quam astabat. Praeterea Mena Augustini a Graeco *μὴν* appellata esse videtur; de Genita Mana vero, quae ortui ac partui praeerat, ut *Εἰλιονία* Argivorum, Plutarchus dubitat, dictane sit a manando, sicut Festus de Maniis scripsit. Rectius Genitam Manam Genitalem bonam interpretantur, ut de ea dicere liceat, quae Horatius de Ilithyia cecinit C. S., v. 13 sqq.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis. Cf. Orph. Hymn. II. in Prothyraeam.

Male enim Gesnerus in Latinae linguae thesauro consecratam *μανίαν* Martiani Capellae matrem Maniam intelligit, quia Fura Furinaque cum ea jungantur. Ceterum Martianus a matre Mania Submanium praestites Manam atque Manuanam discernit; Scaliger autem in annotationibus ad Festum monet, non solum terriculamenta infantium, sed et lactentium deos praesides Manias dixisse Romanos, unde Varro apud Non. Marc. II, 756. etiam Cuninam et Ruminam inter Manias recensuerit. Quidni igitur Matrem Matutam quoque Maniam sive Manam fuisse putemus?

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA IV.

IGUVINARUM TABULARUM PRECES INTERPRETANS.

SCRIPSIT

Dr. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVII.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Explicatis omnibus inscriptionum Umbricarum nominibus propriis, ad nomina communia progredior eorumque flexiones, ad quas demonstrandas nihil aptius est quam preces in tribus postremis tabulis cum variis repetitionibus exhibitae. Has igitur preces, quarum praecipuas jam Lassenius Professor in Rhenano Museo philologico a Welckero atque Naekio edito a. 1833. p. 360 sqq. et a. 1834. p. 141 sqq. interpretari conatus est, hujus particulae argumentum feci. Nonnulla Lassenius melius intellexit quam Lanzius aliique hariolantes magis quam interpretantes, plura vero vel omnino non enodavit, vel dubiosa reliquit, tam multis intermixtis erroribus, ut nova quadam via ingrediendum mihi videretur. Itaque comparatis omnibus precibus, quaecumque in quinta, sexta, septimaque tabulis perscriptae sunt, rectioris interpretationis fundamenta jacienda putavi, et quia pleraque Catonis Censorii, tabulis Iguvinis fere coaetanei, precibus similia inveni, illis, quae Cato edidit, ad preces tabularum nostrarum explicandas usus sum, parum curans, quid alii ante me vel recte vel perperam judicaverint. Esse quidem profiteor, quae ipse nondum satis intellexerim; sed haec me impedire non possunt, quo minus ea proferam, quae sentio, quippe quum tam pauca incerta reliquerim, ut non universus solum verborum contextus perspici possit, sed singulis

etiam enuntiationibus tanta lux affundatur, ut construi inde queant Umbricarum declinationum schemata. In iis, quae adhuc ignoro, aut dies diem docebit, aut acutiores alii alia enodabunt: alius enim alio, ut Ausonii verbis utar, plura invenire potest; nemo omnia. Vid. in Edylliis epistola ad Symmachum ante gryphum ternarii numeri.

Particula IV.

Iguvinarum tabularum preces interpretans.

1. Quum, quod Plinius H. N. XXVIII, 2. scripsit, victimas caedi sine precatione non videretur referre, nec deos rite consuli, in omnibus fere tabulis Iguvinis preces praecipiuntur; nusquam tamen praeter pauca quaedam, quae in tabula quinta leguntur, formulae precationum perscriptae sunt, nisi in sexta septimaque tabulis. In his praecipuae sunt, quae in primo sacrificio ante ferias treblanas Jovi Grabovi tribus bubus faciendo copiosius expositae et propter trium victimarum caedes ter repetitae leguntur VI, b, 22—55. Illae enim in omnibus sacrificiis repeti jubentur verbis

vel his: *surur naratu, puse pre verir treblanir,* VI, b, sq. a, 2. 4.

vel his: *suront naratu, pusi pre verir treblanir,* VI, a, 20 sq. VII, a, 7.

vel his: *suront naratu, puse verisco treblan(e)ir,* VI, a, 23. 44. 46. VII, a, 5. 42. 53.

h. e. insuper narrato, sicut ante ferias treblanas.

Praeterea aliae preces inseruntur quarto, sexto, octavo, decimo atque duodecimo sacrificio, quarum tres postremae VI, a, 57—62. VII, a, 9—23. 25—36. 47—51. inter se quidem similes, sed a reliquis VI, a, 6—19 et 26—36. inter se congruentibus, si pauca exceperis, diversae sunt. Ceterum verba *suror persnimu, puse sorsu* VI, a, 37. et *suront naratu, puse post verir tesenocir,* ad preces illas respiciunt, quae in quarto sextoque sacrificio, primis precibus similes, adduntur. In omnibus precibus deorum nomina anteponuntur singulis enuntiationibus, exceptis trium primarum precum initiis, in quibus deorum nomina ter postponuntur verbis *t(e)io(m) subocav suboro,* in fine precum paullo aliter repetitis. Legimus enim

VI, b, 22 sq. *Teio subocav suboco, Dei Grabovi!*

VI, a, 6. *Tio subocav suboco, Fisovi Sansi!*

VI, a, 25 sq. *Tiom subocav suboco, Tefro Jovi!* at

VI, b, 34. 44. 55. *Di Grabovie! tio(m) subocav.*

VI, a, 15. *Fisovie San'sie! tiom subocav.*

VI, a, 36. *Tefre Jovie! tiom subocav.*

2. Ut in his deorum nomina diversis modis scripta sint, non temere factum inde intelligitur, quod semper illa similiter distinguuntur, ita quidem, ut inter *Dei Grabove* et *Di Grabovie* VI, b, 25., *Fisovi San'si* et *Fisovie San'sie* VI, a, 8 sq., *Tefro' Jovi* et *Tepre* s. *Tefre Jovie* VI, a, 27 sq. nullum aliud verbum precationis intercedat. Quaeritur ergo, si nomina anteposita in vocativo casu scripta sunt, quo casu accipienda sint nomina postposita? Sine dubio illa ad pronomen *t(e)io(m)* referenda, eamque ob causam in casu locali scripta sunt, qui quidem dativi locum obtinere poterat, sed differebat flexione: nam in dativo casu legimus *IϐFϵ ΚϱαπϐϜι* IV, b, 3. s. *Juve Grabovei* VI, b, 22., *Φισε Σαζι* IV, b, 16. s. *Fiso Sansie* VI, a, 3., *Τεφϱε IϐFιε* IV, b, 25. s. *Tefrei Jovi* VI, a, 22. Hinc in secunda mea particula perperam *Tefro Jovi* cum dativo *Τεφϱε IϐFι* IV, b, 29. comparassem, nisi Dempsterus quoque VI, b, 58. *Trebo Jovie* eo loco, quo IV, b, 8. *Τϱεβε IϐFιε* scriptum est, pro Gruteri *Trifei* exhibuisset. Casum localem *tio(m)* vero dativi locum obtinere, inde colligo, quod pro verbis in fine precum VI, b, 54 sq. ante *Di Grabovie! tiom subocav* insertis: *Di Grabovie! tio comohota tribrisine buo peracnio pihaclo* cet. V, b, 24 sq. scriptum est: *Ιϐπατεϱ, Σαζε, τεφε εονϐ Fιτλϐ Fϐφϱϐ, σεστϐ, πϐϱϵιφϵλε*, h. e. ni fallor, *Jupiter, San'sie, tibi isto vitulo votivo, concesso, consecrato.* Hic igitur *τεφε* scriptum est pro *tio(m)*, sicut V, a, 25. *τιϐ πϐνι, τιϐ Fινϐ*, h. e. tibi pane, tibi vino, legitur: *τιϐ* enim idem significare, quod *macte* apud Catonem R. R. 134., quum scribit: „Jupiter Dapalis! macte „istace dape pollucenda esto: macte vino inferio esto!“ credere non possum, quia idem R. R. 141. dixit: „Mars Pater! quod tibi illoce porco, neque satisfactum est, te hoce porco „piaculo!“ In his quidem Cato plerumque accusativo *te* utitur, sicut etiam *te bonas preces precor* pro *tiom subocav suboco* scribere solet; sed verbo *suboco*, cui sane, etsi, unde ortum sit, vix dicere possum, supplicandi inest notio*), dativus adjungendus mihi videtur. Ex eo autem, quod in fine precum nonnisi *tio(m) subocav* legitur, non sequitur, quod Lassenio visum est, non *suboco*, sed *subocav* verbum esse, cum *tio(m)* construendum: cum *tio(m)* enim, sicut cum *te* apud Catonem, solus ablativus construi solet.

3. Mihi quidem *suboco* illud verbum esse videtur, unde imperativus *subotu* VI, a, 25, *σϐβαϝτϐ* V, a, 42. s. *σϐκατϐ* I, 16. derivandus est; neque tamen *subocav* ablativum esse puto, quia solita in septima tabula postremae literae geminatio dissuadet, ne *subocau* legamus quatuor syllabis. Videtur potius *subocavv* legendum, et, quia peractas preces significat, sicut peracta sacrificia praeterito *purdito(m) fust* VI, a, 42. et VII, a, 45. indicantur, pro praeterito habendum, quod proprie *submisi me*, deinde *supplicavi* significat, quemadmodum Cicero pro Plancio c. 10. dixit: „Tribubus submisi me et supplicavi.“ In

*) Fortasse ab Graece ὑπέχειν ἑαυτὸν, se dare sive submittere, Umbrorum *suboca*, ὑποχή, indeque verbum *subocare* derivatum est.

initio precum autem *t(e)io(m) subocav suboco*, h. e. tibi supplicavi et supplico, ad dictionis vim augendam scribitur, quemadmodum in Franco-Gallicis regum edictis legimus: *Nous avons ordonné et nous ordonnons*. Jam vide fraudulentiam artificis, qui, Marioniorum gentis Iguvinae vetustatem probaturus, in triangulo ejus sigillo ad unum latus *Martier*, ad alterum *tiom isir*, ad tertium *subocauu* literis Umbricis sculpsisse dicitur: v. *Sansovino della origine et de' fatti delle famiglie illustri d'Italia*, pag. 341. Hanc inscriptionem homo, Umbricae linguae ignarus, e voce *subocavv* VII, a, 20. s. 34. et verbis sequentis versus *Martier! tiom isir* sic composuit, ut omni sensu careret. Nihilo secius eam Annibal de Abbatibus Oliverius in Observatt. ad monumenta veterum Pelasgorum pag. 24. interpretatus est: *Mars sit sub tua virga pastorali*, et paullo aliter: *Mars sit tua virga pastoralis*, Gorius in Mus. Etrusc. Vol. II, pag. 435 sq. dicens, verba annuli vetustissimi: MARTIER TIOM ISIR SVBOCAV, in tabulis Iguvinis Pelasgorum lingua scripta legi. Mittamus illam fraudulentiam, et faciamus potius, ut appareat, quam similis sit Catonis et Umbrorum sermo, periculum, ea, quae Cato R. R. 134. de porca praecidanea scripsit, in Umbricam linguam vertendi.

4. De porca praecidanea, priusquam fruges condantur, Cato sic scripsit:
Ture, vino, Jano, Jovi praefato. Priusquam porcum feminam immolabis,
Dur, vinu, Jane, Juve persnihimu. Perne poei porca (comia) portuvies,
Jano struem commoveto sic: Jane Pater! te hac strue commovenda bonas preces precor,
Jane strusla arsveitu isec: Jane Pater! tiom esa strusla ficla, tiom subocav suboco,
uti sies volens propitius mihi liberisque meis, domo familiaeque meae.
fons sir, pacer sir mehe, tote famersie, viro, pequo.
Ferctum Jovi moveto, et mactato sic: Jupiter! te hoc fercto obmovendo bonas preces precor,
Farsio Juve arsveitu, enom portuvitu isec: Jupater! tiom esu farsio ficla, tiom subocav suboco,
uti sies volens propitius mihi liberisque meis, domo familiaeque meae. Mactus hoc fercto!
fons sir, pacer sir mehe, tote famersie, viro, pequo. Tiom esu farsio!
Postea Jano vinum dato sic: Jane Pater! uti te strue commovenda bonas preces bene precatus sum,
Enom Jane vinu fetu, eso persnimu: Jane Pater! porsei tiom strusla ficla pirortom est, puse neip eritu,
ejusdem rei ergo macte vino inferio esto!
isontec tiom esu vinu!
Postea Jovi sic: Jupiter! macte fercto esto! macte vinu inferio esto!
Enom Juve eso persnimu: Jupater! tiom esu farsio! tiom esu vinu!
Postea porcam praecidaneam immolato. Ubi exta prosecta erunt,
Ennom porca peracri pihaclu fetu. Poei este prosicurent,
Jano struem commoveto, mactatoque item, uti prius obmoveris.
Jane strusla ficla arsueitu, enom portuvitu isontec, puse subra arsuehiest.

Jovi ferctum obmoveto, mactatoque item, uti prius feceris.
Juve farsio ficla arsveitu, enom portuvitu isontec, puse subra facust.
Item Jano vinum dato, et Jovi vinum dato ita, uti prius datum,
Isontec Jane vinu fetu, Juve vinu fetu isec, puse subra facust,
ob struem obmovendam et ferctum libandum.
poei strusla ficla arsvehiest et farsio.

5. Ut non omnia ista verbotenus, sic fortasse non omnia recte a me reddita sunt: sed apparet inde, cujus causa versionem istam feci, ea, quae in Iguvinis tabulis leguntur, non multum differre a Catonis sermone et ingenio, eaque, quae Cato scripsit, ob eandem causam multum conferre ad preces tabularum illarum recte explicandas. Sic primae precum parti in Iguvinis tabulis respondet precum finis, quas Cato R. R. 139. luci collucandi ergo sic scripsit: „Ejus rei ergo te hoc porco piaculo immolando bonas preces precor, „uti sies volens propitius mihi, domo familiaeque meae, liberisque meis. Harumce rerum „ergo macte hoc porco piaculo immolando esto." En preces Umbricas cum versione, in qua, ut in ipsis precibus, variantes lectiones, quo magis in oculos inciderent, typis distinguendas curavi:

VI, b, 22 sq. *Teio* subocav suboco, *Dei Grabovi!*
VI, a, 6. *Tio* subocav suboco, *Fisovi Sansi!*
VI, a, 25 sq. *Tiom* subocav suboco, *Tefro Jovi!*
Te bonas preces precor, Jovem Grabovem! Fisovem San'sium! Tefram Joviam!
VI, b, 23. ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper:
VI, a, 6 sq. ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper:
VI, a, 26. ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper:
pro monte Fisio, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.
VI, b, 23 sq. *Fos sei*, pacer *sei* ocre *Fisei*, tote *Ijovine*, erer nomne, erar nomne.
VI, a, 7 sq. *Fons sir*, pacer *sir* ocre *Fisi*, tote *Ijovine*, erer nomne, erar nomne.
VI, a, 26 sq. *Fonsir*, pacer *si* ocre *Fisi*, tote *Iovine*, erer nomne, erar nomne.
(uti) *sies volens propitius* (propitia) *monti Fisio, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.*
VI, b, 24. Arsie! *tio* subocav suboco, *Dei Grabove!*
VI, a, 8. Arsie! *tiom* subocav suboco, *Fisovi San'si!*
VI, a, 27. Arsie! *tiom* subocav suboco, *Tefro Jovi!*
Benevole (benevola)! *te bonas preces precor, Jovem Grabovem!* Fisovem San'sium! Tefram Joviam!
VI, b, 24 sq. *Asier* frite, *tio* subocav suboco, *Dei Grabove!*
VI, a, 8. *Asier* frite, *tiom* subocav suboco, *Fisovi San'si!*
VI, a, 27. *Arsier* frite, *tiom* subocav suboco, *Tefro Jovi!*
Benevoli (benevolae) *fiducia, te bonas precor, Jovem Grabovem!* Fisovem San'sium! Tefram Joviam!

6. Quod in his precibus verba *tiom subocav suboco* ter repetita sunt, causa latet in triadis vi magica, cujus auspicio, teste Martiano Cap. VII, §. 733., preces ac libamina tertio repeti solebant*). Quid autem verba *arsie* et *arsier frite* anteposita sibi velint, intelligitur ex precibus, quae in inferiis VII, a, 18 sqq. et 31 sqq. sic praecipiuntur:

Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom esir vesclir adrer (*alfer*),
popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.
Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom subocavv:
Prestotar 'Serfiar 'Serfer Martier foner frite, tiom subocavv.

Quemadmodum hic pariter atque in repetitis post lustrationem iisdem precibus VII, a, 21 sqq. et 34 sqq., in quibus tamen verbis *tiom isir vesclir adrir* (*alfer*) additum est *tiom plener*, h. e. tibi plenis, primum vocativus *Prestota 'Serfia*, deinde genitivus *Prestotar 'Serfiar*, adjecto adjectivo *foner*, quod a nomine *frite* dependet, anteponitur; sic *arsie* pro vocativo, et *arsier* pro genitivo *ἀρσίου*, h. e. *εὐμενοῦς* sive *foner* (volentis), est accipiendum. *Frite* ablativus est nominis substantivi, cujus adjectivum *fretus* (confisus) e Latina lingua notum est, sicut *τὸ θρέττε* apud Aristophanem Eq. 17. fiduciam (*θράσος*) significantis; *foner* autem genitivus est adjectivi *fons*, cujus similis nominativus pluralis numeri ex comparatis hisce precibus cognoscitur:

VII, a, 49 sq. *Tursa Jovia! futu fons, pacer pase tua pople totar Iovinar, tote Iovine.*
VI, a, 61 sq. *'Serfe Martie! Prestota Serfia Serfer Martier! Tursa 'Serfia Serfer Martier! fututo foner, pacrer pase vestra pople totar Ijovinar, tote Ijovine.*

Foner frite sive *arsier frite* igitur indicat, quod Horatius in fine carminis secularis cecinit:

Haec Jovem sentire deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto.

Pro his in fine precum VI, a, 15. nihil nisi *Fisovie frite, tiom subocav* additur, ubi *Fisovie* pro genitivo *Fisovier* positum videtur, sicut III, b, 9. et 14. *agre* pro *agrer*, atque e contrario VII, a, 22. *Prestota 'Serfiar* perperam pro *'Serfia* scriptum legitur.

7. *Fons* proprie idem significat, quod *fovens* apud Latinos, *pacer* autem idem, quod *pacatus:* additur enim *pase tua*, h. e. pace tua, quod legitur in inscriptione Sancti apud Grut. XCVI, 7. Murat. XCVI, 1. Orell. 1862. Sed sicut *futu fons, pacer pase tua* iis respondet, quae Diomedes apud Homerum Il. X, 290 sq. Minervam precatur: *Νῦν μοι, δῖα θεά, ἐθέλουσα, πρόφρασσα παρίστασο*, sic *fons sir*, *pacer sir* iis, quae Festus s. v.

---

*) Imo *ter novies* dicenda fuit podagrorum incantatio apud Varronem R. R. I, 2.: „Terra „pestem teneto, salus hic maneto," sicut pro Virgiliano Ecl. VIII, 73. „*Terna* tibi haec primum „*triplici* diversa colore Licia circumdo, *ter*que hanc altaria circum Effigiem duco" Ciris auctor, v. 370. cecinit: „*Terque novena* ligat *triplici* diversa colore Fila: *ter* in gremium mecum, inquit, despue, virgo. „Despue *ter*, virgo."

strufertarios exhibet scribendo: „Sacrificia quaedam strue et ferto sollennibus verbis fa- „ciunt: Precor te, Jupiter! uti mihi volens, propitius sies.“ Quemadmodum *arsie* et *arsier*, sic etiam *pacer* in utroque genere, tam masculino quam feminino, dici potuit: nam Tursa Jovia quoque, sicut Prestota Serfia VII, a, 17. et 31., *pacer* audit. Non igitur necesse est, ut vocativo *Tefre Jovie* deum masculum invocari putemus, etsi Pales quoque apud Arnobium III, pag. 123. et Martianum Cap. I, pag. 16. masculus dicitur. Sic Ennius *acer* et *acris* de utroque genere promiscue usurpavit, atque alii *acer*, *acra*, *acrum* quoque pro *acer*, *acris*, *acre* dixerunt, sicut e contrario *porci sacres* dici solebant *porci sacri* sive *puri* ad piandum, Plaut. Menaechm. II, 2, 16. Rud. IV, 6, 4. Varr. R. R. II, 1 et 4. Fest. s. v. *sacrem porcum*. Hinc etiam in Iguvinis tabulis VI, a, 18. VII, a, 40. 45. *sacra* et VII, a, 52. 56. *com peracris sacris* legitur, at II, 8. 9 sq. 12. *σακϱε ʋFεμ*, V, a, 20 sq. *κατλʋ σακϱε σεFακνε*, II, 26. *ʋFεμ σεFακνι*, V, b, 7 sq. *σι πεϱακνε σεFακνε*, V, b, 10 sq. *καπϱʋ πεϱακνε σεFακνε*, V, a, 5. *βʋμ πεϱακνε*, V, a, 10 sq. *ʋFε πεϱακνεμ πεϱαεμ*, V, a, 11 sq. *αβϱʋνʋ πεϱακνε*. Quemadmodum igitur apud Plautum et Varronem *) agni et porci *sacres* sive sinceri et puri dicuntur, sic in Iguvinis tabulis oves et catuli, et oves quidem tam *sevacnes*, *peracnes*, *persaës*, quam *sacres*, sues et capri vero *peracnes sevacnes*, boves et apri nonnisi *peracnes*, unde genitivus *buo peracnio* pro *buom peracniom* VI, b, 54. legitur, quocum *σακϱεʋ πεϱακνεʋ* III, a, 6 sq. comparari posset, nisi etiam VII, a, 51. *ivenga peracrio* pro *ιFεκὰ πεϱακϱε* IV, a, 40. scriptum esset.

8. *Peracris* et *peracnis* eadem esse vocabula, preces docent VI, b, 25—55. ter repetitae: in illis enim, etsi triplex boum mactatio VI, b, 54. *comohota tribrisine buo peracnio pihaclo* dicitur, ter terna repetitione VI, b, 25. 29. 34; 35. 38. 43; 45. 48. 53. *bue peracr(e)i pihaclu* pro *bove sacri piaculo* exaratum est. Hae quoque preces tribus partibus constant, quas, ne obruamur verborum interpretandorum multitudine, sigillatim tractare liceat, comparatis tamen omnibus similibus precibus.

VI, b, 25. 35. 45. *Di Grabovie! tio(m) esu bue peracr(e)i pihaclu (etru, tertiu).*
VI, a, 9. *Fisovie San'sie! tiom esa mefa spefa Fisovina.*
VI, a, 27. *Tepre Jovie! tiom esu sorsu persontru Tefrali pihaclu.*
NN. tibi hoc bove sacri (hac maza spissa Fisovina, hoc sociali purgamine Tefrali) piaculo.
VI, b, 25 sq. 35. 45. *ocreper Fisiu, totaper I(j)ovina, irer* nomneper, erar nomneper.
VI, a, 9 sq. et 28. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer* nomneper, erar nomneper.
pro monte Fisio, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.

In his distinguenda sunt duo pronomina demonstrativa, quorum alterum a syllaba *es* incipiens Latino pronomini *hic*, alterum a syllaba *er* incipiens Latino pronomini *is*

---

*) Festus Catonem quoque atque Ennium laudavit tanquam *sacrem* pro hostia ponentes.

respondet. In utroque pronomine Umbri eodem modo tria genera distinxerunt, atque pro *e* etiam *i* scripserunt; apud Romanos vero Festus *necerim* pro *neceum* refert, et *sum, sam, sos, sas*, pro *eum, eam, eos, eas*, usurpavit Ennius: unde *sad* sive *suad* pro *sic* (Umbrice *isec* VI, a, 25. s. *issoc* VII, b, 3.) dictum Messala apud Festum ait, in his autem prima litera *e* abjecta fuit, ut in *sum, sumus, sunt* pro *esum, esumus, esunt* cet. Ablativum habes omnium generum in *esu bue, esa mefa spefa, esu sorsu persontru*, quibus addas pluralem *esir* s. *isir vesclir* VII, a, 9. 18. 21; 26. 32. 34; genitivum et masculini et feminini generis in *erer* s. *irer* et *erar*, quibus addas pluralem *erom* s. *ero* VI, a, 62. VII, a, 13 sq. 28. 50. Illud pronomen semper ante nomen suum ponitur, hoc contra refertur ad nomen antecedens, ut *erer* supra ad montem Fisium, *erar* ad totam Iguvinam. Quia vero Romani *ejus* tam pro *erer*, quam pro *erar* dicebant, nobis *illius* et *hujus* scribendum fuit.

9. Quae sequuntur, in secundis precibus desunt, etsi VI, a, 10. dicitur:

Fisovie San'sie! ditu; ocre Fisi, tote Iovine; ocrer Fisie, totar Iovinar, dupursus.

h. e. Fisovis San'sie! dicito; monti Fisio, toti Iguvinae; montis Fisii, totius Iguvinae (nomini), bis.

In reliquis precibus haec leguntur:

VI, b, 26. 35 sq. 45 sq. *D(e)i Grabovie!* orer ose, perse(i) ocre(m) Fisie(m) pir orto(m) est,

VI, a, 28 sq. *Tefre Jovie!* orer ose, perse ocre Fisie pir orto est,

N. N. *oratus* (orata) *audias, siquidem in monte Fisio piamen oratum est,*

VI, b, 26 sq. 36 sq. 46 sq. *tote(me) Iovine(m)* arsmor dersecor subator sent, pus(e)i neip (h)er(e)itu.

VI, a, 29. *tote Ijovine* arsmor dersecor subator sent, pusi neip heritu.

in tota Iguvina cives devotione submissi sunt, etsi nec serviliter.

VI, b, 27. 37. 47. *D(e)i Grabovie! perse(i) tuer* pe(r)scler vaseto(m) est, pesetom est,

VI, a, 29 sq. *Tefre Jovie! perse touer* pescler vasetom est, pesetom est,

N. N. *siquidem tuis lustrationibus vacatum est, cessatum est,*

VI, b, 27 sq. 37 sq. 47 sq. peretom est, frosetom est, daetom est, *tuer* pe(r)scler virseto avirseto vas est.

VI, a, 30. peretom est, frosetom est, daetom est, *touer* pescler virseto, avirseto vas est.

paratum est, proditum est, doctum est, tuis lustrationibus verruncatu, averruncatu fas est.

VI, b, 28 sq. 38. 48. *Di Grabovie! pers(e)i mers(e)i, esu bue peracr(e)i pihaclu* (etru, tertiu), *pihaf(e)i.*

VI, a, 31. *Tefre Jovie! perse mers est, esu sorsu persondru pihaclu pihafi.*

N. N. *siquidem salutare est, hoc bove sacri* (sociali purgamine) *piaculo fac pietur.*

VI, b, 29. 38 sq. 48 sq. *Di Grabovie!* pihatu ocre(m) Fisi(m), *pihatu* tota(m) I(j)ovina(m).

VI, b, 31. *Tefre Jovie!* pihatu ocre Fisi, tota Ijovina.

N. N. *piato montem Fisium, (piato) totam Iguvinam.*

VI, b, 29 sq. 39. 49. *Di Grabovie!* pihatu ocrer Fisier, totar I(j)ovinar, nome:

VI, a, 31. *Tefre Jovie!* pihatu ocrer Fisier, totar Ijovinar, nome:

N. N. *piato montis Fisii, totius Iguvinae, nomen:*

VI, b, 30. 39 sq. 49 sq. nerf, a(r)smo, v(e)iro, pequo, castruo, fri, pihatu.
VI, a, 32. nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, fri, pihatu.
(de) *magistratu, civibus, viris, pecubus, moenibus, frugibus, piato.*

10. In his, quae difficillima intellecta sunt, ante omnia distinguamus duas conjunctiones varie scriptas: *perse, persi s. pirsi, persei,* et *pusi* sive *pusei,* etsi VI, b, 14. *porsei subra screhitor sent* pro *pusei subra screhto est* exaratum legitur. Ab illa enim conjunctione tres enuntiationes incipiunt, quarum primae verba *pus(e)i neip (h)er(e)itu* adjiciuntur, quemadmodum V, a, 3 sq. legimus: *πεϱε καϱνε σπετȣϱιε Ατιιεϱιε αFιεκατε αιȣ ȣϱτȣ, φεφȣϱε φετȣ, πȣξε νειπ εϱετȣ.* Ibi tamen inter *πεϱε ȣϱτȣ* et *πȣξε νειπ εϱετȣ* inserta sunt verba *φεφȣϱε φετȣ,* quae quid significent, nescio. Verba *καϱνε σπετȣϱιε Ατιιεϱιε αFιεκατε αιȣ* ad antecedentia V, a, 1. respiciunt, ubi pro *αιȣ* legimus *ναϱακλȣμ:* hinc *αιȣ(μ)* precationem sive *εὐχήν* significare videtur, omnis vero enuntiatio ante *φεφȣϱε φετȣ* sic vertenda: siquidem carni spetili Atiersii auspiciis consecratae precatio facta est. Nam *ȣϱτȣ* sine dubio idem est, quod *orto(m)* h. e. oratum, unde adjectivum *orer* derivandum, sicut *pacer* pro pacato dicebatur. Quod si *ose* pro *audias* positum est, sicut Romani *ausis* pro *audeas* dicere solebant, unde in Quaestoris ratihabitione quartae quintaeque tabulae *ȣσαιε audientia* interpretatus sum, in *orer ose* alliteratio quaedam quaesita videtur, quam nec Virgilius neglexit in *orsa* vicissim *ore* vel *ore* vicissim *orsa* refert Aen. VII, 435. XI, 124. Sic paullo infra *salvom seritu* scriptum videbimus, ut Livius XXII, 10. in formula rogationis de vere sacro post cladem apud lacum Trasimenum acceptam *salva servata* et *datum donum duit* scripsit; nec scio an in verbis *φεφȣϱε φετȣ* V, a, 4. et *peturpursus fato fito perne postne sepse sarsite* VI, a, 11. eadem alliteratio quaesita sit, quae in calamitatibus recensendis VI, a, 60. et VII, a, 49. agnoscitur: *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sonitu, savitu, preplo(ho)tatu, previ(ʼs)latu.*

11. Quanto studio Romani, imprimis Plautus Umber, alliterationem captaverint, docuerunt Naekius in Rhenano Museo philologico A. 1829. pag. 324—418. et Rappius in Tentamine physiologiae linguarum, tom. I. (Stuttg. et Tubing. 1836) pag. 360, coll. pag. 213 et 343. Utrumque quidem nimium esse profiteor in alliteratione quaerenda, quippe quae insciis saepe excidit; sed concedendum est Naekio, fuisse apud Romanos inveteratum cumque ipso sermone natum alliterationis amorem: unde tot cum alliteratione proverbia, tot dicta vulgaria, quae non inventa a scriptoribus, sed communi usu recepta fuisse apparet. Quaerebantur omnino verba similiter sonantia, sive literis initialibus, ut in formulis ***d**i **d**eaeque omnes **d**uint,* Plaut. Most. III, 1, 126. *bona, **f**austa, **f**elix, **f**ortunataque* eveniat, Plaut. Trin. I, 2, 3. ***d**ono **d**edit, **l**aetus **l**ubens,* Plaut. Trin. IV, 1, 2., sive mediis syllabis, ut *stre**pi**tus, cre**pi**tus, so**ni**tus, to**ni**trus,* apud Plaut. Amph. V, 1, 10. sive homoeoteleuto, ut in Varronis supra laudata formula: *Terra pestem tene**to**; salus hic mane**to**,*

et apud Virg. Ecl. VIII, 80. *Limus ut hic durescit, et haec ut cera liquescit.* Quod autem praeter Ennium Calabrum praecipue Plautus Umber tali sonorum concentui studuerit, ex Umbrorum consuetudine profectum esse videtur. Umbris enim illa quoque incendiorum deprecatio debetur, *arse verse* s. *arses vurses*, cujus quum Plinius H. N. XXVIII, 4 (2) meminisset, addidit: „Neque est facile dictu, externa verba atque ineffabilia abrogent „fidem validius, an Latina inopinata, et quae ridicula videri cogit animus.“ Barbarum quidem est mysticum illud *Abracadabra*, atque e Latinis vocibus corruptum *Hax Pax Deax Adimax*, quod Lobeckius in Aglaophamo T. II, p. 1332. inter formulas antipatheticas enumerat; sed Catonis verba R. R. 160. *Daries dardaries astataries*, quae Plinius H. N. XVII, extr. serio dictis inserere non ausus est, nescio an ex Umbricis verbis *dierir dertier*, quae in Lerpirii inscriptione leguntur, depravata sint.

12. Cetera omnia in Catonis loco Latine explicari possunt, si sic emendantur: „Luxum si quod est, hac cantatione sanum fiet. — Incipe cantare IN ALIO, s(anum) f(iet). „In mota et soluta DARIES DARDARIES ASTATARIES dic sempiterno, usque dum co- „ëant.“ Luxa membra enim Paulus Diaconus *e suis locis* **mota et soluta** interpretatur, atque ***sempiterno*** Cato etiam apud Charisium ed. Putsch. pag. 194. dixit. In sequentibus idem Cato sic scripsisse videtur: „Quotidie cantato IN ALIO, s(anum) f(iet) vel luxatum: „vel hoc modo: HAVAT, HAVAT, HAVAT: ISTA PISTA SISTA: DAMNABO DAM- „NAVSTRA ET LVXATOM,“ h. e. haveat! haveat! haveat! istam pestem sistam: domabo damna vostra et luxatum. Lerpirii autem inscriptio, si *s* litera pro *r* scribitur simulque ante eam omissa *n* inseritur, sic legi vertique potest:

Lerpirios Santirpios dui(n)s fo(n)s fovfe(n)s derties dieris,
Lerpirius e Sanctis Hirpiis duit fovens fovefaciens dicatis Diris,
votes fases, vef naratu, vef poni sisti(n)s.
votis factis, partim dictu, partim postea sistens.

Participium *duins* pro *dedit* positum videtur, sicut in tertia tabula *dirsa(n)s* pro *dicavit*, unde *dertus* s. *dirstus* derivatur tanquam participium praeteriti passivi. *Fasus* sic pro *factus* dicitur, et *fovfe(n)s* pro *fovefaciens*, quemadmodum *far* in tertia tabula pro *facere* et *fetu* pro *facito*: *fo(n)s* vero sic usurpatur, ut *volens* apud Virgil. A. X, 677., ubi legitur: „*Volens* vos Turnus adoro,“ sive πρόφρων apud Hom. Od. XIII, 406., ubi scriptum est: **πρόφρων** κεν δή ἔπειτα Δία Κρονίωνα λιτοίμην. Postremis verbis inscriptionis similia habes apud Orell. 1573. „Esculapio *dictu et factu* Isochrisus,“ et 1579. „*voto suscepto*.“ Particulae *vef—vef* etiam in tertia tabula leguntur, quemadmodum *duir* pro *dedit*: reliqua interpretatione nostra non indigent.

13. Alliterationi vim quandam magicam inesse putabant Itali: unde non solum in Virgilii versibus Ecl. VIII. intercalaribus:

> Incipe *M*aenalios *m*ecum, *m*ea tibia, versus, v. 21 sqq.
>
> *D*ucite ab urbe *d*omum, mea carmina, *d*ucite *D*aphnim, v. 68 sqq.

sed etiam in precibus quaesita videtur, ut in Accii Aeneadis aut Decio apud Non. Marc. II, 895. s. v. *verruncent*:

> Te, Sancte, venerans precibus, *Invicte*, *invoco*,
>
> Portenta ut *populo*, *patriae* verruncent bene!

apud Plautum Rud. II, 1, 16.

> Nunc *Venerem* hanc *veneremur* bonam, ut nos lepide adjuverit hodie!

et Mercat. IV, 1, 12.

> Apollo, quaeso te, ut des *p*acem *p*ropitius,
>
> *S*alutem et *s*anitatem nostrae familiae,
>
> Meoque ut *p*arcas gnato *p*ace *p*ropitius!

Sic in agro lustrando apud Festum s. v. *pesestas:*

> Avertas *morbum*, *mortem*, labem, nebulam et impetiginem!

et apud Catonem R. R. 141. „Mars *Pater*, te *precor* quaesoque, uti sies volens *propitius* „mihi, domo, familiaeque nostrae, quoius rei ergo agrum, terram, fundumque meum suo„vitaurilia circumagi jussi: ut tu morbos *visos invisosque, viduertatem vastitudinemque*, „calamitates intemperiasque prohibessis, defendas averruncesque: utique tu *fruges*, *fru„menta, vineta virgultaque* grandire beneque evenire sinas; *pastores pecuaque salva servas„sis*, duisque bonam salutem valetudinemque mihi, domo, familiaeque nostrae. Harumce „rerum ergo fundi, terrae, agrique mei *lustrandi lustrique faciendi* ergo, sicuti dixi, macte „hisce suovitaurilibus lactentibus immolandis esto. Mars Pater! ejusdem rei ergo macte „hisce suovitaurilibus lactentibus esto.“

14. Has preces eo libentius protuli, quo magis similes videbuntur iis, quae in tabulis Iguvinis legimus: in quibus non minus quaesitum invenimus aequalem verborum exitum, ut *arsmor dersecor subator; vasetom est*, *pesetom est*, *peretom est*, *frosetom est*, *daetom est; virseto avirseto vas est*, imo *pers(e)i mers(e)i* pro *perse mers est* s. *πεϱϛ μεϱϛ εστ* IV, a, 18. Quemadmodum enim *fossei* sive *fonsir* pro *fons* sir s. *fovens sis* legimus, sic subjunctivus *mers(e)i* pro *mers est* usurpari potuit, ut verbum simile exsisteret particulae *pers(e)i*. Verba vero *persei mersei* s. *persi mersi* significare *siquidem medicum est atque salutare*, inde colligo, quod *μεϱϛ* Umbrorum ejusdem originis mihi videtur, atque magistratus summi nomen apud Oscos *Meddix* h. e. *Μέδων* secundum Festum, qui s. v. *Sufes* etiam *Mediastuticus* pro *Meddix tutîcus* Liv. XXVI, 6. scripsit. Particula *persei*, quia *πεϱε* scribitur, simplex est, neque composita e *per* s. *pro* et *sei* s. *si*, atque significat *siquidem*, quemadmodum *porsei* VI, b, 15. s. *πεϱε* III, a, 7. II, 5. V, a, 26. idem quod *pusei* VII, b, 3. s. *πεξε* IV, a, 34. V, b, 9. a, 4. h. e. *sicut*. Postremo loco *πεξε νειπ*

εϱ̔ετꝏ scriptum est pro *pus(e)i neip (h)er(e)itu*, in quo *eritu*, sicut *naratu* in inscriptione Lerpirii, adverbii vicem obtinet, et, sicut *eritudo* apud Paulum Diaconum, *εἰϱέϱου* conditionem sive servilem animum designat, quo libera esse debet vera supplicantium poenitentia. Hinc *pusi neip heritu* idem significat, quod *etsi nec serviliter*, *subator sent* autem *submissi sunt*, sicut *porsei subra screhitor sent* VI, b, 15. *quemadmodum supra scripti sunt* (ritus). Ii vero, qui sine servili animo submissi sive, si participium pluralis numeri a verbo supra explicato *suboco* derivandum est, supplicantes dicuntur, sunt cives Iguvinae urbis, *dersecor* h. e. dediticii vocati. Quia enim Umbri *dirso* pro *dico* dicebant, *dersecor* addictos et devotos designasse videtur; *arsmor* vero sunt *ἄϱϑμιοι* sive *οἱ κατὰ φιλίαν ἡϱμοσμένοι* cives: quod quidem magis apparebit, quum postremum nostrarum precum versum explicabimus.

15. In precibus nostris tres periodos videmus per conjunctionem *pers(e)i* constructas, ante quas singulas repetitur numinis invocatio. Prima periodus ab apodosi *orer ose* incipiens ex iis, quae modo exposui, facile intelligitur; multo obscuriores sunt, quae sequuntur. *T(o)uer pe(r)scler* quidem dativos esse pluralis numeri pro *tuis lustrationibus*, vix potest in dubium vocari; sed e reliquis pleraque nonnisi hariolando assequi mihi licuit. *Vasetom est* Umbrice dictum esse pro *vacatum est*, inde conjeci, quod IV, a, 8. *αντεϱ̔ Fαϰαξε Fαζετꝏμισε* pro *ander vacose vasetome fust* VI, a, 47. scriptum legitur. Hinc *pesetom est* pro *pausatum* sive *cessatum est* positum videri potest, quia valde sollensis est verborum idem fere significantium cumulatio: id quod non solum Fetialis formula apud Livium I, 32. coll. Gell. XVI, 4., sed multae aliae docent. Quemadmodum enim apud Livium legimus *censuit*, *consensit*, *conscivit;* sic apud Varronem L. L. VII, 8. in augurali formula *conregione*, *conspicione*, *cortumione*. *Peretom est*, si refertur ad *frosetom est*, *daetom est*, quae Graecis verbis *φϱαστόν* et *δαητόν* respondere videntur, (*com*)*pertum* est significat, sed *paratum est*, si ad verborum contextum respicimus. *Virseto*, *avirseto*, si ex formula *arse verse* (incendium verte s. verrunca) recte conjicitur, Umbros *verser* dixisse pro *vertere* s. *verruncare*, supina quasi hujus verbi sunt cum *vas* s. *fas* construenda, quia substantivorum ablativi, ut *esu sorsu persondru pihaclu*, non in *o*, sed in *u* exire solent. Nam *a(r)smo*, *v(e)iro*, *pequo*, *castruo* in versu extremo pro *arsmof*, *veirof*, *pequof*, *castruof* scriptum esse, non solum ex antecedente *nerf* et insequente *fri*, pro quo *frif* legitur VI, b, 52. a, 3. et VII, a, 30., sed etiam e *κα στϱ̔ꝏFꝏ* III, a, 20. 22. pro *καστϱ̔ꝏFꝏφ* III, a, 13. 18. cognoscitur: sunt autem ablativi pluralis numeri, per praepositionem *a* s. *de* explicandi.

16. Ad ablativos hos interpretandos ab extremo *fri* s. *frif* initium facere liceat, qui, sicut *si* s. *sif* pro *suibus*, pro *frugibus* positus esse videtur. Frugibus ruri nascentibus opponuntur *castrua* s. moenia urbis, quemadmodum *pequof* s. pecubus *viri* s. pastores secundum eas preces, quas supra e Catone R. R. 141. protuli, atque *arsmof* s. civibus

neres s. magistratus. *Castruum* a *casa* s. aedificio derivatum, sicut *menstruum* apud Romanos a *mense*, domicilium quoque designare potuit; *nerf* vero ablativum singularis esse nominis *ner*, hi loci inter se comparati docent:

VI, a, 59 sq. VII, a, 48. *nerf*, 'sihitu, an'sihitu; *Jovie*, hostatu, an(h)ostatu.

VI, a, 62. VII, a, 50. *nerus*, 'sihitir, an'sihitir; *Jovies*, hostatir, an(h)ostatir.

Nero quidem, teste Gellio XIII, 22. et Suetonio Tib. I. a Sabinis appellatus est vir fortis ac strenuus, qui erat egregia atque praestanti fortitudine, atque Glossarium e Casauboni annotatione ad Suetonium exhibet: *Nero*, ἀνδρεῖος, quemadmodum Laurentius Lydus de magistr. I, 23. p. 44. *Νέρων ὁ ἰσχυρός, τῇ Σαβίνων φωνῇ*, qui etiam de mensibus IV, 42. scripsit: › *Νερίνη γὰρ ἡ ἀνδρία ἐστί, καὶ Νέρωνας τοὺς ἀνδρείους οἱ Σαβῖνοι καλοῦσιν*. Plautus Umber vero Martis uxorem Trucul. II, 6, 34. *Nerienem* vocat, quae alias quoque *Neria* dicitur, sicut *Nerius* fenerator quidam audit apud Horatium S. II, 3, 69. coll. Schol. ad Epist. II, 2, 209., atque Gellius de ea: „*Nerio*, inquit, Sabinum verbum est, eoque significatur virtus et fortitudo.“ Hinc Lassenius Umbricam vocem *nerf* cum Sanscrito nomine *nara*, et Persico *ner*, comparavit, quod virum fortem significat. „Sed id, inquit „Gellius, Sabini accepisse a Graecis videntur, qui vincula et firmamenta membrorum *νεῦρα* „dicunt: unde nos quoque Latine *nervos* appellamus.“ Sane si *Nervae* quoque cognomen ab eadem radice deducendum est, *nerf* et *arsmo* Umbri eodem modo conjunxisse videntur, quo Q. Cicero de petit. consul. c. 10. *nervos* atque *artus* conjunxit, nervum autem gerundarum dixisse magistratum, quemadmodum Menenius Agrippa apud Livium II, 32. Romanorum Patres plebemque cum ventre membrisque comparavit.

17. Quid sub *sorsu persondru* s. sociali purgamine intelligendum sit, in secundae particulae sectione 25. jam exposui; *pihaclum* vero piaculum esse, non est, quod pluribus probem. Hoc nomen, sicut *pir* s. *pis* pro piamine, derivatur a verbo *piar* s. expiare, cujus imperativus duplex est, vel simplex *pihatu*, vel compositum *pihaf(e)i* h. e. fac, ut pietur: *fi* s. *fei* enim pro *fac* dixisse videntur Umbri, quemadmodum *fetu* s. *feitu* pro *facito*, quod nisi factum esset, *pihafi* positum esset pro *pians fi*. Si vero *ocre(m) Fisi(m)*, *tota(m) I(j)ovina(m)* accusativi casus sunt a *pihatu* dependentes, etiam *nome* accusativus est, unde dependent genitivi *ocrer Fisier*, *totar I(j)ovinar* pro *ocris Fisii* et *totae Iguvinae*: nam *totae* pro *totius* Romani dicebant antiquitus, vid. Priscian. ed. Putsch. pag. 678. et 717. Charis. pag. 132 sq. Caecilius utramque formam sic conjunxerat: „*Nullius aliae* rei, „nisi amicitiae causa“, unde idem locus corrigendus est pag. 694., ubi *ipsi* quoque pro *ipsius* scripsisse dicitur Afranius in Homine: „*Ipsi* me velle véstimenta dícito.“ Ne vero veterrimos modo Romanos sic locutos esse putemus, praeter Plautum Mil. glor. III, 1, 207. „Quí nisi adulterió studiosus reí *nullae aliae* est, ímprobus“ (cf. Fest. s. v. *aliae rei*); Rud. III. 4, 45. „Námque huic *alteráe* quae patria sít, profecto néscio“; Trucul. II, 37 sq.

„Quasi vero córpori relíqueris Tuó potestatém coloris *úlli* capiendí, mala"; atque Terentium Eunuch. V, 6, 3. „Mihí *solae* ridículo fuit, quae, quíd timeret, sciébam"; Heaut. II, 3, 30 sq. „Hoc ípsa in itinere *álterae* Dum nárrat, forte audívi"; Andr. III, 5, 2 sq. „Tam „inérs, tam *nulli* cónsili sum"; cum Lucretio III, 931. „Aút *aliáe* cujús desíderium ínsi- „deát rei", proferam Varronem R. R. I, 2, 19. „Institutum diversa de causa, ut ex caprino „genere ad *alii* dei aram hostia adduceretur, ad *alii* non sacrificaretur"; Columellam V, 11, 10. „Aptato ita, ut *alterae* delibratae parti conveniat"; Nepotem Eum. 1. sub fin. „Praefuit etiam *alterae* equitum alae"; atque Livium XXIV, 27. sub fin. „*aliae* partis". Cf. Caes. B. G. V, 27. ex edit. Oud.

18. Ipse Cicero pro M. Tullio secundum Priscianum scripsit: „Hoc judicium sic „exspectatur, ut non *unae* rei statui, sed omnibus constitui putetur"; idemque ad Herennium IV, 48. extr. „Non res *totae* rei necesse est similis sit". Hic in nostris quidem editionibus *toti* legitur, sed de divin. II, 13. „*Aliae* pecudis jecur nitidum atque planum „est, *aliae* horridum et exile". Quemadmodum Paulus Diac. ex Festo excerpsit: „*Alimodi* „pro *aliusmodi;* sic Cicero dixit *cuimodi* et *cuicuimodi,* Cato vero, qui in primo Originum scripserat: „De omni Tusculana civitate *soli* Luci Manili beneficium gratum fuit", et in secunda: „Qui tantisper *nullae* rei sies, dum nil agas", etiam *illimodi* et *istimodi* apud Priscian. pag. 694. Itaque non mirandum est, quod Umbri *erer* et *erar* quoque pro masculino et feminino *ejus* dixerint. In dativo contra Umbris per tria genera *ere* dicendum fuisse, ex eo colligitur, quod dativus singularis numeri, per omnia trium primarum declinationum genera in *e* exit, ut *pople* (populo), *tote Ijovine* (toti Iguvinae), *nomne* (nomini). Legimus enim VII, a, 13 sq.

Prestota Serfia Serfer Martier! futu fons pacer pase tua
Prestota Serfia Serfi Martii! esto volens propitia pace tua
pople totar Ijovinar, tote Ijovine, erom nomne, erar nomne.
populo totius Iguvinae, toti Iguvinae, eorum nomini, ejus nomini.

eodemque modo VI, b, 30. 40. 50. VI, a, 11 sq. 32 sq.

Futu fo(n)s pacer pase tua ocre Fisi(e), tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.
Esto volens propitius pace tua monti Fisio, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.

Quemadmodum in his *erer* ad montem Fisium refertur, sic in illis *erom* ad populum tanquam hominum multitudinem: nam genitivus pluralis *erom* pro singulari *erer* est positus. Ceterum Umbricam linguam Latinae in eo respondisse, quod neutrum genus praeter tres similes inter se casus, qui in plurali numero in *a* vel *e* exeunt, eodem modo, quo masculinum, flectitur, finis precum nunc exponendus docet.

19. Primum hae tres preces inter se comparentur:

VI, b, 31. 40 sq. 50 sq. *Di Grabovie! salvo seritu ocre(m) Fisi(m), salva(m) seritu tota(m) Ijovina(m).*
VI, a, 12. *Fisovie San'sie! salvo seritu ocrem Fisi, totam Iovinam.*
VI, a, 33. *Tefre Jovie! salvo seritu ocre Fisi, totam Ijovinam.*
N. N. salvum servato montem Fisium, (salvam servato) totam Iguvinam.

VI, b, 31 sq. 41 sq. 51 sq. *Di Grabovie! salv(v)ò(m) seritu ocrer Fisier, totar Ijovinar nome.*
VI, a, 12 sq. *Fisovie San'sie! salvo seritu ocrer Fisier, totar Iovinar nome.*
VI, a, 33 sq. *Tefre Jovie! salvom seritu ocrer Fisier, totar Iovinar nome.*
N. N. salvum servato montis Fisii, totius Iguvinae nomen.

VI, b, 32 sq. 42. 52. *nerf, arsmo, v(e)iro, pequo, castruo, fri(f), salv(v)a seritu.*
VI, a, 13. *nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, frif, salva seritu.*
VI, a, 34. *nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, fri, salva seritu.*
(de) magistratu, civibus, viris, pecubus, moenibus, frugibus, salva servato.

VI, b, 33. 42 sq. 52 sq. *Futu fo(n)s pacer pase tu(v)a ocre Fisi, tote I(j)ovine, erer nomne, erar nomne.*
VI, a, 13 sq. *Futu fons pacer pase tua ocre Fisi, tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.*
VI, a, 34 sq. *Futu fons pacer pase tua ocre Fisi, tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.*
Esto volens propitius pace tua monti Fisio, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.

VI, b, 33 sq. 43. 53. *Di Grabovie! tio(m) es(s)u bue peracri pihaclu (etru, tertiu)!*
VI, a, 14. *Fisovie San'sie! tiom esa mefa spefa Fisovina!*
VI, a, 35. *Tefre Ijovie! tiom esu sorsu persondru Tefrali pihaclu!*
N. N. tibi hoc bove sacri (hac maza spissa, hoc sociali purgamine) piaculo!

VI, b, 34. 43 sq. 53 sq. *ocriper Fis(s)iu, totaper I(j)ovina, erer nomneper, erar nomneper.*
VI, a, 14 sq. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
VI, a, 35 sq. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.

VI, b, 34. 44. 55. *Di Grabovie! tio(m) subocav:*
VI, a, 15. *Fisovie San'sie! tiom subocav.*
VI, a, 36. *Tefre Jovie! tiom subocav.*
N. N. tibi supplicavi.

20. Iisdem haec respondent:

VII, a, 15. 28 sq. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! salvom seritu poplo(m) totar Ijovinar!*
Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! salvum servato populum totius Iguvinae!
VII, a, 15 sq. 29 sq. *salva seritu(u) totam Ijovinam! Prestota 'Serfia 'Serfer Martier!*
salvam servato totam Iguvinam! Prestota 'Serfia 'Serfi Martii!
VII, a, 16 sq. 30. *salvo(m) seritu popler totar Ijovinar, totar Ijovinar nome!*
salvum servato populi totius Iguvinae, totius Iguvinae nomen!

VII, a, 17. 30 sq. *nerf, arsmo, viro, pequo, castruo, frif, salva seritu!*

(de) magistratu, civibus, viris, pecubus, moenibus, frugibus, salva servato!

VII, a, 17 sq. 31. *Futu fons pacer pase tua pople totar Ijovinar, tote Ijovine, erer nomne, erar nomne.*

Esto volens propitia pace tua populo totius Iguvinae, toti Iguvinae, illius nomini, hujus nomini.

VII, a, 18. 31 sq. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom esir vesclir adrer (alfer),*

Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! tibi his vasculis atris (albis),

VII, a, 18 sq. 32 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*

pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.

VII, a, 19 sq. 33. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom subocavv!*

Prestota 'Serfia 'Serfi Martii! tibi supplicavi!

Quemadmodum vero VI, a, 15. additur *Fisovie! frite tiom subocav,* h. e. Fisovie! fiducia tibi supplicavi; sic VII, a, 20. et 33 sq. addita leguntur haec:

Prestotar 'Serfiar 'Serfer Martier foner frite tiom subocavv.

Prestotae 'Serfiae 'Serfi Martii volentis fiducia tibi supplicavi.

Tum post verba *ennom persclu eso deitu s. persnimu,* h. e. deinde lustratione hoc dicito s. precator, quibuscum comparanda sunt, quae Cato R. R. 141. exhibet: *vino praefamino, sic dicito,* quatuor extremi versus sic repetuntur:

VII, a, 21. 34. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom isir vesclir adrir (alfer), tiom plener!*

VII, a, 21 sq. 35. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper!*

VII, a, 22. 35 sq. *Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! tiom subocavv.*

VII, a, 22 sq. 36. *Prestotar 'Serfiar 'Serfer Martier foner frite tiom subocavv.*

Addita igitur sunt verba ad *vesclir s. vasculis* relata *tiom plener s. tibi plenis.*

21. In postremis contra precibus ad Jovem Grabovium factis VI, b, 54 sq. inserta sunt haec:

Di Grabovie! tio comohota tribrisine buo peracnio pihaclo

ocriper Fisiu, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.

Haec ut intelligantur, monendum est, verbis *comohota tribrisine* commactationem triplicem boum sacrium piaculorum indicari, *buo peracnio pihaclo* igitur scriptum esse pro *buom peracniom pihaclom,* sicut *tio* pro *tiom:* esse autem *comohota tribrisine* ablativos singularis numeri instrumentales, sicut *es(s)u bue peracri pihaclu* VI, b, 33 sq. 43. 53; *buom peracniom pihaclom* contra genitivos pluralis numeri, sicut *ero s. erom* VII, a, 13 sq. Quemadmodum igitur Latini inter ablativos singularis numeri *bove sacri piaculo* et genitivos pluralis *boum sacrium piaculûm* antiquitus distinxerunt, sic Umbri inter ablativos singularis *bue peracri pihaclu* et genitivos pluralis *buo(m) peracnio(m) pihaclo(m):* in ablativo enim Umbros *u* pro o scripsisse, supra §. 15. jam monui. In plurali quidem numero *arsmo, viro, pequo, castruo,* scriptum legimus; sed in his ablativis litera finalis *f* abjecta est, quia VII, a, 3. *abrof* pro

abrons s. *aprugnis* VII, a, 43. scriptum legitur. Etiam feminina nomina, ut *arvio* et *vatuo* pro *arvia* et *vatue*, in *o* exire, in secunda particula §. 23. jam probavi, unde *verofe treblano* VI, a, 47. eodem genere positum videtur. Sed si qua masculina vel neutra in *o* exeunt, ut *persclo* VI, b, 1., proprie *om* vel *ome* scribendum fuit. Sic etiam supina *virseto*, *avirseto* supra in *o* exeuntia vidimus, etsi infra ablativos *tursitu*, *tremitu*, *hondu holtu*, *ninctu*, *nepitu*, *sonitu*, *savitu*, *praeplo(ho)tatu*, *previ(s)latu*, legemus: nam apud Latinos quoque pariter *ita facto opus est*, ac *si hoc fas est dictu* dicebatur. Omnino autem Umbri in fine verborum *u* pro Latino *o*, *o* contra pro Latino *u* posuisse videntur: sic enim supra *eso deitu* pro *illud dicito*, sed *esu pihaclu* pro *illo piaculo* legimus.

22. Etiam ablativi cum praepositionibus *co(m)* et *pe(r)* compositi, praeter adverbium alio modo natum *trioper* pro *ter*, semper in *u*, nunquam in *o* exeunt; *ennom* vero Umbri in casu locali pro *ennome* s. *enome*, *ιvεμεκ*, dicebant ab illo pronomine, unde Latinorum *enim* pro *nam*, *namque*, *nempe*, derivandum est. Haec enim adverbia, ut nostrum *denn*, proprie *secundum eam rationem* significantia, accusativos esse pronominum, sicut Graecorum *νιν*, nemo amplius erit, qui dubitet. Sic Umbris tria fuerunt pronomina *enur*, *erur*, *esur*, unde adverbia illa nata sunt, quae in secunda hujus operis particula §. 4. recensui. Ceterum Umbros, praeterquam quod literam *m* finalem abjicere solebant, Romanis similiter declinavisse accusativos, illae docent enuntiationes, in quibus *seritu* pro *servato* ab ἐρύω positum est:

VII, a, 15. 29. *salvom* seritu *poplo(m)* totar Ijovinar.

VII, a, 15 sq. 29. *salva(m)* seritu *totam Ijovinam*.

VII, a, 16 sq. 30. *salvo(m)* seritu popler totar Ijovinar, totar Ijovinar *nome*.

VII, a, 17. 31. *salva* seritu (in neutro pluralis numeri genere).

In nomine *salvvom* VI, b, 41. duae consonantes *vv* conjunctae sunt, ut duae *ss* in *essu* VI, b, 43. et duae vocales *uu* in *serituu* VII, a, 15; *καστρεFε* contra III, a, 20. 22. scriptum est pro *castruo*, ne duae *εε* conjungerentur, quarum altera *u*, altera *o* pronuntianda esset, quemadmodum apud Romanos, qui, quum *salvom* scribebant, nihilo minus *salvum* pronuntiabant, *quoius* pro *cujus* et *quoi* pro *cui* scribebatur, ne duae *vv* conjungerentur, quarum altera consonans, altera vocalis esset: Umbros vero *salvom* quidem scripsisse, sed *salvum* pronuntiasse, non est credibile. Etsi enim Tuscorum literis, quia litera *o* carebant, *σαλFεμ* scribendum erat, *salvom* tamen pronuntiatum esse videtur. Hinc ex Latinis solis, non e Tuscis literis disci potest, quomodo Umbri vocalium *o* et *u* distinxerint usum.

23. Umbros in quarta quoque declinatione *o* pro *u* dixisse, nomen *trifor* pro *tribu* docet in precibus ad *Prestotam Serfiam Serfer Martier* in duplici sacrificio sic praescriptis:

VII, a, 9 sq. *Prestota `Serfia `Serfer Martier! tiom esir vesclir adrir,*
VII, a, 25 sq. *Prestota `Serfia `Serfer Martier! tiom esir vesclir altir,*
Prestota `Serfia `Serfi Martii! tibi his vasculis atris (albis),
VII, a, 10 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
VII, a, 26. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina, erer nomneper, erar nomneper.*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nomine.
VII, a, 11. *Prestota `Serfia `Serfer Martier! prevendu via, ecla atero,*
VII, a, 26 sq. *Prestota `Serfia `Serfer Martier! ahavendu via, ecla atero,*
Prestota `Serfia `Serfi Martii! subvenito bene, extra perniciem,
VII, a, 11 sq. *tote Tarsinate trifo, Tarsinate, Tursce, Naharce, Jabusce nomne;*
VII, a, 27. *pople totar Ijovinar, tote Ijovine;*
toti Tadinati tribui, Tadinati, Tuderti, Naharti, Japygico nomini;
(populo totius Iguvinae, toti Iguvinae);
VII, a, 12. *totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Jabuscer nomner*
VII, a, 27 sq. *popler totar Ijovinar, totar Ijovinar*
totius Tadinatis tribus, Tadinatis, Tudertis, Nahartis, Japygici nominis
(populi totius Iguvinae, totius Iguvinae)
VII, a, 13. *nerus, sitir, an`sihitir; Jovies, hostatir, anostatir, ero nomne.*
VII, a, 28. *nerus, `sihitir, an`sihitir; Jovies, hostatir, anhostatir, ero nomne, erar nomne.*
magistratibus, vocatis, non vocatis; nobilibus, hostiatis, non hostiatis, eorum nomini, ejus nomini.

Hic sacra cum vasculis atris pro tota Tadinate tribu, sacra vero cum vasculis albis pro populo totius Iguvinae fieri, non est, quod pluribus verbis evincam: sunt autem praeter extremum versum illa potissimum explicanda, in quibus idem verbum *vendu*, h. e. *venito*, cum variis praepositionibus *pre* et *aha* compositum est.

24. Quum imperativis *prevendu* et *ahavendu* idem significari videatur, quod apud Romanos *subvenito* et *supervenito* dicitur; equidem Graecorum verba περιβαίνω et ἀμφιβαίνω comparans praepositiones *pre* et *aha* easdem esse puto, quae Graecorum περί et ἀμφί, adverbium *via* sive *Fea* IV, a, 14. autem idem quod εὖ sive *bene* a verbo *beo* derivatum. Sic enim apud Arnobium adv. gent. IV. legimus: „Flora, illa genitrix et sancta, — *bene* curat, ut arva florescant"; atque εὖ etiam apud Sophoclem in Oed. Col. 638. verbo postponitur: Ω Ζεῦ, διδοίης τοῖσι τοιούτοισιν εὖ. Porro si Umbri *ecla* pro *extra* dicebant, *ecla atero* explicandum videtur ἔξω ἀτηροῦ sive *extra perniciem*; hanc autem esse vim tempestatis calamitosae, quam Graeci τὴν θεόφιν sive θεοῦ βίαν appellabant, *coeli vim majorem* Columella I, 7, 1. *vim divinam* Ulpianus pluribus locis, infra videbimus. „Ante omnia „autem, scripsit Plinius H. N. XVIII, 69, 1. (28, 40), duo genera esse coelestis injuriae „meminisse debemus. Unum, quod tempestates vocamus, in quibus grandines, procellae,

„ceteraque similia intelliguntur: quae quum acciderint, *vis major* appellatur. '— Alia sunt „illa, quae silente coelo serenisque noctibus fiunt, nullo sentiente, nisi quum facta sunt: „publica haec et magnae differentiae a prioribus, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis „carbunculum appellantibus, omnibus vero sterilitatem". Calamitosam grandinem, ut ceteras tempestates, a daemonibus immitti, scripsit Theophrastus Caus. V, 9. Ejusmodi daemones apud Umbros fuerunt 'Serfus Martius, Prestota 'Serfia 'Serfi Martii, Tursa 'Serfia 'Serfi Martii, et Tursa Jovia, ad quos illae preces fiunt, quae nunc interpretandae nobis restant. Ad has autem preces explicandas eo magis jam nunc aggredior, quod non solum iisdem verbis finiuntur, quae in superioribus precibus nondum illustravi, sed similia etiam continent, quorum comparatione lux quaedam aspergitur obscuris, quae sunt intellectu difficilia.

25. Preces, quae adhuc interpretandae restant, si invocationem *'Serfe Martie! Prestota 'Serfia 'Serfer Martier! Tursa 'Serfia 'Serfer Martier!* trium nominum designatione NN. NN. NN. indicare licet, sic sibi respondent:

VI, a, 57 sq. *NN. NN. NN. totam Tarsinatem trifo, Tarsinatem, Tuscom, Naharcom, Jabuscom nome;*
VII, a, 47. *Tursa Jovia! totam Tarsinatem trifo, Tarsinatem, Tuscom, Naharcom, Japusco nome;*
NN. NN. NN. (NN). tota Tadinate tribu, Tadinate, Tuderte, Naharte, Japygico nomine;
VI, a, 59. *totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Jabuscer nomner*
VII, a, 47 sq. *totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Japuscer nomner*
totius Tadinatis tribus, Tadinatis, Tudertis, Nahartis, Japygici nominis
VI, a, 59 sq. *nerf, 'sihitu, an'sihitu; Jovie, hostatu, anhostatu:*
VII, a, 48. *nerf, 'sihitu, an'sihitu; Jovie, hostatu, anostatu:*
magistratui, vocato, non vocato; nobili, hostiato, non hostiato, (caveto s. cavetote)
VI, a, 60. *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sonitu, savitu, preplotatu, previlatu.*
VII, a, 49. *tursitu, tremitu, hondu holtu, ninctu, nepitu, sunitu, savitu, preplohotatu, previslatu.*
(ab) incendio, terrae motu, sideratione, ninctu, grandine, tonitru, fulmine, profluvio, turbine.
VI, a, 61 sq. *NN. NN. NN. fututo foner, pacrer pase vestra, pople totar Ijovinar, tote Ijovine:*
VII, a, 49 sq. *Tursa Jovia! futu fons, pacer pase tua, pople totar Iovinar, tote Iovine:*
NN. NN. NN. (NN). estote volentes, propitii pace vestra, populo totius Iguvinae, toti Iguvinae:
VI, a, 62. *ero nerus, 'sihitir, an'sihitir; Jovies, hostatir, anostatir, ero nomne, erar nomne.*
VII, a, 50 sq. *erar nerus, 'sihitir, an'sihitir; Jovies, hostatir, anhostatir, erom nomne, erar nomne.*
eorum (ejus) magistratibus, vocatis, non vocatis; nobilibus, hostiatis, non hostiatis, eorum nomini, ejus nomini.

In his, etsi multa obscura sunt, agnoscitur tamen haec numerorum differentia:

Sing. *Futu fons, pacer* pase *tua — erar* nerus cet.
Plur. *Fututo foner, pacrer* pase *vestra — ero* nerus cet.

Sing. *nerf*, *'sihitu*, *an'sihitu*; *Jovie*, *hostatu*, *anhostatu*.

Plur. *nerus*, *'sihitir*, *an'sihitir*; *Jovies*, *hostatir*, *anhostatir*.

26. Hic singularis *futu fons*, *pacer pase tua* ad unam Tursam Joviam, pluralis vero *fututo foner*, *pacrer pase vestra* ad tria nomina simul respicit. Idem tamen de genitivis *erar* et *ero* dici nequit; sed e postremis precum verbis *ero(m) nomne*, *erar nomne*, cognoscitur, pluralem *ero(m)* ad collectivum *pople totar I(j)ovinar*, singularem vero *erar* ad dativum *tote I(j)ovine* referendum esse. Notandum autem, quod eadem nomina, quae populo totius Iguvinae in plurali numero (*nerus* et *Jovies*) apponuntur, toti Tadinati tribui in singulari (*nerf* et *Jovie*) apposita sint. Ex his nominibus *nerf* jam supra in ablativo casu pro *magistratu* positum vidimus; *nerus* tamen dativum pluralis esse, ea, quae antecedunt, evincunt. *Jovie* quidem, si cum *pople* comparatur, in dativo casu positum esse videtur, quemadmodum *Jovies* in plurali numero; at quum apposita nomina *hostatu*, *an(h)ostatu*, in ablativo casu posita sint, *Jovie* pro *Jovieme* in casu locali scriptum puto, quemadmodum antecedentia nomina *totam Tarsinatem trifo* cet. Cur illa nomina in casu locali vel ablativo posita sint, equidem dicere nescio, quia verbum omissum est, unde nomina dependeant; sed ne in accusativo casu posita putes, quum VI, b, 46. *toteme Iovinem* in casu locali scriptum legatur, monendum est, quod *Tarsinatem nome*, ut *Ταϕινατε νεμεμ* IV, a, 17., in neutro genere nonnisi pro casu locali haberi possit. Equidem quum imperativos *caveto* vel *cavetote* supplerem, non potui quin dativos pro *nerf* et *Jovie* redderem; sed nomina apposita *'sihitu*, *an'sihitu*, et *hostatu*, *an(h)ostatu* in ablativo casu posita puto, quae ne pro imperativis habeantur, prohibent pluralis numeri formae *'sihitir*, *an'sihitir*, et *hostatir*, *an(h)ostatir*. Dubitari praeterea nequit, *an* Umbricum fuisse *α* privativum, quum *an* sit Latinorum *in*, sicut *ander* in Iguvinis tabulis pro *inter* legitur.

27. *Jovios* equidem a Jove, quemadmodum Graecorum *δίους* a *Διός* nomine, appellatos puto, atque nobiles sive proceres interpretor, a magistratibus (*nerus*) sive potestate aliqua praeditis sejunctos. Sed quid sibi velint apposita illis participialia, definiri vix potest, nisi simul pro praesentibus et absentibus preces fieri censeamus. Donec igitur melius quid reperiatur, *'sihitos* citos sive vocatos, *hostatos* vero hostiatos intelligo, quemadmodum *an'sihitos* et *anhostatos* eos, qui hostiis caesis non affuerunt. A participialibus istis differunt ablativi nominum calamitates significantium, in quibus §. 10. extr. alliterationem notavimus. Ex ablativis illis, quos jam in superiore particula §. 28. interpretari conatus sum, *tursitum* incendium designare, ex iis, quae de Tursarum nomine monui, facile intelligitur; nam ne *tursitum* solis torrorem interpreter, sicut *tremitum* tremorem sive terrae motum, prohibet *hondu holtu*, quo in superiore particula §. 15. *ἡλίωσιν* sive siderationem significari dixi. *Ninctum* et *sonitum* pro nivibus et tonitru Romani quoque dixerunt, quibus ob alliterationem quaesitam nimbi et fulmina sub *νιφετῦ* (*nepitu*) et

saevitus (*savitu*) nominibus addita videntur, cf. Lucret. VI, 280 sqq. Sic Romani *tempestatis* nomine de coeli statu turbato utebantur, ut Cic. Phil. V, 6. Virg. A. V, 694; maxime vero Iguvinis tabulis respondent ea, quae apud Cicer. N. D. II, 5. leguntur: „quae „terreret animos fulminibus, tempestatibus, nimbis, nivibus, grandinibus, vastitate, pesti„lentia, terrae motibus et saepe fremitibus lapideisque imbribus et guttis imbrium quasi „cruentis“, cet. An voce *preplo(ho)tatu* pluviosa hiems vel profluvium aquarum, et *previ(`s)latu* procella aut proflatus turbinum designetur, alii dijudicent, qui acutiori praediti sunt ingenio: *procellas* sane Plinius H. N. XVIII, 69, 1. (28, 40) ante alias nominat tempestates, quae si a *procellendo* dictae sunt, non valde differunt a *previ`slatu*, h. e. si *πϱεFȣ* IV, b, 29. V, a, 9. idem significat, quod Graeca praepositio *πϱό* vel Latina *prae* et Umbrica *pre*, unde III, a, 13 & 18. *πϱεFεϱ, τȣπλεϱ, τϱιπλεϱ,* sibi respondent, *praeclatu* s. *praecellatu*.

28. Etsi multa eorum, quae modo interpretari conatus sum, incerta manent, satis tamen ex illis intelligitur, qualis fuerit apud Umbros quamque varia nominum flexio, quae quidem, etsi in plurimis Graecis atque Latinis communis, in nonnullis tamen Umbris propria fuit. Substantivorum declinatio apud Umbros tam multiplex fuisse videtur, quam apud Romanos; sed quinta species a nobis omittenda est, quia nihil fere illius legitur, nisi ablativus simplex *ϱι* III, a, 4 sq. et compositus *reper* h. e. pro re VII, b, 2. Ne quartae quidem declinationes nomina tam multa sunt, ut flexiones omnes legantur, quia praeter pronomina personalia, de quibus perpauca modo occurrunt, omnia declinabilia, tam numeralia et pronomina, quam adjectiva et participia, nomina propria quoque, secundum tres priores modo declinationum species flectuntur. Unum nomen quartae declinationis *trifor* s. *tribus* per plures casus variatum legitur, quibuscum similiter flexa reliquarum declinationum nomina hic componere liceat.

	IV.	III.		II.		I.	
Nom.	*trifor.*	*nome.*	*ocar.*	*Fisiur.*	*poplur.*	*tota*	*Ijovina.*
Gen.	*trifor.*	*nomner.*	*ocrer.*	*Fisier.*	*popler.*	*totar*	*Ijovinar.*
Dat.	*trifo.*	*nomne.*	*ocre.*	*Fisi(e).*	*pople.*	*tote*	*Ijovine.*
Loc.	*trifo(m).*	*nome(m).*	*ocre(m).*	*Fisie(m).*	*poplo(m).*	*tote(me)*	*Ijovine(m).*
Acc.	*trifo(m).*	*nome.*	*ocre(m).*	*Fisi(m).*	*poplo(m).*	*tota(m)*	*Ijovina(m).*
Abl.	*τϱεφιπεϱ.*	*nomneper.*	*ocr'iper.*	*Fisiu.*	*popluper.*	*totaper.*	*Ijovina.*
			ȣxϱιπεϱ.	*Φισιȣ.*	*πȣπλȣπεϱ.*	*τȣταπεϱ*	*ΙιȣFινα.*

Nominativus quartae declinationis nusquam legitur, atque etiam *nome* mihi propter tres similes neutrius generis casus ex accusativo haustum est; *ocar* vero VI, a, 46., sicut *ȣxaϱ* IV, a, 7., legitur. Reliquorum nominativorum exempla sunt *Frater Atiersiur* III, b, 11. et 16. s. *Φϱατεϱ Ατιιεϱιȣϱ* III, a, 1. et 14. et *asa deveia* VI, b, 9. In genitivo

etiam *τετας ΙιαFινας* IV, a, 2. et 5., in locali *totam Tarsinatem trifo* VI, a, 57 sq. s. *τυτα Ταϱιναττε τϱιφϐ* IV, a, 16. legitur.

29. Plurimas flexionum varietates ostendit *ocar Fisiur*, cujus *genitivus* est vel *ocrer Fisier* VI, a, 13. vel *ocrer Fisie* VI, a, 10, *dativus* vel *ocre Fisi* VI, a, 10 sq. vel *ocre Fisei* VI, b, 23., localis vel *ocrem Fisiem* VI, b, 46. vel *ocre Fisie* VI, b, 26. 36., *accusativus* vel *ocrem Fisim* VI, b, 49. 51. vel *ocre Fisim* VI, b, 41. vel *ocrem Fisi* VI, a, 12. vel *ocre Fisi* VI, a, 31. 33. vel *ocre Fisiei* VI, b, 29. (ap. Grut. *Fisei*); *ablativus* vel *ocriper Fis(s)iu* VI, b, 43. vel *ocreper Fisiu* VI, b, 34 sq., *εκϱιπεϱ Φισιε* IV, b, 5. 8. vel *εκϱιπε Φισιε* IV, b, 12. Sic in plurali numero legitur *Φϱατϱεσπεϱ Ατιεϱιες, αϐτισπεϱ ειxFασατις*, II, 23 sq. vel *Φϱατϱεσπε Ατιεϱιε, αϐτισπεϱ ειxFασατις* II, 28 sq., ut *τετατε ΙιαFινα* II, 24. Ne quis miretur, quod *τϱεφιπεϱ* ibidem scriptum legatur, etsi in calamitatibus supra recensitis *tursitu, tremitu, hondu holtu* cet. legimus, monendum est, ablatives omnium fere declinationum dupliciter scribi. Sic *mani* VI, a, 24. pro *manu*, ut *αϱπετϱατι Φϱατϱε Ατιεϱιε* III, a, 12. pro *arbitratu* Fratrum Atiersiorum legitur. In quinta declinatione et *ϱι* et *reper* scribi, supra jam vidimus; de reliquarum quoque declinationum formis alibi sermo fuit, atque saepius etiam sermo erit: nunc ad pluralem numerum trium priorum declinationum (nam de ceteris nihil fere legitur nisi *πϱινεFατε(ς)* s. *prinuatur* et *prinuatir*) progredi liceat. Quia vero nullum nomen exstat, quod per omnes casus flectatur, paradigmata quaedam fingam exemplis probanda.

	III.	II.	I.
Nom.	*Φϱατϱεϱ.*	*Ατιεϱιεϱ.*	*εϱναϲιαϱ.*
Gen.	*Φϱατϱε(μ).*	*Ατιεϱιε(μ).*	*εϱναϲιαϱε(μ).*
Dat.	*Φϱατϱες.*	*Ατιεϱιεϱ.*	*εϱναϲιεϱ.*
Acc.	*Φϱατϱες.*	*Ατιεϱιες.*	*εϱναϲιας.*
Abl.	*Φϱατϱεσπεϱ.*	*Ατιεϱιες.*	*εϱναϲιες.*

Quibus accedunt casus instrumentales

τϱε(φ) βεφ, σιφ. *Fιτλεφ τεϱεφ.* *Fιτλαφ, πεϱκα.*
buf tr(e)if, si(f). *vitlu toru.* *vitla, porca.*

30. Pro *Φϱατϱεϱ* III, a, 22., cui *foner, pacrer* VI, a, 61. respondent, *Φϱατεϱ* *) exaratum est, pro *Ατιεϱιεϱ* vero Latinis literis *Atiersior* scribendum esset, sicut *screhitor* legitur VI, b, 15. et *arsmor dersecor subator* in precibus. Horum nominum genitivus *Φϱατϱε Ατιεϱιε* III, a, 12. cet. scriptum est *Fratrom Atiersio* VII, b, 1 sq., dativus vero *Fratrus Atiersier* VII, b, 1. et *Atiersir* VII, b, 3. III, b, 8. et 13 sq. Ablativum supra jam legi-

*) Sic etiam II, 4 sq. in genitivo singularis numeri *εϱιες Fεντις Φϱατεϱ* pro plurali *εϱιας πεντες Φϱατϱεμ* II, 10. legitur.

mus, sed accusativus nusquam legitur; exempla tamen accusativi sunt *αFες ἀνξεριατες* IV, b, 1. et *aveis aseriater* VI, b, 1. Addita illis adjectiva *περναιες*, *πεσναες* ad primam declinationem, in qua saepius *e* pro *a* scribitur, referenda esse, ex *αFεφ* (*avif* VI, a, 48) *περναιαφ*, *πεστναιαφ* IV, a, 10 sq. intelligitur. Legitur autem *στρεϜζλας φιχλας σεφαφιας* V, a, 41., ut in nominativo *anclar* VI, b, 16., in genitivo *σεστενταςιαρε ερνασιαρε* II, 2 sq. *μενξαρε ζερσιαρε* V, a, 16. et *pracopracatarum* VI, b, 12. Dativum pluralis numeri a genitivo singularis vix discerni posse, in superiore particula §. 9. monui, ubi tamen *Sehmenier dequrier* tanquam genitivum, et *Σεμενιες τεκερiες* V, b, 1. tanquam dativum interpretatus sum. Non minus facile permutantur accusativus et ablativus pluralis: quum enim IV, b, 2. accusativo *αFες* apponantur adjectiva *περναιες*, *πεσναες*, etiam praepositiones *πρε* et *πες* cum accusativis *Fερες τρεπλανες*, *τεσενακες*, *FεϜιες*, constructae videri possent, etsi Latinis literis *ver(e)ir treblan(e)ir*, *tesenocir*, *vehier*, scriptum est, nisi eadem adjectiva ablativo *verisco* VI, b, 19 sqq. apposita legerentur.

31. Etsi *r* et *s* literae in fine nominum saepe permutantur, idem tamen non fit, ubi ablativo pluralis praepositio *co* subjungitur: hinc *τερμνεσκε* IV, a, 19. pro singulari *termnuco* VI, a, 55., ut *εσενεσκε* III, a, 11. pro *esisco esoneir seveir* VI, b, 18., exaratum est. Sic *pesondrisco* VI, a, 40. legitur, quanquam *com prinuatir peracris sacris* VI, a, 56; eodemque modo supra *Φρατρεσπερ Ατιιεριες*, *αϜτιεσπερ ειχFασατις*, scriptum vidimus, quanquam *nerus*, *'sihitir*, *an'sihitir*; *Jovies*, *hostatir*, *anhostatir*, dativos in precibus, pro ablativis singularis *nerf*, *'sihitu*, *an'sihitu*; *Jovie*, *hostatu*, *anhostatu*. Nomen *nerf* quidem singulare exemplum esse videtur ablativi singularis numeri in *f* exeuntis: alias enim *fe* vel *φεμ* scribitur, ut *Fαπεφεμ αFιεκλεφε* IV, a, 14. pro *vapefe avieclu* VI, a, 51; sed si *Fερεφε τρεπλανε* IV, a, 9. sive *verofe treblano* VI, a, 47. pro pluralis numeri forma *verisco treblanir* legitur, quidni nomina quaedam in *φ* sive *f* exeuntia, ut *σερεφ* IV, b, 34. sive *sorso(f)* VI, a, 38. pro *σερεμ* IV, b, 28. 31. sive *sorsom* VI, a, 24. et *σερε* V, a, 8., ad singularem numerum referenda esse putemus? Revera *Trahaf Sahate* VII, a, 41. pro *Τρα Σατε* IV, a, 31. singularis est, ut *Traf Sahatam* et *Traha Sahata* VII, a, 39. *Traha Sahatam* VII, a, 44 sq. pro *Τρα ΣαϜτα* et *Σαταμε* IV, a, 35. 38. Sic *nerf* in singulari numero poni potuit, etiamsi additi in precibus ablativi *arsmo*, *v(e)iro*, *pequo*, *castruo*, *fri(f)* ad pluralem numerum referendi videntur; cf. §. 15 sq. et 21. *Nerf* tamen in plurali quoque numero dici potuisse, nomen *τεφ* IV, a, 41. docet, quod, quum in loco simili VII, a, 46. *dur* legatur, pro *τερφ* scriptum est, neque magis differt a *τερες* IV, a, 20., quam numerale *τρεφ* a *τρες* II, 18. *Τεφ* etiam ablativum fuisse numeralis *τεFα* h. e. *duo*, e composito *desenduf* pro *duodecim* VII, b, 2. intelligitur: praeterea *τεφ* et *τρεφ* s. *τριφ* sibi respondebant, ut *τεFα* et *τρια* II, 32. 34. I, 2., *τεFες* et *τρις* II, 18 sq. E numeralibus cardinalibus nihil amplius legitur in Iguvinis tabulis.

32. Sunt autem duo pronomina demonstrativa *erur* et *esur*, cf. §. 8., quorum tam multae flexiones leguntur, ut eas cum adjectivo *totur* sic conjungere libeat, ut, quae in tabulis ipsis scriptae sint, mutatis typis distinguantur.

Singularis.

	Masculinum.			Femininum.			Neutrum.		
Nom.	totur,	erur,	esur.	tota,	era,	esa.	toto(m),	ero(m),	eso(m).
Gen.	toter,	*erer*,	eser.	*totar*,	*erar*,	esar.	toter,	erer,	eser.
Dat.	tote,	ere,	ese.	*tote*,	ere,	ese.	tote,	ere,	ese.
Loc.	toto(me),	ero(me),	*eso(me)*.	*tota(me)*,	era(me),	esa(me).	toto(me),	ero(me),	*eso(me)*.
Acc.	toto(m),	ero(m),	eso(m).	*tota(m)*,	era(m),	esa(m).	toto(m),	ero(m),	*eso(m)*.
Abl.	totu,	eru,	*esu*.	*tota*,	era,	*esa*.	totu,	eru,	*esu*.

Pluralis.

Nom.	totor,	eror,	esor.	totar,	erar,	esar.	tote,	ere,	ese.
Gen.	toto(m),	*ero(m)*,	eso(m).	totaru(m),	eraru(m),	esaru(m).	toto(m),	ero(m),	eso(m).
Dat.	toter,	erer,	eser.	toter,	erer,	eser.	toter,	erer,	eser.
Acc.	totos,	eros,	esos.	totas,	eras,	esas.	tote,	ere,	ese.
Abl.	totir,	erir,	esir.	toter,	erer,	eser.	totir,	erir,	*esir*.
Instr.	toto(f),	ero(f),	eso(f).	tota(f),	era(f),	esa(f).	toto(f),	ero(f),	*eso(f)*.

Nominativus singularis numeri nusquam quidem legitur, sed exempla ejus praeter nomina supra jam laudata sunt nomen masculinum *Claverniur* III, b, 8. et femininum *Φειια* III, a, 23. b, 1. Neutrius generis nominativus e verbis compositis, ut *screhto est* VII, b, 3. *vaseto(m) est* cet. cognoscitur; sed pro *esom* plerumque *eso* VI, a, 6. sive *εσȣ* III, a, 14. vel *esoc* VI, a, 25. sive *εσȣϰ* III, a, 1. scribitur. In plurali numero *e* pro *a* scribendum putavi, quia VI, a, 62 sq. et VII, a, 51. *este* pro *ista* legitur, sicut *ιφε* V, b, 12. 13. s. *ife* VI, a, 39. 40., quanquam *τȣFα τεφϼα* V, a, 27. II, 32. 34. et *τϼιια τεφϼα* II, 21, sicut *salva* VII, a, 17. 31., scriptum est. Reliquos casus neutrum genus sine dubio cum masculino communes habuit. Dativus per tria genera sibi similis fuisse videtur, etsi non negem, in plurali numero *ir* quoque pro *er* scribi potuisse: nam et in genitivo singularis *erir* VI, b, 31. pro *erer*, sicut in ablativo pluralis *isir* VII, a, 20. 34. pro *esir*, scriptum est. Ablativum singularis supra §. 8. *esu*, *esa*, *esu* cum composito *totaper* scriptum legimus; sed *εϼε ϼι* pro *ea re* III, a, 4. positum est, ut *tote(me) Iovinem* VI, b, 26. 36. 46., etsi *totam Tarsinatem trifo* VI, a, 58. sive *τȣτα Ταϼιιατε τϼιφȣ* IV, a, 16. legitur. Pro *esome esono* VI, a, 47. *εσȣμεϰ εσȣνȣ* IV, a, 8., sed I, 29 sq. *εσȣϰȣ εσȣνȣ*, et V, a, 2. *εστȣ εσȣνȣ* scriptum est, atque *esme pople* VI, a, 55. post ablativum *esu poplu*, cui *esmei stahmei* VI, b, 5. 18. respondet. Pro *εȣ ναϼατȣ* V, b, 8. (cf. *eso naratu* VI, b, 22) plenius exaratum est *ȣȣ εσȣμ εσȣ ναϼατȣ* V, a, 2., cui *eo iso* VI, b, 20. respondet: ceterum pronominis sine consonante media

hae flexiones leguntur; *εam* VI, a, 16. 24. et *εaf* VII, a, 52. sive *εαφ* IV, a, 42. Instrumentalis *εσεφ* V, a, 40. legitur: *esisco* VI, b, 18. ante *esoneir seveir* scriptum esse, non magis est mirandum, quam *τετας* IV, a, 2. et 5. pro genitivo *totar*; sed legitur etiam *este esono* VI, b, 56 sq., ut *este persclo* VI, b, 1. sive *εστε πεϱσκλεμ* IV, b, 1., at *esto tudero* VI, b, 15. et 16., ut *eso tuderato* VI, b, 8. et *eso tremnu* VI, b, 2. 16. Maxime incertae autem sunt flexiones genitivi et accusativi pluralis numeri, quia exempla desunt idonea.

33. Quoniam ista pronomina primae secundaeque nominum declinationibus respondent, iis tertiae quoque declinationis adjectiva addere liceat, *fons*, *pacer* et *peracnis* s. *peracris*, cum aliis quibusdam vocabulis, quorum flexiones in tabulis Iguvinis leguntur.

Singularis.

Nom. *fo(n)s*, *pacer*, peracnis s. peracris. Neutr. *verfale* VI, b, 8.
Gen. *foner*, pacrer, peracner. cf. *ocrer peihaner* VI, b, 8. 19.
Dat. fone, pacre, peracne. cf. *Fεφιενε* IV, b, 21. s. *Vofione* VI, a, 19. *σεFακνε* I, 23.
Loc. fonem(e), pacrem(e), *peracnem*(e). cf. *ruseme* VII, a, 8, 23.
Acc. fone(m), pacre(m), *peracne(m)*. cf. *σαχϱε*, *σεFακνε* V, a, 21. b, 8, 10. *σεFακνι*, 25 sqq.
Abl. fone, pacre, *peracne* s. *peracr(e)i*. cf. *σαχϱε* II, 30. *πενι* s. *pone* IV, b, 9. VI, b, 19 cet.

Pluralis.

Nom. *foner*, *pacrer*, peracner. Neutr. vid. accus.
Gen. fonio(m), pacrio(m), *peracnio(m)*. cf. *σαχϱεε πεϱακνεε* III, a, 6. et Instr.
Dat. fonus, pacrus, peracnis. cf. *σεFακνις* I, 25. V, a, 36.
Acc. fones, pacres, peracnes. Neutr. *σαχϱα σεFακνα* II, 22.
Abl. fonus, pacrus, peracnis s. *peracris*. cf. *sacris* VI, a, 52. 56. *καϱνες* I, 7.
Instr. *fone(f)*, pacre(f), peracne(f). cf. *σαχϱεφ* IV, b, 19 sq. s. *sacra* VI, a, 18. *σεFακνεφ* I, 22.

Notandum *peracrio* VII, a, 51. pro *πεϱακϱε(φ)* IV, a, 40.

His adjungam flexiones quasdam nominum *bos*, *sus*, *ovis*:

Acc. sing. *βεμ πεϱακνε* V, a, 5. *σιμ* s. *σι πεϱακνε σεFακνε* V, b, 1. 7 sq. *εFεμ σεFακνι* II, 26.
Abl. » *bue peracr(e)i* VI, b, 25 cet. *εFε πεϱακνεμ* V, a, 10. *σαχϱε εFεμ* II, 8 sqq. *εFεμ πεϱαεμ* II, 31. *εFικεμ* II, 28.
Gen. plur. *buo peracnio* VI, b, 54.
Abl. » *βεφ* IV, b, 2. 11. 21. s. *buf* VI, b, 22. a, 1. 19. *σιφ* IV, b, 7. 15. s. *si(f)* VI, b, 58. a, 3. *εFεφ* IV, a, 1. s. *ovi* VI, a, 43.

De vocativo praeter ea, quae in precibus explicandis supra dicta sunt, nihil est, quod addatur: cetera notatu digna in sequenti videbimus particula.

Emendanda: Pag. 5, v. 9. a fine leg. *subeco*. — Pag. 13, v. 13. a fine *vetis*. — Pag. 21, v. 2. *alfir*. — Pag. 24, v. 19. *declinationis*.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA V.

QUARTAM IGUVINAM TABULAM EXPONENS.

SCRIPSIT

Dr. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVII.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Peractis illis, quaecumque mihi praemittenda videbantur Iguvinarum tabularum interpretationibus, antiquissimam omnium, quartam scilicet tabulam, nunc exponere conor, quippe qua simul plurimas Umbricorum nominum verborumve, quae quidem ad nostram aetatem pervenerunt, flexiones discimus. Quo facilius autem omne illius tabulae argumentum perspiceretur, commentario, quo singula probarem, interlinearem versionem praemittendam putavi, singulisque sectionibus argumenta brevissimis verbis praescripsi. In versione vero ea verba potius elegi, quae Umbricis essent simillima, quam quae stilus bene Latinus posceret, quippe quum Umbrica illustrare mallem, quam bene Latine scribere. Nomina propria, quorum similia apud Romanos scriptores non leguntur, non mutata plerumque reddidi, et, ne, quod mihi ipsi placeret, alios quoque probare cogerem, ne *Fidium* quidem *Sancum* sive *Sancium*, quae nomina in inscriptionibus Romanis et Veronensibus leguntur, pro *Fiso San'sio* vel *Martem Gradivum* pro *Marte Grabovio* scribendum putavi. Quod si fecissem, etiam *arx Fidia* pro *monte Fisio*, et *Jupiter* vel *Faunus Gradivus* pro *Jove* vel *Vofione Grabovio* scribendum mihi fuisset, qui ne *Iguvinam* quidem *urbem* in *Iguvium* verti, ne nominis genus mutaretur, vel damnaretur aliorum sententia, qui in verbis

secundae tabulae

Φϱατϱεσπε(ϱ) Ατιεϱιε(ς), αꟊτισπεϱ ειϰFασατις;
τετaπε(ϱ) ΙιεFινα, τϱεφιπεϱ ΙιεFινα;

totam Iguvinam a *tribu Iguvina* non magis differre censeant, quam inclitos rerum sacrarum arbitros a Fratribus Atiersiis. Ne tamen versio mea eadem obscuritate laboraret, qua ipsum idioma Umbricum, mutavi interdum nomina, ut *Tadinatem* tribum pro *Tarsinate* dicerem, atque etiam *Fontinalia* et *Robigalia* sacra adoptarem, etsi haec mihi nondum magis probata sunt, quam *Sementiva*, quae pro *Traha Sahata* prius acceperam. Si qua verba communia mutanda videbantur, ea semper eligere studui, quorum vel flexio vel constructio tam similis esset Umbricis, ut vitaretur nimia verborum mutatio. Sic pro *εστεντε* neque *obstineto* neque *ostendito* scripsi, sed *immolato*, ut non solum clarior fieret vera vis verbi, sed simul indicaretur, constructum cum eo nomen *αϱFια* sive *αϱFιε* non pro accusativo neutrius generis, sed, sicut Latinum *arviga*, pro ablativo feminini generis esse accipiendum. Haud raro quidem errasse me non negem; sed haec sunt delicta, quibus ignosci velim tanquam maculis, quas aut incuria fudit, aut humana parum cavit natura.

Particula V.

Quartam Iguvinam tabulam exponens.

Versio verbalis.

Sectio prima. De auguriis in lustro capiendis.

IV, b, 1 sq. *Εϛτε πεϱσκλȣμ αFες ανξεϱιατες ενετȣ, πεϱναιες, πȣσναες.*
Isto in lustro aves auguriales indagato, priores, posteriores.

De primo sacrificio.

IV, b, 2 sq. *Πϱε Fεϱες τϱεπλανες ΙȣFε ΚϱαπȣFι τϱε βȣφ φετȣ:*
Ante ferias treblanas Jovi Grabovio tribus bubus facito:

IV, b, 3 sq. *αϱFια ȣστεντȣ; FατȣFα φεϱινε φειτȣ; ⊦εϱις Fινȣ, ⊦εϱι πȣνι,*
arviga immolato; fatua ferina facito; vel vino, vel pane,

IV, b, 5 sq. *ȣκϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣFινα φειτȣ; σεFȣμ κȣτεφ πεσνιμȣ αϱεπες αϱFες.*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina facito; cum veneratione caute precator pro ardore arvigae.

Sectio secunda. De secundo sacrificio.

IV, b, 7 sq. *Πȣς Fεϱες τϱεπλανες τϱεφ σιφ κȣμιαφ φειτȣ Τϱεβȣ ΙȣFιε,*
Post ferias treblanas tribus suibus scrofis facito Trebae Joviae,

IV, b, 8 sq. *ȣκϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣFινα: σȣπα σȣμτȣ; αϱFια ȣστεντȣ;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: sulfure sulfurato; arviga immolato;

IV, b, 9 sq. *πȣνι φετȣ; κȣτεφ πεσνιμȣ αϱεπες αϱFες.*
pane facito; caute precator pro ardore arvigae.

Sectio tertia. De tertio sacrificio.

IV, b, 11 sq. *Πϱȣ Fεϱες τεσενακες τϱε βȣφ φετȣ, Μαϱτε ΚϱαπȣFι φετȣ,*
Ante ferias tesenacas tribus bubus facito, Marti Grabovio facito,

IV, b, 12 sq. *ȣκϱιπȣ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣFινα: αϱFιȣ ȣστεντȣ; FατȣFα φεϱινε φετȣ;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: arviga immolato; fatua ferina facito;

IV, b, 13 sq. *πȣνι φετȣ; κȣτεφ πεσνιμȣ αϱπες αϱFες.*
pane facito; caute precator pro ardore arvigae.

Sectio quarta. De quarto sacrificio.

IV, b, 15 sq. *Πȣς Ϝεϱες τεσενακες τϱεφ σιφ φελιȣφ φετȣ Φισε Σαζι,*
Post ferias tesenacas tribus suibus verribus facito Fiso San'sio,

IV, b, 16 sq. *ȣχϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣϜινα: πȣνι φετȣ; σȣπα σȣμτȣ; αϱϜιȣ ȣστεντȣ;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: pane facito; sulfure sulfurato; arviga immolato;

IV, b, 17 sq. *μεφα, Ϝεστιζα ȣστετȣ; ΦιȣϜι φετȣ, ȣκϱιπεϱ Φισιȣ φετȣ;*
mazam, exta porricito; Fisovio facito, pro monte Fisio facito:

IV, b, 19 sq. *καπιϱ πȣϱτιταφ, σακϱεφ; 'ετϱαφ πȣϱτιταφ, ετϱαφ σακϱεφ,*
capide propinata, sacri; altera propinata, altera sacri,

IV, b, 20. *τȣταπεϱ ΙκȣϜινα: κȣτεφ πεσνιμȣ αϱεπες αϱϜες.*
pro tota Iguvina: caute precator pro ardore arvigae.

Sectio quinta. De quinto sacrificio.

IV, b, 21 sq. *Πϱε Ϝεϱες Ϝεͱιιες τϱεφ βȣφ καλεϱȣφ φετȣ Ϝȣφιȣνε ΚϱαπȣϜι,*
Ante ferias vehias tribus bubus candidis facito Vofioni Grabovio,

IV, b, 22 sq. *ȣκϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣϜινα: ϜατȣϜα φεϱινε φετȣ; ͱεϱι Ϝινȣ, ͱεϱι πȣνι;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: fatua ferina facito; vel vino, vel pane;

IV, b, 24. *αϱϜιȣ ȣστεντȣ; κȣτεφ πεσνιμȣ αϱεπες αϱϜες.*
arviga immolato; caute precator pro ardore arvigae.

Sectio sexta. De sexto sacrificio.

IV, b, 25. *Πȣς Ϝεϱες Ϝεͱιιες τϱȣφ ͱαπιναφ φετȣ Τεφϱε ΙȣϜιε,*
Post ferias vehias tribus agnabus facito Tefrae Joviae,

IV, b, 26. *ȣκϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣϜινα: πȣστε Ασιανε φετȣ; ξεϱεφ φετȣ*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: bitumine Asiano facito; verbenis facito;

IV, b, 27 sq. *πελσανα φετȣ; αϱϜια ȣστεντȣ; πȣνι φετȣ; ταζεξ πεσνιμȣ αϱιπεϱ αϱϜις.*
balsamo facito; arviga immolato; pane facito; tacens precator pro ardore arvigae.

De purgationibus post sacrificium istud instituendis.

IV, b, 28 sq. *Απι ͱαβινα πȣϱτιιȣς, σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ φετȣ.*
Quum agnabus peregeris, sociam purgationem facito.

IV, b, 29. *Εσμικ Ϝεστιζαμ πϱεϜε φικτȣ; Τεφϱι ΙȣϜι φετȣ,*
In ea exta prius porricito; Tefrae Joviae facito,

IV, b, 29 sq. *ȣκϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣϜινα: τεστϱȣκȣ πεϱι καπιϱε πεϱȣμ φειτȣ.*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: ad dextram lustrum capide cum precibus facito.

IV, b, 31 sq. *Απι εϱελ πȣϱτιιȣς, ενȣκ σȣϱȣμ πεσȣντϱȣμ φειτȣ σταφλτιϜȣ.*
Quum incantationem peregeris, inde sociam purgationem facito stabulativam.

IV, b, 32 sq. *Εσμικ Ϝεστιζα φικτȣ; ȣκϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙκȣϜινα φειτȣ:*
In ea exta porricito; pro monte Fisio, pro tota Iguvina facito:

IV, b, 33 sq. *νεῤτῤȣκȣ πεῤι καπιῤε πεῤȣμ φειτȣ; πȣνι φειτȣ. Απι σȣῤȣφ πȣῤτιȣς,*
ad sinistram lustrum capide cum precibus facito; pane facito. Quum pro sociis peregeris,

IV, b, 34 sq. *ενȣκ Ͱαπιναῤȣ εῤȣς τιτȣ; ξεῤεφ κȣμȣλτȣ; ξεῤεφ κȣματς πεσνιμȣ.*
tum agnarum incantationes dicito; verbenis cumulato; verbenis tacite precator.

Sectio septima. De septimo sacrificio.

IV, a, 1 sq. *Fȣκȣκȣμ ΙȣFιȣ, πȣνε ȣFεφ φȣῤφαϑ, τῤεφ Fιτλȣφ τȣῤȣφ Μαῤτε Ͱȣῤιε φετȣ,*
Cum foco Jovio, postquam ovibus februarint, tribus vitulis tauris Marti Horsio facito,

IV, a, 2 sq. *πȣπλȣπεῤ τȣτας ΙιȣFινας, τȣταπεῤ ΙκȣFινα: FατȣFα φεῤινε φετȣ;*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: fatua ferina facito;

IV, a, 3 sq. *πȣνι φετȣ; αῤFια ȣστεντȣ; κȣτεπ πεσνιμȣ αῤεπες αῤFες.*
pane facito; arviga immolato; caute precator pro ardore arvigae.

De octavo sacrificio.

IV, a, 4 sq. *Fȣκȣκȣμ Κȣῤετιες τῤεφ Fιτλȣπ τȣῤȣπ Ͱȣντε Ζεῤφι φειτȣ,*
Cum foco Curitis tribus vitulis tauris Hondo 'Serfio facito,

IV, a, 5 sq. *πȣπλȣπεῤ τȣτας ΙιȣFινας, τȣταπεῤ ΙιȣFινα: FατȣFα φεῤινε φετȣ; αῤFια ȣστεντȣ;*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: fatua ferina facito; arviga immolato;

IV, a, 6 sq. *τενξιτιμ αῤFειτȣ; Ͱεῤις Fινȣ, Ͱεῤις πȣνι φειτȣ; κȣτεφ πεῤσνιμȣ αῤιπες αῤFις.*
testitium afferto; vel vino, vel pane facito; caute precator pro ardore arvigae.

De ritibus in malo omine repetendis.

IV, a, 7 sq. *Ινȣκ ȣκαῤ πιͰαξ φȣστ. ΣFεπȣ εσȣμεκ εσȣνȣ αντεῤ Fακαξε Faζετȣμισε,*
Inde mons piandus fuerit. Si qua in hoc omen inter vacantia cessans sit,

IV, a, 8 sq. *αFιφ αξεῤιατȣ; Ͱεῤȣφε τῤεπλανȣ κȣFεῤτȣ; ῤεστεφ εσȣνȣ φειτȣ.*
ex avibus servato; ferias treblanas instaurato; repostis omen facito.

Sectio octava. De suffimentis ad populi expiationem instituendis.

IV a, 10 sq. *Πȣνε πȣπλȣμ αφεῤȣμ Ͱȣῤιȣς, αFεφ ανξεῤιατȣ ετȣ, πεῤναιαφ, πȣστναιαφ.*
Postquam populo lustrando satisfeceris, ex avibus augurium capito, prioribus, posterioribus.

IV, a, 11 sq. *Πȣνε κȣFȣῤτȣς, κῤενκατῤȣμ Ͱατȣ: ενȣμεκ πιῤ αͰτιμȣμ εντεντȣ.*
Postquam compleveris, circulationem habeto: inde piamen cum ovatione intendito.

IV a, 12 sq. *Πȣνε πιῤ εντελȣς αͰτιμȣμ, ενȣμεκ στεπλατȣ παῤφαμ τεσFαμ;*
Postquam piamen intenderis cum ovatione, inde firmato parra dextera;

IV, a, 13 sq. *τεφε τȣτε ΙκȣFινε Fȣπεφρȣ αFεκλȣφε κȣμιαφιατȣ;*
feliciter toti Iguvinae, favente avium augurio, combinato;

IV, a, 14 sq. *Fεα αFιεκλα εσȣνȣμε ετȣ; ηῤινȣFατȣ ετȣτȣ; πεῤκαφ Ͱαβετȣτȣ πȣνιζατε.*
boni ominis auguria capito; suffimenta agitote; lituis servatote puniceati.

IV, a, 15 sq. *Πȣνε μενες ακεῤȣνιαμεμ, ενȣμεκ ετȣῤ στα μȣ τȣτα Ταῤινατε τῤιφȣ:*
Postquam operatus eris de acerra, inde paeanem instituito per totam Tadinatem tribum:

IV, a, 17. *Ταϱινατε, Τϐϱσκϐμ, ΝαͰαϱκϐμ νϐμεμ, Ιαπϐξκϐμ νϐμεμ.*
Tadinati, Tuderti, Naharti nomine, Japygico nomine.

IV, a, 18. *ΣFεπις Ͱαβε πϐϱτατϐλϐ, πϐε μεϱς εστ, φειτϐ: ϐϱϐ, πεϱε μεϱς εςτ.*
Si quis habet sacratum aliquid, ubi salutare est, facito: urat, prout salutare est.

IV, a, 19 sq. *Πϐνε πϱινϐFατϐς σταͰεϱεν τεϱμνεσκϐ, ενϐμεκ αϱμανϐ κατεϱαμϐ ΙκϐFινϐ:*
Postquam suffimenta egerint cum flammis, inde placitam (dicito) expiationem Iguvinorum:

IV, a, 20 sq. *ενϐμεκ απϱετϐ τϐϱες ετ πϐϱε. Πϐνι αμπϱεφϐϐς, πεϱσνιμϐ:*
inde cremato cum turibus et igne. Postquam cremaveris, precator:

IV, a, 21 sq. *ενϐμεκ ετατϐ ΙκϐFινϐς: τϱιϐπεϱ αμπϱεͰτϐ, τϱιϐπεϱ πεσνιμϐ, τϱιϐπεϱ ετατϐ ΙκϐFινϐς:*
inde paeane canito Iguvinos: ter cremato, ter precator, ter paeane canito Iguvinos:

IV, a, 22 sq. *ενϐμεκ πϱινϐFατϐς ζιμϐ ετϐτϐ. ΕϱαFοντ Fεα ζιμϐ ετϐτϐ πϱινϐFατϐς.*
inde suffimenta cum thymo agitote. Ita bene cum thymo agitote suffimenta.

Sectio nona. De nono sacrificio.

IV, a, 24. *Φϐντλεϱε τϱιφ απϱϐφ ϱϐφϱϐ ϐτε πειϐ φειτϐ Ζεϱφε Μαϱτι:*
In Fontinalibus tribus apris rubris aut fuscis facito 'Serfo Martio:

IV, a, 25 sq. *ΦατϐFϐ φεϱιμε φετϐ; αϱFιϐ ϐστεντϐ; πϐνι φετϐ; ταζεξ πεσνιμϐ αϱεπε αϱFες.*
fatua ferina facito; arviga immolato; pane facito; tacens precator pro ardore arvigae.

Sectio decima. De decimo sacrificio.

IV, a, 27 sq. *'Ρϐπινιε τϱε πϐϱκα ϱϐφϱα ϐτε πεια φετϐ Πϱεστατε Ζεϱφιε Ζεϱφε Μαϱτιες:*
In Robigalibus tribus porcabus rubris aut fuscis facito Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii:

IV, a, 28 sq. *πεϱαια φειτϐ; αϱFιϐ ϐστεντϐ; καπι σακϱα αιτϐ, Fεσκλϐ Fετϐ, ατϱϐ, αλφϐ;*
purgatoriis facito; arviga immolato; capide sacra libato, vasculo pleno, atro, albo;

IV, a, 29 sq. *πϐνι φετϐ; ταζεξ πεσνιμϐ αϱεπεϱ αϱFες.*
pane facito; tacens precator pro ardore arvigae.

Sectio undecima. De undecimo sacrificio.

IV, a, 31. *Τϱα Σατε τϱεφ Fιτλαφ φειτϐ Τϐσε Ζεϱφιε Ζεϱφε Μαϱτιες:*
Cum lacte saccato tribus vitulabus facito Tursae 'Serfiae 'Serfi Martii:

IV, a, 32 sq. *πεϱαια φειτϐ; αϱFιϐ ϐστετϐ; πϐνι φετϐ; ταζεξ πεσνιμϐ αϱεπεϱ αϱFες.*
purgatoriis facito; arviga immolato; pane facito; tacens precator pro ardore arvigae.

De ritibus purgatoriis per ista sacrificia observandis.

IV, a, 33 sq. *Πϐνε πϐϱτινζϐς, καϱετϐ. Πϐφε απϱϐφ φακϐϱεντ, πϐξε εϱϐς τεϱα:*
Postquam consecraveris, caedito. Ex quo apris fecerint, ex eo incantationes dicas:

IV, a, 34 sq. *απε εϱϐς τεϱϐστ, πϐστϱϐ κϐπιφιατϐ. 'Ρϐπιναμε εϱϐς τεϱα:*
quum incantationes dixeris, bitumine auspicator. Robigalibus incantationes dicas:

IV, a, 35 sq. *ενε Τϱα ΣαͰτα κϐπιφιαια εϱϐς τεϱα. Ενϐ 'Ρϐπιναμε πϐστϱϐ κϐFεϱτϐ αντακϱε;*
inde cum lacte saccato auspicans incantationes dicas. Inde in Robigalibus bitumine cumulato acervatim;

IV, a, 37. *κȣματε πεσνιμȣ: ενȣ καπι σακρ̀α αιτȣ, Fεσκλȣ Fετȣ.*
tacite precator: inde capide sacra libato, vasculo pleno.

IV, a, 38 sq. *Ενȣ Σαταμε κȣFερ̀τȣ αντακρ̀ε; κȣματε πεσνιμȣ: ενȣ εσȣνȣ: πȣρ̀τιτȣ φȣστ.*
Inde cum lacte saccato cumulato acervatim; tacite precator: inde omen: rite peractum sit.

Sectio duodecima. De duodecimo sacrificio.

IV, a, 40. *Πȣστερτιȣ, πανε πȣπλȣ ατερ̀α φȣστ, ιFεκα περ̀ακρ̀ε τȣσετȣ:*
Vice tertia, quando populo indictum fuerit, juvencas sacres cremato:

IV, a, 41. *σȣπερ̀ κȣμνε αρ̀φερ̀τȣρ̀ πρ̀ινȣFατȣ τȣφ τȣσετȣτȣ.*
super secundo omine suffimenta cum turibus crematote.

IV, a, 42 sq. *łȣτρ̀α φȣρ̀ȣ Σεłμενιαρ̀ łατȣτȣ; εαφ ιFεκα τρ̀ε ακερ̀ȣνιε φετȣ Τȣσε ΙȣFιε:*
Posthac debita Semoniis facitote; illis juvencabus tribus cum acerra facito Tursae Joviae:

IV, a, 43 sq. *αρ̀Fιȣ ȣστετȣ; πȣνι φετȣ; περ̀αια φετȣ; ταζεξ πεσνιμȣ αρ̀επε αρ̀Fες.*
arviga immolato; pane facito; purgatoriis facito; tacens precator pro ardore arvigae.

Ratihabitio quaestoritia.

IV, a, 45. *ΚFεστρ̀ετιε ȣσαιε σFεσȣ FȣFζις τιτιστε τειες.*
Quaestoritia approbatione suetum vobis dicate diis.

Rerum verborumque explicatio.

1. Initium hujus tabulae et in secunda particula §. 20. et in tertia §. 16. jam sic explicatum legitur, ut nihil addendum videatur. De sacrificiis quoque nonnisi pauca illustranda restant, quibus generalia quaedam praemittere liceat. Quemadmodum tria semper distinguuntur in illis versibus, quos in tertia particula §. 17. inter se comparavi, et, quantum fieri a me potuit, illustravi, qua occasione, quibus victimis, cui numini sacra faciunda sint; sic ex variis rebus, quae in sacrificiis fiunt, tres sunt omnibus illis communes, arvigae immolatio, panis oblatio et tacita precatio pro ardore arvigae. Haec tria tamen, in quovis sacrificio necessaria, non eodem semper ordine leguntur: in quarta quidem tabula tacitae preces, quae secundam ea, quae in secunda particula §. 21. monui, caute et compressis labris fiebant, extremo semper loco praecipiuntur, sed panis oblatio in quarto sacrificio primum locum obtinet, atque in quinto septimoque sacrificio etiam arvigae immolationi anteponitur. Multo magis ordo turbatur in sexta septimaque tabulis, in quibus panis oblatio non modo ante arvigae immolationem VII, a, 4. 7. 41 sq., sed extremo quoque loco VII, a, 54. ponitur; tacitae preces autem VI, b, 55. ante cetera omnia praecipiuntur. Hic verbis *tases persnimu* semel additur vocabulum *sevom*, quod IV, b, 5. ante *κȣτεφ πεσνιμȣ* scriptum est; nusquam vero in sexta septimaque tabulis adduntur verba *αρ̀επερ̀ αρ̀Fες*, quae in quarta tabula omnium sacrificiorum praecepta claudunt, atque ad omen illud spectant, quo Cyrene apud Virgilium G. IV, 386. animum suum firmabat, quoque cessante IV, a, 7 sqq. sacrorum instauratio praecipitur. *Sevom* in secunda particula

§. 21 extr. recte interpretatus esse mihi videor *cum veneratione*, sed *αϱεπεϱ αϱFες* melius *pro ardore* quam *pro ustione arvigae* vertitur, quia etiam secundum Virgilii eclogam VIII, 105. in flammis tremulis faustum omen quaerebatur. Ceterum tacitas preces pro ardore arvigae diversas esse ab illis precibus, quas in superiore particula interpretatus sum, docet praeceptum illud *tases persnimu sevom* VI, b, 55 sq. post preces triplices in feriis treblanis praescriptas, ad quas VI, b, 59. post praeceptum *tases persnimu* hisce verbis respicitur: *surur naratu puse pre verir treblanir.*

2. Etiam *arviga*, quam Paulus Diaconus ex Festo interpretatur hostiam, cujus adhaerentia inspiciebantur exta, differt a victimis in quovis sacrificio praescriptis; etsi autem nescio, cur in quarta tabula pro *arvio fetu* semper *αϱFιȣ* s. *αϱFια ȣστε(ν)τȣ*, sicut IV, b, 18. *Fεστιζα ȣστετȣ* pro *Fεστιζα(μ) φιχτȣ* IV, b, 29 et 32. scriptum sit, Festi tamen interpretatio arvigae, quum de extispicina nihil reperiam in Iguvinis tabulis, mihi non arridet: *arvigam* potius ex apposita *fatua ferina* in omnibus sacrificiis, in quibus neque *σȣπα σȣμτȣ*, neque *πι[illegible]τε Λσιανε φετȣ*, neque *πεϱαια φε(ι)τȣ* legitur, ovem februationis causa libatam interpretor. Nam

Poscit ovem fatum. Verbenas improba carpsit,

Quas pia dis ruris ferre solebat anus. Ovid. F. I, 381 sq. cf. Virg. G. IV, 646. Virgilius Aen. XII, 170. etiam porcae, quae in foedere jungendo caedi solebat (Aen. VIII, 641), intonsam bidentem addidit; et quia idem l. l. cecinit:

Dant fruges manibus salsas, et tempora ferro

Summa notant pecudum, paterisque altaria libant:

arvigae oppositam puto fatuam ferinam tanquam carnem insulsam, praesertim quum Varro L. L. V, 19. §. 98. scripserit: »*Aries*, quod eum dicebant *ἀϱήν* veteres, nostri *arviga*, hinc »*arvignus*. Haec sunt, quarum in sacrificiis exta in olla, non in veru cocuntur, quas et »Accius scribit et in pontificiis libris videmus«. *Panis* vero, quem Horatius Epist. I, 10, 11. libis et mellitis placentis opponit, apud Umbros, quibus deerant omnia vocabula ab litera *l* incipientia, inter liba referendus videtur, etsi non alia solum liborum nomina in tabulis Iguvinis leguntur, sed *ife* quoque liba dicuntur VI, a, 39 et 40. V, b, 12 et 13. Id tamen mirandum est, quod in primo, quinto, octavo sacrificio, sive in sacris, quae Jovi et Vofioni Grabovio et Hondo 'Serfio fiunt, pro simplici pane *vel vino vel pane* (cf. Partic. III, §. 3.) legatur. Praeterea in octavo sacrificio additur *τενξιτιμ αϱFειτȣ*, quod secundum ea, quae in particula secunda §. 35 sq. monui, ad panem *testitium* s. *testuatium* refero, de quo videndi sunt Cato R. R. 74. et Varro L. L. V, 22. §. 106. Aliud libi genus in quarto sacrificio IV, b, 17. *μεφα* dicitur, h. e. *maza*, eique additur *Fεστιζα*, de qua nunc pluribus verbis mihi dicendum est.

3. Nomen *Fεστιζα* s. *vestisia* derivandum est ab illo verbo, cujus participium

vestis s. *vesteis* VI, a, 6. 25. et b, 22. ante preces cum verbis *eso(c) persnimu* s. *naratu* constructum legitur. Quum preces illae non ad mala averruncanda, sed ad oblatas res cum votis dicandas fiant, verbum illud non tam *victimandi*, sicut imperativum *Fεστιζε* V, a, 4. in particula tertia §. 15. interpretatus sum, quam *libandi* vim habuisse puto, nec scio an *vestio* et *Fεστιζω* ab ἑστιάω Graecorum, unde Ephesi rex sacrorum, epulo, ἱστιάτωρ dicebatur, sicut *Vestae* nomen ab ἑστίᾳ, deduci possit. Hinc *vestisia*, quod VI, a, 6. inter *eso persnimu* et *vestis* legitur, libamen designat, sicut V, a, 34 sq. *καπιδε ꟼϑντε IϑFιε Fεστικατϑ* verti potest: capide Hondae Joviae libato. Quia vero pro *Fεστιζα(μ) φικτϑ* IV, b, 29. 32. sive *vestisia fetu* IV, b, 18. *Fεστιζα ϑστετϑ*, sicut paullo antea *αδFιϑ ϑστεντϑ*, scriptum est, *exta* praecipue intelligenda sunt, quae secundum Varronem R. R. I, 29 extr. deis cum dabant, *porricere* dicebant Romani, vel ϑυηλαὶ Hom. Jl. IX, 220. s. ἄργματα Od. XIV, 446: imo, quum *carsome vestisier* VI, b, 13 sq. non aliter quam *caede victimae* vertere sciam, ipsa victima *vestisia* dicta esse videtur. Quemadmodum autem V, a, 34 sq. *καπιδε ꟼϑντε IϑFιε Fεστικατϑ Πετδϑνιαπερ[τ] νατινε Φδατδϑ Ατιιεδιϑ* scriptum est, sic IV, b, 18. legimus: *Fεστιζα ϑστετϑ*; *ΦιιϑFι. φετϑ, ϑχδιπερ Φισιϑ φετϑ καπιδ*. *Capis* s. *capida* s. *capedo*, deminutive *capula*, *capidula*, *capeduncula*, *caprunculum* quoque, si recte legitur apud Festum, sicut *capita* et *capitulia* de vasculis agnoscit Jo. Lydus de magistr. Rom. I, 46. p. 78., secundum Arruntium apud Priscianum VI, p. 708. ed. Putsch. vasis genus est pontificalis, unde Decius Mus apud Livium X, 7. inter insignia pontificalia atque auguralia refert, si pontifex conspiciatur cum capide, capite velato victimam caedens, augur cum lituo, augurium ex arce capiens: cf. Cic. de rep. apud Non. Marc. s. v. *Samium*. *Samias* dixerat Laelius, tanquam testeas, capedines sive capedunculas in illa aureola oratiuncula, ad quam Cicero N. D. III, 17. respicit: unde Varro L. L. V, 26. §. 121.: »Minores capulae, a capiendo »(dictae, vid. Paul. Diac. s. v. *Capis*), quod ansatae, ut prehendi possent, i. e. capi. Harum »figuras in vasis sacris ligneas ac fictilis antiquas etiam nunc videmus (cf. de vita pop. R. »l. I. apud Non. Marc. s. v. *Armillum*),« atque Cicero in Parad. II.: »Quid? a Numa »Pompilio? minusne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse, quam »filicatas aliorum pateras arbitramur?« Numae Pompilio capidas cum jure sacerdotum tribuit etiam Lucilius IX, apud Prisc. pag. 708. in hexametro: »Hinc ancilia ab hoc, api»ces capidasque repertas«.

4. *Καπιδ* ablativus singularis est pro *καπιδε* IV, b, 33. scriptus, ut *καπι* IV, a, 29. 37. pro *capif* VII, a, 39. 45: nam pluralis in ϑς desinit, ut I, 5 sq. *καπιδϑς Πϑεμϑνε, Fεσϑνε πϑδτϑFιτϑ* h. e. capidibus Pomonae et Feroniae libato. Si *πϑδτϑFιτϑ*, pro *pudrovitu* VI, b, 56. scriptum, a *podruhpei* VI, b, 11. h. e. προςτροπῇ derivandum est, *καπιδ πϑδτιταφ* IV, b, 19. *capide propinata* verti potest, etsi *πϑδτιταφ* plerumque idem fere significat quod *σαχδεφ*. Pro *σαχδεφ*, quod per ablativum tertiae declinationis *sacri* reddendum

putavi, aliis in locis, ut IV, a, 29. 37. *σαϰϱα* scriptum est; *ετϱαφ* vero Umbros pro *altera* dixisse, quemadmodum Romani *iterum* pro *alterum* dicebant, atque apud Homerum ἕτερος vel alterum Jl. XXIV, 528. 598. vel alterutrum Jl. V, 258. 288., ἕτεροι vel alteros Jl. XII, 93. vel alterutros Jl. XX, 210. significat, sexta tabula docet, ubi VI, a, 18. *capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu* legitur. *Αιτε* IV, a, 37. mihi cum *αιε* V, a, 4., quod εὐχὴν significat, cognatum esse videtur, quum non solum VI, a, 25. *capirso subotu*, h. e. cum capide supplicato, sed etiam VI, a, 24. *capirse perso osatu*, h. e. cum capide preces orato, scriptum sit, quocum conferre licet Homeri versus Jl. XXIII, 196. *πολλὰ δὲ καὶ σπένδων χρυσέῳ δέπαϊ λιτάνευεν* et Jl. XXIV, 287. *σπεῖσον Διῒ πατρὶ καὶ εὔχεο* cet. Sic apud Virgilium G. IV, 381. Cyrene: *Oceano libemus*, ait; simul ipsa precatur. Notandum est autem, quod, quum in sexta tabula *mefa spefa Fisovina* VI, a, 9 et 14. *ocriper Fisiu*, *totaper Ijovina* sacrum fiat, in quarta exta cum maza Fisovi *pro monte Fisio* porriciantur, cum capide libetur *pro tota Iguvina;* in septima contra tabula VII, a, 37. exta et maza spissa dentur Fisovi Sansio *pro populo totius Iguvinae*, *pro tota Iguvina.* Pro monte Fisio et tota Iguvina in sexta tabula sex priora sacrificia fiunt, ut in septima tabula sex posteriora sacrificia pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina; sed in quarta tabula quatuor postremis sacrificiis nihil ejusmodi additum est, et sicut verbo *purdito fust*, VI, a, 42. h. e. rite sacrificatum sit, quod etiam IV, a, 39. ante duodecimum sacrificium legitur, sex priora sacrificia secernuntur a reliquis, sic post octavum sacrificium IV, a, 7. legimus: *ιvεx εxαϱ πιϜαξ φεστ*, quod mihi *inde mons piandus erit* vertendum videtur, quia VI, a, 46 sq. *eno ocar pihos fust* scriptum est, cujus genitivus VI, b, 19. *ocrer pihaner* legitur. Quemadmodum ibidem genitivus *popler anferener* additus est, sic IV, a, 10. legitur *πεvε πεπλεμ αφεϱεμ Ϝεϱιες* et VI, a, 48. *pone poplo afero heries*, post quod verba *αFεφ ανξεϱιατε ετε*, *πεϱvαιαφ*, *πεστvαιαφ* vel *avif aseriato etu, sururo stiplatu*, *pusi ocrer pihaner* cet. aliorum sacrificiorum ad populi expiationem spectantium initium indicant.

5. Quatuor extrema sacrificia ad populi expiationem maxime spectare, praeter alia infra demonstranda preces docent, quae in sexta septimaque tabulis ad mala averruncanda fiunt; atque ex his quartum fit, *παvε πεπλε ατεϱα φεστ* IV, a, 40. sive *pane poplo andirsa fust* VII, a, 46. h. e. quando populo indictum fuerit. His enim verbis cum iis comparatis, quae modo laudavi, non solum *πεvε* et *παvε* eaedem fere conjunctiones, sed etiam *πεπλεμ* et *πεπλε* iidem casus locales agnoscuntur. Hinc *ατεϱα* nomen substantivum esse videtur, indictionem designans, et quemadmodum *ατεϱα* pro *andirsa* scriptum est, sic *αφεϱεμ* s. *afero* pro *anferom*, quod, quia *anferener* eandem fere vim habuisse videtur, quam *pihaner*, lustrando vertendum putavi. Hinc *inferum* vinum scripsit Paulus Diaconus pro vino *inferio* in libandi formula apud Catonem R. R. 132. 134. *Jupiter! macte vino*

inferio esto, cf. Serv. ad Virg. A. IX, 641., qua secundum Trebatium apud Arnob. contr. gent. VII, pag. 236. ed. Elmenh. lustrabatur quasi tota vindemia, »ne vinum omne omnino, »quod in cellis atque apothecis esset conditum, esse sacrum inciperet et ex usibus eripe»retur humanis. *Addito* ergo, inquit Trebatius, *hoc verbo*, *solum erat*, *quod inferretur*, »*sacrum*, *nec religione obligabatur ceterum*«. *Ϝεϱιες satisfeceris* esse vertendum, facile probabitur ex iis, quae in particula III, §. 3. monui; sed in populi expiatione, ad quam spectant sequentia verba IV, a, 12. *πιϱ αϜτιμεμ εντεντε*, h. e. piamen cum ovatione intendito, maximi momenti fuisse *πϱινεϜατες* sive suffimenta, verba ante nonum sacrificium IV, a, 23. repetita docent: *εϱαϜεντ Ϝεα ζιμε ετετε πϱινεϜατες*, pro quibus in fine sextae tabulae scriptum est: *erafont via pora benuso.* In his *εϱαϜεντ* et *erafont* adverbia sunt a pronomine *erur* derivata atque Latinis adverbiis *ita* et *itaque* respondentia: hinc autem praeceptum *Ϝεα ετετε πϱινεϜατες*, s. *bene agitote suffimenta*, enuntiationi *via pora benuso*, s. *bene igni operati eritis*, respondet. *Benuso* enim secundam personam pluralis numeri esse, singulari *benust* VI, a, 53. s. *βενες* V, b, 16. respondentem, quemadmodum *covortuso* VI, a, 64. singulari *covortus* VII, a, 39. s. *κεϜεϱτες* IV, a, 11. respondet, verborum contextus indicat: cur autem hoc verbum *operati fueritis* vertam, sequentia docebunt.

6. *Πένω* s. *πένομαι* apud Homerum atque Hesiodum non solum *laborandi*, sed saepius etiam *perficiendi* vim habet. Sic in Jl. I, 318., ubi sermo est de peracto sacrificio, quo Graeci lustrabantur, nidorque hostiarum cum fumo in coelum abibat, legitur: *ὣς οἱ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν*, h. e. sic hi ea sedulo peragebant in castris. Idem significabat Umbricum verbum *beno*, unde *μενες* quoque IV, a, 15. pro *benust* VI, a, 53. derivandum est: hinc imperativus *ahavendu* VII, a, 27. vel *prevendu* VII, a, 11., quem in superiore particula §. 24. cum Latinis imperativis *subvenito* et *supervenito* vel Graecis *ἀμφίβαινε* et *περίβαινε* comparavi, potius cum imperativis *ἀμφιπένου* et *περιπένου* comparandus est. Nam ut apud Arnobium adv. gent. IV. legimus: »Flora, illa genitrix et sancta, — *bene curat*, ut arva florescant; sic Homerus Jl. XVI, 28. cecinit: *τοὺς μέν τ' ἰητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένονται, ἕλκε' ἀκειάμενοι*, h. e. atque hos quidem medici, multis medicamentis usi, curant vulnera sanantes. Ut igitur *erafont via pora benuso* idem significet, quod *εϱαϜεντ Ϝεα ζιμε ετετε πϱινεϜατες* IV, a, 23., *pora* pro *πεϱε* IV, a, 20., h. e. igne, scriptum putandum est; *πϱινεϜατες* vero suffimenta designare atque *ετετε* imperativum pluralis numeri pro singulari *ετε* s. *agito* esse, jam in secunda particula §. 31 sq. docui. *Ζιμε* quum *'simo* scriptum sit VI, a, 65 et VII, a, 1., casus localis est nominis, idem fere significantis, quod *dur* VI, a, 50. *Dur* autem, VII, a, 46. pro *τεφ* IV, a, 41. scriptum, e casu instrumentali *τεϱφ* abbreviatum est atque *turibus* vertendum, quemadmodum IV, a, 20. *τεϱες ετ πεϱε*, h. e. turibus et igne, pro *com prinuatir peracris sacris* VI, a, 56. legitur. Hinc *'simo* mihi pro thymo vel thymiamate positum videtur: erat enim thymiama, *θύματα*

πάγκαρπα apud Sophocl. Electr. 627., genus suffimenti odorati ex variis aromatibus compositum, quod ad suffitus incendebatur. Romani scriptores plerumque tus et odores conjungunt. Sed omnibus odoribus praeferebatur secundum Plinium H. N. XII, 25 (54) balsamum, uni terrarum Judaeae concessum, quod voce *πελσανα* IV, b, 27. designari, jam in secunda particula §. 23. monui, ubi simul alia purgatoria (*πεϑαια*), ut *σεπα* (sulfur), *πεστε Ασιανε* (bitumen Asianum) et *ξεϑε* (verbenae s. sagmina) illustrata sunt. Secundum Plinium H. N. XXII, 2 extr. enim verbenae vel sagmina (utroque nomine idem significatur gramen ex arce cum sua terra evulsum) in remediis publicis fuere, h. e. vel ornandis deorum, quos placatos volebant, aris, vel lustrandis ac purgandis domibus, unde venefica apud Virgilium Ecl. VIII, 65 sqq. praecipit:

Verbenas adole pinguis et mascula tura:
Conjugis ut magicis sanos avertere sacris
Experiar sensus. — — —

7. Ne repetam, quae ex superioribus hujus operis particulis jam satis nota sunt, omissis omnibus, quae in sex primis sacrificiis memorantur, ad lustrationem post sextum sacrificium instituendam statim progredior. In hac tres sunt periodi, quarum protasis ab iisdem verbis *απε* s. *απι—πεϑτιεϛ* incipit, apodosis contra particulis *εσμικ* vel *ενεκ*. Revera quidem IV, a, 34. *πεϑτιτιεϛ* exaratum est in tabula; sed quia VI, a, 23 et 38. *purdinsus* scriptum legitur, ut IV, a, 33. *πεϑτινζεϛ*, in illa scriptione mihi erratum esse videtur, ut IV, b, 32. in *σταφλτιεF* pro *σταφλτιFε*, *Fεστιζαα* pro *Fεστιζαμ*, *εκϑιπεϑ* pro *εκϑιπεϑ*, *ΙκεFινπα* pro *ΙκεFινα*. *Απε* s. *απι πεϑτιεϛ* proprie, ut *πενε πεϑτινζεϛ* IV, a, 33., *postquam consecraveris* significat; sed etiam, ut *πεϑτιτε φεστ* IV, a, 39., *quum peregeris* verti potest, quoniam inserti ablativi *ϝαβινα(φ)*, *εϑελ(ε)*, *σεϑεφ*, ad antecedentia respiciunt. Quod pro *ϝαβινα* s. *ϝαπιναφ* IV, b, 25. Latine *agnabus* scripserim, nemo mirabitur, qui hoc legerit apud Sosipatrum Charisium p. 39. ed. Putsch.: »Dativus et ablativus »per *is* exeunt, ut ... *tabulis:* nisi quod nonnunquam ratio ista auctoritate vel necessitate »corrumpitur: veluti quum dicitur *his deabus et libertabus filiabusque:* quod jurisperiti »instituerunt, ambiguitatis secernendae scilicet gratia, ob quam multa sordide ab auctori»bus dicta videntur habere rationem. Namque Gellius in secundo: *Deabus*, inquit, *suppli»cans*; et in eodem: *Multitudo puerorum jam erat ex raptabus*; et in tertio: *Capite cum »aliis paucabus consilium*; et in quinto: *Puellabus*; et in septimo: *Pro duabus pudicabus:* »quae, ut dixi, sexus ostendendi causa defendi possunt. At quum nulla causa cogente quid »tale dicitur, tunc nimirum confitendum est de errore, ut idem Gellius in nonagesimo »septimo: *Portabus*, et mox, *oleabus*, et Plautus in Curculione IV, 2, 20. *hibus*, et Ennius »in Protreptico: *Pannibus*: quae notanda videntur«. Plura hujus generis exempla proferre possem, sed ista satis probant, apud antiquos Romanos, qui secundum Paulum s. v. *calim*

etiam *nis* pro *nobis* dicebant, duas ablativi pluralis species in usu fuisse, sicut apud Umbros *τȣ(ϱ)φ* et *τȣϱες* pro *turibus*, *bus*que terminationem ortam esse e Graeca *φι*, addita *s* litera, quae pluralem numerum indicare solebat. Nam *bus* pro *bis* esse positum, cognoscitur e *nobis* et *vobis*, quibus dativi singularis numeri *tibi* et *sibi* sic respondent, ut duales Graecorum *νῶ* et *σφῶ* Latinorum pluralibus *nos* et *vos*, vel accusativi singularis in *am*, *em*, *im*, *om*, *um* pro *αν*, *ην*, *ιν*, *ον*, *υν*, exeuntes accusativis pluralis, qui in *a(n)s*, *e(n)s*, *i(n)s*, *o(n)s*, *u(n)s* desinunt. Umbri autem *r* pro *s* ponentes etiam in nominativo pluralis *anclar* et *arsmor*, ut *φϱατϱεϱ* pro *fratres*, dixerunt.

8. *Εϱελ* pro *εϱεζλε* I, 17. 19. scriptum videtur, quod, sicut *πȣϱτιφελε* V, b, 25. ablativi casus locum obtinet ejus nominis, cujus accusativus pluralis VI, a, 25. *erus* scribitur. Quod quidem nomen, sicut ad *πεϱȣμ* antecedens respicit, preces designat: unde VI, a, 37 sqq. *persnimu puse sorsu* et *erus dirstu* synonyma esse videntur. Sed sicut apud Graecos *εὐχαὶ*, *λιταὶ*, *ἀϱαὶ* trium diversarum precum nomina fuerunt, sic non omnes preces *erus* dici potuisse, inde colligo, quod I, 27 sqq. legitur:

εϱȣς ταζεξ τεϱτȣ, ιvȣμεκ κȣμαλτȣ, αϱκανι κανετȣ, κȣματες πεϱσνιϝμȣ.

erus tacens dicito, inde cumulato, arcane canito, tacite prȩcator.

Quemadmodum hic *κανετȣ* ad ea carmina referendum est, quorum Virgilius Ecl. VIII, 67 sqq. meminit; sic *εϱȣς τεϱτȣ* ad *ἀϱὰς* sive incantationes expiatorias. Hinc VI, a, 25. *perstico erus ditu* legitur, ubi *perstico* pro *persico*, h. e. cum lustratione et purgatione, scriptum videtur: refertur enim ad *persi(n)* s. lustrationem in verbis quartae tabulae *πεϱι καπιϱε πεϱȣμ φειτȣ*, h. e. lustrum capide cum precibus facito, memoratam. Notandum autem est, quod in quarta tabula haec sibi primum respondeant:

IV, b, 28. *απε ϝαβινα πȣϱτιιȣς, σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ φετȣ:*

IV, b, 31. *απι εϱελ πȣϱτιιȣς, ενȣκ σȣϱȣμ πεσȣντϱȣμ φειτȣ σταφλτιFȣ:*

deinde vero dicatur IV, b, 34. *απι σȣϱȣφ πȣϱτιιȣς, ενȣκ ϝαπιναϱȣ εϱȣς τιτȣ.* — Quod si *πεϱȣ καπιϱε πεϱȣμ φειτȣ* et *εϱελ* s. *εϱȣς τιτȣ* synonyma sunt, agnarum incantationes ter dicendae fuerunt, et ante, et post duo *σȣϱα πεσȣντϱα*, quorum alterum *σταφλτιFȣ(μ)* s. stabulativum vocatur. In sexta tabula VI, a, 40. *pesondro(m) staflare* opponitur *pesondro sorsalem(e)*, sicut paulo supra *vestisiam staflarem* oppositam legimus *vestisiar sorsalir*, h. e. exta stabularia extis socialibus. In his tamen plura notanda sunt: primum enim IV, b, 34. *απι σȣϱȣφ πȣϱτιιȣς* scriptum est, sicut VI, a, 37. *puse sorsu*; sed VI, a, 40. *porse pesondrisco habus* legitur, sicut VI, a, 37. *ape pesondro purdinsus*, quasi *sorsum* et *persondrum* synonyma sint. At in singulari numero *sorsum* simpliciter dicitur *persondrom* illud, quod *stabulari* opponitur. Est igitur *sorsum* adjectivum pro *sorsali*, ut apud Romanos *socium* pro *sociali*, positum: etsi enim IV, b, 31. *πεσȣντϱȣμ σταφλτιFȣ(μ)* etiam *σȣϱȣμ* dicitur, in sexta tamen tabula *pesondro(m) sorsom* VI, a, 24. et *pesondrom staflare* VI,

a, 47. eodem modo distinguuntur, quo VI, a, 39 sq. *pesondrom sorsale* atque *pesondrom staflare.*

9. *Persondrom* a *persi* derivatum sine dubio purgationis genus significat, quod *sorsom* dicitur, quatenus pro *sociis operum* fit; inter socios operum vero Cato R. R. c. 141. non pastores solum, sed pecua quoque refert, quemadmodum etiam in *sorsu persondru, Tefrali pihaclu* VI, a, 32. et 34. preces pro *viro, pequo*, fiunt. Itaque *πεσυντρυμ σταφλιτιFυ(μ)* etiam *συρυμ* dici potuit, quanquam in illo *νερτρυκυ* fit lustratio, quae *τεστρυκυ* fit in *συρυμ πεσυντρυ. Νερτρυμ* pro sinistro quasi *σνερτρυ* dixisse Umbros, jam in secunda particula §. 24. monui: hinc *νερτρυκυ*, ut *τεστρυκυ*, adverbium est cum praepositione *κυ(μ)* compositum. Ceterum lustrationes plerumque fiebant circumlatione taedae vel aquae vel sulfuris vel victimae circa eos, qui expiabantur, Virg. Ae. VI, 229. atque in agris urbeque lustrandis circumagebantur suovitaurilia, Cat. R. R. 141. Virg. G. I, 345. Lucan. I, 605., unde *ambarvales* et *amburbiales* hostiae dicuntur apud Festum et Servium ad Virg. Ecl. III, 77. V, 75. Etiam in adorando dexteram ad osculum referebant, totumque corpus circumagebant, quod in laevum fecisse Galli religiosius credebant, Plin. H. N. XXVIII, 2 (5). Suet. Vitell. 2. Nihilo minus corporis circumactio a sinistra in dextram *dextrationem* vocat Solinus c. 45 (47) a med. atque apud Plautum Curcul. I, 1, 70. Phaedromo, *quo me vortam, nescio*, dicenti Palinurus respondet: »Si deos salutas, *dextrovorsum* censeo«. Quomodo autem in quarta nostra tabula *τεστρυκυ* et *νερτρυκυ* intelligendum sit, sexta tabula docet, in qua post *capirse perso osatu*, h. e. cum capide preces orato, VI, a, 24 sq. legitur: *eam mani nertru tenitu*, h. e. eam manu sinistra teneto, etsi paullo antea *destruco persi fetu*, h. e. ad dextram lustrum facito, scriptum est. *Τεστρυκυ* et *νερτρυκυ* igitur adverbia, etsi cum praepositione *κυμ* composita sunt, *dextrorsus* tamen et *sinistrorsus* significant, breviataque *κυ* in his pariter differt ab *κυμ* in *Fακυκυμ*, h. e. cum foco, IV, a, 1 & 4., atque a litera *κ*, casibus localibus pronominum *esur* et *enur* addita, *εσμικ* IV, b, 29 & 32. pro *εσυμεκ* IV, a, 8., et *ενυκ* IV, b, 36. s. *ινυκ* IV, a, 7. pro *ενυμεκ* IV, a, 11. cet. s. *ινυμκ* I, 23., quorum adverbiorum hoc nonnisi apodosin protasi, illud vero novam enuntiationem antecedentibus addit. *ΠρεFε* quidem sic verti, quasi adverbium sit; sed quia III, a, 18 sqq. *πρεFερ, τυπλερ, τριπλερ*, sibi opponuntur, adjectivum esse mihi videtur, ad *Fεστιζαμ* referendum.

10. In praeceptis de septimo et octavo sacrificio nihil amplius obscurum est, nisi subjunctivus *φυρφαϑ* pro *furfant* VI, a, 43., quem in tertia persona pluralis numeri positum ab eodem verbo deduco, cujus imperativus *efurfatu* VI, a, 17. et VII, a, 38. legitur, et fortasse idem significat, quod *φεφυρε φετυ* V, a, 4. h. e. *februa facito* s. *februato.* Quam varia fuerint Romanorum *februa*, Ovidius cecinit Fast. II, 19 sqq. eadem fere in fine addens, quae Paulus Diac. s. v. **Februarius** e Festo excerpsit: »Quaecumque denique

»purgamenti causa in quibuscumque sacrificiis adhibentur, *februa* appellantur: id vero, »quod purgatur, dicitur *februatum*«. cf. Censorin. D. N. 22. Augustin. C. D. VII, 7. Sabinos quidem, Varro L. L. VI, §. 13. refert, purgamentum *februum* dixisse; sed quum Laurentius Lydus de mense Februario testetur ex Anysio quodam, *Februum* deum, qui lustrationum potens credebatur secundum Macrobium S. I, 13., deum inferum sive Plutonem secundum Isidorum Origg. V, 33, 4. Tuscorum lingua esse vocatum, februandi verbum equidem Umbris attribuo, et quod post sacra Tefrae Joviae, quam deam Palem esse interpretatus sum, *ovibus* februarint, ad ejusmodi ovium lustrationem refero, qualem Ovidius F. IV, 731. in Parilibus sic descripsit:

I, pete virginea, populus, suffimen ab ara:
    Vesta dabit; Vestae munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit vituliqne favilla:
    Tertia res durae culmen inane fabae.
Pastor, oves saturas ad prima crepuscula lustra:
    Unda prius spargat, virgaque verrat humum.
Frondibus et fixis decorentur ovilia ramis,
    Et tegat ornatas longa corona fores.
Caerulei fiant vivo de sulfure fumi,
    Tactaque fumanti sulfure balet ovis.

Quemadmodum his versibus *staflare persondrom* descriptum legimus, sic *sorsale* Fast. IV, 725 sqq.

Certe ego de vitulo cinerem stipulasque fabales
    Saepe tuli plena februa casta manu.
Certe ego transilui positas ter in ordine flammas,
    Udaque roratas laurea misit aquas.

11. Hos versus eo libentius laudavi, quia non solum monstrant, quale fuerit *staflare* et *sorsale persondrom*, quibus ovibus februatum sit, sed etiam *Tefram Joviam* Palem intelligendam esse probant. Quid enim similius invenias ritibus sexti sacrificii *πεστε Ασιανε φετε, ξεῤεφ φετε, πελσανα φετε, αῤFια εστεντε; πενι φετε, ταζεξ πεσνιμε αῤιπεῤ αῤFις*, quam hos versus Fast. IV, 741 sqq.

Ure maris rores, taedamque, herbasque Sabinas,
    Et crepet in mediis laurus adusta focis;
Libaque de milio milii fiscella sequatur:
    Rustica praecipue est hoc dea laeta cibo.
Adde dapes mulctramque suas: dapibusque resectis
    Silvicolam tepido lacte precare Palen.

Pro *ξεϱεφ* hic leguntur herbae Sabinae, de quibus Plinius H. N. XXIV, 11. §. 61.: »Herba Sabina, brathy appellata a Graecis — a multis in suffitus pro ture assumitur«; cf. Virgil. Cul. 402. Ovid. F. I, 343. Prop. IV, 3, 58. In sequentibus vero apud Ovidium precibus inter multa illis, quae in septima tabula praecipiuntur, similia hi quoque versus leguntur:

> Tu, dea, pro nobis fontes fontanaque placa
>
> Numina; tu sparsos per nemus omne deos.

Hinc *Φυντλεϱε* in nono sacrificio de Fontinalibus accipere minime dubitavi, quod sola causa fuit, quod *'Ρυπινιε* IV, a, 27. Robigalia designare putaverim: *Τϱα Σατε* vero IV, a, 31. s. *Traha Sahata*, VII, a, 5 et 39., quia lac saccatum apud Umbros sic dici potuit, pro Sementivis feriis accipere (vid. Partic. III, §. 22.) non amplius audeo. Etiam *φυϱυ Σεϝμενιαϱ ϝατυτυ* IV, a, 42. pro foro Semoniae sacro accipere jam dubito, quia res sacra potius quam locus sacer posci videtur: nam verbis quoque *Fυxυxυμ IυFιυ* et *Fυxυxυμ Κυϱετιες* IV, a, 1 et 4. s. cum foco Jovio et cum foco Curitis non tam aram quam sacra in ara facienda designata existimo. Praeterea *ϝατυτυ* numerus pluralis imperativi mihi esse videtur, ut *τυσετυτυ* antecedens, pro *ϝαβετυτυ* scriptus, ut IV, a, 11. *xϱενxατϱυμ ϝατυ* pro *xϱιxατϱυ ϝαβετυ* V, b, 27 sqq. exaratum est; tum *Σεϝμενιαϱ* dativus pluralis est, *Semonias* autem Penates interpretor, quos Virgilius quoque Aen. IX, 259 sq. cum Vesta s. *Tursa Jovia* conjunxit; *foro(m)* igitur *φόϱον* s. debita sacra.

12. Reliquis omnibus, quae in ipsis sacrificiorum praeceptis leguntur, jam satis illustratis in superioribus particulis, nunc mihi explicanda sunt, quae post octavum sacrificium IV, a, 8. adjiciuntur. Quum autem primum eorum vocabulum *σFεπυ* mihi non differre videatur a *sepu*, quod Volsca inscriptio Velitris reperta exhibet, cujus nihil adhuc praeter initium: *Deve Declune statom*, h. e. Divae Declunae sacrum, et finem: *Ec se cosuties Ma. Catafanies medix sisti atiens*, h. e. ex se consumptis Mam. Catafanius meddix sisti jussit (addicens), in tertia particula §. 11. interpretatus sum, reliqua ejusdem inscriptionis praemittere liceat.

Sepis atahus pis velestrom facia esaristrom sebim, asif vesclis vinu arpatitu;
Siquis privatus piamen voluntarium faciat focaria veneratione, in aris vasculis vino libato;
sepis toticu covehriu, sepu ferom: pihom estu.
siquis magistratus cumulet, si qua feria: pium esto.

Si quis dubitet de Volscorum, inter Oscos et Latinos quasi mediorum, origine ex gente Umbrica, convinci poterit hac inscriptione prorsus fere Umbrica, licet in nonnullis Oscorum, in aliis Latinorum linguae propiore. Sicut in inscriptione Lerpirii *duir dertier dierir* h. e. *duins derties dieris* pro *dedit dicatis Diris* positum invenimus, sic in Volsca *cosuties* pro *consumptis* et *atiens* pro *addixit* scriptum est. Sed propius etiam ad Umbrici

sermonis indolem accedunt reliqua, in quibus, quia Paulinus a S. Bartolomaeo in dissertatione sua de Latini sermonis origine (Rom. 1802.) cum Lanzio consentit, *pis s. piamen* pro *dis s. diis* legendum, *velestrom* vero non pro Velitrarum Volsco nomine accipiendum, sed *voluntarium* interpretandum est, quippe quod a *velle* derivatum esse videtur, sicut Latini *sequestrum* a *sequi* deduxisse dicuntur. *Pis velestrom* igitur est piamen voluntarium, quod *atahus facia esaristrom sebim*, h. e. privatus faciat focaria veneratione, oppositum illi, quod *toticu covehriu ferom*, h. e. magistratus cumulet in feria s. ritu sollenni. Opponitur enim *atahus* s. ἄταγος magistratui s. ταγῷ, qui *toticu(s)* s. *τȣFτιϰς* in Oscis inscriptionibus dicitur.

13. *Sepis* etiam Osci pro *siquis* dixerunt, unde *sepu*, ad *ferom* si refertur pro *Fεϱȣφε* IV, a, 9 s. *verofe* VI, a, 47 positum, casus localis est; *sebim* vero, perperam in duo vocabula divisum, respondet Umbrico *σεFȣμ* IV, b, 5. s. *sevom* VI, b, 56., quocum *esaristrom*, ab *εξαϱια*, quod I, 27. ἐσχαϱίδα s. foculum designat, derivandum, in casu locali constructum est. Focaria veneratio, qualem Livius intellexit, II, 12, sub fin. de Scaevola scribens: »Dextram accenso ad sacrificium foculo injicit«, in Volsca inscriptione circumscripta est verbis *asif vesclis vinu arpatitu*, quorum *arpatitu* solum in Iguvinis tabulis non legitur. Neque tamen dubito, quin hoc vocabulum, ex praepositione *ar* pro *ad* et participio *patitu* pro *potato* compositum, idem significet, quod *libato* apud Romanos: vinum enim libari solebat *pat̆ris*, quae mihi ad ποτῆϱας referendae videntur, sicut ϰϱατῆϱες *craterae* dicebantur. Ipse Varro L. L. V, 26, §. 122. pateras ad pocula refert, licet ab eo, quod pateant, dictas existimet. Pro poculis in nostra inscriptione *vesclis* legimus, quibus vascula designantur in Iguvinis tabulis. An *asif vinu* cum *αυζιφ Fιυȣ* V, a, 25. comparandum sit, in dubium vocari potest, quia VI, a, 50. *aso* ab *onse* distinguitur et aram designare videtur. Apud Romanos quoque *aras* primum *asas* dictas Macrobius S. III, 2. e Varronis divinarum libro V. testatur, quod esset necessarium a sacrificantibus eas teneri (cf. Serv. ad Virg. A. IV, 219), ansis autem teneri solere vasa. Quod si *pihom estu* vertamus *pium esto*, inscriptio similis est veteri illi Romanae apud Pignor. symbolic. epist. n. 30.: »Siquis hic »hostia sacrum faxit, quod magmentum nec protollat, idcirco tamen probe factum esto«, h. e. ut Sigonius de antiq. jur. provinc. II, 6. a med. interpretatur, si ita sacrum fecerit, ut exta pinguia et aucta non proferat, nihil tamen triste portendat, cf. Grut. p. CCXXIX, col. 2. Orell. 2489 sq. *Facia* pro *faciat* dixerunt Volsci, quemadmodum Umbri *si* pro *sit*: ergo *covehriu* quoque pro *cumulet*, ut *stahu* pro *stet* legitur in fine ejus inscriptionis, quam primam feci in inscriptionibus minoribus primae particulae. *Ασαμα ϰȣFεϱτȣ* V, a, 39. significare *in ara cumulato*, jam in secunda particula §. 34. extr. monui.

14. In quarta quidem tabula IV, a, 9. *Fεϱȣφε τϱεβλανȣ ϰȣFεϱτȣ* verti *ferias treblanas instaurato;* sed si *Fεϱȣφε* non differt a *ferom* in Volsca inscriptione, ad quod,

quia *sepu* post *sepis* repetitum pronominis indefiniti locum obtinet, *covehriu* supplendum est, vertendum proprie fuit *feriarum treblanarum, ritu* (iterum) *cumulato*. Ad instaurationem autem sacrorum spectat ablativus *ϱεστεφ* pro *resitis* s. *repositis*, de cujus usu apud Virgilium videas Wagneri Quaest. XXXXI. ad Virg. G. III, 527. Sic Troes Aen. VII, 146., postquam Aeneas vina reponi mensis jusserat, v. 134.

Certatim instaurant epulas, atque omine magno
Crateras laeti statuunt, et vina coronant.

Hic quidem propter laetum augurium instaurantur epulae, sed propter dirum omen Aen. III, 231. et quia tunc pulchrum fuit, ut Statii verbis utar Theb. II, 88.

Instaurare diem, festasque reponere mensas,

in quarta quoque tabula praecipitur *ϱεστεφ εσϑνϑ φειτϑ* h. e. repostis omen facito, *σFεπϑ Faζετϑμισε* h. e. si quo cessatum sit. Sententia hujus loci clara mihi videtur, fluctuat vero singulorum verborum interpretatio. *Faζετϑμισε* quidem, quia VI, a, 47. *vasetome fust* scribitur, cum subjunctivo *σε* pro *si(t)* compositum agnoscitur; sed ignoratur, cur non *vasetom fust* s. *Faζετϑμ σι* exaratum sit, quemadmodum in precibus *vasetom est* pro *vacatum est* scribi solet. An *vasetome* casus localis est, ut *esome* pro *εσϑμεκ* (*in hoc*)? ut *in vacato* scriptum sit pro *cessans?* Tum si *πιFaξ φϑστ* s. *pihos fust* recte explicatur *piandus fuerit*, *αντεϱ Faκaξε* s. *ander vacose* interpretandum videri possit *inter vacanda*. At *ϑκaϱ πιFaξ* s. *ocar pihos* in genitivo VI, a, 48. *ocrer pihaner*, non *ocrer pihoser* scribitur: hinc *αντεϱ Faκaξε* verti *inter vacantia*, quemadmodum in Sabin. ep. I. sub fin. Ulyxes ad Penelopen scripsit:

Forsitan ante dapes *interque vacantia vina*, h. e. nondum in mensam illata,
Ultoris pharetris utile tempus erit.

Svepo s. *σFεπϑ* Graecae conjunctioni *εἴπου* (si quā) respondere potest; *σFεπις* certe IV, a, 18. pro *siquis* est positum; *εσϑνϑ* vero s. *esono* significare *αἴσιόν τι* s. secundum omen, jam in altera particula §. 33. monui. Tali omine igitur cessante, ut sacra instaurarentur, auguria quoque repetenda erant; quod vero omen intelligendum sit, discimus e Virgil. G. IV, 386., ubi Cyrene

Ter liquido ardentem perfudit nectare Vestam:
Ter flamma ad summum tecti subjecta reluxit.

Conferantur, quae supra §. 1. sub fin. dixi.

15. Pro *αFιφ αξεϱιατϑ* paullo post *αFεφ ανξεϱιατϑ ετϑ* legitur; *αξεϱιατϑ* autem s. *aseriatu* VI, a, 47. non eodem modo explicandum esse, quo *ανξεϱιατϑ* s. *aseriato* VI, a, 48. ante *ετϑ*, sed *aseriatu* pro imperativo, *aseriato* pro accusativo accipiendum, ut *αξεϱιατϑ* tamen idem significet, quod *ανξεϱιατϑ ετϑ*, h. e. *augurium capito*, in secunda particula §. 20. monui. Quod autem idem bis praecipiatur, mirari possemus, nisi verba *πϑνε*

πεπλεμ αφεϱεμ ꟊεϱιες jam supra §. 4 sq. explicata indicarent, de novis ritibus hic agi. Hinc etiam *πενε κεFεϱτες* non ad instauranda sacra vel ad verba *Fεϱεφε τϱεπλανε κεFεϱτε* refero, sed, ut Caesar B. C. III, 46. *his rebus completis* scripsit, *postquam compleveris* verto. Illa enim, quae proxime sequuntur, etsi paullo post ad auguria sermo redit, ad alios tamen sacrorum ritus spectant, quos ut recte intelligamus, similia quaedam e quinta tabula proferre liceat, ubi V, b, 27 sqq. sic scriptum legimus:

Πενε ανπενες, κϱικατϱε τεστϱε εεξε ꟊαβετε: απε απελες, μεφε ατεντε.

Απε πεϱτεFιες, τεστϱε εεξε ꟊαβετε κϱικατϱε; αϱFιε εστετε, πενι φετε.

In his protasin *πενε ανπενες*, h. e. postquam operatus eris, vel *απε πεϱτεFιες*, h. e. quum consecraveris, excipit eadem fere apodosis, quae in quarta tabula paullo aliter scripta est *κϱενκατϱεμ ꟊατε, ενεμεκ πιϱ αꟊτιμεμ εντεντε,* et VI, a, 49. *crincatro hatu destramescapla, anovihimu, pir endendu. Κϱενκατϱεμ ꟊατε* igitur scriptum est pro *κϱικατϱε(μ) ꟊαβετε*, h. e. circulationem habeto sive pompam in orbem ducito, quae quidem cum ovatione (*αꟊτιμεμ* s. *εεξε*, h. e. *εὐασμῷ* s. *ἰυγμῷ, ἰύξει*) ad dextram fiebat. *Anovihimu* imperativum jam in secunda hujus operis particula §. 31. *ova, jubila*, interpretatus sum; quia vero casus localis *αꟊτιμεμ* cum *πιϱ εντεντε* s. piamen intendito (*munera supplex tende, petens pacem*, apud Virg. G. IV, 534 sq. *ἔπαιρε δὴ σὺ θύμαθ' ἡ παροῦσά μοι Πάγκαρπ', ἄνακτι τῷδ' ὅπως λυτηρίους Εὐχὰς ἀνάσχω δειμάτων ὧν νῦν ἔχω* apud Sophocl. El. 634 sqq. unde corrigendum est, quod in particula II, §. 30. scripsi) constructum est, circulationem illam non tam more Graecorum interpretor, apud quos *κύκλιοι χοροὶ* circum Bacchi aram celebrari solebant, quam more Romanorum, quorum sacrum amburbium ad Urbem lustrandam quotannis factum Lucanus I, 592 sqq. descripsit. Nam in hoc quoque, ut in ambarvali sacro, carmina cantata esse, Vopiscus testatur in Aurelian. c. 20.

16. Quemadmodum V, b, 27. tam *απελες*, quam *ανπενες*, ab imperativo *απεντε* II, 27. s. *αμπεντε* II, 23. deducitur, sic *εντελες* ab *εντεντε*; imperativus *στεπλατε* vero s. *stiplatu* pro *firmato* positum est, quemadmodum Symmachus I, 11. scripsit: »Sponsionem »*stipulat*, h. e. firmat, affectio«. Quemadmodum porro apud Virgilium G. IV, 386. Cyrene omine firmat animum, sic in nostra tabula piamen firmatur auguriis: haec enim indicari nominibus *παϱφαμ τεσFαμ* in casu locali positis, versus in initio sextae tabulae docet:

Parfa, curnase, dersva; peiqu, peica, merstu.

In hoc versu *dersva* et *merstu* adjectiva esse, quorum illud et ad *parfa* et ad *curnase*, hoc et ad *peiqu* et ad *peica*, appositum sit, cognoscitur ex sequentibus: *parfa dersva, curnaco dersva; peico mersto, peica mersta:* eodemque modo Plautus Asinar. II, 1, 11 sq. scripsit:

Impetritum, inauguratum'st: quovis admittunt aves.

Picus, cornix est ab *laeva;* corvus, parra ab *dextera.*

Nam eos, qui hoc loco *porro* legunt, refellit Prudentius in Symmach. II, 570 sqq. quaerens:

Cur Cremerae in campis *cornice* vel oscine *parra*
Nemo deûm monuit perituros Marte sinistra
Ter centum Fabios, vix stirpe superstite in uno?

Quemadmodum hic cornice vel oscine parra *sinistra* triste, sic apud Plautum corvo et parra *ab dextera* laetum datur augurium; Umbrorumque *παῤῥαμ τεσFαμ* esse Plauti parram dexteram, in dubium vocari nequit. Quia secundum Ciceronem de div. II, 38. aliis a laeva, aliis a dextra datum est avibus, ut ratum auspicium facere possint, in Iguvinis tabulis, ut apud Plautum, duae aves dextrae, duae laevae vocantur, etsi in nominibus avium differentia quaedam agnoscitur. Supra quidem dextram manum apud Umbros *destram*, non *dersvam s. desvam* (*taishwo* apud Ulfilam), sinistram *nertram*, non *merstam*, appellatam vidimus; sed Umbri inter *dersvom* et *destrom*, interque *merstom* et *nertrom* sic distinxisse videntur, ut Graeci antiqui inter *δεξιὸν* atque *δεξιτερὸν*, interque *λαιὸν s. σκαιὸν* atque *ἀριστερὸν*, quum apud Homerum Od. XXIV, 311 sq. *οἱ ἐσθλοὶ ὄρνιθες* non *δεξιτεροὶ*, sed *δεξιοὶ* vocentur, cf. Jl. XXIV, 294. 312. 320. Od. XV, 160. 164. 525. 531.

17. Graecorum augures septentrionem versus spectasse, ex Hom. Jl. XII, 239 sq. intelligimus; sed Romanum augurem Cicero de div. I, 17. ad meridiem spectantem constitisse dixit. Hinc idem de div. II, 36. alia aliis sinistra fuisse scripsit, ut quaedam essent etiam contraria: ipse Plautus Aulul. IV, 3. sibi contradicit scribendo:

Non temere est, quod *corvus* cantat mihi nunc *ab laeva manu:*
Semel radebat pedibus terram, et voce crocibat sua.
Continuo meum cor coepit artem facere ludicram.

Non igitur mirandum est, quod in Iguvinis tabulis *parfa, curnase, dersva; peiqu, peica, merstu*, laetum fiat augurium, apud Plautum contra in Asinaria dicatur: *picus, cornix est ab laeva; corvus, parra ab dextera.* Etsi enim Cicero de div. I, 39. cum Plauto consentit, quaerendo: cur a dextra *corvus*, a sinistra *cornix* faciat ratum? Horatius tamen C. III, 27. in illo carmine, cujus initium est: »Impios *parrae* recinentis omen ducat«, v. 9 sqq. cecinit:

Antequam stantis repetat paludes
Imbrium divina avis (*cornix*) imminentem,
Oscinem *corvum* prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix, ubicumque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec laevus vetet ire *picus*,
Nec vaga *cornix*.

Ibi laevus picus cum vaga cornice triste facit augurium, oscen corvus vero suscitatur solis ab ortu, h. e. a parte sinistra auguris, Romanorum more meridiem spectantis, ut triste

cornicis augurium laetum reddat: neque haec differentia inde potest explicari, quod Servius ad Virg. A. IV, 462. annotavit, oscines bonas praepetes (alites) malas fuisse et contra, quum in hoc quoque non consentiant populi. Nostris majoribus dextera meliora visa esse, Grimmius in Germanorum mythologia p. 657 sq. monuit; nihilo secius in Appendice pag. XXXVIII. legitur: »Dum iter aliquod faciunt, si cornicula ex sinistra eorum in dexteram »illis cantaverit vel volaverit (cf. Virg. Ecl. IX, 14 sq.), inde se sperant habere pro»sperum iter«.

18. Bene Cicero de div. II, 39., quum dixit: »Nobis sinistra videntur, Grajis et »barbaris dextra, meliora«, addidit: »quanquam haud ignoro, quae bona sint, sinistra nos »dicere, etiamsi dextra sint; sed certe nostri sinistrum nominaverunt, externique dextrum, »quia plerumque melius id videbatur«. Umbros quoque, ut Romanos, sinistra dixisse bona, e verbis *mersta(f) avei(f), merstu(f) angla(f)* VI, b, 3 sq. intelligitur, in quibus oscines *aves*, alites vero *anglae* s. aquilae dici videntur. Secundum Festum: »*Oscines* aves App. »Claudius esse ait, quae ore canentes faciant auspicium, ut corvus, cornix, noctua; *alites*, »quae alis ac volatu, ut buteo, sanqualis, aquila, immissulus, vulturius: picus autem Mar»tius Feroniusque et parra et in oscinibus et in alitibus habentur«. Idem Festus tamen scripsit: *Oscinum* tripudium est, quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit corvus, cornix, noctua, parra, picus«; atque Horatius l. l. cum pico vagam cornicem conjunxit, de noctua tanquam nocturna avi prorsus tacuit. Inter *alites* distinguebantur etiam *praepetes* s. *οἰωνοὶ τανυπτέρυγες* Hom. Jl. XII, 237. et *inferae*, Gell. N. A. VI, 6. et Serv. ad Virg. A. III, 359. quarum *praepetes* easdem esse puto, quas App. Claudius alites dixit, *inferas* vero aves, quae et in oscinibus et in alitibus habebantur. In Iguvinis tabulis contra distinguuntur aves *pernaiar* et *postnaiar* s. priores et posteriores, quod discrimen equidem, quum loci ratione habita dexterae et sinistrae aves distinguantur, propter auguriorum combinationes ad tempus referendum puto. Ceterum fallitur Lutatius, qui ad lib. III. Thebaidos annotavit, infelices aves dici feminino genere, felices masculino: in Iguvinis certe tabulis *picus* et *pica* pari sunt honore. Illa pica autem, quum corvi locum obtineat, cujus Prudentius pariter ac Plautus et Horatius meminit, fortasse non est *pica varia*, garrulitate sua infamis, sed *pica glandaria* Plinii s. *corvus caryocatactes* Linnaei, *κίσσα* Graecorum. Imperativum *κυμπιφιατυ* IV, a, 14. jam in secunda particula §. 33., ut *τεφε τυτε ΙκυϜινε* §. 34., explicare conatus sum. An *Ϝεα*, quod in superiore particula §. 24., sicut supra §. 5., cum Graeco adverbio *εὖ* comparavi, tanquam neutrum pluralis numeri ad *αϜιεκλα* referendum sit, dijudicare nescio; *αϜιεκλα* vero avium auguria interpretor, ut *Ϝαπεφεμ αϜιεκλυφε favente avium augurio*, atque si *αϜιεκλα ετυ augurium capito* significat, *Ϝεα εσυνυμε bona omine* explicari potest.

19. *ΠϕινυϜατε* s. *primatur* suffimenta designare in secunda particula §. 31.

probavi; sed si quaeritur, cur verba cum hoc nomine constructa, ut imperativi *ετετε* IV, a, 23. et *τεσετετε* IV, a, 41. et subjunctivus *σταϝεϱεν(τ)* IV, a, 15., in plurali numero legantur, hoc mihi indicare videtur, *suffimenta* non ab uno homine, sed ab omni populo agi: atque nescio, an *ετετε*, *ϝαβετετε* cet. pro tertia quoque persona pluralis numeri accipienda sint, sicut *σταϝεϱεν(τ)*. Pluralis quidem numeri est etiam nominativus *πενιζατε* s. *ponisiater* VI, a, 51. pro *puniceati* s. *purpurati;* sed quare omnes e populo, tanquam augures purpura induti, *πεϱκαφ* h. e. lituis de coelo servare debuerint, equidem non dispicio. Num plures augures intelligendi sunt, quia in sequentibus tota Tadinas tribus in quatuor nomina dividitur? Sequitur tamen singularis numerus *πενε μενες* pro *ape benust* VI, a, 52 sq., quod supra §. 6. jam interpretatus sum, et *ετεϱ σταϝμε*, pro quo VI, a, 53. *etur stahmu*, VI, a, 55. *ehetur stahamu* scriptum est. Si *σταϝμε* imperativus est verbi deponentis *ἵστασϑαι*, *ehetur*, sicut *prinuatur*, pro accusativo pluralis numeri in quarta declinatione accipiendum est, et sicut *ehiato* VII, b, 2, pro quo V, b, 8. 11. *εϜειετε* legitur, ovatus s. ovationes significat, ita ut *ετεϱ σταϝμε*, sicut *εϜειετε (σεϜαχνι) ναϱατε*, verti possit *παιᾶνα ἵστασο* s. paeanem sacrum dicito. Sic Homerus de Graecis cecinit Jl. I, 472 sq.

Οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ ϑεὸν ἱλάσκοντο,
Καλὸν ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν.

Quemadmodum paean iste differt ab *ἰυγμῷ*, sic *ετεϱ* ab *αϝτιμεμ*, et imperativus *ehetur stahamu* ab *anovihimu* VI, a, 49. Ceterum *αϝτιμεμ* eandem flexionem habet, quam *ακεϱενιαμεμ*, pro quo IV, a, 43. *ακεϱενιε* legitur: differt autem *νεμεμ* eo, quod prima *m* litera in nomine radicalis est. Verumtamen terminationem *μεμ* non magis diversam puto a terminatione *m*, quam *φεμ* a *φε* in verbis *Ϝαπεφεμ αϜιεκλεφε* IV, a, 14. Est igitur *ακεϱενιαμεμ* casus localis nominis *ακεϱενια*, quod, quum ad *πϱινεϜατε* s. suffimenta referendum sit, turificationem de acerra designare videtur. Sic etiam Aeneas apud Virg. A. V, 744 sq.

Pergameumque Larem et canae penetralia Vestae
Farre pio et plena supplex veneratur *acerra*.

20. Verbis *σϜεπις ϝαβε* VI, a, 55. additur *esme pople*, h. e. in hoc populo, unde dubitari nequit, *σϜεπις ϝαβε*, etsi VI, a, 54. *sopir habe* exaratum est, *si quis habet* esse vertendum; *πεϱτατελε* vero VI, a, 55. duobus verbis *portatu ulo* redditur, quorum hoc *ullum* s. *aliquid* significare potest, illud vel portatum vel idem fere quod *πεϱτιτε* IV, a, 39., h. e. consecratum diisque dicatum. *ϝαβε* fortasse indicativus est, *εϱε* vero, cum *πεϱε μεϱς εστ* h. e. *prout salutare est* (cf. particula IV, §. 14.), sicut imperativus *φειτε* cum *πεε μεϱς εστ* h. e. *ubi* s. *quando salutare est*, conjungendum, subjunctivus *urat:* nam Latinis quoque literis VI, a, 55. *uru* scriptum legitur. *Σταϝεϱεν* pro *σταϝεϱεντ* s.

stiterint scriptum esse, imperativus *stahitu* VI, a, 56. docet; *τεϱμυȣσκȣ* vero, pro quo VI, a, 53. 55. 57. singularis *termnuco* legitur, secundum ea, quae in tertia particula §. 24. dixi, *cum flammis* vertendum est. Pro *αϱμανȣ κατεϱαμȣ* apud Dempsterum quidem VI, a, 56. *arimahamo caterahamo* scriptum est, sed Gruterus *armahamo* exhibuit: quia vero apud utrumque *deitu* antecedit, verba illa pro accusativis accipienda sunt, ab imperativo *deitu* s. *dicito* dependentibus. Hinc *αϱμανȣ κατεϱαμȣ* rectius scriptum et *ἅρμενον καθαρμὸν* s. gratam expiationem designari puto: *ετατȣ* vero IV, a, 21., ante quod VI, a, 63. idem imperativus *deitu* suppletur, sicut *ετȣϱ* IV, a, 16. paeanem sive potius *παιανισμὸν* significare videtur. *ΙκȣFινȣ* IV, a, 20. sicut *pihaclo* VI, b, 54. pro genitivo pluralis numeri accipi posset, nisi VI, a, 56. *Iovinur* scriptum esset, sicut VI, a, 63. *Ijovinur*, pro quo IV, a, 21 et 22. *ΙκȣFινȣς* exaratum legitur. Num igitur cum imperativo *expiatorium carmen* et *paeanem dicito* accusativus est constructus, quasi simplex verbum esset positum *παιάνιζȣ*? Reliqua jam supra §. 5 et in secunda particula §. 31 sq. satis illustrata sunt, ut ad ea progredi possim, quae post undecimum sacrificium adduntur. Ex illo loco vero, quem saepius jam laudavi, Virg. G. IV, 379., ad verba *απϱετȣ τȣϱες ετ πȣϱε* conferre liceat dictionem: »Panchaeis adolescunt ignibus arae«. Quemadmodum ibi libatio cum precibus sequitur, sic in nostra tabula praecipitur: *τϱιȣπεϱ αμπϱεͰτȣ, τϱιȣπεϱ πεσνιμȣ, τϱιȣπεϱ ετατȣ ΙκȣFινȣς*.

21. In ritibus purgatoriis per nonum et decimum et undecimum sacrificium observandis duo prima vocabula *πȣνε πȣϱτινζȣς* pro *απε πȣϱτιιȣς* nobis jam nota sunt; tertium vero *καϱετȣ* imperativum ut Latinorum *caedito* interpretor. Sequentia ad ritus per tria modo dicta sacrificia observandos spectare, triplex docet verborum *εϱȣς τεϱα*, h. e. *incantationes dicas*, repetitio post verba *πȣφε απϱȣφ φακȣϱεντ* scil. *Φȣντλεϱε, Ῥȣπινυμε, Τϱα ΣαͰτα*: in his autem tria vocabula dupliciter scripta leguntur, quae bene distinguenda sunt. Primum *πȣφε* et *πȣξε*, quorum illud idem casus instrumentalis pronominis relativi esse videtur, qui *απϱȣφ*, hoc alias *sicut* significat, hoc loco correlata sunt, quasi *πȣξε eousque* s. *per totum illud tempus*, atque *πȣφε quando* s. *ex quo* interpretandum sit. Deinde *τεϱα* praesens, *τεϱȣστ* praeteritum tempus subjunctivi est, *κȣπιφιατȣ* imperativus *combinato*, *κȣπιφιαια* adjectivum ad *Τϱα ΣαͰτα* tralatum, eodem tamen modo, ut combinatione secunda designentur auspicia, interpretandum. *Ενε* et *ενȣ* pro *ενεμ* et *ενȣμ* casu locali posita sunt pronominis *enur*, et *inde* significant: notandum autem, quod *πȣστϱȣ*, bis cum *Ῥȣπινυμε* conjunctum, post *Τϱα ΣαͰτα* et, quod idem significat, *Σαταμε*, omissum sit. Praeterea post *Ῥȣπινυμε πȣστϱȣ κȣFεϱτȣ ανταχϱε, κȣματε πεσνιμȣ*, legitur: *ενȣ καπι σαχϱα αιτȣ, Fεσκλȣ Fετȣ*; sed post *Σαταμε κȣFεϱτȣ* cet. *ενȣ εσȣνȣ*, quae quid significent, supra jam expositum est. *Πȣστεϱτιȣ* facile agnoscitur e *πȣστ* et *τεϱτιȣ* s. *post* et *tertio* compositum; at *πανε ατεϱα φȣστ* s. *pane andirsa fust* VII, a, 46. non

confundendum est cum απε τεϱϑατ IV, a, 34., etsi πανε idem quod πενε significare videtur, sed vertendum *quando populo indictum fuerit* s. potius *res indicta fuerit*, quia ατεϱα in feminino genere scriptum est. ϝατϱα s. *hondra* adverbium est, ut ενε s. ενε, *posthac* significans: reliqua jam satis illustrata sunt. Cur in ratihabitione quaestoritia, in margine quintae tabulae repetita, τιτιατε pro τιτε s. *dicate* exaratum sit, pariter ignoro, atque utrum *FεFζις vobis* an aliter interpretandum sit: σFεσε(μ) tamen pro *sueto* dici potuisse puto, quemadmodum in inscriptione Lerpirii *farer* s. *fasis* pro *factis* positum invenimus, atque εσαιε audientiam s. approbationem interpretatus sum, quia *ose* in precibus pro *audias* legimus. Τειες pro *deis* s. *diis* scriptum esse, ut in Scipionum monumentis *mieis* pro *meis*, minime dubito: Umbrica enim litera τ etiam pro *d* poni solebat.

22. Quamvis non omnia sic perspexerim, ut certa sit interpretatio, ex illis tamen, quae satis certe perspecta sunt, varias nominum verborumque flexiones addiscimus, quas nunc colligere liceat. De verbis quidem tam pauca leguntur, ut ne dici quidem possit, qualem flexionem prima persona pluralis numeri habuerit; conjugationem tamen quadruplicem fuisse, sicut apud Romanos, ex imperativis cognoscitur, ut στεπλατε, ϝαβετε, φιιτε et φειτε s. φετε, αιτε; *stahamu* s. *stahmu* VI, a, 53. 55., *sehemu* s. *semu* VI, a, 16. 36. *anovihimu* VI, a, 49. et *persnihimu* s. *persnimu*. Character vero conjugationis haud raro mutatur vel abjicitur, ut non solum *stahitu* et *stahituto* VI, a, 53. 56. pro *stahatu* cet. aut *habitu* et *habituto* VI, a, 4. 51. pro ϝαβετε V, b, 23. et ϝαβετετε IV, a, 15., sed etiam *comoltu* et κεμαλτε pro *cumulato*, *seritu* pro *servato*, et *covertu* pro *confercito* legatur: unde *arpatitu* quoque pro *appotato* in Volsca inscriptione scribi potuit. In participiis *dirsans* s. *dirsa(s)* III, b, 8. 11. 13. 16. pro *dicans*, *tases* s. *tasis* VI, a, 20. 23. et ταζεξ IV, a, 26. 30. 44. pro *tacens*, *atiens* pro *addicens* in Volsca inscriptione, *persnis* denique s. *pesnis* VI, a, 39 sqq. discernitur quidem quadruplex conjugatio; sed pro πιϝαξ IV, a, 7. etiam *pihos* VI, a, 47. scriptum est, ut *conegos* s. *conecos* VI, a, 5. 16. VII, a, 37. pro κενικαξ I, 15. 18. 20. s. *conicans* h. e. κονίπτων s. κονιῶν, atque in Lerpirii inscriptione *duir*, *for*, *fovfer*, *sirtir*, pro *duens*, *fovens*, *fovefaciens*, *sistens*, ut in precibus Umbricis *fos* s. *fons* pro *fovens*, legitur: imo *vesteis* VI, b, 22. pro *vestis* VI, a, 25. exaratum est. Hinc non mirandum, quod etiam σταϝεϱεν IV, a, 19. pro *staharent*, *haburent* contra VII, a, 52. pro *haberent*, ut *habus* VI, a, 40. pro *habiest* VI, a, 50. legatur, quodque terminatio praesentium temporum iisdem varietur vocalibus, quae in mediis quoque syllabis permutantur. Quemadmodum enim *pane* et *pafe* VII, a, 46. 52. pro πενε et πεφε, vel πϱεϝαβια III, a, 12. pro πϱεϝαβια III, a, 4. et κεμαλτε I, 28. V, a, 9 sq. 41. pro κεμελτε IV, b, 35. scriptum est, sic in Volsca inscriptione tam *covehriu* pro *conferciat* quam *facia* pro *faciat*, atque in inscriptione cippi inter Bastiam et Assisium reperti *stahu* pro *stet* legitur: eademque cum varietate in secunda persona τεϱα IV, a, 34 sqq. s. *dersa* VII, a, 43 sq. pro *dicas*, ϝαβια

III, a, 17 sqq. pro *habeas*, et in precibus *ose* pro *audias*, sed in tertia persona εῥε IV, a, 18. s. *uru* VI, a, 55. pro *urat* exaratum est.

23. Quemadmodum in istis subjunctivis litera finalis abjecta est, sic etiam in indicativo IV, a, 18. ϝαβε pro *habet* legitur, et IV, a, 8. Ϝαζετεμισε s. *sit* pro *vasetome fust* s. *fuerit* VI, a, 47. Imo in praeteritis subjunctivi secunda et tertia persona adeo non solet distingui, ut in utraque persona litera *t* post *s* modo addatur, modo omittatur. Hinc VII, a, 43. *purdinsiust* scribi potuit pro πεῤτινζες IV, a, 33., ut *pesnis fust* pro *pesnis fus* IV, a, 40 sq. et αμπῤεφεες s. potius αμπῤεφες IV, a, 20 sq. pro plurali forma *ambrefurent* VI, a, 56. Quodsi accedunt ejusmodi literarum permutationes, ut εντελες imperativo εντεντε IV, a, 12. s. *entelus* VI, a, 50. imperativo *endendu* respondeat; quam maxima inde oritur verborum varietas. Sic *benust* VI, a, 53. pro μενες IV, a, 15. legitur, ut V, b, 27. tam αvπενες quam απελες pro απελεστ III, a, 17. ab imperativo απεντε II, 27. s. αμπεντε II, 23. vel *ahavendu* VII, a, 27.: nec scio, an πεῤτεϜιες V, b, 28. idem verbum sit, atque πεῤτιιες V, a, 9., pro quo etiam πεῤτιτιες IV, b, 34. et *purdinsus* VI, a, 38. s. *purdinsiust* VII, a, 43. exaratum est. In Quaestoris ratihabitione τιτιστε pro τιτε legimus: at si τιτε in plurali numero pro singulari τετε V, b, 21. s. τειτε V, a, 26. s. τεῤτε V, a, 40. scriptum est, Ϝεστιζε quoque V, a, 4. pro Ϝεστικατε V, a, 37. scriptum videri potest, quemadmodum *pihaf(e)i* in precibus (partic. II, §. 17.) *fac ut pietur* interpretatus sum. Utrum *furfant* VII, a, 43. pro φεῤφαϑ IV, a, 1. ab imperativo *efurfatu* VI, a, 17. et VII, a, 38. pro singulari numero subjunctivi accipiendum sit, an e pluralis numeri forma *furfarent* contractum, equidem dijudicare non ausim. Quicquid est, quod statuas, tertiam personam pluralis numeri in quovis tempore in *nt* desiisse, dubitari nequit, quia VI, b, 15. *porsei subra screhitor sent* pro *pusei subra screhto est* VII, b, 3. sic scriptum est, ut VI, a, 62. *ape este dersicurent* pro *ape este dersicust* VI, a, 63: nihilo secius VII, b, 4. *arfertur — motar sins* legitur pro singulari μετε αῤφεῤτεῤε σι III, b, 6 sq. et quemadmodum supra literam *t* in σταϜεῤεν abjectam vidimus, sic e contrario litera *i* additur in *porsi — ostensendi* VI, b, 20. ab imperativo *ostendu*.

His si addideris *subocav suboco*, pro *supplicavi* et *supplico* secundamque personam pluralis numeri *covortuso*, *benuso*, VI, a, 64., cum imperativis in secunda particula §. 3. illustratis, quia prima persona pluralis numeri nusquam legitur, omnes habes verborum formas, ex quibus haec paradigmata constituere licet.

	Sum.			*Habeo.*	
Praesens indic.	subjunct.	Praet. subjunct.	Praes. indic.	subjunct.	Praet. subjunct.
S. 2. es.	*sis, sir, s(e)i.*	*fu(u)s.*	habe(s).	*habia(s).*	*habiest, habus.*
3. *est.*	*si(t).*	*fust.*	*habe(t).*	habia(t).	habiest.
P. 3. *sent, sendi.*	*sins.*	*furent.*	habent.	habiant.	*haburent.*

Praeteritum subjunctivi.

	ab imperativo *π ε ν τ ȣ* s. *vendu.*	ab imperativo *κ ȣ F ε ϱ τ ȣ* s. *covertu.*
S. 2. et 3.	*benus, benust, μενες, πενες, πελȣς.*	*covortus, courtust, κȣFȣϱτȣς.*
P. 2.	*benuso.* 3. *βενȣϱεντ.* III, a, 25 sqq.	*covortuso.* —
	ab imperativis *αμπϱεɫτȣ, ambretuto,* s. *αμπαϱιτȣ* II, 14. *αμπαϱιɫμȣ* V, a, 42.	ab imperativis *persnihimu* s. *pe(r)snimu, persnihimumo* s. *pe(r)snimumo* VII, a, 47.
S.	*αμπϱεφȣ(ȣ)ς.* Pl. *ambrefurent.*	S. *pe(r)snis fus(t)* VI, a, 39. 40. 41. —

24. Dualem numerum, quippe quo nomina carent, in quibus etiam *duo τȣFα*, ut *tria τϱια*, dicuntur, nemo quidem in verbis desiderabit; magis mirandum est, quod praeter deponentium formas, quales non solum in imperativis *stahamu, sehemu, anovihimu, persnihimu* et *persnihimumo*, sed in subjunctivis quoque *persnis fust, αμπϱεφȣȣς* et *ambrefurent*, agnoscimus, nihil exstet passivi generis, nisi periphrastica conjugatio. Quemadmodum enim in praeterito tempore dicebatur *π ȣ ϱ τ ι τ ȣ (μ) φ ȣ σ τ* IV, a, 39., sic in verbis *ȣ κ α ϱ π ι ɫ α ξ φ ȣ σ τ* IV, a, 7. praesens tempus (*mons pietur*) circumscriptum puto; *pihaf(e)i* autem in precibus pro imperativo *fac, ut pietur*, activum est compositum, ut participium *fovfer* s. *fovfe(n)s* h. e. *fovefaciens* in Lerpirii inscriptione (Partic. IV, §. 12.). Hinc nullum verbum Umbricum praeter infinitivum, ut *far* pro *facere* III, b, 10. 15., in *r* exiret, nisi *r* pro *s* scribi esset solitum, ut *fons sir pacer sir* pro *fovens sis, pacatus sis* VI, a, 7. et *duir for fovfer* pro *dui(n)s fo(n)s fovfe(n)s* in Lerpirii inscriptione. In hac quidem inscriptione *s* litera tam frequenter in *r* transiit, ut etiam *sirtir* in fine ejus pro *sistens* positum putem; alias vero *s* neque in mediis vocibus, neque ante consonantem literam in *r* mutari solet: unde *erur* et *esur* diversa sunt pronomina, atque in praeteritis subjunctivi, etsi tertia persona pluralis in *rent* exit, nunquam tamen *urt, art, ert,* pro *ust, ast, est,* sive *ur, ar, er,* pro *us, as, es,* scriptum est. Ablativus pluralis, quotiescumque praepositio *co* postponitur, in *s* desinit, ut *τ ε ϱ μ ν ε σ κ ȣ* IV, a, 19; *ε σ ȣ ν ε σ κ ȣ* III, a, 11; *pesondrisco* VI, a, 40., *verisco* VI, a, 44. 46. cet., unde VI, b, 18. *esisco esoneir seveir*, ut in sequentibus versibus *verisco treblanir, verisco tesonocir, verisco vehieir* exaratum est. Praepositio *α ϱ* in compositis saepe *α ϱ* scribitur, ut *α ϱ F ε ι τ ȣ* IV, a, 6. pro *arsveitu* VI, a, 46.; sed *ε τ ȣ ϱ* IV, a, 12. pro *etur* VI, a, 53. ob eam modo causam scriptum videtur, quia sequens verbum *σ τ α μ ȣ* ab litera *σ* incipit. *S* pro *r*, si *α ϱ ε π ε ς* pro *αϱεπεϱ* et *ε ι τ ι π ε ς* III, a, 2. 14. pro *ειτιπεϱ* exceperis, nonnisi in ejusmodi vocabulis invenitur, quae apud Romanos quoque antiquitus cum *s* dicebantur, ut *asa* VI, b, 9. pro *ara, ruseme* VII, a, 8 sq. 23. pro *ruri*. Ceterum Iguvinae tabulae in permutatione literarum *r* et *s* adeo differunt, ut in tertia tabula, sicut in Lerpirii inscriptione, nulla vox in *s* desinat, nisi *ειτιπες, σις, Fεπȣϱȣς, φϱατϱεκς, dirsans, homonus, Casilos,* in prima, secunda, quinta vero, sicut in Volsca et Cortonensi inscriptionibus, nulla in *r* exeat, nisi *ɫεϱτεϱ, φϱατεϱ, Iȣπατεϱ; ȣɫτȣϱ, αϱφεϱτȣϱ, τεϱκαντȣϱ;*

τϱιυπεϱ, πιϱ et praepositiones *πεϱ, συπεϱ, αντεϱ*.

25. Isto discrimine tertiam tabulam agnosci novissimam, inde intelligitur, quod sexta septimaque tabulae, in quibus tamen nondum *πϱεϝυβια* pro *πϱεϝαβια* vel *Fεπυϱυς* pro *vapersus*, licet *Prestote* pro *Πϱεστατε*, *tesenocir* pro *τεσενακες*, *pihos* pro *πιϝαξ* et *vacose* pro *Fακαξε*, scribitur, eodem usu literae *r* differant a quarta tabula, quae, quia in *φυϱφαϑ* litera *ϑ* adhuc utitur, ut prima in *πυϱτυFιϑυ* I, 20., sed *ΙκυFινα* plerumque scribit pro *ΙιυFινα* II, 24. 30., omnium agnoscitur antiquissima. In quarta tabula praeter praepositiones *πεϱ, αντεϱ, συπεϱ*, et substantiva *πιϱ, αϱφεϱτυϱ, Σεϝμενιαϱ*, nulla vox in *r*, in sexta vero septimaque tabulis, quatenus quartae respondent, praeter *aveis, erus, abrons, heries, purdinsus* et *pihos* pro *πιϝαξ*, *tases* pro *ταζεξ*, nulla in *s* desinit. At in aliis quoque eaedem tabulae differunt, ex quibus varia variis temporibus indoles sermonis Umbrici cognoscitur. Sic quarta tabula literas *r* et *s*, sexta septimaque vero *m, f, c* non raro abjiciunt, ut *υκϱιπε* IV, b, 12. pro *ocriper*, et *αϱεπε* IV, a, 25. pro *αϱεπες*, quod, ut sequenti voci *αϱFες* similiter cadat, pro *αϱεπεϱ* scribi solet; *πϱινυFατυ* IV, a, 15. pro *πϱινυFατυς* IV, a, 23. s. *prinuatur*, vel *ΙκυFινυ* IV, a, 20. pro *ΙκυFινες* IV, a, 22. s. *Ijovinur*, et *πυνιζατε* IV, a, 15. pro *ponisiater* VI, a, 51. vel *κυματε* IV, a, 38. pro *comatir*; *persclo* VI, b, 1. pro *πεϱσκλυμ*, *perso* VI, a, 24. 33. pro *πεϱυμ*, *pesondro* VI, a, 24. pro *πεσυντϱυμ*, *poplo afero* VI, a, 48. pro *πυπλυμ αφεϱυμ*, et *crincatro* VI, a, 49. pro *κϱενκατϱυμ*; *parfa desva* VI, a, 51. pro *παϱφαμ τεσFαμ*, *nome* VI, a, 58. pro *νυμεμ*, et *vapefe aviecl*u VI, a, 51. pro *Fαπεφεμ αFιεκλυφε*; *si comia trif* VI, b, 58. pro *τϱεφ σιφ κυμιαφ*; *ovi, vitlu toru trif* VI, a, 43. pro *υFεφ, τϱεφ Fιτλυφ τυϱυφ*, et *purdita, sacra* VI, a, 18. pro *πυϱτιταφ, σακϱεφ*; *eno, esome* VI, a, 46 sq. pro *ινυκ, εσυμεκ* cet. Praeterea in sexta septimaque tabulis vel *n* geminatur, ut *ponne* VI, a, 43. pro *πυνε*, *ennom* VI, a, 51. pro *ενυμεκ*, vel *h* inter vocales geminatas inseritur, ut *Trahaf Sahate* VII, a, 41. pro *Τϱα Σατε*, *persnihimu* VII, a, 45. pro *πεσνιμυ*. Interdum tamen contrarium quoque animadvertitur, ut *αμπϱεϝτυ* IV, a, 21. pro *απϱετυ* IV, a, 20. s. *ambretuto*, et *αμπϱεφυυς* ibidem pro *ambrefus* s. *ambrefurent*; *enem* vel *enom Traha Sahatam* VII, a, 44 sq. pro *ενε Τϱα Σαϝτα* vel *ενυ Σαταμε*.

26. Maxime memorabile videtur, quod dativus et ablativus casus, qui in quarta tabula in *e* et *a* exeunt, in sexta septimaque tabulis in *o* desinant, ut *Trebo* VI, b, 58. pro *Τϱεβε*, *Fiso* VI, a, 3. pro *Φισε*, *arvio* pro *αϱFια* et *vatuo* pro *FατυFα*. Verumtamen in sexta quoque tabula *este persclo* pro *esto persclome*, et *este esono* pro *esto esonome* VI, b, 1 et 56 sq. legitur, neque minus memorabilis est vocalium *i, e, ei* et *ie* permutatio. Quemadmodum enim VI, a, 19 sq. *herie* pro *ϝεϱι* s. *ϝεϱις* exaratum est, sic in dativo casu pro *ΚϱαπυFι* modo *Grabovei*, modo *Grabovie*, et in ablativo IV, a, 27. *Ῥυπινιε* pro *Rubine* scriptum legimus. Etsi in his *ιε* una syllaba pronuntiandum videtur, aliud tamen docet nominum ratio, quae ex praeceptis duodecim sacrificiorum collecta jam comparabimus.

I. *ɪʙFɛ Kϱαπʙ𝐹ι τϱε βʙφ φετʙ: Juve Grabovei buf treif fetu.*

II. *Tϱεβʙ IʙFιε τϱεφ σιφ κʙμιαφ φειτʙ: Trebo Jovie si comia trif fetu.*

III. *Μαϱτε Κϱαπʙ𝐹ι τϱε βʙφ φετʙ: Marte Crabovei buf trif fetu.*

IV. *Φισε Σαζι τϱεφ σιφ φελιʙφ φετʙ: Fiso Sansie sif filiu trif fetu.*

V. *Fʙφιʙνε Κϱαπʙ𝐹ι τϱεφ βʙφ καλεϱʙφ φετʙ: Vofione Grabovie buf trif calersu fetu.*

VI. *Τεφϱε IʙFιε τϱεφ ϝαπιναφ φετʙ: Tefrei Jovi habina trif fetu.*

VII. *Μαϱτε ϝʙϱιε τϱεφ Fιτλʙφ τʙϱʙφ φετʙ: Marte Horse vitlu toru trif fetu.*

VIII. *ϝʙντε Ζεϱφι τϱεφ Fιτλʙπ τʙϱʙπ φειτʙ: Honde 'Serfi vitlu toru trif fetu.*

IX. *Ζεϱφε Μαϱτι τϱιφ απϱʙφ — φειτʙ: 'Serfe Martie abrof trif — fetu.*

X. *Πϱεστατε Ζεϱφιε τϱε πʙϱκα — φετʙ: Prestote 'Serfie porca trif — fetu.*

XI. *Τʙσε Ζεϱφιε τϱεφ Fιτλαφ φειτʙ: Turse 'Serfie vitla trif feetu.*

XII. *Τʙσε IʙFιε ιFεκα τϱε φετʙ: Turse Jovie ivenga trif fetu.*

In his dativos nominum ob eam causam primo loco posui, quo magis perspiceretur duplex eorum ratio: in iis enim, quae Tuscis literis scripta sunt, prius quodque nomen in *e*, posterius in *i* vel *ie* exit; et in *ie* quidem desinunt dearum, in *i*, excepto *ϝʙϱιε*, deorum nomina. Jam videamus causam.

27. Proprie quidem dativus singularis per omnia declinationum genera in *e* exibat, sed pro *ie* scribi poterat *i*: utrum per apocopen, an per contractionem, nos lateret, nisi *Grabovei* pro *Grabovie* scriptum doceret, *Κϱαπʙ𝐹ι* extremam syllabam productam habere. Quamvis igitur pro *Τεφϱε IʙFιε* Latinis literis *Tefrei Jovi* scriptum sit, diversa tamen nominum est ratio: *Tefrei* enim est sola varietas pro *Τεφϱε*, ut *Trebo* s. *Trifei* secundum Gruterum pro *Τϱεβʙ*, et *Fiso* pro *Φισε*; sed *Jovi* contractum est e *Jovie*, ut *Σαζι* e *Sansie*, *Μαϱτι* e *Martie*, *Ζεϱφι* s. *'Serfi* e *Ζεϱφιε* s. *'Serfie*. *Jovi* pro *Jovie* diversum esse nomen a *Juve*, e diversa jam vocali primae syllabae discitur; neque dubitandum est, posterius quodque nomen, si masculinum est, in *ius*, si femininum, in *ia* desinere. *Grabovius* igitur, *Horsius* et *'Serfius* nobis scribendum est, ut *Martius* et *San'sius* s. *Sancius*, quod nomen inscriptio Veronensis apud Maffej. Mus. Ver. 90, 2. apud Orell. 1859. exhibet. Prius quodque nomen, si femininum est, in *a* solum exit, ut *Treba*, *Tefra*, *Tursa*, *Prestata* s. *Prestota*, etsi *Triviam* dixerunt Romani; si masculinum est secundae declinationis, in *us*, ut *Fisus* et *'Serfus*, etsi *Fidium* et *Silvium* dixere Romani: *Juve*, *Marte*, *Vofione* ad tertiam declinationem referenda esse videntur; *Fisovi* vero VI, a, 5. et *ΦιιʙFι* IV, b, 18. fortasse nomen adjectivum est, ut *Κϱαπʙ𝐹ι* s. *Grabovei*. De ablativis illis, quos in praeceptis duodecim sacrificiorum supra collectis cum imperativo *φετʙ* constructos legimus, nihil est, quod amplius moneam; sed ut discamus, quam varie formentur et singularis et pluralis numeri ablativi, colligere liceat omnes alios, in quarta tabula cum *φετʙ* et similibus imperativis conjunctos.

IV, a, 5 sq. *ΦατȣΦα φεϱινε* s. IV, a, 25. *ΦατȣΦȣ φεϱιμε*: VI, a, 45. *vatue ferine* s. VII, a, 4. *vatuo ferine.*
IV, b, 23. *ͱεϱι Φινȣ, ͱεϱι πȣνι* s. IV, a, 6 sq. *ͱεϱιε Φινȣ, ͱεϱιε πȣνι*: cf. VI, a, 19 sq. VI, a, 46.
IV, b, 26. *πȣστε Ἀσιανε φετȣ* et IV, b, 9. *σȣπα σȣμτȣ*, pro *σȣπα, πȣστϱα πεϱστȣ* V, a, 32.
IV, b, 26 sq. *ξεϱεφ — πελσανα — αϱΦια* s. *αϱΦιȣ*: VI, a, 22. *serse — pelsana — arvio.*
IV, b, 30. *πεϱι καπιϱε πεϱȣμ φειτȣ*: VI, a, 24. *persi capirse perso osatu.*
IV, b, 28 sqq. *σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ(μ) φȣ(ι)τȣ σταφλτιΦȣ*: VI, a, 24. 37. *pesondro sorsom fetu staflare.*
IV, a, 42 sq. *ακεϱȣνιε φετȣ; πεϱαια φετȣ*: VII, a, 52 sqq. *acersoniem fetu; persaea fetu.*
IV, a, 9. *ϱεστεφ εσȣνȣ φειτȣ*; IV, a, 14. *αΦιεκλα εσȣνȣμε ετȣ*: VI, a, 47. *reste esono feitu*; VI, a, 52. *aviecla esonome etuto.*

28. Quemadmodum in his pro *φε(ι)τȣ* alii quoque imperativi leguntur, sic non omnia vocabula pro ablativis sunt accipienda, quos, ut discernamus ab aliis casibus, per singulas declinationes recensebo. Ad primam declinationem referendos esse ablativos *ΦατȣΦα* s. *ΦατȣΦȣ, vatue* s. *vatuo ferine*, ut *αϱΦια* vel *αϱΦιȣ* s. *arviga*, saepius jam monui: ad eandem vero referendi sunt ablativi *πȣστε Ἀσιανε* et *σȣπα, πȣστϱα*, etsi VI, a, 5. *sopo, postro* et VII, a, 8. *supo, postro* pro *σȣβϱα* III, a, 20. legitur. Etiam *πελσανα* et *πεϱαια* ablativi primae declinationis sunt, etsi *persaea* s. *persaia* VII, a, 7., quum VI, b, 58. et VI, a, 3. *persae* scriptum sit, ad pluralem numerum referendum esse videtur pro *persaiaf* s. *persaef*, ut *ξεϱεφ* s. *serse*, *ϱεστεφ* s. *reste*, et *σακϱεφ* IV, b, 18 sq. pro *σακϱα* IV, a, 29. *ΑΦιεκλα*, quia cum *ετȣ* construitur, accusativus est, ut *ανξεϱιατȣ* IV, a, 10. s. *aseriato*, et quidem singularis fortasse numeri pro *αΦιεκλαμ*, quia IV, a, 14. *Φαπεφεμ αΦιεκλȣφε* s. *vapefe avieclu*, ut IV, a, 9. *Φεϱȣφε τϱεπλανȣ* s. *verofe treblano*, legitur. *Ακεϱȣνιε*, quia Latinis literis *acersoniem* scriptum est, casus localis esse videtur, etsi IV, a, 16. *ακεϱȣνιαμεμ* quoque pro *acesoniame* exaratum est; *herie* vero pro *ͱεϱι* s. *ͱεϱιε* est conjunctio disjunctiva, cum ablativo secundae declinationis *vinu* et tertiae declinationis *poni* constructa. His nominibus similiter cadunt accusativi *εσȣνȣ* et *πεϱι*: illud enim in accusativo casu esse positum, ab locali *εσȣνȣμε* diversum, docet *esono* in *o*, non in *u* desinens, unde *σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ(μ) σταφλτιΦȣ* quoque, Latinis literis *pesondro sorsom* scriptum, accusativi esse videntur, quanquam casus localis *πεϱȣμ* s. *perso* similiter exit. *Πεϱι καπιϱε πεϱȣμ* s. *persi capirse perso*, si recte verti *lustrum capide cum precibus*, diversi casus ejusdem declinationis tertiae sunt. *Καπιϱε* enim, Latinis literis *capirse* s. *capirso* VI, a, 24 sq., ablativum singularis numeri esse nominis *capis*, cujus instrumentalis IV, b, 19. a, 29. *καπιϱ* vel *καπι*, VI, a, 18. VII, a, 39. *capif* scribitur, dubitari nequit; *πεϱι πεϱȣμ φειτȣ* vero eodem modo interpretandum puto, quo *πιϱ αͱτιμεμ εντεντȣ* IV, a, 12., ubi *πιϱ* est accusativus neutrius generis nominis *pir* s. *pis* VI, a, 50. 53., ut *πεϱι* feminini generis nominis *pers* s. *pars* VII, b, 2., *αͱτιμεμ* denique casus localis quartae declinationis, ut *πεϱȣμ* tertiae pro *πεϱεμ* s. *prece.*

29. Quemadmodum instrumentalis nominis *capis* vel *capif* s. *καπι* vel *καπιϱ̆* scribitur, sic a nomine *tus* deducitur vel *τϐφ* IV, a, 41. vel *dur* VII, a, 46. Est autem iste instrumentalis discernendus ab ablativo pluralis numeri *καπιϱ̆ϐς* I, 5. et *τϐϱ̆ες* IV, a, 20., ut *abrof* VII, a, 3. pro *απϱ̆ϐφ* IV, a, 24. 33. ab *abrons* VII, a, 43. pro *aprugnis*. Quanquam ex utroque casu derivantur adverbia *κϐτεφ* et *κϐματ(ε)ς* s. *comatir* pro *ταζεξ* s. *tases*, h. e. *tacens*, atque *pufe abrons facurent* VII, a, 43. scribitur, sicut *πϐφε απϱ̆ϐφ φακϐϱ̆εντ* IV, a, 33 sq.: cum praepositionibus tamen nonnisi is casus construitur, qui in *s* s. *r* exit, ut *πϱ̆ε* (*πϐς*) *Fεϱ̆ες τϱ̆επλανες*, *τεσενακες*, *Fϐꞁιες* s. *pre(post) ver(e)ir treblan(e)ir*, *tesenocir*, *vehier*, et *com prinuatir peracris sacris* VI, a, 56., *Φϱ̆ατϱ̆ϐσπεϱ̆ Ατιιεϱ̆ιε(ς)*, *αꞁτισπεϱ̆ εικFασατις* II, 23 sq. 28 sq. et *τεϱ̆μνεσκϐ* IV, a, 19. *esisco esoneir seveir*, *verisco treblanir*, *tesenocir*, *vehieir*, VI, b, 18 sqq. Ab accusativo pluralis iste ablativus diversis plerumque vocalibus distinguitur, ut *prinuatir* in quarta declinatione ab accusativo *prinuatur* VI, a, 50. 65. VII, a, 1. s. *πϱ̆ινϐFατϐ(ς)* IV, a, 15. 19. 23.: eodemque modo in singulari numero ablativus *mani* VI, a, 24. et *αϱ̆πϐτϱατι* III, a, 12., ut *τϱεφιπεϱ̆* II, 25. 30., sed accusativus *κατεϱ̆αμϐ* et *ετατϐ* IV, a, 20 sqq. s. *caterahamo* et *etato* VI, a, 56. 63. scribitur. Ex his intelligitur, *τϐτα Ταϱ̆ινατε τϱ̆ιφϐ* IV, a, 16. s. *totam Tarsinatem trifo* VI, a, 58. pro casu locali esse accipiendum, praesertim cum sequatur *Ταϱ̆ινατε*, *Τϐϱ̆σκϐμ*, *Ναꞁαϱ̆κϐμ νϐμεμ: Ιαπϐξκϐμ νϐμεμ:* s. *Tarsinatem*, *Tuscom*, *Naharcom*, *Jabuscom nome*. Quemadmodum hic *nome* pro *nomem* s. *nomneme* scriptum esse videtur, sic IV, a, 35. *Τϱ̆α Σαꞁτα* pro *Σαταμε* v. 38. s. *Traha(m) Sahatam* VII, a, 44 sq. in casu locali positum est; sed *Τϱ̆α Σατε* IV, a, 31. s. *Trahaf Sahate* in ablativo casu: eodemque modo *ʼΡϐπινιε* IV, a, 27. s. *Rubine* VII, a, 6. distinguendum a casu locali *ʼΡϐπιναμε* IV, a, 35 sq. s. *Rubiname* VII, a, 43 sq. Hinc etiam *Φϐντλεϱ̆ε* IV, a, 24. s. *Fondlire* VII, a, 3. compositum videtur ex ablativis *Fontili re*, quorum *re* unum exemplum est quintae declinationis, praeterquam quod *ϱ̆ι* legitur III, a, 4 sq. et *reper* h. e. *pro re* VII, b, 2.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA VI.

IGUVINARUM TABULARUM SEXTAM SEPTIMAMQUE ILLUSTRANS.

SCRIPSIT

Dr. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVIII.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Expositis nominum verborumque Umbricorum flexionibus, nihil fere explicandum restat, nisi particularum usus, quem quidem jam saepius attigi, sed latius ostendere licet ex iis, quae in sexta septimaque tabulis quartae praeceptis addita sunt. His igitur illustrandis plurimam equidem dedi operam, qua si non omnia ad liquidum perduci potuerunt, minime est mirandum, quum et res, de quibus agitur, et verba, quibus res designantur, pari obscuritate laborent. Res enim pertinent ad auguriorum sacrorumque ritus, quos, quum omnes Romanorum libri rituales interierint, nemo scriptorum veterum satis docuit, vel, si quis Romanos ritus docuisset, vix satis intelligeremus Umbricos propter linguarum et morum quoque discrepantiam. De auguriis aliisque rebus sacris quam multa ipsi Romani non intellexerint, testes sunt Festus et Arnobius, quorum ille alites quidem, sanqualem et immissulum sive immussulum, quos augures Romanos magnae quaestionis habuisse Plinius H. N. X, 7. profitetur, interpretari conatus est, immussulum tamen quasi sanquali similiorem ab immissulo distinxisse videtur. Apud eundem legitur: »*Marspedis* sive sine *r* litera *Maspedis* in precatione so- »litaurilium quid significet, ne Messalla quidem augur in explanatione auguriorum »reperire se potuisse ait;« apud Arnobium autem adversus gent. L. VII. »Quid

»sibi reliqua haec volunt magorum cohaerentia disciplinis? — quid, inquam, sibi »haec volunt? *apexabo, hirciae, silicernia, longabo?* quae sunt nomina et farci»minum genera, hirquino alia sanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus? »— quid *fritilla,* quid *frumen,* quid *africia,* quid *gratilla, catumeum, conspo»lium, cubula?* ex quibus duo, quae prima sunt, pultum nomina, sed genere et »qualitate diversa, series vero, quae sequitur, liborum significantias continet, et »ipsis non est una eademque formatio. Non enim placet carnem *strebulam* nomi»nare, quae taurorum e coxendicibus demitur, *pulpamenta* non *assa*, quae in »verubus exta sunt, animata prius et torrefacta carbonibus, non *salsamina* deni»que, quae sunt una commixtio quadrimis copulata de frugibus, — non *magmenta,* non *augmina*, non mille species vel farciminum vel fritillarum, quibus nomina »indidistis obscura, vulgoque ut essent augustiora, fecistis.« Quae si Romanis obscura fuerunt, quid nobis eventurum speremus in explicandis Iguvinis tabulis, in quibus leguntur similia? Nihilo secius periculum aliquod faciendum est, ut saltim ea, quae intelligi possunt, enodemus.

Particula VI.

Iguvinarum tabularum sextam septimamque illustrans.

---

1. **Illis**, quae in quarta tabula continentur, sexta post prima statim verba, utrique tabulae communia, tres addit sectiones, ad auguria spectantes, quae antea mihi explicandae sunt, quam ceterarum versionem de sacrificiis adjiciam.

Versio verbalis.

Sectio prima.

VI, b, 1. *Este persclo aveis aseriater enetu:*
Isto in lustro aves auguriales indagato:

VI, b, 1. *parfa, curnase, dersva; peiqu, peica, merstu.*
parram, cornicem, dextras; picum, picam, sinistros.

VI, b, 1 sq. *Poei angla aseriato eest, eso tremnu serse*
Ubi ab aquila augurium datum est, in hoc termino secundam

VI, b, 2. *arsferture ehueltu stiplo aseriaia:*
conjuncturam evolvito lituo augurali:

VI, b, 2 sq. *parfa dersva, curnaco dersva; peico mersto,*
parra dextra, cornice dextra; pico sinistro,

VI, b, 3. *peica mersta; mersta awei, mersta angla.*
pica sinistra; sinistris avibus, sinistris aquilis.

VI, b, 3 sq. *Esona arfertur eso anstiplatu ef aserio:*
In auspicabili conjunctura id confirmato his auguriis:

VI, b, 4. *parfa dersva, curnaco dersva; peico mersto,*
parra dextra, cornice dextra; pico sinistro,

VI, b, 4 sq. *peica mersta; mersta aveif, merstaf anglaf.*
pica sinistra; sinistris avibus, sinistris aquilis.

VI, b, 5. *Esona mehe tote Ijoveine, esmei*
Auspicio prospero toti Iguvinae, in hoc

VI, b, 5. *stahmeï stahmeiteï, sersi pirsi sesust,*
termino terminato, feliciter siquidem cesserit,

VI, b, 5 sq. *poi angla aseriato est, erse neip mugatu,*
ubi ab aquila augurium datum est, interim nec mussato,

VI, b, 6. *nep arsir andersistu, nersà courtust, porsi*
neque amicis intercedito, nisi compleveris, prout

VI, b, 6 sq. *angla anseriato fust: sve muieto fust,*
ab aquila augurium datum fuerit: si mussatum fuerit,

VI, b, 7. *ote pisi arsir andersesust, disler alinsust.*
aut siquidem amicis intercesseris, dictionibus secus erit.

Sectio secunda.

VI, b, 8. *Verfale pufe arsfertur trebeit ocrer peihaner,*
Addictionem quando conjunctura tribuit arcis piandae,

VI, b, 8 sq. *erse stahmito eso tuderato est angluto hondomu,*
interim terminatum illud irritum est in bono aquilae augurio,

VI, b, 9. *porsei nesimei asa deveia est anglome:*
siquidem non simul omen acceptum est in aquilae augurio:

VI, b, 9 sq. *somo porsei nesimei vapersus aviehcleir est.*
item siquidem non simul favor est ex avium auspiciis.

VI, b, 10. *Eine angluto, somo vapefe aviehclu, todcome tuder:*
Sine aquilae augurio, item favente avium auspicio, prorsus irrita res (est):

VI, b, 10 sq. *angluto hondomu, asame deveia, todcome tuder,*
in bono aquilae augurio, omine accepto, prorsus irrita res (est),

VI, b, 11. *eine todceir tuderus sei podruhpei seritu.*
nisi summis vitiis sit adoratione cautum.

Sectio tertia.

VI, b, 12. *Tuderor totcor vapersusto aviectir*
Summi vitii procuratio in avium auspiciis (fit)

VI, b, 12. *ebetrafe ooserclome, presoliafe nurpier vasirslome.*
prospero oscinum cantu, sollistumo pullorum tripudio.

VI, b, 13. *Smursime tettome Miletinar, tertiame pracopracatarum,*
Purpurea veste Mileti, tertia dibaphorum,

VI, b, 13 sq. *vapersusto aviectir carsome vestisier randeme rufrer:*
procuratio in avium auspiciis (fit) in caede victimae colore rubrae:

VI, b, 14. *tettome Nonier, tettome Salier; carsome hoier, pertome padellar.*
veste Virginis (sanctae), veste Salii in caede hostiae, paratu patellae.

VI, b, 15. *Hondra esto tudero, porsei subra screhitor sent, parfa dersva, curnaco dersva seritu:*
Dehinc isti vitio, sicut supra scripti sunt (ritus), parra dextra, cornice dextra caveto:

VI, b, 15 sq. *subra esto tudero peico mersto, peica mersta seritu.*
praeterea isti vitio pico sinistro, pica sinistra caveto.

VI, b, 16 sq. *Sve anclar procanurent, eso tremnu serse combifiatu,*
Si aquilae addixerint, in eo termino secunda combinato,

VI, b, 17. *arsferturo nomne carsitu: parfa dersva, curnaco dersva;*
conjuncturarum nomine caedito: parra dextra, cornice dextra;

VI, b, 17 sq. *peico mersto, peica meersta; mersta aveif, mersta ancla.*
pico sinistro, pica sinistra; sinistris avibus, sinistris aquilis.

VI, b, 18. *Eesona tefe tote Ijovine, esmei stahmei stahmitei,*
Auspicio prospero toti Iguvinae, hoc in termino terminato,

VI, b, 18 sq. *esisco esoneir seveir, popler anferener et ocrer pihaner,*
cum his auspiciis venerationis, populi lustrandi et arcis piandae,

VI, b, 19. *perca arsmatia habitu vasor verisco treblanir.*
lituo admissionem habeto ritus per ferias treblanas.

VI, b, 19 sq. *Porsi ocrer pehaner paca ostensendi, eo iso ostendu;*
Prout arcis piandae placamina offerenda sunt, id ipsum offerto;

VI, b, 20 sq. *pusi pir pureto, cehefi dia: surur verisco tesonocir, surur verisco vehieir.*
sicut piamen incensum, cremari jube sacra: tum per ferias tesenacas, tum per ferias vehias.

2. Accuratius in illis exponitur, quid in auguriis ante sacrificia expiatoria captandis observandum sit, et prima quidem sectio, si fides habetur iis, quae in secunda hujus operis particula §. 18 sq. monui, Saturniis composita est versibus, quorum primum ibidem §. 20., secundum in superioris particulae §. 15. sq. satis illustravi. Ut autem reliqua intelligamus, in memoriam revocanda sunt, quae in secundae particulae §. 33. de combinatis Umbrorum auguriis scripsi: nullum scilicet apud Umbros ratum fuisse auspicium, nisi ante minorum avium observationes ex aquilis (*anglaf*) captum esset augurium. Hinc verba *poei angla(f) aseriato(m) est*, h. e. ubi ex aquilis auguratum s. augurium captum est, ceteris praeceptis praemittuntur, quemadmodum Seneca N. Q. II, 32. quaerit: »Cur ergo »aquilae hic honor datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia?« Nam apud Romanos quoque volatus aquilae, cujus signum post Marium perticae longae infixum legiones in agmine gestabant, vel vulturis secundum Plut. Q. R. 90. in auguriis habebatur omnium prosperrimus, quum Tusci contra summam esse vim fulminum judicarent. De his enim Seneca N. Q. II, 34. scripsit: »Quicquid alia portendunt, interventus fulminis tollit: quic-

»quid ab hoc portenditur, fixum est, nec alterius ostenti significatione minuitur: quicquid »exta, quicquid aves minabuntur, secundo fulmine abolebitur; quicquid fulmina denuntia»tum est, nec extis, nec ave contraria refellitur.« Umbri, neque fulmina coeli, neque exta animalium valde curantes, sed avium auguriis plurimum tribuentes, non quidem de aquila praedicabant, quod Tusci de fulmine; aquilam tamen quam maxime observabant eamque *anglam* sive *anclam*, h. e. Jovis ministram ex Sabinorum lingua, vocabant: nec scio an Romani, qui *augeratum* quoque secundum Priscianum pag. 554. ed. Putsch. pro *anseriato* s. *aseriato* dicebant, Horatii C. IV, 4, 1. ministrum fulminis alitem ab *ancla* potius quam, ut Festus putabat, ab *aquilo* colore *aquilam* nominarint.

3. Quemadmodum apud Romanos *augurata* res dicebatur, de qua rite captum erat augurium, sic apud Umbros *aseriato(m) est* pro *augurium captum est* scriptum videtur; ablativo *tremnu* vero τρεπόμενόν τι, sicut ablativo *termnu* in Cortonensis arae inscriptione (partic. III, §. 24) θερόμενόν τι, designari potuit, h. e. *terminus*, qui, sicut τέρμα Graecorum apud Dammium, a verbo τρέπειν per metathesin derivandus est. Termini enim non sunt, ut Varro L. L. V, 4. scripsit, qui propter limitare iter maxime *terantur*, sed fines agrorum, quos etiam nostrates *Wenden* dicunt. Quodsi *eso* pro *esome* positum putatur, *eso tremnu* vertendum est *in hoc termino*; postpositum vero adjectivum *serse*, quia non *eso serse tremnu*, sicut *esu sorsu persondru* VI, a, 28. 31. 35., legitur, ad sequens substantivum *arsferture* referendum mihi videtur, quod, quum ab imperativo *ehveltu* h. e. *evolvito* s. ἐξέλισσε dependeat, pro accusativo *arsferturem* in feminino genere primae declinationis accipiendum est. *Sersum* Umbros pro *felici* dixisse, jam in superioribus hujus operis particulis professus sum: quemadmodum enim *sorsu* pro *socio* dici solebat, sic *sersus* respondet Latino adjectivi *secundi* etymo. *Secus* quidem et *sequior* apud recentiores Romanos in malam partem usurpantur, sed *sequester*, ut *secundus*, in bonam partem semper sumitur. Hinc verba *poei angla aseriato eest*, *eso tremnu serse arsferture ehveltu* interpretor: *Ubi ab aquilis augurium datum est*, *in hoc rerum termino sive momento secundam conjuncturam* (e minorum avium addictione) *evolvito.* In sequentibus enim versibus non solum post verba *stiplo aseriaia* h. e. *stipula augurali*, quibus lituum designari puto, *aves* enumerantur cum *aquilis*, sed additur etiam, iisdem avibus et aquilis confirmandam esse felicem conjuncturam.

4. *Esona arfertur(e)* et *esona mehe* s. *tefe*, quod VI, b, 18. legitur, eodem modo interpretanda mihi videntur, quo Graecorum αἴσιος ὄρνις et αἰσία τύχη h. e. secundi ominis auspicium et eventus. Sunt autem nomina in casu locali posita, ut *se(r)sō* adverbium VI, a, 51. pro *reφs* IV, a, 13. scriptum, quod in secunda quidem particula §. 34. recte *feliciter* interpretatus esse mihi videor, sed minus probabili forsan conjectura cum verbo *sesust* h. e. (bene) *cesserit* comparavi. *Anstiplatu* est imperativus compositus, pro quo

simplex *stiplatu* s. *στεπλατε*, a *stipla* derivatus, VI, a, 51. et IV, a, 13. legitur. *Ef aserio* mihi pro *eof* s. *esof aseriof*, h. e. *his auguriis*, scriptum videtur, *esmei* vero VI, b, 5. pro *esme* s. *esame*, ut *stahmei stahmeitei* pro *στάθμη σταθμητῇ*, quibus adjectivum *sersi* additur cum clausula *pirsi sesust* h. e. siquidem successerit. *Erse* pro *interea* dictum accipio, sicut *nersa courtust* s. *covortus* verti potest *ni interea* s. *donec compleveris; arsir* contra dativus pluralis esse videtur ejus adjectivi, quod in precibus *ἄρσιον* s. benevolum significat. Hinc *neip mugatu nep arsir andersistu* interpretor: *neque mussato*, *neque amicis intercedito* sive *interloquitor*. Ad hoc praeceptum referenda est protasis *sve muieto s. mugato(m) fust, ote pi(r)si arsir andersesust*, pro quo perperam *andersesusp* legitur. Quemadmodum paullo antea *anseriato iust* pro *anseriato(m) fust* scriptum est, sic in fine primae sectionis *alinsust* ex *alinsiust* s. *alins fust* contractum esse videtur. Quodsi *alins* adverbio *aliter* s. *secus* respondet, *disler* vero dativus pluralis est nominis *τιζλεμ* h. e. dictio; *disler alinsust*, sicut Romanorum augurum obnuntiatio *alio die* (*fiat*) Cic. Phil. II, 33., irrita dicit loquendo fieri auspicia. Hanc interpretationem confirmare videtur secunda sectio, in qua dicitur, quibus modis irrita fiant omnia, quemadmodum tertia sectio docet, quibus rata fiant.

5. Secundae sectionis initium non intelligitur, nisi *trebeit*, h. e. *tribuit*, praedicatum putes subjecti *arsfertur*, *verfale* vero s. *verbale* (scilicet *indicium*) objectum, unde dependeant genitivi *ocrer peihaner* s. *arcis piandae*. Tum *pufe* s. *quando* et *erse* s. *interim* sibi respondent, sicut Latinorum particulae *etsi* et *tamen*; *verbale* vero *indicium*, sicut *argutum* apud Ciceronem de divin. II, 2. s. adjutorium, quod certum aliquid eventurum indicat, opponitur *muto*. Quemadmodum enim Romani secundum Paulum Diaconum *muta* exta appellabant, ex quibus nihil divinationis animadvertebant (cf. Cic. ad Div. XVI, 10); sic in fine tertiae tabulae *μετε αϱφεϱτεϱε σι*, et in fine septimae tabulae *arfertur motar sins*, h. e. conjuncturae *mutae* sint, legitur. Etiam *stahmito* s. terminatum atque fixum et *tuderato* s. vitiosum atque irritum, quasi *tuditatum* atque *obtusum*, eodem fere modo sibi opponuntur, quo *rumentum* et *silentium* apud Romanos. Quemadmodum enim secundum Ciceronem de divin. II, 34. et Festum s. v. *sinistrum* et *silentio surgere* in auspiciis *silentium* dicebatur, quod omni vitio careret; sic *rumentum* in Auguralibus significabat interruptionem auspicii: est autem *rumentum* a *rumando* dictum, unde *rumor* deducitur et *adrumavit*, h. e. rumorem fecit sive commurmuratus est apud Paulum Diaconum et Isidorum. Secundum Glossas veteres *adrumo* et *conrumo* idem significant, quod *φημίζω* s. vulgo, et *rumigerulus* idem quod *θϱυλήτης*: hinc Festus in Naevii versu Saturnio: »Simul alius »aliunde *rumitant* inter se«, verbum *rumitant* interpretatur *rumigerant*, quemadmodum Nonius Marcellus ed. Mercer. pag. 167. in Plaut. Amphitr. II, 2, 46. *rumiferant* legit pro *rumificant*. In Iguvina tabula augurii vitium *tuder* vocatur, et magnum quidem *todcom:*

tuticum enim magnum summumve significasse, ex eo intelligitur, quod Samnii oppidum *Equus tuticus* in Itin. Hierosol. p. 610. *Equus magnus* dicitur, et apud Campanos summus magistratus teste Livio XXVI, 6. ad fin. *meddix tuticus* audiebat.

6. *Todcome* quidem in casu locali positum esse videtur, ut *anglome* pro *angluto hondomu*, quo bonum aquilae augurium significari puto; sed *todcome tuder* genitivo *tuderor totcor* in tertiae sectionis initio et dativo pluralis *todceir tuderus* sub finem secundae sectionis sic respondet, quasi *todcome* nominativi locum obtineat, ut *vasetome fust* VI, a, 47. pro *vasetom fust*. Ceterum omnia tam obscura sunt, ut, quid in fine secundae sectionis dicatur, enodari nequeat, nisi *seritu* pro *seritom* et *seritom sei* s. *servatum sit* pro *cautum sit* positum putemus, ut *podruhpei* ablativus sit ejus nominis, quod Graece προςτροπὴ scribitur. Sic enim VI, b, 56. *pudrovitu* pro imperativo *purdovitu* s. πεϱτεFιτε verbi προςτροπέω s. *adoro* legitur, et Romani quoque *po* dicebant pro πρὸς s. ποτὶ in *positus*, aut literam *t* sequenti consonae assimulabant in *possideo, polliceor*, cet.*) Quod si admittitur, *eine* inter *todcome tuder* et *todceir tuderus* Graecae particulae εἰ μὴ, *nisi*, respondet, atque ante *angluto* Latinae praepositioni *sine*: nam Festus quoque *nesi* pro *sine* positum dicit in lege dedicationis arae Dianae Aventinensis. Idem Festus Catonem *nemut* pro *nisi etiam* usum esse contendit, quod mihi ex *nesimut*, ut *ni* ex *nisi*, contractum esse videtur: *simut* autem pro *simul* dici potuit, quemadmodum *simitu* saepius apud Plautum legitur, et apud Nonium Marc. II, 814. e Lucilio. Hinc in Iguvina tabula *nesimei* post *porsei*, etsi vocales literae differunt a *somo* h. e. ἅμα s. ὁμοῦ, pro *non simul* scriptum interpretor. Quodsi *asa deveia* cum casu locali *asame deveia* pro ἀρᾷ *divia* h. e. *dia, divina* s. ominis acceptione, *vapersus aviehcleir* vero, quia *vapefe aviehclu* s. *avieclu* VI, a, 51. vel Fαπεφεμ αFιεκλεφε IV, a, 14. *favente avium auspicio* significat, pro *favore ex avium auspiciis* accipitur, hic fere sensus secundae sectionis eruitur: »Licet avium addictio accesserit bono aquilae augurio, id tamen vitiosum est, nisi omen acceptum, summisque vitiis adoratione cantum sit.«

7. Jam in tertia sectione docemur, quibus rebus augurii vitium procuretur atque expietur: *vapersusto(m)* enim, a *vapersus* derivatum, est quasi *favoramentum* s. *procuratio vitii*, quam, si ad ablativum *avieclir* verbum *est* suppleatur, sequentes casus locales in *ome* desinentes indicant. Hi vero non solum ipsi tam varii sunt significatus, ut vix intelligatur eorum conjunctio, sed adjectiva quoque substantivis apposita et genere et casu tam

---

*) Ipsum *pomoerium*, quum Festo teste in commentario juris pontificalis *prosimurium* diceretur, si Livii I, 44. potius quam Gellii XIII, 14. et Plutarchi Rom. X, 4. definitionem spectamus, e praepositione *ποτὶ* pro *πρὸς* magis compositum, quam quasi *promurium*, ut Festus putavit, vel *postmoerium*, ut Varro L. L. V, 32, §. 143. voluit, dictum esse videtur, quanquam, teste Quintiliano Inst. orat. IX, 4, 39, *po' meridiem* dicebant antiqui, ipseque Cicero Or. 47. *pomeridianas* quadrigas, quam *postmeridianas*, libentius dixit.

differre videntur, ut nihil certi possit affirmari. Nihilo secius periculum interpretandi faciam, ut viam saltim aperiam acutioribus ad rectius explicandum. Quod ad diversas nominum flexiones in *ebetrafe ooserclome*, *presoliafe* — *vasirslome* attinet, monendum est, *fe* et *me*, pro quibus in quarta tabula etiam *φεμ* et *μεμ* legimus, eodem cum arbitrio, quo simplices consonantes *f* et *m*, et abjici et addi potuisse. Legimus enim IV, a, 9. *Fεϱεφε τϱεπλανε* et VI, a, 47. *verofe treblano* pro plurali *verisco treblanir* VI, a, 46. vel *ferom* in Volsca inscriptione; tum IV, a, 14. *Fαπεφεμ αFιεκλεφε* et VI, a, 51. *vapefe avieclu*, ut IV, a, 16. *ακεϱενιαμεμ* et VI, a, 52 sq. *acesoniame hebetafe* pro *ακεϱενιε* IV, a, 43. vel *acersoniem* VII, a, 52. Quodsi syllabas *fe* et *me* abjiciamus, *ebetra ooserclo* et *presolia vasirslo* non magis inter se differunt, quam *stiplo aseriaia* VI, b, 2. vel *noctu futura* apud Macrob. S. I, 4. et *hesterna noctu* apud Gell. VIII, 1. Tum vero *ooserclome* et *vasirslome* non neutrius generis, ut *vesclom* (*vasculum*), sed feminini, ut *arvio* pro *arvia* (*arviga*), putanda sunt, etsi *vasir'sla* s. *vasircla* Latinorum *vaticinio*, ut *oosercla* quasi *oscinio*, respondere videatur. *Tripudia* auguralia enim, ad quae hic respici videbimus, non sunt *terripavia*, ut Cicero censet de divin. II, 34., sed quasi *ἐκ τρίποδος λεγόμενα* vaticinia, ut Festus oscinum tripudium dixit, quod Paulo Diacono est oscinum augurium.

8. Quam multiplex fuerit tripudium, dictum a sonando docet *sonivium tripudium*, quod secundum Plinium H. N. XV, 22. nuces cadendo faciebant in nuptiis, secundum Appium Pulchrum apud Festum puls pullo quadrupedive ex ore excidens, secundum Servium denique ad Virg. A. III, 90. arbor sponte radicibus cadens vel terra tremens. Sic *ebetra oosercla* mihi est *ἔφεδρον* oscinum tripudium, quod secundum Festum oris cantu significat quid portendi, quum cecinit corvus, cornix, — parra, picus. Opponitur illi *ἔξεδρος ὄρνις*, quem Hesychius interpretatur *τὸν οὐκ αἴσιον οἰωνὸν, οὐκ εὔθετον ὄρνιν, οὐκ ἐν δέοντι τὴν ἕδραν ἔχοντα* ad Aristoph. Aves v. 275. vel ad Sophoclis versum, quem Schol. ibi laudat, *ἐν δευτέρᾳ Τυροῖ· Τίς ὄρνις οὗτος ἔξεδρον χώραν ἔχων;* Proprie quidem augures secundum Aristot. Hist. anim. l. IX. *δίεδρα* s. dissidentia dicebant ea, quae mutuo sibi infesta erant, et *σύνεδρα* s. considentia, quae pacifica; sed *ἔφεδρον* quoque dici potuisse subsidiarium augurium, nemo negabit, qui perpenderit, non illos solos, qui eventum quasi ex insidiis aucupabantur, verum subsidiarios etiam milites vocatos esse *ἐφέδρους*. Apud Romanos omnes aves ex vetere augurum decreto tripudium facere potuerunt, *sollistimum* vero, h. e. si superlativos *sinistimum* et *dextimum* apud Prisc. p. 607 sq. Fest. et Non. Marc. comparare licet, maxime sollum et integrum, pulli, ad quos genitivum *surpier* eo magis refero, quod adjectivum *presolius* superlativo *sollistimus* aeque respondet, ac *praesolidus* apud Latinos superlativo *solidissimus*. Accedit, quod *surpier* a *νεϱκενεϱ* et *νεμεϱ* III, a, 13. 17. 19. 21. non magis differat, quam *νεοπτής* apud Graecos a *νεοπτηνὸς* et *νεοχμὸς* pro *νεοσσός* (*pullus*). Haec igitur omnia bene inter se cohaerent; difficilius multo intel-

lectu sunt sequentia, quibus tamen ex iis, quae IV, a, 15. et VI, a, 51. leguntur, *πεῤκαφ ϝαβετετε πενιζατε* s. *perca ponisiater habituto*, h. e. servate de coelo puniceati, lux quaedam aspergi posse videtur.

9. Si *Miletinam* pro Mileto, ut *Iguvinam* pro Iguvio, dicebant Umbri, verbis *smursime tettome Miletinar* purpurea vestis Mileti parata designatur, qua inducti sacerdotes victimabant. Laudat enim Virgilius G. III, 306 sq. Milesia vellera, Tyrios incocta rubores, ut G. IV, 334 sq. Milesia vellera, hyali saturo fucata colore. Itaque *smursime* non est cum Graeco adjectivo *σμύρνινος* s. *μύρσινος*, sed cum Latino *muriceus*, ut *tettome* cum *texto*, comparandum, ut designetur *fulgenti murice vestis* (Virg. A. IX, 614) vel *vestis Gaetulo murice tincta* (Horat. Epist. II, 2, 181. coll. Carm. II, 16, 36). Quia vero ejusmodi vestis *tertia pracopracatarum* dicitur, *smursime tettome* in feminino genere accipiendum videtur, ut *purpura texta* apud Martial. XI, epigr. 57. et *esaristrom sebim* s. *focaria veneratione* in inscriptione Volsca. Ceterum verba *tertiame pracopracatarum* addita puto, ut vestis auguralis designetur, quam Cicero ad Fam. II, 16. et ad Att. II, 9. *dibaphum* dicit, quia primum cocco, deinde purpura tingebatur. Quum enim antiqui Graeci tingendi notionem non exprimerent verbo *βάπτειν*, quod apud Homerum Od. IX, 392. *βαπτίζειν* (*immergere*) significat, sed verbo *ῥέζειν* s. *ῥάζειν*, aeolice *βράζειν*, etsi Homerus Il. IV, 141. *μιαίνειν* dicere maluit quam *ῥαίνειν*, quo verbo in aliis locis pro *βρέχειν* (*rigare, conspergere*) utitur; Umbri *bracatum* vocasse videntur, quod colore tinctum erat, *bracobracatam* igitur vel *pracopracatam* vestem bis murice tinctam. Sub *tertia* vero *pracopracatarum* equidem *trabeam* intelligo, cujus tria genera fuisse docet Suetonius in libro de vestimentis apud Servium ad Virg. A. VII, 612.: unum quod diis sacratum et totum purpureum fuit; alterum item purpureum, sed aliquid albi habens, quo reges utebantur; tertium augurum proprium, purpura et cocco mixtum. Sic satis quidem illustrata puto tabulae nostrae verba; sed quae de antiquo Graecorum usu verbi *ῥέζειν* dixi, fusius nunc evincere liceat, ut inde explicentur alia parum adhuc intellecta.

10. *Βράκεα* Sapphonis fr. 20. et Theocriti XXVIII, 11., quae Hesychius *ἱμάτια πολυτελῆ* interpretatur, non sunt Homeri *ῥάκεα ῥωγαλέα*, *ῥυπόωντα*, *κακῷ μεμορυγμένα καπνῷ* Od. XIII, 435., sed *ῥήγεα καλὰ*, *πορφύρεα*, *σιγαλόεντα*, Il. XXIV, 644. Od. IV, 297. VI, 38, cet. Haec autem *βαπτὰ ἱμάτια καὶ περιβόλαια* interpretatur Etymol. Gud., in quo simul bis legitur, quod Etymol. Magn. habet: *Ῥῆγος, τὸ πορφυροῦν περιβόλαιον· ῥέξαι* (non *ῥῆξαι*) *γὰρ τὸ βάψαι, καὶ οἷον μεταποιῆσαι. Ὅτι δὲ ῥαγεῖς* (apud Hesych. *ῥηγεῖς* vel *ῥογεῖς* et *ῥεγιστάς*) *ἔλεγον τοὺς βαφεῖς, καὶ ῥέγος τὸ βάμμα* (apud Hesych. etiam *ῥάμμα* et *ῥέγμα*), *σαφὲς Ἀνακρέων ποιεῖ· Ἁλιπόρφυρον ῥέγος· καὶ παρὰ Ἰβύκῳ· Ποικίλα ῥεγματα:* pro quibus in Orionis Thebani Etymologico sic scriptum est: *Ῥῆγος, τὸ βαπτὸν στρῶμα· ῥέξαι γὰρ τὸ βάψαι — καὶ ῥηγεῖς ἔλεγον τοὺς βαφεῖς οἱ παλαιοί.*

Ἐπίχαρμος Ὀδυσσεῖ· Ἀλλὰ καὶ ῥέζει τι χρῶμα, ἀντὶ τοῦ βάπτει. Ῥέγος οὖν ἐστὶ καὶ ῥῆγος, ὡς παρὰ τὸ ῥέζω ῥεξήνωρ καὶ ῥηξήνωρ. Hesychius vero scribens: Ῥήγεα, παλλία βαπτὰ, ὑπὸ Ῥωμαίων, unde in Gudiano quoque Etymologico corrigendum est: ἄλλοι δὲ ῥῆγος τὸ βαπτὸν παλλίον ἔλεγον, ejusdem fontis esse docet Latinorum *ricas* et *riculas*, *ricinos* s. *recinos*, *ricinia* s. *recinia*, de quibus, ut alia omittam, Paulus Diac.: »*Ricae* »et *riculae* vocantur parva *ricinia*, ut palliola ad usum capitis facta«; Non. Marc. XIV, 33. »*Ricinium*, quod nunc *Mafurtium* dicitur, palliolum femineum breve«. Etiam in Glossar. Isidori legitur: »*Mafortes*, operimentum capitum mulierum«; sed Servius ad Virg. A. I, 286. »Togas, ait, autem etiam feminas habuisse, cycladum et recini usus ostendit; *recinus* »autem dicitur ab eo, quod post tergum rejicitur: quod vulgo *Mavorte* dicunt«. *Mavortis* s. *Mavortii* nomen fortasse derivandum est a Martis herba, de qua Laurentius Lydus, pravus alioquin etymologus, in excerptis apud Roether. pag. 26. sic scripsit: Τραβαία δὲ εἴρηται ὡςανεὶ τρίβαφος· ἐκ τριῶν γὰρ ἀποτελεῖται χρωμάτων, πορφύρας, κόκκου, καὶ τῆς λεγομένης ἰσάτιδος βοτάνης, ἥτις ἐστιν Ἄρεος. Ceterum videantur, quae Nepos Cornelius de purpurae usu scripsit, apud Plinium H. N. IX, 39 (63).

11. Graecus augur, pallio candido velatus; Umber et Romanus, trabea purpurea amictus, captabat auguria: ejusdemque coloris vestis erat sacerdotis, qui caedebat victimam, quae et ipsa rubra dicitur in nostra tabula. *Carsome* enim *vestisier* vertendum esse *caede victimae*, ut καρσετυ IV, a, 33. *caedito*, jam in superiore particula §. 3. monui; *randeme* autem, a ῥάζω s. ῥαίνω derivatum, tincturam atque coloris inductionem designare potuit. Sed non in *victima* solum, colore rubra, verum etiam in *hostia* caedenda sacerdos indutus erat vestis purpureae specie. Aliter enim verba sequentia interpretari nescio. Quemadmodum genitivo *Salier* sacerdos Salius, sic genitivo *Noniar* mihi *Nonna* Hieronymi in epist. ad Eustoch. 22, c. 6. h. e. Νύμφη s. virgo Vestalis designari videtur, etsi in inscriptione Romana apud Orell. 2815. *nonna* pro nutrice accipitur, quemadmodum in inscriptione Pisaurensi apud Orell. 4670. masculino genere legitur: »D. M. S. Aureliae Ju»stinae alumnae ferunt *nonni* sui«. Apud Romanos quidem Vestales Suidas scripsit alba veste usas, nec floribus variegata, sed limbo tamen purpureo, unde Ambrosius Vestalium insignia praeter vittas dixit *purpuratarum vestium murices:* Saliis autem Plutarchus in Numa propter εὐγένειαν tunicam pictam vel purpuream, Virgilius A. VII, 187. trabeam tribuit. In sequentibus verbis *pertome padellar* paratus patellae facile agnoscitur, de quo Varro apud Non. Marc. ed. Merc. p. 544. scripsit: »Oportet bonum civem legibus parere »et deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας«. Hinc *hoiam* ὁσίην κρεάων interpretor, cujus hymnus Homer in Mercurium v. 130. meminit, vel ipsam *hostiam*, cum verbo *hostire* fortasse ab ὁσίη derivatum. Non enim audiendus est Ovidius, quum in Fastis I, 335 sq. canit:

Victima, quae dextra cecidit *victrice*, vocatur:

Hostibus a motis (ab *domitis*) *hostia* nomen habet.

Unde Servius ad Virg. A. I, 338: »*Hostiae* dicuntur sacrificia, quae ab his fiunt, qui in »hostem pergunt: *victimae* vero sacrificia, quae post victoriam fiunt«. Inter *victimam* sane atque *hostiam* idem discrimen fuisse puto, quod inter *vestisiam* atque *boiam*, sed aliud quam vulgo putatur.

12. Etsi Virgilio in Georgicis II, 146. *maxima taurus victima* dicitur, Paulusque Diaconus e Festi libris excerpsit, *maximam hostiam* ovilli pecoris esse appellatam, non tamen e Plauti verbis in Pseudolo I, 3, 95.

Nolo victimas, agninis me extis placari volo,

colligi potest, *victimam* de magnis, *hostiam* de parvis animalibus dici. *Victima* potius, si quid recte intelligo, nonnisi sacrificandi, *hostia* piandi causa caedebatur. Certe apud Livium VIII, 10. *piaculum hostiâ caedi* scriptum est, sicut paullo post *suovetaurilibus piaculum fieri* et apud Ciceronem de legibus II, 22. *porco femina piaculum pati.* Quemadmodum secundum Paulum Diaconum Romani piacularia auspicia appellabant, quae sacrificantibus tristia portendebant, quum aut *hostia* ab ara effugisset (*effugia* dicta Servio ad Virg. A. II, 140.), aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, cecidisset: sic apud Varronem L. L. VI, 4. §. 30. praetor, imprudens die nefasto fatus, *piaculari hostia* facta piatur. Hinc hostiam antiqui secundum Paulum Diaconum *agoniam* vocabant, non ab agendo, sed ab agonibus s. ludis piaculi gratia celebratis: nec victimae, sed hostiae dicuntur *ambarvales*, *amburbiales*, *bidentes* (*duidentes*) et *ambidentes*, *caviares*, *praecidaneae* et *succidaneae*. Hostiis quoque, non victimis, piari solent prodigia apud Livium et Tacitum, atque humanis quoque hostiis, non victimis, litare fas habebant non modo Germani Tac. G. 9. aliique barbari Plin. H. N. VIII, 22., sed Romani etiam, et quidem sine sanguine fuso, Liv. XXII, 57. Trebatius quidem secundum Macrobium S. III, 5. (cf. Serv. ad Virg. A. III, 231. et IV, 56.) libro primo de religionibus docuerat, hostiarum genera esse duo: unum, in quo voluntas Dei per exta disquirebatur (*consultorium*); alterum, in quo sola anima Deo sacrabatur, unde etiam haruspices *animales* has hostias vocabant; sed utroque genere litabatur, quod significat sacrificio facto placare numen. Praeterea secundum Macrobium et Servium solutae fuerunt *hostiae*, quia piaculum erat in sacrificio aliquid esse religatum; *victima* vero apud Festum etiam vincta ad altare ducitur. *Hostia* diis solis sacra est; *victima* etiam hominibus victum praebet.

13. Redeo jam ad Iguvinam tabulam, ubi opposita sibi verba *hondra esto tudero — seritu*, et *subra esto tudero — seritu*, interjectis illis, quae supra leguntur, *parfa dersva*, *curnaco dersva*, et *peico mersto*, *peica mersta*, unde praemissa sunt verba *porsei subra screhitor sent* h. e. sicut supra scripti sunt, propriam faciunt periodum. In illa *subra* duplicem

sensum habet: quia enim *hondra*, ut jam in superiore particula §. 21. monui, *hinc* s. *dehine* significat, *subra* illi oppositum *insuper* s. *praeterea* vertendum esse videtur. Porro *seritu* construitur quidem cum dativo *esto tudero*, ut supra cum plurali *todceir tuderus*, sed hoc loco imperativus est, non participium. *Screhitor sent* denique cur masculino genere scriptum sit, causa latet: equidem ad sequentes aves respici puto, inter quas praeter tres feminas picus mas quoque nominatur. Ceterum Umbri non accuratiores fuisse videntur in generis usu, quam antiqui Romani, de quibus Festus scripsit s. v. *Recto fronte:* »Antiquae id consuetudinis fuit, ut cum ait Ennius quoque *a stirpe supremo* (cf. Non. M. »III, 337.) et *Ilia dia nepos* (cf. Non. M. III, 147.) et *lupus feta* (cf. Serv. ad Virg. A. II, »335 atque Non. M. IV, 385.) et *nulla metus* (cf. Fest. s. v. *metus* et *corius* et *malo cruce*, »Non. M. III, 141. atque Quint. I, 6. 12.): etiam in commentariis sacrorum pontificalium »frequenter est *hic ovis* et *haec agnus* ac *porcus*, quae non ut vitia, sed ut antiquam con»suetudinem testantia debemus accipere«. *Procanurent* pro *procinuerint* s. addixerint scriptum esse, mirandum non est, quum etiam apud Sallustium in fragm. ex Hist. lib. I. (Diomed. ed. Putsch. p. 370. cf. Priscian. X, 7. p. 898. et Serv. ad Virg. G. II, 384.) *occanuere* legatur pro *occinuere* s. abdixere, imo apud Festum s. v. *rumentum:* »Si interim avis *cane»rit* pro *cecinerit*«. *Sve anclar procanurent, eso tremnu serse combifiatu*, sensu non differunt ab iis, quae v. 2. legimus: *poei angla aseriato est, eso tremnu serse arsferture ehvelta;* sed *nomne carsitu* s. *nomine caedito* non intelligitur, nisi *arsferturo* pro genitivo pluralis *arsferturom* positum putetur.

14. *Eesona tefe* jam antea interpretatus sum *αἰσίᾳ τύχῃ*, sed *esisco esoneir* cum his ominibus s. auspiciis vertendum videtur, ut *seveir* illius nominis, cujus localis *sevom* v. 56. legitur genitivus sit, sicut apposita illi nomina *popler anferener et ocrer pihaner*, quae jam in superiore particula §. 13. illustravi. Ad *perca arsmatia habitu* conferantur, quae in secunda particula §. 33. monui: *habere*, ut *ἔχειν* apud Graecos, verbum est latissimi usus, quod modo pro *facere* et *agere*, modo pro *offerre* et *praebere* ponitur, hoc autem loco *facere ut habeas* significat. *Vasor* genitivus esse mihi videtur nominis *vas*, quod in precibus *fas* s. licitum significat, et cum verbis *veriseo treblanir* constructus vertendus est, ut rite possint institui feriae treblanae. Cum his per adverbium *surur* conjunguntur verba *verisco tesonocir* et *verisco vehieir*, interjectis duabus enuntiationibus, quarum protases a conjunctionibus *porsi* et *pusi* incipiunt, apodoses autem imperativis *ostendu* pro ʚoʇɘʌɪɘ quartae tabulae, et *cehefi* pro *fac καλεσθαι*, ut *pihafi* in precibus pro *fac piari*, clauduntur. Ab imperativo *cehefi* dependet accusativus pluralis *dia*, h. e. sacra, quocum singularis *pir pureto*(*m*) quasi *πυρετόν* conjungitur; cum imperativo *ostendu* vero accusativus singularis *eo iso*, h. e. id ipsum, construitur, etsi pluralis antecedit *paca ostensendi* s. *ostene sent:* nam *paca* mihi neutrum plurale esse videtur nominis *pacum* pro *pacamen* s.

placamen. Quemadmodum *anferens* et *piha(n)s* s. *pihos* VI, a, 47., unde genitivi *anferener* et *pe(i)haner* derivandi sunt, pro *lustrandus* et *piandus* dicebatur; sic *ostens* pro *offerendus* et *ostene* pro *offerenda*. Nihilominus in sequentibus *vesteis*, ut *vestis* VI, a, 6 et 25., *victimans* vel *libans* interpretandum videtur. Ceterum quum in quarta jam particula post verba

VI, b, 22. *Pre vereir treblaneir Juve Garbovei buf treif fetu, eso naratu vesteis:*
Ante ferias treblanas Jovi Grabovio bubus tribus facito, hoc dicito victimans:

preces sint expositae, ad finem statim prioris paginae sextae tabulae progredior.

15. Post triplices preces ad Jovem Grabovium haec alias pleraque illustrata leguntur:

VI, b, 55 sq. *Tases persnimu sevom; suror purdovitu s. pudrovitu;*
Tacens precator cum veneratione; tum adorato;

VI, b, 56. *proseseto naratu; prosesetir mefa spefa ficla arsveitu;*
prosecto dicito; prosectis mazam spissam in phiala addito;

VI, b, 56 sq. *arvio fetu; este esono heri vinu, heri poni fetu; vatuo ferine fetu.*
arviga facito; in isto auspicio vel vino, vel pane facito; fatua ferina facito.

VI, b, 58. *Post verir treblanir si comia trif fetu Trebo Jovie,*
Post ferias treblanas suibus scrofis tribus facito Trebae Joviae,

VI, b, 58 sq. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina: persae fetu; arvio fetu; pone fetu; tases persnimu;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: purgamine facito; arviga facito; pane facito; tacens precator;

VI, b, 59. *surur naratu, puse pre verir treblanir; prosesetir strusla ficla arsveitu.*
tum dicito, sicut ante ferias treblanas; prosectis struem in phiala addito.

VI, a, 1. *Pre verir tesenocir buf trif fetu Marte Grabovei, ocriper Fisiu, totaper Ijovina:*
Ante ferias tesenacas bubus tribus facito Marti Grabovio, pro monte Fisio, pro tota Iguvina:

VI, a, 1 sq. *arvio fetu; vatuo ferine fetu; poni fetu; tases persnimu;*
arviga facito; fatua ferina facito; pane facito; tacens precator;

VI, a, 2. *prosesetir farsio ficla arsveitu; surur naratu, puse pre verir treblanir.*
prosectis ferctum in phiala addito; tum dicito, sicut ante ferias treblanas.

VI, a, 3. *Post verir tesenocir sif filiu trif fetu Fiso Sansie, ocriper Fisiu, totaper Ijovina:*
Post ferias tesenacas suibus verribus tribus facito Fiso Sansio, pro monte Fisio, pro tota Iguvina:

VI, a, 3 sq. *poni feitu; persae fetu; arvio fetu; surur naratu, pusi pre verir treblanir;*
pane facito; purgamine facito; arviga facito; tum dicito, sicut ante ferias treblanas;

VI, a, 4 sq. *tases persnimu; mandraclo difue destre habitu; proseretir ficla strusla arsveitu.*
tacens precator; mandragoram duplicem dextrâ habeto; prosectis in phiala struem addito.

VI, a, 5. *Ape sopo postro peperscust, vestisia et mefa spefa scalsie conegos fetu:*
Postquam sulfure, bitumine, purgaveris, visceribus et maza spissa mola spargens facito:

VI, a, 5 sq. *Fisovi Sansi ocriper Fisiu, totaper Iovina, eso persnimu vestisia vestis.*
Fisovie Sansio pro monte Fisio, pro tota Iguvina, hoc precator viscera libans.

16. Tum sequuntur preces in quarta particula jam expositae, interjectis paucis, quae non minus obscura sunt, quam nonnulla eorum, quae modo vertere conatus sum. Ex his ante omnia illustranda sunt verba VI, a, 4. *mandraclo difue destre habitu*, quorum primum V, b, 16. *μαντϱακλȣ*, V, a, 19. *μαντϱαἱκλȣ* scriptum est, et inter purgamina referendum videtur. Hinc *mandraclo difue*, siquidem ea verba tanquam pro accusativis *mandraclo(m) difue(m)*, h. e. *διφυὴν* s. duplicis naturae, scripta, neque, ut *destre* scil. *mani*, in ablativo casu posita, conjungere licet, *mandragoram* herbam interpretor, quae duorum generum fuisse dicitur, et candida, quam marem, et nigra, quam feminam credebant secundum Plinium H. N. XXV, 94, 3. Hanc quidem Columella X, 19., quia radix ejus inferiorem hominis partem repraesentare dicitur, *semihominem* atque propter vires soporificas et usum ejus ad philtra *vesanum gramen* vocat. Verba *ape sopo, postro peperscust*, pro quibus VII, a, 8. *ape supo, postro pepescus* legitur, ad imperativum *persae fetu* VI, a, 3. respiciunt, pro quo IV, b, 17. *σȣπα σȣμτȣ* et IV, b, 26. *πȣστε Ασιανε φετȣ*, V, a, 32. autem *σȣπα, πȣστϱα πεϱστȣ* scriptum est. Quia vero IV, b, 26. *ξεϱεφ φετȣ* additur, etiam verba *sopa purome efurfatu, subra spahmu*, ante *eno serse comoltu* VI, a, 17. similiter explicanda sunt. Pro iisdem VII, a, 38. *sopam* (in casu locali) *purome efurfatu, subra spahamu*, ut VI, a, 41. *subra 'spahatu*, legitur, quibus III, a, 20. *απε σȣβϱα σπαφȣ φȣστ* respondet. Hinc ejusdem significationis esse puto verba *σȣπα σπαντεα πεϱτεντȣ* V, a, 30 sq., quemadmodum Virgilii verba G. IV, 230. »fumosque manu praetende sequaces«, ubi *manu* additur, ut ad *habitu* in nostra tabula *destre*. Haec omnia ad purgamina (*persae*) et lustrationem (*persclom* s. *pesclom*) spectare, jam ex imperativo *πεϱστȣ* et subjunctivo *peperscust* s. *pepescus* cognoscitur; *postro* quoque s. *πȣστε Ασιανε* bitumen, ut *sopo* s. *σȣπα* sulfur designari, in particula II, §. 23. vidimus: sed sunt alia adhuc monenda.

17. *Sopo, postro*, quia V, a, 32. *σȣπα, πȣστϱα*, ut VI, a, 17. *sopa*, IV, b, 26. *πȣστε*, scribuntur, pro ablativis feminini generis accipio, ut *subra*, pro quo I, 3. *σȣπϱȣ* exaratum est. Hinc casus localis VII, a, 38. *sopam* pro *sopame*, accusativus vero V, a, 30. *σȣπα* pro *σȣπαμ* scribi potuit. Si appositum huic nomen *σπαντεα* idem significat, quod *σȣφαφια* (*fumifica*) V, a, 22. 41., quemadmodum ab imperativo *spahamu* subjunctivus *σπαφȣ φȣστ* derivatur: *spaho* respondet Latino verbo *suffio*, atque *subra* nomini *suffimen*; *subra spah(a)mu* autem s. *'spahatu* vertendum est *suffimine suffito*, ut *σȣπα σȣμτȣ* *sulfure sulfurato*. Porro si *exfir* secundum Paulum Diaconum antiquis Romanis purgamentum erat, ab *ἐκθύω* derivatum; pro suffimine (*ὑποθυμιάματι*) *suffir*, Umbrice *subra*, dici potuit, ut *sollifir*, Umbrice *sopa*, pro *sulfure*, Francogallice *soufre* (*Schwefel*). Vocalis *u* Graecae *υ* etiam in *purome* pro igni respondet: nam *sopa purome efurfatu* (pro simplici *furfatu*) vertendum esse *sulfure in igne februato*, dubitari nequit, praesertim quum ipsa *februa*, ut *febres*, per metathesin a *fervendo* dicta esse videantur. Sulfura cum taedis

vel undis fluvialibus quam maxime idonea esse habita ad lustrandum, Juvenalis II, 158. et Columella VIII, 5, 11. cum Tibullo I, 5, 11., Propertio IV, 8, 86. et Ovidio Met. VII, 261. testantur, recteque Ovidius F. II, 37. Graeciam principium moris hujus februandi fuisse cecinit, quum jam apud Homerum Od. XXII, 481. Ulyxes Eurycleae imperaverit:

Οἶσε θέειον, γρηῦ, κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον. (cf. Iliad. XVI, 228 sq.)

In nostra vero tabula notandum mihi videtur, quod primum VI, a, 5. post verba *ape sopo, postro peperscust*, praecipiatur: *vestisiu et mefa spefa scalsie conegos fetu;* deinde post preces factas atque incantationes VI, a, 17., ut VII, a, 38. coll. 8., iterum scribatur: *eso mefa, vestisia, sopo purome efurfatu, subra spahmu.* Postquam igitur jam prius sulfure et bitumine purgatum est, denuo sulfure februatur in *vestisia* et *mefa spefa*, h. e. visceribus et maza spissa, offerendis.

18. Quod ad verba *vestisia et mefa spefa scalsie conegos fetu* attinet, pro iis I, 14. *Ϝεστιζια, μεφα πεϝτεπιτε σκαλζετα κενικαξ* exaratum est. Est igitur *conegos* s. *conecos* VII, a, 37. participium *conicans* pro *κονίπτων* (*spargens*), unde secundum Paulum Diaconum *coniptum* dicebatur genus libaminis, quod ex farina conspersa faciebant. *Σκαλζετα* vero s. *scalsie* Romanorum mola salsa esse videtur, quasi *σκελετά:* mola enim s. farina, ut Servius ad Virg. Ecl. VIII, 82. annotavit, nihil aliud fuit apud antiquos, nisi far tostum, pinsitum molitumve et in pulverem redactum, atque, ut Plin. H. N. XVIII, 9. scripsit, quae sicca moluntur, plus farinae reddunt. Notandum autem est, quod primum pro visceribus VI, a, 6. et pane VI, a, 9., deinde pro maza spissa preces fiant, quum VI, a, 8 sq. legatur: *suront poni pesnimu, mefa spefa eso persnimu,* h. e. tum pro pane precator; pro maza spissa hoc precator; his precibus vero haec interposita sint:

VI, a, 10. *Fisovie San'sie! ditu ocre Fisi, tote Iovine, ocrer Fisie(r), totar Iovinar.*
Fisovie San'sie! dicito pro monte Fisio, pro tota Iguvina, montis Fisii, totius Iguvinae (nomine).

VI, a, 10 sq. *Dupursus, peturpursus fato fito, perne postne, sepse sarsite, vov se avie esone.*
Bifariam, quadrifariam, templo capto, antica et postica parte, sane sarteque, ex voto sint avium auspicia.

In primo versu nihil monendum est; nisi quod dativus *ocre Fisi* pro *ocriper Fisiu* cet. positum, et in genitivo *ocrer Fisie(r)* cet. dativus *nomne* omissum sit; alter versus vero, alliteratione sua insignis, non ita facilis est explicatu. Spectant autem *avie(r) esone* s. avium auspicia cum adverbiis *perne postne* ad auguria, quae ut *vov(e) se(nt)* s. ex voto sint, praecipitur. Hinc *fato fito* pro ablativis absolutis *fano ficto* s. *facto*, h. e. templo capto, accipio: effabantur enim templa augurum *dupursus, peturpursus*, h. e. bifariam et quadrifariam, dum et antica pars ad meridiem et postica ad septentrionem in sinistram ab oriente et dextram ab occasu dividebatur. Varr. L. L. VII, 2. §. 7. *Sepse sarsite*, a

σάφα et *sarciendo* derivata, respondere mihi videntur Latino *sane sarteque*, quod ex auguralibus libris Festus et Charisius apud Putsch. pag. 195 sq. laudarunt: *vov(e)* vero, cui *vovere* Latinorum respondet, ex Umbrico *Fεα* s. *via* deduci potest, sicut Graecorum *εὔχεσθαι* ex *εὖ:* optantur enim atque voventur, quae bene se habere putantur.

19. Post preces, jam in quarta particula §. 18 sqq. explicatas VI, a, 15 sqq., verba quaedam sequuntur, quae prius mihi illustranda sunt, quam versionem verbalem adjiciam. Ablativo *pèsclu* adduntur ibi tres imperativi *semu*, *vesticatu*, *atripursatu*, quorum alter modo solus legitur, ut VII, a, 8 et 24., modo cum imperativo *ahatripursatu* conjungitur, ut VII, a, 23 et 36., modo omittitur, ut VI, a, 36., ubi post preces ad Tefram Joviam factas nihil scriptum est, nisi *persclu sehemu*, *atropusatu*. *Semu* s. *sehemu* imperativus ejus verbi mihi esse videtur, quod, si *sevom* et *seveir*, jam prius explicata, inde derivanda sunt, Graeco *σέβεσθαι* respondet; *a(ha)tripursatu* vero s. *atropusatu* est ex praepositione *aha* s. *ἀμφὶ* et *tripursatu*, h. e. *tripudiato* s. *tripodato*, ut in actis Fratrum Arvalium scriptum legitur, compositus. Quod autem ad imperativum *vesticatu* attinet, cujus praeteritum subjunctivi *vesticos* VI, a, 25. cum *vestisia* constructum est, in superioris particulae §. 3. verba *καπιρε ꟻεντε IεFιε Fεστικατε* V, a, 34 sq. *capide Hondae Joviae libato* interpretatus sum, quia capide fiebat libatio, cui non tam Liber, ut Ovidius F. III, 733. cecinit, quam Graecorum *λοιβὴ* Sabinorum Loebasio apud Serv. ad Virg. G. I, 7. nomen dedisse videtur. *Ape purdinsust* verti posse *postquam peregeris*, inde conjicere licet, quod, ut in fine secundae particulae notavi, *purditom fust*, praeceptis de sacrificiis additum, idem valet, ac si dicas: *rite peractum sit*. Sic *ape persondro purdinsus* legitur VI, a, 37 extr.; sed *eam(e)*, quum nihil antecedat, ad quod pronomen illud referatur, explicari nequit, nisi adverbialiter scriptum pro *sic* s. *ea ratione* putetur. *Erus ditu* ab *erus dirstu*, quod paullo post legitur, non diversum esse, ex simili loco VI, a, 38. *proseseto erus dirstu* cognoscitur: at mirandum est, quod participium *conegos* s. *conecos*, cum *scalseto vestisiar* construendum, inter *erus dirstu* s. *incantationes dicito* insertum sit. Ejus rei hanc esse causam puto, quod *scalseto* non sit accusativus a participio *conegos* dependens, sed localis, ut *proseseto*, cui genitivus *vestisiar* tanquam substantivo additur.

20. Quum cetera, quae sequuntur, jam alias satis illustrata sint, redire possumus ad versionem verbalem.

VI, a, 15 sq. *Pesclu semu, vesticatu, atripursatu. Ape eam purdinsust, proseseto erus ditu:*
Lustratione venerator, libato, tripodato. Postquam ita peregeris, prosecto incantationes dicito:

VI, a, 16 sq. *eno scalseto vestisiar erus conegos dirstu:*
inde farri tosto viscerum incantationes spargens dicito:

VI, a, 17. *eno mefa, vestisia; sopa purome efurfatu, subra spahmu: eno serse comoltu:*
inde mazae, visceribus; sulfure in igne februato, suffimine suffito: inde verbenas cumulato:

VI, a, 17 sq. *comatir persnihimu; capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu.*
tacite precator; capide propinata dupla libato, sacra dupla libato.

VI, a, 19. *Pre verir vehier buf trif calersu fetu Vofione Grabovie,*
Ante ferias vehias bubus tribus candidis facito Vofioni Grabovio,

VI, a, 19 sq. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina: vatuo ferine fetu; herie vinu, herie poni fetu;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: fatua ferina facito; vel vino, vel pane facito;

VI, a, 20. *arvio fetu; tases persnimu; proseseter mefa spefa ficla arsveitu:*
arviga facito; tacens precator; prosectis mazam spissam in phiala addito:

VI, a, 20 sq. *suront naratu, pusi pre verir treblanir.*
praeterea dicito, sicut ante ferias treblanas.

VI, a, 22. *Post verir vehier habina trif fetu Tefrei Jovi,*
Post ferias vehias agnabus tribus facito Tefrae Joviae,

VI, a, 22. *ocriper Fisiu, totaper Ijovina: serse fetu, pelsana fetu;*
pro monte Fisio, pro tota Iguvina: verbenis facito, balsamo facito;

VI, a, 22 sq. *arvio feitu; poni fetu; tasis pesnimu; prosesetir strusla ficla arveitu:*
arviga facito; pane facito; tacens precator; prosectis struem in phiala addito;

VI, a, 23. *suront naratu, puse verisco treblanir.*
praeterea dicito, sicut in feriis treblanis.

VI, a, 23 sq. *Ape habina purdinsus, eront poi habina purdinsust,*
Postquam agnabus perfeceris, tum ubi agnabus perfeceris,

VI, a, 24. *destruco persi vestisia et pesondro sorsom fetu; capirse perso osatu;*
ad dextram lustrationem libatione et purgamine sociali facito; cum capide preces orato;

VI, a, 24 sq. *eam mani nertru tenitu. Arnipo vestisia vesticos, capirso subotu:*
eam manu sinistra teneto. Antequam libamine libaveris, cum capide supplicato:

VI, a, 25. *isec perstico erus ditu; esoc persnimu vestis.*
item cum lustratione incantationes dicito; hoc precator libans.

21. Extremum vocabulum *vestis* hoc loco *libans* vertendum putavi, etsi *vesteis* VI, b, 22. *victimans* interpretatus sum. Ibi enim, ut verba *esu bue peracr(e)i pihaclu* VI, b, 25. 28 sq. 33 sq. cet. docent, in bove mactando; hic contra, ut e verbis *esu sorsu persondru Tefrali pihaclu* VI, a, 28. 31. 35. intelligitur, in *pesondro persome* s. purgamine sociali, quocum VI, a, 24. *vestisia* s. libamen conjunctum legitur, preces fiunt, in quarta particula illustratae. Ad libationem enim spectant verba *capirse perso osatu*, h. e. cum capide preces orato, et *capirso subotu* s. *subohtu*, h. e. *subocatu* s. supplicato, VI, a, 24 et 25. Hinc etiam *arnipo vestisia vesticos* vertendum est *antequam libamine* libaveris: *arnipo* enim conjunctionem esse *antequam* cum subjunctivo construendam, verba *arnipo comatir pesnis fust* VI, a, 41. ante *comatir persnimu* docent. *Arnipo* igitur ex *ar* pro *ad* et *nipo* pro *nec-*

dum compositum esse, et proprie quidem *donec nondum* significare videtur. *Isec* adverbium est *item* significans; *esoc* vero pronomen neutrius generis pro *eso: perstico* denique pro *persi*co scriptum esse videtur, quod ex *persi* VI, a, 24. et praepositione *co* est compositum. *Destruco* VI, a, 24. ex eadem praepositione compositum adverbialiter usurpatur pro simplici *destru* scil. *mani*, ut *nertruco* VI, a, 37. pro *mani nertru* VI, a, 25. Utrumque adverbium eadem ratione, qua adjectiva *sorsom* s. *sorsale* et *staflare*, sibi opponuntur his locis:

VI, a, 24. *destruco* persi *vestisia et pesondro sorsom* fetu; capirse perso osatu.

VI, a, 37. *Pesondro staflare nertruco* persi fetu; *suront* capirse perso osatu.

VI, a, 38. enom *vestisiar sorsalir destruco* persi *persome* erus dirstu.

VI, a, 39. enom *vestisiam staflarem nertruco* persi, *sururont* erus dirstu.

In his locis ex *persondro* et *vestisia* sibi oppositis simul intelligitur, ad localem *vestisiam staflarem* et ablativum pluralis *vestisiar sorsalir* supplendum esse *fetu*, ut ad pesondro *sorsalem* et *staflare* in his locis:

VI, a, 39. enom *pesondro sorsalem* persome: pue persnis fust, ife endendu, pelsatu.

VI, a, 40. enom *pesondro staflarem* persome: pue pesnis fus, ife endendu, pelsatu.

22. *Persome*, quod VI, a, 38. cum *persi* sive lustratione conjungitur, ut *perso* VI, a, 24 et 37., preces designari, sequentia docent *pue pe*(*r*)*snis fus*(*t*), h. e. postquam precatus fueris. *Ife* vero *liba* designare, abjecta litera initiali *l*, quam Umbri ignorarunt, inde colligo, quod V, b, 12 sq. post *ιφε φεϱτε* etiam *πϱεσεζετε ιφε αϱFειτε* scriptum est, sicut supra legimus et infra legemus:

VI, b, 56. a, 20. VII, a, 4.	*prosesetir*	*mefa spefa*	*ficla*	*arsveitu:*
VI, b, 59. a, 4 sq. 23. VII, a, 8. 42. 54.	*prosesetir*	*strusla*	*ficla*(*m*)	*ar*(*s*)*veitu:*
VI, a, 2. 44.	*prosesetir*	*fa*(*r*)*sio*	*ficla*	*arsveitu* cet.
VI, a, 46.	*prosesetir*	*tesedi*	*ficla*	*arsveitu.*

In quovis enim sacrificio prosectis libum aliquod additur. Itaque *endendu* VI, a, 40. non *incendito* vertendum est, ut in secunda particula §. 30. conjeceram; sed *intendito* i. q. *φεϱτε* V, b, 12. sive *porrigito*: nam eadem significatione VI, a, 49 sq. *pir endendu* et *pufe pir entelust, ere fertu* scriptum legitur. *Pelsatu* imperativum esse pro *pelsana fetu* VI, a, 22., inde colligi potest, quod in fine prioris partis quintae tabulae legitur *πελσανς φετε:* nec scio, an eodem modo *sersitu* VI, a, 41. pro *serse fetu* VI, a, 22. scriptum sit. Quid vero verbis inter *pelsatu* et *sersitu* significetur, haud ita facile est enodandum. *Vaso* quidem, cujus ablativus pluralis *Fασες* I, 22. legitur, facile pro locali nominis *vas* agnoscitur, et sequentia quoque verba jam satis illustrata sunt; sed *andervomu* nescio utrum imperativus verbi an ablativus nominis sit. At si *porse pesondrisco habus* parenthesis est enuntiationis *enom vaso*(*m*) *serse* scil. *fetu*, atque *sersitu* idem significat, *andervomu*, quasi ex *intervallo*, pro adverbio *iterum* accipiendum esse videtur. Non minus difficile est explicatu vocabulum

pisher, inter *serse comoltu* s. ξεῤεφ κυμυλτυ IV, b, 34 sq. insertum: utrum ablativus pluralis sit adjectivi cum *serse(f)* conjuncti, an genitivus singularis substantivi a *serse* dependentis. Equidem genitivum intelligo nominis *pis*, quasi *pissis*, atque *piaminis* interpretor.

23. Versio igitur verbalis post verba *persclu sehemu*, *atropusatu* VI, a, 36., jam supra versa *cum lustratione venerator*, *tripudiato*, haec est:

VI, a, 37. *Pesondro staflare nertruco persi fetu;*
Purgamine stabulari ad sinistram lustrationem facito;

VI, a, 37. *suront capirse perso osatu; suror persnimu, puse sorsu.*
tum capide preces orato; tum precator, sicut in sociali (purgamine).

VI, a, 37 sq. *Ape pesondro purdinsus, proseseto erus dirstu:*
Postquam purgamine perfeceris, in prosecto incantationes dicito:

VI, a, 38. *enom vestisiar sorsalir destruco persi; persome erus dirstu.*
inde libaminibus socialibus ad dextram lustrationem; cum precibus incantationes dicito.

VI, a, 38 sq. *Pue sorso purdinsus, enom vestisiam staflarem nertruco persi;*
Ubi sociali (purgamine) perfeceris, inde libamine stabulari ad sinistram lustrationem;

VI, a, 39. *sururont erus dirstu: enom pesondro sorsalem persome.*
tum incantationes dicito: inde in purgamine sociali precibus (facito).

VI, a, 39 sq. *Pue persnis fust, ife endendu, pelsatu: enom pesondro staflare persome.*
Ubi precatus fueris, liba offerto, balsamato: inde in purgamine stabulari precibus.

VI, a, 40 sq. *Pue pesnis fus, ife endendu, pelsatu: enom vaso, porse pesondrisco habus, serse:*
Ubi precatus fueris, liba offerto, balsamato: inde vase, prout in purgaminibus habueris, verbenis (facito):

VI, a, 41. *subra 'spahatu; andervomu sersitu, arnipo comatir pesnis fust:*
suffimine suffito; iterum verbenis facito, antequam tacite precatus fueris:

VI, a, 41 sq. *serse pisher comoltu, serse comatir persnimu. Purdito fust.*
verbenis expiatoriis cumulato, verbenis tacite precator. Rite peractum sit.

VI, a, 43. *Vocucom Joviu, ponne ovi furfant, vitlu toru trif fetu,*
Cum foco Jovio, postquam ovibus februarint, vitulis tauris tribus facito,

VI, a, 43. *Marte Horse fetu popluper, totar Ijovinar, totaper Ijovina:*
Marti Horsio facito pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina:

VI, a, 43 sq. *vatuo ferine fetu; poni fetu; arvio fetu; tases persnimu:*
fatua ferina facito; pane facito; arviga facito; tacens precator:

VI, a, 44. *prosesetir fasio ficla arsveitu; suront naratu, puse verisco treblanir.*
prosectis ferctum in phiala addito; tum dicito, sicut per ferias treblanas.

VI, a, 45. *Vocucom Coredier vitlu toru trif fetu, Honde 'Serfi fetu,*
Cum foco Curitis vitulis tauris tribus facito, Hondo 'Serfio facito,

VI, a, 45 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina*[*r*]: *vatue ferine fetu; arvio fetu;*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: fatua ferina facito; arviga facito;

VI, a, 46. *heri vinu, heri poni fetu; tases persnimu:*
vel vino, vel pane facito; tacens precator:

VI, a, 46. *prosesetir tesedi ficla arsveitu; suront naratu, puse verisco treblanir.*
prosectis testitium in phiala addito; tum dicito, sicut per ferias treblanas.

VI, a, 46 sq. *Eno ocar pihos fust. Śvepo esome esono ander vacose vasetome fust,*
Inde mons piandus fuerit. Si qua in hoc omen inter vacantia cessans fuerit,

VI, a, 47. *avif aseriatu; verofe treblano covertu; reste esono feitu.*
ex avibus servato; ferias treblanas instaurato; repostis omen facito.

VI, a, 48. *Pone poplo afero heries, avif aseriato etu; sururo stiplatu,*
Quando populo lustrando satisfeceris, ex avibus augurium capito; tum firmato,

VI, a, 48 sq. *pusi ocrer pihaner; sururont combifiatu; erironť tuderus avif seritu.*
sicut montis piandi (causa); tum combinato; hac in re vitiis ex avibus caveto.

VI, a, 49. *Ape angla combifian'siust, perca arsmatiam*, anovihimu;
Postquam aquila combinaveris (et) lituo addictionem, ovato;

VI, a, 49. *crincatro hatu destramescapla; anovihimu; pir endendu.*
circulationem habeto dextra parte; ovato; piamen porrigito.

VI, a, 49 sq. *Pone esonome ferar, pufe pir entelust, ere fertu:*
Quando cum omine feras, quum piamen intenderis, eo tempore (sacra) ferto:

VI, a, 50. *poe perca arsmatiam habiest, erihont aso destre onse fertu.*
ubi lituo addictionem habeas, eo tempore cum precibus dextrâ priva ferto.

VI, a, 50 sq. *Erucom prinuatur dur etuto; perca ponisiater habituto:*
Simul suffimenta ture datote; de coelo puniceati servatote:

VI, a, 51. *ennom stiplatu parfa desva, seso tote Ijovine*; *sururont combifiatu,*
inde firmato parra dextra, feliciter toti Iguvinae; praeterea combinato,

VI, a, 51 sq. *vapefe avieclu, neip amboliu prepa desva combifian'si.*
favente avium augurio, nec in ambiguo praepete dextra combinans sis.

VI, a, 52. *Ape desva combifiansiust, via aviecla esonome etuto com peracris sacris.*
Postquam dextra combinans fueris, boni ominis auguria capitote cum rebus sacris.

VI, a, 52 sq. *Ape acesoniame hebetafe benust, enom termnuco stahituto.*
Postquam fumigatione leni auspicatus eris, inde cum flamma operaminor.

VI, a, 53. *Poi percam arsmatiä habiest, etur stahmu; eso etur stahmu:*
Ubi lituo addictionem habueris, paeanem instituito: ita paeanem instituito:

VI, a, 53 sq. *Pis est totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Jabuscer nommer.*
Piamen est totius Tadinatis tribus, Tadinatis, Tudertis, Nahartis, Japygici nominis.

VI, a, 54. *Fetu, chesu poplu nosve ier, ehe esu poplu.*
Facito, sive in hoc populo separatim eas, sive in illo populo.

VI, a, 54 sq. *Sopir habe esme pople portatu ulo, pue mers est, fetu; uru, pirse mers est.*
Siquis habet in illis populis sacratum aliquid, ubi salutare est, facito; urat, prout salutare est.

VI, a, 55 sq. *Trioper ehetur stahamu: ifont termnuco com prinuatir stahitu:*
Ter paeanem instituito: inde flamma cum suffimentis operator.

VI, a, 56. *eno deitu ar[i]mahamo caterahamo Iovinur: eno cum prinuatir,*
inde dicito placitam expiationem Iguvinorum: inde cum suffimentis,

VI, a, 56 sq. *peracris, sacris, ambretuto: ape ambrefurent, termnome benurent,*
castis, sacris, cremanto: postquam cremarint, flamma auspicati fuerint,

VI, a, 57. *termnuco com prinuatir eso persnimumo tasetur.*
in flamma cum suffimentis hoc precantor cum silentio.

24. Ne repetam, quae jam alias interpretatus sum, omitto omnia, quae ante *destramescapla* VI, a, 49. leguntur; hanc vocem autem, e *destrame* et *scapla* compositam, *in dextro latere* s. *dextra parte* interpretor: quidni enim in circulatione scapulis, ut in agendo manibus, dextra sinistrave pars potuit definiri? Multo difficilius dijudicandum videtur, utrum *anovihimu*, cui *αꟻτιμεμ* IV, a, 12. respondet, ut *persnihimu*, pro imperativo, an, ut *andervomu* VI, a, 41., pro ablativo accipiendum sit: *esonome* vero in casu locali esse positum, dubitari nequit. *Ferar* jam in secunda particula §. 27. pro *feras* s. *φεϱετ* V, a, 26. scriptum conjeci, ne deesset subjunctivus a conjunctione *pone* dependens: quaeritur autem, quid ferendum sit. Legimus quidem *ere fertu*, ut *onse fertu* in sequentibus; sed *ere* mihi adverbium temporis videtur a pronomine *erur* derivatum, ut *erihont*, quod sequitur, et *erec* VII, b, 1. Hinc *sacra* in versione supplevi; pro *onse* vero, h. e. *unica*, Horatium S. II, 5, 10. sequutus *priva* scripsi, *aso* pro locali *asome* s. *asame* (ἀϱᾷ), et *destre* pro ablativo adverbiali accipiens. *Erihont* equidem non magis compositum puto, quam *eriront* VI, a, 48. et *sururont* ibidem pro *sururo* vel *suront* VI, a, 46. pro *surur; erucom* contra ex ablativo pronominis *erur* et praepositione *com* esse compositum, facile concedas. Ex iis, quae proxime sequuntur, pleraque quidem jam in superiore particula exposui; nonnulla vero adhuc illustranda sunt, ut enuntiatio *neip amboliu prepa desva combifian'si*, in qua *neip* Latino *nec*, *amboliu* Graeco ἀμφιβόλῳ respondet, *combifian'si* vero pro *combifians si*, ut paullo post *combifiansiust* pro *combifians fust*, scriptum est. *Prepa desva*, quia *ape desva combifiansiust* dictum est, ut supra v. 49. *ape angla combifian'siust*, aut pro *parfa desva* v. 51. aut, quod magis probo, pro Latinorum *praepete dextra* positum videtur; *acesoniame hebetafe* contra pro fumigatione *hebeti* sive *leni*, tam diversa a pauperis *parva* apud Ovidium Pont. IV, 8, 39. quam a procerum *tacita acerra* apud Persium II, 5.

25. Ad *termnuco stahituto* supplendum esse *com prinuatir*, e versu 55. intelligitur,

ubi *ehetur stahamu* antecedit, quemadmodum IV, a, 16. statim post *πȣνȣ μενȣς ακȣῤȣνιαμȣμ* legitur *ενȣμεκ ετȣῤ σταμȣ*, et VI, a, 53. bis *etur stahmu*, *eso etur stahmu*. *E(he)tur sta(ha)mu* significare *εὐασμὸν s. παιᾶνα ἵστασο*, jam in superiore particula §. 19. monui; sed quid horum verborum repetitio sibi velit, dici vix potest, nisi verba *pis est totar Tarsinater trifor, Tarsinater, Tuscer, Naharcer, Jabuscer nomner*, pro ipso paeane accipiantur. Quemadmodum enim v. 57. ante preces legimus *eso persnimumo tasetur*, h. e. *hoc precaminor cum silentio:* sic ante paeanem illum scriptum est *eso etur stahmu*, quasi *eturstahmu* verbum sit compositum. In quarta tabula, paeanis verbis omissis, scriptum est *ετȣῤ σταμȣ τȣτα Ταῤινατε τῤιφȣ* cet.; in sexta vero tabula paeani subjiciuntur verba *fetu*, *ehesu poplu nosve ier*, *ehe esu poplu*. In his *eh*(*e*) *esu poplu* bis positum est pro *sive in hoc*, *sive in illo populo*: est enim *ehe* Graeca conjunctio *ἠέ*, ut *nosve* Graecum adverbium *νόσφι*, et *ier* Graecus subjunctivus *ἴῃς*. Etsi haec verba Graecis similia sunt, sequentia tamen *sopir habe* pro *σFεπις ϝαβε* IV, a, 18. Latinis *si quis habet* magis respondent. Quomodo *esme pople* explicandum sit, nescio, nisi pro *esisme popler* h. e. *in illis populis* scriptum accipere velis. Quae sequuntur, jam in superiore, quemadmodum preces in quarta particula, illustrata sunt; sola vox *tasetur* VI, a, 57. explicatione quadam indiget. Eadem vox VII, a, 46. legitur, ubi inverso ordine scriptum est *eso tasetur persnihimumo*, sicut IV, b, 5 sq. *σȣFȣμ κȣτεφ πȣσνιμȣ*, at VI, b, 55 sq. *tases persnimu sevom* exaratum videmus. Ex locis istis inter se comparatis primum intelligitur, *tasetur* cum imperativo pluralis numeri *persni*(*hi*)*mumo* construi, quemadmodum *tases* s. *tacens* cum singulari *persnimu*; deinde *tasetur* neque pro *tacetur*, neque pro *tacitus* scriptum accipi posse, sed, sicut *sevom*, in ablativo casu esse positum pro *tacitura* h. e. *silentio* s. *per tacitum*.

26. Etiam in iis, quae in fine sextae atque initio septimae tabulae inter preces scripta leguntur, nonnisi pauca verba explicanda adhuc restant, quorum difficillima intellectu sunt *dersicust* et *dersicurent* VI, a, 62 sq. Quis enim, si *πῤȣσικȣῤεντ* III, a, 26. 28. legat, verba *ape este dersicurent* non vertenda putet, *postquam exta dissecuerint?* At si reputemus, ista post preces factas legi, sicut post imperativum *deitu etato Ijovinur* h. e. *dicito paeanem in Iguvinos* verba *ape este dersicust*, verbum *dersico* non a *seco* compositum, sed ab adjectivo illo, cujus pluralis *dersecor* in precibus legitur, derivatum esse atque *submissa voce precari* s. *supplicare* vertendum intelligemus. *Este* igitur est neutrum plurale pronominis *iste*, atque pluralis *dersicurent* ad imperativum pluralis numeri *persnimumo* VI, a, 57., sicut singularis *dersicust* ad imperativum singularis numeri *deitu* VI, a, 63., respicit: unde *covortuso* quoque et *benuso*, quia haec verba ad pluralem *ambretuto* v. 63 sq. respiciunt, in plurali numero posita puto. Notandum tamen, quod inter tot pluralis numeri verba *deitu* semper in singulari numero scriptum sit. Praeterea quod in quarta tabula verbis *τῤιιȣπεῤ αμπῤεϝτȣ, τῤιιȣπεῤ πȣσνιμȣ, τῤιιȣπεῤ ετατȣ ΙκȣFινȣς*, h. e. *ter cremato*

(*τυϱες ετ πυϱε*, *cum turibus et igne*), *ter precator, ter paeane canito Iguvinos*, praecipitur, in sexta tabula singulatim sic expositum est:

VI, a, 56. *Eno com prinuatir peracris sacris ambretuto*:

VI, a, 56 sq. *Ape ambrefurent, termnome benurent, termnuco com prinuatir eso persnimumo*:

VI, a, 62 sq. *Ape este dersicurent, eno deitu etato Ijovinur.*

VI, a, 63. *Ape este dersicust, duti ambretuto*:

VI, a, 63 sq. *Euront* s. potius *Suront ape termnome covortuso, sururont pesnimumo*:

VI, a, 64. *Sururont deitu etaians, deitu*: enom *tertim ambretuto* cet.

27. In his *deitu* post *etaians* repetitum, quia in postremo versu hujus tabulae nihil nisi *deitu etaias* scriptum est, operarum vitium esse videtur, ut *euront* paullo antea pro *suront* positum. Etiam pro *etaians*, quod accusativi *etato(m)* locum obtinet, postea rectius *etaias* exaratum videtur; quemadmodum *erafont* ibidem fortasse melius est, quam *εϱαϜυντ* IV, a, 23., pro quo in superiore nostra particula typographi vitio *εϱαFυντ* expressum legitur. Pro *pora* tamen IV, a, 20. rectius *πυϱε* scriptum est: utrumque enim vocabulum idem significare, inde cognoscitur, quod *pora benuso* pro repetitis verbis *ζιμυ ετυτυ κϱινυFατυς* IV, a, 23. scriptum sit, ut *τυϱες ετ πυϱε* IV, a, 20. pro *com prinuatir peracris sacris* VI, a, 56. Praeterea hoc loco *termnome benurent* post *ambrefurent* et ante *termnuco com prinuatir* legitur, sicut VI, a, 64. *ape termnome benuso* post *tertim ambretuto*. Quemadmodum autem ex imperativo pluralis numeri *ετυτυ* IV, a, 23. intelligitur, *benuso* quoque pro plurali numero esse accipiendum; sic ex verbis *ape termnome covortuso* post *duti ambretuto* VI, a, 63. sequitur, *benuso* pariter ac *covortuso* rem absolutam atque perfectam indicare. Verba igitur *erafont via pora benuso*, h. e. *ita bene igne absolveritis*, finem totius ritus indicant: est autem totus postremus versus sextae tabulae, quasi custos nostrorum typographorum, in initio septimae tabulae repetitus, ut indicaretur, septimam tabulam, quae quatuor reliqua sacrificia contineat, cum sexta esse conjungendam. Ceterum prior septimae tabulae pagina ad finem usque nihil fere continet, quod non jam alias illustratum sit vel facile intelligatur, ut *ruseme* (*ruri*) VII, a, 8. 23. et *superne adro trahvorfi andendu* (*superne atrum transversim imponito*) VII, a, 25. *Ruse* pro *rure* Romanos quoque dixisse, non solum *rustici* testantur, sed etiam *Rusina* pro *Rurina* apud August. C. D. IV, 8.; *trahvorfi* vero nescio an proprie significet *fac ut transvertatur*, sicut in precibus *pihafi* pro *fac pietur* scriptum est. Nam alias quoque e duobus imperativis unus adverbii locum obtinet, ut IV, a, 36 sq. *κυFεϱτυ αντακϱε* pro *covertu, comoltu*, VII, a, 44 sq. positum legitur; *andendu* autem imperativus est verbi *ἀμφιτείνω*, quemadmodum supra imperativum verbi *εκτείνω endendu* legimus.

28. Jam omnia praeter preces in quarta particula exhibitas ad finem usque versione verbali absolvi poterunt.

VI, a, 62 sq. *Ape este dersicurent, eno deitu etato Ijoviuur, porse perca arsmatia habiest.*
Quum ista supplicarint, tum dicito paeanem in Iguvinos, siquidem lituo addictionem habeas.

VI, a, 63 sq. *Ape este dersicust, duti ambretuto: suront ape termnome covortuso,*
Quum ista supplicaveris, iterum crematote: item quum flamma compleveritis,

VI, a, 64. *sururont pesnimumo, sururont deitu etaians, deitu: enom tertim ambretuto.*
tum precaminor, tum dicito paeanas, dicito: inde tertio crematote.

VI, a, 64 sq. *Ape termnome benuso, sururont pesnimumo, sururont deitu etaias.*
Quum flamma perfeceritis, tum precaminor, tum dicito paeanas.

VI, a, 65. et VII, a, 1 sq. *Eno prinuatur simo etuto: erafont via pora benuso.*
Inde suffimenta cum thymo agitote: ita bene igne perfeceritis.

VII, a, 3. *Fondlire abrof trif fetu, heriei rofu heriei peiu: 'Serfe Martie feitu,*
In Fontinalibus apris tribus facito, vel rubris vel fuscis: 'Serfo Martio facito,

VII, a, 3 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina: vatuo ferine feitu; poni fetu;*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: fatua ferina facito; pane facito;

VII, a, 4 sq. *arvio fetu; tases persnimu; prosesetir mefa spefa ficla arsveitu: suront naratu,*
arviga facito; tacens precator; prosectis mazam spissam in phiala addito: tum dicito,

VII, a, 5. *puse verisco treblanir. Ape traha sahata combifiansust, enom erus dirstu.*
sicut per ferias treblanas. Quum lacte saccato auspicatus eris, inde incantationes dicito.

VII, a, 6. *Rubine porca trif rofa ote peia fetu Prestote 'Serfie 'Serfer Martier,*
In Robigalibus porcabus tribus rubris aut fuscis facito Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii,

VII, a, 6 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Iovina: persaia fetu; poni fetu; arvio fetu:*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: purgatoriis facito; pane facito; arviga facito:

VII, a, 7. *suront naratu, pusi pre verir treblanir; tases persnimu;*
tum dicito, sicut ante ferias treblanas; tacens precator;

VII, a, 8. *prosesetir strusla ficla arsveitu. Ape supo, postro pepescus,*
prosectis struem in phiala addito. Quum sulfure, bitumine purgaveris,

VII, a, 8 sq. *enom pesclu ruseme vesticatu Prestote 'Serfie 'Serfer Martier,*
inde lustratione ruri libato Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii,

VII, a, 9. *popluper totar Iovinar, totaper Iovina: enom vesclir adrir ruseme eso persnihimu.*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: inde vasculis atris ruri hoc precator.

29. Precum extrema post verba VII, a, 20. *ennom persclu eso deitu*, h. e. inde in lustratione hoc dicito, insertis verbis VII, a, 21. *tiom plenir*, h. e. tibi plenis, repetuntur; tum additur:

VII, a, 23 sq. *Enom vesticatu, ahatripursatu. Enom ruseme persclu vesticatu*
Inde libato, tripudiato. Inde ruri lustratione libato

VII, a, 24. *Prestote 'Serfie Serfer Martier, popluper totar Ijovinar, totaper Iovina:*
Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii, pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina:

VII, a, 24 sq. *ennom vesclir alfir persnimu; superne adro trahvorfi andendu, eso persnimu.*
inde vasculis albis precator; superne atrum transversim imponito, hoc precator.

Sequentibus precibus iterum VII, a, 34. verba *ennom persclu eso persnimu*, h. e. inde in lustratione hoc precator, et *tiom plener*, h. e. *tibi plenis*, inseruntur; additur autem:

VII, a, 36 sq. *Enom vesticatu, ahatripursatu. Vestisa et mefa spefa scalsie conecos fetu*
Inde libato, tripudiato. Visceribus et maza spissa mola spargens facito

VII, a, 37 sq. *Fisovi Sansii, popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina: suront naratu,*
Fisovio Sansio, pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: tum dicito,

VII, a, 38. *puse post verir tesonocir; vestisiar erus ditu: enno vestisia, mefa spefa;*
sicut post ferias tesenacas; viscerum incantationes dicito: inde visceribus, maza spissa;

VII, a, 38 sq. *sopam purome efurfatu, subra spahamu: traf sahatam etu.*
sulfure in igne februato, suffimine suffito: lacte saccato agito.

VII, a, 39 sq. *Ape traha sahata covortus, ennom comoltu, comatir persnihimu, capif sacra aitu.*
Quum lacte saccato compleveris, inde cumulato, tacite precator, capide sacra libato.

VII, a, 41. *Trahaf Sahate vitla trif feetu Turse 'Serfie 'Serfer Martier,*
Cum lacte saccato vitulabus tribus facito Tursae 'Serfiae 'Serfi Martii,

VII, a, 41 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Ijovina: persaea fetu; poni fetu; arvio fetu;*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: purgatoriis facito; pane facito; arviga facito;

VII, a, 42. *tases persnimu; prosesetir stru'sla ficlam arsveitu: suront naratu,*
tacens precator; prosectis struem in phiala addito: tum dicito,

VII, a, 42 sq. *puse verisco treblaneir. Ape purdinsiust, carsitu.*
sicut per ferias treblanas. Quum consecraveris, caedito.

VII, a, 43. *Pufe abrons facurent, puse erus dersa: ape erus dersust, postro combifiatu.*
Ex quo apris fecerint, ex eo incantationes dicas: quum incantationes dixeris, bitumine auspicator.

VII, a, 43 sq. *Rubiname erus dersa: enem Traha Sahatam combifiatu, erus dersa.*
Robigalibus incantationes dicas: inde lacte saccato auspicator, incantationes dicas.

VII, a, 44. *Enem Rubiname postro covertu, comoltu, comatir persnimu et capif sacra aitu.*
Inde Robigalibus bitumine completo, cumulato, tacite precator et capide sacra libato.

VII, a, 45. *Enom Traha Sahatam covertu, comoltu, comatir persnihimu: enom purditom fust.*
Inde lacte saccato completo, cumulato, tacite precator: inde rite peractum sit.

VII, a, 46. *Postertio, pane poplo andirsa fust, porse perca arsmatia habiest,*
Vice tertia, quando populo indictum fuerit, siquidem lituo addictionem habeas,

VII, a, 46 sq. *et prinuatur dur tefruto tursar, eso tasetur persnihimumo.*
et suffimenta ture cremato incenderis, hoc cum silentio precator.

30. Post preces deinde haec leguntur:

VII, a, 51. *Este trioper deitu: enom ivenga peracrio tursituto,*
Ista ter dicito: inde juvencas sacres crematote,

VII, a, 51 sq. *porse perca arsmatia habiest, et prinuatur.*
siquidem lituo addictionem habeas, et suffimenta.

VII, a, 52. *Hondra furo Sehemeniar hatuto, totar, pisi heriest.*
Posthac debita Semoniis facitote, omnibus, utcumque placuerit.

VII, a, 52 sq. *Pafe trif promom haburent, eaf acersoniem fetu Turse Jovie,*
Quando tribus primum habuerint, eabus cum fumigatione facito Tursae Joviae,

VII, a, 53. *popluper totar Ijovinar, totaper Iovina: suront naratu, puse verisco treblanir;*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: tum dicito, sicut per ferias treblanas;

VII, a, 53 sq. *arvio fetu; persaea fetu; strusla ficla prosesetir arsveitu; tases persnimu; poni fetu.*
arviga facito; purgatoriis facito; struem in phiala prosectis addito; tacens precator; pane facito.

In his jam plura vix intelliguntur, quia non verba solum modo in singulari, modo in plurali numero sunt posita, sed ignoratur etiam nominum constructio. Sic nescio an *et prinuatur* cum *ivenga peracrio*, pro quo IV, a, 40. *ιFεκα πεϱακϱε* scriptum est, tanquam accusativus ab imperativo *tursituto* dependens, conjungendum sit: nec *pafe trif promom haburent* intelligi posset, nisi verba *σαφ ιFεκα τϱε ακεϱϑνιε φετε* IV, a, 12 sq. docerent, ad *trif* quoque supplendum esse *juvencabus facere*. Posterior autem septimae tabulae pagina tam obscura est, ut de ea prorsus tacerem, nisi intentatum aliquid relinquere puderet. Si quis igitur minime probet, quod statuerim, huic meo primo periculo veniam precor, atque si quid melius suadebitur, hoc me libenter accepturum esse, sincero animo profiteor. Etsi enim similia quaedam in tertia leguntur tabula, iis tamen non tollitur omnis explicandi difficultas. Intelligitur tantum e verbis *πισι πεμπε φεστ* III, a, 3 sq. et 10 sq., *panupei fratrexs* pro *pompa fraterna* scriptum videri, quemadmodum adverbium *erec* s. *εϱεκ* III, a, 11. pro *εϱε ϱι* III, a, 4. s. *ea in re.*

31. *Sueso* a *σFεσε* in approbatione quaestoritia IV, a, 45. non differt nisi casu: hic enim subjecti locum obtinere videtur, ad quod verbum *fiat* suppleri possit. Tum *fratrecate* ablativus esse potest adjectivi *fratrecas* s. *fratrexs*, quod sicut *sevacne* s. *venerabili* cum substantivo *portaia* s. *consecratione* construitur. *Fratrom Atiersio(m)* genitivum pluralis esse, ut *Fratrus Atiersier* dativum, jam in quarta particula §. 29. vidimus; si vero *desenduf* propter literam *f* finalem pro ablativo nominis numeralis *desenduo* s. *duodecim* accipiendum est, genitivus ille non a substantivo *portaia*, sed a *desenduf* dependet. Quemadmodum *pisi* conjunctio relativa est, ad quam adverbium *erec* refertur; sic *pifi* mihi ablativus vel dativus pluralis relativi pronominis esse videtur, ad quod genitivus pluralis *erom* est referendum. Adjectivum *fratreca*, cum *reper* s. *pro re* conjunctum, genitivi

Fratrum locum obtinet; *pars* vero pro *pers*, h. e. supplicatio, positum esse videtur, sicut *ehiato(m)* pro *ehetur* s. ovatio, scil. *sit*. Quemadmodum VI, b, 20. *ostensendi* pro *ostene sent*, atque VII, a, 5. *combifiansust* pro *combifians fust* scriptum est, sic *tursiandu* post *ponne ivengar*, h. e. postquam juvencae, *cremandae sint* s. *crementur* significare videtur; *hertei* vero, ut *herti* in Latinis tertiae tabulae inscriptionibus, *muneri* s. *sacrificio*. *Appei* non differt ab *ape* s. ἐπεὶ (*postquam*) vel *pane* pro *pone* VII, a, 46., ubi eadem verba sequuntur *poplo(m) andirsa fust*, unde ibidem *arfertur Atiersir*, h. e. felix Atiersiis eventus, supplendum esse, ex hoc loco cognoscitur. *Portust* vix differt a πυϱτυϜιϛ V, b, 28. et *issoc* significat *eo ipso modo*; ad *frateci(r)* vero *arsferturar* esse supplendum, e verbis παντα μυτα αϱφεϱτυϱε σι, παντα μυτα Φϱατϱυ Ατιιεϱιυ III, b, 2 sq. colligo. Haec est igitur totius paginae versio verbalis:

VII, b, 1. *Pisi panupei fratrexs Fratrus Atiersier fust*,
Utcumque pompa fraterna Fratribus Atiersiis fuerit,

VII, b, 1 sq. *erec sueso fratrecate portaia sevacne Fratrom Atiersio desenduf*.
inde suetum (fiat) fraternali consecratione venerabili Fratrum Atiersiorum duodecim.

VII, b, 2. *Pifi reper fratreca pars est, erom ehiato, ponne ivengar tursiandu hertei*.
Quibus pro re fratrica supplicatio est, eorum (sit) ovatio, quando juvencae crementur sacrificio.

VII, b, 3. *Appei arfertur Atiersir poplom andersa fust, sve neip portust issoc*,
Postquam felix Atiersiis eventus populo indictus fuerit, si nec consecraveris eo ipso modo,

VII, b, 3 sq. *pusei subra screhto est, fratreci motar sins*.
sicut supra scriptum est, fratricae res mutae s. irritae sint.

32. Omnibus his, quae in sexta septimaque tabulis continentur, quomodocumque fieri potuit, illustratis, de *particularum* usu quaedam addere liceat. *Interjectiones* quidem nullae leguntur nisi υυ (*evoe*) V, b, 9., sed praepositionum, conjunctionum adverbiorumque variae sunt species. *Praepositionum* alias in sola compositione, alias nonnisi separatim positas, alias denique utroque modo usurpatas inveniri, Umbris cum Romanis commune est; sed si *ponne* VI, a, 43. et VII, b, 2. pro πυνε IV, a, 1. recte pro conjunctione accepi, una tantum praepositio συπεϱ IV, a, 41. est, unde derivata quidem adverbia *subra* et *superne* VI, b, 15. VII, a, 25., nihil vero compositum legatur: nam ab *ander* VI, a, 47. composita sunt *andersistu* et *andersesust* VI, b, 6 sq., ut a *com combifiatu*, *covertu*, a *pre prevendu*, a *post postertio*. *Sub* in solis compositis *suboco*, *subocav*, *subator* cet., reperi, ut *trah* in *trahvorfi*, *re* in *reste*, *e* vel *eh* in *efurfatu* et *ehveltu*, *aha* vel *a* in *a(ha)tripursatu*, *op* in υπυτυ V, b, 1., *pro* in *procanurent*, *po* vel *pu(r)* in *podruhpei* et *pudrovitu* pro πυϱτυ-Ϝιτυ, *ar* vel *ars* in *ar(s)veitu*, *ant* fortasse in ανταϰϱε pro *comoltu*, sed συ quoque legitur in συτυντυ V, a, 23 sq., ut *an* et *en* in αντεντυ et εντυντυ II, b, 15., *andendu* VII, a, 25. et *endendu* VI, a, 40. 49., *os* in υσπεντυ s. *ostendu* VI, b, 20., quibus fortasse annume-

randum est *πεϕτεντε*, I, 8. V, a, 31. Nulla praepositio tam varie usurpatur, quam *a*: neque enim solum *αστιντε* pro *ανστιντε* II, 18 sqq. legitur, ut *ατεντε* V, b, 28. pro *αντεντε*, *απεντε* II, 27. pro *αμπεντε* II, 23. vel *ahavendu* VII, a, 27. et *απϕετε* IV, a, 20. pro *αμπϕεϝτε* IV, a, 21., sed etiam *αFειτε* I, 1. pro *αϕFειτε* cet. Praeterea *avirseto* in precibus a *virseto* non magis differre videtur, quam Latinum *averrunco* a *verrunco* vel Graecum *ἀπερύκω* ab *ἐρύκω*; *'sihitu* contra et *an'sihitu*, *hostatu* et *anhostatu* sibi opponuntur, ut *Fεσκλα σνατα ασνατα* V, a, 19. Duae praepositiones *com* et *per*, quarum haec Latinae praepositioni *pro* respondet, nomini suo postponi solent, ut *ocriper Fisiu*, *totaper Ijovina*, *vocucom Joviu*, *verisco treblanir*, *esisco esoneir seveir*, et in adverbiis *trioper* pro *ter*, *destruco*, *nertruco*, pro *dextrorsum*, *sinistrorsum*: nihilo secius legitur etiam *com prinuatir* et *com peracris sacris*.

33. Praepositionum usum apud Umbros rariorem reddidit ablativorum varietas, ut propter casum localem praepositio *en* vel *an* pro *in* nonnisi in compositis usurpetur. Sed *conjunctiones* quoque non ita multae sunt, quarum una *eine* pro *εἰ μή*, *nisi*, etiam pro praepositione *sine* VI, b, 10. cf. 11. usurpata esse videtur. Aliam contra conjunctionem *arnipo* VI, a, 41. pro *antequam* e praepositione *ar* pro *ad* et negatione *nipo* pro *necdum* compositam puto: *neip*, *nep*, enim VI, b, 6. *neque*, *nec*, significat. Quemadmodum apud Latinos *si non* differt a *nisi*, sic VII, b, 3. *sve neip* ab *eine*: nec mirandum est, quod *sve*, ut apud Oscos *svae*, pro *si*, sed *eine* pro *nisi* dicatur, quum etiam *ni* Latinum non tam ex *nisi*, quam ex *neei* contractum videatur. Ceterum *neip* pro *non* post *puse(i)* in precibus, ut *nesimei*, ex *ne* et *somo*, h. e. *simul*, compositum, post *porsei* VI, b, 9. legitur. *Somo* ibidem bis positum est pro copulativa *et*, quae plerumque omittitur, nedum repetatur, ut *heri(ei)* pro *ote* (aut) VI, a, 3. 6. coll. IV, a, 24. 27. vel *ehe* pro *ἠέ* (sive) VI, a, 54. Memoranda sunt correlata *erse* — *nersa* VI, b, 6., quorum posterius, quum subjunctivum regat, non adverbium est, ut *unquam* — *nunquam* apud Romanos, sed conjunctio. Pleraeque conjunctiones cum subjunctivo construuntur, ut *ap(p)e(i)* et *pon(n)e*: legitur tamen VII, b, 3. *pusei subra screhto est*, VI, b, 1. 5. *po(e)i angla aseriato est*, VI, b, 8. *pafe arsfertur trebeit*, VI, b, 9. *porsei nesimei asa deveia est* (cf. 10.), sicut in precibus *pers(e)i mers est* et VI, a, 55. *pue mers est* — *pirse mers est* cet. Hinc *σFε πις ϝαβε* IV, a, 18. sive *sopir habe* VI, a, 54. indicative intelligi potest, etsi VI, a, 46. *svepo* — *vasetome fust* et IV, a, 8. *σFεπε* — *Fαζετεμισε*, atque in Bantina inscriptione *svae pis herest* et *svae pis contrud exeic fefacust* legitur. Eandem conjunctionem varie scribi potuisse, discimus e *pone poplo afero heries* VI, a, 48. et *postertio pane poplo andirsa fust*, quemadmodum e *pusei subra screhto est* VII, b, 3. et *porsei subra screhitor sent* VI, b, 15. colligi potest, varias conjunctiones interdum inter se permutari. Nihilo minus *pers(e)i* in precibus VI, b, 27. cet. a *puse(i)* discernitur, ut *pue* a *pirse* VI, a, 55., *pufe* a *puse* VII, a, 43. et *pisi* a *pafe* VII, a, 52.

34. **Quam maxime varie scribuntur *adverbia*, quibus vis copulativae conjunctionis inest, ut *surur* VI, b, 20. a, 2. 4. s. *suror* VI, a, 37. et *sururo(nt)* VI, a, 48. 64 sq. s. *suront* VII, a, 7 cet.; porro *ενε* IV, a, 35. pro *enek* VII, a, 44. s. *ενυ* IV, a, 38. pro *enom* VII, a, 45. et *ενυκ* IV, b, 31. 34. s. *ινυκ* pro *eno(m)* VI, a, 38. 46. s. *enno(m)* VII, a, 38 sq., pro quo etiam *ενυμεκ* IV, a, 13. 16. 19 sqq. s. *ινυμ(ε)κ*, *ινενεκ*, *ινυντεκ* I, 17 sqq. II, 29. scribitur. Quum haec adverbia a pronomine demonstrativo *enur* derivanda sint, quemadmodum conjunctiones *pue, poei, pufe, pafe, pon(n)e, pane* cet. a pronomine relativo, cujus ablativus vel dativus pluralis *pifi* VII, b, 2. legitur: eodem modo dijudicanda videntur adverbia, a pronominibus *erur* et *esur* deducta, ut *ερεκ*, *ερακ*, *ερυκ* s. *ερυκυ*, *ερεκ* et *ερερεκ* III, a, 11. II, 12. 14. 31 sqq. *ερερι* III, a, 4. *εραρυντ*, *ερερυρυντ* I, 1. 5.; porro *ισεκ* I, 4. *ισυντ* II, 16 sq. et *εσμικ* IV, b, 29. 32. pro *eront* et *enom* VI, a, 24. 38. Verum quemadmodum *ιτεκ* I, 31. in *απ ιτεκ φακυστ*, et *εσυμεκ* IV, a, 8. post *σFεπυ* s. *esome* VI, a, 47. post *svepo*, aliter interpretandum est, sic *εσυ(κ)* III, a, 1. 14. et *εσυκυ* I, 29. quoque s. *eso(c)* VI, a, 5. 25. et *issoc* VII, b, 3., quanquam *isec* VI, a, 25. eodem fere modo explicari potest, quo *erucom* VI, a, 50., atque *ere, erihont* ibidem non differre videtur ab *erec* VII, b, 1. Quemadmodum porro *ερα Fυντ* IV, a, 23. s. *erafont* VI, a, 65. VII, a, 1. idem fere significat, quod *issoc* VII, b, 3.; sic *eriront* VI, a, 48. idem fere quod *ερε ρι* III, a, 4. et *εσυμεκ* IV, a, 8. s. *esome* VI, a, 47., a quibus plane differt *erse*, ad quod VI, b, 6. *nersa*, et VI, b, 8 sq. *porsei* conjunctio refertur. Quia vero tam multa adverbia in *κ* exeuntia a pronominibus demonstrativis derivata sunt, *Fυνταχ* quoque I, 32. II, 3. pro ejusmodi adverbio accipiendum videtur, ut *hondra* VII, a, 52. s. *Fυτρα* IV, a, 42. idem fere, quod *subra* VI, b, 15., significans. Notandum est, quod prima secundaque tabulae ejusmodi adverbiis tantum abundant, quantum rarus eorundem usus in quinta tabula observatur.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE
EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA VII.
IGUVINAS TABULAS NONDUM EXPLICATAS COMPLECTENS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVIII.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

3

Praefatio.

Quamvis multa jam superiores particulae contineant, quae omnibus probari posse diffido; multo plura tamen in illis tabulis, quas haec particula complectitur, sunt inextricabilia, ut ab omni explicandi periculo abstinendum mihi putarem, nisi veniam me impetraturum confiderem, quod, quae inchoata sunt, qualicumque modo fieri posset, perficere conarer. Hanc veniam autem eo majori cum fiducia precor, quo plura invenientur, quibus augeatur Umbrici sermonis notitia, atque vel confirmentur vel emendentur ea, quae prius in medium protuli. In multis enim tabulae, quae adhuc illustrandae restant, cum illis, quas jam interpretatus sum, consentiunt; sed reperiuntur alia, quorum vis aliunde vel prorsus ignoraretur, vel minus clare perspiceretur. Accedit, quod in nonnullis verborum formis tam sermonis quam scripturae varietas observetur, quae, quum tabulae ibidem loci exaratae sint, diversis aetatibus attribuenda est. Praeterea licet multa verba tam obscura sint, ut in illis enodandis ipse mihi non satisfaciam, via tamen aperienda videtur, qua, quod mihi nondum contigit, ab aliis possit reperiri. Hinc omnem equidem operam dedi, ut, quantum fieri posset, extricarem singula, neque facti hujus me poenitet: nonnulla enim clarius perspexi, quam prius conjeceram. Verumtamen etsi pleraque sic explicari posse

videbam, ut totas inscriptiones vertere non dubitarem, paucae admittendae fuerunt versionis lacunae, ne, si verterem inextricabilia, in vanas prorsus hariolationes inciderem.

Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Particula VII.

Iguvinas tabulas nondum explicatas complectens.

---

1. Sextam septimamque tabulas cum quarta sic consentientes invenimus, ut praeter illa, quae iisdem sacrificiorum praeceptis addita sunt, nihil amplius esset illustrandum. Reliquae Iguvinae tabulae argumentis quidem, quae in tertia hujus operis particula summatim explicare conatus sum, quam maxime differunt; quaedam tamen continent explicatis similia, quibus ad cetera enodanda via aperitur. Sic ex paucis illis, quae posterior septimae tabulae pagina exhibet, et prima et postrema verba in tertia quoque tabula leguntur: unde ad hanc illustrandam, licet propter singularem literae *m* figuram et propter literae *r* pro *s* usum, post ceteras omnes exarata videatur, primum progredior. Duplex illa continet inscriptionum genus, non literis modo, quibus scriptae sunt, sed argumentis quoque maxime diversum: utrumque vero duabus constat partibus, quibus inter se comparatis alia eodem fere modo repetita, alia invicem sibi opposita agnoscuntur, quae quo facilius observentur, *verbalem* utriusque partis *versionem* praemittere liceat commentario.

Inscriptiones tertiae tabulae priores, quae Umbricis literis exaratae sunt.

III, a, 1 sqq. *Εσȣκ Φῥατεῥ Ατιιεῥιȣῥ ειτιπες πλενασιεῥ ȣῥνασιεῥ ȣłτῥετιε τ. τ.*
Hoc Fratres Atiersii pro specie plenulae urnulae auctoritia d. d.

III, a, 3 sq. *καστῥȣζιιε αῥφεῥτȣῥ. Πισι πȣμπε φȣστ, εικFασεσε Ατιιεῥιεῥ,*
in felici pro moenibus eventu. Utcumque pompa fuerit, censentibus Atiersiis,

III, a, 4 sqq. *εῥε ῥι εσȣνε κȣῥαια πῥȣłαβια. Πιῥε ȣῥακȣ ῥι εσȣνα σι,*
in ea re omina rata ante capias. Ubi secunda cum re omina sint,

III, a, 6 sq. *łεῥτε ετ πȣῥε εσȣνε; σις σακῥεȣ πεῥακνεȣ ȣπετȣ, ῥεFεστȣ.*
sacrificio et igne felici; sues sacrium sanctorum offerto, sacrificato.

III, a, 7 sq. *Πȣῥε τεῥτε εῥȣ, εμαντȣῥ łεῥτέ ετ πιłακλȣ.*
Prout dictae (sunt) incantationes, ominator sacrificio et piaculo.

III, a, 8 sqq. *Πȣνε τῥιβῥιζȣ φȣιεστ, ακῥετȣ, ῥεFεστȣ, εμαντȣ łεῥτε αῥφεῥτεῥ.*
Postquam triplici (numero) factum erit, primitias ferto, sacrificato, ominator sacrificio eventum.

III, a, 10 sqq. *Πισι πȣμπε φȣστ, εϱεκ εσȣνεσκȣ Fεπȣϱες φελσFα αϱπȣτϱατι*
Utcumque pompa fuerit, inde cum ominibus propitiis felicia arbitratu

III, a, 12 sq. *Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ πϱεͱȣβια, ετ νȣϱπενεϱ πϱεFεϱ, πȣστι καστϱȣFȣφ.*
Fratrum Atiersiorum ante capias, et ex pullis privis, pro moenibus.

III, a, 14 sq. *Φϱατεϱ Ατιιεϱιȣϱ εσȣ ειτιπες πλενασιεϱ ȣϱνασιεϱ ȣͱτϱετιȣ κ. τ.*
Fratres Atiersii hoc pro specie plenulae urnulae auctoritia d. d.

III, a, 15 sq. *κλȣFιιεϱ κȣμναͱκλε Ατιιεϱιε ȣκϱε, εικFασεσε Ατιιεϱιεϱ.*
in cliviis auspiciis Atiersiis (factis) in arce, censentibus Atiersiis.

III, a, 17 sq. *Απε απελȣστ, μȣνεκλȣ ͱαβια νȣμεϱ πϱεFεϱ πȣστι καστϱȣFȣφ;*
Quando operatus fueris, monitum quaeras e pullis privis pro moenibus;

III, a, 18 sqq. *ετ απε πȣϱτιτȣ φȣστ, μȣνεκλȣ ͱαβια νȣμεϱ τȣπλεϱ πȣστι καστϱȣFȣ;*
et quando consecratum fuerit, monitum quaeras e pullis duplis pro moenibus;

III, a, 20 sqq. *ετ απε σȣβϱα σπαφȣ φȣστ, μȣνεκλȣ ͱαβια νȣμεϱ τϱιπλεϱ πȣστι καστϱȣFȣ;*
et quando suffimine suffitum fuerit, monitum quaeras e pullis triplis pro moenibus;

III, a, 22 sqq. *ετ απε Φϱατεϱ ζεϱσνατȣϱ φȣϱεντ, εͱFελκλȣ φεια φϱατϱεκς ȣτε κFεστȣϱ.*
et quando Fratres augurati fuerint, interpretatio fiat fraterna aut quaestio.

III, a, 24 sq. *ΣFε ϱεͱτε κȣϱατȣ σι, σFε μεστϱȣ καϱȣ Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ,*
Si recte curatum sit, si magistratione diligenti Fratrum Atiersiorum,

III, a, 25 sqq. *πȣϱε ȣλȣ βενȣϱεντ, πϱȣσικȣϱεντ, ϱεͱτε κȣϱατȣ εϱȣ: εϱεκ πϱȣφε σι,*
quum quid operati fuerint, prosecuerint, recte curatum erit: eatenus proba sint (omnia).

III, a, 27 sq. *ΣFε μεστϱȣ καϱȣ Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ, πȣϱε ȣλȣ βενȣϱεντ, πϱȣσικȣϱεντ,*
Si magistratione diligenti Fratrum Atiersiorum, quum quid operati fuerint, prosecuerint,

III, a, 29 sqq. *κȣϱατȣ ϱεͱτε νειπ εϱȣ: ενȣκ Φϱατϱȣ εͱFελκλȣ φεια φϱατϱεκς ȣτε κFεστȣϱ.*
curatum recte nec erit: inde Fratrum interpretatio fiat fraterna aut quaestio.

III, b, 2 sqq. *Παντα μȣτα αϱφεϱτȣϱε σι, παντα μȣτα Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ μεστϱȣ καϱȣ,*
Omnia muta eventu sint, omnia muta in Fratrum Atiersiorum magistratione diligenti,

III, b, 4 sq. *πȣϱε ȣλȣ βενȣϱεντ, αϱφεϱτȣϱε εϱȣ;*
quum quid operati fuerint, eventu erunt;

III, b, 5 sqq. *πεπȣϱκȣϱεντ ͱεϱιφι εταντȣ, μȣτȣ αϱφεϱτȣϱε σι.*
poposcerint licet paeane, mutum eventu sit.

2. Utriusque inscriptionis initium, si discesseris a literis *κ. τ.* III, a, 15. pro *τ. τ.* III, a, 3. perperam exhibitis, idem est et solo verborum ordine diversum: pronomen enim *εσȣ(κ)*, quod *hoc* significat, locum suum sic mutavit, ut in altera inscriptione objectum, in altera subjectum enuntiationis ante cetera omnia praecedat. Ne repetam autem, quae

jam in tertiae hujus operis particulae initio monui, quaeque, quamvis incerta sint, mutare tamen nescio, illud tantum addo, quod totius inscriptionis vertendae periculum me docuit. Discitur enim e verbis *απε Φϱατεϱ ζεϱσνατȣϱ φεϱεντ* III, a, 22., in quibus *Φϱατεϱ* pro plurali *Φϱατϱεϱ* scriptum est, initium quoque harum inscriptionum ad omnes Fratres Atiersios posse referri, praesertim quum in margine quintae tabulae pluralis numerus *τιτε τειας* (*dicate diis*), hic quoque literis *τ. τ.* pluralem (*diis dicant*) designari, docere videatur. Sed tum verba *ειτιπες πλενασιεϱ ȣϱνασιεϱ ȣϝτϱετιε* non tam *pro sua pleni suffragii auctoritate* explicanda, quam ad omina per urnulas petita, quorum in initio secundae tabulae mentio fit, referenda videntur. Ad bona omina spectant fere omnia, quae in utraque inscriptione leguntur: in priore praecipitur, quid *καστϱȣζιιε αϱφεϱτȣϱ(ε)* h. e. in felici pro moenibus urbis eventu, in posteriore, quid *κλȣϜιιεϱ κȣμναϝκλε(ϱ)* h. e. in cliviis auspiciis, quae Atiersiis (*Ατιιεϱιεϱ*) in arce (*ȣκϱε*) acciderunt, faciendum sit. Quemadmodum in *κεμναϝκλε* et *Ατιεϱιε* III, a, 16. litera *ϱ* finalis abjecta videtur, sic *ειχϜασεσε Ατιιεϱιεϱ* pro ablativis absolutis *ειχϜασεσεϱ Ατιεϱιεϱ* h. e. censentibus (*εἰκάζουσιν*) Atiersiis, positum puto: his verbis enim synonyma esse, etsi loco diverso posita, *αϱπετϱατι Φϱατϱε Ατιιεϱιε* h. e. arbitratu Fratrum Atiersiorum, ex his enuntiationibus inter se comparatis intelligitur.

III, a, 3 sqq. *Πισι πȣμπε φεστ, ειχϜασεσε Ατιιεϱιεϱ; εϱε ϱι εσȣνε κȣϱαια πϱεϝαβια.*
III, a, 10 sqq. *Πισι πȣμπε φεστ; εϱεχ εσȣνεσκε Ϝεπȣϱες*
φελσϜα, αϱπετϱατι Φϱατϱε Ατιιεϱιε, πϱεϝεβια.

In septima tabula VII, b, 1. verbis *pisi panupei fratrexs — fust* solus dativus *Fratrus Atiersier* additur, quemadmodum in tertia verbis *κλȣϜιιεϱ κȣμναϝκλε* solum dativum *Ατιεϱιε*, scil. factis, additum videmus.

3. *Εϱε ϱι* (*ea in re*) plena est oratio pro adverbio *εϱεχ* (*inde*); *εσȣνε* sive *εσȣνα*, si substantivi locum obtinet, felicia designat omina, eaque *κȣϱαια* dicuntur, si, quod infra legitur, recte curata sunt vel *οὔρια* (rata), *ȣϱακȣ ϱι* (*secunda cum re* sive *secundo eventu*). *Πϱεϝαβια*, pro quo infra perperam *πϱεϝεβια* exaratum est, compositum est e praepositione *πϱε* (*prius*) et subjunctivo *ϝαβια* III, a, 17. (sic enim ibi emendandum est typographi erratum); *habeas* autem in auguriis Latino *capias* respondere, discimus e verbis *porse perca arsmatia habiest* VII, a, 46. 51. sive *po(e)i perca(m) arsmatia(m) habiest* VII, a, 50. 53. pro *σȣπεϱ κȣμνε αϱφεϱτȣϱ* IV, a, 41., atque e praeceptis *perca arsmatia habitu* VI, b, 19. *perca ponisiater habituto* VI, a, 51. pro *πεϱκαφ ϝαβετȣτε πȣνιζατε* IV, a, 15. *Πιϱε* vix differt a *πισι*, sed pro *porse* paullo infra *πȣϱε* legitur, unde *πȣϱε* III, a, 25. 27. b, 4. eodem modo distinguendum videtur, quo *ȣϱεχ* III, a, 26. sive *erse* VI, b, 6. 8. ab *εϱεχ* sive *erec* VII, b, 1. Quemadmodum *erec* (pro *εϱε ϱι*) *inde*, *erse* sive *εϱεχ interim* et *interea* significat, sic *πȣϱε quum* sive *dum*, *πȣϱε* vero *prout*. Cum his conjunctionibus non

Fratrum locum obtinet; *pars* vero pro *pers*, h. e. supplicatio, positum esse videtur, sicut *ehiato*(*m*) pro *ehetur* s. ovatio, scil. *sit*. Quemadmodum VI, b, 20. *ostensendi* pro *ostene sent*, atque VII, a, 5. *combifiansust* pro *combifians fust* scriptum est, sic *tursiandu* post *ponne ivengar*, h. e. postquam juvencae, *cremandae sint* s. *crementur* significare videtur; *hertei* vero, ut *herti* in Latinis tertiae tabulae inscriptionibus, *muneri* s. *sacrificio*. *Appei* non differt ab *ape* s. ἐπεὶ (*postquam*) vel *pane* pro *pone* VII, a, 46., ubi eadem verba sequuntur *poplo*(*m*) *andirsa fust*, unde ibidem *arfertur Atiersir*, h. e. felix Atiersiis eventus, supplendum esse, ex hoc loco cognoscitur. *Portust* vix differt a πȣϱτȣFις V, b, 28. et *issoc* significat *eo ipso modo*; ad *frateci*(*r*) vero *arsferturar* esse supplendum, e verbis *παντα μȣτα αϱφεϱτȣϱε σι, παντα μȣτα Φϱατϱȣ Ατιιȣϱιȣ* III, b, 2 sq. colligo. Haec est igitur totius paginae versio verbalis:

VII, b, 1. *Pisi panupei fratrexs Fratrus Atiersier fust,*
Utcumque pompa fraterna Fratribus Atiersiis fuerit,
VII, b, 1 sq. *erec sueso fratrecate portaia sevacne Fratrom Atiersio desenduf.*
inde suetum (fiat) fraternali consecratione venerabili Fratrum Atiersiorum duodecim.
VII, b, 2. *Pifi reper fratreca pars est, erom ehiato, ponne ivengar tursiandu hertei.*
Quibus pro re fratrica supplicatio est, eorum (sit) ovatio, quando juvencae crementur sacrificio.
VII, b, 3. *Appei arfertur Atiersir poplom andersa fust, sve neip portust issoc,*
Postquam felix Atiersiis eventus populo indictus fuerit, si nec consecraveris eo ipso modo,
VII, b, 3 sq. *pusei subra screhto est, fratreci motar sins.*
sicut supra scriptum est, fratricae res mutae s. irritae sint.

32. Omnibus his, quae in sexta septimaque tabulis continentur, quomodocumque fieri potuit, illustratis, de *particularum* usu quaedam addere liceat. *Interjectiones* quidem nullae leguntur nisi εȣ (*evoe*) V, b, 9., sed praepositionum, conjunctionum adverbiorumque variae sunt species. *Praepositionum* alias in sola compositione, alias nonnisi separatim positas, alias denique utroque modo usurpatas inveniri, Umbris cum Romanis commune est; sed si *ponne* VI, a, 43. et VII, b, 2. pro πȣνε IV, a, 1. recte pro conjunctione accepi, una tantum praepositio σȣπεϱ IV, a, 41. est, unde derivata quidem adverbia *subra* et *superne* VI, b, 15. VII, a, 25., nihil vero compositum legatur: nam ab *ander* VI, a, 47. composita sunt *andersistu* et *andersesust* VI, b, 6 sq., ut a *com combifiatu*, *covertu*, a *pre prevendu*, a *post postertio*. *Sub* in solis compositis *suboco*, *subocav*, *subator* cet., reperi, ut *trah* in *trahvorfi*, *rc* in *reste*, *e* vel *eh* in *efurfatu* et *ehveltu*, *aha* vel *a* in *a*(*ha*)*tripursatu*, *op* in ȣπετȣ V, b, 1., *pro* in *procanurent*, *po* vel *pu*(*r*) in *podruhpei* et *pudrovitu* pro πȣϱτȣ-*Fιτȣ*, *ar* vel *ars* in *ar*(*s*)*veitu*, *ant* fortasse in ανταχϱε pro *comoltu*, sed σȣ quoque legitur in σȣτȣντȣ V, a, 23 sq., ut *an* et *en* in αντȣντȣ et ȣντȣντȣ II, b, 15., *andendu* VII, a, 25. et *endendu* VI, a, 40. 49., *os* in ȣσπȣντȣ s. *ostendu* VI, b, 20., quibus fortasse annume-

randum est *πεϕτεντε*, I, 8. V, a, 31. Nulla praepositio tam varie usurpatur, quam *a*: neque enim solum *αστιντε* pro *ανστιντε* II, 18 sqq. legitur, ut *ατεντε* V, b, 28. pro *αντεντε*, *απεντε* II, 27. pro *αμπεντε* II, 23. vel *ahavendu* VII, a, 27. et *απϕετε* IV, a, 20. pro *αμπϕεϝτε* IV, a, 21., sed etiam *αFειτε* I, 1. pro *αϕFειτε* cet. Praeterea *avirseto* in precibus a *virseto* non magis differre videtur, quam Latinum *averrunco* a *verrunco* vel Graecum *ἀπερύκω* ab *ἐρύκω*; *sihitu* contra et *ansihitu*, *hostatu* et *anhostatu* sibi opponuntur, ut *Fεσκλα σνατα ασνατα* V, a, 19. Duae praepositiones *com* et *per*, quarum haec Latinae praepositioni *pro* respondet, nomini suo postponi solent, ut *ocriper Fisiu*, *totaper Ijovina*, *vocucom Joviu*, *verisco treblanir*, *esisco esoneir seveir*, et in adverbiis *trioper* pro *ter*, *destruco*, *nertruco*, pro *dextrorsum*, *sinistrorsum*: nihilo secius legitur etiam *com prinuatir* et *com peracris sacris*.

33. Praepositionum usum apud Umbros rariorem reddidit ablativorum varietas, ut propter casum localem praepositio *en* vel *an* pro *in* nonnisi in compositis usurpetur. Sed *conjunctiones* quoque non ita multae sunt, quarum una *eine* pro *εἰ μή*, *nisi*, etiam pro praepositione *sine* VI, b, 10. cf. 11. usurpata esse videtur. Aliam contra conjunctionem *arnipo* VI, a, 41. pro *antequam* e praepositione *ar* pro *ad* et negatione *nipo* pro *necdum* compositam puto: *neip*, *nep*, enim VI, b, 6. *neque*, *nec*, significat. Quemadmodum apud Latinos *si non* differt a *nisi*, sic VII, b, 3. *sve neip* ab *eine*: nec mirandum est, quod *sve*, ut apud Oscos *svae*, pro *si*, sed *eine* pro *nisi* dicatur, quum etiam *ni* Latinum non tam ex *nisi*, quam ex *neei* contractum videatur. Ceterum *neip* pro *non* post *puse(i)* in precibus, ut *nesimei*, ex *ne* et *somo*, h. e. *simul*, compositum, post *porsei* VI, b, 9. legitur. *Somo* ibidem bis positum est pro copulativa *et*, quae plerumque omittitur, nedum repetatur, ut *heri(ei)* pro *ote* (aut) VI, a, 3. 6. coll. IV, a, 24. 27. vel *ehe* pro *ἠέ* (sive) VI, a, 54. Memoranda sunt correlata *erse* — *nersa* VI, b, 6., quorum posterius, quum subjunctivum regat, non adverbium est, ut *unquam* — *nunquam* apud Romanos, sed conjunctio. Pleraeque conjunctiones cum subjunctivo construuntur, ut *ap(p)e(i)* et *pon(n)e*: legitur tamen VII, b, 3. *pusei subra screhto est*, VI, b, 1. 5. *po(e)i angla aseriato est*, VI, b, 8. *pafe arsfertur trebeit*, VI, b, 9. *porsei nesimei asa deveia est* (cf. 10.), sicut in precibus *pers(e)i mers est* et VI, a, 55. *pue mers est* — *pirse mers est* cet. Hinc *ὀFε πίς ϝαβε* IV, a, 18. sive *sopir habe* VI, a, 54. indicative intelligi potest, etsi VI, a, 46. *svepo* — *vasetome fust* et IV, a, 8. *σFεπε* — *Fαζετεμισε*, atque in Bantina inscriptione *svae pis herest* et *svae pis contrud exeic fefacust* legitur. Eandem conjunctionem varie scribi potuisse, discimus e *pone poplo afero heries* VI, a, 48. et *postertio pane poplo andirsa fust*, quemadmodum e *pusei subra screhto est* VII, b, 3. et *porsei subra screhitor sent* VI, b, 15. colligi potest, varias conjunctiones interdum inter se permutari. Nihilo minus *pers(e)i* in precibus VI, b, 27. cet. a *puse(i)* discernitur, ut *pue* a *pirse* VI, a, 55., *pufe* a *puse* VII, a, 43. et *pisi* a *pafe* VII, a, 52.

34. Quam maxime varie scribuntur *adverbia*, quibus vis copulativae conjunctionis inest, ut *surur* VI, b, 20. a, 2. 4. s. *suror* VI, a, 37. et *sururo(nt)* VI, a, 48. 64 sq. s. *suront* VII, a, 7 cet.; porro *ενε* IV, a, 35. pro *enek* VII, a, 44. s. *ενυ* IV, a, 38. pro *enom* VII, a, 45. et *ενυκ* IV, b, 31. 34. s. *ινυκ* pro *eno(m)* VI, a, 38. 46. s. *enno(m)* VII, a, 38 sq., pro quo etiam *ενυμεκ* IV, a, 13. 16. 19 sqq. s. *ινυμ(ε)κ*, *ινενεκ*, *ινυντεκ* I, 17 sqq. II, 20. scribitur. Quum haec adverbia a pronomine demonstrativo *enur* derivanda sint, quemadmodum conjunctiones *pue, poei, pufe, pafe, pon(n)e, pane* cet. a pronomine relativo, cujus ablativus vel dativus pluralis *pifi* VII, b, 2. legitur: eodem modo dijudicanda videntur adverbia, a pronominibus *erur* et *esur* deducta, ut *εϱεκ*, *εϱακ*, *εϱυκ* s. *εϱυκυ*, *εϱεκ* et *εϱεϱεκ* III, a, 11. II, 12. 14. 31 sqq. *εϱεϱι* III, a, 4. *εϱαϱυντ*, *εϱεϱυϱυντ* I, 1. 5.; porro *ισεκ* I, 4. *ισυντ* II, 16 sq. et *εσμικ* IV, b, 29. 32. pro *eront* et *enom* VI, a, 24. 38. Verum quemadmodum *ιτεκ* I, 31. in *απ ιτεκ φακυστ*, et *εσυμεκ* IV, a, 8. post *σFεπυ* s. *esome* VI, a, 47. post *svepo*, aliter interpretandum est, sic *εσυ(κ)* III, a, 1. 14. et *εσυκυ* I, 29. quoque s. *eso(c)* VI, a, 5. 25. et *issoc* VII, b, 3., quanquam *isec* VI, a, 25. eodem fere modo explicari potest, quo *erucom* VI, a, 50., atque *ere, erihont* ibidem non differre videtur ab *erec* VII, b, 1. Quemadmodum porro *εϱαϝυντ* IV, a, 23. s. *erafont* VI, a, 65. VII, a, 1. idem fere significat, quod *issoc* VII, b, 3.; sic *eriront* VI, a, 48. idem fere quod *εϱυ ϱι* III, a, 4. et *εσυμεκ* IV, a, 8. s. *esome* VI, a, 47., a quibus plane differt *erse*, ad quod VI, b, 6. *nersa*, et VI, b, 8 sq. *porsei* conjunctio refertur. Quia vero tam multa adverbia in *κ* exeuntia a pronominibus demonstrativis derivata sunt, *ϝυντακ* quoque I, 32. II, 3. pro ejusmodi adverbio accipiendum videtur, ut *hondra* VII, a, 52. s. *ϝυτϱα* IV, a, 42. idem fere, quod *subra* VI, b, 15., significans. Notandum est, quod prima secundaque tabulae ejusmodi adverbiis tantum abundant, quantum rarus eorundem usus in quinta tabula observatur.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA VII.

IGUVINAS TABULAS NONDUM EXPLICATAS COMPLECTENS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND

LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXVIII.

IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Quamvis multa jam superiores particulae contineant, quae omnibus probari posse diffido; multo plura tamen in illis tabulis, quas haec particula complectitur, sunt inextricabilia, ut ab omni explicandi periculo abstinendum mihi putarem, nisi veniam me impetraturum confiderem, quod, quae inchoata sunt, qualicumque modo fieri posset, perficere conarer. Hanc veniam autem eo majori cum fiducia precor, quo plura invenientur, quibus augeatur Umbrici sermonis notitia, atque vel confirmentur vel emendentur ea, quae prius in medium protuli. In multis enim tabulae, quae adhuc illustrandae restant, cum illis, quas jam interpretatus sum, consentiunt; sed reperiuntur alia, quorum vis aliunde vel prorsus ignoraretur, vel minus clare perspiceretur. Accedit, quod in nonnullis verborum formis tam sermonis quam scripturae varietas observetur, quae, quum tabulae ibidem loci exaratae sint, diversis aetatibus attribuenda est. Praeterea licet multa verba tam obscura sint, ut in illis enodandis ipse mihi non satisfaciam, via tamen aperienda videtur, qua, quod mihi nondum contigit, ab aliis possit reperiri. Hinc omnem equidem operam dedi, ut, quantum fieri posset, extricarem singula, neque facti hujus me poenitet: nonnulla enim clarius perspexi, quam prius conjeceram. Verumtamen etsi pleraque sic explicari posse

videbam, ut totas inscriptiones vertere non dubitarem, paucae admittendae fuerunt versionis lacunae, ne, si verterem inextricabilia, in vanas prorsus hariolationes inciderem.

Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Particula VII.

Iguvinas tabulas nondum explicatas complectens.

---

1. Sextam septimamque tabulas cum quarta sic consentientes invenimus, ut praeter illa, quae iisdem sacrificiorum praeceptis addita sunt, nihil amplius esset illustrandum. Reliquae Iguvinae tabulae argumentis quidem, quae in tertia hujus operis particula summatim explicare conatus sum, quam maxime differunt; quaedam tamen continent explicatis similia, quibus ad cetera enodanda via aperitur. Sic ex paucis illis, quae posterior septimae tabulae pagina exhibet, et prima et postrema verba in tertia quoque tabula leguntur: unde ad hanc illustrandam, licet propter singularem literae *m* figuram et propter literae *r* pro *s* usum, post ceteras omnes exarata videatur, primum progredior. Duplex illa continet inscriptionum genus, non literis modo, quibus scriptae sunt, sed argumentis quoque maxime diversum: utrumque vero duabus constat partibus, quibus inter se comparatis alia eodem fere modo repetita, alia invicem sibi opposita agnoscuntur, quae quo facilius observentur, *verbalem* utriusque partis *versionem* praemittere liceat commentario.

Inscriptiones tertiae tabulae priores, quae Umbricis literis exaratae sunt.

III, a, 1 sqq. *Εσȣκ Φϱατεϱ Ατιιεϱιȣϱ ειτιπες πλενασιεϱ ȣϱνασιεϱ ȣŀτϱετιε τ. τ.*
Hoc Fratres Atiersii pro specie plenulae urnulae auctoritia d. d.

III, a, 3 sq. *καστϱεζιιε αϱφεϱτȣϱ. Πισι πȣμπε φȣστ, ειкFασεσε Ατιιεϱιεϱ,*
in felici pro moenibus eventu. Utcumque pompa fuerit, censentibus Atiersiis,

III, a, 4 sqq. *εϱε ϱι εσȣνε κȣϱαια πϱεŀαβια. Πιϱε ȣϱακȣ ϱι εσȣνα σι,*
in ea re omina rata ante capias. Ubi secunda cum re omina sint,

III, a, 6 sq. *ŀεϱτε ετ πȣϱε εσȣνε; σις σακϱεȣ πεϱακνεȣ ȣπετȣ, ϱεFεστȣ.*
sacrificio et igne felici; sues sacrium sanctorum offerto, sacrificato.

III, a, 7 sq. *Πȣϱε τεϱτε εϱȣ, εμαντȣϱ ŀεϱτέ ετ πιŀακλȣ.*
Prout dictae (sunt) incantationes, ominator sacrificio et piaculo.

III, a, 8 sqq. *Πȣνε τϱιβϱιζȣ φȣιεστ, ακϱȣτȣ, ϱεFεστȣ, εμαντȣ ŀεϱτε αϱφεϱτȣϱ.*
Postquam triplici (numero) factum erit, primitias ferto, sacrificato, ominator sacrificio eventum.

III, a, 10 sqq. *Πισι πυμπε φυστ, εϱεκ εσυνεσκυ Fεπυϱες φελσFα αϱπυτϱατι*
Utcumque pompa fuerit, inde cum ominibus propitiis felicia arbitratu

III, a, 12 sq. *Φϱατϱυ Ατιιεϱιυ πϱεϝυβια, ετ νυϱπενεϱ πϱεFεϱ, πυστι καστϱυFυφ.*
Fratrum Atiersiorum ante capias, et ex pullis privis, pro moenibus.

III, a, 14 sq. *Φϱατεϱ Ατιιεϱιυϱ εσυ ειτιπες πλενασιεϱ υϱνασιεϱ υϝτϱετιε κ. τ.*
Fratres Atiersii hoc pro specie plenulae urnulae auctoritia d. d.

III, a, 15 sq. *κλυFιιεϱ κυμναϝκλε Ατιιεϱιε υκϱε, εικFασεσε Ατιιεϱιεϱ.*
in cliviis auspiciis Atiersiis (factis) in arce, censentibus Atiersiis.

III, a, 17 sq. *Απε απελυστ, μυνεκλυ ϝαβια νυμεϱ πϱεFεϱ πυστι καστϱυFυφ;*
Quando operatus fueris, monitum quaeras e pullis privis pro moenibus;

III, a, 18 sqq. *ετ απε πυϱτιτυ φυστ, μυνεκλυ ϝαβια νυμεϱ τυπλεϱ πυστι καστϱυFυ;*
et quando consecratum fuerit, monitum quaeras e pullis duplis pro moenibus;

III, a, 20 sqq. *ετ απε συβϱα σπαφυ φυστ, μυνεκλυ ϝαβια νυμεϱ τϱιπλεϱ πυστι καστϱυFυ;*
et quando suffimine suffitum fuerit, monitum quaeras e pullis triplis pro moenibus;

III, a, 22 sqq. *ετ απε Φϱατεϱ ζεϱσνατυϱ φυϱεντ, εϝFελλυ φεια φϱατϱεκς υτε κFεστυϱ.*
et quando Fratres augurati fuerint, interpretatio fiat fraterna aut quaestio.

III, a, 24 sq. *ΣFε ϱεϝτε κυϱατυ σι, σFε μεστϱυ καϱυ Φϱατϱυ Ατιιεϱιυ,*
Si recte curatum sit, si magistratione diligenti Fratrum Atiersiorum,

III, a, 25 sqq. *πυϱε υλυ βενυϱεντ, πϱυσικυϱεντ, ϱεϝτε κυϱατυ εϱυ: εϱεκ πϱυφε σι.*
quum quid operati fuerint, prosecuerint, recte curatum erit: eatenus proba sint (omnia).

III, a, 27 sq. *ΣFε μεστϱυ καϱυ Φϱατϱυ Ατιιεϱιυ, πυϱε υλυ βενυϱεντ, πϱυσικυϱεντ,*
Si magistratione diligenti Fratrum Atiersiorum, quum quid operati fuerint, prosecuerint,

III, a, 29 sqq. *κυϱατυ ϱεϝτε νειπ εϱυ: ενυκ Φϱατϱυ εϝFελλυ φεια φϱατϱεκς υτε κFεστυϱ.*
curatum recte nec erit: inde Fratrum interpretatio fiat fraterna aut quaestio.

III, b, 2 sqq. *Παντα μυτα αϱφεϱτυϱε σι, παντα μυτα Φϱατϱυ Ατιιεϱιυ μεστϱυ καϱυ,*
Omnia muta eventu sint, omnia muta in Fratrum Atiersiorum magistratione diligenti,

III, b, 4 sq. *πυϱε υλυ βενυϱεντ, αϱφεϱτυϱε εϱυ;*
quum quid operati fuerint, eventu erunt;

III, b, 5 sqq. *πεπυϱκυϱεντ ϝεϱιφι εταντυ, μυτυ αϱφεϱτυϱε σι.*
poposcerint licet paeane, mutum eventu sit.

2. Utriusque inscriptionis initium, si discesseris a literis *κ. τ.* III, a, 15. pro *τ. τ.* III, a, 3. perperam exhibitis, idem est et solo verborum ordine diversum: pronomen enim *εσυ(κ)*, quod *hoc* significat, locum suum sic mutavit, ut in altera inscriptione objectum, in altera subjectum enuntiationis ante cetera omnia praecedat. Ne repetam autem, quae

jam in tertiae hujus operis particulae initio monui, quaeque, quamvis incerta sint, mutare tamen nescio, illud tantum addo, quod totius inscriptionis vertendae periculum me docuit. Discitur enim e verbis *απȣ Φϱατȣϱ ζȣϱσνατȣϱ φȣϱεντ* III, a, 22., in quibus *Φϱατȣϱ* pro plurali *Φϱατϱȣϱ* scriptum est, initium quoque harum inscriptionum ad omnes Fratres Atiersios posse referri, praesertim quum in margine quintae tabulae pluralis numerus *τιτȣ τȣιας* (*dicate diis*), hic quoque literis *τ. τ.* pluralem (*diis dicant*) designari, docere videatur. Sed tum verba *ειτιπες πλενασιȣϱ ȣϱνασιȣϱ ȣɫτϱετιȣ* non tam *pro sua pleni suffragii auctoritate* explicanda, quam ad omina per urnulas petita, quorum in initio secundae tabulae mentio fit, referenda videntur. Ad bona omina spectant fere omnia, quae in utraque inscriptione leguntur: in priore praecipitur, quid *καστϱȣζιιȣ αϱφȣϱτȣϱ(ȣ)* h. e. in felici pro moenibus urbis eventu, in posteriore, quid *κλȣϜιιȣϱ κȣμναɫκλȣ(ϱ)* h. e. in cliviis auspiciis, quae Atiersiis (*Ατιιȣϱιȣϱ*) in arce (*ȣκϱȣ*) acciderunt, faciendum sit. Quemadmodum in *κȣμναɫκλȣ* et *Ατιιȣϱιȣ* III, a, 16. litera *ϱ* finalis abjecta videtur, sic *ειϰϜασεσȣ Ατιιȣϱιȣϱ* pro ablativis absolutis *ειϰϜασεσȣϱ Ατιιȣϱιȣϱ* h. e. consentibus (*εἰκάζουσιν*) Atiersiis, positum puto: his verbis enim synonyma esse, etsi loco diverso posita, *αϱπȣτϱατι Φϱατϱȣ Ατιιȣϱιȣ* h. e. arbitratu Fratrum Atiersiorum, ex his enuntiationibus inter se comparatis intelligitur.

III, a, 3 sqq. *Πισι πȣμπȣ φȣστ, ειϰϜασεσȣ Ατιιȣϱιȣϱ; ȣϱȣ ϱι εσȣνȣ κȣϱαια πϱȣɫαβια.*

III, a, 10 sqq. *Πισι πȣμπȣ φȣστ; ȣϱȣκ ȣσȣνεσκȣ Ϝεπȣϱȣς*

φελσϜα, αϱπȣτϱατι Φϱατϱȣ Ατιιȣϱιȣ, πϱȣɫȣβια.

In septima tabula VII, b, 1. verbis *pisi panupei fratrexs — fust* solus dativus *Fratrus Atiersier* additur, quemadmodum in tertia verbis *κλȣϜιιȣϱ κȣμναɫκλȣ* solum dativum *Ατιιȣϱιȣ*, scil. factis, additum videmus.

3. *Εϱȣ ϱι* (*ea in re*) plena est oratio pro adverbio *ȣϱȣκ* (*inde*); *εσȣνȣ* sive *εσȣνα*, si substantivi locum obtinet, felicia designat omina, eaque *κȣϱαια* dicuntur, si, quod infra legitur, recte curata sunt vel *οὔϱια* (rata), *ȣϱακȣ ϱι* (*secunda cum re* sive *secundo eventu*). *Πϱȣɫαβια*, pro quo infra perperam *πϱȣɫȣβια* exaratum est, compositum est e praepositione *πϱȣ* (*prius*) et subjunctivo *ɫαβια* III, a, 17. (sic enim ibi emendandum est typographi erratum); *habeas* autem in auguriis Latino *capias* respondere, discimus e verbis *porse perca arsmatia habiest* VII, a, 46. 51. sive *po(e)i perca(m) arsmatia(m) habiest* VII, a, 50. 53. pro *ȣσȣπȣϱ κȣμνȣ αϱφȣϱτȣϱ* IV, a, 41., atque e praeceptis *perca arsmatia habitu* VI, b, 19. *perca ponisiater habituto* VI, a, 51. pro *πȣϱκαφ ɫαβȣτȣτȣ πȣνιζατȣ* IV, a, 15. *Πιϱȣ* vix differt a *πισι*, sed pro *porse* paullo infra *πȣϱȣ* legitur, unde *πȣϱȣ* III, a, 25. 27. b, 4. eodem modo distinguendum videtur, quo *ȣϱȣκ* III, a, 26. sive *erse* VI, b, 6. 8. ab *ȣϱȣκ* sive *erec* VII, b, 1. Quemadmodum *erec* (pro *ȣϱȣ ϱι*) *inde*, *erse* sive *ȣϱȣκ interim* et *interea* significat, sic *πȣϱȣ quum* sive *dum*, *πȣϱȣ* vero *prout*. Cum his conjunctionibus non

confundendum est nomen *πυῤε* (*igne*), quod III, a, 6. cum *ϝεῤτε* (*sacrificio*) conjunctum legitur. Est autem plurium verborum aequaliter sonantium prorsus diversa vis, ut *σι* III, a, 6. pro *sit* sive *sint* atque *σις* ibidem *sues* significans; tum *εῤυ* III, a, 26. 29. b, 5. pro *erit* sive *erunt* atque *εῤυ(ς)* III, a, 8. *incantationes* designans. Ne quis *εσυνα σι* III, a, 5 sq. in singulari numero positum putet, quia in fine inscriptionum nostrarum legitur, *μυτυ(μ) αῤφεῤτυῤε σι*, notandus est pluralis numerus in *παντα μυτα αῤφεῤτυῤε σι* III, b, 2 sq. atque *εσυνεσκυ Fεπυῤυς* III, a, 11. sive potius *Fαπεῤυς* VI, b, 9., cujus singularis II, 7. *Fαπεῤε* scribitur. Nisi igitur Umbros, ut Graecos, singularem verbi numerum cum neutro genere pluralis numeri construxisse putes, *σι* et pro singulari et pro plurali scribi potuit; eodemque modo *εῤυ*, quod Umbrice pro *erit* dicebatur, ut *stahu* in minoribus inscriptionibus pro *stet* et *covehriu* pro *conferciat*. *Εῤυ* III, a, 8. pro *εῤυς* (*incantationes*) exaratum esse, e participio *τεῤτε* (*dictae*) cognoscitur, quod pro *τεῤτε(ῤ) φυῤεντ* scriptum puto, quemadmodum e contrario *εμαντυῤ* pro *εμαντυ* III, a, 10. ibidem legitur.

4. *Εμαντυ* equidem non aliter explicare scio, nisi *ominator* quasi *ἐκμαίνυ* sive *ἐκμαντεύυ*, quemadmodum *ακῤυτυ* ab *ἀκρόω* sive *ἀκροθινιάζω* (*primitias fero*) et *ῥεFεστυ* a *ῥέζω* (*sacra facio*) derivandum mihi videtur. Legimus enim *εμαντυ ϝεῤτε αῤφερτυῤ(εμ)* h. e. *ominator ex sacrificio eventum*, atque *εμαντυῤ ϝεῤτε ετ πιϝακλυ* h. e. ominator ex sacrificio et piaculo, quemadmodum III, a, 6. *ϝεῤτε ετ πυῤε εσυνε* h. e. ex sacrificio et igne omina. *Σις — υπετυ*, quod e praepositione *υπ* (*ob*) et imperativo *ετυ* (*agito*) compositum videtur, *sues offerto* esse interpretandum, e verbis *σι(μ) — υπετυ* V, b, 1. 7 sq. colligo. Porcorum usus in sacris expiatoriis satis notus est vel ex illo Plautino loco Menaechm. II, 2, 15 sq., ubi *porci sacres sinceri* memorantur. Mirandum autem est, quod in nostra inscriptione genitivus pluralis *σακῤευ πεῤακνευ* sive *peracnio* VI, b, 54. cum accusativo *σις* constructus sit; sed *sacria peracnia* substantive quoque dici potuisse, e verbis *com peracris sacris* VI, a, 52., quibus VI, a, 56. *prinuatir* additur, colligere licet. Pro adjectivo *tribrisine* VI, b, 54. in nostra tabula III, a, 9. adverbium *τῤιβῤιζυ* (*triplici numero*) legitur; *φυιεστ* vero a *φυστ* III, a, 11. (*fuerit*) differt, ut *fio* a *fuo* apud Latinos. *ΦελσFα* adjectivum est, ut *dersva* VI, b, 1. cet., *felicia* designans auspicia e pullorum tripudio: adduntur enim ad *αῤπυτῤατι Φῤατῤυ Ατιιεῤιυ* verba *ετ νυῤπενεῤ*, pro quo *νυμεῤ* III, a, 17. scriptum est. Utrumque nomen non differre a *nurpier* VI, b, 12., quo pulli designantur, jam in superiore hujus operis particula §. 8. monui; *πῤεFεῤ* autem addi pro *prioribus*, e numeralibus *τυπλεῤ* et *τῤιπλεῤ* III, a, 19. 21. pro *iteratis* et *tertiatis* discitur. E verbis *πυστι κασταῤυFυ(φ)* sive *castruo* VI, b, 32 cet., quibus *κασταῤυζιε αῤφεῤτυῤ* III, a, 3. designari videtur, prius est praepositio, *pro* significans. Quemadmodum autem triplex omen pro moenibus urbis praecipitur: ex sacrificio et igne, quum sues offerantur; ex sacrificio et piaculo post dictas incantationes; atque ex sacrificii eventu

post oblatas primitias: sic triplum monitum (*μȣνεκλȣ*) capiendum esse dicitur, e pullis.

5. Secundum ea, quae modo diximus, interpretandae sunt enuntiationes *απε απελȣστ* III, a, 17., *απε πȣϱτιτȣ φȣστ* III, a, 18 sq., *απε σȣβϱα σπαφȣ φȣστ* III, a, 20. Quemadmodum *entelust* VI, a, 50. sive *εντελȣς* IV, a, 12. ex imperativo *endendu* sive *εντεντȣ*, sic *απελȣστ* ex imperativo *α(μ)πεντȣ* II, 23. 27. sive *ahavendu* VII, a, 27. h. e. *ἀμφιπένου* sive *operator sacris* explicandus est; *πȣϱτιτȣ φȣστ* IV, a, 39. sive *purdito(m) fust* VI, a, 42. VII, a, 45. sacra consecratione rite peracta indicat; *σȣβϱα σπαφȣ φȣστ* denique ex praecepto *subra spah(a)mu* VI, a, 17. VII, a, 39. h. e. *suffimine suffito* interpretandum est. Haec igitur ad tria sacrorum momenta referenda sunt, ad victimarum oblationem, ad consecrationem oblatarum, et ad suffitionem post rite peracta sacrificia: additur autem his tribus momentis *απε Φϱατ(ϱ)εϱ ζεϱσονατȣϱ φȣϱεντ*, h. e. nisi fallor, quando Fratres augurati fuerint. Nam si *sesna* III, b, 9 sqq. sive *ζεϱσονα* recte *signa* interpretor, *ζεϱσονατȣϱ φȣϱεντ* pluralis est praeteriti subjunctivi verbi deponentis, idem significantis, quod Graecum *σημειοῦμαι* h. e. auguror. Tum *εɫFελκλȣ(μ)* sive *evolutio* Fratrum interpretationem, ut *κFεστȣϱ* quaestionem de iis, quae Fratres augurati fuerint, designat; *φεια* vero subjunctivus est pro *fiat*, ut in Volsca inscriptione *facia* pro *faciat*. Signorum interpretatio et quaestio, quoniam ad Fratres Atiersios pertinebat, *φϱατϱεκς* (*fraterna*) dicitur, etiam III, b, 1., ubi genitivus *Φϱατϱȣ* praecedit. Sic VII, b, 1. nomini *panupei* adjectivum *fratrexs* additur ante dativum *Fratrus Atiersier*, atque *fratrecate* nomini *portaia* ante genitivum *Fratrom Atiersio*. Ad interpretationem et quaestionem Fratrum Atiersiorum accedit *μεστϱȣ καϱȣ Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ* III, a, 24 sq. 27; in quo *μεστϱȣμ* quidem Latino *magisterio* respondet, sed *Fratrum* magisterio designatur magistratio atque institutio: unde adjectivum *καϱȣμ* non tam pro Latino *carum*, quam pro Graeco *κήδειον*, h. e. *ϱεɫτε κȣϱατȣμ* (*recte curatum*), accipiendum videtur.

6. In fine inscriptionis hae periodi sibi sunt oppositae:

III, a, 24. 26. *ΣFε ϱεɫτε κȣϱατȣ σι* sive *εϱȣ, εϱεκ πϱȣφε σι* (*παντα*).

III, a, 27. 29. *ΣFε — κȣϱατȣ ϱεɫτε νειπ εϱȣ*, III, b, 2 sq. *παντα μȣτα αϱφεϱτȣϱε σι*. Haec omnia facile intelliguntur, quia praeter *εϱεκ* et *παντα* Latina sunt; pro *πϱȣφε σι* vero apud Livium XXII, 20. atque in arae dedicatione apud Orellium 2489 et 2490 bis legitur *probe factum esto*. Equidem ad *πϱȣφε σι* e sequentibus *παντα* h. e. *omnia, quantaquanta sunt*, suppleo, quia *πϱȣφε* non, ut *ϱεɫτε*, pro adverbio, sed, ut *μȣτα*, pro adjectivo accipiendum est. Quemadmodum protasi *σFε ϱεɫτε κȣϱατȣ σι* III, a, 24. adjicitur *σFε μεστϱȣ καϱȣ Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ — ϱεɫτε κȣϱατȣ εϱȣ* vel *κȣϱατȣ ϱεɫτε νειπ εϱȣ*; sic apodosi *παντα μȣτα αϱφεϱτȣϱε σι* III, b, 3. variato verborum ordine *παντα μȣτα Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ μεστϱȣ καϱȣ — αϱφεϱτȣϱε εϱȣ*: sed subjunctivus *πϱȣσικȣϱεντ*,

interpositis verbis *πυῤε ὐλυ βενυῤεντ*, h. e. *quum quid operati fuerint homines* (cf. IV, a, 18. et VI, a, 54 sq.), additus, postremo loco III, b, 5. deest. Additur contra in fine inscriptionis enuntiatio: *πεπυῤκυῤεντ Ϝεῤιφι εταντυ, μετυ αῤφεῤτυῤε σι*, cujus primum verbum *πεπυῤκυῤεντ*, h. e. *peposcerint*, quomodo plerosque veterum Romanorum pro *poposcerint* dixisse Gellius VII, 9. testatur, ad eosdem homines referendum est: quod ut post verba *αῤφεῤτυῤε εῤυ* fieri possit, *Ϝεῤιφι* non pro conjunctione *Ϝεῤιιει* V, a, 16. sive *heriei* VII, a, 3. (*vel*), sed pro cognata conjunctione *licet* accipiendum videtur. *Ετaντυ* non differre puto ab *εταtυ* IV, a, 21. 22. sive *etato* VI, a, 63. paeanem designante; sed quoniam ad subjunctivum *πεπυῤκυῤεντ* e praecedentibus *αῤφεῤτυῤεμ* (*felicem eventum*) supplendum est, in ablativo casu positum censeo. Notanda est autem numerorum varietas: nam protasi *ῤεϜτε κυῤατυ σι* sive *εῤυ* III, a, 24 sqq. apodosis *πῤυφε σι* III, a, 27. additur, ut protasi *κυῤατυ ῤεϜτε νειπ εῤυ* III, a, 29. apodosis *παντα μετα αῤφεῤτυῤε σι* sive *εῤυ* III, b, 2 sqq.; in fine vero ad singularem numerum *μετυ* reditur. Sic in sequentibus inscriptionibus pro Fratribus Atiersiis unus modo Frater remuneratus esse dicitur.

7. Duae Latinis literis exaratae inscriptiones tam similes sibi sunt, ut, si quis priorem explicet, posterior simul explicetur. Utraque praeterea inscriptio duabus constat partibus sic sibi oppositis, ut, qui Fratribus Atiersiis donare aliquid dicatur, ipse deinde donetur a Fratre Atiersio. Hic III, b, 16. *Frateer Atiersiur* dicitur, eodemque modo III, b, 11., ubi tamen prior *e* litera nominis *Frateer* deleta est. Pluralis numerus intelligi nequit, nisi *dirsas* et *dirsa* pro singulari, *dirsans* pro plurali praesentis, quam pro participio, accipere malis: pro *Atiersiur* tamen in plurali numero Latinis literis *Atiersior* erat scribendum. Quare Frater Atiersius *Sehmenier dequrier Pelmner sorser* h. e. *Semoniae decuriae Pilumnis sociae* dicatur, non minus obscurum est, quam quomodo in initio quintae tabulae verba *Σεμενιες τεκυῤιες* intelligenda sint. Ibidem *Claverni*a quoque et *Casilas* gentes memorantur, unde *Claverniur* pro *Clavernius* et *Casilos* pro *Casilas* scriptum cognoscitur. Etsi enim III, b, 14. *agre Casiler*, ut III, b, 9. *agre Tlatie*, in genitivo dicitur, *Casilos* tamen III, b, 13., cui dativus *Casilate* III, b, 16. respondet, pro *Casilus* exaratum esse nequit, quia, tertia declinatione excepta, *s* finalis litera in his inscriptionibus semper in *r* mutatur. Apud Varronem quidem L. L. VII, §. 8. etiam in tertia declinatione legitur: »Olla *veter* arbos, *quirquir* est«; in nostris vero inscriptionibus praeter genitivum *farer* (*farris*) nullum tertiae declinationis nomen *s* finalem in *r* mutavit: unde neque *Casilar*, ut *Claverniur*, neque *dirsar*, ut *duir* in Lerpirii inscriptione, neque *Fratrur* vel *homonur*, ut *Atiersir* exaratum est. In mediis quoque vocabulis *s* litera mansit: unde *puri* non pro *pusi* (*sicut*), sed pro *πυῤε* (*quum*) positum accipio; *duir* vero, ut *far*, infinitivus esse mihi videtur, Graecorum more pro Latinorum gerundio usurpatus. Haec est igitur inscriptionum *versio verbalis*:

Inscriptiones tertiae tabulae posteriores, quae Latinis literis scriptae sunt.

III, b, 8 sq. *Clavernior dirsas herti Fratrus Atiersir posti acnu farer opeter P. IIII.*
Clavernius dicat muneri Fratribus Atiersiis pro sacro farris oblati plethra IIII.
III, b, 9 sq. *agre Tlatie Piquier Martier, et 'sesna homonus duir, puri far eiscurent, ote a vi.*
agri Tlatii Picii Martii, et tesseras hominibus dandas, quum faciendum censuerint, procul a vi.
III, b, 10 sqq. *Claverni dirsans herti Frateer Atiersiur Sehmenier dequrier Pelmner sorser*
Clavernio dicat muneri Frater Atiersius Semoniae decuriae Pilumnis sociae
III, b, 12 sq. *posti acnu vef X. cabriner, vef V. pretra toco, postra fahe, et 'sesna ote a vi.*
pro sacro partim X. capras, partim V. prius in feturam, posterius mactandas, et tesseras procul a vi.

III, b, 13 sq. *Casilos dirsa herti Fratrus Atiersir posti acnu farer opeter P. VI.*
Casilas dicat muneri Fratribus Atiersiis pro sacro farris oblati plethra VI.
III, b, 14 sq. *agre Casiler Piquier Martier, et 'sesna homonus duir, puri far eiscurent, ote a vi.*
agri Casili Picii Martii, et tesseras hominibus dandas, quum faciendum censuerint, procul a vi.
III, b, 16 sq. *Casilate dirsans herti Frateer Atiersiur Sehmenier dequrier Pelmner sorser*
Casilati dicat muneri Frater Atiersius Semoniae decuriae Pilumnis sociae.
III, b, 17. *posti acnu vef XV. cabriner, vef V., p. s. et 'sesna ote a vi.*
pro sacro partim XV. capras, partim V., uti supra, et tesseras procul a vi.

8. Etsi *ϝεϱτε* supra *sacrificio* verti, *herti* tamen in his inscriptionibus, ut *χάριτι* apud Graecos, *muneri* significat: designatur enim hoc nomine, quicquid in alicujus gratiam datur, sive sacrificium sit, sive aliud quoddam munus. *Ποστι* Latinae praepositioni *pro* respondere supra vidimus: quodsi *acnu* Graeco adjectivo *ἁγνῷ* respondet, *posti acnu* significat *pro sacro*, quo donatio in perpetuum designari videtur. Ne enim *acnuam* Varronis R. R. I, 10, 2. et Columellae V, 1, 5. vel *agnam* Isidori Origg. XV, 15, 5. *ἄκεναν* Heronis vel *ἄκαιναν* Hesychii agnoscamus, prohibet ejusdem nominis in *cabriner* sive *caprini* pecoris donatione repetitio. Praeterea a c n u a m, etsi secundum Varronem Latine dicebatur, Columella et Isidorus rectius a Baeticae rusticis actum vocatum esse scripserunt: tum pro eo ante numeros IV. et VI. litera *P.* legitur, *plethra* significans; neque tamen ipsa agrorum plethra donata puto, sed quemadmodum Plautino versu Menaechm. V, 5, 15.

Non potest haec res ellebori jugere obtinerier,

tanta ellebori copia designatur, quanta ex agri jugere metitur, sic verbis *farer opeter P. IV.* vel *VI.* tanta *farris oblati* copia notari potuit, quanta e plethris IV. vel VI. meteretur. Hinc additur *et 'sesna* (*signa*) h. e. *σήματα* sive tesseras frumentarias, quibus exhibitis quotannis potuit accipi, quantum initio datum erat. *Farer opeter* igitur hoc loco aliter interpretandum est, quam *votir farer* in Lerpirii inscriptione explicandum mihi videbatur:

quum enim *opeter* participium ejus verbi sit, cujus imperativum *ϑπετϑ* supra *offerto* verti, *farer* pro genitivo ejus nominis accipio, unde *farina* apud Latinos deducta est. At *puri far eiscurent*, qui quidem subjunctivus a Graeco verbo ἐΐσκω derivandum videtur, interpretor *quum facere censuerint* scil. homines, quibus tesserae dantur. ***Homonus*** Umbros pro ***hominibus***, ut ***Fratrus*** pro ***Fratribus***, dixisse, eo minus dubito, quod vetustissimi quoque Romani secundum Priscianum apud Putsch. p. 683. ***homones*** dicebant homines. ***Ote a vi*** sic interpretor, ut munus sponte factum indicetur: supra quidem *ϑτε* pro ***aut*** legimus, sed hoc loco Graecum ὐδὲ vel Latinum ***haud*** est comparandum.

9. Plethrorum IV. eadem est ratio ad X. caprini generis pecudes, atque *P. VI.* ad *XV. cabriner:* utrisque vero adduntur praeterea V., post quem numerum Gruterus in altero loco III, b, 17. HS. exhibuit. Quum prior harum literarum in Dempsteri tabula deleta sit, equidem *P. S.* h. e. ***pusei subra*** (*screhto est* VII, b, 3.) legendum puto, quemadmodum apud Catonem R. R. 141. *V. S. S. E.* h. e. ***uti supra scriptum est*** legitur. Significatur igitur illis literis, supplendum esse *pretra toco*, ***postra fahe***, h. e. πρότερον τόκῳ, ὕστερον σφαγῇ sive ***prius in feturam***, ***posterius ad mactandum***. ***Vef — vef*** pro ***partim — partim*** usurpatum esse, in Lerpirii inscriptione vidimus; tesseras vero de pecudibus pariter atque de frumento dari potuisse, Martialis VIII, 78. docet, in congiariis tesseras missilibus jactas significans, quae quibus contigissent, nobilem aliquam feram consequerentur. *Cabriner* quidem *capras* verti, sed proprie ille genitivus caprini generis pecudes, tam capros quam capras, significat. Hinc nescio, an in quintae tabulae initio *Σεμενιες τεκϑϱιες* pro genitivo casu accipiendum sit, ut eadem decuria, cujus Frater Atiersius III, b, 11. 16. caprinas pecudes donasse dicitur, suem caprumque (*σιμ*, *καπϱϑμ*), quorum ille V, b, 7. Jovi Patri, hic V, b, 10. Fausto Sancio offertur, ad sacrificia exhibuerit. *ΤεκϜιας* autem pro dativo pluralis numeri accipio, unde genitivi *φαμεϱιας Πϑμπεϱιας* dependent, ad indicandas gentes familiae sive stirpis Pompiliae, pro quibus sacrificia fiant. *ΤεκϜια* igitur est Homeri *γενεή τε τόκος τε;* pro numero XII. autem XIX. emendandum esse puto, quia dativo casui *τεκϜιας* undeviginti gentium nomina apponuntur, de quibus jam in tertia hujus operis particula, quae necessaria videbantur, monui. Hic tantum addo, quum reliqua omnia nomina, ut *Claverni(e)* et *Casilate* III, b, 10 et 16., in dativo casu posita sint, *Σατανες* quoque et *Ιϑιεσκανες* pro dativo pluralis numeri accipiendum esse videri, ut *Satani* et *Jujescani* pro Satana et Jujescana gente dicantur. Ceterum Casilatis nomen tribus, reliqua omnia binis gentibus tributa videmus. His praemissis ad ipsas inscriptiones quintae tabulae explicandas progredior, quarum primam Dempsterus in pagina posteriore exhibuit; *verbalem* vero *versionem*, qualiscumque est, quemadmodum antea, praemitto rursus commentario, quo facilius intelligatur verborum contextus.

Prima quintae tabulae inscriptio.

V, b, 1 sq. *Σεμενιες τεκυϱιες σιμ, καπϱυμ υπετυ τεκFιας φαμεϱιας Πυμπεϱιας XIX:*
Semoniae decuriae suem, caprum offerto pro gentibus stirpis Pompiliae XIX:

V, b, 2 sq. *Ατιιεϱιατε, ετϱε Ατιιεϱιατε; ΚλαFεϱνιιε, ετϱε ΚλαFεϱνιιε;*
Atiersiate, altera Atiersiate; Clavernia, altera Clavernia;

V, b, 3 sq. *Κυϱειατε, ετϱε Κυϱειατε; Σατανες, ετϱε Σατανε; Πειεϱιατε, ετϱε Πειεϱιατε;*
Curejate, altera Curejate; Satanis, alteris Satanis; Peiersiate, altera Peiersiate;

V, b, 4 sq. *Ταλενατε, ετϱε Ταλενατε; Μυσειατε, ετϱε Μυσειατε;*
Talenate, altera Talenate; Musejate, altera Musejate;

V, b, 5 sq. *Ιυιεσκανε, ετϱε Ιυιεσκανες; Κασελατε, ετϱε Κασελατε, τεϱτιε Κασελατε.*
Jujescanis, alteris Jujescanis; Casilate, altera Casilate, tertia Casilate.

V, b, 7 sq. *Πεϱαξνανιε τειτυ αϱμυνε: ΙυFε Πατϱε φετυ; σι πεϱακνε σεFακνε υπετυ:*
Sacrum dicito chorum: Jovi Patri facito; suem sacrem sanctum offerto:

V, b, 8 sq. *εFειετυ σεFακνε ναϱατυ; αϱFιε υστετυ:*
ovatum sanctum dicito; arviga immolato:

V, b, 9 sq. *ευ ναϱατυ, πυξε φαζε φετε, σεFακνε: Fεϱι πυνι, Fεϱι Fινυ φετυ.*
in eo dicito, sicut caede facta, sancta: tam pane, quam vino facito.

V, b, 10 sq. *Fαπυτυ Σαζι αμπετυ; καπϱυ πεϱακνε σεFακνε υπετυ:*
Fausto Sancio operator; caprum sacrem sanctum offerto:

V, b, 11 sq. *εFειετυ ναϱατυ; ζιFε αμπετυ; φεσνε ϱε πυϱτυετυ; ιφε φεϱτυ; ταφλε επιϱφεϱτυ:*
ovatum dicito; sevo operator; e fiscina rem consecrato; liba ferto; lauro februato:

V, b, 12 sq. *καπϱες πϱυσεζετυ ιφε αϱFειτυ: πεϱσυτϱυ Fαπυτις, μεφα, Fιστιζα φετα, φεϱτυ:*
capri prosecto liba addito: lustramen Fausti, mazam, libatione facta, ferto:

V, b, 14 sq. *σFιυεFε φεϱτυ πυνε; ετϱε σFιυεFε Fινυ φεϱτυ; τεϱτιε σFιυεFε υτυϱ φεϱτυ:*
solita ferto pane; altera solita vino ferto; tertia solita augmine ferto:

V, b, 15 sq. *πιστυ νιϱυ φεϱτυ; Fεπεσυτϱα φεϱτυ: μαντϱακλυ φεϱτυ; πυνε φεϱτυ.*
bitumen nigrum ferto; veratrum ferto; mandragoram ferto; panem ferto.

V, b, 16 sq. *Πυνε φεσναφε βενες, καβϱυ πυϱτυFετυ Fαπυτυ Σαζι: ΙυFε Πατϱε πϱεπεσνιμυ:*
Postquam fiscinis operatus eris, caprum consecrato Fausto Sancio: Jovem Patrem prius precator:

V, b, 18 sq. *Fεπεσυτϱα πεσνιμυ; Fεσκλες πεσνιμυ; ατϱεπυϱατυ: αϱπελτυ στατιτατυ;*
in veratro precator; in vasculis precator; tripudiato; appellationem instituito:

V, b, 19 sq. *Fεσκλυ πυστϱυ, πεστα ϱανυ, πεσνιμυ; πυνι πεσνιμυ; Fινυ πεσνιμυ; υνε πεσνιμυ.*
in vasculo cum asphalto, bitumine candido, precator; in pane precator; in vino precator;
in augmine precator.

V, b, 21 sq. *Ενυ εϱυς τετυ Fιτλυ Fυφϱυ: πυνε Fεϱιες, φαζυ εϱυFυ τιζλυ σεστυ ΙυFε Πατϱε.*
Inde incantationes dicito cum vitulatione: postquam satisfeceris, hostiam cum incantatione sistito Jovi Patri.

V, b, 22 sq. *Πȣνε σεστε, ȣϱφετα μανȣFε ŀαβετȣ; εστȣ ιȣκȣ ŀαβετȣ:*
Postquam stiteris, saltationem bacchantem habeto; istud jubilum habeto:

V, b, 24 sq. *Ιȣπατεϱ! Σαζε! τεφε εστε Fιτλȣ Fȣφϱȣ σεστȣ! Πȣϱτιφελε τϱιȣπεϱ τειτȣ:*
Jupiter! Sanci! tibi istam vitulationem sisto! Consecrationem ter dicito:

V, b, 25 sq. *τϱιȣπεϱ Fȣφϱȣ ναϱατȣ: φειȣ ΙȣFε Πατϱε Fεζιαπεϱ νατινε Φϱατϱε Ατιεϱιȣ.*
ter jubilum dicito: facito Jovi Patri pro Fusia gente Fratrum Atiersiorum.

V, b, 27 sq. *Πȣνε αντενες, κϱικατϱȣ τεστϱε εȣξε ŀαβετȣ: απε απελȣς, μεφε ατεντȣ.*
Postquam operatus eris, circulationem ad dextram cum ovatione habeto: quando absolveris, mazam intendito.

V, b, 28 sq. *Απε πȣϱτȣFιες, τεστϱε εȣξε ŀαβετȣ κϱικατϱȣ: αϱFιȣ ȣστετȣ; πȣνι φετȣ.*
Quando consecraveris, ad dextram cum ovatione habeto circulationem: arviga immolato; pane facito.

10. Praecipiuntur in hac inscriptione duo sacrificia *Jovi Patri* et *Fausto Sancio* facienda, atque in multis similia illis, quae in sexta tabula *Jovi Grabovio* et *Fiso Sancio* fiunt. Praemittuntur his sacrificiis verba *πεϱαξνανιε τειτȣ αϱμȣνε,* in quibus, accusativos ab imperativo *τειτȣ* (*dicito*) dependentes, *πεϱαξνανιε(μ) αϱμȣνε(μ)*, *sacram harmoniam* designare puto, quemadmodum Prudentius Cathem. III, 90. cecinit: »Te nostra, Deus, canet harmonia«; *πεϱαξνανιε* vero adjectivum derivatum est ab illo, quod in his locis inter se comparandis legimus, ubi *σι πεϱακνε* pro *σιμ πεϱακνεμ*, ut *εFειετȣ σεFακνε* pro *εFειετȣμ σεFακνεμ* scriptum accipio.

V, b, 7 sq. *ΙȣFε Πατϱε φετȣ: σι πεϱακνε σεFακνε ȣπετȣ, εFειετȣ σεFακνε ναϱατȣ.*

V, b, 10 sq. *Fαπȣτȣ Σαζι αμπετȣ: καπϱȣ πεϱακνε σεFακνε ȣπετȣ, εFειετȣ ναϱατȣ.*

In his *σι πεϱακνε σεFακνε ȣπετȣ* nonnisi singulari numero differt ab illis, quae III, a, 6 sq. legimus: *σις σακϱεȣ πεϱακνεȣ* sive potius *σις σακϱες πεϱακνες ȣπετȣ* (*sues sacros sanctos offerto*). An *πεϱακνε* a *πεϱι* (*lustratione* IV, b, 30. 33.) deduci possit, nescio; *σεFακνε* sane a *σεFȣ* IV, b, 5. derivandum videtur ad suem *ἁγνὸν, ἅγιον, εὐαγῆ* designandum: nam *sacer, peracnis* sive *peracris* atque *sevacnis* sunt adjectiva synonyma, atque praecepta *πεϱαξνανιε τειτȣ αϱμȣνε* et *εFειετȣ σεFακνε ναϱατȣ* nonnisi nominibus *αϱμȣνε* et *εFειετȣ* differunt, quorum hoc, ut *ehiato* VII, b, 2. *ovatum* significat. Adjectivum *σεFακνε* ad *εFειετȣ* abundanter esse additum, ex eo intelligitur, quod in altero loco omissum sit: quod nisi factum esset, *εFειετȣ* pro imperativo posset accipi, ut *σεFακνε ναϱατȣ* absolute diceretur, quemadmodum *σακϱε σεFακνε ȣπετȣ* II, 22. Observanda igitur videtur diversa vis similium terminationum: *φετȣ, ȣπετȣ, ναϱατȣ, αμπετȣ,* imperativi sunt, *εFειετȣ* et *Fαπȣτȣ* nomina; sed *εFειετȣ* est in accusativo casu positum, *Fαπȣτȣ*, ut *Αŀτȣ* ante *ΙȣFι* et *Μαϱτι* V, a, 10 sq., in dativo. Quia favor Umbrice *vapers* dici solebat, *Fαπȣτȣ Fausto* interpretandum putavi, *Αŀτȣ* vero (h. e. *Ovato*) *Incluto*, quomodo Jupiter audit apud Plautum Pers. II, 3, 1.

11. *Fαπȣτȣ* nomen esse Sancii, e repetitione ejus V, b, 17. cognoscitur;

αμπετȣ vero pro *αμπεντȣ* (*ἀμφιπένȣ*) scriptum esse, ex his locis inter se comparatis videre licet:

V, b, 10 sq. *Φαπετȣ Σαζι αμπετȣ: καπϱȣ πεϱακνε σεΦακνε ȣπετȣ, εΦειετȣ ναϱατȣ.*
V, a, 20 sq. *ͱεντε IȣΦιε αμπεντȣ: κατλȣ σακϱε σεΦακνε.* II, 25. *τιζλȣ σεΦακνι τειτȣ.*
II, 22 sqq. *IȣΦε Πατϱε — αμπεντȣ: ȣΦεμ σεΦακνι ȣπετȣ, — τιζλȣ σεΦακνι ναϱατȣ.*
Quemadmodum in his *πεϱακνε, σακϱε, σεΦακνι*, atque *ναϱατȣ, τειτȣ* synonyma agnoscuntur, sic etiam *εΦειετȣ* et *τιζλȣ* similia significare videntur; est autem *τιζλȣ* ab imperativo *τειτȣ*, qui pro *dicato* pariter atque pro *dicito* usurpatur, derivandum, unde etiam V, b, 22. pro *εϱȣς τε(ι)τȣ* V, b, 21. sive *incantationes dicito φαζȣ εϱȣͱȣ τιζλȣ σεστȣ*, h. e. *hostiam* (*σφάγιον*) *cum incantatoria dicatione sistito* exaratum legitur. Ex his intelligitur, quomodo verba *πȣξε φαζε φετε* V, b, 9., inter *εȣ ναϱατȣ — σεΦακνε* posita, interpretanda sint. *Πȣξε* V, a, 4. pro *puse* (*sicut*) scriptum est; *φαζε* non differt a *fahe* III, b, 13. (*σφαγῇ*); *φετε* denique, ut *φετα* V, b, 13., participium est verbi *far* (*facere*): hoc igitur ad verba *αϱΦιȣ ȣστετȣ* (*arviga immolato*) praecipitur: *in eo dicito, sicut caede* (*hostiae*) *facta, sancta.* In his suspicari quidem possis, *σεΦακνε* ad *φαζε* esse appositum, *εȣ* vero esse interjectionem *evoe* ad *εΦειετȣμ* indicandum; sed V, a, 2. *εȣ εσȣμ*, pro quo VI, b, 20. *eo iso* legitur, *in eo ipso* significat. Quemadmodum in sacrificio Jovi Grabovio facto IV, b, 4. post *αϱΦια ȣστεντȣ* sive *arvio fetu* VI, b, 56. *ͱεϱιε Φινȣ, ͱεϱι πȣνι*, h. e. ut nunc mihi vertendum videtur, *tam vino, quam pane*, additum est, sic in quinta quoque tabula, etsi diverso verborum ordine, *ͱεϱι πȣνι, ͱεϱι Φινȣ φετȣ* additur; verba vero *ΦατȣΦα φεϱινε φειτȣ* nusquam leguntur. Panis et vini oblationem etiam in Sancii sacrificio legimus; sed adduntur multa alia, quae ad purgatoria pertinent, ut *ζιΦε* sive *seva*, quae inter purgatoria relata esse a veteribus Plinius H. N. XXVIII, 9. §. 37 sq. testatur.

12. Ex purgatoriis alia sexta tabula in Fisi Sancii sacrificio exhibet, alia discuntur ex Ovidii versibus F. IV, 742 sq.

Libaque de milio milii *fiscella* sequatur,
Et crepet in mediis *laurus* adusta focis.

Ad milii fiscellam refero verba *φεσνε ϱε πȣϱτȣετȣ* sive potius *πȣϱτȣΦετȣ*, quemadmodum V, b, 17. scriptum est, h. e. *e fiscina rem consecrato*, ad liba *ιφε φεϱτȣ*, ad laurum *ταφλε επιϱφεϱτȣ*. Quum enim nullum vocabulum in Iguvinis tabulis a litera *l* incipiat, *laurum libaque* in illis frustra quaereremus, nisi e sequentibus verbis *καπϱες πϱȣσεζετȣ ιφε αϱΦειτȣ*, h. e. *capri prosecto liba addito* jam in superiore hujus operis particula §. 22. didicissemus, Umbros *liba ιφε* dixisse, quemadmodum apud Homerum *εἴβω* pro *λείβω* legimus: unde *ταφλε* pro *δάφνη* sive *lauro* dictum agnoscitur. *Επιϱφεϱτȣ* non est e *φεϱτȣ* (*ferto*) compositum, sed, nisi *ταφλε επιϱφεϱτȣ* perperam pro *ταφλεμε πιϱ φεϱτȣ* h. e. *lauro piamen ferto* exaratum putare malis, pro *efurfatu* VI, a, 17. h. e. *februato*, scriptum videtur.

Πȣϱτȣετȣ sive *πȣϱτȣFετȣ* alias rectius *πȣϱτȣFιτȣ* scribitur, ut in primae tabulae initio, et quia VI, b, 56. *pudrovitu* quoque scriptum est, non est compositum, ut *αϱFειτȣ* pro Catonis *arvehito*, sed simplex verbum, unde subjunctivus *πȣϱτȣFιȣς* V, b, 28. pro *portust* VII, b, 3. sive potius pro passivo *πȣϱτιτȣ φȣστ* III, a, 18 sq. consecrationem significat. *Πϱȣσεζετȣ* non est imperativus, qui *πϱȣσεκατȣ* in fine secundae tabulae scribitur, sed dativus singularis numeri pro plurali *prosesetir*, quem sexta tabula exhibet: indeque dependet genitivus *καπϱες*, ut genitivus *Fαπȣτις* V, b, 13. ab locali casu *πεϱσȣτϱȣ*. Eorum, quae in Fausti lustramine ferenda dicuntur, *μεφα*, *Fιστιζα* etiam IV, b, 17 sq. leguntur: quippe quae *ΦιιȣFι* sive *Fisovi Sansii* VI, a, 5. VII, a, 37. debentur. Quia vero *φȣτα*, h. e. *facta*, ante *φεϱτȣ* scriptum est, *μεφα* quidem pro accusativo *μεφαμ* (*mazam*), sed *Fιστιζα* pro ablativo *vestisia* (*libamine*) accipio, quemadmodum *πȣνε*, *Fινȣ*, *ȣτȣϱ*, cum accusativo *σFισεFε* constructa. *ΣFισεFε* aliter interpretari nescio, quam *solita*, a *σFεσȣ* in inscriptione marginali sive *sueso* VII, b, 1. derivandum; *ȣτȣϱ* vero est *auctura* sive *augmen*, unde *ȣνε* IV, b, 20. pro augmine scriptum legimus, quod est apud Arnobium VII, p. 230. farciminum genus.

13. Rebus ad Fausti lustramen ferendis illae, cum quibus imperativus *πεσνιμȣ* constructum est, mutato ordine respondent; dubitari tamen nequit, *πιστȣνιϱȣ* IV, b, 15. et *πεστȣϱανȣ* IV, b, 19. invicem sibi respondere tanquam duas species bituminis, quod Virgilius G. III, 451. et Claudianus de VI. cons. Honor. 325. nigrum dicunt, secundum Plinium H. N. XXXV, 15. s. 51. vero Babylone etiam candidum gignebatur. *Πιστȣμ* enim a *πίσσα* Graecorum deduci potest quasi *πισσωτόν*, ut Latinorum *bitumen* quasi *πίττωμα* est: unde *πιστȣ(μ) νιϱȣ(μ)* *bitumen nigrum*, *πεστȣ(μ) ϱανȣ(μ)* *bitumen canum* sive *candidum* interpretor. Idem significat *πȣστϱȣ(μ)*, cui *πεστȣ ϱανȣ* appositum est, sive *postro* VI, a, 5. *πȣστε Ασιανε* IV, b, 26; *Fεπεσȣτϱα* contra, quod e particula *ve*, quae secundum Gellium V, 12. modo augendi, modo minuendi vim habebat, et nomine *πεϱσȣντϱȣ* compositum (nam V, a, 30. *Fενπεϱσȣντϱα*, ut in dativo pluralis I, 7. *Fεμπεσȣντϱες* legitur) valde efficax lustramentum, veratrum scilicet, designat sive elleboros graves, quos Virgilius G. III, 451. cum bitumine nigro conjunxit. Cum eodem recte conjungitur *μαντϱακλȣ* sive *mandraclo* VI, a, 4. (*mandragora*); quare vero iterum addatur *πȣνε φεϱτȣ*, quum jam supra *σFισεFε φεϱτȣ πȣνε* scriptum sit, dicere nescio, nisi ominis causa factum accipere velis, quod V, a, 20. legitur. Ad panariola tamen referenda videntur verba *πȣνε φεσναφε βενȣς* h. e. *postquam fiscinis operatus eris*, ut *Fεσκλες* V, b, 18. ad mandragoram, qui solus non repetitur in praeceptis de precibus. Caper Fausto Sancio quidem consecratur; sed ad Jovem Patrem prius preces funduntur, quemadmodum in Pomonae sacris II, 22 sq. *ΙȣFε Πατϱε πϱȣμȣ αμπεντȣ* praecipitur: hinc nomina *Fαπȣτȣ Σαζι* cum antecedentibus *καβϱȣ πȣϱτȣFετȣ* conjungo, *ΙȣFε Πατϱε* contra cum sequente imperativo *πϱεπεσνιμȣ*.

Αϱπȣλτȣ στατιτατȣ, quia cum *ατϱεπȣϱατȣ* (*tripudiato*) conjungitur, *appellationem instituito* interpretor; *Fεσκλȣ* vero, quia *Fεσκλες πεσνιμȣ* praecedit, pro eo vasculo accipio, in quo bitumen servabatur. Verba *Fιτλȣ Fȣφϱȣ* V, b, 21. cum praecepto *εϱȣς τετȣ* (*incantationes dicito*) constructa non, ut olim conjeceram, ad *vituli votivi* sacra, quorum hoc loco nulla fit mentio, sed ad *vitulationem* referenda sunt, quam Virgilius A. VI, 657. *laetum paeana* vocavit. Quemadmodum enim apud Romanos secundum Macrobium S. III, 2. *vitula* dicebatur victoria, post quam certis sacrificiis fiebat vitulatio, atque *Vitula* dea, quae laetitiae praeerat; sic *Fιτλȣμ Fȣφϱȣμ* (*vitulum jubilum*) laetum paeana designat.

14. Ad jubila spectant fere omnia, quae post preces leguntur. Primo quidem praecipitur: *πȣνε ⱶεϱιες* (*postquam satisfeceris* vitulationi), *φαζ(ι)ȣ εϱȣⱶȣ τιζλȣ σεστȣ ΙȣFε Πατϱε* (*σφάγιον* sive *hostiam cum incantatoria dicatione sistito Jovi Patri*); deinde vero additur: *πȣνε σεστε(ς)* (*postquam stiteris*), *ȣϱφετα μανȣFε ⱶαβετȣ* (*ὀρχηστὺν μανιάδα* sive *saltationem bacchantem habeto*: *εστȣ ιȣκȣ ⱶαβετȣ* (*istum ἰϋγμὸν* sive *jubilum habeto*); a quibus gradu solo differt, quod supra legimus: *ατϱεπȣϱατȣ, αϱπελτȣ στατιτατȣ*. Quemadmodum porro IV, a, 22. *τϱιιȣπεϱ ετατȣ* scil. *τειτȣ* (*ter paeana dicito*) scriptum est, sic in nostra tabula post preces *Ιȣπατεϱ*! *Σαζε*! *τεφε εστȣ Fιτλȣ Fȣφϱȣ σεστȣ*! (*Jupiter*! *Sanci*! *tibi istam vitulationem sisto*!), in quibus non tam alliteratio *Fιτλȣ Fȣφϱȣ*, quam homoeoteleuton *εστȣ — σεστȣ* quaesitum videtur, *πȣϱτιφελȣ τϱιιȣπεϱ τειτȣ, τϱιιȣπεϱ Fȣφϱȣ ναϱατȣ* (*consecrationem ter dicito, ter jubilum canito!*). Tum *φειȣ* pro *φετȣ* exaratum est, ut IV, a, 40. *τȣσειȣ* pro *τȣσετȣ*, atque *απελȣς* V, b, 27. ab *ανπενες* non magis differt, quam *πȣϱτȣFιες* V, b, 28. a *πȣϱτιιȣς* V, a, 9.: nam *ατεντȣ* quoque pro *αντεντȣ* (*intendito*, porrigito) scriptum est, ut *ȣστετȣ* V, b, 9. 29. pro *ȣστεντȣ*, et *κϱικατϱȣ* pro *κϱενκατϱȣμ* IV, a, 11. sive *crincatro* VI, a, 49. (*circulatione*). *Εȣξε* vero, ut *αⱶτιμεμ* IV, a, 12., *εὐασμὸν* (*ovationem*) designat. His praeceptis in altera ejusdem tabulae pagina adduntur alia, quorum *versionem verbalem*, in quantum fieri potest, rursus praemitto commentario.

Secunda quintae tabulae inscriptio.

V, a, 1 sq. *Πȣνε καϱνε σπετȣϱιε, Ατιιεϱιε αFιεκατε, ναϱακλȣμ Fȣϱτȣς,*
Postquam in carne spetili, Atiersiis auspicatis, dedicationem compleveris,

V, a, 2 sq. *εστȣ εσȣνȣ φετȣ Φϱατϱȣσπȣϱ Ατιιεϱιȣ; ȣȣ εσȣμ εσȣ ναϱατȣ:*
cum isto omine facito pro Fratribus Atiersiis; in eo ipso hoc dicito:

V, a, 3 sq. *Πεϱε καϱνε σπετȣϱιε, Ατιιεϱιε αFιεκατȣ, αιȣ ȣϱτȣ, φεφȣϱε φετȣ, πȣξε νειπ εϱετȣ!*
Siquidem in carne spetili, Atiersiis auspicatis, prece oratum, februis factum, etsi nec serviliter!

V, a, 4 sq. *Fεστιζȣ Σαζε σακϱȣ, ΙȣFε Πατϱε βȣμ πεϱακνȣ, σπετȣϱε πεϱακνε ϱεστατȣ ΙȣFιε:*
Libamina Sancio sacra, Jovi Patri bovem sacrem, spetile sacrum reponito Jovi:

Πȣρτȣετȣ sive *πȣρτȣFετȣ* alias rectius *πȣρτȣFιτȣ* scribitur, ut in primae tabulae initio, et quia VI, b, 56. *pudrovitu* quoque scriptum est, non est compositum, ut *αρFειτȣ* pro Catonis *arvehito*, sed simplex verbum, unde subjunctivus *πȣρτȣFιες* V, b, 28. pro *portust* VII, b, 3. sive potius pro passivo *πȣρτιτȣ φȣστ* III, a, 18 sq. consecrationem significat. *Πρȣσεζετȣ* non est imperativus, qui *πρȣσεκατȣ* in fine secundae tabulae scribitur, sed dativus singularis numeri pro plurali *prosesetir*, quem sexta tabula exhibet: indeque dependet genitivus *καπρες*, ut genitivus *Fαπȣτις* V, b, 13. ab locali casu *περσȣτρȣ*. Eorum, quae in Fausti lustramine ferenda dicuntur, *μεφα*, *Fιστιζα* etiam IV, b, 17 sq. leguntur: quippe quae *ΦιȣFι* sive *Fisovi Sansii* VI, a, 5. VII, a, 37. debentur. Quia vero *φετα*, h. e. *facta*, ante *φερτȣ* scriptum est, *μεφα* quidem pro accusativo *μεφαμ* (*mazam*), sed *Fιστιζα* pro ablativo *vestisia* (*libamine*) accipio, quemadmodum *πȣνε*, *Fινȣ*, *ȣτȣρ*, cum accusativo *σFισεFε* constructa. *ΣFισεFε* aliter interpretari nescio, quam *solita*, a *σFεσȣ* in inscriptione marginali sive *sueso* VII, b, 1. derivandum; *ȣτȣρ* vero est *auctura* sive *augmen*, unde *ȣνε* IV, b, 20. pro augmine scriptum legimus, quod est apud Arnobium VII, p. 230. farciminum genus.

13. Rebus ad Fausti lustramen ferendis illae, cum quibus imperativus *πεσνιμȣ* constructum est, mutato ordine respondent; dubitari tamen nequit, *πιστȣνιρȣ* IV, b, 15. et *πεστȣρανȣ* IV, b, 19. invicem sibi respondere tanquam duas species bituminis, quod Virgilius G. III, 451. et Claudianus de VI. cons. Honor. 325. nigrum dicunt, secundum Plinium H. N. XXXV, 15. s. 51. vero Babylone etiam candidum gignebatur. *Πιστȣμ* enim a *πίσσα* Graecorum deduci potest quasi *πισσωτόν*, ut Latinorum *bitumen* quasi *πίττωμα* est: unde *πιστȣ(μ) νιρȣ(μ)* *bitumen nigrum*, *πεστȣ(μ) ρανȣ(μ)* *bitumen canum* sive *candidum* interpretor. Idem significat *πȣστρȣ(μ)*, cui *πεστȣ ρανȣ* appositum est, sive *postro* VI, a, 5. *πȣστε Ασιανε* IV, b, 26; *Fεπεσȣτρα* contra, quod e particula *ve*, quae secundum Gellium V, 12. modo augendi, modo minuendi vim habebat, et nomine *περσȣντρȣ* compositum (nam V, a, 30. *Fενπερσȣντρα*, ut in dativo pluralis I, 7. *Fεμπεσȣντρες* legitur) valde efficax lustramentum, veratrum scilicet, designat sive elleboros graves, quos Virgilius G. III, 451. cum bitumine nigro conjunxit. Cum eodem recte conjungitur *μαντρακλȣ* sive *mandraclo* VI, a, 4. (*mandragora*); quare vero iterum addatur *πȣνε φερτȣ*, quum jam supra *σFισεFε φερτȣ πȣνε* scriptum sit, dicere nescio, nisi ominis causa factum accipere velis, quod V, a, 20. legitur. Ad panariola tamen referenda videntur verba *πȣνε φεσναφε βενȣς* h. e. *postquam fiscinis operatus eris*, ut *Fεσκλες* V, b, 18. ad mandragoram, qui solus non repetitur in praeceptis de precibus. Caper Fausto Sancio quidem consecratur; sed ad Jovem Patrem prius preces funduntur, quemadmodum in Pomonae sacris II, 22 sq. *IȣFε Πατρε πρȣμȣ αμπεντȣ* praecipitur: hinc nomina *Fαπȣτε Σαζι* cum antecedentibus *καβρȣ πȣρτȣFετȣ* conjungo, *IȣFε Πατρε* contra cum sequente imperativo *πρεπεσνιμȣ*.

Πȣϱτȣετȣ sive *πȣϱτȣFετȣ* alias rectius *πȣϱτȣFιτȣ* scribitur, ut in primae tabulae initio, et quia VI, b, 56. *pudrovitu* quoque scriptum est, non est compositum, ut *αϱFειτȣ* pro Catonis *arvehito*, sed simplex verbum, unde subjunctivus *πȣϱτȣFιες* V, b, 28. pro *portust* VII, b, 3. sive potius pro passivo *πȣϱτιτȣ φȣστ* III, a, 18 sq. consecrationem significat. *Πϱȣσεζετȣ* non est imperativus, qui *πϱȣσεκατȣ* in fine secundae tabulae scribitur, sed dativus singularis numeri pro plurali *prosesetir*, quem sexta tabula exhibet: indeque dependet genitivus *καπϱες*, ut genitivus *Φαπȣτις* V, b, 13. ab locali casu *πεϱσȣτϱȣ*. Eorum, quae in Fausti lustramine ferenda dicuntur, *μȣφα*, *Fιστιζα* etiam IV, b, 17 sq. leguntur: quippe quae *ΦιȣFι* sive *Fisovi Sansii* VI, a, 5. VII, a, 37. debentur. Quia vero *φȣτα*, h. e. *facta*, ante *φεϱτȣ* scriptum est, *μεφα* quidem pro accusativo *μεφαμ* (*mazam*), sed *Fιστιζα* pro ablativo *vestisia* (*libamine*) accipio, quemadmodum *πȣνε*, *Fινȣ*, *ȣτȣϱ*, cum accusativo *σFισεFε* constructa. *ΣFισεFε* aliter interpretari nescio, quam *solita*, a *σFεσȣ* in inscriptione marginali sive *sueso* VII, b, 1. derivandum; *ȣτȣϱ* vero est *auctura* sive *augmen*, unde *ȣνε* IV, b, 20. pro augmine scriptum legimus, quod est apud Arnobium VII, p. 230. farciminum genus.

13. Rebus ad Fausti lustramen ferendis illae, cum quibus imperativus *πεσνιμȣ* constructum est, mutato ordine respondent; dubitari tamen nequit, *πιστȣνιϱȣ* IV, b, 15. et *πεστȣϱανȣ* IV, b, 19. invicem sibi respondere tanquam duas species bituminis, quod Virgilius G. III, 451. et Claudianus de VI. cons. Honor. 325. nigrum dicunt, secundum Plinium H. N. XXXV, 15. s. 51. vero Babylone etiam candidum gignebatur. *Πιστȣμ* enim a *πίσσα* Graecorum deduci potest quasi *πισσωτόν*, ut Latinorum *bitumen* quasi *πίττωμα* est: unde *πιστȣ(μ) νιϱȣ(μ) bitumen nigrum*, *πεστȣ(μ) ϱανȣ(μ) bitumen canum* sive *candidum* interpretor. Idem significat *πȣστϱȣ(μ)*, cui *πεστȣ ϱανȣ* appositum est, sive *postro* VI, a, 5. *πȣστε Ασιανε* IV, b, 26; *Fεπεσȣτϱα* contra, quod e particula *ve*, quae secundum Gellium V, 12. modo augendi, modo minuendi vim habebat, et nomine *πεϱσȣντϱȣ* compositum (nam V, a, 30. *Fενπεϱσȣντϱα*, ut in dativo pluralis I, 7. *Fεμπεσȣντϱες* legitur) valde efficax lustramentum, veratrum scilicet, designat sive elleboros graves, quos Virgilius G. III, 451. cum bitumine nigro conjunxit. Cum eodem recte conjungitur *μαντϱακλȣ* sive *mandraclo* VI, a, 4. (*mandragora*); quare vero iterum addatur *πȣνε φεϱτȣ*, quum jam supra *σFισεFε φεϱτȣ πȣνε* scriptum sit, dicere nescio, nisi ominis causa factum accipere velis, quod V, a, 20. legitur. Ad panariola tamen referenda videntur verba *πȣνε φεσναφε βενȣς* h. e. *postquam fiscinis operatus eris*, ut *Fεσκλες* V, b, 18. ad mandragoram, qui solus non repetitur in praeceptis de precibus. Caper Fausto Sancio quidem consecratur; sed ad Jovem Patrem prius preces funduntur, quemadmodum in Pomonae sacris II, 22 sq. *ΙȣFε Πατϱε πϱȣμȣ αμπεντȣ* praecipitur: hinc nomina *Φαπȣτȣ Σαζι* cum antecedentibus *καβϱȣ πȣϱτȣFετȣ* conjungo, *ΙȣFε Πατϱε* contra cum sequente imperativo *πϱεπεσνιμȣ*.

Ἀϱπελτε στατιτατε, quia cum *ατϱεπεϱατε* (*tripudiato*) conjungitur, *appellationem instituito* interpretor; *Fεσκλε* vero, quia *Fεσκλες πεσνιμε* praecedit, pro eo vasculo accipio, in quo bitumen servabatur. Verba *Fιτλε Fεφϱε* V, b, 21. cum praecepto *εϱες τετε* (*incantationes dicito*) constructa non, ut olim conjeceram, ad *vituli votivi* sacra, quorum hoc loco nulla fit mentio, sed ad *vitulationem* referenda sunt, quam Virgilius A. VI, 657. *laetum paeana* vocavit. Quemadmodum enim apud Romanos secundum Macrobium S. III, 2. *vitula* dicebatur victoria, post quam certis sacrificiis fiebat vitulatio, atque *Vitula* dea, quae laetitiae praeerat; sic *Fιτλεμ Fεφϱεμ* (*vitulum jubilum*) laetum paeana designat.

14. Ad jubila spectant fere omnia, quae post preces leguntur. Primo quidem praecipitur: *πενε ⱶεϱιες* (*postquam satisfeceris* vitulationi), *φαζ(ι)ε εϱεⱶε τιζλε σεστε ΙεFε Πατϱε* (*σφάγιον* sive *hostiam cum incantatoria dicatione sistito Jovi Patri*); deinde vero additur: *πενε σεστε(ς)* (*postquam stiteris*), *εϱφετα μανεFε ⱶαβετε* (*ὀρχηστὺν μανιάδα* sive *saltationem bacchantem habeto*: *εστε ιεκε ⱶαβετε* (*istum ἰϋγμὸν* sive *jubilum habeto*); a quibus gradu solo differt, quod supra legimus: *ατϱεπεϱατε*, *αϱπελτε στατιτατε*. Quemadmodum porro IV, a, 22. *τϱιεπεϱ ετατε* scil. *τειτε* (*ter paeana dicito*) scriptum est, sic in nostra tabula post preces *Ιεπατεϱ*! *Σαζε*! *τεφε εστε Fιτλε Fεφϱε σεστε*! (*Jupiter*! *Sanci*! *tibi istam vitulationem sisto*!), in quibus non tam alliteratio *Fιτλε Fεφϱε*, quam homoeoteleuton *εστε* — *σεστε* quaesitum videtur, *πεϱτιφελε τϱιεπεϱ τειτε, τϱιεπεϱ Fεφϱε ναϱατε* (*consecrationem ter dicito, ter jubilum canito!*). Tum *φειε* pro *φετε* exaratum est, ut IV, a, 40. *τεσειε* pro *τεσετε*, atque *απελες* V, b, 27. ab *αντενες* non magis differt, quam *πεϱτεFιες* V, b, 28. a *πεϱτιες* V, a, 9.: nam *ατεντε* quoque pro *αντεντε* (*intendito*, porrigito) scriptum est, ut *εστετε* V, b, 9. 29. pro *εστεντε*, et *κϱικατϱε* pro *κϱενκατϱεμ* IV, a, 11. sive *crincatro* VI, a, 49. (*circulatione*). *Εεξε* vero, ut *αⱶτιμεμ* IV, a, 12., *εὐασμὸν* (*ovationem*) designat. His praeceptis in altera ejusdem tabulae pagina adduntur alia, quorum *versionem verbalem*, in quantum fieri potest, rursus praemitto commentario.

Secunda quintae tabulae inscriptio.

V, a, 1 sq. *Πενε καϱνε σπετεϱιε, Ατιεϱιε αFιεκατε, ναϱακλεμ Fεϱτες,*
Postquam in carne spetili, Atiersiis auspicatis, dedicationem compleveris,

V, a, 2 sq. *εστε εσενε φετε Φϱατϱεσπεϱ Ατιεϱιε; εε εσεμ εσε ναϱατε:*
cum isto omine facito pro Fratribus Atiersiis; in eo ipso hoc dicito:

V, a, 3 sq. *Πεϱε καϱνε σπετεϱιε, Ατιεϱιε αFιεκατε, αιε εϱτε, φεφεϱε φετε, πεξε νειπ εϱετε!*
Siquidem in carne spetili, Atiersiis auspicatis, prece oratum, februis factum, etsi nec serviliter!

V, a, 4 sq. *Fεστιζε Σαζε σακϱε, ΙεFε Πατϱε βεμ πεϱακνε, σπετεϱε πεϱακνε ϱεστατε ΙεFε:*
Libamina Sancio sacra, Jovi Patri bovem sacrem, spetile sacrum reponito Jovi:

V, a, 6 sq. *ȣνȣ εϱι ετȣ σαχϱε : πελσανȣ φετȣ ; αϱFιȣ ȣστεντȣ ; πȣνι φετȣ ; ταζεξ πεσνιμȣ αϱεπε αϱFες.*
inde incantationem dicito sacram : balsamo facito ; arviga immolato ; pane facito ; tacens precator pro ardore arvigae.

V, a, 7 sqq. *Πȣνε πȣϱτιιȣς, ȣνȣ σȣϱȣ πεσȣτϱȣ φετȣ τιχαμνε : ΙȣFιε χαπιϱε πεϱȣ πϱεFε φετȣ.*
Postquam consecraveris, inde sociale lustramen facito dicamine : Jovi capide cum prece prius facito.

V, a, 9 sq. *Απε πȣϱτιιȣς, (σ)ȣϱȣ   εϱȣς   τετȣ : ενȣ κȣμαλτȣ ; κȣματε πεσνιμȣ.*
Quum consecraveris, in sociali (lustramine) incantationes dicito : inde cumulato ; tacite precator.

V, a, 10 sq. *Αⱶτȣ ΙȣFι(π) ȣFε πεϱαχνεμ πεϱαεμ φετȣ : αϱFιȣ ȣστεντȣ ; πȣνι φετȣ.*
Incluto Jovi ove sacra cum purgamine facito : arviga immolato : pane facito.

V, a, 11 sq. *Αⱶτȣ Μαϱτι αβϱȣνȣ πεϱαχνε φετȣ : αϱFιν ȣστετȣ ; φασιȣ πϱȣσεζετε αϱFειτȣ :*
Incluto Marti aprugno sacri facito : arviga immolato ; fercto prosecta addito :

V, a, 13 sq. *πεϱαε φετȣ ; πȣνι φετȣ ; τϱα εχFινε φετȣ ; αζετȣς πεϱαχνε φετȣ.*
purgamine facito ; pane facito ; lacte equino facito ; —   —   —

15. *Πȣνε Fȣϱτȣς* mihi non differre videtur a verbis *πȣνε κȣFȣϱτȣς* IV, a, 11. ; an vero *χαϱνε σπετȣϱιε* pro carne spetili recte acceperim, quaeri potest. *Ατιιȣϱιε* post *Φϱατϱȣσπεϱ* V, a, 2., ut II, 29. coll. 24., sine dubio pro *Ατιιεϱιες* exaratum est. Hinc etiam *Ατιιεϱιε αFιεκατε* V, a, 1. et 3. pro ablativis absolutis *Ατιιεϱιες αFιεκατες* (*Atiersiis auspicatis*) accipio, et verba *εστȣ εσȣνȣ* (*cum isto omine*) ad eos refero ; *ναϱακλȣμ* vero, quia *ναϱατȣ* quoque et *τειτȣ* synonyma sunt, idem designare puto, quod *τιζλȣμ* h. e. dicationem sive preces dicatorias, quales praecipiuntur post praemissa verba *εȣ εσȣμ εσȣ ναϱατȣ* (*in eo ipso hoc dicito*). In his verbis, quae jam VI, b, 20. 22. legimus, *εσȣ* accusativus est neutrius generis ; sed *εσȣμ* casus localis pro *esome* VI, a, 47. sive *εσȣμεκ* IV, a, 8., quocum *εȣ* constructum est, ut *eo* cum *iso* VI, b, 20. Preces, quae sequuntur, non absolutas, sed inchoatas tantum puto, in quibus *αιȣ*, ab *ajo* fortasse derivandum, non differre videtur a nomine *ναϱακλȣ* : additum enim est *ȣϱτȣ* (*oratum*), quod cum primo precum verbo *persei* atque postremis *pusei neip eritu* etiam VI, b, 26 sq. cet. legitur. *Φεφȣϱε* pro *φεφȣϱες* (*februis*) exaratum existimo, *φετȣ* vero, quia eodem modo explicandum est, quo participium *ȣϱτȣ* (*orto*), pro *φετȣμ* (*factum*). Februa intelligo ea omnia, quae in Sancii sacrificio legimus, purgamina ; unde etiam *Fεστιζε* interpretandum videtur, quomodo *Fιστιζα* V, b, 13., ad quod nomen adjectivum *σαχϱε* refero, ut *πεϱαχνε* ad *βȣμ* et *σπετȣϱε*, tanquam accusativos ab imperativo *ϱεστατȣ* (*reponito*) dependentes. *ΙȣFιε* bis, ut *ΙȣFιπ* V, a, 10., pro *ΙȣFι* sive *ΙȣFε* exaratum est : notandum autem, quod Jovi V, b, 7. *σι(μ)*, V, a, 5. *βȣμ*, V, a, 10. *ȣFε(μ)*, Marti vero V, a, 11. *αβϱȣνȣ(μ)*, ut Sancio V, b, 10. *καπϱȣ(μ) πεϱαχνε(μ)* sacrificandum esse legamus. His hostiis in priore inscriptionis parte praeter *πεϱαχνεμ* etiam *σεFαχνεμ* adjectivum additum vidimus, quod non fit in posteriore : nam *πεϱαεμ*, quod V, a, 11. legitur, pro

πεϱαε V, a, 13. scriptum est, quod, quum IV, a, 44. *πεϱαια* quoque scribatur, pro *re purgatoria* usurpatur.

16. Non uno vitio laborat haec tabula: unde non dubito, quin *ȣνȣ* V, a, 6 et 8. pro *ενȣ* exaratum sit; *εϱι ετȣ* tamen, quod pro *εϱȣς τετȣ* V, b, 21. scriptum legitur, sic explicari potest, quasi *εϱι* casus localis sit in singulari numero. *Ετȣ* (*agito*) enim, ut jam nonnulla exempla docere nos potuerunt, plura vero ex prima secundaque tabulis nos docebunt, aliorum imperativorum loco cum casu locali construi solebat. Hinc *σαxϱε* quoque cum *εϱι* conjungendum puto, ut paullo superius cum *Fεστιζε*: separandum sane est a sequentibus, quae eodem fere modo in quarta tabula lecta comparare liceat.

V, a, 6 sq. *πελσανȣ φετȣ; αϱFιȣ ȣστεντȣ; πȣνι φετȣ; ταζεξ πεσνιμȣ αϱεπε αϱFες.*
IV, b, 27 sq. *πελσανα φετȣ; αϱFια ȣστεντȣ; πȣνι φετȣ; ταζεξ πεσνιμȣ αϱιπεϱ αϱFις.*
V, a, 7 sq. *Πȣνε πȣϱτιιȣς, ȣνȣ σȣϱȣ πεσȣτϱȣ φετȣ τιxαμνε*
IV, b, 28 sq. *Απι—πȣϱτιιȣς, σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ φετȣ: εσμιx Fεστιζαμ πϱεφε φιxτȣ.*
V, a, 8 sq. *ΙȣFιε xαπιϱε πεϱȣ πϱεFε φετȣ.*
IV, b, 29 sq. *Τεφϱι ΙȣFι φετȣ — πεϱι xαπιϱε πεϱȣμ φειτȣ.*
V, a, 9 sq. *Απε πȣϱτιιȣς, (σ)ȣϱȣ ἑρȣς τετȣ: ενȣ xȣμαλτȣ; xȣματε πεσνιμȣ.*
IV, b, 31. 34 sq. *Απι — πȣϱτιȣς, ενȣx σȣϱȣμ — εϱȣς τιτȣ: ξȣϱεφ xȣμȣλτȣ; — xȣματς πεσνιμȣ.*

Varietatum lectionis, quas typis distinxi, aliae sunt leves, ut *απε* et *απι*, *τετȣ* et *τιτȣ*, *φετȣ* et *φειτȣ*, *xȣματε(ς)* et *xȣματ(ε)ς*, *αϱεπε(ϱ) αϱFες* et *αϱιπεϱ αϱFις*, *σȣϱȣ πεσȣτρȣ* et *σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ*, *πεϱȣ* et *πεϱȣμ*; aliae non pertinent ad grammaticam, ut *ΙȣFιε* et *Τεφϱι ΙȣFι*, in quibus tamen mirum est, quod *ΙȣFιε* pro *ΙȣFι*, *Τεφϱι ΙȣFι* contra pro *Τεφϱε ΙȣFιε* scriptum videatur. Nonnulla verba locum modo mutarunt, ut *πϱεFε* et *ενȣ(x)*; nonnulla saepius inter se permutantur, ut *πȣνε* et *απι*; nonnulla denique abundant, ut *ȣνȣ* sive *ενȣ* pro *ενȣx* sive *εσμιx*, *φετȣ*, *πεϱι* et *ξεϱεφ*. Sed memorandae sunt literae *α* et *ȣ* inter se permutatae, ut *xȣμαλτȣ* pro *xȣμȣλτȣ*, *πελσανα* pro *πελσανȣ*, *αϱFιȣ* contra pro *αϱFια*: varietates porro vocabulorum, ut *φιxτȣ* pro *φετȣ*, *τιxαμνε* pro *Fεστιζαμ*.

17. His inter se comparatis in quinta tabula pauca adduntur, quibus comparatis iterum plura discuntur.

V, a, 10 sq. *Αhτȣ ΙȣFιπ ȣFε πεϱαxνεμ πεϱαεμ φετȣ: αϱFιȣ ȣστεντȣ; πȣνι φετȣ.*
V, a, 11 sqq. *Αhτȣ Μαϱτι αβϱȣνȣ πεϱαxνε φετȣ: αϱFιν ȣστετȣ — πεϱαε φετȣ; πȣνι φετȣ.*

Ut omittam *ΙȣFιπ* perperam pro *ΙȣFιε* sive *ΙȣFι*, et *αϱFιν* pro *αϱFιȣ* exaratum, aliasque varietates satis notas, ut *αβρȣνȣ(μ)* h. e. *aprugnum* pro *αβϱȣμ*: notandum est imprimis, quod *πεϱαεμ* non sit ad *ȣFε(μ)* referendum, ut *πεϱαxνεμ*, sed in casu locali positum pro *πεϱαε φετȣ* usurpetur, quemadmodum supra *τιxαμνε* (*dicamine*) pro *Fεστιζαμ* (*libamine*) *φιxτȣ* scriptum vidimus. Quae inter *αϱFιν ȣστετȣ* et *πεϱαε φετȣ* inserta sunt,

sine dubio idem significant, quod verba *prosesetir fasio ficla arsveitu* VI, a, 44.: unde *φασιȣ* a *φαζιȣ* V, a, 16. sive *φαζȣ* V, b, 22. distinguendum, *πρȣσεζετε* vero pro *πρȣσεζετες* scriptum esse discimus. *Τρα εκFινε lacte equino* esse vertendum, in tertia particula §. 22. jam monui: *αζετȣς* vero explicari nequit, nisi pro *ασεζετες καρνȣς*, h. e. *insectis carnibus*, quod I, 7. legitur, perperam exaratum putemus. Hinc lacunam potius in versione mea admisi, quam ut emendationem quamvis probabilem lectoribus invitis obtruderem. Sed quum operarum culpa factum sit, ut in hac inscriptione non omnia satis illustrari possent; in iis, quae sequuntur, accusanda est nostra ipsorum ignorantia, quod non pauca parum intelligantur. Prima statim verba tam ignota sunt, pleraque praeterea tam abrupte atque concise enuntiantur, ut interdum ne constructio quidem verborum possit perspici. Nihilo secius, ut melius intelligantur, quae monebo, *verbalem versionem* praemittam.

Tertia quintae tabulae inscriptio.

V, a, 15. *Ⱶȣντια κατλε τιζελ σταкαξ εστ, σȣμε ȣστιτε:*
In sacris Hondiis catuli dicatio instituenda est, simul ostenta:

V, a, 16 sq. *αντερ μενξαρȣ ζερσιαρȣ Ⱶερμει φαζιȣ αρφερτȣρ αFες ανξεριατες;*
inter mensarum sortilegarum vel hostiarum eventum aves auguriales;

V, a, 17 sq. *μενξνε κȣρζλασιȣ φαζια τιζιτ: Ⱶȣντια φερτȣ κατλȣ:*
in mensa Quiritia hostiae dicatae: in sacris Hondiis ferto catulum:

V, a, 18 sq. *αρFια, στρȣⱵζλα φικλα, πȣνε, Fινȣ, μαλȣ μαλετȣ, μαντραⱵκλȣ;*
arvigam, struem in phiala, panem, vinum, — — mandragoram;

V, a, 19 sq. *Fεσκλα σνατα, ασνατα; ȣμεν φερτȣ: πιρ ασε αντεντȣ: εσȣνȣ πȣνι φειτȣ.*
vascula cocta, incocta; augmen ferto: piamen cum prece intendito: omen pane facito.

V, a, 20 sq. *Ⱶȣντε ΙȣFιε αμπεντȣ κατλȣ σακρε σεFακνε Πετρȣνιαπερ νατινε Φρατρȣ Ατιιεριȣ:*
Hondae Joviae operator catulo sacri sancto pro Petronia gente Fratrum Atiersiorum:

V, a, 21 sq. *εσȣνȣ περαε φȣτȣ κατλες: σȣπα ⱵαⱵτȣ, σȣφαφιαφ σȣπαφ ⱵαⱵτȣ:*
omen purgamine fito catuli: sulfure februato, suffito sulfure februato:

V, a, 23 sq. *βερȣς απλενιες πρȣσεζια καρτȣ; κρεματρα απλενια σȣτεντȣ:*
verubus extorum prosicia caedito; prunas extis subtendito:

V, a, 24 sq. *περȣ μεριτȣ, αρFια, πȣνι, πȣρτȣFιτȣ; Fεστικατȣ; αⱵτρεπȣρατȣ:*
cum prece merita, arviga, pane, consecrato; libato; tripudiato:

V, a, 25 sq. *πȣστιν ανζιφ Fινȣ νȣFις; αⱵτρεπȣρατȣ: τιȣ πȣνι! τιȣ Fινȣ! τειτȣ.*
pro aris vino instaures; tripudiato: tibi pane! tibi vino! dicito.

V, a, 26 sq. *ΒερFα φρȣⱵτεφ φερτȣ: πȣρε νȣFιμε φερεστ, κρεματρȣφ σȣμελ φερτȣ Fεστιζια:*
Verua frictis (extis) ferto: prout instaurato tuleris, in prunis simul ferto libamen:

V, a, 27 sq. *πεϱȣμε πεϱσνιͱμȣ κατλες: τȣϜα τεφϱα, τεϱτι εϱȣς, πϱȣσεκατȣ:*
prece precator catuli (nomine): duo tepora (exta), dictis incantationibus, prosecato:
V, a, 28 sq. *ισȣντ κϱεματϱȣ πϱȣσεκτȣ στϱȣͱζλα φικλα αϱϜειτȣ: κατλȣ πȣϱτȣϜιτȣ:*
item in prunis prosecto struem in phiala addito: catulum consecrato:
V, a, 29 sq. *αμπεϱια πεϱσνιͱμȣ: ασεζετα καϱνε πεϱσνιͱμȣ: Ϝενπεϱσȣντϱα πεϱσνιͱμȣ:*
expiatoria precator: in insecta carne precator: in veratro precator:
V, a, 30 sq. *σȣπα σπαντεα πεϱτεντȣ: Ϝεσκλες Ϝȣφετες πεϱσνιͱμȣ:*
sulfura suffita praetendito: in vasculis — precator:
V, a, 31 sq. *Ϝεστικατȣ: αͱτϱεπȣϱατȣ: αϱπελτȣ στατιτατȣ: σȣπα, πȣστϱα πεϱστȣ.*
libato: tripudiato: appellationem instituito: sulfure, bitumine purgato.
V, a, 32 sq. *Ιεπϱȣ εϱȣς μανι κȣϜειτȣ: σιιναμαϱ ετȣ: τȣϜεϱ[ε] καπιϱȣς πȣνε φεϱτȣ:*
Porro incantationes manu perficito: suffimine agito: duabus cum capidibus panem ferto:
V, a, 33 sq. *βεϱϜα, κλαϜλαφ ααν φεͱταφ; Ϝεσκλȣ σνατȣ, ασνατȣ, ȣμεν φεϱτȣ:*
verua, glebulis (carnis) circumfixis; in vasculo cocto, incocto, augmen ferto:
V, a, 34 sq. *καπιϱε ͱȣντε ΙȣϜιε Ϝεστικατȣ Πετϱȣνιαπεϱ[τ] νατινε Φϱατϱȣ Ατιιεϱιȣ:*
capide Hondae Joviae libato pro Petronia gente Fratrum Atiersiorum:
V, a, 35 sq. *βεϱȣς σεϜακνις πεϱσνιͱμȣ, πεϱτ σπινια: ισȣντ κλαϜλες πεϱσνιͱμȣ:*
in verubus sacris precator, parato suffimine: item in glebulis (carnis) precator:
V, a, 37. *Ϝεσκλες σνατε, ασνατες, σεϜακνις σπινιαμα πεϱσνιͱμȣ:*
in vasculis coctis, incoctis, sacris cum suffimine precator:
V, a, 37 sq. *Ϝεστικατȣ: αͱτϱεπȣϱατȣ: σπινα ȣμτȣ: ȣμνε σεϜακνι πεϱσνιͱμȣ:*
libato: tripudiato: suffimine auspicator: in augmine sacro precator:
V, a, 38 sq. *μανφε ασα Ϝȣτȣ; ασαμα κȣϜεϱτȣ; ασακȣ Ϝινȣ σεϜακνι; ταζεξ πεϱσνιͱμȣ.*
manibus preces voveto; precando cumulato; cum precibus vino sacro (facito); tacens precator.
V, a, 40 sq. *Εσȣφ πȣσμε ͱεϱτεϱ εϱȣς κȣϜειτȣ; τεϱτȣ Ϝινȣ, πȣνε τεϱτȣ: στϱȣͱζλας φικλας:*
Dehinc postremi sacrificii incantationes perficito; dicito in vino, in pane dicito: strue in phiala:
V, a, 41 sq. *σȣφαφιας; κȣμαλτȣ; καπιϱε; πȣνες Ϝεπȣϱατȣ: αντακϱες κȣματες πεϱσνιͱμȣ:*
suffimine; cumulato; capide; pane — in integris tacite precator:
V, a, 42 sq. *αμπαϱιͱμȣ: στατιτα σȣβαͱτȣ: εσȣνȣ πȣϱτιτȣ φȣτȣ: κατελ ασακȣ πελσανς φȣτȣ.*
cremato: statuta supplicato: omine peractum esto: catulus cum precibus sacratus esto.
In margine: *ΚϜεστϱετιȣ ȣσαιε σϜεσȣ ϜȣϜζις τιτȣ τειες.*
Quaestoritia approbatione suetum ex votis dicate diis.

18. Quamvis incerta sint pleraque, hoc tamen perspicitur, sermonem esse de sacris *Hondae Joviae* sive Bonae Deae: unde primum inscriptionis verbum *ͱȣντια* pro *ͱȣντιαμε* positum puto, ut *Τϱα Σατα* IV, a, 35. pro *Traha Sahatam* VII, a, 44. sive *Σαταμε* IV, a, 38., ad indicanda Hondae Joviae sacra, quorum hostia catulus fuit. Catulos lactantes

Romani quoque secundum Plinium H. N. XXIX, 14. adeo puros existimarunt, ut his etiam placandis numinibus hostiarum vice uterentur. Inter alia numina Genitae Maniae, quam Bonam quoque Deam vocabant, catulo res divina fiebat, de qua videndus est Plutarchus in Quaest. Rom. 277 et 280. Quemadmodum apud Oscos famulus secundum Festum *famel* dicebatur, sic catulus in fine nostrae inscriptionis *κατελ* vocatus est, pro cujus genitivo *κατλες* V, a, 22. 27. etiam *κατλε* scribi potuit; pro *τιζλȣ* V, b, 22. vero *τιζελ*, ut *εϱελ* IV, b, 31. pro *erus* VI, a, 25. sive *εϱεζλȣ* I, 13. *Στακαξ* a verbo aliquo derivandum est, ut *πιͱαξ* et *Fακαξε* IV, a, 7 sq. sive *pihos* et *vacose* VI, a, 47. Quodsi *στακαξ* participium gerundivum est ejus verbi, cujus iterativa forma *στατιτατȣ*, a *στατιτα* V, a, 42. (*statuta*) derivanda, V, a, 32. legitur; inscriptionis initium verti potest: *In sacris Hondiis catuli dicatio* sive consecratio *instituenda est.* Verba *σȣμε ȣστιτε* etiam in initio secundae tabulae leguntur, post verba *εσȣνȣ φȣια ͱεϱτεϱ* h. e. *omen fiat sacrificii.* Hinc *σȣμε*, pro quo V, a, 27. *σȣμελ* quoque scriptum est, non differre videtur ab adverbio *somo* VI, b, 9 sq., quod *simul* vel *atque* significat; *ȣστιτε* vero *ostenta* designare potest, quemadmodum imperativus *ȣστετȣ* V, a, 12. pro *ȣστεντȣ* legitur. Certe *ȣστιτε* in secundae tabulae initio nomen est, unde genitivi *σεστενταστιαϱȣ ȣϱνασιαϱȣ* dependent, ut designentur auspicia ex urnulis sextantariis petenda. In nostra quoque inscriptione verbis *αντεϱ μενξαϱȣ ζεϱσιαϱȣ ͱεϱιȣει φαζιȣ αϱφεϱτȣϱ* auspicia significari, additae *αFις ανξεϱιατες* sive *aves auguriales* docent, quibus designantur auguria *αντεϱ αϱφεϱτȣϱ(εμ)* h. e. inter auspiciorum eventum captanda. Per genitivos vero, quos conjunctio *ͱεϱιιει* sive *heriei* (*vel*) VII, a, 3. conjungit (nam et *μενξαϱȣ ζεϱσιαϱȣ* genitivi sunt, ut *ͱαπιναϱȣ* IV, b, 34., et *φαζιȣ*, ut *pihaclo* VI, b, 54.), duplex auspiciorum genus significatur. *Φαζιȣ αϱφεϱτȣϱ* sive hostiarum eventus ad haruspicinam referri potest; sed quae sint *μενξαϱȣ ζεϱσιαϱȣ* auspicia, difficile est dictu. *Mensarum* quidem auguria varia recenset Plinius H. N. XXVIII, 2. a med. interque ea sunt secundum Paulum Diaconum *vernisera;* sed quis est, qui ea definiat?

19. *Μενξνε* pro casu locali *μενξιμε* accipi potest; sed appositum adjectivum *κȣϱζλασιȣ* non minus obscurum est, quam *ζεϱσιαϱȣ*. An intelligenda est *curialis mensa*, in qua secundum Festum et Dionysium Halic. II, 85. Junoni Curiti immolari solebat? quippe quam *Κȣϱετιες* nomine designatam vidimus IV, a, 4. At hostiae dicatae (*φαζιατ τιζιτε*) in mensa Quiritia, quia post aves auguriales memorantur, diversae videntur a mensarum *ζεϱσιαϱȣ* auspiciis, quas tamen sortilegas dixi, quoniam ad sortes respici non dubito, si non ad divinae urnae sortes, quarum Horatius S. I, 9. 30. meminit, ad *ϱαβδομαντεῖαν* certe Tibulli I, 3, 11 sq., quam Cicero de divin. II, 41. Praenestinis tribuit. Sequentia minus obscura sunt, etsi valde concisa est oratio: *κατλȣ* enim scriptum est pro *κατλȣ αμπεντȣ* V, a, 20., *αϱFια* pro *αϱFια ȣστεντȣ* V, a, 12., *στϱȣͱζλα φικλα* pro

στϱȣʜζλα φικλα αϱFειτȣ V, a, 28 sq., πȣνε, Fινȣ, pro ʜεϱι πȣνι ʜεϱι Fινȣ φετȣ V, b, 9 sq., μαντϱαʜκλȣ pro μαντϱακλȣ φεϱτȣ V, b, 16. sive *mandraclo difue destre habitu* VI, a, 4., quibus locis comparatis μαλȣ μαλετȣ pro *persae fetu* vel **Fεπεσȣτϱα φεϱτȣ** *positum* videri potest. Fortasse *moly* Homeri Od. X, 287 sq. 302 sqq. intelligendum est, herbarum contra summa veneficia laudatissima, de qua videndus est Plinius H. N. XXV, 4 (8), vel *scilla*, quam Virgilius G. III, 451. cum elleboris laudat; tum μαλετȣ esset adjectivum, ut μωλυτικὸν a μωλύω derivatum, unde μώλυζα quoque nomen habet. **Fεσκλα** σνατα, ασνατα quae dicantur, nescio, nisi vascula κμητά, ἄκμητα, h. e. cocta, incocta, intelligere velis; sed ȣμεν *augmen* est, farciminis genus apud Arnobium. Pro πιϱ ασε αντεντȣ IV, a, 12. πιϱ αʜτιμεμ εντεντȣ legimus: unde ασε pro ασαμε h. e. σὺν ἀϱᾷ accipiendum videtur. Denique εσȣνȣ πȣνι φειτȣ nescio an interpretandum sit *omen pane facito*, ut paullo infra εσȣνȣ πεϱαε φετȣ *omen purgamine fito*, vel IV, a, 9. ϱεστεφ εσȣνȣ φειτȣ *sacris repositis omen facito.* Panis enim jam supra memoratus est; omen secundum vero petebatur et ante ipsum sacrificium et in sacrificii initio atque fine: unde V, a, 42 sq. scriptum est εσȣνȣ πȣϱτιτȣ φȣτȣ h. e. *omine peractum esto.*

20. Catuli sacra esse expiatoria, inde cognoscitur, quod omen statim purgamine petendum dicatur, addito praeterea genitivo κατλες. Verbis *persae fetu* VI, b, 58. a, 3. σȣπα σȣμτȣ IV, b, 9. 17. respondet: unde in nostra tabula additur σȣπα ʜαʜτȣ, σȣφαφιαφ σȣπαφ ʜαʜτȣ, pro quibus VI, a, 17. VII, a, 38 sq. *sopa(m) purome efurfatu, subra spah(a)mu* legimus. Tam σȣπα(φ) igitur quam *sopa(m)* pro ablativo *sulfure* scribi potuit: ʜαʜτȣ vero, si verbis *purome efurfatu* respondet, imperativus est verbi Graeci ἁγίζω sive καθαγίζω, et σȣφαφιαφ ad σȣπαφ ʜαʜτȣ additum idem significat, quod *subra spahamu*, quasi *spahamu* e *sopahamu* contractum sit. Verumtamen adjectivum σȣφαφιας V, a, 41. etiam sine σȣπα ʜαʜτȣ pro suffimine legitur. Βεϱȣς sine dubio dativus pluralis est, cujus nominativus vel potius accusativus βεϱFα V, a, 26. et 33. *verua* designare videtur, ut genitivus απλενιες a πϱȣσεζια sive *prosicia* dependens σπλάγχνα sive *ablegmina*, quae sunt viscerum prosegmina. Nam apud Virgilium legimus:

A. I, 212. Pars (viscera) in frusta secant, verubusque trementia figunt.

A. V, 103. Subjiciunt verubus prunas et viscera torrent.

Καϱτȣ pro καϱτȣ sive καϱιτȣ, *carsitu* VI, b, 17. (*caedito*) exaratum est, ut τεϱτι V, a, 28. pro τεϱτις III, a, 7.; κϱεματϱα vero prunae dici potuerunt, quemadmodum Columella XII, 19, 3. ligna tenuia, quibus fornax incendebatur, *cremia* dixit. Tum απλενια pro απλενιαμε positum videtur, ut loco dativi construi possit cum imperativo σȣτεντȣ (*subtendito*). Quae sequuntur, concise rursus enarrata sunt: nam μεϱιτȣ non pro imperativo accipiendum est, sed pro ablativo, ut sollenne in Romanorum votis adverbium *merito*; πεϱȣ vero V, a, 27. plenius πεϱȣμε scribitur. Etiam imperativus πȣϱτȣFιτȣ non cum

ablativis *αϱFια, πȣνι,* construendus, sed absolute explicandus est, ut VI, b, 56. *surur pudrovitu,* deinde post inserta alia *arvio fetu* et *poni fetu* legitur. *Vesticatu, ahatripursatu* etiam VII, a, 23. 36. scriptum est, sed *ατϱεπȣϱατȣ* solum V, b, 18., ut in nostra inscriptione post *πȣστιν ανζιφ Fινȣ νȣFις,* h. e. *pro aris vino instaures. Ανζιφ* pro *asif* sive *aris* in Volsca inscriptione positum puto: aras enim antiquitus *ansas* sive *asas* esse vocatas, e Varrone notat Macrobius S. III, 2.; *νȣFις* vero pro subjunctivo *noves* sive *instaures* accipio.

21. Inscriptionem de Hondiis sacris multo serius additam esse reliquis in eadem tabula scriptis, et dicendi et scribendi diversitas docet. Nam si comparantur, quae utrique inscriptioni communia sunt, serior in dicendo quidem brevior, in scribendo vero longior est, quanquam minus longa quam sextae septimaeque tabularum inscriptio. Dicendi varietas jam observatur in hostiarum epithetis: legimus enim

V, b, 7 sq. *IȣFε Πατϱε φετȣ: σι πεϱακνε σεFακνε ȣπετȣ.*
V, b, 10 sq. *Fαπȣτȣ Σαζι αμπετȣ: καπϱȣ πεϱακνε σεFακνε ȣπετȣ.*
V, a, 10 sq. *Αⱶτȣ IȣFι ȣFε πεϱακνεμ (πεϱαεμ) φετȣ.*
V, a, 11 sq. *Αⱶτȣ Μαϱτι αβϱȣνȣ πεϱακνε φετȣ.*

V, a, 20 sq. *Ⱶȣντε IȣFιε αμπεντȣ κατλȣ σακϱε σεFακνε.*
III, a, 6 sq. — — *σις σακϱȣȣ πεϱακνεȣ ȣπετȣ.*
II, 22 sq. *(ȣFεμ) σακϱε σεFακνε ȣπετȣ: IȣFε Πατϱε (πϱȣμȣ) αμπεντȣ.*
II, 26 sq. *ȣFεμ σεFακνι ȣπετȣ: Πȣεμȣνε Πȣπϱικε απεντȣ.*

Alia varietas notatur in precum formula, quae a diversis pronominis casibus incipit:

V, b, 24 sq. *τεφε εστȣ Fιτλȣ Fȣφϱȣ σεστȣ! πȣϱτιφιλε τϱιιȣπεϱ τειτȣ.*
V, a, 25 sq. *τιȣ πȣνι! τιȣ Fινȣ! τειτȣ.*
VI, b, 25. 33 sq. 35. 43. 45. 53. *tio(m)* es(s)u bue peracr(e)i pihaclu.
VI, a, 9. 14. *tiom* esa mefa spefa Fisovina.
VI, a, 28. 35. *tiom* esu sorsu persontru Tefrali pihaclu.
VII, a, 10. 18. 21. 25 sq. 32. 34. *tiom* esir vesclir adrir (alfir), *tiom* plener.

Magis tamen observanda est scribendi varietas in aspirationis usu, ut *ατϱεπȣϱατȣ* V, b, 18. *αⱶτϱεπȣϱατȣ* V, a, 24 sq. 31. 38. *ahatripursatu* VII, a, 23. 36. Quemadmodum porro in quarta tabula brevior scriptura *πεσμινȣ,* in sexta septimaque tabulis plenior *persnimu* sive *persnihimu* frequentior est; sic in posteriore quintae tabulae pagina, atque V, a, 7. 10., semper *πεσνιμȣ,* in seriore inscriptione contra *πεϱσνιⱶμȣ* exaratum legitur, cui consentaneum est *στϱȣⱶζλα* pro *στϱȣζλα, μαντϱαⱶκλȣ* pro *μαντϱακλȣ, αμπαϱιⱶμȣ* et *σȣβαⱶτȣ* V, a, 42. pro *αμπαϱιτȣ* II, 14. et *σȣκατȣ* I, 16. sive *subotu* VI, a, 25., *Fȣνπȣϱσȣντϱα* (sic enim V, a, 30. pro *εȣνπȣϱσȣντϱα* emendandum est) pro *Fεπεσȣτϱα* V, b, 15. 18. et quae sunt id genus alia.

22. Quemadmodum in posteriore quintae tabulae pagina primum multae res recensentur, cum imperativo *φεϱτȣ* constructae, deinde eaedem repetuntur cum imperativo *πεσνιμȣ;* sic in seriore quoque inscriptione easdem fere res cum imperativis *φεϱτȣ* et *πεϱσνιⱶμȣ* constructas legimus, et *πεϱσνιⱶμȣ* quidem imperativus saepius, quam in prioribus inscriptionibus, legitur, sed imperativus *φεϱτȣ*, V, b, 12—16. tam saepe propemodum repetitus, quam imperativus *φετȣ* in fine prioris inscriptionis, in seriore aeque raro positus est, atque imperativus *φετȣ*. Adduntur e contraria quaedam, in hac sola inscriptione obvia, quae partim inter se comparata, partim nonnisi conjectura enodantur, ut V, a, 26 sq. *βεϱFα φϱεⱶτεφ φεϱτȣ* (*verua cum frictis* sive frixis extis *ferto*), *πȣϱε νȣFιμε φεϱεστ* (*prout noviter* sive instaurato verua *tuleris*), *κϱεματϱȣφ σȣμελ φεϱτȣ Fεστιζια* (*cum prunis simul ferto libamen*), *πεϱȣμε πεϱσνιⱶμȣ κατλες* (*prece precator catuli* scil. nomine). *ΤȣFα τεφϱα πϱȣσεκατȣ* legitur etiam II, 32 sqq., quem locum jam in tertia hujus operis particula §. 10. interpretari conatus sum: ibi insertum est nomen *σπαντιμαϱ*, quemadmodum in nostra tabula ablativi absoluti *τεϱτι(ς) εϱȣς* (*dictis incantationibus*) inserti sunt. Adverbium *ισȣντ*, a pronomine *iso* (*ipso*) derivatum, *item* significat, *κϱεματϱȣ* vero pro *κϱεματϱȣφ* scriptum est, et *πϱȣσεκτȣ* pro *πϱȣσεζετȣ* V, b, 12.: nam sequitur *στϱȣⱶζλα φικλα αϱFειτȣ*, ante quod VI, b, 59. *prosesetir* in plurali numero legitur. Ut reliqua hujus partis inscriptionis melius intelligantur, locum similem alterius paginae comparare liceat.

V, a, 29. *κατλȣ πȣϱτȣFιτȣ: αμπεϱια πεϱσνιⱶμȣ: ασεζετα καϱνε πεϱσνιⱶμȣ.*
V, b, 17. *καβϱȣ πȣϱτȣFετȣ Fαπȣτȣ Σαζι: ΙȣFε Πατϱε πϱε πεσνιμȣ.* — — —
V, a, 30 sq. *Fενπεϱσȣντϱα πεϱσνιⱶμȣ: σȣπα σπαντεα πεϱτεντȣ: Fεσκλες Fȣφετες πεϱσνιⱶμȣ.*
V, b, 18. *Fεπεσȣτϱα πεσνιμȣ:* — — — *Fεσκλες* — *πεσνιμȣ.*
V, a, 31 sq. *Fεστικατȣ: αⱶτϱεπȣϱατȣ: αϱπελτȣ στατιτατȣ: σȣπα πȣστϱα πεϱστȣ.*
V, b, 18 sq. — *ατϱεπȣϱατȣ: άϱπελτȣ στατιτατȣ: Fεσκλȣ πȣστϱȣ, πεστȣ.*

23. In plurimis similibus alia mutata, alia addita vides: mutata sunt hostiarum nomina, addita in nostra inscriptione praeter adjectivum *αμπεϱια* sive *expiatoria*, a *πεϱι* (*lustratione*) derivandum, verba *ασεζετα καϱνȣ πεϱσνιⱶμȣ* (*in insecta carne* sive *insiciis precator*), in altera deorum nomina. In reliquis observatur mutata scribendi ratio cum additis verbis *σȣπα σπαντεα πεϱτεντȣ*, quae secundum Virgilii G. IV, 230. versum: *fumosque manu praetende sequaces*, interpretor: *sulfura suffita praetendito*, quasi pro *subra spah(a)mu* VI, a, 17. VII, a, 39. posita. Quare vero *Fȣφετες* additum sit, quidve significet, nescio. Possis quidem suspicari, *Fȣφετες πεϱσνιⱶμȣ magna voce precator* esse interpretandum, quemadmodum *κȣματες πεϱσνιⱶμȣ* V, a, 42. *compressis labris precator* significat, quasi *Fȣφετες* ab eo verbo derivatum sit, unde adjectivum *Fȣφϱȣ* V, b, 21. 24 sq. legimus; sed *Fȣφετες* participium cum *Fεσκλες* esse conjungendum, ex hac locorum primae tabulae comparatione discitur:

I, 9 sq. *Fεσκλες σνατες ασνατες σεFακνε ερεζλεμα πεῤσνιμε.*

I, 24 sq. *κλετῤα Fεσκλες Fεφετες σεFακνις πεῤσ[ν]ιϝμε.*

Ne *Fεφετες* compositum putem e participio *φετεῤ* (*factus*), monet deficiens aspirationis nota, quae in *ααυφεϝταφ* V, a, 33 sq. observatur: nihil igitur restat, nisi ut ab eo verbo derivetur, cujus imperativus *Fετε* (*voveto*) V, a, 39. legitur. Additum imperativum *Fεστι-κατε* supra quoque V, a, 24. legimus; sed an verba *σεπα πεστῤε πεῤστε* cum verbis *Fεσκλε πεστῤε πεστε* comparanda sint, dubitari potest. His enim *πεσνιμε* additur, post *πεῤστε* contra nova pars sacrorum incipit, si recte, quae sequuntur, intelligo. Equidem *σεπα πεστῤα πεῤστε*, cum verbis *ape sopo postro peperscust* VI, a, 5. sive *ape supo postro pepescus* VII, a, 8. comparans, *sulfure, bitumine purgato* interpretor; illa verba vero eum in finem comparavi, ut quaererem, an *πεστε* nomen cum imperativo *πεῤστε* ab eodem verbo derivandum sit, utque ostenderem, quare *πεστῤα* non pro adjectivo, tanquam *σπαντεα*, nomini *σεπα* apposito, acceperim. Illis tamen, qui rectius aliquid perspexerint, non contradicam.

24. *Ιεπῤε porro* significare, inde solum colligo, quod nova pars sacrorum praecipitur, cujus initium et finis ex his comparatis inter se locis intelligitur:

V, a, 32. *ιεπρε εῤες μανι κεFειτε* — 39. *ταζεξ πεῤσνιϝμε.*

V, a, 40. *εσεφ πεσμε ϝεῤτεῤ εῤες κεFειτε* — 42. *κεματες πεῤσνιϝμε.*

Εσεφ plurali numero idem significat, quod singularis *εσεμεκ* IV, a, 8. sive *esome* VI, a, 47. (*dehinc*): *πεσμε[ῤ] ϝεῤτεῤ* (*postumi* sive postremi *sacrificii*) ad postremam partem sacrorum indicandam additur; *ταζεξ* et *κεματες* vero idem significant. *Μανι* VI, a, 24. pro *manu* legitur, atque gestum designare videtur, cum quo fieri solebat incantatio; *κεFειτε* vero, quid significet, dici nequit, nisi pro *κεFεῤτε* (*completo, perficito*) scriptum putes. *Σιιναμαῤ* solum esset vocabulum, duplici vocali *ι* ante consonantem scriptum, nisi ad menda referendum esset, quibus scatet haec inscriptio. Equidem *σπιναμαῤ*, casu locali, emendandum puto, ut *τεFεῤ* pro *τεFεῤε*, quod sequitur: nam *καπιῤες* ablativus pluralis est pro singulari *καπιῤε* V, a, 34. sive *capif dupla* VI, a, 18., cum accusativo *πενε* constructus; ut ablativi *κλαFλαφ ααυφεϝταφ* cum *βεῤFα*, et *Fεσκλε σνατε, ασνατε* cum *εμεν*. *ΚλαFλαφ ααυφεϝταφ glebulis circumfixis* interpretor, carnes autem verubus circumfixas intelligo, quia glebulae omnes massae conglobatae dici potuerunt. Notanda est casuum varietas: nam pro *κλαFλαφ* V, a, 36. *κλαFλες*, pro *Fεσκλε σνατε, ασνατε* V, a, 37. *Fεσκλες σνατε, ασνατες* scriptum est, quasi nomina cum imperativo *πεῤσνιϝμε* constructa non in ablativo, sed dativo casu posita, atque verba *Fεσκλε σνατε, ασνατε* pro ablativis pluralis numeri *Fεσκλεφ σνατεφ, ασνατεφ* scripta sint. Sed additur etiam dativo *βεῤες* V, a, 36. *σεFακνις πεῤσνιϝμε πεῤτ σπινια*, dativis *Fεσκλες σνατε[ς], ασνατες* V, a, 37. *σεFακνις σπινιαμα πεῤσνιϝμε*, atque dativo *εμνε* V, a, 38. *σπινα εμτε — σεFακνι*

πεϱσνιⱶμυ: unde *πεϱτ[ε] σπινια* (*parata suffitione*), *σπινιαμα* et *σπιν[ι]α υμτυ* (*cum suffimine* ominato sive augurato) synonyma agnoscuntur.

25. Sequentia lego *μανφε ασα Fυτυ* (*manibus preces voveto*): additur enim *ασαμα κυFεϱτυ* (*in precibus cumulato*) et *ασακυ Fινυ σεFακνι* scil. *φετυ* (*cum precibus vino sacro facito*). De reliquis alias quidem jam locutus sum, nihilo secius plura adhuc monenda sunt. Etsi post *εϱυς κυFειτυ* imperativus *τεϱτυ* sive *dirstu* (*dicato*), pro quo V, b, 21. et V, a, 9. *τετυ* (*dicito*) scriptum est, tam ante *Fινυ*, quam post *πυνυ* repetitur, cetera tamen mira brevitate aggregata sunt, simulque perperam scripta: nam pro *στϱυⱶζλα φικλα* et *πυνε*, quod V, a, 18. legitur, *στϱυⱶζλας φικλας* et *πυνες*, insertis imperativo *κυμαλτυ* et ablativo *καπιϱε*, exaratum est. *Κυμαλτυ* etiam V, a, 9 sq. et I, 28. pro *κυμυλτυ* IV, b, 35. sive *comoltu* V, a, 41. scriptum est; sed in nostra inscriptione paullo post additum *αντακϱες*, quum tamen IV, a, 36 et 38. *αντακϱε* pro *comoltu* VII, a, 44 et 45. scriptum legatur: hinc *αντακϱες* pro Latinorum *integris* accipio. Utrum porro *Fεπυϱατυ* idem significet, quod *πυστϱυ κυFεϱτυ* vel simpliciter *κυFεϱτυ* IV, a, 36. 38. sive *postro covertu* VII, a, 44. 45., an *πυνες Fεπυϱατυ* pro *πυνε*, *σFεπυ υϱατυ* h. e. *osatu* (*pane, scypho libato*), quibuscum *σFεπις* I, 26. et *capirse osatu* VI, a, 24. 37. comparari possunt, exaratum sit, quemadmodum paullo post *πεϱσμⱶνιυ* pro *πεϱσνιⱶμυ* scriptum est, dicere nescio. *Αμπαϱιⱶμυ* deponens est pro *αμπαϱιτυ* II, 14. sive *αμπϱεⱶτυ* IV, a, 21., ubi etiam subjunctivus *αμπϱεφυυς*, quemadmodum VI, a, 56. *ambrefurent*, legitur; pro *στατιτα συβαⱶτυ* vero VI, a, 25. *capirso subotu* scriptum est. *Στατιτα* equidem *statuta* sive in usum recepta interpretor; *εσυνυ* autem ad omen IV, a, 9. in fine sacrificii necessarium refero. Hunc finem verba *πυϱτιτυ φυτυ* pro *πυϱτιτυ φυστ* IV, a, 39. indicant, etsi additum legimus: *κατελ ασακυ πελσανς φυτυ* h. e. *catulus cum precibus sacratus esto*. Proprie quidem *πελσαν[ε]ς φυτυ*, ut *πελσανα φετυ* IV, b, 27. VI, a, 22., *balsamis fito* significat; sed eodem fere modo in fine sextae tabulae *erafont via pora benuso* h. e. *ita bene igne perfeceritis* atque IV, a, 23. *εϱαⱶυντ Fεα ζιμυ ετυτυ πϱινυFατυς* h. e. *ita bene cum thymo agitote suffimenta* exaratum est. Quum marginis inscriptio jam alias satis illustrata sit, ad *tabulam secundam* progredior, cujus finem cum prima conjungam: viginti enim versibus continentur ea, quae ante ipsa sacra expiatoria peragenda sint.

Tabulae secundae initium.

II, 1 sqq. *Εσυνυ φυια ⱶεϱτεϱ, συμε υστιτε σεστενταπιαϱυ υϱνασιαϱυ.*
Omen fiat sacrificii, simul ostenta sextantariarum urnularum.

II, 3 sqq. *ⱶενταx Fακε πϱυμυ πεⱶατυ: ινυκ υⱶτυϱ[υ], υϱτες Fεντις Φϱατ(ϱ)εϱ, υστεντυτα.*
Posthac voce primum piato: inde augmentum, oratis carminibus Fratris, offertote.

II, 5 sqq. *Πυϱε Φϱατϱυ μεϱσυς φυστ κυμνακλε, ινυκ, υⱶτυϱ Fαπεϱε κυμνακλε,*
Prout Fratrum curis fuerit auspicium, inde, augmini favente auspicio,

II, 8 sq. *σιστε σακρε εFεμ: ετεθρ τειτε παντες τερκαντερ.*
sistito sacrem ovem: in augmento dicito carmina triplici cantione.

II, 9 sq. *Ινεμεκ σακρε εFεμ, ερτας παντες Φρατρεμ, επετετα.*
Inde sacrem ovem, oratis carminibus Fratrum, offertote.

II, 11 sq. *Ιναμεκ Fια μερσεFα αρFαμεν ετετα: ερακ' πιρ περσκλε ερετε:*
Inde bene curata arviga facitote: tum piamen ad lustrationem urito:

II, 12 sqq. *σακρε εFεμ κλετρα φερτετα: αιτετα: αρFεν κλετραμ αμπαριτε:*
in sacrem ovem creterram fertote: libatote: arvigam cum libatione cremato:

II, 14 sq. *ερεκ εσενε φετε: κλετρε τεπλακ πρεμεμ αντεντε: ινεκ ζιτζερα εντεντε.*
tum omen esto: cum creterra dupla primum libato: inde seva intendito.

II, 16 sq. *Ινεκ καξι φεριμε αντεντε: ισεντ φερεiτρε αντεντε: ισεντ σεφεραχλε αντεντε.*
Inde coxam ferinae intendito: item farcimen intendito: item substramen intendito.

II, 17 sqq. *Σεπλες αiεσνες τρις καξι αστιντε: φερεiτρε ετρες τρις αiεσνες αστιντε:*
Simplis ahenis tribus coxam imponito: farcimen alteris tribus ahenis imponito:

II, 19 sq. *σεφεραχλε τεFες αiεσνες ανστιντε: ινενεκ Fεκεμεν εσενεμεν ετε.*
substramen duobus ahenis imponito: inde in foco pro omine agito.

II, 20 sq. *Απ Fεκε κεκεiες, ιεπι περσκλεμαρ καριτε.*
Quum in foco coxeris, dehinc ad lustrationem caedito.

26. In his praeceptis ante ipsum sacrificium ter omen fieri jubetur verbis *εσενε φεια* II, 1., *εσενε φετε* II, 14., *Fεκεμεν εσενεμεν ετε* II, 20. *Εσενε φετε* jam V, a, 21 sq. legimus, sicut *εσενε φειτε* V, a, 20.: pro his imperativis subjunctivus *φεια* eodem significatu, quo *φεια* III, a, 23. b, 1., poni potuit; imperativus *ετε* vero cum casu locali *εσενεμεν* construendus fuit, cui *Fεκεμεν* additur, ut indicetur, in foco agi pro omine. Etiam verba *σεμε εστιτε* V, a, 15. jam legimus; hoc loco vero praecipiuntur ***urnularum ostenta,*** quae ***sextantariae*** a sextante dicuntur, quemadmodum sextariorum nomen apud Latinos a sexta assis parte derivatum est. Permulta sunt, quae in secunda primaque tabulis aliter exprimuntur, quam in ceteris: unde haec inscriptio praeter illas fortasse, quas tertia tabula exhibet, novissima omnium agnoscitur. Permagna est flexionum varietas, qua in nominibus praecipue casus localis excellit: nam praeter terminationem *μεν*, pro qua quarta tabula *μεμ* habet in *αiτιμεμ* IV, a, 12. et *ακερενιαμεμ* IV, a, 16., *μαρ* et *μα* vel simplex *μ* pro *με* in usu sunt, atque *σπαντιμαρ* et *ετραμα σπαντε* II, 33 sq. scribuntur, ut *σ[π]ινιαμαρ, σπινιαμα, σπινια* V, a, 33. 36 sq. Quemadmodum in *ερεζλαμαρ* I, 6. pro *ερεζλεμα* I, 3. sive *ερεζλε* I, 13. vocalis *ε* in *α* mutatur, sic imperativi quoque in *τετα* desinunt pro *τετε* sive *tuto*, quae pluralis numeri flexio in quarta, sexta septimaque tabulis observatur; adverbia vero modo in *ακ* vel *εκ*, modo in *εκ* exeunt, ut *iεντακ* (*posthac*) II, 3. I, 32. et *ερακ* (*tum*) II, 12., *ισεκ* (*itidem*) I, 4., *ιτεκ* (*ita*) I, 31. *ινενεκ* II, 20.

ινεντεκ I, 18. et *ινεμεκ* (*inde*), *εδεκ* (*interim*) I, 21. 32., *εδεδεκ* (*exinde*) II, 32., *ινεκ* (*inde*) et *εδεκ* (*tum*) II, 14. 16 cet., quibus accedit terminatio *εντ* in *ισεντ* (*idem*) II, 16., *εδαδεντ* et *εδεδεδεντ* (*inde*) I, 1. 5. *Σεμε* II, 1. idem adverbium esse, quod *somo* VI, b, 9 et 10., jam §. 18. monui: ne tamen *Fεκε* II, 3. idem nomen putes, quod *Fεκε* IV, a, 1 et 4. sive *vocu* VI, a, 43 et 45., observes, quod II, 21. post verba *απ Fεκε κεκεϜες* (*quum in foco coxeris*) praecipiatur: *Fεκε πιδ ασε αντεντε* (*voce piamen cum precibus intendito*).

27. Quid praeceptum *Fεκε πδεμε πεϜατε* (*voce primum piato*) sibi velit, docent Euripidis versus Hippol. 491 sq. atque Horatii Epist. I, 1, 34 sq.

> *Εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ καὶ λόγοι θελκτήριοι·*
> *φανήσεταί τε τῆςδε φάρμακον νόσου.*
> Sunt verba et *voces*, quibus hunc lenire dolorem
> possis, et magnam morbi deponere partem.

Ad cantationes certe spectant sequentia, quorum sensum enodare licet e comparatis locis similibus:

II, 4. *Ινεκ εϜτεδ[ε], εδτες Fεντις Φδατεδ, εστεντετα.*

II, 9 sq. *Ινεμεκ σακδε εFεμ, εδτας πεντες Φδατδεμ, απετετα.*

In his locis post adverbia *ινεκ* et *ινεμεκ* diversa quidem enuntiantur; verborum vero eadem est constructio: *εϜτεδ* enim, post quod prima sequentis vocabuli litera perperam geminata esse videtur, pro accusativo *εϜτεδεμ* scribi potuit, quemadmodum II, 7. 8. pro dativo *εϜτεδε*. *Φδατεδ* etiam in tertia tabula pro *Φδατδεδ* scriptum legimus, atque id solum mirandum est, quod genitivus singularis numeri pro genitivo pluralis positus sit. Equidem nullam aliam causam reperio, quam quod Atiersii Fratres cum civibus reliquis, quorum multitudinem pluralis imperativi forma indicat, comparati pro uno habeantur collegio. Quum vero praecepta *εϜτεδ[εμ] εστεντετα* et *σακδε[μ] εFεμ απετετα* ad populum omnem referenda sint, ablativis absolutis *εδτες Fεντις* seu potius *πεντες*, ut II, 9. recte scriptum est, id designatur, quod a Fratribus Atiersiis fiebat. Preces significari, inde cognoscitur, quod *εδτες* Latino participio *oratis* respondeat; easdem preces autem cum cantu recitatas esse, e praecepto II, 8 sq. discitur: *εϜτεδ τειτε πεντες τεδκαντεδ*, in quo ablativus *τεδκαντεδ[ε]* triplicem cantionem designare videtur. *Πεντες* igitur pro carminibus accipio, quae, dum augmentum (*εϜτεδ*) ad piandum vel ovis sacra ad immolandum offertur, Fratres Atiersii canebant numeris suis quasi *punctis* distincta.

28. An a carminibus istis Fratres Atiersii *pontifices* cognominari potuerint, ut *augures* ab auguriis, quae quum iidem curarent, additum est: *πεδε Φδατδε μεδσες φεστ κεμνακλε*, alii videant; hoc equidem annoto, *πεντε* pariter atque *κεμνακλε* generis feminini esse, ut *menda* et *novacula* apud Romanos, atque *Fαπεδε κεμνακλε* pro ablativis absolutis

posse accipi, ut *vapefe aviecl‍u* VI, a, 51. sive *Fαπȣφȣμ αFιȣκλȣφȣ* IV, a, 14. *Mȣϱσȣς*, unde *μȣϱσȣFα* pro *κȣϱαια* (*carsta*) III, a, 5. deducitur, ablativus pluralis est nominis *μȣϱς* (*μῆδος*, *cura*) quod IV, a, 18. salutare consilium designat. *ΑϱFαμȣν ετȣτα* scriptum est pro *αϱFια ȣστȣντȣ* sive *arvio fetu*; *ȣϱετȣ* pro *ȣϱετȣ* (*urito*) etiam I, 30. legitur. *Κλȣτϱα* pro *creterra* sive capide esse positum, ex imperativo *αιτȣτα* et apposito adjectivo *τȣπλακ* II, 14. intelligitur: nam *κλȣτϱȣ τȣπλακ πϱȣμȣμ αντȣντȣ* idem fere significat, quod *capif purdita dupla aitu* VI, a, 18. Hinc *κλετϱαμ* in casu locali pro libatione scribi potuit, ut *ακεϱȣνιαμȣμ* IV, a, 16. pro fumigatione ex acerra; *αϱFȣν αμπαϱιτȣ* vero exaratum est pro *αϱFιαμ αμπϱȣçτȣ* IV, a, 21. (*arvigam cremato*). *Αντȣντȣ* et *ȣντȣντȣ* sensu non differunt, *ανστιντȣ* vero sive *αστιντȣ* pro *instinato* sive *imponito* scriptum videtur. Quasnam res autem accusativi ab his imperativis dependentes designent, conjici magis quam definiri potest. An *ζιçζεϱα* idem significet, quod *ζιFȣ* (*seva*) V, b, 12., aliis dijudicandum relinquo; *φεϱιμε* vero, ut IV, a, 25., pro *φεϱινȣ* vel potius pro genitivo *φεϱινεϱ*, ab accusativo *καξι[μ]* dependente, scriptum puto. *Καξι*, si pro *κȣξι* exaratum est, ut *κȣμαλτȣ* I, 28. pro *κȣμȣλτȣ*, *coxam* sive *coxendicem* designat, quam Romani latiori quoque sensu pro femore sive *μηρῷ* Graecorum acceperunt; *φεϱȣçτϱȣ[μ]* *farcimen* fortasse, et *σȣφεϱακλȣ[μ]* *substramen ejus* significat. Legimus autem haec tria sibi opposita:

II, 16. *ινȣκ καξι φεϱιμε αντȣντȣ*: 17 sq. *σεπλες αçȣσνες τϱις καξι αστιντȣ*.
II, 16 sq. *ισȣντ φεϱεçτϱȣ αντεντȣ*: 18 sq. *φεϱεçτϱȣ ετϱες τϱις αçȣσνες αστιντȣ*.
II, 17. *ισȣντ σȣφεϱακλȣ αντεντȣ*: 19 sq. *σȣφεϱακλȣ τȣFες αçȣσνες ανστιντȣ*.

Σεπλες, quia *ετϱες* opponitur, *simplis* interpretor, *αçȣσνες*, quia cum *τϱις* construitur, *ahenis* in dativo casu positis, atque inserta *s* litera, quemadmodum antiqui Romani secundum Festum *pesna* pro *penna*, atque Osci secundum Varronem L. L. VII, 3. §. 29. *casnar* pro *canitie insignis* dicebant. *Απ* pro *απι*, ut I, 31., sed *ιȣπι* in apodosi pro *ιȣπϱȣ* V, a, 32.; *πεϱσκλȣμαϱ* pro *πεϱσκλȣ* II, 12. sive *πȣϱσκλȣμ* IV, b, 1. scriptum est.

Tabulae secundae finis cum prima tabula.

II, 21 sqq. *Fȣκȣ πιϱ ασȣ αντεντȣ: σακϱȣ σεFακνȣ ȣπετȣ: ΙȣFȣ Πατϱȣ πϱȣμȣ αμπεντȣ.*
Voce piamen cum precibus intendito: sacra sancta offerto: Jovi Patri primo operator.
II, 23 sq. *Τȣστϱȣ σεσε ασα Φϱατϱȣσπεϱ Ατιιεϱιες, αçτιςπεϱ ειxFασατις,*
Ad dextram pia cum prece pro Fratribus Atiersiis, pro inclitis sacerdotibus,
II, 24 sq. *τȣταπȣ ΙιȣFινα, τϱεφιπεϱ ΙιȣFινα, τιζλȣ σεFακνι ταιȣ.*
pro tota Iguvina, pro tribu Iguvina, dicationem sanctam dicito.
II, 26 sq. *Ινȣμεκ ȣFεμ σεFακνι ȣπετȣ: Πȣεμȣνȣ Πȣπϱικȣ απεντȣ: τιζλȣ σεFακνι ȣαϱεντȣ.*
Inde ovem sacrem offerto: Pomonae Pubercae operator: dicationem sanctam dicito.

II, 28 sq. *Iȣκα μεϸσȣFα ȣFικȣμ ͱαβετȣ Φϸατϸȣσπεϸ Ατιιεϸιε, αͱτισπεϸ ειχFασατις,*
Jubila curata cum ove habeto pro Fratribus Atiersiis, pro inclitis sacerdotibus,

II, 29 sqq. *τȣταπεϸ ΙιȣFινα, τρεφιπεϸ ΙιȣFινα: σαχϸε Fατϸα φεϸινε φειτȣ:*
pro tota Iguvina, pro tribu Iguvina: sacra fatua ferina facito:

II, 31 sq. *εϸȣκȣ αϸȣFια φειτȣ: ȣFεμ πεϸαεμ, πελσανȣ φειτȣ.*
tum arviga facito: in ove purgamine, balsamo facito.

II, 32 sqq. *Εϸεϸεκ τȣFα τεφϸα σπαντιμαϸ πϸȣσεκατȣ: εϸεκ πεϸȣμε πȣϸτȣFιτα: στϸȣζλα αϸFειτȣ.*
Exinde duo tepora (exta) cum suffitu prosecato: interim prece consecrato: struem addito.

II, 34 sq. *Ινȣμεκ ετϸαμα σπαντι τȣFα τεφϸα πϸȣσεκατȣ: εϸεκ εϸεζλȣμα*
Inde altero suffitu duo tepora (exta) prosecato: interim incantatione

II, 35 sq. *Πȣεμȣνε Πȣπϸικε πȣϸτȣFιτȣ: εϸαϸȣντ στϸȣͱζλας εσκαμιτȣ αFειτȣ.*
Pomonae Pubercae consecrato: exinde struis congeriem addito.

I, 2 sq. *Ινȣμεκ τεϸτιαμα σπαντι τϸια τεφϸα πϸȣσεκατȣ: εϸεκ σȣπϸȣ σεσε εϸεζλȣμα*
Inde tertio suffitu tria tepora (exta) prosecato: interim sulfure cum pia incantatione

I, 3 sqq. *Fεσȣνε Πȣεμȣνες Πȣπϸιζες πȣϸτȣFιτȣ: στϸȣͱζλα πετενατα ισεκ αϸFειτȣ.*
Feroniae Pomonae Pubercae consecrato: struem pectinatam itidem addito.

I, 5 sq. *Εϸεϸεϸȣντ καπιϸȣς Πȣεμȣνε, Fεσȣνε πȣρτȣFιτȣ ασαμαϸ, εϸεζλαμαϸ:*
Exinde capidibus Pomonae, Feroniae libato cum precatione, incantatione:

I, 7 sq. *ασεζετες καϸνȣς, ισεζελες, ετ Fεμπεσȣντϸες (σȣπες σανες πεϸτεντȣ) πεϸσνιμȣ:*
in infectis carnibus, isiciolis, et veratris (sulfura viva praetendito) precator:

I, 8 sqq. *αϸπελτȣ στατιτατȣ: Fεσκλες σνατες, ασνατες, σεFακνε εϸεζλȣμα πεϸσνιͱμȣ*
appellationem instituito: in vasculis coctis, incoctis, sancta incantatione precator

I, 10 sq. *Πȣεμȣνε Πȣπϸικε, Fεσȣνε Πȣεμȣνες Πȣπϸικες: κλαFλες πεϸσνιͱμȣ*
Pomonae Pubercae, Feroniae Pomonae Pubercae: in (extorum) glebulis precator

I, 12 sq. *Πȣεμȣνε Πȣπϸικε[ς] ετ Fεσȣνε Πȣεμȣνες Πȣπϸικες πȣστιν εϸεζλȣ.*
Pomonae Pubercae et Feroniae Pomonae Pubercae pro incantatione.

I, 13 sqq. *Ινȣκ εϸεζλȣ ȣμτȣ, πȣτϸȣσπε εϸȣς: ινȣκ Fεστιζια, μεφα πȣϸτȣπιτȣ, σκαλζετα κȣνικαξ.*
Inde incantatione auspicator, pro consecratis incantationes; inde libamine, maza consecrata, mola spargens.

I, 15 sq. *Απεͱτϸε εσȣφ τεστϸȣ σεσε ασα: ασαμα πȣϸτȣFιτȣ: σεFακνε σȣκατȣ.*
Postea cum his ad dextram pia prece: prece consecrato: sancte supplicato.

I, 17 sq. *Ινȣμεκ FεσFεζα, πεϸσȣντϸȣ, σȣπȣ εϸεζλε ͱȣλε, σεFακνε, σκαλζετα κȣνικαξ πȣϸτȣFιτȣ.*
Inde in libamine, purgamine, sulfure incantato integro, sancte, mola spargens consecrato.

I, 18 sqq. *Ινȣντεκ Fεστιζια, πεϸσȣντϸȣ, τȣϸσε σȣπεϸ εϸεζλε, σεFακνε, σκαλζετα κȣνικαξ, πȣϸτȣFιϑȣ.*
Inde in libamine, purgamine, incensis sulfuribus incantatis, sancte, mola spargens consecrato.

I, 20 sq. *Ινεμεκ τεϝτεϱιμ ετε Ϝελτε: εϱεκ πεϱσεντϱε αντεντε.*
Inde tecto agito vultu: interim lustramenta intendito.

I, 21 sq. *Ινεμεκ αϱζλαταφ, Ϝασες, εφεστνε σεϜακνεφ πεϱτεϜιτε.*
Inde in arculatis, vasis, — sancte consecrato.

I, 23 sq. *Ινεμκ πϱεξεϱε, κεβε σεϜακνε, πεϱσνιϝμε Πεεμενε Πεπϱιζε.*
Inde in prosicia, cibo sancto, precator Pomonae Pubercae.

I, 24 sqq. *Ινεμεκ κλετϱα, Ϝεσκλες Ϝεφετες σεϜακνις πεϱσ(ν)ιϝμε Ϝεσενε Πεεμενες Πεπϱζες.*
Inde in creterra, vasculis — sanctis precator Feroniae Pomonae Publicae.

I, 26 sqq. *Ινεμεκ σϜεπις ϝεϱι εξαϱιαφ αντεντε: ινεμεκ εϱες ταζεξ τεϱτε.*
Inde scyphis vel escariis intendito: inde incantationes tacens dicito.

I, 28 sqq. *Ινεμεκ κεμαλτε, αϱκανι κανετε, κεματες πεϱσνιϝμε: εσεκε εσενε εϱετε:*
Inde cumulato, arcane canito, tacite precator: cum hoc omen flamma facito:

I, 30 sqq. *ταπιστενε ϝαβετε: πενε φϱεϝτε ϝαβετε. Απ ιτεκ φακεστ, πεϱιτε φετε.*
dapalem coenam habeto: pane fricto habeto. Quum ita feceris, rite peractum esto.

I, 32 sq. *ϝεντακ πιϱι πϱεπεϝαστ, εϱεκ εϱ(τ)ες πεν(τ)ες νειϱ ϝαβ(ι)ας.*
Posthac ubi expiaveris, interim oratis carminibus certamen habeas.

29. Ex his pleraque, comparatis locis similibus, illustrantur: sic pro *Ϝεκε* II, 3. plenius legimus *Ϝεκε πϱεμε πεϝατε;* hoc loco contra additur, quod V, a, 19 sq. legimus: *πιϱ ασε αντεντε.* Tum haec sunt sibi similia:

II, 22 sq. *σακϱε σεϜακνε επετε: ΙεϜε Πατϱε πϱεμε αμπεντε.*

II, 26 sq. *ινεμεκ εϜεμ σεϜακνι επετε: Πεεμενε Πεπϱικε απεντε.*

Quum V, a, 20 sq. *ϝεντε ΙεϜιε αμπεντε κατλε σακϱε σεϜακνε* scriptum legatur, in nostra tabula ante *σακϱε σεϜακνε* hostiae nomen omissum videri posset, nisi etiam VI, a, 52. nonnisi *com peracris sacris* sine nomine *prinuatir* VI, a, 56. exaratum esset. Verba *τεστϱε σεσε ασα* I, 15., sequentia II, 28 sq. repetuntur: pro *τιζλε σεϜακνι τειτε* vero II, 27. *τιζλε σεϜακνι ναϱατε* scriptum est. *Τεστϱε* pro *τεστϱεκε* IV, b, 30. positum puto; an vero *σεσε* cum *seso* VI, a, 51. cohaereat, nescio: pro *σεσε ασα* II, 28. *ιεκα μεϱσεϜα*, h. e. *jubila curata* praecipiuntur. *Ϝατϱα* II, 31. pro *ϜατεϜα*, *αϱεϜια* contra pro *αϱϜια* exaratum est; *εϱεκε* vero est primitiva forma ablativi pronominis *εϱε* cum praepositione *κε(μ)* compositi pro adverbio *εϱεκ*; *πελσανε* pro *πελσανα* IV, b, 27., ut *αϱϜιε* IV, b, 24. pro *αϱϜια* scribere licuit. Extrema secundae tabulae cum initio primae jam in tertia hujus operis particula §. 10. illustrare conatus sum; nescio tamen, an *σπαντιμαϱ* recte interpretatus sim, quum V, a, 30. *σεπα σπαντεα sulfura suffita* designet. Propter apposita numeralia *τεϜα* et *τϱια* erat quoque, quum *τεφϱα* testuatia potius quam tepora sive calida exta intelligerem; sed praeter imperativum *πϱεσεκατε* locus similis quoque V, a, 27 sq., ubi *κϱεματϱε* olim (vid. part. III, §. 14.) *κϱιβανίτην* designare perperam putaveram, me

movit, ut ad priorem redirem sententiam. Praeter illa vero, quae jam in tertia particula §. 10. inter se comparavi, haec quoque sibi sunt similia:

II, 33. εῤεκ πεῤȣμε πȣῤτȣFιτȣ: στῤȣζλα αῤFειτȣ.

II, 35 sq. εῤεκ εῤεζλȣμα Πȣεμȣνε Πȣπῤικε πȣῤτȣFιτȣ: εῤαῤȣντ στῤȣͱζλας εσκαμιτȣ αFειτȣ.

I, 3 sqq. εῤεκ σȣπῤȣ σεσε εῤεζλȣμα Fεσȣνε Π. Π. πȣῤτȣFιτȣ: στῤȣͱζλα πετενατα ισεκ αῤFειτȣ.

Jam videamus, quae horum locorum comparatio doceat.

30. Quia II, 34. στῤȣζλα, I, 1. vero στῤȣͱζλας, ut I, 4. στρȣͱζλα, exaratum est, ex addita aspirationis nota suspicari possis, primam tabulam serius exaratam esse quam secundam; sed utriusque tabulae inscriptio tam arcte inter se cohaeret, ut ista scribendi varietas pariter fortuita putanda sit, atque I, 8. et 10. πεῤσνιμȣ, I, 11. 23. 29. πεῤσνιͱμȣ scriptum legitur, vel mendose πεῤσιͱμȣ I, 25. Utriusque tabulae scriptura adeo variat, ut nomina φεῤεͱτῤȣ et σȣφεῤακλȣ ex eodem fonte derivanda non dubitem. Sic in comparatis locis semper quidem πȣῤτȣFιτȣ, sed I, 20. πȣῤτȣFιϑȣ miro archaismo, quem quarta tabula nonnisi semel in vocabulo φȣῤφαϑ IV, a, 1. admisit, exaratum videmus. I, 1. αFειτȣ pro αῤFειτȣ I, 5. scriptum est, sicut II, 27. απȣντȣ pro αμπεντȣ II, 23; at quanquam εῤαῤȣντ I, 1. non differt ab εῤεῤεῤȣντ I, 5., εῤεκ tamen II, 33. (*interim*) diversum puto adverbium ab εῤεῤεκ II, 32. pro εῤε ῤι (*exinde*). Quemadmodum vero εῤαῤȣντ et εῤεῤεκ idem fere significant, sic ισεκ (*itidem*) I, 4. et ισȣντ (*item*) II, 16 sq.: neque πεῤȣμε (*prece*) II, 33. valde differt ab εῤεζλȣμα (*incantatione*) II, 35. I, 3., sed σεσε εῤεζλȣμα scriptum est, ut σεσε ασα (*pia precatione*) II, 23. I, 15 sq. Σȣπῤȣ I, 3. pro σȣπȣ (*sulfure*) positum esse, inde colligo, quod I, 17. hoc nomen ante εῤεζλε scriptum legitur, ut τȣῤσε(ῤ) σȣπεῤ (*incensis sulfuribus*) I, 19. Quemadmodum autem ad πεῤȣμε II, 33. nullum dei nomen additum est, sic primum nihil nisi στρȣζλα ante αῤFειτȣ legitur, deinde στῤȣͱζλας εσκαμιτȣ, tum στῤȣͱζλα πετενατα, quae quamvis diversa videantur, similia tamen designant. Nam *strues* secundum Festum genera liborum sunt, digitorum conjunctorum non dissimilia, qui superjecta panicula in transversum continentur; digitos autem inter se pectine junctos dixit Ovidius Met. IX, 299, atque Plinius H. N. XXVIII, 6. pro manibus sic complicatis, ut digiti invicem inserantur, »digitis pectinatim inter se complexis« scripsit. Strues igitur tanquam liborum aliorum super alia cumulatorum congeries στῤȣͱζλας εσκαμιτȣῤ (*struis exaggeratio*) vel στῤȣͱζλα πετενατα (*strues pectinata*) dici potuit.

31. In libatione, quae καπιῤȣς (*capidibus*) fiebat, pro πεῤȣμε et εῤεζλȣμα legimus ασαμαῤ, εῤεζλαμαῤ, etsi paullo infra, quemadmodum V, a, 33 et 36 sqq. primo σ(π)ινιαμαῤ et πεῤτ(ε) σπινια, deinde σπινιαμα et σπινα ȣμτȣ, exaratum vidimus, εῤεζλȣμα repetitum est, πȣστιν εῤεζλȣ vel εῤεζλȣ ȣμτȣ, eodemque modo post τεστῤȣ σεσε ασα I, 16. ασαμα πȣῤτȣFιτȣ, sicut ασαμα κȣFεῤτȣ, V, a, 39. post μανφε ασα Fετȣ scriptum legitur.

Quid inter has terminationes nominum intersit, non minus difficile est enodatu, quam cur verbis *ασεζετες καϱνες* I, 7. *ισεζελες* addatur, nisi perspicuitatis causa factum sit, ne carnes non sectae pro insectis carnibus intelligerentur. *Ισεζελες* enim Latinorum *isiciolis* respondet, de quibus Varro L. L. V, 22. §. 110. scripsit: »*Insicia* ab eo, quod insecta »caro, ut in carmine Saliorum est, quod in extis dicitur nunc *prosectum*«, atque Macrobius S. VII, 8.: »*Isicium*, ab insectione dictum *insicium*, amissione literae postea, quod »nunc habet, nomen obtinuit«. *Ισεζελες* igitur nomen post *ασεζετες καϱνες* abundat, quod ex his quoque locis inter se comparatis cognoscitur.

I, 7 sq. *ασεζετες καϱνες, ισεζελες, ετ Fεμπεσαντϱες* (*σαπες σανες πεϱτεντα*) *πεϱσνιμα*:
V, a, 29 sqq. *ασεζετα καϱνε πεϱσνιʰμα: Fεντπεϱσαντϱα πεϱσνιʰμα: σαπα σπαντεα πεϱτεντα*:
I, 8 sqq. *αϱπελτα στατιτατα: Fεσκλες σνατες, ασνατες, σεFακνε εϱεζλαμα πεϱσνιμα.*
V, a, 31 sq. *Fεσκλες Fαφετες πεϱσνιʰμα: Fεστικατα, αʰτϱεπαϱατα, αϱπελτα στατιτατα.*

Horum locorum comparatio primum docet, imperativum *πεϱσνιμα* construendum esse cum ablativis pluralis numeri *ασεζετες καϱνες, ισεζελες, ετ Fεμπεσαντϱες*, verba igitur *σαπες σανες πεϱτεντα* in parenthesi esse posita; deinde imperativum *πεϱτεντα*, nisi pro ablativo participii *πεϱτεντες* perperam exaratum putare malis, cum ablativo construi. Possis quidem suspicari, *σαπες σανες* quoque, sicut cetera, cum imperativo *πεϱσνιμα* esse construendum, ut *πεϱτεντα* pro supino gerundii locum obtinente accipiatur; sed V, a, 32. *σαπα, πεστϱα πεϱστα* cum *ape sopo*, *postro peperscust* VI, a, 5. comparatum docet, *σαπα* non differre ab ablativo *sopo*. Praeterea similis est parenthesis in his locis inter se comparandis:

I, 17 sq. *FεσFεζα, πεϱσαντϱα, σαπα αϱεζλε ʰαλα, σεFακνα, σκαλζετα κενικαξ, πεϱταFιτα.*
I, 19 sq. *Fεστιζια, πεϱσαντϱα, ταϱσα σαπεϱ εϱεζλε, σεFακνα, σκαλζετα κενικαξ, πεϱταFιθα.*

32. In his locis verbis *Fεστιζια* (quemadmodum *FεσFεζα* emendandum est) *πεϱσαντϱα σεFακνα πεϱταFιτα* non solum *σκαλζετα κενικαξ* (*mola spargens*) insertum est, sed etiam ablativi absoluti *σαπα αϱεζλε ʰαλα* (*sulfure ad incantationem ὅλῳ* sive *integro*) et *ταϱσα(ς) σαπεϱ εϱεζλε* (*crematis sulfuribus ad incantationem*), in quibus mihi etiam dativus *εϱεζλε* inter *σαπα ʰαλα* insertus videtur. Quum *sanum* quoque pro integro dicatur, suspicari possis, *σαπες σανες πεϱτεντα* idem significare, quod *σαπα ʰαλα*; nescio autem, an Umbri sulfur *sanum* dixerint, quod Romani vel *vivum* vel *vivax* vocarunt, Virg. G. III, 449. Ovid. F. IV, 739. Met. III, 374. coll. Lucan. III, 681. Nam Plinius H. N. XXXV, 15. quatuor sulfuris genera recenset, quorum primo solo, quod vivum solidumque effodiebatur, medici usi esse dicuntur: idemque sulfur in religionibus locum habebat ad expiandas suffitu domos. *ΣεFακνα* I, 9. quidem cum *εϱεζλαμα πεϱσνιμα*, quemadmodum I, 18 sq. cum *πεϱταFιτα*, construxi; quia vero V, a, 37. *σεFακνις* scriptum est, in prima quoque tabula *σεFακνα(ς)* ad *Fεσκλες* referendum videtur. *ΣεFακνα* pro *σεFακνας* scriptum offendere nequit, sed I, 12. *Παπϱικες* perperam pro *Παπϱικε* dativo *Παεμανε* appositum: nam

πεϛϱεσπε quoque I, 14. pro πεϱτεσπεϱ (*pro consecratis*) exaratum esse videtur. Mira videri possit frequens nominum εϱεζλε et ασα repetitio; sed εϱεζλε εμτε (*incantatione auspicator*), quasi pro πϱεμε (*primo*) positum, respondet adverbiis απεϝτϱε εσεφ (*postea cum his* sive *deinde postea*) I, 15. Et cum εϱεζλε (*incantatione*) et cum ασα (*precatione*) conjungitur Ϝεστιζια (*libamen*); sed prius libamen fit μεφα πεϱτεπιτε (*cum maza consecrata*), posterius bis πεϱσεντϱε σεϜαχνε (*cum lustramento sancto*). ΣεϜαχνε σεχατε sive potius σεβατε (*sancte supplicato*) I, 16. additum est, quemadmodum apud Virgilium A. III, 279. legimus:

> Lustramurque Jovi, *votisque* incendimus aras.

Ad morem religiosum vero, Ausoniis omnibus communem, quem secundum Macrobium S. III, 6 extr. atque Virgilium A. III, 545. ex praecepto Heleni A. III, 405 sqq.

> Purpureo velare comas adopertus amictu,
> Ne qua inter sanctos ignis in honore deorum
> Hostilis facies occurrat et omina turbet.
> Hunc socii morem sacrorum, hunc ipse teneto,
> Hac casti maneant in religione nepotes.

Aeneas in Italiam tulisse fertur, refero verba I, 20 sq. τεϝτεϱιμ ετε Ϝελτε, h. e. *tectorio agito velatu* sive *tecto vultu et ore.*

33. Quae sequuntur, tam obscura sunt, ut vix conjectura assequi possim, quale sit, quod enuntietur. Ϝασες quidem ablativus pluralis esse videtur pro *vasis*, ex tertia tamen declinatione, atque αϱζλαταφ pro *arculatis* h. e. pro circulis, qui secundum Festum ex farina in sacrificiis fiebant, fortasse accipi potest; sed εφεστνε explicare nequeo, nisi pro adjectivo εφεστνες (*ofellis repletis*) accipere velis. Sic χεβε facile pro *cibo* agnoscitur; sed an πϱεξεϱε χεβε prosectam carnem designet, definire non audeo. Porro σϜεπις ϝεϱι εξαϱιαφ I, 26 sq. non aliter explicare scio, quam ut σϜεπις pro σχϜεπις sive *scyphis* et εξαϱιαφ pro *escariis vasis* positum putem: ϝεϱι enim est conjunctio *vel*: in multis autem peccavit chalcographus. Nam vel omissae sunt literae, ut in ινεμχ I, 23. pro ινεμεχ, et in ινενεχ I, 18. apud Gruterum pro ινεντεχ, in πεϱσιϝμε I, 25. pro πεϱσνιϝμε, et in Πεπϱζες I, 26. pro Πεπϱιζες; vel inter se permutatae, ut in τεϱτε I, 28. pro τεϱτε et εϱετε I, 30. pro εϱετε, in ϜεσϜεζα I, 17. pro Ϝεστιζια et πεσχλες I, 24. apud Gruterum pro Ϝεσχλες: unde nescio, an in fine εϱεχ εϱτες πεντες νειϱε ϝαβιας pro εϱεχ εϱες πενες νειϱ ϝαβας emendandum sit. Pro εσεμεχ εσενε IV, a, 8. in prima tabula I, 29 sq. εσεχε εσενε scriptum est, quemadmodum II, 31. εϱεχε pro εϱεχ legimus: pro simplici φετα IV, a, 9. vero εϱετε h. e. *in flamma facito* additur. Ταπιστενε incertum est, an dapalem coenam designet; πενε φϱεϝτε vero, quin *panis frictus* sit, nullus dubito. Απ pro απε jam II, 20. atque πεϱτιτε φετε pro πεϱτιτε φεστ (*rite consecratum*

esto) IV, a, 39. etiam V, a, 43. legitur, ut finis indicetur totius sacrificii. Hoc loco tamen additur: πιϱι πϱεπεϝαστ (*prout expiaveris*), εϱεκ sive potius εϱεκ (*tum*) εϱ(τ)ες πεν(τ)ες (*oratis carminibus*) νειϱ(ε) ϝαβ(ι)ας (*νείκη* sive *certamina habeas*). An νειϱε recte explicarim, in dubium vocari possit; sed pro εϱες πενες (*uris panes*), quod omni sensu caret, legendum esse εϱτες πεντες, ut ιvεντεκ I, 18. pro Gruteri ιvενεκ, eo minus dubito, quod verbis πιϱι πϱεπεϝαστ ad initium secundae tabulae respici videatur, ubi post praeceptum Fεκε πϱεμε πεϝατε de εϱτες Fεντις sive πεντες sermo fuit. Itaque ἀγὼν μουσικός fuit omnium rerum sacrarum initium atque finis.

34. Quamvis incerta sit in plurimis nostra interpretatio, magna tamen agnoscitur sermonis varietas, de qua monere quaedam adhuc mihi liceat. Minores quidem inscriptiones, et linguis et locis, in quibus repertae sunt, diversas, multum inter se discrepare sermonis indole, neque mirandum, neque pluribus verbis probandum est. Illud modo monendum mihi videtur, quod inscriptio cippi inter Bastiam et Assisium oppida in Umbria reperti, ut inscriptiones in Sabinis et Marsis detectae, provincialis quidem in Umbria sermonis exemplum, sed inter Latinas magis quam Umbricas numeranda sit. Multo magis ad Umbricam linguam accedit Volsca inscriptio, inter Oscam atque Latinam intermedia; atque vere Umbricae sunt inscriptiones apud Falerios atque Cortonam inventae, si ab hujus Tusca voce *Sethlanl* et ab illius nomine *Lerpirio Santirpio* discesseris. Illa tamen nimio literae caninae usu, haec propria conjunctionis *ape* constructione insignis est: unde nunc rhythmicam incendiorum deprecationem sic interpretor, quasi *ape* sit Graecum adverbium ἄπο, idem fere quod *contra* significans.

Arses vurses! | *Sethlanl, Tephral* | *ape termnu* | *pis es estu.*

Incendia vortas! Vulcanale, Parile adversus flammam piamen est istud.

In Iguvinis tabulis non locorum quidem, sed temporum varietas, quibus exaratae sunt, agnoscitur. Antiquissima omnium est quarta tabula, quippe qua Iguvium, si a genitivo nominis IV, a, 2. et 5. discesseris, *Ικ*εFινα semper, ut in nummis, scribitur. Perquam recentes contra videri possunt sexta septimaque tabulae, quae non argumento solum, sed repetito quoque versu VI, a, 65. et VII, a, 1. inter se connectuntur: in illis enim pro *Ιι*ε-Fινα II, 24. 25. 30. non *Ijovina* modo, verum etiam *Iovina* legitur. Ne vero contrariam putes temporum rationem, quia Romani *Iguvinos* scripserunt, atque hodierni Itali *Gubbio* dicunt, ad ea animum advertas, quae quinta tabula docet.

35. In quinta tabula non solum praeposterus paginarum ordo, ut in quarta et sexta tabulis, agnoscitur, sed prior quoque pagina duas inscriptiones continet, diversis temporibus exaratas: quod quidem, ut alia omittam, ex imperativo πεϱσνιϝμε praecipue cognoscitur. In prima quidem tabula tam πεϱσνιμε, quam πεϱσνιϝμε legitur, quemadmodum in sexta septimaque tabulis tam *persnimu* et *persnimumo*, quam *persnihimu*

et *persnihimumo* scriptum est; sed in posteriore quintae tabulae nonnisi πεϱσνιⱶμȣ, in priore contra V, a, 7. 10., b, 17 sqq., ut in quarta tabula, si a πεϱσνιμȣ IV, a, 7. 21. discesseris, πεσμινȣ semper exaratum est. Quia serior in his scriptura plenior est, priorem quintae tabulae inscriptionem etiam ante quartam tabulam scriptam putare posses, nisi praeter alia conjunctio απε contrariam opinionem suaderet. Legimus enim Fεπεσȣτϱα V, b, 15. 18. pro Fεvπεϱσȣvτϱα V, a, 30. atque Fεμπεσȣvτϱες I, 7., quemadmodum πε(ϱ)σȣτϱȣ V, b, 13. a, 8. pro πεσȣvτρȣ(μ) IV, b, 28. 31. atque πεϱσȣvτρȣ I, 17. 19. *pe(r)sondro* cet. in sexta tabula: at in quinta tabula, ut in tertia, sexta septimaque tabulis, απε scribitur, pro quo in quarta, uno loco IV, a, 34. excepto, απι, ut VII, b, 3. *appei*, I, 31. et II, 20. contra simpliciter απ, exaratum est. Inde, quod in *Μαλȣ* et *Μεϱιτȣ* V, a, 18 et 24. litera initialis prorsus Latina sit, nihil quidem colligi potest, quia in ceteris locis eadem litera solito more scripta est; sed in tertia tabula, in qua Latina Q litera, cujus figura sextam septimamque tabulas senatus consulto de Bacchanalibus aequales monstrat, recentiori jam forma exarata est, *Λ* semper literae *M* locum obtinet. Frequenti praeterea literae caninae usu, propter quem incertum manet, utrum πȣϱε et *puri* a πȣϱε et *pusi* distinguenda sint nec ne, insignis est tertia tabula, quam literarum ε, ϰ, τ, ξ, figura cum prima secundaque tabulis conjungit: hae autem sermonis indole adeo differunt ab reliquis omnibus tabulis, ut, nisi tertia tabula singularem literae M figuram ostenderet, recentissimae omnium videri possent.

36. Ut taceam de imperativis in τȣτα exeuntibus, in quibus α pro ȣ scriptum putare possumus, quemadmodum I, 28. V, a, 9 sq. 41. ϰȣμαλτȣ pro ϰȣμȣλτȣ IV, b, 35. *comoltu* VI, a, 17. 41. VII, a, 39. vel πϱεⱶȣβια III, a, 12. pro πϱεⱶαβια III, a, 5. legitur, duo alia mihi notanda videntur: primum casus localis varietas, in qua σπαvτιμαϱ quidem et ετϱαμα σπαvτι II, 33. 34. cum σπιvιαμαϱ, σπιvιαμα, σπιvια V, a, 33. 36. 37. comparari possunt, sed pro εσȣvȣμεv II, 20. εσȣvȣμε IV, a, 14. *esonome* VI, a, 50. 52. scribitur; deinde adverbiorum in ϰ et ȣvτ exeuntium copia. Praeter pronomen *is* Umbris quatuor fuerunt pronomina demonstrativa *enur*, *erur*, *esur*, *estur*, quorum primum ex adverbiis tantum agnoscitur, postremum contra nullis adverbiis originem dedit; sed pro his legitur ⱶȣτϱα IV, a, 42. *hondra* VI, b, 15. VII, a, 52. ⱶȣvταϰ II, 3. I, 32. Litera ϰ quidem addita est etiam pronomini εσȣϰ III, a, 1. pro εσȣ III, a, 14. (*hoç*), *esoc* VI, a, 25. pro *eso* VI, a, 6.; sed *issoc* VII, b, 3. jam in adverbium transiit, ut *isec* VI, a, 25. ισεϰ I, 4. et ιτεϰ I, 31., quibus accedunt ισȣvτ II, 16. 17. V, a, 28. 36. εσȣφ I, 15. V, a, 40. et εσȣϰȣ I, 29. Εσȣμεϰ IV, a, 8. pro *esome* VI, a, 47. et εσμιϰ IV, b, 29. 32. ab *esme* sive *esmei* VI, b, 5. 18. a, 55. derivandum in prima secundaque tabulis non leguntur, pro εvȣϰ contra et εvȣμεϰ, quae in quarta tabula non raro pro εvε (*enem* VII, a, 44.), vel εvȣ (*eno* s. *enno*, *enom* s. *ennom* in sexta septimaque tabulis) scripta sunt, ιvȣϰ et ιvȣμεϰ, etiam ιvȣμϰ

I, 23. *ινενεκ* II, 20. *ιγενεκ* s. *ινεντεκ* I, 18. Sic *εϱεκ*, *erec*, quod III, a, 11. VII, b, 1. pro *εϱε ϱι* (*ea in re*) III, a, 4., ut *εϱεκ* III, a, 26. pro *erse* VI, b, 6. 8., scriptum est, in prima secundaque tabulis non legitur, sed *εϱεκ*, *εϱεϱεκ* II, 32. *εϱακ* II, 12. *εϱεκ* II, 14., etiam *εϱεκε* II, 31., ut *erucom* VI, a, 50., atque *εϱαϱεντ* I, 1. *εϱεϱεϱεντ* I, 5., ut *eront* VI, a, 24. *eriront* VI, a, 48. *erihont* VI, a, 50. *erafont* VI, a, 65. VII, a, 1. *εϱαϝεντ* IV, a, 23. Qua ratione haec adverbia nata sint, discitur e *suront* et *sururont*, quae sexta septimaque tabulae pro *suror* et *sururo* exhibent. Ceterum etsi auctiores verborum formas amant seriores inscriptiones, flexiones tamen nominum in quarta tabula rarius abjiciuntur: quemadmodum enim *πεϱσκλεμ* IV, b, 1. pro *persclo* VI, b, 1. vel *πεϱσκλεμαϱ* II, 21., sic *Ϝαπεφεμ αϜιεκλεφε* IV, a, 14. pro *vapefe avieclu* VI, a, 51. vel *Ϝαπεϱε κεμνακλε* II, 7 sq. legitur.

Epimetrum.

Ut spatium, quod superest, vacuum in usum aliquem vertam, pauca, quae repetita impressorum lectione notavi, addere liceat. Inter typographi errata leviora quidem sunt vel spiritus omissus in graeca voce ἐπωδαὶ §. 27, v. 3., vel *positum* vocabulum pag. 23, v. 4. perperam cursivis literis exaratum, vel parentheseos signa pro uncinis posita in voce *ΙȣϜι*[π] V, a, 10. pag. 18, v. 8.: neque enim π addendum est, ut σ in (σ)ȣρ́ȣ V, a, 9., sed in inscriptione ipsa perperam additum, ut ε in *ΙȣϜιε* V, a, 6 et 8. Gravioris momenti sunt pag. 31. ad I, 7. *infectis* pro *insectis* carnibus, pag. 29, v. 2. *idem* pro *item*, pag. 32, v. 8. ad I, 26. Pomonae *Publicae* pro *Pubercae*: quod quidem, etsi nescio, an recte alias scriptum sit, hoc tamen pro certo affirmari potest, *Πȣπρ́(ι)ζες* nomen non esse a πȣπλȣ sive *populo* derivatum. In quibus auctor erraverit, videbunt alii: nonnulla tamen ipsi in dubium vocare liceat. Sic ρ́εϜεστȣ III, a, 7. 9. non tam a graeco verbo ῥέζω derivandum, quam cum praepositione ρ́ε compositum esse videtur, ut ρ́εστατȣ V, a, 5. (*reponito*) et ρ́εστέφ IV, a, 9. sive *reste* VI, a, 47. (*repositis*): legitur enim *vestis* VI, a, 6. 25. sive *vesteis* VI, b, 22. (*victimans*) participium, unde imperativus ρ́εϜεστȣ pro ρ́εϜεστιτȣ, ut σεστȣ V, b, 22. pro *sistito*, scribi potuit.

Porro neque *vapers*, ut §. 10 extr. dixi, neque *vapersus*, quod VI, b, 9. legitur, jam mihi substantivum nomen esse videtur pro *favore* sive *faventia* Latinorum, quae secundum Festum bonam ominationem significabat, sed adjective positum agnoscitur e *Ϝαπερ́ε* κȣμναχλε (*favente auspicio*) II, 7., unde non magis differt *vapefe avie(h)clu* (*favente avium auspicio*) VI, b, 10. a, 51. sive *Ϝαπεφεμ αϜιεκλȣφε* IV, a, 14., quam καπιρ́ IV, b, 19. pro καπιρ́ε (*capide*) IV, b, 30. 33. a *capif* VI, a, 18. pro *capirse* VI, a, 24. 37., in plurali numero καπιρ́ȣς I, 5. V, a, 33. Sed si *porsei nesimei vapersus aviehcleir est* VI, b, 9 sq. sine nominativo scribi potuit, quia *vapersus aviehcleir* in ablativo casu pluralis numeri est positum; etiam πȣρ́ε τερ́τε ερ́ȣ III, a, 7 sq. nominativo caret, atque τερ́τε(ρ́) ερ́ȣ(ς) pro ablativo accipiendum est, ut τερ́τι(ς) ερ́ȣς V, a, 28., nisi πȣρ́ε τερ́τε interpretandum putes, ut πȣνε σεστε (*postquam stiteris*) V, b, 22. Ερ́ȣς autem, sive cum τερ́τȣ I, 27 sq. h. e. *dirstu* VI, a, 16 sq. 38. 39. VII, a, 5., sive cum τετȣ V, b, 21. a, 9. h. e. τιτȣ IV, b, 34. *ditu* VI, a, 16. 25. VII, a, 38., sive cum κȣϜειτȣ V, a, 37. 40. constructum sit,

pro ablativo pluralis numeri accipiendum esse, ut *βεϱυς* V, a, 23., e singulari *εϱι ετυ* V, a, 6. pro *εϱυς τετυ* V, b, 21. cognoscitur.

Μενξνε Κυϱζλασιυ V, a, 17., quum *mesene Flusare* in Sabina inscriptione pro *mense Florali* sive *μηνὸς Ἀνθεστηϱιῶνος* positum esse videatur, rectius fortasse *mense Junonio* quam *in mensa Curiali* sive *Quiritia* vertitur. Certe *Κυϱζλασιυ* nomen generis masculini esse atque a *Κυϱετιες* IV, a, 4. sive *Coredier* VI, a, 45. h. e. Curitis nomine cum simili terminatione, quae in *πλενασιεϱ υϱνασιεϱ* III, a, 2. et 14 sq. et *σεστεντασιαϱυ υϱνασιαϱυ* II, 2 sq. observatur, deductum videtur. Dicitur autem apud Macrobium S. I, 12. Junius mensis *Junonius* apud Latinos ante vocitatus esse, diuque apud Aricinos Praenestinosque hac appellatione in fastos relatus. Hinc Juno apud Ovidium F. VI, 59 sqq. dicit:

Inspice, quos habeat nemoralis Aricia fastos,
Et populus Laurens Lanuviumque meum:
Est illic mensis *Junonius*. Inspice Tibur
Et Praenestinae moenia sacra deae;
Junonale leges tempus.

Sed si *μενξνε Κυϱζλασιυ mense Junonio* significat, nescio an verba, quae sequuntur, *φαζια τιζιτ(ε) Ϝεντια φεϱτυ κατλυ* vertenda sint: *hostias dictas Hondias ferto*, scil. *catulum* cet.

Macrobius S. I, 12. quidem Bonae Deae sacra Majo mense celebrata refert, sed in multis Romani ipsi sibi non consentiunt: quam enim Majam alii putabant, eandem deam alii Junonis, alii Proserpinae potentiam habere, porcaque ei rem divinam fieri contenderunt. Quod nisi contrarium esset iis. quae de Hondae Joviae sacris leguntur, verba *μαλυ μαλετυ* V, a, 18. post *Ϝινυ* quasi *melle mellito* ex eo interpretanda putarem, quod secundum Macrobium vinum in templum Bonae Deae non suo nomine solebat inferri, sed vas, in quo vinum inditum erat, mellarium et vinum lac nuncupabatur. Quanta cautione opus sit, ne fallamur locis apud Romanos scriptores similibus, ad Virgilii Aen. III, 279. versum provoco,

Lustramurque Jovi, votisque incendimus aras,

quo seductus verba *Ϝυκε πιϱ ασε αντεντυ* II, 21 sq. prius *cum voce ignem in ara incendito* vertenda putaram. In illo tamen Virgilius, quod in ludis Apollinis Actii celebrandis ad Jovem praecipue expiationem lustrationemque referat, cum Iguvinis tabulis consentit, ubi et in Pomonae sacris II, 22 sq. *ΙυϜε Πατϱε πϱυμυ αμπεντυ*, et in Sancii piaculis V, b, 17. *ΙυϜε Πατϱε πϱεπεσνιμυ* legitur.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA VIII.

RES TRACTATAS SUMMATIM REPETENS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND

LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXIX.

IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

Praefatio.

Post tabulas Iguvinas omnes cum inscriptionibus minoribus explicatas res in singulis particulis tractatas summatim repetendas putavi, ut non solum appareret, quid ex enodatis Umbrici sermonis reliquiis in rerum antiquitatis notitia lucrati simus, verum etiam nonnulla eorum, quae in medium protuli, vel corrigerentur vel magis firmarentur. In Iguvinis quidem tabulis res sacrae praecipue continentur, sed ne illa sola repeterem, quae de his memorata sunt, de sermonis Umbrici indole plura addidi, quorum magnam partem ad finem hujus operis reservaram. Pertinet ad ea particulae hujus exordium, quo de Umbrorum nomine et origine, quae sentiam, dixi, ut nonnulla saltim de iis eloquerer, quibus innititur mea de veteris Italiae linguis ac populis sententia, in illa praefatione prolata, qua ante aliquot annos dissertatiunculam commendavi, quam Dr. Jacobus Henop, acerbo fato nimis mature nobis ereptus, de lingua Sabina scripserat. Etsi non spero, omnibus probatum iri, quae dixero, neque persuadere aliis studeo, ut eadem probent, quae mihi arriserunt; hoc tamen non impedit, quo minus sententiam meam aperiam, quam quidem, quum in hoc ipso opere passim mutaverim, quae minus bene antea perspexeram, si quis meliora proferat, non obstinate defendam. Ceterum hoc nemo infitias

ibit, inter multa, quae nonnisi hariolando exputari possunt, plurima sic a me esse illustrata, ut, quae in tabulis Iguvinis contineantur, satis appareat, eaque, quae Bethamus in Hibernia nuper exputasse sibi visus est, non minus pro mero ingenii lusu habenda sint, quam priora doctorum in Italia virorum interpretandi pericula, de quibus Dr. Kaempfius in suo Umbricorum specimine primo pag. 8., etsi de certiore quadam interpretatione male desperans, recte tamen judicavit, eos majori patriae caritate usos esse, quam veritatis amore aut certe sagacitate. Quamvis multa adhuc obscura sint, quae aliorum fortasse sagacitas aperiet, certius tamen jam perspicere possumus, qua propinquitate conjungantur singuli veteris Italiae populi.

Particula VIII.

Res tractatas summatim repetens.

1. Jam Cluverius recte pro certo affirmavit, unam eandemque fuisse gentem, qui variis appellarentur nominibus, *Ausones*, *Auruncos*, *Oscos*. Testes sunt Servius, qui ad Virg. A. VII, 727. annotavit, *Auruncos* Graece *Ausones* nominari, et Aristoteles, qui in Politicorum libro VII, 9. scripsit: *Ὤχουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν Τυῤῥηνίαν Ὀπικοὶ, καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν Αὔσονες.* Idem secundum Strabonem V, 4, 3. pag. 242. Antiochus Syracusanus affirmaverat, antiquissimus Italarum rerum auctor; at nemo fere vidit, ejusdem stirpis fuisse *Umbros* et *Aborigines*, quos Hesiodus in Theog. 1013. *Agrium* atque *Latinum* fratres dixit. Hoc tamen non solum Graecorum mythographi atque linguarum, quae exstant, reliquiae, sed ipsa testantur nomina. Quemadmodum enim *Aurunci* quasi *Ausonici* ab *Ausonibus* vocati sunt, sic *Ausones* quasi *Avrones* ab *Avriis*, quos Eoearum auctor secundum Apollodorum I, 6, 2. II, 5, 4. Giganti et Centauro, vel potius secundum Homerum Iliad. XIV, 117. Aetolo Oenei fratri cognomines fecit, Umbri vero ex linguae suae indole, qua vocales *a* et *o* inter se permutari solebant, *ΟϜῥιες* quoque vel *ΟϜῥικες* appellare potuerunt, unde tam *Ὄμβροι* sive *Ὀμβρικοὶ*, quam *Ὀπικοὶ* sive *Ὄσκοι* (*Obsci* secundum Festum) nomen traxisse videntur. At *Aborigines*, quos secundum Livium I, 2. Aeneas cum Trojanis mixtos *Latinos* appellasse dicitur, neque ab *ὄρεσι*, quod Graeci, neque ab *origine*, quod Romani, neque ab *errando*, quod secundum Dionysium Halicarnassensem nonnulli male existimarunt, sed quasi *Ἀβοριγενεῖς* sive *ab Abriis oriundi* nominati esse videntur. Unde Abriorum vel Avriorum nomen derivandum sit, non quidem liquet; sed Agrios eosdem potuisse vocari, *Averni* nomen ab Acherunte deductum docet. Umbros certe ab *ὄμβρῳ* appellatos esse, Plinius nobis non magis persuadet, quam recentioribus credimus, qui *Ὀπικοὺς* ab Ope interpretantur. Omnia illa nomina ejusdem potius fuisse originis, inde conjicere licet, quod populis quoque eandem originem dederunt Graecorum mythographi.

2. Secundum ea, quae Paulus Diaconus e Festo excerpsit, Ausoniam appellavit *Auson*, Ulixis et Calypsus filius, — a quo conditam Auruncam urbem etiam ferunt; at

pro ablativo pluralis numeri accipiendum esse, ut *βεϱϑς* V, a, 23., e singulari *εϱι ετϑ* V, a, 6. pro *εϱϑς τετϑ* V, b, 21. cognoscitur.

Μενξνε Κϑϱζλασιϑ V, a, 17., quum *mesene Flusare* in Sabina inscriptione pro *mense Florali* sive *μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος* positum esse videatur, rectius fortasse *mense Junonio* quam *in mensa Curiali* sive *Quiritia* vertitur. Certe *Κϑϱζλασιϑ* nomen generis masculini esse atque a *Κϑϱετιες* IV, a, 4. sive *Coredier* VI, a, 45. h. e. Curitis nomine cum simili terminatione, quae in *πλενασιεϱ ϑϱνασιεϱ* III, a, 2. et 14 sq. et *σεστεντασιαϱϑ ϑϱνασιαϱϑ* II, 2 sq. observatur, deductum videtur. Dicitur autem apud Macrobium S. I, 12. Junius mensis *Junonius* apud Latinos ante vocitatus esse, diuque apud Aricinos Praenestinosque hac appellatione in fastos relatus. Hinc Juno apud Ovidium F. VI, 59 sqq. dicit:

Inspice, quos habeat nemoralis Aricia fastos,
Et populus Laurens Lanuviumque meum:
Est illic mensis *Junonius*. Inspice Tibur
Et Praenestinae moenia sacra deae;
Junonale leges tempus.

Sed si *μενξνε Κϑϱζλασιϑ mense Junonio* significat, nescio an verba, quae sequuntur, *φαζια τιζιτ(ε) Ϝεντια φεϱτϑ κατλϑ* vertenda sint: *hostias dictas Hondias ferto*, scil. *catulum* cet.

Macrobius S. I, 12. quidem Bonae Deae sacra Majo mense celebrata refert, sed in multis Romani ipsi sibi non consentiunt: quam enim Majam alii putabant, eandem deam alii Junonis, alii Proserpinae potentiam habere, porcaque ei rem divinam fieri contenderunt. Quod nisi contrarium esset iis. quae de Hondae Joviae sacris leguntur, verba *μαλϑ μαλετϑ* V, a, 18. post *Φινϑ* quasi *melle mellito* ex eo interpretanda putarem, quod secundum Macrobium vinum in templum Bonae Deae non suo nomine solebat inferri, sed vas, in quo vinum inditum erat, mellarium et vinum lac nuncupabatur. Quanta cautione opus sit, ne fallamur locis apud Romanos scriptores similibus, ad Virgilii Aen. III, 279. versum provoco,

Lustramurque Jovi, votisque incendimus aras,

quo seductus verba *Fϑκε πιϱ ασε αντεντϑ* II, 21 sq. prius *cum voce ignem in ara incendito* vertenda putaram. In illo tamen Virgilius, quod in ludis Apollinis Actii celebrandis ad Jovem praecipue expiationem lustrationemque referat, cum Iguvinis tabulis consentit, ubi et in Pomonae sacris II, 22 sq. *IϑFε Πατϱε πϱϑμϑ αμπεντϑ*, et in Sancii piaculis V, b, 17. *IϑFε Πατϱε πϱεπεσνιμϑ* legitur.

RUDIMENTA
LINGUAE UMBRICAE

EX INSCRIPTIONIBUS ANTIQUIS ENODATA.

PARTICULA VIII.

RES TRACTATAS SUMMATIM REPETENS.

SCRIPSIT

DR. G. F. GROTEFEND
LYCEI HANNOVERANI DIRECTOR.

Est quadam prodire tenus, si non datur ultra. *Horat.*

HANNOVERAE MDCCCXXXIX.
IN LIBRARIA AULICA HAHNII.

ibit, inter multa, quae nonnisi hariolando exputari possunt, plurima sic a me esse illustrata, ut, quae in tabulis Iguvinis contineantur, satis appareat, eaque, quae Bethamus in Hibernia nuper exputasse sibi visus est, non minus pro mero ingenii lusu habenda sint, quam priora doctorum in Italia virorum interpretandi pericula, de quibus Dr. Kaempfius in suo Umbricorum specimine primo pag. 8., etsi de certiore quadam interpretatione male desperans, recte tamen judicavit, eos majori patriae caritate usos esse, quam veritatis amore aut certe sagacitate. Quamvis multa adhuc obscura sint, quae aliorum fortasse sagacitas aperiet, certius tamen jam perspicere possumus, qua propinquitate conjungantur singuli veteris Italiae populi.

Particula VIII.

Res tractatas summatim repetens.

---

1. Jam Cluverius recte pro certo affirmavit, unam eandemque fuisse gentem, qui variis appellarentur nominibus, *Ausones*, *Auruncos*, *Oscos*. Testes sunt Servius, qui ad Virg. A. VII, 727. annotavit, *Auruncos* Graece *Ausones* nominari, et Aristoteles, qui in Politicorum libro VII, 9. scripsit: *Ὤκουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν Τυῤῥηνίαν Ὀπικοὶ, καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν Αὔσονες.* Idem secundum Strabonem V, 4, 3. pag. 242. Antiochus Syracusanus affirmaverat, antiquissimus Italarum rerum auctor; at nemo fere vidit, ejusdem stirpis fuisse *Umbros* et *Aborigines*, quos Hesiodus in Theog. 1013. *Agrium* atque *Latinum* fratres dixit. Hoc tamen non solum Graecorum mythographi atque linguarum, quae exstant, reliquiae, sed ipsa testantur nomina. Quemadmodum enim *Aurunci* quasi *Ausonici* ab *Ausonibus* vocati sunt, sic *Ausones* quasi *Avrones* ab *Avriis*, quos Eoearum auctor secundum Apollodorum I, 6, 2. II, 5, 4. Giganti et Centauro, vel potius secundum Homerum Iliad. XIV, 117. Aetolo Oenei fratri cognomines fecit, Umbri vero ex linguae suae indole, qua vocales *a* et *o* inter se permutari solebant, *ΟϜῥιες* quoque vel *ΟϜῥικες* appellare potuerunt, unde tam *Ὄμβροι* sive *Ὀμβρικοὶ*, quam *Ὀπικοὶ* sive *Ὄσκοι* (*Obsci* secundum Festum) nomen traxisse videntur. At *Aborigines*, quos secundum Livium I, 2. Aeneas cum Trojanis mixtos *Latinos* appellasse dicitur, neque ab *ὄρεσι*, quod Graeci, neque ab *origine*, quod Romani, neque ab *errando*, quod secundum Dionysium Halicarnassensem nonnulli male existimarunt, sed quasi *Ἀβοῤιγενεῖς* sive *ab Abriis oriundi* nominati esse videntur. Unde Abriorum vel Avriorum nomen derivandum sit, non quidem liquet; sed Agrios eosdem potuisse vocari, *Averni* nomen ab Acherunte deductum docet. Umbros certe ab *ὄμβρῳ* appellatos esse, Plinius nobis non magis persuadet, quam recentioribus credimus, qui *Ὀπικοὺς* ab Ope interpretantur. Omnia illa nomina ejusdem potius fuisse originis, inde conjicere licet, quod populis quoque eandem originem dederunt Graecorum mythographi.

2. Secundum ea, quae Paulus Diaconus e Festo excerpsit, Ausoniam appellavit *Auson*, Ulixis et Calypsus filius, — a quo conditam Auruncam urbem etiam ferunt; at

Eustathius ad Dionys. Perieg. 78. annotavit, Ausonem, qui primus Romae regnasse dicatur, Ulixi natum esse ex Circe, cui Xenagoras historicus apud Dionysium Halic. I, 45. etiam *Romum*, *Antiam* et *Ardeam* filios dedit. Quodsi Scymnus Chius v. 227 sqq. scripsit:

Εἰσὶ δ' ἐπάνω μὲν τῶν Πελασγῶν Ὀμβρικοί,
Οὓς ᾤκισ' ὁ 'κ Κίρκης Ὀδυσσεῖ γενόμενος
Λατῖνος, Αὔσονές τε μεσόγειον τόπον
Ἔχοντες, Αὔρων οὓς συνοικίσαι δοκεῖ,
Ὀδυσσέως παῖς καὶ Καλυψοῦς γενόμενος.

quis est, qui non videat, Ausonem, Latini fratrem, esse Agrium Hesiodi, qui Theog. 1011 sqq. sic cecinit:

Κίρκη δ', Ἠελίου θυγάτηρ Ὑπεριονίδαο,
Γείνατ', Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἐν φιλότητι,
Ἄγριον ἠδὲ Λατῖνον ἀμύμονά τε κρατερόν τε·
Οἳ δή τοι μάλα τῆλε, μυχῷ νησῶν ἱεράων,
Πᾶσιν Τυρσηνοῖσιν ἀγακλειτοῖσιν ἄνασσον.

Atque Laurentius Lydus in excerpt. ed. Roeth. 13. hos versus addens:

Κούρη δ' ἐν μεγάροισιν ἀγαυοῦ Δευκαλίωνος
Πανδώρη Διὶ πατρί, θεῶν σημάντορι πάντων,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι τέκε Γραικὸν μενεχάρμην.

quibus Graecum Agrio Latinoque conjunxit, Ausones pariter atque Latinos, etsi Italos *ὀπικίζειν τὸ βαρβαρίζειν* dixisse testatur (cf. Juvenal. III, 207. VI, 455. Plin. H. N. XXIX, 1, 7. Tullius Tiro apud Gell. XIII, 9.), cum Graecis, originis ratione habita, consociat: neque temere Livius I, 49. Octavium Mamilium Tusculanum, longe principem Latini nominis atque generum Tarquinii Superbi, ab Ulixe Circeque oriundum dixit.

3. Ipsa linguarum indoles huic opinioni consentit. Latinam linguam Aeolicae Graecorum dialecto simillimam fuisse jam Quintilianus Inst. or. I, 6, 31. agnovit; cum Latinis vero omnes fere populi Italiae vetustissimi linguarum affinitate junguntur. Ac ne quis putet, duorum elementorum, ex quibus Latinam linguam mixtam agnoverunt, barbarum nec Graecum Aboriginibus deberi, Umbrici sermonis indolem in memoriam revocemus, in quo tota fere nominum verborumque flexio, quatenus Umbris atque Latinis communis fuit, Graeca est, non Gallica. Gallicae contra originis fuerunt Siculi, quos Sicanos vocat Virgilius, ab Aboriginibus ex Umbria oriundis partim ex Latio ejecti, partim ipsis subjecti. Etsi enim Thucydides Sicanos, vetustissimos Siciliae incolas, Siculosque e Latio immigrantes neque nomine neque stirpe multum inter se differre nesciit, Siculos tamen barbaros dixit, Sicanosque VI, 2, a Sicano Iberiae, h. e. Galliae secundum Scylacem Caryand., flumine (*Sequana*), per Ligures sive *Ligeris* superioris antiquitus accolas expulsos

scripsit. Ex linguae, quam Ausones per totam fere Italiam (cf. Strabo V, 3, 6. pag. 232) divulgaverant, similitudine cum Graeca factum est, ut multa locorum nomina, in quos Graeci nunquam immigraverunt, Graecae tamen, ac Laconicae praecipue vel Arcadicae, originis esse putarentur. Ipsos Sabinos, ex Umbris, quorum gens Italiae antiquissima existimatur, emigrantes, multisque aliis populis mediae atque inferioris Italiae, ut Picenis et Samnitibus, unde Lucani rursus atque Bruttii egressi sunt, originem dantes, ex Laconia oriundos quidam memoriae tradiderunt: Romanos contra antiquissimos, sicut Oenotros atque Peucetios, Arcades finxerunt, quibus per Danaen vel Herculem aliosque Argivorum colonos in Latio Argivi admixti perhibentur. Has fabulas invenit quidem Graecorum sollertia, ansam vero praebuisse linguarum similitudinem, quam reliquiae earum, quae adhuc exstant, testantur, ex eo cognoscitur, quod Tuscos Raetis similes e Lydia, Venetosque superioris Italiae e Paphlagonia potius, quam ex Graecia, immigrasse finxerunt. Sed similitudo, quae antiquitus fuit, temporum decursu per varios cultus aliorumque populorum commercia magis magisque exstincta est.

4. Umbros serius cum Gallis adeo mixtos scimus, ut secundum Solinum c. 2 (8) Gallorum veterem propaginem nonnulli eos putarint; sed eosdem cum Tuscis finitimis varie permixtos novimus. Hujuscemodi mixturam ipso *umbrorum* nomine vel *hybridarum* sive *ibridarum*, quos et *ibros* sive *imbros* dixerunt, appellatam legimus. Plinius H. N. VIII, 49. s. 75. enim musmones a priscis *umbros* vocatos scripsit, idemque H. N. VIII, 53. s. 79. cum Martiali VIII, 22. et Isidoro Orig. XII, 1. natos ex sue cum apro cum semiferos proprie *hybridas* appellatos dixit, quia in nullo genere aeque facilis mixtura esset cum fero: unde Eugenius Toletanus in carmine XXII. de ambigenis cecinit:

Musmonem capra e verveno semine gignit,
Apris atque sue setosus nascitur *ibris*.

Aprum autem Umbri *abrom* dixerunt: itaque quum *Picentes* a pico Martio, ut *Hirpinos* inter Samnites a lupo, qui *hirpus* dicebatur, nomen accepisse noverimus, quia illi olim per veris sacri consuetudinem picum, hi lupum ducem secuti e Sabinis emigrarant, quidni Umbros antiquitus *Abrios* vocatos putemus, quia in Italiam immigrantes aprum ducem elegerant: aprum certe Camertes in Umbria in nummis suis expresserunt, quemadmodum, si non Dolates, Ariminenses saltim Ulyssis caput. Umber aper notus est e Statio II, 4, 4. IV, 6, 10., ut porcus Umber e Catullo XXXIX, 11., quocum comparanda est conjux Umbri rubicunda mariti apud Ovidium A. A. III, 303. Quicquid id est, *Abriorum* nomen antiquissimum mihi videtur pro seriore *Umbrorum*, unde et *Agrii* cum *Aboriginibus* et *Aurunci* cum *Ausonibus* et *Oscis* nomen acceperunt. Horum linguam autem antiquitas Graecae simillimam fuisse, ex eo colligere licet, quod serior etiam Umbricus sermo in nonnullis Graeco propior reperiatur, quam Latinus, adeo ut ipsa ea vocabula, quae Romanis aeque

atque Umbris cum Graecis communia fuerunt, antiquitus usitata, neque serius in usum recepta putanda sint.

5. Sunt autem prisci Graeci, quorum consanguineos Umbros puto, ab Hellenibus serioris aetatis, in quos illorum nomen per Romanos demum transiit, bene distinguendi: quemadmodum enim Umbricus sermo per varios casus sic immutatus est, ut plures inde nascerentur dialecti magis magisque diversae, prisca Graecorum in Epiro lingua per populos Helladis tam varie exculta est, ut non mirandum sit, quod tandem Graecis barbarae viderentur linguae, quae antiquitus non magis differebant, quam ipsa Romana. Etiam Titinnius apud Festum auctores Atellanarum fabularum, per quas secundum Strabonem V, 3, 6. pag. 233. diu Romae viguit Oscorum lingua, postquam in ipsa Campania interierat, hoc versu derisit:

Obsce et *Volsce* fabulantur: nam *Latine* nesciunt.

Verumtamen illis linguis, ut Martiani Capellae verbis utar, tam conjunctam cognationem cum Latina dedit natura, ut non minus facile intelligerentur, quam Umbrica, si plura nobis de prisco Latinorum sermone innotuissent, quam quae Festus ex Verrio Flacco, Nonius Marcellus, aliique commentatores atque grammatici veteres reliquerunt. Nam mirum est, in quantum ipsa Latina lingua paullatim immutata sit. Jam Polybius III, 22, 3., primum foedus inter Romanos et Carthaginienses statim post reges exactos ictum interpretans, de veteris linguae Latinae discrepantia queritur, quae tanta fuerit, ut vel peritissimi nonnulla aegre, ubi minus attenderint, explanare quiverint: atque quemadmodum Horatius Epist. II, 1, 86 sq. illum deridet, qui Saliare Numae carmen, quod secum ignoret, solus velit scire videri, sic apud Macrobium S. I, 5. Avienus, congerie quadam priscorum verborum a Servio facta: »Curius, inquit, et Fabricius et Coruncanius, antiquissimi viri, »vel etiam his antiquiores Horatii illi trigemini, plane ac dilucide cum suis fabulati sunt; »neque Auruncorum aut Sicanorum aut Pelasgorum, qui primi coluisse in Italia dicuntur, »sed aetatis suae verbis utebantur: tu autem perinde quasi cum matre Evandri loquare, »vis nobis verba multis jam seculis obliterata revocare.« Hinc Paulus Diac. e Festo excerpsit: »*Latine* loqui a Latio dictum est: quae locutio adeo est versa, ut vix ulla ejus »pars maneat in notitiam.«

6. Quodsi Umbricus sermo similes fere immutationes expertus est, quid mirum, quod a Latino, quem nos etiamnum novimus, adeo discrepet, ut vel summa sagacitate interdum exputari nequeat verborum sensus, praesertim quum Iguvinae inscriptiones ad res sacras pertineant, quae propter amissos omnes Romanorum libros rituales valde obscurae sunt, neque ex ecclesiasticis scriptoribus, qui gentium religiones meminerunt, Tertulliano, Arnobio, Lactantio, Augustino et Hieronymo, satis lucis accipiunt: in quibus interpretandis praeterea, ut Symmachi Epist. III, 44. verbis utar, necesse est, ut in verba prisca

redeamus; quibus et Salii cecinerunt et augures avem consuluerunt, et ad quae explicanda nihil aliud fere auxilii habemus, nisi quantum Priscus Cato, Plautus Umber et Varro Reatinus praebent. Umbrici vero sermonis indolem diversis locis pariter atque temporibus diversam fuisse, ea docent, quae in fine septimae hujus operis particulae monui. Ne tamen omnia varie pronuntiata putemus, quae varie scripta sunt, de scriptura Umbrorum primum pauca repetenda videntur. Quod inscriptiones Iguvinorum partim Tuscis, partim Latinis literis scriptas videmus, hoc non diversis modo temporibus, sed diversis quoque locis eodem tempore factum esse, numi, qui adhuc exstant, testantur. Sic tertia Iguvina tabula eodem tempore locoque et Tuscis et Latinis literis exarata videtur: quippe eadem prorsus est sermonis indoles, in literarum usu solummodo diversa, quia neque Tusca neque Latina literatura satis apta erat Umbrorum pronuntiationi. Tuscis Umbri in eo fuerunt dissimiles, quod cum Romanis aspiratas literas praeter *h* et *f* fugiebant, medias contra distinguebant a tenuibus. Romanis quidem in pronuntiandis, ut in flectendis atque construendis, vocabulis simillimi fuerunt, sed sibilantes sonos adeo amarunt, ut Tuscarum quoque literarum usus iis non sufficeret. In utraque igitur scriptura literae quaedam non necessariae negligi solebant, additis aliis, quae Umbris propriae dicendae sunt: et Tuscis quidem literis praeter *β* duae sibilantes additae sunt, quarum altera cum litera *r*, altera cum leni *d* quodammodo pronuntiabatur.

7. Figuras harum sibilantium e litera B sic formarunt, ut vel superiorem vel inferiorem curvaturam omitterent, et quum Tuscas literas sinistrorsum pingerent, litera ꟼ pro *rs*, litera d pro *ds* sive z uterentur, quarum illa per Latinas literas *rs*, haec per *ʼs* cum accentu apposito reddi solebat. Rejiciebantur contra e Tuscis literis aspiratae *ϑ* et *χ*, quarum illa bis tantum in Iguvinis tabulis pro *τ* usurpata legitur, in *φ8ϱφαϑ* IV, a, 1. pro *furfant* VI, a, 43. et in *π8ϱτ8Fιϑ8* I, 20. pro *π8ϱτ8Fιτ8* I, 18. Litera *φ* pro *f* in usum venit, etsi Romani utramque literam tam diverse pronuntiabant, ut Graecam *φ* per literas *ph* reddendam putarent. E Latinis literis Umbri *x* rejecerunt, qua Quintilianus Romanis quoque in nullis verbis utendum censebat Inst. or. I, 7, 10.: *q* contra non solum in *Piquier* III, b, 9. 14. et *pequo* VI, b, 32 cet., sed etiam in *peiqu* VI, b, 1. pro *c* scripta legitur, ut *x* in *fratrexs* VII, b, 1. pro *φϱατϱεκς* III, a, 33. Literas *y* et *z* in Iguvinis tabulis non inveniri, non mirandum est, quia Latinarum quoque literarum eo tempore, quo exarabantur tabulae, ultima *x* erat secundum Quintilianum Inst. or. I, 4. 9., Umbrisque pariter atque Romanis (Quint. Inst. or. XII, 10, 27.) vocalis *y* defuisse videtur. Sed neque in Tuscis, neque in Latinis literis tot additae sunt literae, quot necessariae erant: imo in Tuscis literis *β*, in Latinis *ʼs* multo rarius usurpata reperitur, quam necesse fuit. In Tuscis literis nullum discrimen factum est inter *o* et *u* vocales, interque medias *b*, *g*, *d*, et tenues *p*, *c*, *t*, consonantes; in Latinis contra *j* et *v* consonantes non distinctae sunt a vocalibus *i* et *u*, post quas eam ob causam plerumque

omissae sunt consonantes Tuscis literis scriptae. E sibilantibus quidem Tusca *ϕ* per *rs*, ut *ζ* saepissime per *'s*, est reddita, sed *ξ* nunquam distincta a simplici *s*: unde Lepsius hanc literam, quae mihi cum leni aspiratione, ut *j* Franco-Gallorum, pronuntiata esse videtur, pro simplici *s*, licet lenius pronuntiata, accipiendam putavit. Etsi difficile est de pronuntiatione eorum judicare, quos nemo loquentes audivit, hoc tamen in dubium vocari nequit, ex sola literarum inopia, neque propter mutatam temporibus pronuntiandi rationem factum esse, ut in Tuscis literis *ʊ* etiam pro *o*, tenues *π*, *κ*, *τ*, etiam pro mediis *β*, *γ*, *d*, in Latinis *s* etiam pro *ξ* et *ζ*, atque vocales *i* et *u* etiam pro consonantibus *j* et *v*, ut *ι* quoque in Tuscis literis, scriberentur.

8. Illud quoque certum est, quanquam ulteriores Umbros nunquam Tuscis literis usos numi testantur, Iguvinos saltim prius Tuscas, quam Latinas literas in usum recepisse, e quibus etiam serius fortasse Tuscam literaturam literis *β*, *ϕ* et *ζ*, auxerunt. Latinas literas autem Iguvini tum receperunt, quum Romanis jam *g* inventa, *k* neglecta, *x* vero ante *s*, ut *q* ante *u*, pro *c* scribi solita, atque vocalis *u* ab *o* distingui coepta esset. Nonnisi semel *touer* VI, a, 30. pro *tuer*, ut *tuua* VI, b, 42. pro *tua*, scriptum legitur, atque semel *situm* VII, a, 15. pro *situ* eadem licentia exaratum est, qua *Iiovie* VI, a, 35. pro *Jovie*: unde incertum esset, utrum *subocavv* in septima tabula pro *subocav*, an pro *subocavu* scriptum esset, nisi *salvvom* quoque et *salvva* VI, b, 41. 42. pro *salvom* et *salva* legeretur. Tuscis literis *τϕιια* I, 12. *trija* legendum esse, *τʊFα* II, 32. 34. docet: hinc, si a *σιιναμαϕ* V, a, 33. mendose pro *σπινιαμαϕ* exarato discesseris, e duabus *ιι* altera semper vocalis est, altera consonans. Quia *j* consonans neque Tuscis, neque Latinis a vocali *i* distinguebatur, incerta saepe esset vera pronuntiatio, nisi variaret interdum scribendi ratio. Sic *Iovinam* non tribus, sed quatuor syllabis esse pronuntiandam, ex eo cognoscitur, quod alias eam urbem *Ijovinam* et *IκʊFιναμ* scriptam legamus; *IκʊFιναμ* vero Romanos recte *Iguvinam*, non *Icuvinam* scripsisse, inde intelligitur, quod idem nomen in genitivo casu *IκʊFινας* IV, a, 2. et 5. exaratum sit. Interdum tamen conjectura sola assequimur, quomodo pronuntiandum sit: in nominibus quidem *Kʊϕειατε*, *Mʊσειατε*, *Iʊιεσκανε* V, b, 3. 5. *ι* pro consonante esse accipiendam, Latinae docent inscriptiones, in quibus *Musejate* scriptum legimus; sed quis pro certo affirmari ausit, *Πειεϕιατε* V, b, 4. *Pejersiate*, non *Peiersiate*, esse pronuntiandum? quum vocalis *i* quoque, sive correpta esset, sive producta, et Tuscis et Latinis literis modo *ei*, modo *e* scriberetur. Quemadmodum enim antiqui Romani (Quint. Inst. or. I, 4, 17. I, 7, 15 sqq.) *Vejove* pro *Vejovi*, *furei* pro *furi*, sic Umbri *IʊFε* V, b, 7. 17. 22. pro *IʊFι* V, a, 10. et *Juve Grabovei* VI, b, 22. pro *IʊFε Kϕαπʊ Fι* IV, b, 3. scripserunt.

9. Quam maxime incerta videtur vocalium *ie* in fine nominum pronuntiatio: etiamsi enim *Poimunies* nomen in Sabinorum inscriptione diversam statuamus a *Πυαμυνε*

in prima secundaque tabulis, *IѳFιε* tamen V, a, 6 et 8. post *IѳFε Πατϱε* V, a, 5. legitur, ut incertum sit, utrum *Jovia* ibi a *Jove* distinguenda, an *IѳFιε*, ut *IѳFιπ* V, a, 10. perperam pro *IѳFι* exaratum sit. At, si ab his locis discesseris, *ie* ubique, etiamsi interdum in solum *i* transeat, ut in dativo *arsir* VI, b, 6. 7. pro genitivo *arsier* VI, b, 24. a, 27., atque Tuscis quoque literis *ιε*, non *ιιε*, scribatur, duabus syllabis pronuntiandum esse, facile potest evinci. Si enim in precibus VI, b, 23 sqq. modo *D(e)i Grabovie*, modo *Dei Grabovi* sive *Grabove* scriptum est, similium precum comparatione discimus, *Grabovi* sive *Grabove* a *Grabovie* casu differre, ut *Fisovi San'si* VI, a, 6 sqq. a *Fisovie San'sie* et *Tefro Jovi* VI, a, 25. a *Tefre Jovie*, atque pro dativo *ocre Fisie* VI, b, 40. propterea *ocre Fisi* sive *Fisei* VI, b, 23. 33. scribi, quod Umbri finales literas abjicere solebant. Sic IV, b, 21 sq. *Fѳφιѳνε Κϱαπѳϝι* pro *Vofione Grabovie*, ut IV, b, 29. *Τεφϱι IѳFι* sive *Tefrei Jovi* VI, a, 22. pro *Τεφϱε IѳFιε* IV, b, 25., legitur: praecipue vero conjunctiones varie scribuntur, ut *heri* sive *ꟻεϱι(ς)* VI, b, 57. IV, b, 4. pro *herie* VI, a, 19. 20. sive *heriei* VII, a, 3. *ꟻεϱιιει* V, a, 16. *Ei* contra semper fere diphthongus est, ut in conjunctionibus *poei*, *poi*, *poe* VI, b, 1. 5. a, 50. pro *pue* sive *πѳε* VI, a, 55. IV, a, 18.; *pusei*, *pusi*, *puse* VII, b, 3. a, 7. 43. pro *πѳξε* IV, a, 34.; *porsei*, *porsi*, *porse* VI, b, 15. 19. a, 40. pro *πѳϱε* V, a, 26.; *persei mersei*, *persi mersi* sive *pirsi mirsi* VI, b, 28. 38. 48. pro *perse mers est* VI, a, 31. Praeter *ei* diphthongum vero nullam aliam agnoscere licet, nisi *ai* in *πεϱναιες*, *πѳσναες* IV, b, 2. coll. a, 10 sq., *portaia* VII, b, 1. pro *portatu* VII, a, 55. sive *πѳϱτατѳ* IV, a, 18. et *etaia(n)s* VI, a, 64. 65. pro *etato* VI, a, 63. sive *εταντѳ* III, b, 6. *Persaia* tamen VII, a, 7. sive *πεϱαια* IV, a, 28., ut *persaea* VII, a, 54., quatuor syllabis pronuntiandum esse, ut *hoier* VI, b, 14. tribus, ex abbreviatione *persae* VI, b, 58. sive *πεϱαε* V, a, 13. pro *πεϱαεμ* V, a, 11. colligere licet. Quemadmodum supra duplices *i* et *u* pro simplici litera scriptas reperimus, sic etiam *o* in *ooserclome* VI, b, 12. et *e* in *feetu* VII, a, 41., *eest* et *meerstu* VI, b, 2. 17. geminatae sunt; *ααυφεꟻταφ* vero V, a, 33 sq. nescio an pro *αꟻαυφεꟻταφ* scriptum sit. E consonantibus nonnisi *ν* geminata est in *enno(m)* VII, a, 38. 39. atque *ponne* VII, b, 2., *s* in *essu* VI, b, 43. atque *v* in *avvei* VI, b, 4., ut *p* in *appei* VII, b, 3. At *εϱεϱεκ* II, 32. pro *εϱεκ* III, a, 11. et *εϱεϱεϱѳντ* I, 5. pro *εϱαϱѳντ* I, 1. sive *eriront* VI, a, 48. scriptum est, ut *ινενεκ* II, 20. sive *ινѳνεκ* I, 18. pro *ινѳκ* I, 13. 14.

10. Additas alibi literas, ut in *αϱѳFια* II, 31. pro *αϱFια*, in *IκѳFινπα* IV, b, 32 sq. pro *IκѳFινα*, in *Πετϱѳνιαπεϱτ* V, a, 35. pro *Πετϱѳνιαπεϱ*, et in *perstico* VI, a, 25. pro *persico*, non sine menda puto, quemadmodum aliae literae interdum perperam omissae sunt, ut in *ινѳμκ* I, 23. pro *ινѳμεκ*, *Πѳπϱζες* I, 26. pro *Πѳπϱιζες* et *ѳϱες πѳνες* I, 33., si recte emendatur *ѳϱτες πѳντες*; at in ejiciendis literis summa observatur licentia. Est autem scribendi ratio temporum decursu sic mutata, ut non solum, quas olim ejicere solebant literas, suppletas, sed longas etiam vocales per aspirationem pronuntiatas videamus.

Hae duae res sunt, quibus prae aliis extremam quintae tabulae inscriptionem de sacris Hondiis serius quam antecedentia exaratam agnoscimus. Sic V, a, 30. *Fεvπεῤσεvτῤα* (sic enim pro εεvπεῤσεvτῤα emendandum est) pro *Fεπεσετῤα* V, b, 15. 18., ut *Fεμπεσεvτῤες* I, 7., et *πεῤσεvτῤε* I, 17. 19. 21. pro *πεῤσετῤε* V, b, 13. sive *πεσετῤε* V, a, 8., vel *persontru* sive *persondru* VI, a, 28. 31. 35. pro *πεσεvτῤε* sive *πεσεvτῤεμ* IV, b, 28. 31., scriptum legimus. Quod vero ad aspirationem attinet, hanc duabus e causis additam puto: aut enim literae gutturalis locum obtinet, ut in *ϝαϝτε* V, a, 22. pro Graeco ἅγιζε, in *φῤεϝτεφ* V, a, 26. pro *frictis* sive *frixis* et *ααvφεϝταφ* V, a, 33 sq. pro *circumfixis*, quatenus *ῤεϝτε* III, a, 24. 29. pro *recte*, *φῤεϝτε* I, 31. pro *fricto*, et *φικτε* IV, b, 29. 32. pro *facito* scriptum est; aut vocalem productam significat, ut in *στῤεϝζλα(ς)* V, a, 18. 28. 41. pro *stru̔sla* VII, a, 42., *μαvτῤαϝκλε* V, a, 19. pro *μαvτῤακλε* V, b, 16. sive *mandraclo* VI, a, 4. et *αμπαῤιϝμε* V, a, 42. pro *αμπαῤιτε* II, 14. sive *α(μ)πῤε(ϝ)τε* IV, a, 20. 21. Hanc aspirationem in sexta septimaque tabulis etiam per duas syllabas pronuntiatam invenimus, ut *ahatripursatu* VII, a, 23. 36. pro *atripursatu* VI, a, 16. sive *atropusatu* VI, a, 36. et *persnihimu*, pl. *persnihimumo* VII, a, 45. 47. pro *persnimu* vel *persnimumo*, pro quo bis modo *pesnimu* VI, a, 9. 23. vel *pesnimumo* VI, a, 65. VII, a, 1., ut e contrario in quarta tabula bis modo IV, a, 7. 21. *πεῤσvιμε* pro *πεσvιμε*, in prima vero bis I, 8, 10. *πεῤσvιμε* pro *πεῤσvιϝμε* I, 17. 23. 29. scriptum est. In extrema quintae tabulae parte V, a, 24 sq. 31. 38. *αϝτῤεπεῤατε* pro *ατῤεπεῤατε* V, b, 18 et *πεῤσvιϝμε* V, a, 27 sqq. pro *πεσvιμε* V, b, 17 sqq. a, 7. 10. legitur; in sexta vero septimaque tabulis *sehemu* VI, a, 36. pro *semu* VI, a, 16., et *spahamu* VII, a, 39. pro *spahmu* VI, a, 17., ut *Sehemeniar* VII, a, 53. pro *Σεϝμεvιαῤ* IV, a, 42. sive *Σεμεvιες* V, b, 1. et *sihitir* pro *sitir* VII, a, 13. 14. vel *ehetur* VI, a, 55. pro *etur* VI, a, 53.

11. In initio vocabulorum aspiratio neque addi, neque abjici solet, si ab *her(e)itu* VI, b, 37. 47. pro *eritu* VI, b, 27. sive *εῤετε* V, a, 4. atque ab *anostatu* vel *anostatir* VII, a, 48. VI, a, 62. pro *anhostatu* vel *anhostatir* VI, a, 60. VII, a, 50. discesseris: in fine nunquam ponitur, nisi in composita cum verbo praepositione *αϝ* pro *αϝα*. Praeterea λ nunquam in initio, ζ et ξ, ut consonantes mediae, nunquam in fine vocabulorum leguntur; ῤ contra non solum in prima secundaque tabulis, sed in extrema quoque quintae tabulae parte casui locali additur, ut *σιιvαμαῤ* sive potius *σπιvιαμαῤ* V, a, 33. pro *σπιv(ι)α(μα)* V, a, 36. 37. 38., *σπαvτιμαῤ* II, 33. pro *σπαvτι*, II, 34. et *ασαμαῤ*, *εῤεζλαμαῤ* I, 6. pro *ασα(μα)* et *εῤεζλε(μα)* I, 16. 13. 10. Aliae literae, ut si *vapefe aviecla* VI, a, 51. pro *Fαπεφεμ αFιεκλεφε* IV, a, 14. scriptum est, abjectae saepius quam additae sunt. *Ῥ* semel tantum ejicitur in *αFειτε* I, 1. pro *αῤFειτε* II, 34., sed ῤ ante σ tam saepe ejicitur, quam ν ante omnes sibilantes et dentales ac gutturales vel μ ante labiales. *S* in fine vocabulorum quam saepissime abjecta, nonnunquam tamen sine necessitate addita

videtur, ut in ϝερις pro ϝεῤι IV, b, 4.; praecipue vero notanda est literae *s* finalis in *r* mutatio, qua antiquiores quintae quartaeque tabularum inscriptiones ab reliquis distinguuntur. In his tabulis *s* finalis abjicitur quidem, sed non in *r* mutatur, quemadmodum V, a, 40. πεσμε ϝεῤτεῤ pro genitivo πεστεμες ϝεῤτες scriptum videtur, vel II, 5. Φῤατεῤ pro Φῤατῤες, sicut II, 1. ϝεῤτεῤ pro ϝεῤτες, legitur; σ contra pro ῤ usurpata invenitur in αῤ(ε)πες pro αῤεπεῤ IV, a, 30. sive αῤιπεῤ IV, b, 28. In Volsca inscriptione nulla *s* in *r* mutata reperitur, in Lerpirii contra inscriptione *sirtir* etiam pro *sisti(n)s* scriptum videtur: si enim in Volsca inscriptione *asif*, ut in Iguvinis tabulis ανζιφ V, a, 25., pro *aris*, et *ruseme* VII, a, 8. 9. 23. pro Latino *ruri*, legitur, sibilantem Romani, non Volsci vel Umbri, in *r* mutarunt.

12. Romani, apud quos secundum Pomponium in Digest. I, 2, 2. App. Claudius Caecus *r* literam invenit, ut *Valerii* pro Valesiis et *Furii* pro Furiis essent, tam in medio, quam in fine nominum *r* scripserunt, ubi prius *s* in usu fuerat, quemadmodum *lases* in carmine Fratrum Arvalium pro *lares*, apud Quintilianum Inst. or. I, 4, 13. pro *laser* scriptum legitur, atque apud Festum et Varronem L. L. VII, 3, 26 sq. *melios* pro *melior* vel *meliosibus* pro *melioribus*. At apud Umbros, apud quos ne *s* finalis quidem in *r* mutata est, ubi praepositiones *co* et *per* casibus suis postponebantur, *puri* III, b, 10. 15. non magis pro *pusi* usurpatum puto, quam πεῤε III, b, 4. pro πεῤε. Apud Romanos *eram* et *essem* in eodem verbo dicebatur, apud Umbros contra *erom* et *esom* diversa fuerunt pronomina. In hac enim re inter Umbros et Romanos nullam intercedere similitudinem, inde jam cognoscitur, quod Romanis in tertia declinatione *arbor* pro *arbos*, Umbris contra in secunda primaque *Claverniur* pro *Clavernius* et *Sehmenier* pro Σεμενιες diceretur. Si VI, a, 49 sq. *pir*, at VI, a, 53. *pis*, ut in Cortonensi et Volsca inscriptione, exaratum est, non *s* et *r* literae inter se permutatae sunt, sed proprie *pirs* sive *pers* scribendum fuit, pro quo *pars* quoque VII, b, 2. legitur. Quemadmodum ab imperativo πεῤστε V, a, 32. tam *pepercust* VI, a, 5. quam *pepescus* VII, a, 8. cum nomine *pesclu* vel *pescler* VI, a, 15. 30. pro *persclu* vel *perscler* VI, a, 36. b, 37. derivari potuerunt; sic genitivus *pisher* VI, a, 41. et ablativus *persi* VI, a, 24. 37. sive πεῤι IV, b, 30. 33. ab uno eodemque nomine deduci posse videntur. ʽP quidem tam in *s*, ut καπιῤ IV, b, 19. in *capis*, quam in *r*, ut Ϝαπεῤ, II, 7. sive *vapers* VI, b, 9. vel Ϝεπεῤ III, a, 11. in *favor*, transire potuit; sed *pir* pro *pis* sic dictum videtur, ut *dur* VII, a, 46. pro τεφ IV, a, 41. Nam pro τεῤες IV, a, 20. proprie τεῤεφ scribendum fuit, ut καπιῤεφ pro καπιῤε IV, b, 30. vel *capi(f)* VII, a, 39. IV, a, 28.; atque Ϝαπεφεμ IV, a, 14. sive *vapefe* VI, a, 51. pro Ϝαπεῤε II, 7. scriptum est, ut νεμεμ IV, a, 17. vel *nome* VI, a, 58. pro *nomneme*.

13. Si *s* cum *c* permutatur, ut in *pase* (*pace*) cum *pacer* VI, b, 30. vel *paca* VI, b, 20. et in *cornase* (*cornice*) cum *cornaco* VI, b, 1. 2. comparatis, literae ζ locum obtinet,

ut in *proseseto* vel *prosesetir* VI, b, 56. pro *πϱȣσεκτȣ* V, a, 28. vel *πϱȣσεζετε(ς)* V, a, 12.: unde *ceritu* VI, b, 31. pro *seritu* (ἐϱύον, *servato*) perperam scriptum est. Propter mollem vero pronuntiationem, qua *abrof* pro *απϱȣφ* (*apris*), *adro* pro *ατϱȣ* (*atro*), *ivenga* pro *ιFεκα* (*juvenca*) dicebatur, atque urbs *ΙκȣFινα* non *Iguvina* solum, sed *ΙιȣFινα* quoque vel *Iovina* vocabatur, non modo *vestisia* sive *vestisa* pro *Fεστιζια* sive *Fεστιζα*, a *vest(e)is, vesticos, vesticatu*, deducta, scriptum est, vel *combifian'siust* sive *combifiansust* a *κȣμπιφιατȣ* IV, a, 14. derivatum; verum etiam *πȣϱτι(τ)ιȣς* IV, b, 31. 34. pro *πȣϱτινζȣς* IV, a, 33. *purdinsus(t)* VI, a, 23. 24. sive *purdinsiust* VII, a, 43., ut *ΦιιȣFι* IV, b, 18. pro *Fisovi*, exaratum. In initio vocabulorum tam mollis fuit Umbrorum pronuntiatio, ut non solum *ahavendu* VII, a, 27. pro *απεντȣ* II, 23. (ἀμφιπένου), sed etiam *μενες* IV, a, 15. pro *benust* VI, a, 53. sive *ανπενες* V, b, 27. scriptum legatur. In fine contra adeo dura fuit pronuntiatio, ut etiam *κȣτεπ* IV, a, 3. pro *κȣτεφ* IV, a, 7. et *Fιτλȣπ τȣϱȣπ* IV, a. pro *Fιτλȣφ τȣϱȣφ* IV, a, 1. exaratum sit. Omnino in labialium pronuntiatione Umbri a Romanis adeo differebant, ut *vapersus* VI, b, 9. sive *Fεπȣϱȣς* III, a, 11. pro *favoribus*, *Fαπȣτȣ* V, b, 10. 17. pro *Fausto*, *Fȣφιȣνε* IV, b, 21. sive *Vofione* VI, a, 19. pro *Fabiano* vel *Fauno*, *Fȣζιιαπεϱνατινε* V, b, 26. pro *Fusia* sive *Furia* gente, *Fεϱες* IV, b, 2. pro *feriis*, *FατȣFα* IV, b, 4. pro *fatua*, ut *Fȣκȣ* II, 21. pro *foco*, *φελιȣφ* contra IV, b, 15. sive *filiu* VI, a, 3. pro *verribus*, ut *κȣμιαφ* IV, b, 7. sive *comia* VI, b, 58. pro *scrofis* (γϱομφάσι), atque *φεφȣϱε(ς)* V, a, 4. pro *februis*, ut *verfale* VI, b, 8. pro *verbale*, *αλφȣ* IV, a, 29. pro *albo*, *βεϱFα* V, a, 26. 33. pro *verua* et *βεϱȣς* V, a, 23. 35. pro *verubus*, dictum esse non dubitem. Huc accedit literarum diversis organis pronuntiatarum permutatio: quemadmodum enim Volsce *sepis*, Umbrice *σFεπις*, Osce *svaepis*, pro *siquis* (εἴ τις), sic *ͱαπιναφ* sive *ͱαβινα* IV, b, 25. 28. pro *agnabus* (ἀμνάσι) dicebatur: unde nescio an etiam *Μαϱτε ΚϱαπȣFι* IV, b, 11. sive *Marte Grabovei* VI, a, 1. pro *Marti Gradivo* (Κϱατείῳ) scriptum sit.

11. E vocalibus praecipue *a* et *o* inter se permutabantur, ut pro *τεσȣνακες* IV, b, 11. 15. in sexta tabula *tesenocir* vel *tesonocir* VI, b, 20. VII, a, 38., pro *Πϱεστατε* IV, a, 27. *Prestote*, pro *κȣμȣλτȣ* IV, b, 35. sive *comoltu* VI, a, 41. (*cumulato*) in quinta tabula *κȣμαλτȣ* scriptum est. Etsi autem in prima tabula tam *εϱεζλαμαϱ* I, 6. quam *εϱȣζλȣμα* I, 10. legitur, in quo flexionum varietatem agnosco, ut si in quarta tabula modo *αϱFια* IV, b, 9. modo *αϱFιȣ* IV, b, 12., atque in sexta tabula modo *vatue* VI, a, 45. modo *vatuo* VI, a, 43. pro *FατȣFα*, vel in secunda quintaque tabulis *πελσανȣ* II, 32. V, a, 6. pro *πελσανα* IV, b, 27. sive *pelsana* VI, a, 22., *σȣπȣ* I, 17. sive *sopo* VI, a, 5. pro *σȣπα* V, a, 32. scriptum est; *πϱεͱȣβια* tamen in tertia tabula III, a, 12. pro *πϱεͱαβια* III, a, 5. mendose exaratum puto, quoniam in hac re neque flexionum, neque temporum varietas, ut in *Fεπȣϱȣς* III, a, 11. pro *vapersus* VI, b, 9., agnosci potest. Vocales *e* et *a*,

si a nomine *pars* VII, b, 2. pro *pers* sive *pir* et *pis*, atque a praepositione *αν* in *αντεντε* pro *εντεντε* II, 15. sive *andendu* VII, a, 25. pro *endendu* VI, a, 40. 49. discesseris, in fine nominum quam maxime permutantur: de vocalium *e* et *i* cum *ei* permutatione supra jam satis diximus. Quae cum interdum ejicerentur, nescio, utrum *πελσανς* V, a, 43. pro *πελσανες*, ut *abrons* VII, a, 43. pro *abronis*, an pro participio, ut *dirsans* III, b, 11. 16. pro *dirsa(s)* III, b, 8. 13., scriptum sit. Ejiciebantur autem illae vocales praecipue ante imperativi terminationem *tu*, unde composita imperativi *tenitu* (*teneto*) VI, a, 25. *α(ν)τεντε* sive *andendu*, *εντεντε* sive *endendu*, *εστε(ν)τε* sive *ostendu*, *περτεντε* et *σετεντε* scribuntur, nisi haec pro Latino *tendito* scripta accipere malis, quemadmodum imperativus *σεστε* V, b, 22. (*sistito*) non differt ab indicativo *σεσσε* V, b, 24. (*sisto*). Quia consonantes quoque cum vocalibus ejiciebantur, non solum *vestisiafetu* VI, a, 24. pro *Fεστιζαμ φιχτε* IV, b, 29. vel *erus ditu* VI, a, 16. 25. VII, a, 38. sive *ερυς τιτε* IV, b, 34. *ερυς τετε* V, b, 21. a, 9. pro *erus dirstu* VI, a, 38. 39. sive *ερυς τερτε* I, 27 sq. scribi, sed etiam tam *σεβαʀτε* V, a, 42. sive *subotu* VI, a, 25., quam *σεχατε* I, 16., a verbo *subóco* (*supplico*) derivari potuit: nam et *χρενχατρεμ ʀατε* IV, a, 11. sive *crincatro hatu* VI. a, 49. pro *χριχατρε ʀαβετε* V, b, 27. 29. legitur. Quemadmodum vero in *αμπρεʀτε* IV, a, 21. pro *απρετε* IV, a, 20. et *αμπαρεʀμε* V, a, 42. pro *αμπαρετε* II, 14. pl. *ambretuto* VI, a, 63. 64. aspiratio inserta est, sic non solum *φερεʀτρε* cum *σεφερακλε* II, 16 sqq. pro farcimine, sed etiam *αʀεσνες* II, 18 sq. pro *ahenis*, inserta *s* litera, legitur.

12. Accentuum rationem apud Umbros eandem fere fuisse, quae apud Romanos observatur, ex iis colligere licet, quae numerose scripta videntur. An sextae tabulae initium numeris Saturniis conceptum sit, in dubium fortasse vocatur, quum septimae quoque tabulae pagina posterior, licet prosa oratione scripta, in eosdem tamen numeros redigi possit. Sed in rebus magicis numeros pariter atque alliterationem vel aequales sonos in fine verborum esse quaesitos, dubitari nequit. Cortonensis certe inscriptio trochaicis numeris sic aptari potest:

'Arses vurses! 'Sethlanl, Tephral ápe termnu pis est estu.

Iidem numeri notantur in precibus: *τιε πενι, τιε Fιve* V, a, 25 sq. *tiom esa méfa spefa Fisovina* cet., quibus addas ithyphallicos: *Σάζε! τεφε εστε Fιτλε Fεφρε σεστε* V, b, 24., qui aequalibus sonis finiuntur, sicut verba *pérsi mersi* VI, b, 38. 48. sive *pérsei mersei* VI, b, 28. pro *perse mers est* VI, a, 31. 55. Alliterationem in his numeris quaesitam esse testantur verba

a) in calamitatum recensu VI, a, 60. VII, a, 49.

túrsitu, tremitu,
hóndu holtu,
ninctu, nepitu,

b) in praecepto de auguriis VI, a, 11.

péturpursus
fáto fito,
pérne, postne,

sónitu, savitu,
préplo(ho)tatu,
prévi(s)latu.

sépse sarsite,
vóvse avie
ésone.

In his trochaicis numeris tres saepe syllabas pro duabus positas videmus, sicut in Plautino versu de Jovis fulmine Amphitr. V, 4, 10.

Strépitus, crepitus, sónitus, tonitrus cet.

Quanta cum cura vero Romani quoque poëtae illorum temporum alliterationem quaesierint, docent versus Ennii et Attii apud Cicer. Rhet. ad Herenn. IV, 12. de orat. III, 58.

'O Tite, túte, Tati, tibi tánta, tyránne, tulisti.
Quicquám quisquam cuiquám, quod conveniát, neget?
Iterúm Thyestes *'Atreum attractum ádvenit —*
*Ma*jór *mi*hi *mo*les, *má*jus *mi*scendúm 'st *ma*lum,
Qui illíus acerbum cór contundam et cónteram;

aliaque fragmenta, quae ibidem leguntur, ut: quód *i*ter *i*ncipiam *i*ngredi? — *'O pa*ter, ó *pa*tria, ó *Pri*amí domus! — Haec ómnia *vidi* inflámmari, Priamó *vi vitam evitari.*

13. Nominum declinationes verborumque conjugationes Umbricus sermo totidem habuit, quot Romanus; nulla tamen pars est orationis, in qua non differat utraque lingua. Jam in propriis nominibus magna cernitur discrepantia. Romanis enim civibus tria plerumque erant nomina, quibus vel singuli homines vel gentes earumque familiae discernebantur, ut in cippo inter Bastiam et Assisium oppida reperto: neque multum differt Volscorum mos, qui in Veliterna inscriptione observatur. At in Iguvina tabula tertia, ut in inscriptione lapidis in Marsis detecti, homines nonnisi uno gentili nomine insigniuntur. In inscriptione quidem apud Falerios inventa duo leguntur nomina *Lerpirior Santirpior;* sed deest praenomen, et utrumque nomen gentile est, in *ior* sive *ius* desinens, quemadmodum in quinta tabula Iguvina pro *Fusia* et *Petronia* gente Fratrum Atiersiorum sacra fiunt, atque XIX gentes *Pompersiae* stirpis recensentur. Praeterea Umbrorum nomina non in *ius* modo exibant, quemadmodum apud Romanos, sed in *anus* quoque, sicut Romanorum agnomina, maximam vero partem in *as*, sicut C. Cilnii cognomen *Maecenas*: cum *Claverniis* enim junguntur *Satani* et *Jujescani*, tum *Atiersiates, Curejates, Peiersiates, Talenates, Musejates, Casilates* ab agro Casilo dicti. Ejusdem generis est tribus *Tarsinatis* nomen in quarta tabula cum *Tarsinate* nomine, cui tria accedunt nomina in *scum* desinentia, *Turscum* pro Tuderti, *Naharcum* pro *Naharti*, et *Japuscum* pro Japygico. Nomen quidem *Iguvinae* tribus in secunda tabula cum quatuor Romanorum tribubus urbanis *Collina, Exquilina, Palatina, Suburana*, consentit; sed Umbri urbem quoque Iguvium *Iguvinam* dixerunt, ut Miletum *Miletinam* in sexta tabula. Ceterum Umbri in eo consentiebant cum Romanis, quod apud Paulum Diaconum legimus: »Dici mos erat Romanis in omnibus

»sacrificiis precibusque: *Populo Romano Quiritibusque*«, et »lapidem silicem tenebant jura»turi per Jovem, haec verba dicentes: Si sciens fallo, tum me Diespiter, *salva urbe arce»que*, bonis ejiciat:« unde Andromacha apud Ennium per alliterationem queritur: *Arce et urbe orba sum.* Nam in altera quartae tabulae pagina *pro arce Fisia et tota Iguvina* (urbe), in altera *pro populo totius Iguvinae et tota Iguvina* sacra fiunt, sicut in secunda tabula *pro Fratribus Atiersiis*, *pro inclutis atque probatis*, *pro tribu Iguvina*, *pro tota Iguvina.*

14. Maxima autem differentia, si ab inscriptionibus minoribus, *Diris*, *Pomonae*, *Divae Declunae* et *Vati Divae Vesunae* dicatis discesseris, in deorum nominibus animadvertitur. In Iguvinis enim tabulis bina plerumque nomina diis tribuuntur, quorum prius in quinta tabula, si a *Jove Patre* discesseris, participium est, ut quae tribuuntur *Ϝαπȣτȣ Σαζι*, *Aⱶτȣ IȣϜι*, *Aⱶτȣ Μαρτι.* In ceteris tabulis posterius nomen, sicut etiam *Hondae Joviae* in altera quintae tabulae parte, adjectivum esse solet, uno *Vesunae* nomine in prima tabula excepto, quae *Pomonae Pubercae* dicitur, quemadmodum apud Gellium XIII, 22. *Heriem Junonis* cet. legimus. *Neria Martis* sive *Neriene Mavortis* apud antiquos Romanos Martis conjux fuit, ut *Lua Saturni*, *Salacia Neptuni*, *Maja Volcani*, *Hora Quirini*; sed in Iguvinis tabulis *Πρεστατε Ζερφιε Ζερφε(ς) Μαρτιες* et *Τȣσε Ζερφιȣ Ζερφε(ς) Μαρτιες* IV, a, 28. 31. sive *Prestota* (*Tursa*) *ʽSerfia ʽSerfer Martier*, si cum *Ϝεσȣνε Πȣεμȣνες Πȣπρικες* in prima tabula comparantur, comites interpretandae sunt, quemadmodum Gellius l. l. *Jurites Quirini* et *Molas Martis* ex libris sacerdotum populi Romani et antiquis orationibus laudat. Pauca nomina singulis diis tam propria fuerunt, ut *Jovis Patris* et *Sancii* nomen in precibus *Ιȣπατερ! Σαζε! τεφε εστȣ Ϝιτλȣ Ϝȣφρȣ σεστȣ* V, b, 24., quorum ille in quarta et sexta tabula *Jovis Grabovius*, in vocativo *D*(*e*)*i Grabovie*, hic *Fisus Sancius* dicitur. Ipsum *Grabovii* nomen tribus diis commune est, *IȣϜε* sive *Juve*, *Μαρτε* sive *Marte*, *Ϝȣφιȣνε* sive *Vofione*; *Joviae* nomen quatuor deabus, *Τρεβε* sive *Trebo*, *Τȣφρε* sive *Tefrei*, *Τȣσε* sive *Turse* et *ⱶȣντε.* *Grabovii* nomen Latino *Gradivo* sive *Κρατείῳ* fortasse respondet; idemque fere significare videtur *Joviae* nomen: Jovis uxorem enim *Curitim* esse vocatam, e verbis *Ϝȣκȣκȣμ IȣϜιȣ* atque *Κȣρετιες* IV, a, 1. 4. sive *vocucom Joviu* atque *Coredier* VI, a, 43. 45. sibi oppositis cognoscitur. *Tursa ʽSerfia*, ut *Prestota ʽSerfia*, *ʽSerfi Martii* comes fuit; is vero utrum a *Marte Grabovio*, an a *Marte Horsio* cognominatus sit, non liquet. Et *Μαρτȣ ⱶȣριȣ* IV, a, 2. sive *Marte Horse* VI, a, 43. et *ⱶȣντȣ Ζερφι* IV, a, 4. sive *Honde ʽSerfi* VI, a, 45. *τρεφ Ϝιτλȣφ τȣρȣφ* sive *vitlu toru trif* (tribus vitulis tauris) immolatur; *Ζερφε Μαρτι* vero VI, a, 24. sive *ʽSerfie Martie* VII, a, 3. *τριφ απρȣφ ρȣφρȣ ȣτȣ πειȣ* sive *abrof trif heriei rofu heriei peiu* (tribus apris tam rubris quam fuscis), ut *Aⱶτȣ Μαρτι* V, a, 11. *αβρȣνȣ* (aprugno pecore sive porco).

15. Omnibus diis Graboviis *τρε*(*φ*) *βȣφ* sive *buf tr*(*e*)*if* (tribus bubus) immolatur,

quibus in sacris Vofionis adjectivum *καλεϱϑφ* sive *calersu* additur; sed Jovi Patri tam *σι* (suem V, b, 7.) quam *βϑμ* (bovem V, a, 5.), ut Ahto Jovi *ϑFϵ* (ovem) *πεϱακνε(μ)*, mactari legimus. *Ovibus* februatum esse, e verbis *πϑνε ϑFεφ φϑϱφαϑ* IV, a, 1. sive *ponne ovi furfant* discimus, unde Pomonae Pubercae quoque II, 26. 31. *ϵFεμ σϵFακνι* (ove sacri) immolatur; *sues* vero (*σις σακϱεϑ πεϱακνεϑ* III, a, 6 sq.) pro piaculo offerebantur, unde Fiso Sancio, cui V, b, 10 sq. *καπϱϑ πεϱακνε σεFακνε* (caprum sacrem sanctum) offerendum esse legimus, IV, b, 15. *τϱεφ σιφ φελιεφ*, VI, a, 3. *sif filiu trif* (tribus suibus verribus), et Trebae Joviae sive Triviae IV, b, 7. *τϱεφ σιφ κϑμιαφ*, VI, b, 58. *si comia trif* (tribus suibus scrofis) immolatur. Tefrae Joviae, cujus *pis ape termnu* (piamen adversus incendium) in inscriptione Cortonensi *Tephral* dicitur, IV, b, 25. *τϱεφ Fαπιναφ*, VI, a, 22. *habina trif* (tribus agnabus), Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii contra IV, a, 27. *τϱε πϑϱκα ϱϑφϱα ϑτϑ πϵια*, VII, a, 6. *porca trif rofa ote peia* (tribus porcabus rubris aut fuscis), quemadmodum Tursae 'Serfiae 'Serfi Martii IV, a, 31. *τϱεφ Fιτλαφ*, VII, a, 41. *vitla trif* (tribus vitulabus) et Tursae Joviae IV, a, 42 sq. *ιFϵκα τϱε.*, VII, a, 51. *ivenga* (tribus juvencabus) immolatur. His hostiis in sacris Hondiis V, a, 43. *κατελ* (catulus) Hondae Joviae ferendus V, a, 20 sq. accedit. Discimus autem e locis laudatis, expiatoria sacra Umbrorum, etsi hostiarum nomina Romanis similiora sunt quam Graecis, magis tamen Graecae quam Gallicae fuisse originis. Nam catulum quoque secundum Plutarchum Q. R. 68. in piaculis omnes fere offerebant Graeci; agnus et agna vero, ut porcus, jam apud Homerum Jl. III, 103. 273. XIX, 197. 254. in sacris reconciliatoriis immolantur. A Graecis mos porcis immolandi cum reliquis ritibus sacrorum, quos Dionysius Halic. VII, extr. juxta Graecas leges exercitos dicit, ad Romanos pervenit (Liv. I, 24. Virg. A. VIII, 641.), Italisque in omnibus piaculis, in lucis collucandis sive coinquendis agrisque lustrandis (Cat. R. R. 139. 141.), adeo frequentatus fuit, ut ab suillo genere pecoris immolandi initium primum sumptum videatur Varroni R. R. II, 4, 9., qui hostiarum quoque nomina L. L. V, 19. §. 96 sqq. a Graecis pleraque derivat.

16. Pertinet ad illa *arviga*, de qua Hesychius *ἄϱιχα, ἀϱϱεν πϱόβατον*, Varro vero L. L. V, 19. §. 98. scripsit: »Hae(c) sunt quarum in sacrificiis exta in olla, non in »veru coquntur, quas et Accius scribit et in pontificiis libris videmus.« Ad hanc arvigam equidem refero verba, quibus in quarta tabula omnia duodecim sacrificiorum praecepta finiuntur: *κϑτεφ* sive *ταζεξ πε(ϱ) σνιμϑ αϱ(ϵ)πε(ς) αϱFες* sive *αϱιπεϱ αϱFις* (*tacens precator pro ardore arvigae*): nullum enim fit sacrificium sine praecepto *αϱFια* sive *αϱFιϑ ϑστϵ(ν)τϑ, arvio fe(i)tu* (*arviga facito*). Etiam in quinta tabula septies V, b, 8 sq. 29. a, 7. 11. 12. 18. 24. *αϱFιϑ ϑστε(ν)τϑ* sive *αϱFια*, II, 11. *αϱFαμεν ετϑτα*, 13. *αϱFεν* et 31. *αϱϑFια φϵιτϑ* scriptum est: sicut V, a, 7. *ταζεξ πεσνιμϑ αϱεπε αϱFες*. Praeter hunc quidem locum nusquam nisi in quarta tabula tacitas preces pro ardore arvigae fieri legimus; sed tacitae

preces non solum in omnibus sacrificiis, verum etiam in aliis actionibus sacris praecipiuntur. Sic in cumulatione *ξεϱεφ* sive *serse* (*verbenis*) IV, b, 35. a, 37. 38. V, a, 10. 42. I, 29. *κυματι(ς) πε(ϱ)σνι(ℏ)μυ*, ut VI, a, 17. 41. VII, a, 39. 44. 45. *comatir persni(hi)mu*, scriptum est: quo praecepto simile aliquid significari atque verbis *tases* sive *tasis pe(r)snimu*, quae in fine sacrificiorum VI, b, 55. 59. a, 2. 20. 23. 44. 46. VII, a, 4. 42. 54. leguntur, vel verbis, quibus omnes cives precari jubentur, *eso persnimumo tasetur* VI, a, 57. sive *eso tasetur persnihimumo* (*hoc precaminor cum silentio*) VII, a, 46 sq., non solum inde cognoscitur, quod *comatir persnihimu* VI, a, 17. 39. pro praeceptis *κυτεφ πεσνιμυ* IV, b, 20. et *ταζεξ πεσνιμυ* IV, a, 30. scriptum est, sed etiam ex iis, quae I, 27 sqq. conjunctim leguntur: *εϱυς ταζεξ τεϱτυ: ενυμεκ κυμαλτυ: αϱκανι κανετυ: κυματες πεϱσνιℏμυ: εσυκυ εσυνυ υϱετυ*, h. e. incantationem tacens dicito: inde cumulato: arcane canito: submisse precator: cum hoc omen urito sive ex igne capito. His verbis enim respondent, quae VI, b, 55 sq. scripta sunt: *tases persnimu sevom, surur purdovitu* (*tacens precator cum veneratione, insuper consecrato*), pro quibus IV, b, 5 sq. legitur: *σεFυμ κυτεφ πεσνιμυ αϱεπες αϱFες* (*cum veneratione caute precator pro ardore arvigae*).

17. Ex his simul intelligitur, tacitas preces factas esse pro omine ex flamma capiendo; unde VI, a, 55 sqq. hoc praeceptum legitur:

ifont termnuco com prinuatir stahitu: eno deitu armahamo caterahamo Iovinur:
inde cum flamma suffimenta instituito: tum dicito placante expiatione Iguvinos:
eno com prinuatir peracris sacris ambretuto. Ape ambrefurent,
tum suffimenta sacra sancta incenditote. Quum incenderint,
termnome benurent, termnuco com prinuatir eso persnimumo tasetur.
flamma operati sint, cum flamma in suffimentis hoc precaminor taciti.

In precibus quidem, quae sequuntur, iisdemque verbis VII, a, 47 sqq. repetuntur, enumeratas legimus calamitates, a quibus tota Tarsinas tribus defendenda sit; sed in quarta tabula IV, a, 19 sqq. brevius sic scriptum est:

Πυνε πϱινυFατες σταℏεϱεν τεϱμνεσκυ, ενυμεκ αϱμανυ κατεϱαμυ IκυFινυ:
Quum suffimenta instituerint cum flammis, tum placante expiatione Iguvinos:
ενυμεκ απϱετυ τυϱες ετ πυϱε. Πυνι αμπϱεφυυς, πεϱσνιμυ.
tum incendito turibus et igne. Quum incenderis, precator.

Hoc quidem, ut ter fiat, praecipitur, quemadmodum post preces quoque VII, a, 51. legimus: *este trioper deitu* (ista ter dicito). At in quarta tabula verbis *τϱιυπεϱ αμπϱεℏτυ, τϱιυπεϱ πεσνιμυ* IV, a, 22. additur: *τϱιυπεϱ ετατυ IκυFινυς*, cui VI, a, 62 sqq. respondet *deitu etato* sive *etaia(n)s Ijovinur* h. e. ter dicito paeane Iguvinos. Hoc paeane quoque bonum eventum poposcisse Umbros, e verbis III, b, 6. *πεπυϱκυϱεντ ℏεϱιφι εταντυ, μυτυ αϱφεϱτυϱι σι* (*poposcerint licet paeane, mutum eventu sit*) colligo. Hinc vix differre

puto praecepta *αρκανι κανετu* I, 28 sq. (*arcane canito*) et *anovihimu* VI, a, 49. (*ovato*) pro *πιρ αϝτιμεμ εντεντu* IV, a, 12. (*piamen cum ovatione intendito*), *ετuρ σταμu τuτα Ταριναιε τριφu* IV, a, 16. sive *trioper ehetur stahamu* VI, a, 55. (*ter ovationem instituito*), *ehiato* VII, b, 2. sive *εϜειετu σεϜακνε ναρατu* V, b, 8. 11. (*ovatum sanctum dicito*). Non enim inibant modo lustrationes ante captis ominibus (*esoneir* VI, b, 18.) II, 1., quae et in ipso sacrificio (II, 20. V, a, 2.) et post peracta sacra (I, 30. V, a, 42.) repetebantur, sed etiam, siqua in re omen cessaret (IV, a, 8. VI, a, 47.), repositis sacris eadem instaurabantur (IV, a, 9. VI, a, 47.).

18. In secunda primaque tabulis sacra expiatoria *Ϝuκε* (*voce*) II, 3. 21. atque *uρτες Ϝuντις Φρατ(ρ)ερ* II, 4 sq. sive *uρτας πuντες Φρατρuμ* (*oratis carminibus Fratrum*) *τερκαντuρ* (triplici cantione) II, 9. aperiuntur, et *νειρ* (*certamine*) I, 33. clauduntur, quemadmodum ante quintae tabulae sacrificia V, b, 7. praeceptum legitur: *Περαξνανιε τειτu αρμuνε* (*sacra dicato harmonia*). Hanc quidem cantionem ad incantationes pertinere, ex praecepto *αρκανε κανετu* I, 28 sq. inter *ερες ταζεξ τερτu* et *κuματες περσνιϜμu* discimus; incantationes tamen cum vitulatione quoque conjungi potuisse, verba *ερες τετu Ϝιτλu Ϝuφρu* (*incantationem dicito* cum *vitulatione*) V, b, 21. et *ερες μανι κuϜειτu* (*incantationem manu perficito*) docent. Hinc V, b, 25. *τριuπερ Ϝuφρu ναρατu* (*ter jubilum dicito*) legimus, et post praeceptum *τιζλu σεϜακνι τειτu* sive *ναρατu* II, 25. 27. (*dicationem sanctam dicito*) *ιuκα μερσuϜα ϜαβεΤu* (*jubila curata habeto*). Quemadmodum porro cum ovatione IV, a, 11. *κρενκατρuμ Ϝατu* sive *crincatro hatu destramescapla* VI, a, 49. (*circulationem habeto dextra parte*) praecipitur, sic V, b, 27. 29. *κριкατρu τεστρε εuξu Ϝαβετu* (*circulationem ad dextram cum ovatione habeto*), et V, b, 23. *uρφετα μανuϜε Ϝαβετu*: *εστu ιuκu Ϝαβετu* (*saltationem bacchantem habeto*: *istud jubilum habeto*): *Ιuπατερ! Σαζε! τεφε εστu Ϝιτλu Ϝuφρu σεστu*. Hinc verba *α(Ϝ)τρεπuρατu*: *αρπελτu στατιτατu* V, b, 18 sq. a, 31 sq. interpretor: *tripudiato, appellationem instituito.* Haec duo praecepta V, a, 31 sq. post imperativum *Ϝεστικατu* (*extis libato*) leguntur; sed quemadmodum I, 8 sq. nihil nisi *αρπελτu στατιτατu*, sic VI, a, 36. nihil nisi *atropusatu*, atque V, a, 24 sq. *Ϝuστικατu*, *αϜτρεπuρατu*, VI, a, 16. VII, a, 23. 36. *vesticatu*, *a(ha)tripursatu* praecipitur. His autem rebus opus fuisse in lustratione, inde colligere licet, quod et ante *vesticatu*, *atripursatu* VI, a, 16. et ante *atropusatu* VI, a, 36. legatur *pe(r)sclu se(he)mu* (*lustratione venerator*), unde verba quoque *ife endendu*, *pelsatu* VI, a, 39 sq. *liba intendito*, *ballizato* sive *saltato* jam vertere placet. Venerationem quidem (*σεϜuμ* IV, b, 5. *sevom* VI, b, 56.) etiam cum precibus tacitis conjunctam legimus; sed quatenus eadem in lustratione fiebat, duplex ea dicitur VI, b, 19. *popler anferener et ocrer pihaner* (*populi lustrandi et arcis piandae*). Primum enim in lustratione quartae et sextae septimaeque tabularum *uκαρ* IV, a, 7. sive *ocar* VI, a, 46. (*arx Fisia*) piatur, deinde de populo lustrando (*πuπλuμ αφερuμ* IV, a, 10. *poplo afero* VI, a, 48.) agitur.

19. In ista lustratione (*εστε περσκλuμ* IV, b, 1. *este persclo* VI, b, 1.) duodecim

sacrificiis in quarta quidem tabula breve, in sexta longius praeceptum de auguriis capiendis praemittitur verbis *αFες ανξȣϱιατες ενȣτȣ* sive *aveis aseriater enetu* (*aves auguriales indagato*), pro quibus in repetendis auguriis, IV, a, 10. *αFεφ ανξεϱιατȣ ετȣ,* VI, a, 48. *avif aseriato etu* (*ex avibus auguria capito*) legitur. Quid vero in auguriis capiendis observandum sit, nonnisi in sexta tabula scriptum est; in quarta tabula contra aves auguriales *πεϱναιες, πȣσναες*, dicuntur, quo quid significetur, discimus e verbis VI, a, 10 sq.

Dupursus, peturpursus, fato fito, perne, postne, sepse sarsite, vovse avie(r) esone
Bifariam, quadrifariam, templo capto, ante, pone, sane sarteque, ex voto sint avium auspicia.

Quum enim augures templa prius bifariam in anticam partem ad meridiem et posticam ad septentrionem effarentur, aves auguriales aut priores aut posteriores dici poterant, quatenus aut in antica aut in postica parte capiebantur earum auspicia; quatenus vero, ut sane sarteque, h. e. integre planeque, caperentur auspicia, templo quadrifariam effato, et antica pars et postica in sinistram ab oriente et dextram ab occidente dividebatur, eaedem aves aut dextrae aut sinistrae dicebantur. Hinc in sexta tabula legimus scriptum: *enetu* sive indagato

parfa, curnase, dersva; peiqu, peica, merstu:
parram, cornicem dextras; picum, picam, sinistros:

quibus verbis in ablativo casu quater repetitis VI, b, 2 sq. 4. 15 sq. 17. ter additur *mersta avei(f), mersta(f) angla(f)*, unde discitur, avium augurialium duo fuisse genera, quorum sinistra auspicia ex voto bona putabantur. Priusquam autem ex minoribus avibus (*aveif*) rata dari possent auguria, idem aquilis (*anglaf*) sive majoribus avibus factum esse debebat, unde *κȣμνε αϱφεϱτȣϱ* IV, a, 41. sive *combinam arfercturam* pro *serse arsferture* sive secunda conjunctura scriptam legimus, quatenus, si aquilae praecinuissent (*sve anclar procanurent* VI, b, 16.), parra dextera (*παϱφαμ τεσFαμ* IV, a, 13. *parfa desva* VI, a, 51.) cet. firmanda erant auspicia.

20. Id quod in sextae tabulae initio pluribus verbis, eodem fere modo repetitis, dicitur, in quarta tabula IV, a, 14. sic praecipitur:

Fαπȣφεμ αFιεκλȣφε κȣμπιφιατȣ, Fεα αFιεκλα εσȣνȣμε ετȣ;
favente avium augurio combinato, boni ominis auguria capito;

in secunda vero II, 7. solis ablativis *Fαπεϱε κȣμνακλε* (*favente auspicio*) significatur. Verbis *vapefe avieclu*, idem significantibus, VI, a, 51 sq. additur: *neip amboliu prepa desva combifian'si* (*nec in ambiguo parra dextera combines*), pro quo VI, a, 48 sq. legitur: *tuderus avif seritu* (*vitiis ex avibus caveto*), quod quomodo fiat, in sextae tabulae initio pluribus verbis ostenditur.

VI, b, 5 sq. *Poi angla aseriato est, erse neip mugatu, nep arsir andersistu, nersa courtust.* Ubi ab aquila augurium datum est, interim nec mussato, nec amicis intercedito, donec compleveris: VI, b, 7. *Sve muieto fust, ote pisi arsir andersesust, disler alinsust.*

Si mussatum fuerit, aut siquidem amicis intercesseris, dictionibus secus erit. Ipsa addictio (*verfale*), cui mutum (*μετε* III, b, 6.) auspicium opponitur, in bono aquilae augurio (*angluto hondomu*), etiam faventibus avium auspiciis (*vapersus aviehcleir*) VI, b, 9., irrita (*tuderato*) fieri dicitur, nisi simul prece omen acceptum sit (*porsei nesimei asa deveia est anglome*); imo prorsus vitiosa (*todcome tuder*), nisi vitio adoratione (*podruhpei* VI, b, 11.) cautum sit: fieri autem summi vitii procuratio in avium auspiciis (*tuderor totcor vapersusto avieclir*) vel prospero oscinum cantu (*ebetrafe ooserclome*), vel sollistumo pullorum tripudio (*presoliafe nurpier vasirslome*) VI, b, 12. In tertia quoque tabula in cliviis auspiciis (*κλεFιιεϱ κεμναꟻκλε*) III, a, 15 sq., si non sint rata omina (*εσενε κεϱαια* III, a, 4 sq.) secunda cum re (*εϱακε ϱι*), vel felicia (*φελσFα* III, a, 11.) cum ominibus propitiis (*εσενεσκε Fεπεϱες*) ante capta, monitum e pullis (*μενεκλε νεμεϱ* III, a, 17. sive *νεϱπενεϱ* III, a, 13.) quaerendum praecipitur. Sed in sexta tabula plura leguntur, quibus procuratio fiat in avium auspiciis, quaeque jam breviter recensere mihi liceat.

21. Memoratur usus vestis purpureae e Mileto (*Miletinar* VI, b, 13.), quae in caede victimae colore rubrae (*carsome vestisier randeme rufrer*) tertia dibaphorum (*pracepracatarum*), in caede hostiae atque paratu patellae (*carsome hoier, pertome padellar*) vestis Virginis sanctae et Salii (*Noniar, Salier*) dicitur. Hinc intelligitur praeceptum IV, a, 15. *πεϱκαφ ꟻαβετετε πενιζατε, perca ponisiater habituto* VI, a, 51. h. e. lituis servatote puniceati. Quemadmodum in Iguvinis tabulis pro *capias* auguria semper *ꟻαβια* et pro *praecipias* sive *ante capias πϱεꟻαβια* legitur, sic lituus auguris semper *perca*, quasi *pertica*, dicitur, atque capta admissio *arsmatia*: in versibus modo Saturniis semel VI, b, 2. imperativus *stiplatu* VI, a, 51. sive *anstiplatu* VI, b, 3. verbis *ehveltu stiplo aseriaia* (*evolvito stipula augurali*) circumscriptus est, unde *εꟻFελκλε Φϱατϱεκς ετε κFεστεϱ* III, a, 23. b, 1. *evolutio* sive *interpretatio fraterna aut quaestio* verti potest. Discimus enim ex eadem tabula, et omina rata haberi, censentibus Fratribus Atiersiis (*ειкFασεσε Ατιιεϱιεϱ* III, a, 4. 16.) vel arbitratu Fratrum Atiersiorum (*αϱπετϱατι Φϱατϱε Ατιιεϱιε* III, a, 12.), et monita e pullis quaerenda esse, prout Fratres augurati fuerint (*Φϱατεϱ ζεϱσνατεϱ φεϱεντ* III, a, 22.). Additur ibidem, si recte curatum sit magistratione diligenti Fratrum Atiersiorum, proba esse omnia; si non, omnia muta esse eventu, licet eum paeane poposcerint. Eadem fere de supplicatione in fine septimae tabulae leguntur, atque in tabulae secundae initio, ubi omen sacrificii (*εσενε ꟻεϱτεϱ*) et ostenta sextantariarum urnularum (*σεστεντε σεστενταστιαϱε εϱνασιαϱε*) memorantur, Fratrum curis (*Φϱατϱε μεϱσες*) tribuitur auspicium. In quinta enim tabula V, a, 15 sqq. praeter aves auguriales (*αFες ανξεϱιατες*) etiam

ostenta (*ϑστιτϑ*) et mensarum sortilegarum vel hostiarum eventus (*μενξαϱϑ ζεϱσιαϱϑ ϝεϱιιι φαζιϑ αϱφεϱτϑϱ*) recensentur, atque in tertia tabula, ubi Fratres Atiersii pro specie plenulae urnulae auctoritia (*ειτιπες πλενασιεϱ ϑϱνασιεϱ ϑϝτϱετιε*) ritus sacros edicunt, omina captantur triplici (*τϱιβϱιζϑ*) numero, sacrificio et igne (*ϝεϱτε ετ πϑϱε* III, a, 6.), sacrificio et piaculo (*ϝεϱτε ετ πιϝαχλϑ* III, a, 8.), sacrificio et pullis (*ϝεϱτε ετ νεϱπενεϱ* III, a, 10. 13.).

22. Ad omina sacrificio et igne captanda in fine praeceptorum de duodecim quartae tabulae sacrificiis verbis *κϑτεφ* sive *ταζεξ πε(ϱ)σνιμϑ αϱιπεϱ αϱFις* respici, supra jam monui; nunc autem videamus, quibus praeterea rebus opus sit in ipsis sacrificiis. Prima res est *arviga*, pro cujus ardore tacitae preces fiunt, altera vero panis oblatio, quae duplici modo praecipitur. Saepissime enim nihil aliud praeceptum legimus, nisi *πϑνι φετϑ*, *poni* sive *pone fe(i)tu*, vel etiam *πϑνε φϱεϝτϑ ϝαβετϑ* (*pane fricto agito*) I, 30 sq.; in sacrificiis vero Jovis et Vofionis Grabovii, Hondi 'Serfii et Hondae Joviae IV, b, 4. 23. a, 6. V, b, 9 sq. a, 18. 25. 40. *ϝεϱι(ς) Fινϑ*, *ϝεϱι(ς) πϑνι* sive *ϝεϱι πϑνι*, *ϝεϱι Fινϑ φετϑ*, *heri(e) vinu*, *heri(e) poni fetu* VI, b, 57. a, 19 sq. 46. (*tam vino, quam pane facito*). Imo in sacris Hondae Joviae praeter *Fινϑ*, *πϑνε* V, a, 40. sive *πϑνε*, *Fινϑ* V, a, 18. 25. etiam *τϑFεϱ καπιϱες πϑνε φεϱτϑ* (*duabus cum capidibus panem ferto*) V, a, 33. praecipitur, unde nescio an verba *καπιϱε*, *πϑνε*, *σFεπϑ* (*ϑ*)*ϱατϑ* V, a, 41. explicari possint: *capide, pane, scypho libato*, quemadmodum *σFεπϑ* quoque IV, a, 8. sive *svepo* VI, a, 47., si cum antecedenti verbo *πιϝαξ φϑστ* sive *pihos fust* construatur, *scypho* verti potest. Nam *capirse perso osatu* VI, a, 24. 37. pro *καπιϱε πεϱϑμ φειτϑ* IV, b, 30. 33. scriptum est, atque I, 26 sq. *σFεπις ϝεϱι εξαϱιαφ αντεντϑ* (*scyphis vel escariis intendito*) ante *εϱες ταζεξ τεϱτϑ* praecipitur, sicut VI, a, 37 sq. *capirse perso osatu* vel *persome* ante *erus dirstu*, et *capirso subotu* VI, a, 25. ante *pers(t)ico erus ditu*. In sacrificio Fausti Sancii V, b, 16. non modo *πϑνε φεϱτϑ* legitur, verum etiam *σFισεFε φεϱτϑ πϑνε*, *ετϱε σFισεFε Fινϑ φεϱτϑ*, *τεϱτιε σFισεFε ϑτϑϱ φεϱτϑ* V, b, 14 sq., cui respondet V, b, 20 sq. *πϑνι πεσνιμϑ*, *Fινϑ πεσνιμϑ*, *ϑνε πεσνιμϑ*, unde *ϑτϑϱ* sive *ϑϝτϑϱ* II, 3. 7. 8. idem augmentum, farciminis genus, significare discitur, de quo V, a, 19. *ϑμεν φεϱτϑ*, V, a, 38. *ϑμνε σεFαχνι πεϱσνιϝμϑ* praecipitur. Pro hoc augmento in sex sacrificiis quartae tabulae, Jovis scilicet Grabovii IV, b, 4., Martis Grabovii IV, b, 13., Vofionis Grabovii IV, b, 23., Martis Horsii IV, a, 3., Hondi 'Serfii IV, a, 5 sq. atque 'Serfi Martii IV, a, 25., *FατϑFα φεϱινε* sive *FατϑFε φεϱιμε φε(ι)τϑ*, in sex reliquis vero vel *σϑπα σϑμτϑ* IV, b, 9. 17. vel *πεϱαια φε(ι)τϑ* IV, a, 28. 32. 44. vel *πϑστε Ασιανε φετϑ*, *ξεϱεφ φετϑ*, *πελσανα φετϑ* IV, b, 26 sq. scriptum est. Idem fit in sexta septimaque tabulis, ubi VI, b, 7. a, 1. 19. 43 sq. 45. VII, a, 4. *vatuo sive vatue ferine fe(i)tu*, VI, b, 58. a, 3. VII, a, 7. 22. 41. 54. *persae(a)* sive *persaia fetu*, VI, a, 22. *serse fetu*, *pelsana fetu* legitur.

23. In sacrificiis Jovis Patris et Fausti Sancii quintae tabulae nihil ejusmodi praecipitur, quanquam V, a, 6. *ΙϑFϑ* — *σαχϱε πελσανϑ φετϑ*, quemadmodum V, a, 10. et 13.

Αϝτε ΙεFι(π) et *Αϝτε Μαϱτι — πεϱαε(μ) φετε*, scriptum est: at in sacris Hondae Joviae verbis *πεϱαε φετε* V, a, 22. *σεπα ϝαϝτε, σεφαφιαφ σεπαφ ϝαϝτε* additur, atque in fine sacrorum *κατελ ασακε πελσανς φετε* exaratum legitur. In prima vero secundaque tabulis omnia fere junguntur, quae Dionysius Halicarnassensis VII, 72. in Romanorum lustro Graecorum more factitata recenset. »Lotis manibus, ait, et lustratis aqua pura hostiis, »inspersisque in earum capita frugibus Cerealibus, conceptisque precibus, consules sacer»dotesque, quibus fas erat, ministros eas mactare jubebant, quorum alii stantem adhuc »hostiam fuste feriebant in tempora, alii suppositis cultris cadentem excipiebant, dein exco»riatam concidebant membratim, delibatasque ex singulis extis aliisque membris primitias »farrea farina imbuebant et in canistris offerebant sacrificantibus, qui aris impositas suc»cendebant, vinumque inter adolendum affundebant.« At in secunda tabula Iguvina post omen sacrificii et ostenta sextantariarum urnularum *Fεκε πϱεμε πεϝατε* (*voce primum piato*) praecipitur: inde *εϝτεϱ, εϱτες Fεντις Φϱατ(ϱ)εϱ, εστεντετα* (*augmentum, oratis carminibus Fratris, offertote*): inde, augmini favente auspicio *σακϱε εFεμ, εϱτας πεντες Φϱατϱεμ, επετετα* (*sacrem ovem, oratis carminibus Fratrum, offertote*): inde *Fεα μεϱσεFα αϱFαμεν ετετα* (*bene curata arviga facitote*): *αϱFεν κλετϱαμ αμπαϱιτε* (*arvigam cum creterra libando cremato*): inde *ζιϝζεϱα εντεντε* (*siceram intendito*): inde *καξι φεϱιμε αντεντε* (*coxam ferinae intendito*), item *φεϱεϝτϱε αντεντε* (*farcimen intendito*), item *σεφεϱακλε αντεντε* (*substramen ejus intendito*): dehinc, quum in foco coxeris *πεϱσκλεμαϱ καϱιτε* (*ad lustrationem caedito*). Mactata deinde ove et ovatione habita II, 31 sq. praecipitur: *Fατϱα φεϱινε φειτε* (*fatua ferina facito*): inde *αϱεFια φειτε* (*arviga facito*), *πεϱαεμ, πελσανε φειτε* (*purgamine, balsamo facito*); panis vero in fine demum sacrificii I, 30. mentio fit.

24. Pluribus verbis in fine secundae et initio primae tabulae praecipiuntur prosicia sive ablegmina, Dionysii ἀπαρχαὶ ἐξ ἑκάστου σπλάγχνου καὶ παντὸς ἄλλου μέλους, de quibus in extrema quintae tabulae parte V, a, 23 sq. post praeceptum *σεπα ϝαϝτε, σεφαφιαφ σεπαφ ϝαϝτε* (*sulfure februato, suffito sulfure februato*) haec scripta sunt: *βεϱες απλενιες πϱεσεζια καϱτε*; *κϱεματϱα απλενια σετεντε πεϱε μεϱιτε* (*verubus extorum prosicia caedito*; *prunas extis subtendito cum prece merita*); post memorata vero reliqua offerumenta solita V, a, 27 sqq. *κατλες τεFα τεφϱα, τεϱτι(ς) εϱες, πϱεσεκατε*: *ισεντ κϱεματϱε, πϱεσεκτε, στϱεϝζλα φικλα αϱFειτε* (*catuli duo tepora exta, dictis incantationibus, prosecato*: *item in prunis prosecto struem in phiala addito*). Ter enim *τεFα* vel *τϱια τεφϱα σπαντιμαϱ* (*cum suffitu*) *πρεσεκατε* praecipitur, additis primum verbis *πεϱεμε πεϱτεFιτε, στϱεζλα αϱFειτε*, deinde *εϱεζλεμα — πεϱτεFιτε, στϱεϝζλας εσκαμιτε αFειτε*, tum *σεπϱε σεσε εϱεζλεμα — πεϱτεFιτε, στϱεϝζλα πετενατα ισεκ αϱFειτε*. De prosiciis in quarta tabula nihil usquam scriptum est, etsi IV, a, 6. *τενξιτιμ αϱFειτε* pro *prosesetir tesedi ficla arsveitu* legitur; in sexta vero septimaque tabulis in omnibus sacrificiis pro *tesedi*,

quod semel tantum exaratum est, vel *mefa spefa* VI, b, 56. a, 20. VII, a, 4. vel *strusla* VI, b, 59. a, 4 sq. 23. VII, a, 8. 42. 54. vel *fa(r)sio* VI, a, 2. 44., quemadmodum in Incluti Martis sacrificio V, a, 12. *φασιϑ*, legitur. Haec omnia esse liborum genera, e verbis *καπϱες πϱϑσεζετϑ ιφε αϱFειτϑ* (*capri prosecto liba addito*) V, b, 12 sq. cognoscitur: an vero *ficla(m)* vas designet, quo liba arvehebantur, quaeri potest. Ceterum in sexta septimaque tabulis propter preces in primo sacrificio exhibitas reliquis omnibus sacrificiis praeceptum additur: *surur* sive *suront naratu, puse(i) verisco* sive *pre verir treblan(e)ir* VI, b, 59. a, 2. 4. 20 sq. 23. 44. 46. VII, a, 5. 7. 42. 53. Nihilo minus in quarto sextoque sacrificio similes preces ad Fisum Sancium et Tefram Joviam faciendae praecipiuntur, ad quarum priores respicitur verbis *suront naratu, puse post verir tesenocir* VII, a, 37 sq., quanquam ibidem partim diversae, partim similes preces in vasculis atris VII, a, 9. et albis VII, a, 25. praemissae sunt cum aliis precibus contra calamitates VI, a, 57 sqq., in duodecimo sacrificio VII, a, 47 sqq. repetitis.

25. Quum de precum argumento in quarta hujus operis particula satis locutus sim, ad argumentum primae tabulae redeo, in qua plura precum nomina distinguenda puto, quamvis ablativis *πεϱϑμε* II, 33. et *εϱεζλϑμα* II, 35. I, 3. idem fere significari videatur, quia IV, b, 31. post praeceptum *καπιϱε πεϱϑμ φειτϑ* statim scriptum est: *απι εϱελ πϑϱτιϑς*. At VI, a, 25. et 38. post praecepta *capirse perso osatu*, sicut IV, b, 34. post praeceptum *καπιϱε πεϱϑμ φειτϑ* additur: *isec — erus ditu* sive *dirstu* (*εϱϑς τιτϑ*), imo VI, a, 38. *persome erus dirstu* pro simplici *erus dirstu* VI, a, 39., quemadmodum I, 5 sq. *καπιϱϑς — πϑϱτϑFιτϑ ασαμαϱ, εϱεζλαμαϱ* pro simplici *ασαμα πϑϱτϑFιτϑ* I, 16., legitur. *Persome* VI, a, 39. 40. pro precatione accipiendum esse, e sequentibus verbis *pue pe(r)snis fus(t)*, h. e. ubi precatus fueris, cognoscitur; unde V, a, 27. *πεϱϑμε πεϱσνιϝμϑ* pro simplici *πεϱσνιϝμϑ* (*precator*) scriptum videtur. *Erus* vero pro incantatione esse usurpatum, inde colligi licet, quod cum imperativis *ditu, dirstu, τιτϑ, τεϱτϑ* (*dicato*) construi solet, atque pro *εϱι ετϑ* V, a, 6. etiam imperativus *πϑϱτϑFιτϑ*, a *podruhpei* (*adoratione*) VI, b, 11. derivato, cum *ασαμαϱ, εϱεζλαμαϱ* I, 6. conjungitur, quatenus *πϑτϱεσπε εϱϑς* (*pro consecratis incantatio*) I, 14. fiebat. Hinc pro *capirso subotu* VI, a, 25., h. e. *σϑβαϝτϑ* V, a, 42. sive *σϑχατϑ* I, 16. pro *subocatu* (*supplicato*), plerumque *perso osatu* scribitur; hostiae vero *εϱϑϝϑ τιζλϑ* (*cum incantatrice dicatione*) V, b, 22. sive *τιχαμνε* (*dicamine* V, a, 8.), h. e. *τεϱτι(ς) εϱϑς* (*dictis incantationibus*) V, a, 28. coll. III, a, 7. IV, a, 34 sqq. VII, a, 43 sq., sistuntur. *Τιζελ* enim V, a, 15. est dicatio, ut *εϱελ* IV, b, 31. incantatio, atque *τιζλϑ σεFακνι τειτϑ* sive *ναϱατϑ* II, 25. 27. dicitur, sicut *πϑϱτιφελε τϱιϑπεϱ τειτϑ* (*consecrationem ter dicito*) V, b, 25. Verum etiam *εϱεζλϑ ϑμτϑ* (*incantatione auspicator*) I, 13. ante *Fεστιζια, μεφα πϑϱτϑπιτε, σκαλζετα κϑνικαξ* (*libamine, et maza consecrata, mola spargens*) legitur, sicut *proseseto erus ditu: eno scalseto vestisiar erus conegos dirstu* (*prosecto incantationem*

dicito: inde mola libaminis incantationem spargens dicito) VI, a, 16., et quemadmodum pro simplici *εῥεζλȣμα πȣῥτȣFιτȣ* (*incantatione consecrato*) II, 35. paullo post *σȣπῥȣ σεσε εῥεζλȣμα πȣῥτȣFιτε* (*sulfure cum pia incantatione consecrato*) I, 3. et *καπιῥȣς πȣῥτȣFιτȣ ασαμαῥ, ȣρεζλαμαῥ* (*capidibus consecrato cum precatione et incantatione*) I, 5 sq. dicitur, sic cum *σεσε ασα* (*pia prece*) in *πεῥσȣντῥȣ* (*lustramento*) I, 15 sqq. similia praecipiuntur.

26. In auguriis quidem verbis *asa*(*me*) *deveia* VI, b, 9. 10. ominis acceptio significatur; sed in piamine *ασα* plerumque cum *εῥεζλȣ* conjungitur. Quodsi II, 21 sq. et V, a, 19 sq. *πιῥ ασε αντεντȣ* praecipitur, hoc non eodem modo interpretandum est, quo *πιῥ αꟻτιμεμ εντεντȣ* IV, a, 12.: nam VI, a, 50. post *pufe pir entelust* (*quando piamen intenderis*) additur *ere fertu — erihont aso destre onse fertu* (*incantationes ferto — tum precatione ad dextram priva ferto*), quemadmodum II, 23. et I, 16. *τεστῥȣ σεσε ασα* his praeceptis praemittitur:

I, 16. *ασαμα πȣῥτȣFιτȣ: σεFακνε σȣκατȣ* (*prece consecrato: sancte supplicato*).

I, 17 sq. *Ινȣμεκ Fεστεζα πεῥσȣντῥȣ, σȣπȣ εῥεζλε ꟻȣλε, σεFακνε σκαλζετα κȣνικαξ πȣῥτȣFιτȣ.*
Inde libamine in lustramento, sulfure incantato integro, sancta mola spargens consecrato.

I, 18 sq. *Ινȣμεκ Fεστιζια πεῥσȣντῥȣ, τȣῥσε σȣπεῥ εῥεζλε, σεFακνε σκαλζετα κȣνικαξ πȣῥτȣFιθȣ.*
Inde libamine in lustramento, incensis sulfuribus incantatis, sancta mola spargens consecrato.

In extrema contra quintae tabulae parte post *μανφε ασα Fȣτȣ* (*manibus preces voveto*) V, a, 39. legitur: *ασαμα κȣFεῥτȣ* (*precando cumulato*), quemadmodum paullo post *εῥȣς κȣFειτȣ* (*incantationem perficito*). Sed in omnibus precibus sextae tabulae VI, b, 26. 36. 46. a, 29. *pir orto*(*m*), h. e. piamen oratum, dicitur, quod V, a, 4. *αιȣ ȣῥτȣ* vel *ναῥακλȣμ* V, a, 1. scriptum est. Quemadmodum *ναῥακλȣμ* e praecepto *τιζλȣ σεFακνε ναῥατȣ* II, 27. dedicationem designare cognoscitur, sic e nomine *αιȣ* explicatur imperativus *αιτȣ* IV, a, 29. cum *καπι σακῥα* constructus: neque aliud discrimen esse puto inter *capif sacra aitu* VII, a, 39 sq. sive *capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu* VI, a, 18. atque *capirse perso osatu* VI, a, 24. 37. sive *capirso subotu* VI, a, 25., quam inter *pir* (*piamen*) et *pe*(*r*)*sondro*(*m*) sive *lustramentum*. Legimus quidem I, 21. *πεῥσȣντῥε αντεντȣ*, sicut *πιῥ ασε αντεντȣ* II, 25 sq. V, a, 19 sq., eaedemque fere res et in piamine et in lustramento memorantur; sed ut accuratius intelligamus, quomodo utrumque differat, in medium proferre liceat ea, quae in quarta sextaque tabulis sacrificiis Fisi Sancii atque Tefrae Joviae addita sunt.

27. In quarta tabula nihil aliud legitur, quod Fisi Sancii sacrificium proprium sit, nisi hoc:

IV, b, 17 sq. *μεφα, Fεστιζα ȣστετȣ: ΦιȣFι φετȣ: ȣκῥιπεῥ Φισιȣ φετȣ.*
maza, libamine facito: Fisovinis facito: pro arce Fisia facito.

IV, b, 19 sq. *καπιῥ πȣῥτιταφ, σακῥεφ: ετῥαφ πȣῥτιταφ, ετῥαφ σακῥεφ, τȣταπεῥ ΙκȣFινα.*
capide consecrata, sacra: altera consecrata, altera sacra, pro tota Iguvina.

Hoc loco duo memorantur offerumentorum genera, quorum prius pro arce Fisia, posterius pro tota Iguvina offerendum fuit. Ad prius autem genus duae res pertinent, *μεφα* et *Fεστιζα*, quae *ΦιιȣFι* sive *Fisovi San'sii* VI, a, 5. VII, a, 37. h. e. *Fisovinae* VI, a, 9. 14. vocantur, tanquam Fiso Sancio propriae. *Μεφα* sive *mefa spefa* VI, a, 5. libi genus est, *Fεστιζα* vero sive *vestisia* ibid. libamen e victima. Alterum offerumentorum genus constat *καπιϱ* sive *capif* VI, a, 18. h. e. capidibus duplis, quarum una *πȣϱτιτα* sive *purdita* (*consecrata*), altera *σακϱα* sive *sacra* dicitur. Prius illud offerumentorum genus in sexta tabula VI, a, 5., ut pro arce Fisia et pro tota Iguvina feratur, praecipitur, *ape sopo postro peperscust* (*postquam sulfure et bitumine purgaveris*), et quidem *scalsie conegos* sive mola salsa conspersum. At *vestisia vestis* sive *viscerum libamen victimans* VI, a, 6. ea precari jubetur, quibus prior supplicationis pars continetur: deinde in pane et *mefa spefa* VI, a, 9. reliquae praecipiuntur preces, parenthesi de auguriis VI, a, 11. in duas partes divisae. Finitis precibus VI, a, 15. additur id, quod VII, a, 38. paullo brevius sic repetitur.

VII, a, 38. *Vestisiar erus ditu: enno vestisia, mefa spefa: sopam purome efurfatu:*
Libaminis incantationem dicito: inde libamine, maza spissa: sulfure in igne februato:
VII, a, 39. *subra spahamu — ennom comoltu, comatir persnihimu: capif sacra aitu.*
suffimine suffito — inde cumulato, submisse precator: capide sacra libato.

In sexta tabula ante *vestisiar* et, quod mireris, inter *erus dirstu* verba *scalseto conecos* inserta sunt, atque inverso ordine *mefa, vestisia* pro *vestisia, mefa spefa* scriptum: tum ante *comoltu* nomen *serse* (*verbenis*), atque inter *capif — sacra* (*dupla*) *aitu*, quod supra monui: *purdita dupla aitu.*

28. In sacris Tefrae Joviae contra lustramentum duplex his verbis praecipitur:

IV, b, 28 sq. *Απι ŀαβινα πȣϱτιιȣς, σȣϱȣμ πεσȣντϱȣ φετȣ: εσμιϰ Fεστιζαμ πϱεFε φιϰτȣ:*
Postquam agnabus peregeris, socio lustramine facito: in eo libamine prius facito:
IV, b, 29 sq. *Τεφϱι ΙȣFι φετȣ, ȣϰϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙϰȣFινα:*
Tefrae Joviae (rebus) facito, pro arce Fisia, pro tota Iguvina:
IV, b, 30 sq. *τεστϱȣϰȣ πεϱι, ϰαπιϱε πεϱȣμ φειτȣ. Απι εϱελ πȣϱτιιȣς,*
ad dextram lustrando, capide cum prece facito. Postquam incantationem peregeris.
IV, b, 31 sq. *ενȣϰ σȣϱȣμ πεσȣντϱȣμ φειτȣ σταφλτιFȣ: εσμιϰ Fεστιζαμ φιϰτȣ:*
inde socio lustramine facito stabulativo: in eo libamine facito:
IV, b, 32 sq. *ȣϰϱιπεϱ Φισιȣ, τȣταπεϱ ΙϰȣFινα φειτȣ:*
pro arce Fisia, pro tota Iguvina facito:
IV, b, 33 sq. *νεϱτϱȣϰȣ πεϱι, ϰαπιϱε πεϱȣμ φειτȣ: πȣνι φειτȣ. Απι σȣϱȣφ πȣϱτιιȣς,*
ad sinistram lustrando, capide cum prece facito: pane facito. Postquam socialibus peregeris,
IV, b, 34 sq. *ενȣϰ ŀαπιναϱȣ εϱȣς τιτȣ, ξεϱȣφ ϰȣμȣλτȣ, ξεϱεφ ϰȣματς πεσνιμȣ.*
inde agnarum incantationem dicito, verbenis cumulato, in verbenis submisse precator.

Quae si cum sacris Fisi Sancii IV, b, 17 sqq. comparantur, hoc primum interest, quod *μεφα* nulla in sacris Tefrae Joviae memoratur, atque *Fεστιζα* sola in utroque lustramento, tam in eo, quod nonnisi *socium*, quam in eo, quod *stabulativum* dicitur, pro arce Fisia et pro tota Iguvina offertur. Itaque sub Tefrae Joviae rebus, quae *Τεφϱι Ιυ Fι* dicuntur, nihil aliud intelligi posset, quam *Fεστιζα*, nisi lustraminis in quinta tabula comparatio doceret, ante *Φιιυ Fι* IV, b, 18. sive *Fisovi Sansi(i)* VI, a, 5. VII, a, 37. et *Τεφϱι Ιυ Fι* IV, b, 29., quemadmodum ante *Ιυ Fιε* V, a, 8., *τιχαμνε* sive *dicamine* esse supplendum. Etiam *Fεστιζα* in quintae tabulae lustramine non memoratur, eamque ob causam *πϱεφε φετυ* verbis *χαπιϱε πεϱυ* additur. Inter duplex autem quartae tabulae lustramen nihil aliud interest, nisi quod alterum *τεστϱυχυ* (ad dextram), alterum, in quo praeterea praeceptum *πυνι φειτυ* repetitur, *νεϱτϱυχυ* (ad sinistram) fiat. In sexta tabula omnia accuratius praecipiuntur.

29. Omissis precibus, quae illis similes sunt, quas in sacris Fisi Sancii legimus, ea sola comparare liceat, quae et ante preces et post preces in utroque sacrificio scripta sunt. Legimus enim

VI, a, 6. *Eso persnimu vestisia vestis*: — 15 sq. *pesclu semu, vesticatu, atripursatu.*

VI, a, 25. *Esoc persnimu vestis*: — — 36. *persclu sehemu, ' dtropusatu.*

In sacris Tefrae Joviae igitur et nomen *vestisia* et imperativum *vesticatu* omissum videmus, quia preces neque in *vestisia*, neque in *mefa spefa Fisovina* VI, a, 9. 14., sed in *sorsu persondru Tefrali pihaclu* VI, a, 28. 35. fiunt: eademque de causa pro *scalseto conecos* in sequentibus *persi persome* scriptum est.

VI, a, 16. *Proseseto erus ditu*: *eno scalseto vestisiar erus conecos dirstu.*

VI, a, 38. *Proseseto erus dirstu*: *enom vestisiar* (*sorsalir destruco*) *persi persome erus dirstu.*

Verba *sorsalir destruco* in parenthesi posita secundum duplex lustramenti genus variari, supra jam vidimus, sed multo magis intelligitur ex his locis inter se comparatis.

VI, a, 24. *Destruco persi, vestisia et pesondro sorsom fetu*: *capirse perso osatu.*

VI, a, 37. *Pesondro staflare nertruco persi fetu*: *suront capirse perso osatu.*

VI, a, 38. *Enom vestisiar sorsalir destruco persi, persome erus dirstu.*

VI, a, 39. *Enom vestisiam staflarem nertruco persi, sururont erus dirstu.*

VI, a, 39 sq. *Enom pesondro sorsalem persome*: *pue persnis fust, ife endendu, pelsatu.*

VI, a, 40. *Enom pesondro staflare persome*: *pue pesnis fus, ife endendu, pelsatu.*

In his *vestisiam* et *pesondrom* conjuncta videmus, quemadmodum in sacris Fisi Sancii VI, a, 5. *vestisia et mefa spefa* conjuncta sunt; atque pro *eno mefa, vestisia*: *sopa purome efurfatu* VI, a, 17. legimus VI, a, 40. *enom vaso, porse pesondrisco habus* h. i. inde ritu, quali in lustramentis uteris. Is autem his praeceptis continetur: VI, a, 41. *Serse subra spahatu* (*andervomu sersitu, arnipo comatir pesnis fust*), *serse* (*pisher*) *comoltu, serse comatir persnimu.*

Haec nonnisi iis, quae in parenthesi posita nihil aliud quam ritum accuratius definire videntur, ab illis, quae VI, a, 17. leguntur, differunt: ibi vero additum est *capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu,* pro *destruco persi — capirse perso osatu* VI, a, 24., quod sic explicatur: *eam mani nertru tenitu* (*eam manu sinistra teneto*): *arnipo vestisia vesticos, capirso subotu* (*priusquam libamine libaveris, capide supplicato*): *isec pers*(*t*)*ico erus ditu* (*item lustrando incantationem dicito*).

30. Verbis *καπι σακϱα αιτȣ* IV, a, 29. additur *Fεσκλȣ Fετȣ ατϱȣ, αλφȣ,* quo quid significetur, e septima tabula discimus. Legimus enim VII, a, 7. eadem, quae VI, a, 3 sq. scripta sunt, nisi quod ibi praeceptum *mandraclo difue destre habitu* (*mandragoram duplicis naturae dextrâ habeto*) additum est. Tum, quia *persae*(*a*) *fetu* VI, a, 3. idem significat, quod *σȣπα σȣμτȣ* (*sulfure sulfurato*) IV, b, 17., verbis *prosesetir strusla ficlà arsveitu* VII, a, 8. additur *ape supo postro pepe*(*r*)*scus*(*t*), unde intelligitur, etiam *σȣπα πȣστϱα πεϱστȣ* V, a, 32. idem significare, quod *σȣπα σȣμτȣ* sive *πεϱαια φειτȣ* IV, a, 28. Ne autem *postro* vel *πȣστϱα* pro nomine adjectivo accipiamus, quod ad *supo* vel *σȣπα* accuratius definiendum addatur, quemadmodum ablativo *σȣπες* I, 8. adjectivum *σανες* vel singulari *σȣπȣ* I, 17. adjectivum *ϝȣλε* (*integro*), atque nomini *πȣστϱȣ* V, b, 19. alind nomen *πεστȣϱανȣ*, cui *πιστȣνιϱȣ* V, b, 15. oppositum est, additur, monemur et ablativo *sopa* VI, a, 17. VII, a, 38. et ablativo *postro* VII, a, 43. 44. sive *πȣστϱȣ* IV, a, 34. 36., quibus nihil praeterea additur. Jam vero in septima tabula haec duo sibi opponuntur:

VII, a, 8 sq. *Enom pesclu ruseme vesticatu Prestote 'Serfie 'Serfer Martier,*
VII, a, 23 sq. *Enom ruseme persclu vesticatu Prestote 'Serfie 'Serfer Martier,*
Tum lustratione ruri libato Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii,
VII, a, 9. *popluper totar Ijovinar, totaper Iovina: enom vesclir adrir ruseme — persnihimu.*
VII, a, 24 sq. *popluper totar Ijovinar, totaper Iovina: ennom vesclir alfir persnimu.*
pro populo totius Iguvinae, pro tota Iguvina: tum in vasculis atris (albis) precator.

Eodem modo in vasculis atris et albis, quibus quum VII, a, 21. et 34. adjectivum *plener* addatur, verbis *Fεσκλȣ Fετȣ* IV, a, 29. et 37. laucem saturam designari puto, preces repetuntur, praemissis in altero loco VII, a, 25. verbis: *superne adro trahvorfi andendu* h. e. *superne atrum* (vasculum) *transversim imponito.* Post preces autem additur praeceptum VII, a, 23 et 36. *enom vesticatu, ahatripursatu*, quod in altero loco VII, a, 37 sqq. eadem fere verba excipiunt, quae jam in sacris Fisi Sancii VII, a, 16 sqq. legimus, omissis modoverbis *pesclu semu* (*lustratione venerator*), insertis contra *traf sahdtam etu* VII, a, 39 (*lacte saccato agito*).

31. An *traf sahatam etu* idem significet, quod *τϱα εκFινε φετȣ* (*lacte equino facito*) V, a, 13., equidem nescio; sed non differre praeceptum *traha sahatam covertu* (*lacte saccato completo*) VII, a, 45. inde cognoscitur, quod VII, a, 39. sequitur protasis: *ape traha sahata covortus* (*postquam lacte saccato compleveris*); verumtamen IV, a, 38. nihil nisi *Σαταμε*

κȣϜεϱτȣ scriptum est, illique IV, a, 36. *'Ρȣπιναμε πȣστϱȣ κȣϜεϱτȣ* opponitur, quemadmodum *ΤϱαΣατε* IV, a, 31. diei festo *'Ρȣπινιε* IV, a, 27. Ut, quod mihi nondum contigit, alii dijudicare possint, quid his nominibus significetur, illa hic comparare liceat, quae in septima tabula de iis sibi opponuntur. Postquam VII, a, 3. 6. et 41. praeceptum est, ut *Fondlire* apris tribus tam rufis quam fuscis 'Serfo Martio, et *Rubine* porcabus tribus rufis aut fuscis Prestatae 'Serfiae 'Serfi Martii, *Trahaf Sahate* vero vitulabus tribus Tursae 'Serfiae 'Serfi Martii sacra fiant, quae excepto *pesclu ruseme* VII, a, 8. fere eadem sunt; VII, a, 43., quemadmodum IV, a, 33., haec adduntur:

VII, a, 43. *Ape purdinsiust, carsitu: pufe abrons facurent, puse, erus dersa:*

IV, a, 33 sq. *Πȣνε πȣϱτινζȣς, καϱετȣ: πȣφε απϱȣφ φακȣϱέντ, πȣξε, εϱȣς τεϱα:*

Quum consecraveris, caedito: sicut, quando apris fecerint, incantationem dicas. At VII, a, 5., ubi apris sacra fiunt, hoc scriptum est: *ape traha sahata combifiansust, enom erus dirstu* (*quum lacte saccato auspicatus fueris, tum incantationem dicito*): unde Inclutum Martem V, a, 11., cui *αβϱȣνȣ* et *τϱα εκϜινε* sacra fiunt, pro 'Serfo Martio acciperem, nisi *πεϱαε φετȣ* V, a, 13. pro *vatuo ferine feitu* VII, a, 4. et *φασιȣ πϱȣσεζετε αϱϜειτȣ* V, a, 12. pro *prosesetir mefa spefa ficla arsveitu* VII, a, 4. exaratum esset. Tum VII, a, 43 sqq., sicut IV, a, 34 sqq., haec sibi opponuntur:

VII, a, 43 sq. *Ape erus dirsust, postro combifiatu Rubiname erus dersa.*

IV, a, 34 sq. *Απε εϱȣς τεϱȣστ, πȣστϱȣ κȣπιφιατȣ 'Ρȣπιναμε εϱȣς τεϱα.*

VII, a, 44. *enem Traha Sahatam combifiatu erus dersa.*

IV, a, 35 sq. *ενε Τϱα ΣαϜτα κȣπιφιαια εϱȣς τεϱα.*

VII, a, 44. *enem Rubiname postro covertu, comoltu, comatir persnihimu* —

IV, a, 36 sq. *ενȣ 'Ρȣπιναμε πȣστϱȣ κȣϜεϱτȣ, ανταχϱε κȣματε πεσνιμȣ* —

VII, a, 45. *enom Traha Sahatam covertu, comoltu, comatir persnihimu: enom purditom fust.*

IV, a, 38. *ενȣ Σαταμε κȣϜεϱτȣ, ανταχϱε κȣματε πεσνιμȣ: ενȣ εσȣνȣ πȣϱτιτȣ φȣστ.*

32. Quia VII, a, 45. post *Rubiname postro covertu* additum est *capif sacra aitu*, et IV, a, 37. *κaπι σακϱα αιτȣ, Ϝεσκλȣ Ϝετȣ*, illud saltim ex iis, quae comparavimus, intelligitur, libationem cum *capide sacra* ibi praecipi solere, ubi *bitumine* vel *sulfure* agitur. Sic VI, a, 18. *capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu* praecipitur, *ape sopo postro peperscust* VI, a, 5. vel post praeceptum *sopa purome efurfatu, subra spahmu* VI, a, 17., post quod etiam VII, a, 39 sq. *capif saçra aitu* scriptum est: atque in lustramentis (*pesondrisco*) VI, a, 24. 37. *capirse perso osatu* praecipitur, ubi et antea *pelsana fetu* VI, a, 22. sive *πȣσε Ασιανε φετȣ, ξεϱεφ φετȣ, πελσανα φετȣ* IV, b, 26 sq., et postea *'serse subra 'spahatu* VI, a, 41. legitur. Nec scio, an *ife endendu* VI, a, 39. 40. simile aliquid significet, atque *πȣνι φειτȣ* IV, b, 33. post *καπιϱε πεϱȣμ φειτȣ*. Sane liborum et panis oblatio adeo usitata fuit in sacris purgatoriis, ut in eodem sacrificio saepius repeteretur. Sic in sacris Fisi Sancii,

in quibus VI, a, 3. panis ex more offertur, VI, a, 9., praeceptum *poni pesnimu* ante praeceptum *mefa spefa persnimu* legitur, quemadmodum in sacris Fausti Sancii primo praeceptis *ζιφε αμπετȣ* (*sevis operator*), *φεσνε ρε πȣρτȣετε* sive *φεσνερ πȣρτȣFετȣ* (*fiscinis consecrato*) V, b, 12. praeceptum *ιφε φερτȣ* (*liba ferto*) additur, atque post praeceptum *ταφλε πιρ φερτȣ* (*lauro piamen ferto*) repetitur *καπρες πρȣσεζετȣ ιφε αρFειτȣ* (*capri prosecto liba addito*), deinde in lustramento Fausti V, b, 13. praecipitur *μεφα, Fιστιζα φετα, φερτȣ* (*mazam, libamine facto, ferto*), *σFισεFε φερτȣ πȣνε, ετρε σFισεFε Fινȣ φερτȣ, τερτιε σFισεFε ȣτȣρ φερτȣ* (*solita ferto pane, altera solita vino ferto, tertia solita augmento ferto*), rursusque post praeceptum *μαντραχλȣ φερτȣ* (*mandragoram ferto*) simul *πȣνι φερτȣ* (*panem ferto*), dum paullo post V, b, 20. inter alias preces etiam in pane, vino et augmine preces fiunt, atque in fine totius sacrificii V, b, 29. panis offertur. Etiam in sacris Hondae Joviae post praecepta *πȣνι, Fινȣ* V, a, 18., *ȣμεν φερτȣ* V, a, 19. cet., *πȣνι φειτȣ* V, a, 20. praecipitur, eodemque modo non solum V, a, 24. *πȣνι πȣρτȣFιτȣ*, V, a, 25. *τιȣ πȣνι, τιȣ Fινȣ τειτȣ*, sed etiam V, a, 33. *τȣFερ καπιρȣς πȣνε φερτȣ* et V, a, 34. *ȣμεν φερτȣ καπιρε*, rursusque V, a, 38. *ȣμνε σεFακνι περσνιFμȣ* et V, a, 40 sq. *ερȣς — τερτȣ Fινȣ, πȣνε τερτȣ* legitur.

33. Ea, quae singulis sacrificiis propria sunt, eo libentius repetere supersedeo, quo magis obscura sunt; nonnulla contra ad grammaticam spectantia addere liceat, ut, quae similitudo vel discrepantia inter Umbricam Latinamque linguas intercedat, clarius perspiciatur. Nominum propriorum apud Umbros, quemadmodum apud Romanos, triplex fuit declinatio; quibus in substantivis communibus (nam adjectiva et participia eodem modo, quo nomina propria, flectebantur) quarta et quinta quoque serius accessit, et in tam paucis quidem nominibus, ut, quid quintae declinationi proprium fuerit, definiri nequeat. Etiam quartae declinationis casus unum fero nomen *trifor* pro *tribu* docet. Nominativus quidem non magis usquam legitur, quam pluralis numerus; sed genitivus VI, a, 54. 59. VII, a, 12. 48. *trifor*, dativus VII, a, 11. *trifo* ut localis VI, a, 58. VII, a, 47. pro *trifome*, *τριφȣ* IV, a, 16., scribitur, et ablativus compositus *τρεφιπερ* II, 25. 30. Ne quis dubitet, an *τρεφι* pro *tribu* accipi possit, comparare liceat *αρπȣτρατι* III, a, 12. pro *arbitratu*, atque *μανι* V, a, 32. sive *mani* VI, a, 24. pro *manu*: unde etiam *ειτιπες* III, a, 2. 14. pro *ειτιπερ*, ut *αριπες* IV, a, 7. pro *αριπερ* IV, b, 28., scriptum, atque *pro specie*, ut *idus* Romanorum quasi *εἰδοῦς* sive *φάσεις* plenilunii, significare puto. An *μανφε* V, a, 38. pro *manibus*, atque *pequo* in precibus sextae septimaeque tabularum pro *pecubus* in casu instrumentali pluralis numeri scripta sint, equidem affirmare non ausim; sed notandum est, quod ablativus verbalium, ut *tursitu*, *tremitu*, *hondu holtu*, *ninctu*, *nepitu*, *sunitu*, *savitu*, *preplo(ho)tatu*, *previ(`s)latu* in calamitatum recensu VI, a, 60. VII, a, 49., in *u* exire soleat, unde nomina verbalia in *virseto*, *avirseto vas est* (*verruncato*, *averruncato fas est*)

jam mihi in casu locali posita videntur, quia *vas*, ut ex ablativo *vaso* VI, a, 40. plur. *Faσϐς* I, 22. discitur, proprie ritum religiosum designat. Ne quis *holtu* in alio, quam ablativo, casu positum putet, monet adjectivum alliterationis causa appositum *hondu*: nam in secunda declinatione ablativum in *u*, non in *o*, exire, quod jam antecedentia participia *'sihitu, an'sihitu — hostatu, anhostatu*, plur. *'sihitir, an'sihitir — hostatir, anhostatir*, docent, alias demonstravi.

34. Genitivum et dativum in aliis declinationibus aliter exire, ex appositis adjectivis jam agnoscitur: legimus enim VI, a, 53 sq. et 59. *totar Tarsinater trifor*, VII, a, 11. *tote Tarsinate trifo*, quibus in casu locali VI, a, 58. VII, a, 47. *totam Tarsinatem trifo*, IV, a, 16. *τϐτα Ταϱινατε τϱιφϐ*, in ablativo composito II, 25. 30. *τϱεφιπεϱ ΙιϐFινα* respondet. At notandum est, quod III, a, 2. 14 *ειτιπες ϐϯτϱετιε* quidem, ut IV, a, 45. *ΚFεστϱετιε ϐσαιε*, sed VI, a, 24. *mani nertru* legatur, quasi *mani* masculini sit generis. Quemadmodum vero adverbium *destre* VI, a, 4. 50. sive *τεστϱε* V, b, 27. 28. pro *τ'εστϱϐ* II, 23. I, 15. sive *τεστϱϐκϐ* IV, b, 30. *destruco* VI, a, 24. 38., sic fortasse *nertru* pro *nertre* sive *nertruco* VI, a, 37. 39. *νεϱτϱϐκϐ* IV, b, 33. scriptum est: nomina enim quartae declinationis, praeter verbalia et denominativa in *atus* exeuntia, ut *πϱινϐFατϐς* IV, a, 19. 23. sive *prinuatur* VI, a, 50. 65. VII, a, 1. 46. 52., cujus accusativus pluralis etiam *πϱινϐFατϐ* IV, a, 15. 41., ablativus vero *prinuatir* VI, a, 55 sqq. scribitur, feminini generis fuisse videntur, unde pro *lauru* etiam *ταφλϐ* V, b, 12., ut apud Graecos *δάφνη*, dici potuit. Genus nominum triplex fuisse, preces maxime his verbis VI, b, 31 sq. 41 sq. 51 sq. declarant:

Salvo seritu ocre(m) Fisi(m): salva(m) seritu tota(m) Ijovina(m): salvo(m) seritu
Salvum servato montem Fisium: salvam servato totam Iguvinam: *salvum servato*
ocrer Fisier, totar Ijovinar nome. VII, a, 15. 29. *Salvom seritu poplo(m) totar Ijovinar:*
montis Fisii, totius Iguvinae nomen. Salvum servato populum totius Iguvinae:
salva seritu totam Ijovinam: — salvo(m) seritu popler totar Ijovinar — nome.
salvam servato totam Iguvinam: — salvum servato populi totius Iguvinae — nomen.

Quemadmodum ex his accusativi, sic ablativi diversorum generum ex illis cognoscuntur:
VI, b, 25. *Tio esu bue peracrei, pihaclu ocriper Fisiu, totaper Iovina, irer nomneper, erar nomneper.*
Tibi hoc bove sacri, piaculo pro monte Fisio, pro tota Iguvina, pro illius nomine, pro hujus nom.
VI, a, 9. *Tiom esa mefa spefa Fisovina.* VI, a, 28. *Tiom esu sorsu persontru, Tefrali pihaclu.*
Tibi hac maza spissa Fisovina. Tibi hoc socio lustramine, Tefrali piaculo.
VII, a, 21. *Tiom isir vesclir adrir, tiom plener popluper totar Ijovinar* cet.
Tibi his vasculis atris, tibi plenis pro populo totius Iguvinae.

35. Ex his simul adjectivorum et pronominum declinatio per tria genera discitur, quae in reliquis Latinae Graecaeque linguae similis in eo discrepabat, quod pro genitivo *totius* et *ejus* Umbri *toter, totar, toter*; *erer, erar, erer* dicebant: *tiom* enim proprius

Umbrorum localis est, pro quo dativus quoque *τεφε* (*tibi*) V, b, 24. legitur. Dativus contra per omnia genera in *e* exibat, quia substantiva quoque illum casum tam in prima et secunda, quam in tertia declinatione similiter flectebant. Omnia autem primae declinationis nomina feminini, secundae contra tertiaeque vel masculini vel neutrius generis fuisse videntur: omnia certe dearum nomina secundum primam declinationem flectuntur. Neutri generi, quemadmodum apud Romanos Graecosque, tres casus fuerunt similes, in plurali numero in *a* vel *e* desinentes: unde in precibus illis, quas supra laudavi, *salva seritu* additur, aliisque precibus VII, a, 51. *este trioper deitu* (*ista ter dicito*). Dualis numerus Umbris adeo non usitatus fuit, ut etiam *τȣFα* II, 32. 34. pro *duo*, sicut *τȣFες* II, 19. pro *duobus* scriptum legatur. Etsi *e* tam pro *a*, quam pro *i*, usurpatum invenimus, mos iste tamen neque arbitrarius, neque promiscuus fuit: nunquam enim *i* pro *a* scribi potuit, nec nisi in fine vocum fortasse pro *e* producta vel *ei*. Sed id praecipue Umbris consuetum fuit, quod Macrobius S. I, 4. de veteribus Romanis scripsit, ut literis *e* et *i* plerumque in fine indifferenter uterentur, ut in *praefiscine* et *praefiscini*, *proclive* et *proclivi*. Sic Lucanos quoque, ut Coelium Antipatrum in historia, Charisius II. pag. 101. *dii* tam pro *die*, quam pro *diei* dixisse scripsit. Nihilo secius magna diversitas observatur inter Romanos et Umbros: Romani enim *quicum* dixerunt pro *quocum*, sicut *praefiscini* et *praefiscine* pro *praefiscino*, atque *die pristine*, vel *crastini*, *perendini* eodem modo flexerunt, quo *pridie*, *postridie*, ut secundum Gellium X, 24. levi quodam discrimine *die quarti*, *quinti*, *sexti*, vel *quarte*, *quinte*, *sexte*, pro *quarto*, *quinto*, *sexto* diceretur. At apud Umbros, sicut apud Graecos ἠχή in ἠχώ mutabatur, ablativus feminini generis in *o* pro *a* vel *e* desinere potuit, ut *arvio* sive *αϱFιȣ* pro *αϱFια* (*arviga*) et *vatuo* sive *FατȣFȣ* pro *vatue* sive *FατȣFα* diceretur: unde deae nomen, quae *Tefre Jovie* invocatur, in dativo casu IV, b, 25. *Τεφϱε ΙȣFιε* sive *Tefrei Jovi* VI, a, 22., in locali VI, a, 26 sq. *Tefro Jovi* pro *Τεφϱι ΙȣFι* IV, b, 29. scriptum est.

36. Latinae linguae proprium est, ut, si neutrum genus tertiamque declinationem excipias, genitivus singularis numeri eodem modo flectatur, quo nominativus pluralis. In quinta quidem declinatione genitivus *diei* differt a plurali numero *dies;* sed secundum Gellium IX, 14. pleraque aetas veterum sic declinavit, ut *hujus facies*, quemadmodum, Prisciano teste, *escas*, *monetas*, *fortunas*, *terras*, *vias*, *Latonas*, apud Livium Andronicum. Apud Umbros vero non solum omnis genitivus singularis, sed omnis quoque nominativus pluralis, si a neutro genere discesseris, in *s* vel *r* desiit, nihilque aliud discriminis inter utrumque casum reperitur, nisi quod in secunda declinatione genitivus singularis in *er*, nominativus pluralis in *or* sive *ȣϱ* exire soleat. Porro Romani praepositionem *cum* in nonnullis pronominibus postponebant, atque Virgilius A. V, 663. etiam *transtra per*, Lucretius VI, 1262. *viam per*, scripsit; sed composita cum *per*, ut *ocriper Fisiu*, *totaper Ijovina*, *erer*

nomneper, *erar nomneper*, *popluper*, *τϱεφιπεϱ*, *reper*, *Φϱατϱȣςπεϱ*, *αhτισπερ*, apud Romanos non inveniuntur, quanquam adverbia *topper*, *semper*, *parumper*, *paullisper*, et *nuper* pro *noviper* cum Umbrico *trioper* sive *τϱιȣπεϱ* (*ter*) comparare licet. Praepositio *per* in Iguvinis tabulis nunquam, praepositio *com* interdum ante nomen posita legitur, ut *com* (*prinuatir*) *peracris sacris* VI, a, 52. 55 sq.; haec autem praepositio non solum in *co* sive *κȣ*, sed in pronominibus adverbialibus etiam in simplicem *c* vel *κ* literam mutatur, ut in *εϱȣκ*, *εϱακ*, *εϱεκ*, *εϱεϱεκ*, II, 12. 14. 32. III, a, 11. pro *εϱȣκȣ* II, 31. sive *erucom* VI, a, 50. atque *issoc*, *isec* VII, b, 3. VI, a, 25. sive *ισεκ* I, 4. pro *εσȣκȣ* I, 29. pl. *esisco* VI, b, 18. *C* vel *κ* quidem paragogicum tam in Umbrico, quam in Romano, sermone observatur, ut *εσȣκ* III, a, 1. (*hoc*) pro *εσȣ* III, a, 14. sive *esoc* VI, a, 25. pro *eso* VI, a, 6.; sed quanquam Latinum *sic* cum *ισεκ* comparari potest, adverbia tamen *ενȣκ* sive *ινȣκ*, *ενȣμεκ* sive *ινȣμεκ*, pro *ενȣ* sive *eno*, *enom*, *enno*, *ennom*, non eodem modo formata sunt, quo Latina *namque* (*nempe*), *cumque*, cum conjunctionibus *atque* (*ac*), *neque* (*nec*), quarum haec VI, b, 6. *neip* et *nep*, ut apud Oscos, scribitur; atque *donicum* pro *donec* (dum) apud veteres Romanos scribi potuit, ut *sedum* pro *sed*, quod cum *εσȣμ* V, a, 2. pro *esome* VI, a, 47., unde *ισȣντ* adverbium V, a, 28. 36. per *t* paragogicum, ut *ινȣντεκ* I, 18. ex *ινȣμεκ*, natum videtur, comparari nequit.

37. Sex Romanorum casibus praeterea duo Umbris proprii accedunt, quorum alter in *m*, alter in *f* exit. Utraque litera saepe abjicitur, ut illi casus non solum inter se, sed cum aliis quoque facile permutentur; nihilominus non raro *e* vocalis additur, imo pro *φε* etiam *φεμ*, pro *με* etiam *μεμ*, *μεν*, *μαϱ*, *μα*, *mu* scribitur. In his quidem sermo temporibus mutatus agnoscitur, sed usus quoque illorum casuum tam singularis est, ut plura de iis dicenda videantur. Similis utriusque casus significatio inde agnoscitur, quod alter alteri appositus legatur, ut *ebetrafe ooserclome*, *presoliafe nurpier vasirslome* VI, b, 12., *acesoniame hebetafe* VI, a, 52 sq. et *Fαπεφεμ αFιεκλȣφε* IV, a, 14. pro *vapefe aviecln* VI, a, 51. Hinc Volscum vocabulum *ferom* pro Umbrico *Fεϱȣφε* IV, a, 9. sive *verofe* VI, a, 47. scribi potuit, quemadmodum *traf sahatam* VII, a, 39. sive *traha sahatam* VII, a, 44 sq. pro *τϱα σατε* sive *σαhτα* IV, a, 31. 35. Ea tamen observatur discrepantia, quod res quidem, quibus sacra fiunt, in utrolibet casu positae legantur, ut *sopam* VII, a, 38. et *σȣπαφ* V, a, 22. pro *sopa* VI, a, 17. sive *σȣπα* V, a, 22. (*sulfure*), abstracta vero actionum nomina in *m*, concreta contra animantium in *f* exire soleant. Nam *σιμ*, *καπϱȣμ* V, b, 1. pro *σι* et *καπϱȣ* V, b, 7. 10., *βȣμ* V, a, 5. pro *bue* sive *buf* VI, b, 25., et *ȣFεμ* II, 9. 10. 12. 26. pro *ȣFε* V, a, 10. sive *ȣFεφ* IV, a, 1. *ovi* VI, a, 43. accusativi casus sunt atque distinguendi ab abstractis nominibus *σȣϱȣμ πεσȣντϱȣμ* IV, b, 31. sive *pesondro sorsom* VI, a, 24 cet. Hinc *φε(ι)τȣ* quidem sive *fe*(*i*)*tu* (*facito*) cum utrolibet casu constructum legitur; sed *ετȣ* sive *etu* (*agito*) nusquam fere cum nomine in *f* exeunte construitur,

nisi addito alio abstracto nomine, quod, si non in *m* vel *me* desinit, hanc literam abjecisse putandum est. Sic *Fȣκȣμεν*, *εσȣνȣμεν ετȣ* II, 20., sed *ϱεστεφ εσȣνȣ φειτȣ* IV, a, 9. *reste esono feitu* VI, a, 47., sicut *trahaf sahate vitla trif feetu* VII, a, 41. pro *τϱα σατε τϱεφ Fιτλαφ φειτȣ* IV, a, 31., atque *ȣFεμ πεϱαεμ πελσανȣ φειτȣ* II, 32., sicut *ȣFε πεϱακνεμ πεϱαεμ φειτȣ* V, a, 10 sq. pro *πεϱακνε φετȣ — πεϱαε φετȣ* V, a, 12 sq. scriptum legitur.

38. Si diligentius in diversum casuum usum inquiramus, alterum de rebus, quibus agitur, alterum de rebus, quibus sacra fiunt, imprimis usurpatum reperiemus. Hunc quidem casum ablativum instrumentalem dicere licet; sed vis alterius casus latius patet: nam finem quoque actionis et locum vel tempus, quo quid agitur, indicat, nec raro ad dativum propius accedit. Hinc pro locali, quod nomen, ut a potiori fieret denominatio, in prioribus hujus operis particulis elegi, rectius fortasse determinativus vocatur. Sed quicquid id est, quo melius intelligatur casuum illorum differentia, quartae tabulae initium cum alio loco comparare liceat, ubi eadem fere sententia diverso modo enuntiatur. Verbis *εστε πεϱσκλȣμ* IV, b, 1. *este persclo* VI, b, 1. finis indicatur, ad quem omnia praecepta, quae sequuntur, respiciunt, atque verbis *αFες ανξεϱιατες ενετȣ* sive *aveis aseriater enetu* VI, b, 1., quid primum ad lustrationem agendum sit. Sed verbis *πϱε Fεϱες τϱεπλανες* sive *pre vereir treblaneir* VI, b, 22. tempus primi sacrificii significatur, *τϱε βȣφ* sive *buf treif* (*tribus bubus*) Jovi Grabovio faciundi, atque pro iis etiam *verisco treblanir* VI, b, 19. a, 46. scribitur, si ad tempus solum respicitur, *verofe treblano* VI, b, 47. contra sive *Fεϱȣφε τϱεπλανȣ* IV, a, 9., si genus sacrorum spectatur. Hinc IV, a, 38. *Σαταμε κȣFεϱτȣ* quoque sive *Traha sahatam covertu* VII, a, 45. scribi potuit, sicut *Fεϱȣφε τϱεπλανȣ κȣFεϱτȣ* IV, a, 9. sive *verofe treblano covertu* VI, a, 47. Quodsi ibidem *αFιφ αξεϱιατȣ* sive *avif aseriatu* et paullo post *αFεφ ανξεϱιατȣ ετȣ* sive *avif aseriato etu* scriptum est, instrumentali *avif* aves designantur, per quas auguria captanda sint; sed si imperativus *aseriatu* verbis *aseriato etu* circumscribitur, determinativus *aseriato* id significat, quod agendum sit. Idem determinativus tamen in verbis *πȣπλȣμ αφεϱȣμ* IV, a, 10. sive *poplo afero* VI, a, 48. propter subjunctivum *⊦εϱιες* (*satisfeceris*) ad dativum propius accedit, sicut instrumentalis *ϱεστεφ* paullo antea in *ϱεστεφ εσȣνȣ φειτȣ* sive *reste esono feitu* (*repositis omine facito*) ad ablativum absolutum. Quo saepius autem uterque casus inter se permutabatur, eo difficilius, ubi litera finalis abjecta est, definiri interdum potest, utra litera supplenda sit. Sic, quia VI, b, 4. post *anstiplatu ef aserio parfa dersva* cet. *mersta aveif*, *merstaf anglaf* legitur, VI, a, 51. *stiplatu parfa desva* pro *parfaf desvaf* positum videri posset, si non IV, a, 13. *στεπλατȣ παϱφαμ τεσφαμ* legeretur.

39. Tanta autem fuit Umbrorum socordia, ut non solum literas finales pro lubitu abjicerent, sed aliis quoque literis terminationem augerent. Sic *α⊦τιμεμ* IV, a, 12. mihi

pro *αϝτιμε* sive *αϝτι(μ)* scriptum videtur, quia *πιϱ αϝτιμεμ εντεντε* explicandum est, sicut *πιϱ ασε αντεντε* II, 21 sq. V, a, 19 sq. Certe *Fαπεφεμ αFιεκλεφε* IV, a, 14. pro *vapefe avieclu* VI, a, 51. atque *ακεϱενιαμεμ* IV, a, 16. pro *acesoniame* VI, a, 52. *acersoniem* VII, a, 52. sive *ακεϱενιε* IV, a, 42., sicut *νεμεμ* IV, a, 17. pro *nome* VI, a, 58., scriptum est. Terminationes *μεμ* et *φεμ* tamen in quarta tabula sola leguntur, quae est omnium antiquissima: in sexta septimaque tabulis contra litera *μ* post *με* et *φε* semper abjicitur, sicut litera *κ* in *esome* VI, a, 47. pro *εσεμεκ* IV, a, 7. vel *eno(m)* pro *ενεκ* et *ενεμεκ* IV, a, 13. 16. 20. 22. In tertia tabula nullum vocabulum in *μ* exit, etsi *καστϱεFεφ* III, a, 13. 18. pro *καστϱεFε* III, a, 20. 22. sive *castruo* in precibus sextae septimaeque tabularum legitur. In iisdem precibus VI, b, 36. *tote Iovine* pro *toteme Iovine(m)* VI, b, 26. 46. scriptum est, quod si non differt a *totame Ijoviname*, inde multos ablativos in *κλε(μ)* vel *clo(me)* exeuntes feminini generis esse discimus. Sic *εστε πεϱσκλεμ* IV, b, 1. et *este persclo* VI, b, 1., quemadmodum *este esono* VI, b, 56 sq. pro *esona*, atque *Fαπεφεμ αFιεκλεφε* IV, a, 14. et *vapefe avieclu* VI, a, 51., quemadmodum *Fαπεϱε κεμνακλε* II, 7 sq.; porro *mandraclo difue destre* VI, a, 4., quemadmodum *destrame scapla* VI, a, 49., atque *ebetrafe ooserclome, presoliafe vasirslome* VI, b, 12. scribi potuit, etsi *ναϱακλεμ* V, a, 1., *σεφεϱακλε* II, 17. 19. et *μενεκλε* III, a, 17 sqq. neutrius generis esse videntur, ut *pihaclu* VI, b, 38. 43. 45. 48. 53. Priores quintae tabulae inscriptiones terminationes *μ, με, μεμ*, et *φ, φε, φεμ*, si *πεϱαεμ* V, a, 11. pro *πεϱαε* V, a, 13. exceperis, sicut literam *κ* finalem in *ενε* V, b, 21 cet., semper abjiciunt, etsi *εε εσεμ* V, a, 2. pro *eo iso* VI, b, 20. scriptum est: unde *εϱι* V, a, 6. pro *εϱιμε*, et *καϱνε σπετεϱιε* V, a, 1. pro *καϱνεμε σπετεϱιαφε* cet. scriptum putare licet. In inscriptione vero serius addita non solum *σεφαφιαφ σεπαφ* V, a, 22. pro *σεφαφιας* V, a, 41. et *σεπα* V, a, 32., *κλαFλαφ ααντφεϝταφ* V, a, 33 sq. pro *κλαFλες* V, a, 36. atque *μαντφε* V, a, 38. pro *μαντι* V, a, 32., sicut *φϱεϝτεφ* et *κϱεματϱεφ* V, a, 26. pro *φϱεϝτε* I, 31. et *κϱεματϱε* V, a, 28., sed etiam *πεϱεμε* V, a, 27. pro *πεϱεμ* IV, b, 31. 33. sive *πεϱε* V, a, 9. et *νεFιμε* V, a, 26. pro *νεFις* V, a, 25., imo *μενξνε* V, a, 19. pro *mesene* (*mense*) in Sabina inscriptione, si placet, porro *ασαμα* V, a, 39. pro *ασε* V, a, 19., *σπινιαμα* et *σ(π)ιναμαϱ* V, a, 33. 37. pro *σπιν(ι)α* V, a, 36. 38., scriptum legitur. In secunda primaque tabulis denique praeter adverbia plurima in *κ* vel *εντ* exeuntia non solum terminationes *μα* et *μαϱ*, sed *μεν* quoque, observantur.

40. *Verborum*, quae dicuntur, Graecis *reflexivum*, Romanis *passivum* genus proprium fuit: horum neutrum fere apud Umbros reperitur praeter deponentia *pe(r)snis fus(t)* VI, a, 39 sq. *σπαφε(ς) φεστ* III, a, 20. et *αμπϱεφεες* IV, a, 20 sq. *ambrefurent* VI, a, 56. cum imperativis *pe(r)sni(hi)mu* et *pe(r)sni(hi)mumo*, *spah(a)mu* pro *spahatu*, *ambretu* et *ambretuto* cet., atque tempora passivi generis periphrastica, ut *screhto est*, *screhitor sent; vasetom est, pesetom est, peretom est, frosetom est, daetom est* et *Fαζετεμι σε* IV, a, 8.

sive *vasetome fust* VI, a, 46., *πιϝαξ φυστ* IV, a, 7. sive *pihos fust* VI, a, 47. (*piandus fuerit*) et *στακαξ εστ* V, a, 15. (*instituendum est*). In activo quoque genere omnes quidem modi leguntur, sed neque imperfectum, neque plusquamperfectum tempus: etiam futura desunt, si *ερυ* III, a, 29. b, 5. pro *erit* vel *erunt* excipiatur; praeteritum vero duplex videri possit, quemadmodum apud Romanos *panxi, pegi, pepigi* ab uno *pango*, atque *parsi* secundum Festum apud Catonem, *parcui* secundum Nonium Marc. II, 653. pag. 153. ed. Marc. apud Naevium pro *peperci* scribebatur, nisi *αυπενες* V, b, 27. pro *απελυς* ibidem sive *απελυστ* III, a, 17., quocum *εντελυς* IV, a, 12. ab *εντεντυ* sive *entelúst* VI, a, 50. ab *endendu* comparandum est, atque *πυρτυϝιες* V, b, 28. pro *πυρτιιυς* V, a, 7. 9. sive *πυρτινζυς* IV, a, 33. *purdinsus*(*t*) VI, a, 23 sq. *purdinsiust* VII, a, 43. pro praesentibus praeteritorum loco positis accipere malis ab imperativis *α(μ)πε(ν)τυ* et *πυρτυϝιτυ: πυρτι(τ)ιυς* IV, b, 28. 31. 34. sane activum est passivi *πυρτιτυ φυστ* III, a, 18 sq. IV, a, 39. sive *purdito*(*m*) *fust* VI, a, 42. VII, a, 45. Praeteritum indicativi non legitur, nisi in precibus *subocav* perfectum est praesentis *suboco.* Apparet autem, Umbrorum conjugationem Latinae magis quam Graecae fuisse similem, praesertim si antiquum Romanorum usum animadvertimus. *ΕιxFασεσε* III, a, 4. quidem cum Graeco *εἰκάζουσι* Soph. Oed. R. 403. comparari posse et *nosve ier* VI, a, 54. Graeco *νόσφι ἴῃς* simile videtur; sed praeterquam quod haec explicatio incerta est, *eiscurent* III, b, 10. 15., ut *πεπυρκυρεντ* (*poposcerint*), Latinam formam habet, atque *ier* etiam pro Latino *eas* dici potuit. *Ier* igitur non magis Graecum est, quam si litera *t* finalis in tertia persona abjicitur: nam Romani quoque et finales et medias quasdam literas abjicere solebant, ut *amarunt* pro *amaverunt* et *scripsere* pro *scripserunt* dicerent. Utrum Umbri etiam in prima persona literam *m* abjecerint, quemadmodum Catonem Censorium *dice* pro *dicam* et *facie* pro *faciam* in futuro tempore scripsisse scimus, affirmari nequit, quoniam praeter *subocav suboco* (*supplicavi et supplico*) in sextae, atque *σεστυ* (sisto) in quintae tabulae precibus nullum aliud primae personae exemplum exstat.

41. At in tertia persona literas finales tanta cum licentia abjectas videmus, ut interdum vix definiri possit, utrum verbum ad singularem, an ad pluralem numerum sit referendum. Sic *σι* III, b, 3. pro *sint*, III, b, 7. pro *sit*, et *ερυ* III, b, 5. pro *erunt*, III, a, 29. pro *erit* scriptum videtur: nam in singulari quoque numero tertiam personam in *u* exiisse, praeter *stahu* (*stet*) in inscriptione cippi inter Bastiam et Assisium oppida reperti atque *covehriu* (*cumulet*) in Volsca inscriptione, *υρυ* IV, a, 18. sive *uru* VI, a, 55. pro *urat* docet. Ibidem *ϝαβε* sive *habe* pro *habet*, ut IV, a, 19. *σταϝερεν* pro *σταϝερεντ* (*stiterint*), sed III, a, 22. etiam *φυρενρ* pro *φυρεντ* (*fuerint*), sicut VII, b, 4. *sins* pro *sint*, legitur, quanquam VI, b, 15. et alibi *sent* pro *sunt*, VI, b, 20. *sendi* pro *sint* scriptum est. Etiam pro *fons sir, pacer sir* VI, a, 7. (*volens sis, propitius sis*) VI, a, 26. *fonsir, pacer si*

et VI, b, 23. *fossei, pacer sei* legitur, quemadmodum III, a, 17 sqq. *ꟻαβια* pro *ꟻαβ(ι)ας* (*habeas*) I, 33. In *est* litera *t* nunquam abjicitur, imo *fust* VI, a, 39. pro *fus* (*fueris*) VI, a, 40. exaratum est, nisi imperativum *endendu* quoque, qui sequitur, pro tertia persona accipere malis. Illud enim Umbris atque Romanis commune fuisse videtur, ut eadem imperativi forma et in secunda et in tertia persona uterentur. Quemadmodum enim in Latino decreto apud Gruterum CCIV, v. 31. (cf. Orell. 3121. in sententia a. U. c. 637. de finibus inter Genuates et Viturios regundis), legitur: »Is eum agrum nei *habeto*, neive »*fruimino*«; sic in Iguvinis tabulis *αμπϱεꟻτȣ* et *πε(ϱ)σνιμȣ* IV, a, 21 sq. ad *αμπϱεφȣȣς* IV, a, 20 sq. atque *ambretuto* et *pe(r)snimumo* VI, a, 64 sq. ad *ambrefurent* VI, a, 56. referuntur. Quia vero nullum aliud exemplum exstat, quo *fus* pro *fust* (*fuerit*) scriptum sit, imo III, a, 9. *φȣιεστ* legitur, a praesenti *φȣια* (*fuat*) II, 1. pro *φεια* (*fiat*) III, b, 1. derivandum; *φακȣστ* I, 31., a praesenti *facia* in Volsca inscriptione deducendum, pro secunda persona *feceris*, et si quae alia hujusmodi leguntur, eodem sensu accipere praestat, etsi secunda quoque pluralis numeri persona sine *t* litera scribitur, siquidem *covortuso* et *benuso* VI, a, 64 sqq. recte sic interpretatus sum. Praeterea quum Romani nunquam pluralibus *habetote* et *fruiminor* pro tertia persona usi sint, *ambretuto* quoque et *persnimumo* rectius pro secunda modo persona accipi videntur.

42. Aliter res se habet in singulari numero, quum secundum Vossium in Aristarcho V (III), 14. in duodecim tabulis (cf. Godofr. ad tab. I.) legeretur: »Si in jus vocatio fuat, *antestamino*, atque Schneiderus in Commentario ad Catonis R. R. 141. ex iisdem tabulis laudet: »quei ejus necotia curabit, is — ad Consulem *profitemeno* sive *profitemino*«. Nihilo secius Catonem, qui semper fere imperativi forma in *to* desinente tanquam secundae personae in praeceptis suis utitur, formas *praefato* quoque R. R. 134. atque *praefamino* 141., quia verba *porcum immolabis* sequuntur, eidem personae attribuisse putandum est, cujus ad exemplum Turnebus et Lambinus apud Plautum Pseudol. III, 2, 70. e Camerarii MSS. *progredimino*, quod contextus poscit, pro *progrediminor*, aliique in Epidico V, 2, 30. *arbitramino* pro *arbitraminor* ediderunt. Quemadmodum apud Catonem et *praefato* et *praefamino* pro *praefator* scriptum est, sic in Iguvinis tabulis tam *subra spahatu* VI, a, 41. quam *subra spah(a)mu* VI, a, 17. VII, a, 39. legitur. Notandum autem est, quod Umbri in plurali numero non solum *tuto* pro *tu*, sed etiam *mumo* pro *mu* dicebant; in secunda vero tabula etiam *ετȣ* II, 20. et *ετȣτα* II, 11., *ȣπετȣ* II, 22. et *ȣπετȣτα* II, 10., eodemque modo *ȣστεντȣτα* II, 5. pro *ȣστεντȣ*, et *φεϱτȣτα*, *αιτȣτα* II, 13. pro *φεϱτȣ*, *αιτȣ* posita leguntur. Etiam hoc fuit Umbris proprium, quod verba non solum circumscriberent auxiliaribus, verum etiam cum iis componerent. Sic non solum *fossei* sive *fonsir* VI, b, 23. a, 26. pro *fons sir* VI, a, 7., *mersei* sive *mersi* in precibus pro *mers est* VI, a, 55., *combifian'si* VI, a, 52. pro *combifiatu* VI, a, 51. atque *Fαζετȣμισε* IV, a, 8. pro *vasetome fust* VI, a, 47.

legitur; sed etiam *alinsust* VI, b, 7. et *combifian'siust* VI, a, 49. 52., sicut *anseriato iust* VI, b, 6 sq. vel *purdínsiust* VII, a, 43. pro *purdinsus(t)* VI, a, 23 sq., atque *ostensendi* VI, b, 20. ab *ostendu;* porro *αμπῥεφȣ(ȣ)ς* IV, a, 20 sq. et *ambrefurent* VI, a, 56. ab *αμπῥεⱶτȣ* et *ambretuto*, quemadmodum *σπαφȣ φȣστ* III, a, 20. a *spahatu* sive *spah(a)mu* et *per(s)nis fus(t)* VI, a, 39 sq. a *pe(r)sni(hi)mu* et *pe(r)sni(hi)mumo*, derivanda. Imo quemadmodum *fovfer* in Lerpirii inscriptione pro *fovfens* (*fovefaciens*) scriptum videtur, sicut *for* pro *fo(n)s* (*fovens*), sic in Iguvinis tabulis imperativus passivi generis compositione cum *fi* sive *fei* formatur, ut in precibus *pihafi* sive *pihafei*, VI, b, 20. *cehefi*, et *trahvorfi* VII, a, 24. pro adverbio *transversim* usurpatus.

43. Ceterum Umbri, in verborum quoque ordine Románorum Graecorumque leges secuti, verbum, quod dicunt, in fine enuntiationum plerumque posuerunt; reliquorum vero verborum ordinem pro lubitu mutari potuisse, ex his exemplis cognoscitur.

VI, b, 59. a, 23. VII, a, 8. 42. *prosesetir 'strusla ficla(m) ar(s)veitu.*

VI, a, 4 sq. *prosesetir ficla strusla arsveitu* (prosectis in phiala strueculam addito).

VII, a, 54. *strusla ficla prosesetir arsveitu* (strueculam in phiala prosectis addito).

VII, a, 8. *enom pesclu ruseme vesticatu* (tum lustrando ruri libato).

VII, a, 23. *enom ruseme persclu vesticatu* (tum ruri lustrando libato).

IV, b, 6. *σεFȣμ κȣτὲφ πεσνιμȣ* (venerando caute precator).

VI, b, 56. *ταςες persnimu sevom* (tacens precator venerando).

IV, a, 15 sq. *πȣνε μενες ακεῥȣνιαμεμ* (quum operatus fueris ex acerra).

VI, a, 52 sq. *ape acesoniame hebetafe benust* (postquam fumigatione leni operatus fueris).

IV, a. 15. *πεῥκαφ ⱶαβετȣτȣ πȣνιζατε* (lituis servatote puniceati).

VI, a, 51. *perca ponisiater habituto* (lituis puniceati servatote).

IV, a, 19. *πȣνε πῥινȣFατȣς σταⱶεῥεν τεῥμνεσκȣ* (quum suffimenta stiterint flammis).

VI, a, 55 sq. *ifont termnuco com prinuatir stahitu* (inde flammis cum suffimentis instaurato).

IV, a, 23. *πῥινȣFατȣς ζιμȣ ετȣτȣ: εῥαⱶȣντ Fεα* (ita bene) *ζιμȣ ετȣτȣ πῥινȣFατȣς.*

VI, a, 65. *prinuatur 'simo etuto* (suffimenta fumo agitote).

IV, a, 12. *πιῥ αⱶτιμεμ εντεντȣ: πȣνε πιῥ εντελȣς αⱶτιμεμ*
(quum piamen intenderis ovando).

VI, a, 49. *anovihimu, pir endendu* (ovato, piamen intendito).

V, b, 27. *κῥικατῥȣ τεστῥε εȣξε ⱶαβετȣ* (circulationem ad dextram ovando habeto).

V, b, 28. *τεστῥε εȣξε ⱶαβετȣ κῥικατῥȣ* (dextrâ ovando habeto circulationem).

VI, a, 5. VII, a, 37. *vestis(i)a et mefa spefa scalsie conegos fetu* pro *μεφα, Fεστιζα* IV, b, 17 sq.

I, 14 sq. *Fεστιζια, μεφα πȣῥτȣπιτε σκαλζετα κȣνικαξ*
(libamine, maza consecrata, molam spargens).

I, 17 sq. *Fεστεζα, πεῥσȣντῥȣ (σȣπȣ εῥεζλε ⱶȣλε σεFαννε) σκαλζετα κȣνικαξ πȣῥτȣFιτȣ.*

I, 19 sq. *Fεστιζια, πεῥσȣντῥȣ (τȣῥσε σȣπεῥ εῥεζλε σεFακνε) σκαλζετα κȣνικαξ πȣῥτȣFιθȣ.*

Plerumque tamen verborum ordo adeo sibi constare solet, ut mirandum sit, cur in quarta tabula numerale τϑε(φ) semper ante nomen, in sexta septimaque contra post nomen semper positum sit, quemadmodum in sextae tabulae initio semper *peico mersto*, *peica mersta*, sed *mersta avei(f)*, *mersta(f) angla(f)* scriptum legitur. Ceterum repetitiones quaedam singulares, ut *deitu etaians deitu* VI, a, 64. pro *deitu etaias* VI, a, 65. sive *etato* VI, a, 63. *ετατε* IV, a, 21., nonnisi e permutato verborum ordine natae videntur, qui maxime mirandus est in hoc loco:

VI, a, 16. *proseseto erus ditu: eno scalseto vestisiar erus conegos dirstu.*

in prosecto incantationes dicito: tum *molam* libaminis incantationes *spargens* dicito. Quoniam enim VII, a, 38. nihil nisi *vestisiar erus ditu* legitur, verba *scalseto conegos* diversis locis inserta agnoscuntur.

Hactenus haec: nam quum in particula IX. Umbricorum vocabulorum indicem sistere tentarem, tam multa, etiam in his plagulis scripta, accuratius perspecta retractavi, ut novum opus, *rudimenta linguae Umbricae in grammaticae formam redacta*, omissa rerum tractatione, perficere satius mihi visum sit.